...o. Y a lo que el dize q̃ la ...
dexamos, verdad es: r tenemos q̃ nõ
erramos enello, r q̃ valemos mas por
ello. Y por esto señor nõ hauemos por
que meter las manos a ningũo. E des-
que esto dixo, assentose luego. E leuã-
tose el otro Fernan gonçalez, r dixo es
so mesmo. Señor vos sabedes quanto
acabados somos de linaje: que nõ per
tenescen para casar connusco fijas del
Cid d biuar. E callo, y assentose dsque
esto houo dicho. E los del Cid callarõ
que non oso ningũo fablar por miedo
del Cid r del rey que estaua ay. Y estõ-
ce leuãtose el rey, r dixo a los infantes
de carriõ. Y pues vos dezides que las
fijas del cid non erã vuestras yguales:
porq̃ me pedistes por merced que vos
las demãda... por m...

... que por otr...
... se llamo doña Tello: que fu...
ger de Layn caluo susodicho. ...
Nuño rasuera venimos los re...
Castilla: r ansi somos de vn lin...
parte de su padre que fue trasre...
to de doña Eluira Nuñez hija d...
rasuera. Pues su padre Diego ...
fue casado cõ su madre Teresa ...
que fue fija del conde Nuño alua...
Amaya, hijo del Rey don Alfo...
quinto de Leõ mio abuelo: r ansi...
dela mas alta sangre de Castilla...
mas que el Cid es mas honrrad...
me r tan acabado, qual nunca ...
otro tal enel linaje. Y porende ...
mos como vos defenderedes: ...
tales lo hauedes, que todo vos ...
nester quanto sabedes, y los qu...
... consejar, r vos consejar...
... mugeres ...

los infantes …
Diego gonçalez, …
a dios puso verdad ninguna de
es grāde: ⁊ eres couarde, ⁊ ma-
on has coraçon. Y porque entien
⁊ quantos estan aqui enesta cor
digo verdad: miembrese te que
o enla lid del quarto me dexiste
la tu boca q̃ te querias ensayar
moro: ⁊ fuiste contra vn caualle
y bueno que ay andaua: ⁊ el quā
vio venir que yuas contra el, atē
como bueno: ⁊ tu nō osaste yr cō-
⁊ el moro endereço cōtra ti: ⁊ tu
osaste esperar, ⁊ boluiste las espal
fuyr. E desque esso vi, pesome de
la tu maldad, y fue yo ferir
…ca en tal manera, q̃
… tome el ca…

…
… de …
ristes dos dueñas: q̃ teniades en vue-
stro poder que se vos non pudian am-
parar. Y por ende vos mostrastes por
malos ⁊ por viles: que non ha en vos
prez de caualleria. E por ende riepto
vos por aleuosos. Y a todas essas pa-
labras que dixo Ordoño bermudez nō
respondieron los infantes de Carrion
ninguna cosa. E leuantose en pie el cō
de don Garcia Ordoñez: ⁊ dixo estas
palabras. Quitad vos a fuera mis so-
brinos: ⁊ dexad estar al Cid ruy diez en
su escaño bien assentado como nouio,
que nos cuyda espantar con su barua
luenga: ⁊ torne se para Molina, don-
de … lē dar parias aquellos moros
… , con que puede

D. RADVLPHI

ARDENTIS PICTAVI, DOCTORIS

THEOLOGI PERANTIQVI, IL-
lustriss. Aquitaniæ ducis Gulielmi huius
nominis quarti, concionatoris disertiss.
in Epistolas & Euangelia Dominicalia,
Homiliæ, ecclesiastis omnibus anima-
rum curam gerentibus plurimùm
necessariæ, & ante annos pro-
pe quingentos ab aucto-
re conscriptæ, nunc
primum in lu-
cem edi-
tæ.

PARISIIS,

Apud Claudium Fremy, via Iacobæa, ad insigne D. Martini.

1564.

Cum Priuilegio Regis.

REVERENDO

PATRI IOANNI CO-
*quecio, Abbati Morimundi, ac do-
ctori theologo Parisiensi, Claudius
Fremy, salutem & pacem per chri-
stum exoptat.*

COmpertũ habes (abbas
prudentissime) quantus
his nostris deprauatis
tẽporibus scripturientium sit pru
ritus, quántaque scribẽdi luxuries
& affectatio, vt magis de religio-
ne nostra Christiana, eos mereri
existimen, qui antiquorum patrũ
libros diuino spiritu afflatos, carie
& vetustate consumptos, transcri
bunt, repurgant, emungunt, suo
candori restituũt, atque in lucem
curant emittẽdos, quàm istos, qui
philautiæ spiritu rapti, non sine

magna noſtrorum hominum ia-
ctura, ſuas futiles, vanas, ac inter-
dum noxias nęnias & quæſtiones
(quę lites generant) obtrudunt:
cum interim nihil niſi à veteribus
prius dictum, verborum tantũ am
pulloſa libertate abſque ſentẽtia-
rum vllo pódere, nobis proponat.
Quocirca cum plurimos veterum
libros à blattis & tineis repurgan-
dos ſuſcepiſſem, maxime autem
intellexiſſem has doctiſsimi Ra-
dulphi Ardẽtis homilias ante 500.
annos apud ſuos habitas, non pau
corum, eorúmque doctorũ ac pio
rum hominum calculis cóproba-
ri, omnẽ laborem ac ſtudiũ in his
tranſcribẽdis preloque cómitten
dis adhibui. Iis etenim quopacto
iuſtitię ſeſe aſſuefacere quis debe-
at cõtinetur. Docet quippe noſter
Ardens vnicuique ſuum eſſe red-

dendum: vt pote deo religionem, nobis munditiam, parentibus honorem: domesticis prouidentiam, maioribus obedientiam, minoribus gubernationem, ęqualibus societatem, bonis dilectionẽ, malis correctionem, oppresis misericordiam, omnibus autem ęquitatem. His denique homiliis instruimur quo pacto dilectio proximi sit cõseruanda. Quę (vt nostri Ardẽtis verbis vtar) Deũ nobis reddit propitium, proximos beneuolos efficit, inimicos recõciliat, diabolum superat, malum ignorat, aduersa ęquanimiter portat, prospera sapienter temperat, omnia communicat, & nunquã excidit. Quod mecum reputans, lubenti animo illas edendas curaui, tum vt populus Christianus & catholicus in illa vnione, charitate, & dilectione,

quam à parentibus antiquis accepit, permaneat: tum vt tanti authoris ſcriptis hę noſtri ſeculi ſectę ac diſſentionis peſtes, quę in dies, magis ac magis pullulāt, radicitus euellantur. Decreui autem apud me tibi antiquitatis & pietatis amantiſsimo, illas credere, vt harū patrociniū ſuſcipias. Quod ſi egeris, quæ reſtant illius Ardentis opera breui accipies. Seruet te deus opti Max. abbatum decus, eccleſię ſuę ſanctę multo tempore incolumen. Vale Pariſiis Nonis Maii. 1564.

AVCTORIS VITA EX EIVSdem libris excerpta.

Radulphus Ardens Pictauus, Viculo, qui vulgo (Beau lieu) dicitur, in agro Berchoratũ, quorũ Plinius meminit, lib. 4. cap. 19. claris parentibus & perquã nobilibus ortus, subinde à pueris libris operam dedit. In quibus (ut erat ingenij ardentis) ita profecit, ut ante tricesimum suæ ætatis annum, doctoris theologi assequeretur gradũ. Fuit in docendo in scholis promptus, & in declamando ad populum in templis (maxime in ecclesia cui præfuit) assiduus, vnde celebrior factus, à Guillelmo, 4. Aquitanorum duce, in curiam (vt de se scribit in prologo no) raptus, has Homilias inter arma descripsit, dũ interesset principi à consiliis & concionibus. Scripsit sermone equidem dulci atque facundo.

Homiliarum de tempore & de sanctis lib. 2.

Itẽ grande opus quod Speculum Araetis inscripsit quatuordecim lib. distinctũ. Habetur Berchorij in bibliotheca Franciscanorum, nondum typis excusum.

Item epistolarum lib. 2.

Item Historiã sui temporis, nempe Belli Godefredi de Buillon in Sarracenos, cui assecla ducis Aquitaniæ interfuit.

Scripsit pleráque alia, vt ipse de se testatur in suo Speculo. Floruit vero circa tẽpora Philippi primi Francorum regis, ab anno domini. 1040. vsque ad 1100.

EXTRACT DU PRIVILEGE.

PAR grace & priuilege du Roy, est permis à Claude Fremy, marchant libraire en l'uniuersité de Paris, d'imprimer, ou faire imprimer, mettre en vente & distribuer, une fois ou plusieurs, un liure intitulé. D. Radulphi Ardentis Pictaui Illustriß. Aquitaniæ ducis Gulielmi nominis quarti, Concionatoris disertißimi, homiliæ in euangelia & epistolas dominicales, &c. Et faict ledict Seigneur deffence à tous autres de quelque qualité qu'ils soyent, de non imprimer, ou faire imprimer vẽdre ny distribuer en ses pais terres, & seigneuries: lesdictes Homilies sans le congé & consentement dudict Fremy, iusques au temps & terme de cinq ans finis & accomplis: à conter du iour & date quelles seront acheuez d'imprimer, sur les peines contenues es lettres patentes dudict Seigneur: donnees à Paris le 26. iour d'Octobre, lan mil cinq cens soixante trois.

Par le conseil, Signé de Courlay.

Dominica prima Aduentus.

H*Ora eſt iã nos de ſomno ſurgere &c.* *Roma. 13.*
His verbis, fratres chariſſimi, hortatur nos apoſtolus, vt ad ſecundum filij Dei aduentum præparemur. Duo quippe ſunt eius aduentus viſibiles: primus præteriit, ſecundus venturus eſt. Primus fuit in humilitate, ſecundus erit in maieſtate. Primus fuit occultus, ſecundus erit apertus. Primus miſericordiæ fuit: ſecundus erit iuſtitiæ. In primo venit iudicandus: in ſecundo veniet iudicaturus. In primo venit vocare peccatores per miſericordiam: in ſecundo veniet reddere vnicuique quod meruit per iuſtitiam. Ad hunc ergo vigilãter expectãdum exhortatur nos Apoſtolus hoc modo. Primò monet nos ſurgere a ſomno: Secundò ſubdit cauſam quare citò ſurgendum ſit. Tertiò oſtendit quomodo ab iſto ſomno ſurgatur. Monens ergo nos ſurgere, ait: *Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.* In quo fratres conſiderãdũ nobis eſt, quis ſit iſte ſomnus, & quæ ſit hora ſurgendi. Eſt autem ſomnus triplex: Primus eſt naturæ, ſecundus mortis, tertius peccati. De primo dicit poëta: Quod caret alterna requie, durabile non eſt. De ſecundo dicit Apoſtolus, Nolo vos ignorare, fratres, de dormientibus, vt non contriſtimini ſicut & cæteri qui ſpem non habent. vocãs mortuos dormiẽtes: quoniam deo non pereunt corpora noſtra moriẽ-

Duo Chriſti aduentus.

Somnus triplex naturæ, mortis, & peccati.

Corpora noſtra mo-

uiendo, nõ pereũt, sed mutantur in melius.

do, sed mutãtur in melius: quoniam quantum facile est alicui excitare dormientem, tam facile, imo facilius est deo excitare defunctum. Vnde ipse dominus ait, Lazarus amicus noster dormit, sed vado vt a somno excitem illum. De tertio legitur, Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & excitabit te Christus. Vocat dormientes & mortuos qui in peccatis mortalibus perseuerant, & conuenienter: quoniam bene dormit, qui non sentit quàm malè dormiat Sicut enim dormiens clausis oculis, non cauet ne quid sibi mali inferatur: ita dormiens in peccatis, clausis oculis rationis, non cauet sibi à gehẽna quæ ei paratur. Ab hoc ergo peccati somno hortatur nos Apostolus surgere, dicens: *Hora est iam nos de somno surgere.* Porrò hora est, alia tempestiua, alia sera, alia infructuosa. Hora tempestiua est, vt dũ viuimus, dũ valemus, dũ peccare possumus, peccare cessemus: vnde Apostolus, operemur bonum fratres, dum tempus habemus. Hora sera, est hora mortis. Vnde Augustinus, Age pœnitentiam dum sanus es & securus es: quia pœnitentiam egisti, dum peccare potuisti, si vero vis agere pœnitentiam cum iã peccare non potes: peccata te dimiserunt, non tu illa. Non negatur tamen hîc fratres quin in fine veram posit consequi misericordiam, qui veram habuerit contritionẽ, cum scriptum sit: Pœnitentia quantuncumque sera, non est infructuosa. Et quacumque hora peccator ingemuerit, vita viuet. Sed quoniam vix vel raro in fine datur peccatori vera contritio: Alius enim

Hora tempestiua.

Hora sera

exigentibus peccatis morte præuenitur: alius ex grauitate infirmitatis amittit memoriam, alius loquelam, alius plus dolet temporalia nimis amata relinquere, quàm peccata commisisse, hinc contingit quod rari in fine verè pœniteant. Sed & si quis verè pœniteat, trãseundum tamen est ei per purgatorium ignem, qui excedit omnem, que hîc sentiri posit, aspe ritatem. Hora vero infructuosa est pœnitere post mortem. Pœnitebunt quidem damnati in inferno, & valde pœnitebunt, sed illa pœnitentia non erit eis ad remedium indulgentię, sed ad augmentum pœnę. Pœnitẽtes namque plangent & dicent, operari dum licuit voluntas mihi defuit. Nunc voluntas tribuitur, sed facultas adimitur. Itaque fratres dum licet pœniteamus: Et bona operemur dũ dies est, quia venit nox in qua nemo potest operari. Tunc enim tempus erit non serendi, sed metendi.

Hora infructuosa

Dum licet pœnitendum.

Sequitur pars secunda, in qua ostendit Apostolus causam quare a somno peccati cito surgere debeamus, dicens: *Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus*, id est quàm cum ad fidem vocati fuimus. Ac si dicat: citò fratres a somno peccati surgere debemus, quoniam iã instat tempus salutis nostræ. Tempus autem, fratres, nostrę salutis est, vel dies mortis vniuscuiusque, in qua anima induitur stola incorruptionis: vel dies Iudicij, in qua corpus cum anima, stola gaudebit immortalitatis. Hęc verò dies iam prope est: quoniam, & si dies iudicij quibusdam videtur remotior, tamen vnicuique

dies mortis ſuæ inſtat propinquior. Et in quo puncto quis exibit de ſeculo, in eo eſt iudicandus à Domino. Vnde Salomon: Vbicunque lignum ceciderit, ſiue ad auſtrum, ſiue ad aquilonem, ibi erit. Surgamus igitur fratres, ſurgamus de fœce peccatorum noſtrorum dum poſſumus, quoniam iam aderit tempus in quo non poterimus. Nemo confidat de iuuentute ſua, quoniam iuxta Euangelium quoſdam Deus vocat in prima vigilia, id eſt in pueritia: alios in ſecunda vigilia, id eſt in iuuentute: alios in tertia vigilia, id eſt in virili ætate, alios in quarta; id eſt, in ſenectute. Nemo dicat, Cum ſenex fuero, pœnitentiam agam.

Nemo confidere debet in ſua iuuentute.

Nam quis dedit tibi tantum ſpacium vitæ? Et quotidie pueri moriuntur: & ſi tu viuere non potes, hæc eſt ſenectus tua. Heu quam multos ſubita mors præuenit. Et reperitur in lecto gelidus, qui modo ſanus erat. Ideo enim fratres Deus nos mortis noſtræ terminum ignorare voluit, vt ſemper timeremus: ſemper mortem expectaremus, & ad eam ſuſcipiendam præparemur. Conuertimini igitur fratres, conuertimini dum licet. Nam differentibus hæc contingunt, quod aut a morte præueniuntur, aut a cupiditate impediũtur. A morte præueniuntur, qui antequam putarent, ſine teſtamento & ſine emendatione moriuntur: à cupiditate impediuntur, qui conſuetudine cupiditatum impediti, nec in ſenectute corriguntur. Præparemur igitur fratres, ad mortẽ, antequam veniat & vincamus cupiditatem, ante-

quam in cõſuetudinem dureſcat. Vigilemus, quoniam neſcimus diem neque horam: Quoniam dies Domini ſicut fur, ita in nocte veniet. *Macch.25* Aliam cauſam quare ſurgere debemus, ſubdit Apoſtolus, dicens: *Nox præceßit, dies autem appropinquauit.* Vocat autem fratres, hic noctem, tenebras ignorantiæ vel peccati, quæ præceſſerunt aduentum Christi: diem vero, tẽpus graciæ, in quo nuptiæ Chriſti & Eccleſię incipiunt celebrari. Vt ergo fratres tempori gratiæ & nuptiarum concordes & cõcolores ſimus, à tenebris peccatorum ſurgamus. Vnde & ſubdit: *Abiiciamus ergo opera tenebrarum.* Eſt autem fratres, hæc pars tertia, in qua oſtendit Apoſtolus quomodo à ſomno peccatorum ſit ſurgendum: hoc autem fit per pœnitentiã, declinando ſcilicet à malo, & faciendo bonum: fugiendo vicia & ſequendo virtutes. Itaque fratres, ſecundum præceptum Apoſtoli, abiiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Dicuntur autem peccata opera tenebrarum tripli ci ratione, tum quia, qui male agit, odit lucem naturaliter. Vnde & primus homo poſt peccatum, ſe ſub ficu abſcondit. Tum, quoniam peccata mentem excicant interius. Vnde Dominus, qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadat: Tum quoniam ad exteriores tenebras, id eſt infernales, pertrahunt. Econtrario, bona dicuntur arma lucis: Arma, quia per ea diabolum repellimus & expugnamus. Lucis, tum quoniam bene operans, non habet neceſſe ſeſe reçondere. Qui, & ſi ob humilitatem quandoque ſe re-

Peccata dicuntur opera tenebrarũ triplici ratione.

Ioan. 12

Bona dicũtur arma lucis.

condat, si in opere reperiatur, non habet vnde erubescat: tum quoniam mentem illuminat: tum quoniam ad lucem nos ducunt sempiternam. His itaque, fratres, armis lucis induamur, & sicut in die, honeste ambulemus, vt in nuptiis Christi, cũ nuptiali veste nos exhibeam⁹. Quę verò sint opera tenebrarũ, enumerat Apostolus dicens: *Non in commessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione & emulatione.* Est autem commessatio, superflua frequens & luxuriosa epulatio, nec in mẽsura, nec in tempore, nec in modo, modum obseruans. Hæc fuit causa sodomitis vt caderent in luxuriam abhominationis. Hęc fecit Israëlitas mãna fastidire, & malo suo carnes postulare. vnde scriptum est, Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei descendit super eos. Ebrietas est mentis alienatio, ex potu intemperato proueniens. Hæc virilia Noe nudauit, hæc Lot filiabus miscuit. Hæc hominẽ a se alienat, officio membrorum priuat, in multa crimina præcipitat. Per cubilia verò hic intelligimus somnolentiam & torporẽ, quæ hominem emolliunt & eneruant, & in vana prauáque desideria præcipitant, secundum illud sapientis, In desideriis est omnis otiosus. Nam vbi desidia, ibi vana desideria. Sane cibus & potus & somnus, sumendi sunt cum temperantia, sicut medicamenta, loco, tempore, modo & mensura: & sic sumpta iuuant, alias nocent. Per impudicitiam quoque intelligimus hîc omnem luxuriam, quæ fit præter legitimũ complexum, vt fornicationem, adulterium,

Opera tenebrarum

Commessatio quid.

Ebrietas quid.

Cubilia.

Impudicitia.

mœchiam, incæſtum, ſodomiticam luxuriam. Amor etiam vſus propriæ mulieris intemperatus, crimen habet. Hæc autem quæ diximus quatuor vicia corporalia, tripliciter nocent: animam damnant, corpori infirmitates generant, res paternas dilapidāt. Contētio verò eſt impugnatio veritatis, per confidentiam clamoris. Verum, vt ait alibi Apoſtolus, ſeruum Dei non oportet litigare. Si tua nil refert, cede contēdenti. Si verò refert, cum ratione age, contentionē fuge. Aemulatio eſt peruerſitas mētis de bono alterius dolentis, & de damno gaudentis. Hæc fratres, tanto nobis fugienda eſt, quanto plus eſt oppoſita charitati, quæ nouit gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Eſt autem quædam æmulatio bona: Aemulari ſcilicet bonum alterius per imitationem. Vnde Apoſtol⁹, Aemulamini cariſmata meliora. Poſtquā verò Apoſtolus vicia à corpore, ab ore, & à mēte iuſſit remouenda, iubet nos virtutes prædictis viciis cōtrarias induere, dicēs: *Sed induimini Dominum Ieſum Chriſtū*, id eſt nouitatem eius, eum ſcilicet imitando. Itaque fratres, dum licet, cū omni celeritate vicia abiiciamus, & eorum virtutes contrarias induamus, abſtinentiā, ſobrietatem, & vigilantiam, caſtimoniam, pacē charitatem ſectemur: vt his ornati, Chriſto venienti ad nuptias ſecuri obuiemus, vt cum eo inæternum regnare valeamus, ipſo lagiente (cuius aduentum hodie celebramus) Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, Amen.

Contentio quid.

Emulatio

Dominica prima Aduentus.

Mar. 1. INitium Euangelij Iesu Christi filij Dei, sicut scriptum est in Esaia propheta, & reliqua. Sicut audistis fratres charissimi, Marcus Euangelista, Euangelium suum incipit à præcursione Iohannis: & quare hoc faciat statim in exordio reddit causam, cum dixit, *Initium Euangelij Iesu Christi, &c.* Facit itaq; tria: Primò dicit premissionem Ioannis esse initium Euangelij, secundò idem probat prophetica auctoritate, Tertio demonstrat quomodo Ioannes Christo viam præparauit. Inchoans ergo ait: *Initium Euangelij Iesu Christi*, subaudis, hoc est, quod scilicet Ioannes ante Christum præmissus est. In quo fratres tria consideranda sunt. Quid sit Euangelium: Et quare dicatur Iesu Christi filij Dei, & quomodo exordium à Ioãne habuerit.

Euangeliũ quid. Est igitur Euangelium bona annunciatio de fide & moribus ad salutem. Ostẽditur autem in hac definitione vnde dicatur Euangelium, & de quibus sit, & ad quem finem ducat. Vnde dicatur, ostenditur per nominis etymologiã. Euangelium enim bona annunciatio interpretatur, ab eu quod est bonum, & angelos, quod nuncium dicitur. De quibus sit ostenditur, cũ subiungitur de fide & moribus. Est enim Euangelium de fide trini & vnius dei, & de mysterio incarnationis filij, & de cæteris articulis fidei, quę in Symbolo cõtinẽtur. Est & de moribus, id est de doctrina rectè viuendi. Ad quem verò

finem nos ducat, declaratur cum dicitur, ad salutem. Per fidem enim veram & bonam vitam ducit nos in salutem æternam. Non enim fratres sufficit fides sine moribus bonis, nec boni mores sine fide. Fidē enim habet diabolus, sed non habet bonos mores. Et Gētilis aliquis vel Iudęus habet bonos mores, sed non habet fidē: & ita vterque reprobatur. Sed si quis habet fidem & bonos mores, proculdubio ad salutem tendit. Et quæ, fratres mei, quæ annunciatio potest esse melior, quàm annuntiare illa per quæ perpetua salus habetur. Itaque fratres, semper Euangelium & auribus captemus, & corde teneamus, & ore pronunciemus, & operibus impleamus. Quid enim insanius quàm cōtempto vitæ verbo, aures fabulis, scurrilibus, & detractionibus aperire? Quid insanius quàm contēpto Euangelio, buccolica carmina, Comedias & cæteras vanitates legere & docere. Talibus quippe veritas dicit, Qui est ex deo, verba dei audit, propterea vos non auditis, quia ex deo non estis. Et quare Euangeliū dicitur Iesu christi filij Dei? Quia & si plures sint Euangelij scriptores, tamē solius christi est Euāgeliū tāquàm auctoris, materiæ, & promulgatoris. Ex eo nāq; & de eo, & per eū, habemus Euangeliū: vnde Paulus Euāgeliū, nō ab homine, neq; per hominē, sed per reuelationē Iesu christi se accepisse gloriatur. In quo, fratres, super omnes doctrinas Euāgelii prerogatiua demōstratur, quæ nō solum sua honestate & vtilitate sublimatur, sed etiam dignitate auctoris, materiæ, & promulga

Non suffi cit fides sine bonis moribus.

Ioan. 8.

Prærogati ua Euangelij.

toris Iesu, scilicet christi filij dei, commẽdatur. Exorsus est autem Ioannes Euãgelium primus prædicare, quoniam ministerium Trinitatis & incarnationis præcedentibus obuelatum, apertè prędicauit: dum & agnum tollentem mundi peccata demonstrauit: Et super ipsum baptisatum, patrem in voce, in colũba spiritum intellexit. Pœnitentiã quoq;, & cælorũ regnũ, antiquis inauditum prædicauit. Pœnitentiã, inquit, agite, appropinquauit enim regnum cælorum.

Ioan. 1.

SEQVITVR PARS SECVNDA, in qua probat Euangelista testimonio prophetæ, præcursionem Ioannis, initium esse Euangelij: iuxta id quod dominus in Euangelio ait, Lex & prophetæ vsque ad Ioannem, quasi diceret, A Ioanne incipit Euãgelium. Hoc ergo est quod ait Propheta loquens in persona Patris ad Filium: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem, id est ante præsentiam siue notitiam tuã. Sane angelus, id est nuntius, tria facit. Domini aduentum præcedit, non suam, sed domini auctoritatem gerit: non sibi, sed domino hospitium parat, & honorem quærit. Sic Ioãnes aduentum christi tamquam præcursor pręcessit, iuxta quod angelus prędixerat de eo: Ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ. Non suam, sed christi auctoritatem prædicauit. Non sum inquit ego christus, non sum sponsus, sed amicus sponsi. Non sibi sed domino viam & hospitiũ præparauit. Vnde & sequitur, *Qui præparauit viam tuam ante te*. Præparauit enim Ioãnes Christo viam prædicando, baptisando, de-

Præcursio Ioãnis initium euangelij.

monstrãdo. Non solum autem Ioannes, sed etiã quilibet prædicator, & quilibet fidelis, qui verbum vitæ peccatoribus annunciat, angelus dei dici potest, dum ei viam & hospitiũ in cordibus hominum præparat. Vnde Malachias, Labia inquit Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent de ore eius: Angelus enim domini exercituum est. Itaque fratres, nos qui nouimus legẽ dei, aliis annunciare non cessemus, & ei viam ad corda hominum præparemus, nõ nostrum, sed eius honorem in omnibus quæramus, vt officio & nomine angelorum digni esse mereamur. Ad quod nos hortatur Psalmista dicens, Iter facite ei qui ascẽdit super occasum, dominus nomen illi. Super occasum dominus ascendit, cum mortem resurgendo superauit. Huic iter facimus, dũ verbum eius aliis annunciamus. Nam prædicatione personante ad aurem, dominus venit ad mẽtem. Vnde & sequitur, *Vox clamantis in deserto* Porro vox habet tria, præcedit verbum, significat verbum, cito transit, verbo in corde permanente. Ita fratres, Ioannes fuit vox clamantis. Præcurrit verbum dei, illud prædicando, & demonstrando significauit. Cito eius prædicatio & opinio transiit, verbo dei semper permanente. Clamabat autẽ in deserto Iudeæ, scilicet ab omni bono iã desertæ, in qua nõ sata virtutum, sed spinæ viciorum crescebant, & monstra scelerũ non imago dei habitabat. Non solum autem Ioannes, sed & nos fratres, vox clamantis sumus, si in deserto huius mundi peccatores increpamus, si eos

comminatione gehennæ terremus, si verbũ dei in cordibus eorum, verbo & exemplo seminamus. Quid clamabat: *Parate viam domini, rectas facite semitas eius.* Vna est via magna, per quam multi vadunt. Semitæ sunt plures, angustæ & compendiosæ. Via igitur est christiana religio, per quam plures ad deum vadũt, & deus ad plures venit. Semitæ, sunt cõpendiosi & arcti modi viuendi, vt vita eremitica, claustralis & reclusa. Vtræque fratres debẽt parari, vt quatuor habeant, directionem, æqualitatem, rectitudinẽ, & planiciem. Directionem finis vt ad christum ducat, qui est finis ad iustitiam omni credenti. Nisi enim ad christum ducat, nõ est via, sed inuium. Propter hoc ait Propheta, *Rectas facite semitas eius.* Æqualitatem, vt scilicet nõ eleuetur per montes superbiæ, nec præcipitetur per valles desperationis. Propter hoc subiungit Propheta: *Omnis vallis implebitur, & omnis mõs & collis humiliabitur*, vt scilicet æqualitas inter præsumptionẽ & desperationẽ teneatur. Rectitudinem, vt scilicet, nec ad dexteram declinẽt, nec ad sinistram, sed mediocriter teneãt. Ita scilicet teneant rectitudinem iustitiæ, quod non declinent à dextris ad nimiam laxitatem, nec à sinistris ad crudelitatem. Ita teneãt fortitudinem, quod non declinent ad audaciam, nec ad timiditatem. Ita teneant sapientiam, quod non declinent ad calliditatem, nec ad simplicitatem. Ita teneant temperantiam, quod non declinent ad nimietatem, nec ad minoritatem. Ita teneãt largitatem, quod non declinent ad prodigalitatem,

tatem,nec ad auaritiã. Ita castigẽt corpus,quod nõ luxuriet,nec deficiat. Quid plura? Ita teneãt virtutes,quod vicia euitẽt collateralia. Propter hoc ego subiũgit Esaias, *Et erunt praua in directa,* *Esaia.40* vt scilicet torturis ablatis,sola rectitudo teneatur. Planitiem, vt scilicet nõ habeat paludes voluptatum & libidinũ, nec scrupulos seculariũ sollicitudinũ. Quid enim fratres mei,quid sunt voluptates & libidines, nisi quædam paludes quę animã maculant & retardant. Et quid sunt sollicitudines huius mundi,nisi quædam offendiculam,quæ animã præcipitant vel retardant? Propter hoc ergo ait Propheta, *Et aspera in vias planas.*

Sequitur pars tertia,in qua ostendit Euangelista quomodo secundum præfatum Esaiæ testimonium,Ioãnes Christo præparauerit viam dicens: *Fuit Ioannes in deserto prædicans & baptisans baptismo pœnitentiæ in remißionem peccatorum.* Ioannes quippe more boni prædicatoris, non solum verbo, sed etiam exemplo viam christo præparauit. Et prius in se, post in alijs. In se viam christo præparauit, vnde sanctitatem eius exponit Euangelista, Fuit inquit Ioannes in deserto. In aliis, viam Christo præparauit, vnde & plures ad eum confluxisse referuntur,cum dicitur: *Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, &c.* Præcucurrit igitur lucerna lucẽs prædicando ea quę Christus erat prædicaturus. Christus siquidem erat prædicaturus mundo pœnitentiam,baptismum,vtramque sui naturam,moralem doctrinam,secundum aduen-

tum, gloriam iustorum & pœnam reproborũ. Omnia hæc præcursor prænunciauit. Pœnitentiam namque non solum prædicauit dicens, *Facite fructus dignos pœnitentiæ*, sed etiam in se exẽplo demonstrauit, in asperitate loci, vestitus, & victus. Loci, quia habitauit in deserto solitarius, qui locus est conueniens pœnitẽtibus. Tũ ne cohabitationem secularium ad pristina peccata relabantur. Vnde & Dauid, Ecce, inquit, elongaui fugiens, & mansi in solitudine: tum quia fecerunt se cohabitatione hominum indignos, quia malo exemplo corruperunt, iuxta quod Cain post fratricidium profugus fuisse narratur. Vestitus, quia erat vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius. Pili enim Camelorum & Ciliciũ signa sunt pœnitentiæ, tum propter asperitatem & punctionẽ, tum quia signa sunt tunicarum pellicearum, quibus induti primi parentes à paradiso exclusi sunt. Zona pellicea signum est pœnitentiæ, tum propter duriciam & asperitatem, tum propter restrictionis luxuriæ significationem. Victus, quia mel syluestrę & locustas edebat. Victus enim vilis, crudus & imparatus, decet pœnitentes, qui per ingluuiem sæpius peccauerunt. Si ergo fratres, Ioannes ab vtero sanctificatus, tanta asperitate se castigauit, quid nos miseri peccatores facere debemus? Baptismum quoque non solum prædicauit, sed etiam pluribus dedit, nõ quod peccata dimitteret, sed quia ad pœnitentiam homines monebat, & ad baptismum assuefaciebat. Vtramque naturã Chri

ſti prædicauit, & etiam ipſum demonſtrauit: Ecce, inquit, agnus Dei, & qui poſt me venit, ante me factus eſt. Moraliter quoque inſtruxit dicens, Qui habet duas tunicas, det non habenti. Et qui habet eſcas ſimiliter faciat. Secũdum verò aduentum prædicauit dicens, Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Iuſtorum etiam glorificationem, & reproborum damnationẽ prædicauit dicens, *Et ventilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam. Grana ponet in horreum ſuum, paleas vero comburet igni inextinguibili.* Per grana fratres ſignificantur boni, quia ſui vnione conficiunt corpus chriſti, id eſt Eccleſiam. Et quia eis paſcitur & delectatur deus, & quia digni ſunt reſeruatione. Per paleas exprimuntur mali, quia leues vento vanitatis & ſuperbiæ: quia aridi, ſine rore gratiæ: quia ſunt apti ſoli flammæ. Vtrique tamen ſicut palea & grana de eodẽ naſcuntur ſemine, ſimul creſcũt, ſimul colliguntur & iactantur, tamen in area, id eſt, in iudicio, ſummi iudicis vẽtilabro diſcernentur, & ibunt illi in gehennam, iſti in vitam æternã. Quibus merito & præmio nos adunare dignetur dominus noſter. Amen.

Dominica ſecunda Aduentus

QVæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, &c. In hac lectione fratres chariſſimi, ad tria nos hortatur Apoſtolus, vt ſcilicet habeamus in aduerſis ſpem, in fidei confeſſione vnanimitatem, in charitate proximorum ſuſceptionem. Monet igitur nos aucto

ritate sacræ scripturæ, vt in aduersis spem habeamus, dicẽs, *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Sed dices: Quomodo adulterium Dauid, superbia Saul, effœminatio Salomonis: & cætera mala quæ in scriptura legimus, ad nostram pertinent doctrinam? Pertinent fratres mei, si intentionem scribentis consideremus. Scribuntur enim in sacra scriptura diuersa intẽtione quatuor, Mala, bona, supplicia, & præmia. Mala scripta sunt ad cauendum, bona ad imitandum, supplicia, ad deterrẽdum, præmia ad imitandum. ergo adulterium Dauid & cætera peccata, scripta sunt ad cauendum. Et si fortè contigerit nos in illa cadere, non desperemus, sed exemplo Dauid ad remedium pœnitentiæ recurramus. Quomodo valent ad nostram doctrinã quæ scripta sunt? vt per patientiam inquit, & consolationem scripturarum, id est quæ leguntur in sctipturis, spem habeamus. Similiter potuit dicere, vt per comminationem scripturarum habeamus timorem. Sicut enim scriptura sacra dolentibus promittit spem, ita vanè gaudentibus, timorem. Si ergo doles in aduersis, non desperes, sed lege quantã patientiam habuit Iob in aduersis, & quantam dominus exhibuit ei consolationem, & habebis spem, vt per similẽ patientiam, ad similem venias consolationem. Si gaudes in prosperis, noli pręsumere, sed lege quantam prosperitatẽ habuit Salomon, & ad quãtam inde prolapsus est ignominiam, & habebis timorẽ, ne per similem prosperitatem, ad similem venias ignominiam,

Quomodo mala pertinent ad nostrã doctrinam.

Adulterium Dauid.

In prosperis nõ præsumendũ.

miniam. Sed quia ad fratres afflictos loquebatur Apostolus, de sola patientia & spe facit mẽtionem. Sed quia sola spes non sufficit ad salutem, sequitur secunda pars, in qua optat eis dari a deo consolatore, in fidei confessione vnanimitatem, dicens, Deus autem solatij det vobis sapere. Sed quia quidam malè sapiunt, alij plusquam oportet sapiunt, subdit, *Secundum Iesum Christum.* Sed quia iterum quidam hæretici & Schismatici dicentes se sapere secundum Iesum Christum, scindunt fidẽ Christi, addit *idipsum*, id est vnũ idẽ. Sed quia iterum quidam bene sapiunt, sed rudes & errantes erudire contemnunt, subdit, *in alterutrum*. Non enim sufficit nobis, vt nobis bene sapiamus, nisi & aliis bona bene sapiamus. Qui enim talentum sapientiæ abscondit, iuxta Euangelicam parabolam reprobatur. Vnde & scriptum est, Ne retineas verbum in tempore salutis. Et iterum, qui abscondit frumenta, maledicetur in populis. Itaque fratres, qui bene sapit, aliis bene sapiat: qui scit corrigere, errantem corrigat: Qui scit bene consulere, inconsulto consulat. Nam si vides errantes & taces, tot animarum reus es, quot potuisti ab errore liberare. Et ad quid est nobis vtile sapere secundum Iesum Christum, idipsum in alter-vtrum? *Vt vnanimes*, inquit, *vno ore honorificetis Deum, & patrem domini nostri Iesu Christi.* Sicut fratres, non sufficit nobis vno ore confiteri Deum, nisi confiteamur ipsum & vno corde. Ita non sufficit vno corde confiteri eum, nisi confiteamur ipsum & vno ore, maxi-

Non solũ nobis sapiendum.

Vno ore et vno corde Deum confitendum.

mè quando fides periclitatur. Si enim sola oris confessio sufficeret, non diceret dominus per prophetam, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorẽ lõge est à me. Si rursus sola cõfessio cordis sufficeret, sine oris confessione nõ diceret dominus, qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua. Tam igitur oris quam mentis necessaria est confessio. Sicut Apostolus alibi dicit, Corde creditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem: Quia verò confessio cordis & oris sine bona operatione non sufficit habenti tempus bene operandi, ideo dicitur, quia fides sine operibus mortua est.

Suscipere quid.

Sequitur pars tertia, in qua subdit Apostolus charitatis operationem, dicens: *Propterea*, vt scilicet perfecte honoretis Deum, *suscipite inuicem, sicut & Christus suscepit vos.* Suscipere est deficientem ne cadat subtus capere. Monet igitur Apostolus fratres charissimi, vt fortis, per charitatem suscipiat debilem, sapiens incipientem, diues inopem, sanus infirmum, stans cadentem. Cum enim Deus posset omnes facere fortes, sapientes & diuites, noluit. Sed voluit hos esse fortes, illos debiles, hos sapientes, illos insipientes, hos diuites, illos pauperes. Si enim omnes essent fortes, sapientes & diuites, alter alterius non indigeret. Rursus si omnes essent debiles, insipientes, & pauperes, alter alteri non subueniret. Voluit ergo hos esse fortes, sapientes, vel diuites, vt animas suas saluare possent, aliis per charitatem subueniendo. Voluit illos

Quare Deus noluit omnes esse fortes, sapientes, & diuites

esse debiles vel insipientes, vel inopes, vt animas suas saluare possent: aduersa per patientiã tolerando. Hinc dominus ait: Pauperes semper habetis vobiscum, & cum volueritis, potestis eis benefacere. Cum igitur egẽtes manent iuxta habundantes, sunt eis aut materia bonę operationis aut reprobationis. Quod autem sic nos inuicem suscipere debeamus, ostẽdit Apostolus exemplo Christi, qui in sua persona suscepit, nõ solum causam nostram, sed etiam naturam nostram. Cum enim esset sapiens, imò ipsa sapientia, suscepit insipientiam nostram. Cum esset diues omnium, suscepit paupertatẽ nostram: hanc viam charitatis ostendit in se, vt per eam sequeremur se: Et hoc in honorẽ Dei, vt quemadmodum Christus in omnibus quæsiuit gloriam patris, non suam, ita & nos in omnibus Dei gloriam, non nostram quæramus. Suscepit autem infirmitatem non solum circũcisionis, id est Iudeorum, ad quam secundum promissiones prophetarum fuit missus: imò etiam gentium, quibus non erat promissus. Vnde vtrique Deum debent honorare & glorificare, Et Iudæi etiam de promissionis adimpletione: Et gentes de insperatæ gratiæ collatione. Quod auctoritatibus Prophetarum probat, dicens. *Sicut scriptum est.* Propterea ait filius patri. *Confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo cantabo.* Et iterũ, *lætamini gentes cum plebe eius,* id est, gentiles cum Iudæis: Et laudate Dominũ omnes gentes &c. Sicut autem Christus non solum propinquos Iudæos, sed etiam gentiles

longinquos suscepit. Sic & nos fratres non solum propinquos nobis vel genere vel amicitia suscipiamus, sed etiam longinquos & peregrinos. Nõ enim propter nos solos tradidit Deus nobis bona sua, sed propter pauperes. Nec fecit nos dominos, sed dispensatores, præcipiens nobis vt de suis rebus, suis filiis indigentibus prouideamus. Qui enim res Dei retinẽs, sinit filios Dei ægestate perire, quid fratres mei, quid est auditurus a summo Iudice, nisi illam terribilem vocem, Ite maledicti in ignem æternum? Et quare? Esurui enim, & non dedistis manducare mihi de escis meis: Sitiui, & de potu meo non dedistis mihi potũ: Hospes eram, & in hospitiũ meum noluistis me suscipere. Nudus eram, & de vestibus meis non cooperuistis me. Hæc igitur fratres, hæc cogitemus, hæc in corde teneamus, & de rebus nobis à Deo commendatis, ipsum in pauperibus pascamus, vestiamus, suscipiamus, vt æternam benedictionem ab eo suscipere mereamur, Amen.

Dominica tertia Aduentus.

Luc. 21. *ERunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c.* Pius & misericors dominus & redemptor noster, volens electos suos in omnibus prouidos esse, de secundo aduentu suo, in hac eos præmunit lectione. Qua ratione? triplici. Vt præscientia eius esset eis ad

certitudinem, ad vigilantiam, ad consolationẽ. Ad certitudinem, vt certius expectarent aduentum suum, quàm cœli & terræ permanentiam. Vnde post subdit: Amen dico v bis, non prætetibit generatio hæc, donec omnia fiant, cœlum & terra transient, id est mutabuntur in alium statum: verba autem mea non transient, quin scilicet *omnia* opere cõpleantur. Ad vigilantiam, quoniam leuius nocẽt ea quæ præuidentur, quam quæ non præuidentur. Vnde ipse ait, Vigilate quia nescitis diem neque horam. Ad consolationem, vt de certitudine aduentus sui, inter miserias huius seculi, sumerent sibi consolationem. Vnde post subdit: *Cum videritis hæc fieri, leuate capita vestra, quia apropinquauit redemtio vestra.* Nam quàm dulcis est fratres mei, in terra miseriæ, recordatio patriæ! Primo igitur ponit dominus signa sui aduentus prænuncia: Secundo ostendit quomodo ipse venturus est. Tertiò, quid boni in bonis proueniat: Quartò, dicta per similitudinem declarat.

Ait ergo: Erunt signa in Sole & Luna. Sicut prius Dominus signa aduentus prẹnunciauit, vt suis qui in hoc mundo lugent, essent ad cõsolationem: ita reprobis qui hîc consolantur, essent ad confusionem: vnde ipse post subdit, *Arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi.* Quia enim mali omnibus elementis abusi sunt, ab omnibus punientur, vt impleatur quod scriptum est: pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Quia enim claritate solis, & lunẹ, & stellarũ abute-

Signa aduẽtus Christi, bonis ad consolationem, reprobis ad cõfusionẽ.

bantur, videndo per ea quid concupiſcerent & quid mali facerẽt, vertetur eis ſol in tenebras, & luna in ſanguinem, & ſtellæ cadent de cœlo. Quia verò pace temporali per ſtultam ſecuritatem abutebantur, fiet preſſura gentium. Quia verò tranquillitate maris ad prædandum & rapiendum abutebantur, fiet confuſio maris & fluctuum. Nam vt tradit Hieronymus in Cathalogo 15. ſignorum quæ ex Hebræo tranſtulit, prima die aſcendet mare quadraginta cubitos ſuper altiores montes quaſi murus. Secunda verò tantum deſcendet, vt vix videri poſſit. Rurſus, quia bonis terrę per ſuperfluitatem abutebantur, fiet eis ſicut idẽ Euangeliſta ſuperius dicit, terræ motus & fames. Quia aeris ſerenitate per inanem delectationem abutebantur, fient eis terrores de cœlo, & tempeſtates. Quia ſalute corporum, vitioſe viuendo, abutebantur, fient eis peſtilentię, id eſt inęqualitates, & corporum paſſiones. Porro iſtorum ſignorum quædam fratres iam cernimus: Nam preſſuræ gentium quotidie fiunt, terræ motus in pleriſque locis vrbes diruunt. Tempeſtates nos quotidie territant: Peſtilentiæ, vrbes hominibus euacuant: Et impletio iſtorum, certos nos facit de impletione cęterorum. Ecce fratres, tot mũdi ruinæ, iam finem illius adeſſe denũciant. Quare ergo illum diligimus? Quare cum cadente cadimus? & cũ pereunte perimus? Si domus noſtra ruinam minatur, fugimus, & quæ poſſimus de noſtris ſaluamus. Ecce mundus cadit, vt quid ergo eum deſiderio non relinqui-

Signa futuri aduẽtus Christi quotidie fiunt.

mus? Vt quid, quæ possumus, de eius naufragio non saluamus? Saluemus ergo fratres, saluemus dum licet nos & nostra. Nos desiderio ad cœlestia trãseamus, nostra per manus inopum & afflictorum, ad cœlestes thesauros transferamus. Sequitur: *Arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi.* Arescent quidam mali, & timebunt instante iam iudicio, sed frustra, cum non poterunt emendari. Nos ergo fratres dum emendari & emundari possumus, ab amore mundi arescamus, futura timeamus, & timentes caueamus. *Nam virtutes*, inquit, *cælorum mouebũtur.* Quare? Non, quia de se timeant, sed quia de sæueritate iudicantis perhorrescent. Fratres, si angeli timebunt, si contremiscent, vt ait Iob, columnæ cœli, quid facient peccatores? Si verò, ait Petrus, vix iustus saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? *Iob. 26.* *1. Pet. 4.*

Sequitur pars secunda, in qua ostendit dominus quomodo ad iudicium venturus est, dicẽs. *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli, cum potestate magna & maiestate.* Et qui videbunt? Omnes, tam boni quàm mali, vnde & Ioannes, Ecce venit cum nubibus cœli, & videbit eum omnis oculus. Non enim veniet occultus, humilis, mitis, vt primò, sed potius apertus, altus, & terribilis, vt ipse de se testatur, Sicut fulgur exit aboriente, & paret vsque in occidentem, sic erit aduentus filij hominis. Quem videbunt? *Filium hominis.* Solus enim filius tunc apparebit iudicaturus, qui *Filium hominis so-*

primò fuit iniustè iudicat⁹. Iuxta illud, videbũt in quẽ pupugerũt, Iudæi scilicet & gentiles. sed etiã & falsi christiani, quòd sine genitu dicere nequeo, videbũt quẽ contẽpserunt, quẽ abnegauerũt, quẽ iurauerũt, & peierauerũt, & quẽ dedecorauerũt. Gloria verò diuinitatis non videbũt reprobi, quia scriptũ est, Tollatur impius ne videat gloriã dei. Videbunt autẽ venientẽ in nubibus, sicut ascẽdit cũ nubibus ei ministrantibus, eius gloriã ab impiis occultãtibus. Cũ potestate magna veniet: antequẽ oẽs potestates, cęlestiũ, terrestriũ, & infernorum cõtremiscẽt. Cũ potestate magna veniet, qui suo aduẽtu omnia cõcutiet elemẽta, qui cœlũ & terrã cõcremabit, & noua faciet omnia, qui cõsciẽtias hominũ propalabit, qui solo nutu, electos glorificabit, & reprobos inęternũ cruciabit. Cũ maiestate quoq; magna veniet, ad cui⁹ gloriã sol obscurabitur, abscõdita tenebrarũ illuminabũtur, omnes electi illustrabũtur, & in eius amore inflãmabuntur. Hoc fratres, hoc quotidie cogitemus, hoc pensemus, manifestemus hic immunditias conscientiarũ nostrarũ per cõfessionẽ ad veniã, ne ibi a domino manifestẽtur ad confusionẽ & pœnã. Hîc nos iudicemus, ne ibi iudicemur. Hîc nos accusemus, ne ibi accusemur.

Sequitur pars tertia, in qua ostẽdit dominus quid boni tũc electis proueniet, dicẽs: *His autẽ fieri incipiẽtibus, leuate capita vestra, & exhilarate corda vestra.* Quare? *quia appropinquauit redẽptio vestra.* Ac si dicat, Cũ hæc videritis gaudete, quia cũ finitur mũdus (cui amici nõ estis) prope est

sal⁹ ęterna, quā desiderabatis. Redimet autē tūc nos fratres, redēptor noster, à trib⁹ miseriis tā in anima quā in corpore, ab indigētia, ab afflictione, à morte. Redimet siquidē dominus animā nostrā ab indigētia sapiētiæ & virtutis, dās ei totius sapientię & virtutis abundantiā. Redimet quoque eam ab afflictione passionū, timoris scilicet & tristitię, inuidię, & cęterarum, dās ei omnimodam securitatē, iucunditatem & amorem. Redimet etiam eam à morte malarū cogitationum & peccatorum, dans ei omnimodam munditiā & puritatē. Corpus quoque redimet ab indigentia ciborum, vestimentorū, cęterorūque temporalium, dans ei omnimodā sufficientiam. Redimet etiam illud ab afflictione morborum, senectutis & & grauitatis, dans ei omnifariā incorruptionē & agilitatē. Redimet quoque illud à morte, dās ei verā immortalitatē. O fratres mei pensate quàm ineffabiliter gaudebunt electi, quādo veniet spes sua, desiderium suum, deus & dominus suus: quando transferet eos à valle lachrimarum ad altitudinem gaudiorum, ab exilio ad patriam, à miseria ad beatitudinem.

A quibus nos redimet redēptor.

Sequitur pars quarta, in qua dominus explanat dicta per similitudinem, *Videte*, inquit, *ficulneam & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructum, scitis quia prope est æstas. Ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quia prope est regnum Dei.* Comparat autem signa præcedentia aduentum Christi, arborum fructificationi: æternitatē verò, æstati. Vnde patet

quia fructus mundi ruina eſt. Ad hoc enim pullulat, vt marceſcat: ad hoc ſurgit, vt cadat. Aeſtas autem eſt calida, clara, fructuoſa. Æterna quoque beatitudo, erit calida, calore charitatis. Clara, illuminatione veri ſolis. Fructuoſa, meſſibus ęternæ retributionis. Econtra, vita præſens, eſt quaſi hiems, quia eſt frigida, tenebroſa & ſterilis. Frigida, ſine calore charitatis: Tenebroſa, ignorantia, tribulationibus & peccatis. Sterilis, quia hic non metuntur, ſed ſeruntur ſemine bonæ operationis. Mali quoque qui hic vacant ſomno & otio, ſunt quaſi piger, qui operari non valens propter frigus, mendicat in æſtate, nec datur ei. Sic mali in futuro non metent, niſi quam in carne ſeminauerunt corruptionem. Boni verò, qui ſpe retributionis ęternæ, hic laborāt, ſunt quaſi bonus agricola, qui ſpe meſſium, in hieme per pluuias, grandines & niues ſeminat. Qui cum videt ficum, cæteráſque arbores pullulare, gaudet, ſciens quod hyems iam tranſiit & æſtas meſſium venit. Nos quoque fratres in ſpe cęleſtium gaudiorum per lachrimas peccatorum, & patientiam tribulationum ſeminemus in ſpiritu, vt in reſurrectione metamus de ſpiritu vitam æternam, vt mereamur adunari eis quibus dicitur: Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant, id eſt, de virtute in virtutem proficiebant, & flebant, tum de recordatione peccatorum, tum de deſiderio cęleſtium gaudiorū: mittentes, id eſt, præmittentes ſemina ſua. Venientes autem venient cum exultatione, por-

Vita præſens quaſi hyems.

Pſal. 125.

tantes manipulos ſuos. Quod ipſe præſtare dignetur, qui viuit & regnat Deus inæternum, Amen.

Dominica tertia Aduentus.

SIc nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei, &c. Hæc ſcribit fratres chariſsimi Apoſtolus ad Corinthios, in quibus non ſolum eos inſtruit, ſed etiam nos. Sunt autem huius lectionis quatuor partes. In prima parte arguit Corinthios de falſa opinione ſacramentorum. Putabant enim ſacramenta data à ſanctioribus eſſe ſanctiora, & à minus ſanctis data, eſſe minus ſancta. Vnde & dicebant: Ego ſum Pauli, ego ſum Cephæ, ego Apollo, ego Chriſti baptiſmo baptiſatus: Putãtes quod baptiſatus à meliori, melius eſſet baptiſatus. Vnde & ſcrutabantur curioſius vitas miniſtrorum. Iſtis ſunt ſimiles hodie quidam in Eccleſia, qui Miſſas à concubinariis, vel minus honeſtis ſacerdotibus nolunt audire, vel alia ſacramenta ſumere. Sed tam hi quam illi tripliciter peccabãt. Tum quia, quod Dei ſolius eſt, hominibus attribuebant: tum quia, de meritis iudicabant, tum quia in hominibus gloriabantur, cum ſcriptum ſit, Qui gloriatur in domino glorietur. Contra hos ergo loquens Apoſtolus dixerat ſuperius: neque qui plantat, neque qui rigat aliquid eſt, ſed qui incrementum dat Deus. Id eſt, ſicut plantans & rigans non ſunt aliquid, quantum ad poteſtatem viuificandi &

1. Cor. 4. *1. Cor. 1.* *Tripliciter peccãt qui ſacramenta à malis miniſtris accipere nolunt.* *1. Cor. 3.*

augmentandi arborē, ſed ſolus deus: Ita nec qui
prædicat, nec qui baptiſat, ſūt aliquid, quātū ad
efficaciā ſacramētorū, ſed ſolus deus, qui intus
inuiſibiliter operatur. Vnde & a ſpirituſancto
Ioan. 1. dictū eſt Ioanni, ſuper quē videris ſpiritū deſcē
dentē & manentē ſuper eū, hic eſt qui baptizat,
id eſt, hic & non alius habet auctoritatē bapti-
zandi. Itaq; qualiſcūq; ſit miniſter, ſacramenta
eadē ſunt, nec à meliori meliora, nec à min⁹ bo
nis, minus bona dātur. Hinc ergo ait Apoſtol⁹,
Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros ſacramē
torū chriſti, nō auctores. Nos enim tātū pueros
immergimus fonte, & Deus baptizat. Nos tātū
manū eleuam⁹, & deus benedicit. Nos tātū ver
ba ſacra proferimus, & Deus cōſecrat. Nos ſatiſ
Sacerdotes ſunt diſpenſatores miniſteriorum Dei. factionē imponimus, & Deus abſoluit. Sumus
etiā diſpēſatores miniſteriorū Dei, diſcernētes
ſcilicet, quis ſit ligādus, & quis ſoluēdus: Quis
baptizādus, & quis nō. quis ordinādus ſit ſacer-
dos, & quis diaconus. Quāuis verò merita mi-
niſtrorū nihil operētur ad efficaciā ſacramēto-
rū, tamē quia plus proficit exēplo fidelis in po-
1. Cor. 4. pulo, quā infidelis, hîc, id eſt, in hac vita, quæri-
tur vt quis inueniatur fidelis inter diſpēſatores.
Sequitur pars ſecūda, in qua oſtēdit Apoſtolus
exēplo ſui, ſana cōſcientia iudiciū hominū eſſe
paruipēdēdū. Quare? Quia iudiciū hominū fal
Iudicium hominum fallitur et fallit. litur & fallit. Fallitur, quia ſæpe bonum iudicat
eſſe malum, & malum bonū. Fallit, quia cū in-
dignus a populo laudatur, ſæpe ob hoc interius
gloriatur. Et ad hoc inducitur vt plus aliis de ſe
credat quam ſibi, cum ſcriptum ſit, Plus aliis de

te, quam tu tibi credere noli. Ait ergo Apostolus, *Mihi autem pro minimo est, vt a vobis iudicer, aut ab humano die.* nõ tamẽ ait *pro nihillo.* Quia quãuis fama & iudiciũ plebis de nobis sit vilipendendum nobis pro nobis, tamen propter profectum proximorum non est omnino negligendum. Sicut enim munda conscientia necessaria est ante Deum, ita munda fama ante proximum. Vel parum enim, vel nihil valet bona prædicatio, sine bono exemplo. Nam cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contẽnatur? Vnde dominus, Sic luceant opera vestra bona coram hominibus, vt glorificent patrem vestrũ qui in cœlis est. Hinc etiam dicitur, Crudelis est qui famam negligit. Itaque fama propter nos est negligenda, sed tamen propter profectum populi est quærenda. *Sed neque*, inquit, *ego qui melius me noui quam vos, meipsum iudico*, id est, me esse bonum non affirmo. Ecce fratres, ipse vas electionis Paulus non audet affirmare se esse bonum. Quis ergo nostrum peccatorum præsumere audebit se esse bonũ vel religiosũ? *Qui autẽ*, inquit, *me iudicat*, id est opera mea, & cogitationes solus inuisibiliter discernit, *Dominus est.* Nihil, inquit, *mihi conscius sum*, id est conscientia mea non me remordet, *sed non ideo iustificatus sum.* Nam delicta quis intelligit. Et qui gloriatur, in domino glorietur se mundum habere cor. Sequitur pars tertia, in qua nos prohibet Apostolus iudicare. Tria sunt fratres mei, de quibus nec debemus nec possumus iudicare: De

Matth. 5.

Psal. 18.

1. Cor. 1.

iudicare non debemus. dubio ſcilicet facto, de dubia intentione, de dubio fine. *Dubiũ factum.* Dubium factum eſt, quando non verè ſcimus an quis fecerit aliquod factum. *Dubia intentio.* Dubia intẽtio eſt, quãdo ſcimus eſſe factũ, ſed qua intentione factum ſit, neſcimus: vt quando videmus aliquem loqui cum vxore alterius. *Dubius finis.* Dubius finis eſt, vt quando ſcimus eſſe factum, & mala intentione factum eſſe, ſed tamen ignoramus, an ſit inde aliquis damnandus vel veniã per pœnitentiam cõſequuturus: in quibus omnibus temerarium iudicium cauere debemus: Et ſi etiam hanc in peiorem partem magis declinare videantur, tamen nos in melius ęſtimationem noſtram vertere debemus. Vnde Apo- *Roma.14.* ſtolus, tu qui es qui iudicas alienum ſeruum, ſuo domino ſtat, aut cadit. Stabit autem, potẽs eſt enim Deus ſtatuere illum. Si vides præsbiterum loqui cum vxore alicuius, dic enim illi manu leuata benedicere. Sunt autem quædam aperta & manifeſta, de quibus nobis iudicare *Roma.14.* permittitur. Vnde Apoſtolus, ſic non eſt inter vos qui iudicet inter fratrem & fratrem. Itaque fratres, non aliena corda, vel intentiones quæ ignoramus, iudicemus, ſed noſtras. Scriptũ eſt enim, Nolite iudicare, & non iudicabimini. *Matth.7. Luca.6.* Nolite condemnare, & non condemnabimini. Et ſi noſmetipſos iudicaremus, non vtique iudicaremur. Ait ergo, *Nolite ante tempus iudicare.* Ante tempus iudicat, qui antequam ſit de re certus iudicat. Dum autem ſumus in hac vita, aliorum cogitationes, opera, & finis operum, occulta ſunt nobis, & ideo de eis iudicare

peccatum eſt.

Sequitur pars quarta, in qua oſtendit Apoſtolus quando ſecurè de nobis vel de aliis, iudicare poterimus. *Nolite* inquit *iudicare, quoaduſque veniat dominus.* In quo fratres innuit quod tunc Deo omnia occulta nobis reuelante iudicabimus, ſi ſcilicet fuerimus de perfectis. Quatuor enim ordines erunt in iudicio. Alij enim iudicabunt, & non iudicabuntur, vt perfecti. Alij iudicabuntur & ſaluabuntur, vt mediocriter boni. Alij iudicabuntur & damnabuntur, vt falſi chriſtiani. Alij non iudicabuntur & dãnabuntur, vt infideles. Vnde Ioannes, qui non credit, inquit, iam iudicatus eſt. *Illuminabit autẽ tunc Dominus abſcõdita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium,* id eſt occulta facta, & etiam cogitationes occultas propalabit, tam bonorũ quam malorum. Tunc fratres patebunt occulta adulteria, occultæ turpitudines, & ignominiæ, quæ fiunt in tenebris & in cubilibus. Tunc etiam patebunt occulta turpium voluntatum, quamuis non venerint ad effectum. Penſate ergo fratres, penſate, quantus pudor, quanta turpitudo & confuſio tunc tenebit reprobos, cum omnes turpitudines & abhominationes ſuas in conſpectu tremendi iudicis, & angelorum, & omnium ſanctorum viderint reuelari. Ne igitur fratres illo tam magno & ęterno pudore erubeſcatis, erubeſcite nunc, & pœnitemini, & quę dicitis in cordibus & in cubilibus veſtris compungimini. Tunc etiam è contra omnia bona opera ſanctorum, quę pro humilitate

Quatuor ordines in iudicio.

Ioan. 3.

Pſal. 4.

clam faciebant, & etiam omnes eorum bonæ voluntates patebunt ad laudem & gloriam eorum. Vnde & subditur: *Et tunc laus erit vnicuique electorum a Deo.* Quæ enim maior laus, maior honor & gloria poterit esse, quàm quando serui vocabuntur, & fient filij: quando terreni fient cœlestes, quando homines fient dij, quando benedicentur, & honorabuntur, & glorificabuntur à diuina maiestate. Nos interim fratres turpitudines nostras, lachrimis, confessionibus, orationibus, eleemosinis tergamus. Quoniam qui hoc faciunt, & si non sint de perfectis qui iudicabunt, tamen erunt beati: quoniam beati quorum remissæ sunt iniquitates & quorum tecta sunt peccata. Tecta dico ne videantur vel ad pœnam vel ad pudorem. De quorum numero nos faciat deus & dominus noster qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus, Amen.

Dominica tertia aduentus.

Matth.11. *CVm audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis ait illi & reliqua.* Audistis fratres charissimi, ex Euangelica lectione, quòd Christus suo incarcerato præcursore, diuinitatis suæ potẽtiam cœpit clarius demonstrare. Disponens quippe ordinatè vniuersa, noluit ante manifestius prædicare, quã præcursor suæ præcursionis officium consummasset, vt scilicet quemadmodũ Ioannes eũ præcurrerat nascendo, prædicando, & baptizando: ita eũ præcurreret & moriendo. Tendente igitur Lucifero, id est, Ioanne ad occasum, cepit

verus

verus ſol iuſtitiæ, Chriſtus, ſui ſplẽdoris radios paulatim demonſtrare. hoc eſt, ergo quod hîc dicitur: *Cum audiſſet Ioannes, &c.* Sunt autẽ tres partes huius lectionis: Prima cõtinet Ioannis interrogationem, ſecũda Chriſti reſponſionẽ: tertia Ioãnis cõmendationẽ. Oſtẽdit igitur Euã geliſta, quãdo, vnde, per quos, & quid Ioannes dominũ interrogauerit. quãdo? *Cũ audiſſet opera Chriſti.* Si credis à quo audiſſet, credẽdum eſt quòd à ſpiritu reuelãte: Et quod etiã à diſcipulis ſuis, quos frequẽter ad Ieſũ mittebat, vt ſibi tam facta quàm dicta eius reportarent. Vnde? de carcere vbi erat in vinculis. In quo nobis fratres imitandum proponit exemplũ, vt ſi in vinculis, ſi in infirmitate, ſi in aliquo impedimento detenti quandoque fuerimus, familiares noſtros pro nobis ad Eccleſiam mittamus, qui bona ibi dicta vel facta nobis manifeſtent. Per quos? per diſcipulos ſuos, qui etiam ei in vinculis aſsiſtebant, & magiſtrum ſuum in aduerſis non dereliquerunt, ſed vſque ad paſsionem & ſepulturam ei diligenter miniſtrauerunt. Hinc diſcamus & nos fratres, magiſtris & amicis noſtris in omni aduerſitate cõſtantiam exhibere fidelitatis. Sicut enim rogus aurum, curſus equũ, ita aduerſitas probat amicum. Vnde ſapiens: Non agnoſcitur, inquit, in bonis amicus, & nõ abſconditur in malis inimicus. Et Salomon: dens putridus, amicus deficiens in via. Quid interrogauit? *Tu es*, inquit, *qui venturus es, an alium expectamus?* Quærit autem hoc Ioannes, non propter ſe, qui eum eſſe redemptorem mundi

A quo Ioannes audiuit opera Christi

Eccleſi. 12

Prouer. 25

prædicando,baptizando,demonſtrando,teſtatus fuerat:ſed propter diſcipulos, ne alium à ſe prędicatum ęſtimarent,ſed certitudinem acciperent fidei,tum ex miraculis, tum ex reſponſione Chriſti. Vnde & ad hoc quærendum nó prius ſuos diſcipulos miſit,quàm Chriſtus miracula facere incepit. Quam cauſam innuit ipſe Euangeliſta cũ ait, *Cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, mittẽs duos ex diſcipulis ſuis &c.* Ac ſi diceret, ideò diſcipulos ſuos miſit ad Ieſum, quia eum apertè facere miracula audiuit, vt hoc aduerbium (*cum*) non tam temporale quàm cauſale accipiatur.

Sequitur pars ſecunda, quæ Chriſti continet reſponſionem, *Euntes*, inquit, *renunciate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis.* Ac ſi diceret, Ceſſent verba, loquantur opera. Fecit enim in cõſpectu nunciorum Ioãnis multas virtutes: Vnde dixit, *Quæ vidiſtis* ſcilicet per vos, *& audiſtis* per alios. Et quę? *Ceci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur*, id eſt viſitantur. *Et beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me.* Eſt autem hæc reſponſio conueniens, quamuis non videatur præcedenti ſatiſfaciens interrogationi. Quærebatur enim vtrum redemptio mundi eſſet facienda per eum. Ipſe verò reſpondet potentiam diuinitatis & patientiam humanitatis, per quas redemptio facta eſt. Niſi enim homo eſſet, pati pro mundo non poſſet: & niſi Deus eſſet, mortem ſuperare non poſſet. Eſt ergo ac ſi diceret, redimere mundum iam incepi.

Nam cum operer vt Deus, ſcandalizor & patior vt homo. Credimus autem fratres, dominum opera, quæ hic enumerantur, tam corporaliter quã ſpiritualiter egiſſe. Reddebat quippe cæcis illuminationẽ, tam cordis quàm corporis. Claudis rectitudinem, tam cordis quàm corporis. Leproſis mundationem, tam cordis quàm corporis. Mortuis reſurrectionem, tam cordis quàm corporis. Pauperibus viſitationẽ, tam cordis quàm corporis. Et cum tot ſignis atteſtaretur diuinitatem, ratus erat qui nõ ſcandalizaretur in eius humanitate. Alij enim ei detrahebant, alij inſidias ponebant: Et fermè oẽs de eius diuinitate dubitabant. Et quid mirũ fratres, ſi in Chriſto adhuc mortali multi ſcandalizarentur, cũ in eo iam in cœlo regnante, multi, vnde dolendum eſt, etiam hodie ſcandalizentur? Nam vt taceam de infidelibus, etiã quidã ſolo nomine Chriſtiani eum cõtemnũt, eius ſanctum nomen peierãt: factis eum impugnant, verba euangelij pro vanitate habẽt, nec ipſam reſurrectionem futuram putant.

Quando Chriſtiani Deum contemnunt.

Sequitur pars tertia, in qua dominus Ioannem commendat: Vnde & ſubditur: *Illis autem abeuntibus, cepit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne*. Noluit quippe dominus Ioannem coram diſcipulis ſuis commendare, ne eius commendatio adulationem redolere videretur. In quo fratres dat nobis exemplum, ne amicum noſtrum in ſua vel ſuorum familiarium præſentia laudemus, ne hoc gratia videamur facere aſſentandi, ne illi occaſionem demus glo-

Chriſtus Ioannem non cõmẽdat coram diſcipulis ſuis.

riandi. Cæterum ne turbæ Ioannem nullius virtutis esse, eo quod nulla miracula faceret, æstimarent: ipse qui eum elegerat, nouerat, eum commendat. Commendat eum in quatuor. In fortitudine, in seueritate, in prophetandi excellentia, in præcursionis gratia. In fortitudine eum commendat, cum dicit: *Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam?* ac si diceret: Non, sed potius virum fortem. Sane arũdo nascitur in palude quæ exterius est formosa, interius vacua, & omni vẽto agitatur. Tales sunt homines huius mundi, qui in crassitudine & voluptate nutrierunt animas suas, qui exterius sunt per hypochrisim & gloriã nitidi, interius autẽ à virtute vacui, prosperis eleuãtur, & aduersis deprimuntur: Laudibus efferuntur, minis, & conuitiis humiliãtur: in quibus diabolus requiescit. Vnde Iob, sub vmbra, inquit, dormit in secreto calami: quia videlicet mentes tenebrosas, simulatrices & fluxas diligit. Ioannes verò arundo non erat, qui in abstinentiæ duritia crescebat: exterius hispidus & neglectus: interius virtute plenus, non elatus blanditiis, nec deiectus aduersis. Discamus & nos fratres, inter varietates huius mundi, fortes & constantes esse. Non diligamus diuitias huius mundi, & sic non superbiemus de earum possessione, nec dolebimus de earum amissione. Non diligamus gloriam huius mundi, & sic nec laus humana nos inflabit, nec infamia mœstificabit. Non præsentem vitam, sed futuram diligamus, & sic voluptas corporis nos non

Iob. 40.

Quomodo Ioannes arundo nõ erat.

illaqueabit,non pœna vel dolor terrebit. In ſeueritate eum commendat cum dicit, *Hominem mollibus veſtitum*? Ac ſi diceret, Non. Liptote eſt, quia minus dicit & plus ſignificat. Ioannes quippe in nullo molitiem ſequutus eſt,ſed durus fuit in victu, in veſtitu, in facto, in verbo. Victus eius locuſtæ & mel Silueſtre. Veſtitus, pili cameli, zonáque pellicea. Facta, contemptus mũdi,deſiderium cœli. Dicta,non palpatio,ſed dura correctio viciorum. O genimina,inquit,viperarũ; quis docebit vos fugere à vẽtura ira? Iam ſecuris ad radicẽ arboris poſita eſt. Sequitur, *Ecce qui mollib⁹ veſtiũtur, in domibus regũ ſunt*. Ac ſi diceret, Nõ in deſerto vt Ioannes,ſed in domibus regum inueniuntur, qui mollibus gaudẽt. Qui ſcilicet mollibus veſtiũtur, molliter epulantur, molliter operantur, molliter loquuntur. Nemo igitur fratres,putet in fluxu & ſtudio veſtium nõ deeſſe peccatum. Niſi enim in hoc peccatum eſſet, Dominus in ſuo prçcurſore veſtium vilitatem non laudaret, nec de fluxu veſtium diuitem purpuratum reprehenderet, nec Petrus mulieres à veſte prçcioſa reuocaret. Quinque præcipuè modis, fratres,in veſtibus peccamus. Primò in nimio ſumptu, vt cum tanto comparamus vnam veſtem nobis, quanto plures pauperes poſſent veſtiri. Secundò in gloria,quando ſcilicet in ſpecioſis,præcioſiſque veſtibus delectamur. Tertiò in contemptu proximorum, quãdo ſcilicet conſiderantes veſtium noſtrarum pulchritudinem,& proximorum vilitatem, nos miramur,

Matth. 3.

Quãtupliciter in veſtibus peccamus.

& proximos aſpernamur. Quartò in ſuperfluitate, vt quando plura mutatoria veſtium habemus ocioſa, quę melius pauperes veſtirēt, quā tineas paſcerent, cum ſcriptum ſit: Qui habet
Luca. 3. duas tunicas, det non habenti, id eſt qui habet veſtem ſufficientem, det ſuperfluam. Quintò in modo, vt cum ſcilicet facimus noſtras veſtes, vel gerimus, quo non deberemus. Et cum hęc dicimus, non damnamus veſtes, ſed vicium veſtibus abutantium. Scio enim ſub purpura plures deo placuiſſe: & econtrà, plures ſub ſacco Deo diſplicuiſſe. Sunt enim qui in purpura non efferuntur, & ſunt qui ſe veſtitos ſacco, vel dolent vel gloriantur. Magnus verò eſt quem ſaccus non deiicit, & quem purpura nō extollit. Talis erat Dauid, talis Ioānes baptiſta, quoniā nec ille ſub purpura, nec iſte ſub cilicio erat arundo ventis agitata. Vos autē fratres qui imperfecti eſtis, vnuſquiſque in gradu ſuo mediocritatem tenete, ſecundum homines ordinis & gradus veſtri vos induite, ne ſitis nitidiores eis, ne forte inde pręvobis eos contēnatis: ne ſordidiores eis, ne forte præ eis vos ſordidiores doleatis. Ne hinc vel inde vos agitet vētus gloriæ vel pudoris. Sub veſte mediocri ſaccū latenter veſtite, maximè in diebus ieiuniorum, vt tanto ſit magis gratum deo, quantomagis occultum. Veſtem verò vobis nō neceſſariam nudo præbete. Et ſi non vultis dare nouam, date vel veterem meliuſculam, vt ſi quid in noua veſte deliquiſtis, in vetere redimatis. Mollitiem quoque fratres ciborum cui-

Mediocritas tenenda in habitibus.

Mollites ciborum cuicanda.

tate, quoniam lautorum ciborum consuetudo luxuriam generat, corpus mollificat, cibos viliores fastidire facit: patrimonia consumit, sollicitudinem immittit. Minus est sollicitus qui minoribus est contentus. Sicut enim Mars duro milite gaudet, qui fortiter sustineat calores, algores, & labores: ita dominus duros amat milites, effęminatos contemnit & molles. Inde est quod sancti Patres, sicut in vitis patrum legimus, balnea, vnguenta, huiusque modi mollia deuitabant, ne corporis sui duriciem emollirent. Mollia etiam fratres opera fugite, quæ faciunt qui carni seruiunt, qui ædificant lignum, fenum, stipulam igne concremendam. Mollia quoque verba, id est adulationes, cauete, quæ quantum fugiēda sint, ostēdit Propheta, Væ inquit eis qui sub cubito puluinar ponunt. Puluinar quoque sub cubito ponit, qui cadētem arectitudine animā blāde per adulationem suscipit. Et Psalmista, Quoniā, inquit, laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur.

Mollia opera fugienda.

Psal. 9.

In Prophetiæ excellentia Ioannem commendat, cum subdit, *Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plusquam prophetam*. Officium prophetæ, fratres charissimi, est ventura prædicare. Ioannes verò Christum non solum prædixit, vt, venit forcior me, post me: sed etiā ostēdit, Ecce, inquit, agnus dei. Nos quoque fratres quasi prophetæ sumus, si secundum Christi aduentum ad iudicium verbis & factis prædicamus, si im-

piis comminamus, ſi electis promittimus gloriam ſempiternam.

In præcurſionis quoque gratia eum commendat cum dicit, *Hic eſt de quo ſcriptum eſt*, per Malachiam prophetam. *Ecce ego*, inquit, pater ad filium, *mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Verè fratres, verè hic Ioannes magnus & admirabilis eſt, qué longè antequàm conciperetur, Prophetã imo dominus per Prophetam, vnigenito ſuo nuntium pollicetur, & præcurſorem. Nec ſolum Ioannes nomine angeli & præcurſoris dignus eſt, ſed & tam nos, quàm vos fratres, angeli, & præcurſores Chriſti merebimur appellari, ſi verbo & exemplo eum annunciemus, ſi tam ad noſtra quàm ad aliorum corda per correctionem & emendationem ei viam præparemus. Ipſo largiente, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus Amen.

Dominica quarta aduentus.

Philip. 4.

G*Audete in domino ſemper, iterum dico gaudete, &c.* Quatuor facit apoſtolus, fratres chariſſimi, in hac lectione. Primo monet nos in domino gaudere, ſecundò modeſtos eſſe, tertiò ſine ſolicitudine orare. Quartò rogat nós cuſtodiri in pace. Ait ergo, *Gaudete in domino*, Si vna re fratres, omnis homo gauderet, nunquã Apoſtolus cum determinatione, gaudete in domino, dixiſſet. Eſt enim gaudiũ triplex, malignũ, vanum, & bonum, Quidam enim gaudent de

Gaudium triplex.

malo, de quibus dicitur, lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. His adeò placet malum, quod etiam sine sua vtilitate gaudeant in eorum dolore. Alij verò gaudent de vano, id est de vana & mundana prosperitate, de quibus Salomon, Risum deputaui errorem, & gaudio dixi, quid frustra deciperis? Ista duo gaudia fratres mei, mala sunt. Et de ambobus intelligitur illud Salomonis: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij, luctus occupat. Et illud Euangelij, Vę vobis qui ridetis, quia lugebitis. Et alibi, Vę vobis diuitibus, qui habetis hîc consolationem vestram. Alij gaudent de bono, illi scilicet qui in domino gaudent. Vnde Apostolus alibi, Qui gloriatur, in domino glorietur. Et hîc, Gaudete, inquit, in domino. Sed quare duplicauit, *Iterum dico, gaudete*. Quia gaudium, est in spe, vel in vsu rei amatæ, dilectio. Hic enim fratres tantũ in spe cœlestium gaudiorum gaudemus, non in re, tamen plus quam in spe gaudemus, quoniam & si non habemus hic rem, habemus tamen arram, quam Apostolus primitias spiritus vocat, virtutes videlicet, & dona spiritus sancti. Monet igitur Apostolus, vt gaudeamus in vsu virtutum, & in spe præmiorum. Gaudeamus in vsu bonitatis, & in spe beatitudinis. Gaudeamus in vsu mũdę conscientiæ, & in spe beatæ vitæ. Primùm fratres gaudium est magnum, sed secundum est maximum. Quid enim hic lętius, quid iucundius, quid delectabilius haberi potest, quàm inter mundos mun-

Prouerb. 2. *Eccle. 2.* *Luca. 6.* *1. Cor. 1.* *In quibus gaudendũ*

dè, & inter ebrios viuere ſobriè: quam omnia mūdana ſub pedibus habere, nō aduerſis frāgi, proſperis non emolliri, ſolum Deum timere, mundam conſcientiam habere, ſecurè viuere, mortem non timere, ſed etiam cœleſtia gaudia optare, & cum certitudine expectare? Per hoc quippè, fratres, diuina dulcedo, non ſolum expectatur, ſed & pręodoratur & pręguſtatur. Hoc pręguſtauerat Propheta, qui admirans & gaudens dicebat, Quàm bonus Iſrael Deus, his qui recto ſunt corde. Ad quod deguſtandum nos etiam hortatur dicens, Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt dominus. *Pſal. 33.* Hoc fratres, hoc eſt gaudium in ſpiritu ſancto. Hoc eſt verum gaudium, verum ſabbatum mentis. De quo etiam Salomon, Secura mens, inquit, iuge conuiuium. Hoc fratres gaudium non miſcebitur dolore, ſed ad ſummum & ſempiternum nos ducet gaudium, videlicet ad gaudium ſine mœrore, ſine fine, ſine metu, ſine defectu: Ad gaudium in viſione dei, in quam deſiderant angeli proſpicere. Quoniam autem magna gaudia ſolent hominem hic reſoluere, & improuidum facere, addit Apoſtolus.

Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Eſt autem fratres hæc pars ſecunda, in qua monet in omnibus nos modeſtos eſſe, ac ſi diceret, Gaudete fratres, ſed modeſte: pſallite domino, ſed ſapienter. Porrò modeſtia eſt virtus inter nimis & minus, tenens mediocritatem. *Modeſtia quid.* Hæc virtus, cæterarum omnium virtutum condi-

mentum est. Impetus enim est, non ratio, quidquid fit sine moderantiæ freno. Sane modestia tria facit, facit enim hominem suæ mentis habere Dominium : reddit eum hominibus gratum : facit ei dominum propinquum. Quod faciat hominem habere sui dominum, innuit cum adiungit, *vestra* : Quasi diceret, Modestia faciat vos vestros, iuxta quod Philosophus ait, Vis habere magnum Imperium ? Dabo tibi magnum imperium, Impera tibi. Vis multos regere ? rege teipsum. Multos enim reges, si te ratio rexerit, hinc Salomon ait: Melio est patiens virò forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Quod reddat hominē hominibus gratum & famosum, ostendit cum ait: *Nota sit omnibus hominibus*, ac si dicat, Tāta sit modestia vestra, quod sui admiratione & exemplo, homines ad se attrahat. Quod faciat dominum homini propinquum, ostendit cum subdit, *Dominus prope est*. Est quippè Dominus modestis propè. Propè similitudine, propè dilectione, propè remuneratione. Quoniam quos per modestiam sui similes spectat, diligit & remunerat. Hæc virtus fratres, Moysen & Dauid, Deo gratos & hominibus effecit : quorum alter legitur pro inimicis suis orasse, alter verò inimico, suum sanguinem quærenti, pepercisse. Discamus & nos fratres, modestiam in omnibus tenere, motus cordis nostri refrenare, nobismetipsis dominari, aliorum

Modestia tria facit.

Prouer. 16

Modestia in omnibus tenenda.

dissonãtias moderari, deo, qui sine motu omnia facit, assimilari, vt ab eo mereamur diligi & remunerari, iuxta quod ipse promisit, Beati inquit, mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

Sequitur par tertia, in qua monet nos Apostolus sine sollicitudine orare, dicẽs. *Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione &c.* Et conuenienter fratres, dum hortatur nos ad orandum, præmisit, *Nihil solliciti sitis.* Nihil enim plus impedit orantem quàm sollicitudo. Si enim fratres, nullus ita liber est à curis secularibus : & orationi deuotus, qui in oratione quandoque insultus dęmoniorum, & fantasmata cogitationum vanarum non sentiat. Quid fratres mei, quid putatis de illis, quorum tota mens & desiderium versatur in temporalium sollicitudine? Hi nimirum si quandoque orare ceperint, statim reuolat mens ad consueta, quoniam vbi est thesaurus suus, ibi est & cor suum. Proinde fratres, purgandus est prius animus ab amore & sollicitudine temporalium, & in Deo totus figendus, vt liberè possit ad orandum Deum vacare. Sed etsi quandoque nos orationi incumbẽtes, pulsauerint suggestiones dęmonum & nebulæ vanarum cogitationum, cauendum est summopere fratres, ne immorentur, ne forte iuxta Salomonem, muscæ morientes perdant suauitatem vnguenti. sed statim in nosmetipsos indignantes vanas quàm totius meditationes à nobis repellamus, & ad ipsum redeamus. Scriptum est enim, descenderunt volucres cœli, &

Sollicitudo impedit orantem.

Genes. 15.

abigebat eas Abraham. Quid enim per ſacrificia, niſi orationes? Et quid per volucres, niſi vanæ cogitationes deſignantur. Sed deuotus orator, cum vanæ cogitationes ſuper orationem ſuam deſcendunt, exemplo Abrahæ, eas protinus expellit.

Sed in omni oratione, inquit, *& obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.* Oratio fratres tantum fit pro bonis adipiſcendis: Obſecratio pro malis remouendis, *Hæc*, inquit, *innoteſcant apud Deum*, id eſt talia taliter & tali intentione petantur, vt digna ſint quę Deus noſcat & audiat. Petamus igitur fratres à domino, nõ opes, nõ honores, nõ vitã in hoc ſeculo longam, quæ qui petunt, non exaudiũtur, vt ait Iacob⁹, eo quod indignè petãt. Sed domino docente, petamus primum regnũ Dei, & iuſticiam eius. Petamus & qualiter debemus, corde ſcilicet & opere, & cum fiducia. Vnde Iacobus, ſi quis, inquit, indiget ſapientia, *Petẽdum* poſtulet à domino, qui dat omnis affluenter, & *in fide.* non improperet: poſtulet autem in fide nihil *1. Iaco. 1.* hæſitans, quoniam qui hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur & circunfertur. Petamus quoque fratres ea intentione qua debemus, id eſt, petamus omnia propter Deũ: & ipſum Deum non propter aliud, ſed propter ſeipſum petamus & diligamus. Ipſe enim eis qui non ſimplici intentione eum quærebant, fertur reſpondiſſe, Amen dico vobis, quæritis *Ioan. 6.* me, quia comediſtis de panibus. Operamini nõ cibum qui perit, ſed qui permanet in vitã æter-

nam. Ac ſi diceret, non propter panem temporalem me debetis quærere, ſed propter meipſum, qui ſum verus panis, ſatians in æternum.

Sequitur pars quarta, in qua Apoſtolus orat nos cuſtodiri in pace, & à pace, dicens: *Et pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras.* Dicit autem pax Dei, id eſt, Deus qui eſt pax, & Chriſtus qui eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. Vel Spiritus ſanctus, qui eſt concordia patris & filij. Hæc pax exuperat omnem ſenſum, non ſolum in ſe, ſed & in creaturis. Si enim pax Dei in creaturis exuperat omnem ſenſum, quantomagis in ſe exuperat omnem ſenſum? Quis enim ſenſus fratres chariſsimi, comprehendere poteſt, quomodo quatuor eleměta cum ſint ad inuicem contraria, in vnam connectentur concordiam? Quis comprehendere poteſt, quomodo contrarij humores in homine, in vnam pacificentur ſanitatem? Quis comprǽhendere poteſt quomodo contrarij ſoni in citara in vnam conueniant conſonantiam? Et vt de cœleſtibus creaturis loquar, quis ſenſus comprehendere poteſt quomodo ſuperni ſpiritus & Sancti, cum ſint in gradu & in merito diſpares, & in gloria, in vnius gaudij, voluntatis, & amoris conſonent vnitatem? Et ſi illa fratres chariſsimi, pax Dei in creaturis omnem ſenſum exuperat, quantomagis in ſeipſa omnem ſenſum & omnem intelligentiam exuperat? Quæ enim intelligentia inueſtigare pote-

rit pacem & concordiam Trinitatis, quomodo ſcilicet cum ſint tres in perſonis, in vnam vniantur eſſentiam, voluntatem, & maieſtatem. Hæc igitur pax Dei, inquit Apoſtolus, *quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra*, vt, ſcilicet bene velint: *& intelligentias veſtras*, vt ritè intelligant. Oremus & nos fratres, vt pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda noſtra, vt pacem erga eum habeamus ei obediendo: pacem erga nos, noxia cauendo: pacem erga proximos noſtros, eos diligendo. Quam pacem nobis largiri dignetur pax noſtra Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus. qui cum patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus, Amen.

Dominica tertia Aduentus.

MIſerunt Iudæi ab hieroſolimis ſacerdotes & leuitas, ad Ioannem, vt interrogarent eum, *Ioan. 6.* *Tu quis es, &c.* Hæc lectio fratres chariſsimi, continet alternatim Iudæorum interrogationes, Ioanniſque præcurſoris reſponſiones. Nouerant ſiquidem Iudæi ex libro Danielis, aduentum Chriſti iam inſtare. Videbant quoque Ioannem Baptiſtam ab Angelo prænunciatum, miraculoſè natum, ſanctiſsimè conuerſatum, pœnitentiam prædicantem & baptizantem: Et ideo eum eſſe Chriſtum ſuſpicati ſunt. Hac igitur de cauſa, legis doctores ad interrogandum eum, legant.

Et eum, an ipſe ſit Chriſtus, interrogāt. In quo patet Iudæorum curioſitas ſimul & duricia, quoniam curioſi erant ad interrogandum, & duri ad credendum. Sed quare interrogabant, qui credere nolebant: vel qui credere nolebant, cur interrogabant? Ioannes enim eos a ſe remouet, & ad Chriſtum mittit, & ei non acquieſcunt. Et puto quod ſi Ioannes ſe eſſe Chriſtum diceret, non crederēt, ſed quod Chriſto dixerunt, dicturi erant, tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum. Similiter enim interrogabant Chriſtum, Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm. Quibus ipſe dicebat: loquor vobis: & non creditis. Tales ſunt hodie multi, vnde dolēdum eſt, qui à ſanctis Eccleſię doctoribus, curioſè multa inquirunt, ſed ad acquieſcendum duri ſunt. Nos quoque doctores fratres, quod ſine gemitu dicere nequeo, Scribis & Phariſęis ſimiles videmur, qui ad perſcrutandum ſcripturas curioſi ſumus, ad operandum verò duri & tardi. Sed quæ nobis fratres inde eſt vtilitas, niſi quod dominus nobis comminatur, quod ſeruus ſciens voluntatem domini, & non faciens, plagis vapulabit multis? Econtrario verò fratres chariſſimi, reſponſio Ioannis magnum dat nobis fidei & humilitatis documentum: fidei, cum in quo nobis credendum & ſperandum ſit, dominum noſtrum Ieſum, qui ſolus verè baptiſat, proponit. Cuius & ſe vocem eſſe commemorat & præconem. Humilitatis, cum humiliter de ſe in omnibus ſentit & reſpondet. In quo fratres

Iudæorū curoſitas & duricia.

Dicit ſe doctorem.

Luca 12.

fratres sollicitè pensare debemus, quomodo sancti, cum tanta radiant virtutum excellentia, de sola humilitate gloriantur. Sciunt quippè quod ędificatio virtutum sine humilitate ruina est. Sicut enim superbia est ruina omnium virtutum, ita & humilitas est earum fundamentum. Superbia primum angelum & primum hominem, ab alto præcipitauit in imũ. Humilitas quoslibet infirmos reuocat ad cœlum. Sane tantum bonum est humilitas, quod melior est quilibet peccator cum humilitate, quàm quilibet iustus cũ arrogantia. Nam humilitas corrigit peccatorem, superbia verò damnat iustum. Hinc est quod quod redemptor noster exemplo & verbo proposuit nobis viam humilitatis, per quam ad cœlum ascenderemus, qui per superbiam lapsi eramus. Discite, inquit, à me, quia mitis sum & humilis corde. A quo beata mater & virgo edocta, virginitatem cæterasque virtutes, quibus incõparabiliter præfulgebat, dissimulat: & hanc solam confitetur, Quia respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ. Dauit quoque, vir secundum cor domini, cum ab vxore despiceretur, eo quod corã archa domini saltasset, ait, Ludam, & humilior fiam, plusquã factus sum, & ero humilis in oculis meis Et doctor gentium, qui vsq; ad tertiũ cœlũ raptus fuerat, Ego sum, inquit, minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus. Ecce fratres vetus & nouum testamentũ percurrendo, inuenietis omnes Sanctos in virtute humilitatis suum posuisse fundamentum.

Matth. 11
Luca. 1.
2. *Reg.* 6.
1. *Cor.* 15.

Hinc est quod Ioannes iste, quo nemo, teste domino, inter natos mulierum maior surrexit: solam & omnem in se cōfitetur humilitatem. Quod melius intelligetis, si quid sit humilitas, & quod eius partes cognoscatis. Est autem humilitas virtus, qua homo verissima sui cognitione, sibiipsi vilescit. Multi quidā miseri & desperantes, sibimet vilescunt, & hoc nō est ex virtute, quia non ex vera sui cognitione, sed ex aduersitate. Sed omnis homo etiam in prosperitate, si bene cognoscat se, intelligit, quod nihil, nisi malū, habet in se. Si quid autē boni habet, à Deo habet. Vnde Apostolus, Quid habes quod nō accepisti? Et si accepisti, quid gloriaris quasi nō acceperis? Ergo fratres nihil habemus ex nobis vnde superbiamus, sed vnde humiliemur. Sūt autē humilitatis quatuor gradus. Primus est, vt quis sibi ꝙ nō est, nō attribuat. Secūdus, vt quod habet nō à se, sed à Deo se habere credat. Tertius est, vt quis admirādo aliorum bona, sua nulla vel modicū æstimet. Quartus, vt bonū quod habet, nō meritis suis, sed gratię Dei attribuat. Itaq; fratres, beatus Ioānes, verissima sui cognitione sibimet vilescens, primum humilitatis gradum se habere demonstrat: cum quod putabatur, se christum esse negat. Maluit enim de se sibi credere quam alij. Maluit solidè subsidere in se, quā humana opinione rapi super se. Negat etiā se esse Eliā corpore, quāuis iuxta verbū domini, Elias esset simili præcursione. Sicut enim ille futurus est præcursor iudicis, ita iste fuit redemptoris præcursor.

Matth. 11

Humilitas quid.

Malum à nobis.

Bonum à Deo.

1. Cor. 4.

Humilitatis quatuor gradus.

Negat enim se prophetā esse, quia nō venturū prædicabat, sed iam venisse ostendebat. Vel certè sicut ad bonitatem Dei nullus est bonus, ita ad præsentiā Dei, nullus est propheta, qui solus omnia nouit antequam fiant. Ergo fratres, qua fronte audet aliquis in hoc seculo sibi aliquid iusticię vel bonitatis arrogare, cū ipse filius dei dicat, quid me dicis bonū? Nemo bonus nisi solus Deus? Et cū Ioānes plusquā propheta, dicat nō sum ꝓpheta? Nemo igitur fratres bonū sibi attribuat, quod nō habet: nemo melior vel sanctior quam sit, dici velit. Nam iuxta Poëtam, Quem fallus honor iuuat, & mendax infamia terret? nisi mendosum & mendacem. Si ergo cum sanctus non sis, sanctus prædicatis, non inde gaudeas, sed erubesce & plange, quia non es quod diceris, & vt id valeas, labora cum omni intentione.

Quare Ioannes negat se prophetam.

Matth. 19

Nemo sibi attribuat quod non habet.

Postquàm autem Ioannes remouit à se quod non erat, ostendit cum hilaritate quod erat. Nam inquisitus quis erat, ait. *Ego vox clamantis in deserto*: Non autem ait, Ego sum homo, vel ego sum filius Zachariæ. Nihil impedit enim quod erat ex natura, ad id quod erat ex gratia, sed ait. *Ego vox clamantis*. Vox quippe, non est, nec signat aliquid ex se, sed ex loquente. Est ergo, ac si diceret: Ego nec sum, nec loquor aliquid ex me, sed ex Deo in me loquente. Ego sum tantum organum loquentis in me Dei. Ego tamen sum præco verbi, proferens ea quæ dicuntur per me, sed non ex me. Ecce fratres, secunda species humili-

tatis, qua ostenditur, quod id quod est, non à se, sed à Deo est. In quo bene consonat illi verbo, quod prædicauit qui de se testatur, Mea, inquit, doctrina non est mea, sed eius qui misit me patris. Vnde idem ait discipulis suis: Non enim estis vos qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et per Prophetam, Annunciabunt, inquit, ex me. Et Petrus: Si quis loquatur, quasi sermones Dei. Quantū ergo fratres mei insaniunt, qui putant se aliquid esse vel posse ex se: Qui dicunt labia nostra à nobis sunt, quis noster dominus est? Filius Dei dicit, Mea doctrina, non est mea. Et tu superbe cinis, dicis doctrinam esse tuam? Itaq; fratres, si quid boni dicimus vel facimus, non nobis, sed nomini domini demus gloriam, qui ait, sine me nihil potestis facere. Non solum autem Ioannes, sed & quilibet, siue clericus, siue laicus, qui verbum vitæ annunciat in deserto huius mundi, vox clamãtis in deserto potest dici. Itaque & nos fratres quantum possumus, verbo & exemplo clamemus cum Ioanne, dirigite viam domini. *Quid ergo inquiunt, baptizas si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta?* Quod ex sola inuidia eos dixisse, Euangelista innuit, dicẽs: *Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis*, qui doctrinam nesciunt quærere, sed inuidere. Sed sanctus quisque, & cum peruersa intentione requiritur, & a bonitate sua non mouetur nec mutatur. Vnde Ioannes ad verba inuidiæ, verba respondet vitæ. Ego, inquit, *baptizo in aqua*, id est, sola corpora, nō animas lauo.

Ioan. 7. *Matth. 10* *1. Pet. 4.* *Psal. 11.* *Ioan. 15* *Mar. 1.*

Sed dicis, quare ergo baptizabat? Triplici de caufa. Prima vt ficut nafcendo & prædicando, ita & Chriftum præcurreret baptizando. Secunda vt populum ad baptifmum affuefaceret. Tertia vt populum ad pœnitentiam inuitaret. *Triplici de caufa Ioānes baptizabat.* *Ego*, inquit, *baptizo in aqua: medius autē veftrū ftat quem vos nefcitis*: qui fubaudis baptizat in fpiritu fancto. Ecce tertia fpecies humilitatis, qua Ioannes minifteriū fuum humiliat, & Chrifti auctoritaté commendat. Sic enim fratres mei, fic femper confueuerunt Sancti, non folum Chrifti, fed & aliorum fanctorum virtutes admirari, & fuam imperfectionem confiderare, vt fic difcāt alios fibi præferre & fe humiliare. Hinc eft quod Princeps apoftolorum Petrus, non illam tantam virtutem qua, fola vmbra fanabat infirmos, non principatum fuum confiderat, fed fapientiam Pauli admiratur: Sicut, inquit, chariffimus frater nofter Paulus, fecundum fapientiam à deo fibi datam docet. Vt quid hoc? Vt ita Pauli fibi præferat excellentiā, & fe humiliet fuam attēdens imperfectionem. E contra verò fuperbi fua bona in corde fuo femper confiderant & extollunt, aliorum imperfectionem femper increpant, vt ita fe femper aliis præferant, & alios prę fe vilipendant. De quibus Propheta: Ve vobis qui fapientes eftis in oculis veftris, & coram vobifmetipfis prudentes. Et Paulus, nolite, inquit, effe prudentes apud vofmetipfos. Hinc fuperbienti Sauli dominus dicit, Cum effes paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Ifrael factus es. Quafi *2. Pet. 3.* *Efaiæ. 5.* *Roma. 12.* *1. Reg. 15.*

dtceret: Cum te paruum conſpiceres, ego te prę cæteris magnum fęci. Nunc verò, quia tu te magnum conſpicis, à me paruulus æſtimaris. Nos itaque fratres ſi qua bona habemus, ea quodammodo in animo noſtro attenuantes parua eſſe æſtimemus: noſtra vero mala in oculis noſtris multiplicemus, vt ſcilicet ſemper nobis humiles ſimus. Econtra verò mala proximorũ, maximè qui nobis cõmiſsi non ſunt, vel diſſimulemus, vel attenuemus; Eorum auté bona ſemper admirantes, imitari ſatagamus. Vt ita ſemper eos nobis proponamus. Sequitur: *Qui poſt me venit, ante me factus eſt.* Ac ſi diceret, Qui poſt me venit, naſcens in humanitate, mihi præpoſitus eſt maieſtate. *Cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamenti eius.* Ecce ſpecies quarta humilitatis. Nihil enim meritis ſuis attribuit, qui ad ſoluendum calciamentum ſe indignum dicit. Sed fratres mei, ſi ad ſoluendum calciamentum Ioannes non fuit dignus, quomodo ad officium prædicandi, vel baptizãdi Chriſtum, dignus fuit? Nũquid fratres mei, vel Chriſtus dicendus eſt, non dignum elegiſſe? vel Ioannes humilitatis cauſa, mentitus fuiſſe? Sed abſit, vt Chriſtus non dignum elegerit, qui falli non poteſt, vel Ioannes mentitus ſit, qui veritatis præco eſt. Quomodo ergo dignus & non dignus? Dignus erat fratres, ex Dei dignatione & electione: non dignus ex ſe, dignus ex gratia, non dignus ex vi propria. Erubeſcat igitur præſumptio & ſuperbia noſtra. Ioãnes quo inter natos mulierum nõ ſurrexit maior, dicit

Mala ptr-ximorum diſsimulãda.

se non dignum calciamento soluendo, & tu dicis te dignum sacerdotio, dignum pontificio? Ioannes lucerna ardens & lucēs, dicit se non dignum calciamētum soluere. Et tu carbo fumigans dignum te dicis corpus Christi tractare, mysterium incarnationis, quæ per calciamentū significatur, inuestigare vel prædicare? Quid ergo dicemus fratres, nisi vel quantuncūque bonum fecerimus, semper nos indignos dicamus. Nec hoc dicamus solo ore, quasi mentiēdo ex humilitate, sed mente credamus, ore confiteamur. Iuxta quod ipsa veritas admonet dicens, Cum omnia feceritis quę pręcepta sunt vobis, dicite serui inutiles sumus, quod debuimus facere non fecimus. Quam humilitatem det nobis tenere ille qui propter nos humilis & pauper factus est, dominus noster Iesus Christus, qui viuit & regnat, &c. Amen. *Lucæ 17.*

In natali Domini, Lectio Esaiæ prophetæ ad Missam de nocte.

Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, &c. Hodie dilectissimi, temporalem saluatoris nostri celebramus natiuitatem, In qua tāto maiore mentis exultatione solemnizare debemus, quanto maiorum hodie suscepimus materiam gaudiorum. Hodie quippe humani generis calamitas, reducta est de seruitute ad libertatem, de miseria ad fœlicitatem, de morte ad vitam, de tenebris, ad lucem. Hodie siquidem omnipotens & misericors Deus, quam ab ęterno pręordinauerat, patriarchis promiserat, in lege figurauerat, per *Esaiæ. 9.*

prophetas prædixerat, humano generi iam de ſalute deſperanti, diu præſtolatam & prędeſideratam perſoluit promiſſionem. Hodie aduenit deſideratus cunctis gentibus. Hodie veritas de terra orta eſt, & iuſticia de cœlo proſpexit. Hodie fratres, populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucē magnā, vt modo in prophetia legimus. hodie cœlis rorātibus deſuper, & nubi-

Eſaiæ. 45. bus pluētibus iuſticiā, aperta eſt terra & germinauit ſaluatorē. Porro huius lectionis quinque ſunt partes. Primò enim oſtendit Propheta, populo in tenebris ambulanti, lucem exortam fuiſſe, ſcilicet Chriſtum. Secundo oſtendit eius dignationem. Tertiò eius exaltationē: Quartò ponit ſacramenta nominum eius: Quinto magnitudinem & perpetuitatem regni eius. Ait ergo proheta, *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam*. Sanè fratres chariſsimi, ante aduentū Chriſti, ob primi parentis præuaricationem, vniuerſa eius poſteritas in tenebris ambulabat. In quibus? In tenebris ignorantiæ, peccatorum & miſeriæ. In tenebris ignorātiæ, dum homo per eſum pomi vetiti, voluit eſſe ſciens bonum & malum, & cecidit in ignorantiam. Vnde Moyſes, immolauerunt demoniis

Deute. 32 & non deo: diis quos ignorabant. Et Dauid, errauerunt, inquit, in ſolitudine, viam ciuitatis ha

Pſal. 106 bitaculi non inuenerunt. In tenebris peccatorū ambulant, quia omnes de maſſa pręuaricatrice

Pſal. 50. per concupiſcentiam, deſcendentes, in peccatis concepti, cum peccato nati ſunt. Vnde Apoſto

Roma. 5. lus, regnauit, inquit, mors in mūdum ab Adam

vſque ad Moyſen. Sed ſi per legem mors peccati fuit cognita, non tamē fuit ablata, ſed aucta. Et Dauid, omnes, inquit, declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt. Vnde & legitur, Nemo mundus à ſorde, nec & infans cuius vita eſt vnius diei ſuper terram. In tenebris miſeriæ ambulabat populus, quoniam quantūcunque iuſtus, miſer erat in hac vita, miſerior in morte, miſerrimus poſt mortem. De qua miſeria Ezechias Ego, inquit, in dimidio dierum meorum vadā ad portas inferi Heu fratres, heu in quantis tenebris ante aduentum Chriſti humanum genus ambulat, imò errabat. Ambulare enim in tenebris, nō eſt ambulare, ſed errare: Quoniā, ſicut ait dominus, qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadat. Cum autē ſol iuſticiæ Chriſtus oriēs ex alto, viſitauit mūdū, vidit lucē magnā. Notate fratres, notate, vidit lucem magnam. Non ipſe ſibi accendit, non precio emit, non meritis ſuis acquiſiuit, ſed gratis ſibi oblatam vidit. Sed quomodo hanc videre potuit, qui cœcus natus erat? Nullatenus potuiſſet niſi illuminatus fuiſſet. Vt ergo lucem ſibi oblatam videre poſſet, illuminauit eum prius Chriſtus in mente, collirio, ex puto & terra, id eſt ex diuinitate & humanitate facto. Sic itaque fratres vidit lucem magnam. Quam? lucem veram quæ illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum. A luce illuminatus, vidit lucē ipſam: vidit ipſum illuminatorem. Nec ſolum chariſſimi, qui tunc in carne erant, viderunt hanc lucē, ſed & habitantibus ſiue ſedentibus in regione

Pſal. 13. *Pſal. 52.* *Iob.* *4. Reg. 20* *Eſaiæ. 38.* *Ambulare eſt in tenebris errare.* *Ioan. 12.* *Ioan. 8.* *Ioan. 1.*

vmbra mortis, lux orta est eis, hoc est Patriarchis & Prophetis, cæterisq; sanctis, qui carne soluti præstolabātur aduētū mediatoris quasi exules, habitātes nō quidē in morte, sed in vmbra, id est, in similitudine mortis, carentes visione
Psal. 111. Dei. De quibus Dauid, exortū est, inquit, in tenebris lucem rectis corde, misericors & mise-
Psal. 96. rator dominus. Et alibi, Lux orta est iusto, &
Psal. 1. rectis corde lætitia. Itaque fratres, lux vera Christus veniens in hunc mundum, & tenebras ignorantiæ fugauit, veritatem prædicando, & tenebras peccatorum soluit, suo sanguine expiando, & tenebras miseriæ terminauit, æternam beatitudinem conferendo. Vt autem Christus mundi tenebras à se demonstraret illuminandas, natus Christus media nocte, ipsam noctem splendoribus & laudibus angelorum illustrauit, & noui syderis claritate. Et ideo quam modo explanamus, lectio legitur ad Missam in nocte.

Sequitur pars secunda, in qua ostenditur dignatio Christi, cum dicitur: *Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis.* Nisi enim intuens paruus fieret, non nos illuminaret.

Nisi enim splendorem suum inaccessibilem nube carnis obuelaret, infirmitas aciei nostræ eum speculari non posset. Factus est igitur ex immēso paruulus. Paruulus corpore, paruulus humilitate, paruulus reputatione. Primò, paruulus corpore, quia modo natus de virgine, in angusto præsepio collocatus est. Paruulus humilitate, quia humiliauit semet-

ipſum, & pauperes elegit parentes, paupertatem elegit, omnibus & prædicauit: Diſcite à me, inquit, quia mitis ſum & humilis corde. *Matth.11.* Paruulus reputatione: quia dici voluit filius fabri, iuxta quod ipſe dixerat, per prophetam, Ego ſum vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. *Pſal.21.* In omnibus exemplum humilitatis nobis demonſtrauit, vt oſtenderet per quam viam ad cœlum aſcendere poſſemus, qui per ſuperbiam lapſi eramus. Iſte igitur paruulus natus eſt nobis ex matre, & filius Dei datus eſt nobis à patre. Non ſibi quidem natus eſt qui nullius indigebat, ſed nobis natus eſt, & datus, qui multum indigebamus. Nobis natus eſt, vt ſuam dilectioñé in nos commendaret, quia, vt ait Apoſtolus, iſte prior dilexit nos. *1.Ioan. 4.* Nobis natus eſt & datus, vt nobis iter vitæ demonſtraret, vt ſcilicet ſequamur veſtigia eius. Nobis natus & datus eſt, vt nos à morte redimeret: quoniã ipſe poſuit animam ſuam pro ouibus ſuis. Sed quid prouenit ex hac dilectione, ex hac humilitate, ex hac patientia? Hoc quod ſequitur, *Et factus eſt principatus ſuper humerum eius.*

Eſt autem hæc pars tertia, in qua poſt humiliationem Chriſti, exaltatio Chriſti prædicatur. Vocatur autem hic fratres, principatus Chriſti, tranſumpto nomine conſequentis ad antecedens: quoniam per crucem, quam ſuper humerum ſuum tulit, omnis poteſtas in cœlo & in terra, ei data fuit: Et hoc eſt quod ait Apoſtolus: humiliauit, ſemetipſum *Philip. 2.*

factus obediens patri vſque ad mortem : mortem autem crucis : Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, &c. Hic eſt & illud paruum granum ſinapis, quod minimum omnium ſeminum, iactum excecreuit in magnam arborem. Hic eſt ille paruus lapis; qui iuxta Danielem, exciſus de mõte ſine manibus, excreuit & occupauit totum orbem.

Sequitur pars quartà, in qua exprimuntur ſex nomina Chriſti, cum ſubditur. *Et vocabitur nomen eius admirabilis, Conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis.* Admirabilis, noua inaudita miracula faciẽdo: Conſiliarius prædicatione, paſſione, ereptione, miſeris cõſulẽdo. Deus: corpus ſuum & aliorum à mortuis ſuſcitando. Fortis: fortem ligando, vaſa eius diripiendo, & cœlum eis aperiendo. *Pater futuri ſæculi*, id eſt Chriſtianorũ, eos fouendo, defendendo, patrem pro eis interpellẽdo. *Princeps pacis*, iuſtos coronando, & prauos damnando. Tunc quippè ſancti omnimodam pacem habebunt cum omnibus, & ab omnibus. Cum omnibus, cum Deo, cum angelis, cum proximo cum corpore & anima. Cum Deo, idem volendo: Cum angelis, eis in puritate conſentiendo: Cum corpore & anima, in bonum concordando. Cum proximo, eum ſincere diligendo. Ab omnibus, à diabolo, & à membris eius, nihil timendo.

Quomodo ſancti cum omnibus pacem habebunt.

Sequitur pars quinta, in qua multiplicatio & perpetuitas regni Chriſti demonſtratur, cũ

ſubditur : Multiplicabitur eius imperium. Qui enim nunc ſolis bonis imperare videtur, & non malis:in futuro ſine contradictione imperabit vtriſque, hos glorificando : illos in æternum puniendo. Nunc in cœlo tantum regnare videtur, & non in inferno:in futuro apparebit eum regnare vbique. *Et regni eius non erit finis*, nec temporis, nec loci, nec præmiorũ, nec pœnarum. Itaque fratres, ſi volumus eſſe hæredes regni Chriſti, ſimus primò hæredes charitatis ſuæ, humilitatis & patientiæ:per has enim virtutes veniemus ad illum præmium. Nõ timeamus quælibet vilia & aſpera pro eo, qui tantus & talis, tot abiecta & aſpera paſſus eſt pro nobis. Diligamus eum pluſquam nos qui tantillus factus eſt propter nos. Eius ſanctum nomen, eius ſancta verba & exempla, toto deſiderio diligamus & imitemur. Eius natal cia in gaudio celebremus : in gaudio non temporali, ſed ſpirituali, non in ebrietate, ſed in ſobrietate, non in commeſſationibus, ſed in cõmunitatib⁹. Si nouis & ſplẽdidis hodie veſtibus veſtimur, non ſit ad iactantiam, ſed ad eius, cuius natale celebramus, honorẽ:ita fratres vt nudus, & ſi non nouã, ſaltem vel veterem accipiat veſtem. Si quoque largius, ſi ſplendidius hodie cibaria procuramus, non fiat vt inde largius ſumamus, ſed vt inde largius, pupillis, viduis, hoſpitibus, & pauperibus diuidamus. Vt participes fiant nobiſcum in omnibus bonis temporalibus, qui participes futuri ſunt in cœleſtibus: Ipſo largiente qui pro nobis hodie de

Quomodo hæredes regni Christi erimus

Roma. 13.

virgine nasci voluit, Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus, Amen.

In natali domini.

APparuit gracia Dei & saluatoris nostri omnibus hominibus &c. Hodie fratres charissimi, tē-
Tit. 2. poralem Christi celebramus natiuitatem, in qua communiter & multipliciter nobis est gaudendum. Communis quidem est, quoniam Christus sicut communem suscepit naturam, ita communem operatus est redemptionem. Multiplex verò est, quoniam eius natiuitas multiplicem nobis operata est vtilitatem. Vtrumque ostendit in prælibata lectione Apostolus, methonomica vtens locutione, hoc modo: *Apparuit gratia*, id est, Deus per gratiam, *omnibus hominibus erudiens nos &c.* Ostendit autē hîc, quis & quantus apparuit, quomodo & quibus, & ob quas vtilitates nostras. Quis & quantus? Deus Dei filius. Sed quomodo inuisibilis apparere potuit, cū scriptū sit, Deū nemo vidit vnquàm. Verum quippè est, fratres, quod
Ioan. 1. Dei claritas immensa, nec carnali, nec spirituali oculo prout est, videri potest. Re vera enim ille splēdor, & illa gloria, superexcellit vniuersam contēplationē, non solū hominū, sed etiā archangelorū. Sed cum immēsa dei misericordia humanæ tenebras cecitatis, splēdore suo vellet illustrare, carnis velamine suum velauit fulgorem, vt sic infirmitas humanæ contemplationis, quoquomodo eū valeret intueri. Sane sol

temporalis, de illo æterno ſole nos inſtruit. Si eius fulgorem inſpicere contendimus, excęcamur, ſed latētem ſub nube melius poſſumus eum videre. Quomodo apparuit? gratis. Non enim ideo nobis apparuit quod ipſe indigeret, vel quod nos meriti eſſemus, ſed tantum ob gratiam ſuam nobis immeritis apparuit. Vnde idem Apoſtolus alibi: Non ex operibus inquit iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. Eſt quidem fratres magna gratia, illi, qui nec bona, nec mala nobis intulit, miſereri. Sed maior eſt & illi, qui immeritis nobis mala intulit, miſereri. Maxima verò eſt, & illi, qui nobis bene meritis mala intulit, pro bonis, miſereri. Hoc fecit dominus. Vnde Apoſtolus, Non quia inquit nos dilexerimus eum, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Et alibi cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus ſanguine ipſius. Nos ergo fratres Chriſtum imitari ſatagamus, Chriſtum imitamur, ſi inimicos noſtros nobis per beneficia reconciliamus. Quibus apparuit: *omnibus hominibus*, ſub intelligendum eſt ſeſe offerens. Quamuis enim Dei gratia non ab omnibus agnita ſit, tamē Deus quantū in eo eſt, eam nobis obtulit. Quēadmodum ſol, quātū in eo eſt, omnibus lucet, nec aliquis poteſt ſe ſubtrahere ne luceat ſibi. Itaque fratres, cum gracia Dei ſe nobis omnibus offerat, non nos ei ſubtrahamus, ſed potius ei toto deſiderio occurramus. Tempore, & cæteris Dei donis nobis ad bene

Tit. 3.

1. Ioan. 4.

Roma. 5.

agendum præſtitis, non abutamur, non otioſe prætereamus, non negligenter vtamur: quoniã iuxta Euangelium, abſcondens talendum iuſte eo ſpoliatur: Et ficulnea occupans terram ſuccinditur. Et iuxta Hieremiã, maledictus eſt qui facit opus Dei negligenter. Ob quas vtilitates apparuit Chriſt⁹? Ob quatuor. Prima quidẽ eſt fratres, vt exemplo & verbo quomodo viuendum, & quo feſtinandum nobis ſit, demonſtraret. Hanc ponit Apoſtolus cum dicit, *Erudiens nos, vt abnegantes impietatem*, id eſt, infidelitatem, *& ſæcularia deſideria*, id eſt, omnia vicia, *viuamus ſobriè*, in nos, *& iuſtè* in proximum, *piè* in Deum, *expectantes* ſecurè *beatam ſpem & aduentum domini*. Ordo præpoſterus, aduentum Dei ſecundũ, ſcilicet ad iudicium: Et beatam ſpem, id eſt ſpem beatitudinis. Secunda verò cauſa vtilitas noſtra eſt, qua Chriſtus apparuit, vt charitatem, quam erga nos habebat, naſcendo, patiendo, moriendo pro nobis demonſtraret, iuxta quod ipſe ait, Maiorem dilectionem & charitatẽ nemò habet, vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis. hanc cauſam ponit Apoſtolus cum dicit, *Qui dedit ſemetipſum pro nobis*. Tertia cauſa eſt, vtilitas noſtra, vt de prima preuaricatione ſatisfaceret: illa autem præuaricatio fuit ſuperbia tanta, vt ſe eleuaret mente homo vſque ad æqualitatẽ Dei. Cum verò cõtraria cõtrariis curentur, oportuit vt ad ſatisfactionem illius ſuperbiæ aliquis homo humiliaretur, ab altitudine diuinitatis vſque ad humilitatẽ hominis. Hoc autem nemo potuit facere niſi eſſet

Matth. 25 *Matth. 21* *Hiere. 18.* *Ioan. 15.* *Contraria contrariis curentur.*

Deus

Deus & homo. Propterea Deus factus est homo. Hanc causam innuit Apostolus, cum dicit, oblatione, Deo ad reconciliandum scilicet hominem. Quarta causa & vtilitas nostra, quare Christus apparuit, est redemptio, & emundatio, & satisfactio generis humani. Redemtio à potestate diaboli per sanguinem Christi: Emundatio à delictis per baptismum, Satisfactio per virtutem & opera virtutum. Hanc innuit Apostolus cum dicit hostiam, ad deuincendum scilicet hostem, vt emundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. In prima igitur causa fratres, Christus ostendit se esse verum magistrum, verbo & exemplo nos erudiendo. In secunda ostendit se esse verum amicum semetipsum pro nobis tradendo. In tertia ostendit se esse summum pontificẽ, oblatione proprij sanguinis nos patri reconciliando, secundum illud, Et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. In quarta ostendit se esse redemptorem, purificatorem, & sanctificatorem nostrum, nos à potestate diaboli liberando, à viciis purificando, & virtutibus sanctificando. Nos itaque fratres, recognoscamus dominum nostrum Iesum Christum esse verum & summum magistrũ, eius exemplum & doctrinam imitantes & sequentes. Recognoscamus eum verum & summum amicum nostrum esse, ei vicem prout possumus, reddentes, & animas nostras pro eo ponentes. Recognoscamus eum verum & summum esse pontificem, nosmet ei puros offerentes. Reco-

Eccle. 44.

gnoſcamus eum verũ redemptorẽ, purificatorem, & ſanctificatorem noſtrũ eſſe, nos tanquã ſuos emptos, mũdatos & ſanctificatos ei exhibẽdo: vt venientẽ eum iudicẽ ſecuri videre mereamur dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ. Qui cũ patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus. Amẽ.

In natali Domini.

Luca. 2. *EXiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis, & reliqua.* In hac ſancti Euangelij lectione, fratres chariſſimi, exponit nobis Lucas manifeſte cauſas ſolemnitatis hodiernæ. Exponit enim hîc ſex res nobis, videlicet quo tempore natus ſit Chriſtus, quo loco, ex quibus, quo cultu nutritus, quibus, & per quæ indicia ſit reuelatus. Porro quo tempore natus ſit Chriſtus, oſtenditur, cum ait: *Exijt edictum, &c.* Cum Auguſtus Cæſar, monarchiam penè totius mundi in tanta pace poſſideret, vt vniuerſum mundũ vna deſcriptione concluderet, naſci voluit fratres chariſſimi, Chriſtus: vt etiam ad literam tũc completa viſa ſit illa protia, Conflabunt gladios ſuos in vomeres, &
Eſa. 2. lanceas ſuas in falces &c. Non leuabit gens contra gentem &c. Quantum ad literam, In tali tempore naſci voluit Chriſtus, vt ſe Principem pacis & monarcham cœli & terrę, & ſuos in libro vitæ deſcripturum, demonſtraret. Moraliter verò fratres, ſub ſeruitute tributi voluit dominus naſci, vt nobis in ſe voluntariæ humilitatis & mutuæ ſubiectionis preberet exemplum. Si enim ipſe, cum ſit rex regum, & dominus dominantiũ, propter nos venit in hũc mũ-

dum, non dominari, sed subdi, non ministrari sed ministrare: quid nos miseri serui, quid facere debemus propter eũ? Propter eũ dicã, an propter nos? Sed melius dicã & propter eũ, & propter nos. Nam & propter Christũ lucrandũ, & propter nos saluãdos nos humiliare debemus. Si ergo Deus propter hominẽ se subdidit homini, homo qua ratione subdi homini refugit? Itaque fratres, cũ spõte nos humiliamus, cũ seruimus proximo & ministramus, Christũ imitamur. Quãdo verò dominari hominibus, seruiri & ministrari cupimus, nõ ipsum in hoc, sed Satanæ superbiã imitamur. Quomodo ergo fratres humilitatẽ & subiectionẽ Christi sequũtur Episcopi, Sacerdotes, & monachi, qui cõtendũt de dominatione, qui non solũ personas, sed & Ecclesias suæ ditioni gestiũt subiugare? Nos ergo fratres, securiorẽ & firmiorẽ viam Christi sequamur, humilitatem & subiectionem: Iuxta quod Apostolus ait, Si seruus es, nõ sit tibi curæ, sed si potest liber fieri, magis vtere. Mysticè autẽ Augusto Cæsare, superbo diabolo, penè iã super vniuersum mundũ tyrãnidẽ excercẽte, & ad suũ seruitiũ transcribẽte, natus est Christus. *Hæc descriptio*, inquit, *prima facta est à præside Siriæ, Cirino*, id est, à primò apostata, angelos sibi super alios per superbiam dominationem vsurpante. Cirinus autem dominans siue dominus interpretatur. *Et ibant singuli, vt profiterentur in suam ciuitatem.* Ciuitas fratres, auarorum, auaritia est. Ciuitas luxuriosorum, luxuria est. Ciuitas gulosorum, gulositas est.

Quomodo imitari debeamus Christum

1. *Cor.* 7.

Peccatorũ ciuitates.

Et auari ibant & conueniebant per consensum in vicium auariciæ, vt si non ore, tamen opere, se seruos diaboli profiterentur. Luxuriosi quoque ibant & conueniebant propter cõsensum, in vrbem luxuriæ, vt & si non ore, tamen opere se seruos diaboli profiterentur: & similiter cæteri viciosi. Adeo autem fratres, hic diaboli seruitus, ante aduentum Christi inualuerat, quod & mater Christi, & sponsus eius, id est, sinagoga & Sacerdotium irent in Bethleem, id est, in amorem terreni, non cœlestis panis: per hoc diabolo professionem facientes. Hanc autem in qua tunc mũdus erat miseriam, etiam hyẽs, & nox in qua Christus natus est, designat. Cũ igitur in tanta seruitute esset totus mundus, natus est Christus, factus adiutor in oportunitatibus in tribulatione. Sed & hodie fratres, quod

Psal. sine gemitu dicere nequeo, multi falsi Christiani postquam à seruitute diaboli per Christum sunt emancipati, rursus peccando in diaboli redeunt seruitutem. Qui enim diaboli opera facit, quid aliud quam diabolo facit professionẽ?

Ioan.8. Qui enim peccatum facit, seruus est peccati: Et qui facit opera diaboli, seruus est diaboli. Quo autem loco Christus natus sit, ostenditur cũ dicitur, *in Ciuitate Dauid*, quę vocatur Bethleem: Effrata nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israël. Bene autem in Bethleem

Bethleem dicitur domus panis quæ domus dicitur panis, nascitur qui verus panis est, suos externa satietate refecturus. Bene etiam non in parentum domo, sed in via

nascitur, vt in hoc ostenderet quia per humanitatem, quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur. Alieno, dico, non quantum ad potestatē, sed quantnm ad naturam. In quo & fratres nobis innuitur, quod non solum ipse, sed & nos omnes homines cū in hunc mūdum nascimur, non in nostram patriam, sed in viam, peregrinationem, & exilium venimus. Vnde & Dauid *Psal.38* licet Rex Diues: Aduena, inquit, ego sum & peregrinus sicut omnes patres mei Hinc est fratres, quod quādo infans nascitur, flere potest, ridere nō potest. Plorat & ipse Christ⁹. Sed quod cæteri infantes plorāt, necessitatis est: ꝙ Christus plorat, dignationis. Cęteri infantes plorāt, quia patiūtur: Christus, quia cōpatitur. Si ergo fratres, Christus plorat propter nos, quare ipsi propter nosmetipsos non ploramus? Et si infantes ex infirmitate naturæ ploramus, quaré adulti cum miseriam nostram intelligimus, nō magis ploramus. Pensemus ergo fratres, quanta sit miseria humana, ob cuius medicinā Christum necesse fuerit plorare, & à tanto tantam nobis exhibitā medicinam nō spernamus, sed tanta deuotione veneremur, diligamus, & imitemur. Ex quibus verò Christus natus sit, ostenditur, cum subditur. *Eo quod essent de domo & familia Dauid.* Ioseph, scilicet & Maria. Vnusquisque enim secūdum legem de tribu sua ducebat vxorem. Natus est igitur Christus, fratres, ex matre nobili, sed paupere: virgine, sed desponsata. Quod verò de matre nobili natus est, est mysterij: Quod de paupere, est humilitatis:

Quod de virgine, est mũditiæ. Quod de despõsata, est sacramenti. De matre nobili natus est, quæ non solũ ex regia stirpe trahebat originẽ, sed etiã ex sacerdotali, vnde & Elizabeth cognata Mariæ fuisse cõmemoratur. Porrò ex regia & sacerdotali tribu nasci voluit Christus, quia est rex regũ, & sacerdos secundũ ordinẽ Melchisedech erat futurus. De matre paupere, quia nec in sua purificatione agnũ offerre potuit, nat' est, vt nobis volũtariæ humilitatis & paupertatis exemplũ donaret. De matre semper virgine natus est, vt se mundiciã diligere, & in mundis cordibus habitare demõstraret. De spõsata verò matre nasci voluit, vt sacramentũ incarnationis suæ diabolo occultaret. Mater Christi fratres charissimi, quæ in nobilitate non se extulit, sed paupertatẽ & humilitatẽ dilexit, eos redarguit, q de nobilitate superbiũt, & humilitatẽ oderũt atq; paupertatẽ. In hoc verò q in paupertate, à naturali nobilitate degenerare paruipẽdũt. Rursus in hoc fratres, quod virginali castitate cõiugiũ decorauit, dat matronis exẽplum in cõiugio castitatẽ cõseruandi. Quę si penitus etiã à licito cõplexu cõtineant, profectò castitatẽ beatæ virginis imitãtur. Sed & si quãdoq; debitum viro reddũt, nõ sunt sine meritò castitatis, dum fidẽ thori seruãt intemeratã. In hoc quoq; quod beata virgo sub cõiugio virginitatẽ celauit, dat omnibus exẽplum, castitatẽ, cęterasq virtutes cœlãdi. Nã flores virtutũ corã Deo, tãto plus vernãt & flagrãt, quãtò fauoris popularis eos non exurit. Similiter & Ioseph fratres charissimi,

Lucæ.1.

Exẽplum matris Christi in quibus nos doceat.

qui ex omnibus viris mundi electus est, vt esset virginis spōsus, cœlestiū secretorū conscius, familiaris angelis, nutritius Christi, viris proponitur in exemplum iustitiæ & fidei, humilitatis & castitatis, qui & ipse quoque coniugium castitate ornauit, & castitatem sub coniugio celauit. Quo autē cultu educatus sit Christus, ostendit, cùm dicitur. *Et pannis eum inuoluit, & reclinauit in præsepio, quia nō erat ei locus in diuersorio.* Fuerunt igitur indumentum Christi, pāni viles, lectus, arctum pręsepe, cibus, lac virginale. Lac enim de carne corrupta elicitum, eum manducasse non credo. Vnde & legimus, ipsum Regē angelorum, sola virgo lactabat, vbere de cœlo pleno. In hoc cultu fratres charissimi, quatuor inuenimus, primò admirationem, in hoc quod ille qui lucem habitat inaccessibilem, & qui cœlum luce vestiuit, vilibus pannis circum amicitur: quod ille qui totum mundum continet, in arcto pręsepio continetur: Quod ille, qui omnibus dat escā in tēpore oportuno, modico lactis educatur. Quis enim his nō poterit admirari? Ministeriū: Quia ideo dominus voluit indui pannis, vt se vilitatem & corruptibilitatem nostram induisse demonstraret. Ideo poni voluit in præsepio, vt se refectionem piorum esse significaret. Ideò lacte virginali voluit pasci, vt se in pura matris Ecclesiæ doctrina delectari demonstraret. Medicinam, quia ideo dignatus et dominus pro nobis pannis vilibus inuolui, vt nos stola incorruptionis vestiret. Ideo voluit pro nobis in arcto præsepio poni, vt

Laudes Ioseph.

nos in lato cœli palatio collocaret. Ideo voluit lactis pro nobis egere nutrimento, vt nos angelorum pane saciaret. Exemplum, quia ideo vilibus pannis propter nos circundatus est, vt nos vilitatem pannorum propter eum non abhorreremus, sed amaremus. Ideo in angusto præsepio propter nos positus est, vt nos propter eũ paruo & vili tugurio contenti essemus. Ideo simplici cibo pastus est, vt nos quoque simplicitate, & vilitate ciborum esse disceremus contenti. Et hoc fratres mei, contra illos est, qui in præciosis & mollibus vestibus delectantur: qui in constructione palatiorum & turriũ gloriantur: qui auiditate præciosorum cibariorum capiuntur. Quibus Christus reuelari voluit, ostenditur, cum subditur: *Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.* Quantum ad literam fratres, Christus tanquam verus pastor, tanquam humilis, tanquam pauper, pastoribus, humilibus, & pauperibus, voluit primò reuelari. Mysticè verò isti pastores gregum significant quosque pastores fidelium animarum: qui si fuerint in eadem regione, si vigilauerint super gregem suum, & custodierint vigilias noctis, profectò illis præcipuè dominus suorum archana sacramentorũ dignabitur reuelare. Isti sunt pastores in eadem regione in qua natus est Dominus, qui in munditia & castitate, in qua natus est Christus & permansit, sese, quantum possunt, regere contendunt. Vigilant super gregem suum, qui in regimine animarum sibi cõmissarum solliciti

Quid agere debeant pastores.

ſunt. In quo etiam penſandum eſt fratres chariſsimi, quod dicitur, *ſuper gregem ſuum*. Non enim ſufficit paſtoribus ſi ſint in ſciẽtia & vita ſicut populus: vnde & in opprobrium dicitur eis: & erit ſicut populus, ſic ſacerdos. Et ſicut præeminet paſtor gradu, ſic ſapiẽtia & vita debet eminere. Vnde & dicitur: Super montem excelſum aſcende tu qui Euangelizas Syon. Hinc eſt quod Sacerdos accipiebat armum ſeparatum, quia actio paſtoris non ſolum debet eſſe fortis, ſed & ſingularis. Cuſtodiũt vigilias noctis ſuper gregem ſuum, qui populum ſibi commiſſum in adoleſcentia, in virili ætate, in ſenectute, in decrepita ætate, informare contendunt. Et quos in adoleſcentia nequierunt, ſaltem vel in virili ætate, vel in ſenio, vel in decrepita ætate corrigere concupiſcunt. Sed quomodo, fratres, hîc dicitur, vigilias noctis cuſtodientes ſuper gregem ſuum, cum in manu hominis non ſit cuſtodire vel ſe, vel alium, præſertim cum ſcriptum ſit: Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Neque enim poteſt paſtor iacere ſolus, ſed ſocius, nec ad dominum ire ſolus, ſed ſocius. Verum vtique eſt fratres mei, quod in manu paſtoris non eſt gregem cuſtodire: ſed tamen ei ex neceſſitate officij inditum eſt, quoad poteſt, ad cuſtodiendum vigilare. Nam ſi aliquis veſtrum committat cẽtum oues opilioni ſuo, & ille deuoratis & perditis cunctis ouibus, ſolus ad dominum reuertatur, quid ei dicturus eſt dominus ſuus? Nonne incarcerabit vel tur- *Eccleſi. 24*

piter fugabit eũ? Quid ergo fratres, quid dicturus est De⁹ illi pigro Pastori, qui nullã animarũ sibi cõmissarũ ad ipsũ reducit? Nõne illũ tãquã multarũ animarũ homicidã acrius cæteris dãnabit? Vtiq;. Nã durius iudiciũ his qui præsunt fiet. Per quæ indicia voluit Christus reuelari ostẽditur, cum dicitur: *Et ecce angelus domini stetit iuxta illos, & claritas eius circumfulcit illos.* Bene fratres, angelus nũcians natiuitatẽ Christi stetisse legitur. Stare enim pugnantium est. Et ille natiuitatem eius nunciabat, qui aëreas potestates debellare veniebat. Ille verò Angelus, qui eius resurrectionem nunciauit, super lapidẽ reuolutum sedit, quia profectò illum nunciabat, qui iam victor sedebat. Bene & angelus natiuitatis nũcius stetisse iuxta pastores memoratur: quia videlicet Christum propè & propitiũ fieri hominibus per carnẽ & misericordiã denun
Psal. 84. ciabat. Iuxta illud, Propè timentes eum salutare ipsius. Bene quoque angelus cum luce in Christi natiuitate, quod in toto veteri testamẽto nõ legitur, apparuit: quoniã iuxta Prophetã, Tũc exortum est in tenebris lumen rectis corde, misericors & miserator dominus. *Et timuerũt*, inquit, *timore magno*. Quia humana infirmitas cõcutitur, vbi diuina sublimitas manifestatur. Sed quia digni erãt consolatione, dixit eis angelus, *Nolite timere.* Sicut enim diaboli & diabolicorum hominũ est, hominẽ ad tremorem & desperationem cõmonere: ita bonorum angelorum & hominũ est, homini consolationẽ & spẽ prebere. Quare autẽ pastoribus nõ timẽ-

dũ, sed gaudẽdũ esset, ostẽdit angelus cũ subdit: *Ecce nũcio vobis gaudiũ magnũ, quod erit omni populo*, subaudis, electorum. Gaudiũ magnũ & cõmune fratres, nunciat angelus pastoribus: quia quoddã gaudiũ est ꝙ nõ est magnũ sed paruũ, vel potius nullũ: vt gaudiũ quod habetur de aliqua re transitoria, de quo dicitur, ve vobis qui ridetis. Sed gaudiũ istud erat magnũ, quia de salute nostra. Rursus erat commune, quia omni populo credẽti erat cõmunicandũ. Ideo enim factus est Deus homo, vt homines Deos faceret, & gaudiũ quod habebat solus, cõmunicaret pluribus. Hoc fratres cõtra illos qui soli sibi viuere volũt, & bonũ quod habẽt, cęteris cõmunicare nolunt: Et ideo cõmuni sanctorũ bono, iustè priuãtur Quod autẽ illud gaudiũ sit, exponit angelus cum subdit: *Quia natus est hodie vobis saluator, qui est Christus dominus in Ciuitate Dauid*. Tribus nominibus, fratres, vocat angelus puerũ, Saluatorẽ, Christũ, & Dominũ. Christũ quia vnctus est plenitudine omnium gratiarũ, de quo omnes accepimus. Saluatorẽ, quia saluat & glorificat electos. Dominũ, quia dãnat reprobos. Sed quare fratres ait, *hodie*, cũ in nocte natus sit Christus? Quia eam noctem, sacramẽto natiuitatis suæ, splẽdidã christus reddidit & solemnẽ, iuxta quod scriptũ est, Et nox sicut dies illuminabitur, Et nox illuminatio mea in delitiis meis. In ciuitate Dauid ideo dicitur, vt ostẽdatur verè Christus esse qui in Bethleẽ secundũ Prophetas erat nasciturus. Sed quia Iudęi signa petũt, subdit angelus. *Et hoc vobis signũ*,

Lucæ. 6.

Tribus nominibus vocat angelus puerũ Iesum.

Psal. 138.

inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Ac si diceret, Ex hoc potestis probare quod dico, cū cognoueritis esse vera & absentia quæ nuncio, & futura quæ prædico, vt cum me veracem in his cognoueritis, in cæteris quoque me veracem esse non dubitetis. Signum verò angelus in humilitate & paupertate Christi posuit, vt demonstraret nobis per quæ saluaremur, & quæ imitari debemus. Cæterum, ne attestatio vnius angeli insufficiēs videretur, non duorum tantum subiungitur vel trium testimonium, sed etiam multorum, cum dicitur. *Et facta est cum angelo*, concors scilicet, in testimonium, *multitudo militiæ cœlestis laudentiū Deum, & dicentium: Gloria in altißimus Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Ac si diceret, Ex natiuitate Christi, Deus ab altissimis virtutibus glorificatur & benedicitur, eo quod ruina angelica ex reparatione hominis suppletur: Et pax & reconciliatio cum Deo hominibus bonæ voluntatis prebetur. Non autem ait hominibus bonæ operationis, quia bona operatio sine bona voluntate non sufficit. Bona verò volūtas sine bona operatione, si facultas deest, sufficere potest. Itaque fratres mei, si multum laborare, si multum largiri, si multum ieiunare non potestis, saltem habeatis bonam volūtatē, quæ si prompta fuerit, proculdubio pro facto reputabitur. Non enim pensat Deus quantum quis offerat, sed ex quanto. Reliquerūt quippè
Matth. 4. Petrus & Andreas nauem & retia, & omnia reliquisse iudicantur. Obtulit vidua minuta duo,

 offerentibus præfertur. *Luca. 21.*
Offeramus & nos fratres quod poſsimus, & ſi non habemus facultatem, ſaltem offeramus bonam voluntatem, quoniam natiuitas Chriſti dat pacem hominibus bonæ voluntatis. quam ipſe nobis largiatur, qui hodierna die pro nobis de virgine naſci dignatus eſt, Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

In natali domini.

IN *principio erat verbum, & reliqua.* Meritò fratres chariſsimi, Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta, Boanerges, id eſt filius tonitrui nuncupatur: tum quia in monte cum Iacobo fratre ſuo, & Petro, audiuit vocem patris, ſuper filiũ intonantem, hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui: tum quia de coeternitate eiuſdem verbi cum patre, ſic altè meruit intonare. Filius igitur tonitrui eſt, qui hîc loquitur, & tonitruum eſt quod loquitur. Nam altiſsimè, obſcuriſsimè, cœlitus, imò ſuper cœlitus loquitur. Vniuerſum quippè intellectum, non ſolum humanum, ſed & angelicum ſuperexcellit quod loquitur. Vnde non immeritò in figura quatuor animalium, Aquilæ volanti altiuolo videlicet & alturido præ cæteris volatili comparatur. Cæteri quippè Euangeliſtæ, qui temporalem Chriſti natiuitatem, & tẽporalia eius geſta, quæ geſsit in homine, ſufficienter exponunt, & de diuinitate eius pauca dixerunt, quaſi animalia greſsibilia cum domino in terra

Ioan. 1. *Luca. 3.* *Matth. 17*

ambulāt: Hic autem pauca de tēporalibus
gestis edisserens, sed diuinitatis eius potentiam
sublimius contemplans, cum domino ad cœ-
lum volat. Et talia tali cōgruebant: quia nam-
que altus erat vita, altus factus est intelligen-
Ioan. vlti. tia, altus & doctrina. Altus siquidem erat vita,
Ioan. 14. quoniam virgo est electus à domino: quoniam
præ cęteris dilectus est à domino, quoniam su-
pra pectus domini recubens altius hausit: quo-
niam virginem matrem ei virgini cōmendauit,
quoniam familiarius & profundius cęteris, sua
secreta ei reuelauit. Igitur sicut altissimè vo-
lauit penna virtutis, sic altissimè vidit oculo
contemplationis, sic altissimè intonuit verbo
prædicationis. Nec dumtaxat cæteros Euan-
gelistas, verum etiam seipsum supergreditur &
superuolat. Iuxta quod ab Ezechiele dictum
Ezech. 1. est, facies, inquit, Aquilę desuper ipsorum qua-
tuor. Cum enim aquilam, nō solum tribus sed
& quatuor describat superesse, eum proculdu-
dio non solum cæteros Euangelistas, sed & sei-
psum designat superuolare. Enimuero cum
loquens de æterna verbi natiuitate, Ioannes
intellectum super volet vniuersum, suum
etiam intellectum superuolat: quia sancti
spiritus gratia illustratus plusquàm homo &
videt & resonat. Huic attestatur & illud Apo-
1. Cor. 2. stoli Pauli, Nec oculus, inquit, vidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præ-
parat Deus diligentibus se. Nobis autem Deus
reuelauit, per spiritum suum. Ac si apertè dicat,
quod spiritu sancto illustrati super humanum

intellectum cōtemplantur iam plusquā speculantur. Hinc & ipse dominus cum interrogasset discipulos suos, dicens: Quem dicūt esse homines filium hominis? Et illi humanas opiniones retulissent, ait: vos autem quem me esse dicitis? Ac si dicat, illa dicunt homines tantum humana sapientes: vos autem, qui per gratiam sancti spiritus plusquam homines videtis, quem me esse dicitis? Sic igitur noster spiritualis aquila, creaturam superuolans vniuersam, primum intonat Christum ante tempora Deo patri consubstantialem esse. Secundò per eum omnia facta esse. Tertiò, per eundem hominis ruinam restauratam esse. Primum igitur Christum ante omnia tempora, Deo patri consubstantialem esse, intonat dicens: *In principio erat verbum.* In quibus verbis, & veritas insinuatur, & hæretica falsitas iugulatur, & istius Euāgelistæ superexcellentia demonstratur. Et in his quidem verbis veritas insinuatur nobis, si tamen ipsorum transsumptio verborum, spiritu reuelante, nobis vigilanter aduertatur. In rebus quippè temporalibus per cognitionem rerum, venimus ad cognitionem ipsorum vocabulorum. In diuinis verò necesse est nos per cognitionem vocabulorum, peruenire ad quantulācúmque intelligentiā rerū. Si enim de incognitis rebus per incognita nomina nobis sermo fieret, nulla nobis eruditio proueniret. Inde necesse fuit Theologis, cognita rerū cognitarum, ex aliqua similitudinis proportione, vocabula mutuare, *Matth.16*

& sic per cognita vocabula, aliquantulam incognitæ rei cognitionem nobis intimare. Cum igitur hæc nomina, filius, verbum, splēdor, speculū & huiusmodi, ad theologiam transferantur, nemo putet ea inuētionis suæ ibi tenere significationem, sed causam transsumptionis sapienter inuestiget: nec ipsa transsumptione absolutam similitudinem vel proportionem esse existimet: quoniam comparatio creaturarū ad creatorem, nulla est: Sed theologus qualibus potuit indiciis, de re ineffabili nobis effatus est. Logos igitur, græcum, pro quo nos habemus verbum, triplicem gerit significationem. Significat enim rationem, significat & verbum corde conceptum, significat & verbum prolatum. Porrò logos siue verbum, a qualibet istarum acceptionum, satis conuenienter transsumitur ad filium Dei significandum. Dicitur quippe filius, Dei logos, siue ratio patris, ea proportione, quoniam sicut ratio est ipsi homini coeua, sic & suo modo filius Dei, est Deo patri coeternus. Et sicut homo per rationem & sapientiam suam prudenter operatur, ita Deus Pater per filium sum sapiēter operatur vniuersa. Vnde & ei, per sapientē dicitur, omnia in sapientia fecisti. Rursus & à verbo mente concepto non incongruè transsumitur ad filiū Dei designandum, quoniam sicut verbum mente conceptum ex mente oritur, & cum mēte manet, sic & suo modo filius Dei ex Deo patre oritur, & cum eo manet semper. Vnde ei per Psalmistam dicitur: In æternum domine verbum tuum

Logos quid significat.

Psal. 103.

Psal. 118.

tuũ permanet in cœlo. Rursus & à verbo prolato, & proportione trãssumptio fit ad filiũ Dei: quoniã sicut homo ex ore suo profert verbum, & per illud suam aliis manifestat voluntatem, & per mandatum verbi sui operatur: sic & suo modo Deus pater, ex substãtia sua genuit Deũ, filiũ, ipso filio sic testificante: Ego sapientia ex ore patris prodij primogenita ante omnem creaturam: & per ipsum pater operatur, sicut testatur Psalmista dicens, Verbo domini cœli firmati sunt. Et per eundem filium pater hominibus suam manifestat voluntatem, ipso filio sic testante, Manifestaui nomen tuum hominibus. *Sum* quoque verbum substantiuum significat substantiam simplicem & solitariam. Diuina quoque essentia est substantia simplex & solitaria. Et substantia quidem est, quoniam res est per se existens, vt pote quæ nullo alio indiget, cuncta verò alia ea indigent ad sui existentiam. Simplex verò est sine partibus, & sine omni formarum concretione. Solitaria, & est sine omni formarum adiectione. Licet enim Deus dicatur vnus, verus, sapiẽs, iustus, & pius, tamẽ omnia hæc in Deo non sunt plura, sed vnum hoc. Hinc est quod hoc verbum sum, magis propriè cæteris verbis de Deo prædicatur, & maximè in præsenti tempore. Vnde ipse Deus ad Moysen: Ego sum qui sum. Sic dices filiis Israel, qui est misit me ad vos. Ac si apertè dicat: Ego solus verè sum. Cætera quippè omnia ad comparationem diuinæ æternitatis non sunt, quoniam generationi & corruptioni, au-

Eccle. 24.

Psal. 32.

Ioan. 17.

Sunt signi ficat substãtiã simplicem & solitariam

Exod. 3.

gmento & diminutioni, alterationi, & locorũ mutationi subiecta sunt, & secundum temporum mutationem, accedunt & recedunt. Solus verò Deus verè est, quoniam æternus, quoniã immutabilis, quoniam semper præsens est: Æternus, sine principio & fine: Immutabilis, sine omni motuum varietate: Semper præsens, sine temporis accessione vel recessione. Igitur, si ad præsentiam æternitatis diuinæ respiciamus, semper specialiter est, & nunquam fuit vel erit inuenimus. Cæterum quando Deũ, nulli tempori deferre, & omnia transcendere tempora, significare volumus, quoniam temporales sumus, & sine temporalibus verbis loqui non possumus, extra proprietatem, præterito & futuro verbo ad loquendum de Deo abutimur. Vnde Ioannes, qui erat, & qui est, & qui erat venturus. Similiter & hic dicit. *In principio erat verbum.* Vigilanter autem non ait, fuit vel fuerat, sed ait erat. fuit quippè præteritioné perfectam: fuerat, plusquam perfectam ostendit, & ideo minus Deo cõgruit. Erat verò, quia præteritionem nondum perfectam designat, & præsenti tempori magis coniunctũ est, significantius positum est. Hoc autem verbum erat in principio siue temporis, siue creaturarũ: tempus enim & creatura sunt coæua. Est ergo ac si dicat, in principio temporis non incepit esse verbum, quoniam ante principium temporis erat verbum. Quod autem sic intellexerit Euangelista, probatur ex hoc quod per idẽ verbum, facta confirmat vniuersa. Si enim & tempus,

Solus Deus verè est.

Apoc 11.

Erat præteritionem nondum perfectam designat.

& creaturæ omnes per verbum factæ sunt, patet proculdubio quoniam auctor præcessit omnia ipsa quæ fecit. Vnde & in sequentibus sic orat ad patrē: Clarifica me pater apud te metipsum, claritate quam habui priusquam mundus fieret. Itaque quod præcessit omne tempus, æternum est. Et quod fecit omnem creaturam, creator est. Potest etiam dici, quoniam verbū erat in principio, id est, in patre. Erat igitur verbum in patre, principium in principio. Filius quippè se esse principium testatur, quādo quęrentibus Iudæis, Tu quis es? Respondit, Principiū qui & loquor vobis. Sed pater est principium sine principio. Filius verò sicut est Deus ex Deo, ita est principium de principio: nec tamen duo principia, sed vnum principium. Vnde ipse pater ad filiū loquitur: Tecum principiū, subaudis est mihi. Cęterum pater dicitur principiū triplici ratione: Est enim principium filij per generationē: Est prīcipium spiritus sancti per spirationem: Est & principium creaturarum per creationem. Filius verò duplici ratione dicitur principium: Est enim principium cum patre, spiritus sancti per spirationem. Est & principiū creaturarum per creationem. Spiritus verò sanctus vnò tantummodo dicitur principium: quoniam est vnum principiū cum patre & filio, creaturarum per creationem. Sed quomodo verbum erat in principio, id est in patre? vt simile in simili: Qualis enim pater, talis filius. Si enim de duobus valde similibus dicitur per expressam similitudinem, quoniam

Ioan. 17.

Ioan. 8.

Psal 109.

alter est in altero, qui videt vnum, videt & reliquum: quantomagis de Deo patre & eius filio. quorum essentia non tantum similis, sed &
Ioan. 14. vna, eadem est. Vnde cum Philippus dixisset Domino: Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. audiuit ab eo, Philippe, qui videt me, videt & patrem. Non credis quia ego in patre, & pater in me est? *Et verbum*, inquit, *erat apud Deum*. Sanè hæc præpositio, *Apud*, non localem, sed personalem designat distinctionem. Nihil enim propriè apud se esse, vel secum esse, dicitur, nisi fortè per figuram dicatur, quod ille apud se est qui per mentis alienationem extra se non est. Itaque in principio erat verbum apud Deum, tanquam alius apud alium. *Et Deus erat verbum*, Deus ex parte prædicati debet intelligi: Et de filio dei nõ quis, sed quid esset hic demõstratur. *Hoc erat apud deum.* Quoniam cum in tribus clausulis posuerat Euangelista hoc appellatiuum nomen, *verbum*, vt equiuocationis & inuocationis excluderet calumniam, de eadẽ verbi persona per demonstratiuum pronomẽ, se demonstrat texere narrationem. Verum apud græcos non hoc, sed hic ponitur, quoniam logos est masculini generis. Propterea ad vtrumlibet, siue ad Logos, siue ad theos referri potest, sed tamen sensus idem est. Consideremus igitur fratres, quoniam quinque dicit hîc Euangelista de verbo, videlicet quando erat, vbi erat, quid erat: apud quem erat, quid faciebat. Quando erat? In principio erat verbum. vbi erat? Et

verbum erat apud deum. Quid erat? Deus erat verbum. Apud quem erat: Deus enim erat apud deum. Quid faciebat? omnia per ipsum facta sunt. In primo demonstrat verbi cum patre coëternitatem: in secundo, personalem distinctionem: in tertio eius diuinitatem: in quarto eiusdem cum patre idemtitatem, pariter & distinctionem: in quinto, operãdi auctoritatẽ. Et idem quoque verbum suggillat hæreticam falsitatem. Fuerunt namque hæretici qui dicerent, Si filius dei natus est, ergo nõ semper fuit. Hos in principio redarguit dicens, *In principio erat verbum*. Fuerunt rursus hæretici qui dicerent: Idem deus aliquando est pater, aliquando filius, aliquando Spiritus sanctus: Hoc quoque confutat cum subiungit, *& verbum erat apud deum*. Fuerunt rursus hæretici, qui & si dicerent filium dei & semper alium à patre fuisse, tamẽ deum esse negabant. Hos & suggillat, cũ subditur: *Et deus erat verbum* Fuerunt namque hæretici, qui, & si Christum cõcedunt esse Deum, tamen non naturalem, sed adoptiuum & temporalem esse deum contendebant. Hos nihilominus damnat, cum addit: *hoc erat in principio apud deum*.. Fuerunt etiam hæretici qui visibilia omnia à diabolo facta, sola verò facta inuisibilia à dei verbo contenderent. Eisdem etiam verbis, excellentia huius Euangelistæ demonstratur. Alij siquidem Euangelistæ Christũ in tempore natum describunt: Ioannes verò eundem in principio fuisse testatur, dicens: *In principio erat verbum*. Alij eum commemorant inter ho-

Hæreticorum peruersitas refellitur à dtuo Ioanne.

mines ſubito apparuiſſe: Ioannes verò eundem apud Deum ſemper fuiſſe declarat dicens. *Et verbum erat apud Deum*. Alij eum verum hominem: Ioannes verò verum eſſe Deum affirmat, dicens: *Et Deus erat verbum*. Alij eum hominem apud homines conuerſatum temporaliter: Ioannes verò apud Deum manentem ęternaliter oſtendit, dicens. *Hoc erat in principio apud Deum.* Alij magnalia, quæ in homine geſsit, perhibent: Ioannes verò quod omnis creatura viſibilis & inuiſibilis per eum facta ſit, oſtendit dicens. *Omnia per ipſum facta ſunt*. Eſt autem hæc pars ſecunda, in qua de Dei verbo, tria dicit Euangeliſta, ſcilicet per illud factum eſſe omne bonum, & nullum malum. Et quod factum eſt in tempore, in verbo ſemper fuiſſe.

Omne donũ à deo. Porrò per ipſum omne bonum factum eſſe dicit, cum dicit: *Omnia per ipſum facta ſunt*. Sanè cũ omnia dicit, nihil excipit, ſed omnẽ creaturam comprehendit, tam viſibilem quam inuiſibilẽ: tam ſubiecta formarũ, quã formas ſubiectorũ, tam ſingula generum, quam genera ſingulorũ: tam operationes generum, quam genera operationum. Operatus eſt enim omnia ab ęterno

Ecclеſ. 18. in præſentia. Vnde & de eo legitur, Qui fecit quæ futura ſunt, & in continenti. *Quod factum eſt in ipſo vita erat*. Operatus eſt in principio, creando omnia corpora in materia. Vnde legitur: Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Operatus eſt per ſex dies, diſtinguendo & formando de Elementis nouas rerum ſpecies. A quarum nouitate legitur in die ſabbati quie-

uisse. operatur & adhuc omnia gubernãdo, & similia de similibus propagando, & nouas animas procreando. Vnde ipse dicit: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Operatur quoque per ministerium artificum. Vnde legitur: Nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam. Operatus est & in plenitudine temporũ salutem nostram. Operatus est, & adhuc operatur quotidie opera miraculorum, opera virtutum, opera misericordiæ, & opera iustitiæ. Cæterum quædam istorum operatur tantum per se, quędam per ministerium subseruientis naturæ: quædã per ministerium rationalis creaturæ, cum tamẽ ipse solus sit auctor vniuersorum. Quod apertè confutat illos, qui vel ex viribus, vel ex ingenio, vel ex industria sua, aliquid boni opinãtur se posse, vel velle, vel operari. Vnde & Apostolus, Deus, inquit, est qui operatur in nobis & velle & perficere. Et alibi, Non, inquit, ego solus, sed gratia Dei mecum. Et Marcus, Illi autẽ profecti prædicauerunt vbique, domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Verum quãdo audis gratia Dei mecum, vel domino cooperante, caue ne intelligas hanc propositionem, *cum vel con*, ibi numerum consignificare (non enim proprietas & improprietas in numerum surgunt) sed potius ministerium siue instrumentum habent ibi designare. Non enim nos & dominus cooperamur, sed potius ipse cum nobis, quasi cum ministris, vel quasi cum quibusdam instrumentis

Ioan. 5.

Psal. 126

Quotidie operatur Christus.

Philip. 2.

1. Cor. 15.

Marc. vlt.

operatur. Et hæc omnia diximus pro eo quod scriptum est, *omnia*. Cum verò subiungitur per ipsum, caue ne per hanc propositionem, *per*, ministerium intelligas, sed potius intelligas auctoritatem. Non enim pater per filium, tanquam per ministrum, operatur, præsertim cum eiusdem auctoritatis & potestatis sit filius, cuius est & pater. Sed pater dicitur operari per filium, nō filius per patrem: quoniá auctoritatem operandi, quam habet filius, habet à patre, non pater à filio. Sic igitur demonstrato, quod omnia bona facta sunt per verbum, consequenter ostenditur, quod nullum malum factum est per ipsum, cum subditur. *Et sine ipso factum est nihil*, id est, peccatum vel vicium. Hoc est quod dicit Iacobus in epistola Canonica: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum: apud quē nō est transmutatio nec vicissitudinis obūbratio. Ac si apertè dicat: Ita Deus confert bona, quod non infert mala. Ita mutat homines à malo in bonum, quod non transmutat eos de bono in malum. Ita illuminat homines luce virtutum, quod non vicissim obūbrat eos tenebris viciorū. Quod enim legitur Deus excæcare iniquos, vel indurare. Hoc facit vtique non tenebras viciorum infundendo, sed lumen gratiæ suæ subtrahendo. Veruntamen animaduertendum est, quoniam hoc nomen malum in sacra scriptura, triplicem gerit acceptionem. Quandoque namque malum nuncupatur pœna, tribulatio, anxietas, vel flagellū: quæ

Iaco. 1.

Deus ita cōfert bona, quod non infert mala.

Quomodo Deus dicitur excæcare iniquos

Malū in scriptura tripliciter accipitur.

quoniam à sommo iudice iusto iudicio immittuntur, proculdubio à Deo sunt : vnde legitur, non est malum in Ciuitate quod non fecerit dominus. Iuxta quod ipse per Esaiam dicit, Ego sum deus & non alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum. quandoque verò dicitur malum, mala res, vt puta malus homo, vel actio mala. Quæ quidem in quantum est à Deo auctore, bona est. Quandoque etiam dicitur malum, malicia, vel iniusticia, & quodlibet peccatum. quod quoniam est priuatio iusticiæ nihil est, & ideo a Deo non est. Quando ergo legimus quod peccatum, quod vicium, quod idolum nihil est, distinctione opus est. Si enim de nominis appellato sermo texitur, falsa est loquutio. Quoniam illud quod est peccatum, vel idolum, non nihil est. Homicidium quippè actus crudelis & immanis, & idolum corpus est.

Amos 3.

Esaiæ. 48

Quomodo peccatum nihil est.

Si vero de nominis qualitate sermo proponatur, proculdubio verus est sermo. Illud quippè vnde idolum nomē accepit, nihil est, quoniam conformis deitas, quam falsa hominum opinio ei attribuit, nihil prorsus est. Similiter & illud vnde homicidium cognominatur, nihil est, quoniam non naturæ, sed potius iustitiæ debitique finis priuatio est. Et cum subtilius rem inquiramus, nullus actus quantuncunque peruersus sit, à debito fine frustratur. Et si enim praua intentio agentis, quantum in se est, actum peruertit, tamen summus auctor opus suum ad debitū finē, id est, ad iustitiæ vel mise-

Nullus a debito fine frustratur

ricordiæ ſuæ laudem ſemper dirigit. Et tamen inde prauus miniſter iuſtè damnatur, quoniam actum quantuncunque in ſe eſt, a debito fine priuauit. Quemadmodum ille qui regem voluit prodere, damnatur: non quia prodidit, ſed quia quantum in eo eſt, fecit. Poſtquam autem dixit Euangeliſta per verbum facta eſſe vniuerſa, ne cui videretur ſecundum rerum acceſsionem & mutabilitatem, accedentem quoque & mutabilem fuiſſe in Deo voluntatem & diſpoſitionem, per quam ſubitò aliquid voluiſſet, oſtendit ea quæ facta ſunt in tempore, in mente diuina per præſentiam & diſpoſitionem ſemper fuiſſe & eſſe, cum ſubiungit, *Quod factum eſt in ipſo vita erat*, hoc eſt quod alibi legitur, qui fecit quæ futura ſunt. Hinc & pſalmiſta, Populo, inquit, qui naſcetur, quem fecit dominus. Quicquid enim deus temporaliter facturus erat, præuidit ab æterno, quid, quantum, quale, vbi, & quando, illud facturus erat. Si enim architectus temporalis arcā facturus, prius habet eam in mente per preuidentiam, & poſtea ad exemplar mentis ſuæ fabricat & figurat illam: Et arca quidem materialis perit: Arca vero mentalis conſiſtit: ita quod ad exemplar eius alia & alia fieri poſsit: quanto magis exemplar diuine mentis immutabiliter manet: licet res ad illud factę temporaliter accedant & recedant.

Sequitur par tertia, in qua incipit Euangeliſta demonſtrare, hominum ruinam per verbū Dei eſſe reparatam. Et hoc modo: primò de-

monſtrat, quod Dei verbum, quod dedit cæteris rebus eſſe vel viuere, homini etiam cognitionem ſui creatoris dedit. Secundò quod homo vicio ſuo illam amiſit. Tertiò, quomodo per verbum Dei illam recuperauit. Primum igitur oſtendit, quod Dei verbum, quod cæteris rebus dedit eſſentiam vel vitam, hominibus etiam dedit ſui cognitionem, cum ſubditur. *Et vita erat lux hominum*. Ac ſi apertè dicat, Verbum quod erat per methonimiam, quibuſdam rebus eſſentia, quibuſdam etiam vita erat, hominibus eſſentia, & vita, & lux. Non enim inſenſatis rebus, non brutis animalibus, ſed ſoli creaturæ rationali dedit Deus ſui cognitionem. Porrò tripliciter illuminat deus hominē, rationis diſcretione, fidei, cæterarumque gratiarum illuſtratione, & ſui ipſius reuelatione. Primum facit hominem creans: ſecundum illum recreans: Tertium illum glorificans. Primum eſt homini natura. Secundum gratia. Tertium merces æterna. Vnde & legitur illum plaſmaſſe ad imaginem & ſimilitudinē ſuam. Ad imaginem, in ratione, ad ſimilitudinem in bonitate: vt videlicet quemadmodum deus eſt rationalis & bonus: ſic, ſed ſuo modo, homo eſſet rationabilis & bonus: & ratione quidem ſciret diſcernere verum à falſo, bonum a malo, & maius bonum à minus bono: Et ita ſuper omnia reperiret & recognoſceret verū & ſummum bonum: Bonitate verò imitaretur & coleret ipſum. Vnde cum pſalmiſta quæſtionem poſuiſſet quorundam dicentium, quis oſten-

Tripliciter Deus illuminat hominem.

Geneſ. 1.

Pſal. 4.

det nobis bona? Statim quis bona nobis ostenderit, ostendit, cum subiungit: Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Vultus quippè Dei, filius est: per quem Deus cognoscitur, cuius lumen dicitur gratia virtutum eius, quarum radio nos signat & insignit: & hoc super nos: id est in superiori parte rationis, in qua sola relucet imago Dei, taquam exemplar in speculo & forma sigilli ceris impreßis. Hæc enim originaliter summum sapit, amat, & quærit bonum, & naturaliter ad suum semper reuolat & tendit exemplar & principium. Sicut psalmista
Psal. 26. testatur ad ipsum loquẽs, tibi dixit cor meum: exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Et quanto magis imago diuina in nobis à vicis purificatur, & virtutibus Deo assimulatur: tantomagis eum cognoscit, ardet, & quærit. Cæterum dum à carnali inhabitatione mens aggrauatur, nequit, vsquequaque sordes viciorum à se declinare, nec omnes Christi virtutes emulari, nec ipsas, quas habet, ad vn-
1. Cor. 13. guem perfectas obtinere. Propterea nõ potest hic summum bonum speculari, nisi, vt ait Apostolus, per speculum & in ęnigmate. Ex parte enim hìc cognoscimus, & ex parte prophetam⁹. Cũ autẽ deposita mortalitate venerit quod perfectũ est, remota omni nube videbimus eũ facie ad faciẽ atq; sicuti est. Qui verò diuinã in se imaginem negligunt purificare, patientes eam paulatim viciis obscurari, non solum diuinam amittunt similitudinem, sed etiam ipsa in eis imago diminuitur & obnubilatur, vt Dei

cœlique ad quæ creati ſunt, obliti, more pecudum ad terram totis deſideriis incuruãtur, iuxta illud pſalmiſtę, homo cũ in honore eſſet, non intellexit: cõparatus eſt iumentis inſipiẽtibus, & ſimilis factus eſt illis. Cæterũ & ſi diuina in nobis imago per ſordes viciorum violetur, & obfuſcetur, nequaquã tamen vſquequaque ſuffocatur & deſtruitur, ſed in quantocunque peccatore ſemper viuit ſcintilla rationis, quæ conſcientiam accuſat, malum reprobat, bonumque commendat. Vnde in euangelio Lucæ, ille qui incidit in latrones, cum legatur & ſpoliatus & vulneratus, nequaquam tamen dicitur interfectus, ſed ſemiuiuus derelictus. Et hoc eſt quod hîc Euangeliſta ſubiũgit, *Et lux in tenebris lucet.* Ac ſi aperté dicat, licet homines vicio ſuo tenebroſos ſe faciant, & quantum in eis eſt, Lucem diuinam a ſe expellant, tamen lux diuina in mente eorum, tanquã in ſpeculo ſuo, reſultat, quæ eos accuſat & damnat. Nec ſolum in mente, ſed etiam in elementis, cæteriſque creaturis relucet imago creatoris: quoniam perpetuitas, pulchritudo, bonitas, ſapiẽtia, creaturæ perpetuitatem, pulchritudinem, bonita- & ſapientiam comprobant creatoris. *Et tenebræ*, inquit, *eam non compræhenderunt*: id eſt non intellexerunt, non quia non potuerunt, ſed quia noluerũt. Noluerunt enim intelligere vt bene agerẽt. vel certé tenebroſi homines quantiſcunquæ viciis ſe inuoluerent, diuinam mentis ſuę imaginem penitus cõprehendere, id eſt, extinguere nequiuerunt: hęc enim eos in in-

Pſal. 48.

Lucæ. 10.

ferno positos accusabit, & vermis malæ conscientiæ semper eos cruciabit. Sequitur, *fuit homo missus a deo*. Hic incipit Euangelista tractare de humani generis redemptione, siue reparatione: contra illos qui dicebant humanam naturam, sic in prothoplausto deprauatam, quod irreparabilis deperiret. Agit autem hoc modo: primò demonstrat quod humana redemptio prænuntiata sit: secundo per quem facta sit: tertiò, quod non ab omnibus suscepta sit: quartò, quid boni eam suscipientibus contulerit: quintò, quomodo facta sit: sextò, quorum attestationibus approbata sit. Cum autem ab exordio mundi primum a Patriarchis, deinde & à prophetis præfigurata fuerit, tamen euangelista, breuitatis causa, ea prætermittit, quæ conuenientia suis in locis occurrerint positura: & a propinquiori prænuntiatione incipit præcursoris, qui tanquã lucifer propinquum solem, & tanquã aurora propinquum diem præcucurrit. Hunc igitur talem fuisse describit, qualem præcursorem redemptoris esse conuenit, & cui meritò credendum sit. Commendat autem eum a natura, a dignitate, a nomine, & ab officio. Porro a natura eum commendat, cum dicit, *fuit homo missus a Deo*. Hoc est rationabilis, & illustratus imagine & similitudine sui creatoris. Hoc enim nomen, homo, quandoque ponitur in plenitudine suæ significationis, vt quãdo dicitur, homo est animal rationale & mortale. Quandoque verò in parte plenitudinis, & tunc aut ponitur pro superiori

periori, vt cum dicitur, Deus creauit hominẽ ad imaginem & similitudinem suam: aut pro inferiori, vt quãdo dicitur homo natus de muliere, breui viuens tempore repletus multis miseriis. A dignitate eum commendat, cum dicit: *Missus a Deo.* Apostolus græcè, missus latinè dicitur. Fuit igitur maximus, qui non solũ Apostolus, sed etia a Deo ante apostolos missus, apostolorum apostolus est factus. A nomine eum commendat, cum subdit, *Cui nomen erat Ioannes.* Enim vero, Ioannes gratia interpretatur. Et benè a gratia nomen habebat, qui gratia refertus erat, gratiamque prædicare veniebat, lex enim & Prophetæ vsque ad Ioannem. Ab officio eum commendat, cum subiungit: *Hic venit in testimonium, vt testimoniũ perhiberet de lumine.* Non enim casualiter, non incidenter, de lumine testimonium perhibuit, sed specialiter ad hoc & principaliter missus est, ad hoc venit, ad hoc sollicitus fuit. *Vt omnes*, inquit, *crederent per illum.* Quasi ille dicat, quantum in se fuit, fecit, vt omnes crederent: Et si quis non credidit, in eo non remansit. Sanè hæc quatuor quæ hic commendantur in Ioanne, in quolibet requirenda sunt prædicatore, videlicet vt sit non brutus, sed rationabilis & ingeniosus: vt non se ingerat, sed a deo sit missus: vt sit gratiosus & gratus: vt veniat non opes, non gloriam quærere, non voluptatem, non honorem, sed testimonium perhibere de lumine. Quomodo? operãdo, viuendo, docendo, vt omnes, quantum in eo est, credant per

Genes. 1.
Iob. 14.
Luca. 16.
Quatuor in prædicatore requirũtur.

illum, nullusque in eis pereat somnolentia. Cęterum Ioannes, & si tantis radiaret radiis titulorum, tamen non erat ille lux, subaudi ex se lucens, sed potius lucerna a vera Luce ad hoc illuminata, vt testimonium perhiberet de lumine: hoc est non erat Christus, sed Christi præcursor & præco. Per quem autem humana redemptio facta sit, demonstrat, cum subdit: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Sanè Christus & erat, & est lux vera, quoniam non aliunde, sed ex se est lucens: & ex se, est alios illuminans. Vera lux est, & veritate in se lucendi, & veritate ex se alios illuminandi. In se quippè lucet, & luce summæ bonitatis, & bonitate summæ lucis. Alios vero illuminat, & veritate lucis, & luce veritatis: vera luce fidei, spei, & charitatis, & fide & spe & charitate veræ lucis. In se lucet substantialiter, æternaliter, indemutabiliter. Alios illuminat spiritualiter, vniuersaliter, potentialiter. Spiritualiter, quoniam non bruta animalia, sed solam spiritualem rationalemque creaturam, luce suæ cognitionis, illustrat. vnde & dicit, *illuminat hominem.* Vniuersaliter, quoniam ad modum solis, quantum in eo est, vniuersos nisi quis se subtrahat radiis eius) illuminat. Vnde & adiungit, *omnem.* Potentialiter, quem & quemlibet, quantuncunque peccatis tenebrosum, quantum in eo constat, potenter purgat & clarificat. Vnde & subiungitur *Venientem in hunc mũdum*, id est cadentẽ in noctẽ huius mundi tenebris peccatorum, ignorantiæ

miseriæque

miseriæque pariter excæcati. Quod verò lux vera, non ab omnibus suscepta sit, subsequenter ostendit, cum subdit: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt.* In quibus verbis, & diuinam Christi naturam, per quam in omnibus creaturis infusus & præsens est: & humanam, per quam accessit ad nos, comprehendit. In mundo erat, & in mundum venit. In mundo erat per diuinitatem, & in mundum venit per humanitatem. Manere siquidē est diuinitatis: venire verò vel abire, humanitatis. Est ergo ac si dicatur: Licet verbum dei esset præsens in mundo per diuinitatis essentiam: & appareret in creatura sua per facturam, gubernationem, & conseruationem: tamen mundus, id est, mundani eū non cognouerunt. Propterea per assumptam humanitatem visibilis venit, vt vel sic cognosceretur: Et eū sui, id est, homines, & specialiter Iudæi, peculiariter sui, non dico eum non cognouerunt, sed non receperūt. Quid verò boni suscipientibus se verbum Dei contulerit, ostendit cum subdit: *Quotquot autem receperunt eum*, subaudi per fidē ex charitate operantem, quod postea determinat cum subiūgit, *his qui credunt in nomine eius, dedit potestatem filios dei fieri.* Sed nunquid mali hanc non habēt potestatem? minimè. Licet enim habeant liberum arbitrium ex se ad malum, tamen soli boni habent arbitrium ex gratia liberatum ad bonum, vt possint esse filij Dei, & habere per adoptionem, quod vnigenitus Dei habet per natu-

Manere diuinitatis est, abire humanitatis.

Galat. 8.

ram, quinquepartitam, ſcilicet filij proprietatem. Quam? Natiuitatem, amorem, imitationem, ſimilitudinem, hæreditatem. Natiuitaté, vt videlicet ex deo per ſpiritum ſanctum, & aquam, in filios renaſcamur: Amorem, vt Deus paternè nos diligat, & nos eum filialiter diligamus: Imitationem, vt nos eum pro modulo noſtro, moribus & virtutibus imitemur: Similitudinem, vt in futura glorificatione ſimiles ei efficiamur: Hæreditatem, vt æternæ beatitudinis hęreditatem ſortiamur. O mira filij Dei dignatio, mira charitas, mira communitas: Mira dignatio quod tantus, tantillos in fratres elegit. Mira charitas, quod pro noſtra ſublimatione tantum ſe humiliauit. Mira communitas, quod nos indignos ſeruos, regni ſui cohæredes conſtituit. Quomodo fiunt homines filij dei? *Non ex ſanguinibus*, id eſt, non ex ſeminibus parentum. *neque ex voluntate carnis*, id eſt mulieris, *neque ex voluntate viri*: Hoc eſt non voluptuoſa volũtate cõcubitus, ex qua naſcuntur filij Adæ: *Sed ex deo nati ſunt*, per baptiſmũ eos regenerãte. Quomodo autẽ redẽptio facta ſit oſtẽdit, cũ ſubdit: *Et verbum Caro factum eſt.* Sinecdochicè carnẽ poſuit pro homine. Sed nunquid deus omnipotens alio modo nos redimere non potuit? Vtique: Sed modus hic magis erat conueniens, magis nos inflammans, magis nos informans, magis nobis deũ manifeſtans, magis nos ad ſpem dirigens: magis erat conueniens, quod ſicut homo per inobedientiam peccauerat, ita homo per obedientiam ſatisfaceret. Magis nos

Quomodo fiunt homines filij Dei.

inflammãs ad deum amandum erat, quod ipse tantum nos dilexit, & tanta passus est pro nobis. Magis nos informans ad humilitatem, ad patiẽtiam, & charitatem erat, quod ipse huiuscemodi se dedit, prius exẽplũ & magistrũ. Magis deũ nobis manifestans erat, cũ sub forma apparuit humana, qui incomprehensibilis erat in diuina. Magis nos ad spẽ dirigens erat, quod scilicet nõ dubitaremus nos posse filios dei fieri, cũ propter hoc filius dei, factus sit filius hominis. *Et habitauit in nobis*, per habitum, per latitationem, per conuersationem. Per habitum, quoniam nostræ humanitatis habitum humanatus habuit. Vnde Apostolus, Habitu inuentus vt homo. Per latitationem, quoniam diuinitatem suam sub nube carnis sic velauit, quod fidelibus appareret, infidelibus lateret. Vnde Apostolus, Si regem glorię cognouissent, nunquam eum crucifixissent. Per conuersationem, quoniam sicut Propheta prædixerat, Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Quorum verò attestationibus redemtio nostra attestata sit, consequenter ostendit, inducens primò suam cæterorúmque Apostolorum auctoritatem, cum subiungit: *Et vidimus gloriam eius*. Vidimus oculis carnis, vidimus oculis mentis. Oculis quidẽ carnis vidimus eius humanitatem: Operibus & doctrinam gloriosam. In qua videlicet docuit & miracula fecit, in qua trãsfiguratus est, in qua à mortuis resurrexit, & cœlos ascendit. Et sic per gloriosam eius humanitatem, vidimus spiritualibus oculis,

Philip. 2.

1. Cor. 2.

Baruch. 3.

interiorem diuinitatis eius maieſtatem & gloriam. *Gloriam* quoque *vnigeniti à Patre*. Gloriã non quaſi miniſtri, ſed quaſi auctoris, nõ quaſi cuiuſlibet ſancti, ſed quaſi ipſius dei, non quaſi adoptiui, ſed quaſi naturalis & vnigeniti filij dei. Non enim hoc aduerbium *quaſi*, ſignificat hic ſolam ſimilitudinẽ, ſed magis veritatis expreſſionem. Vidimus etiam eum plenum gratiæ & veritatis. Plenum gratiæ, plenum veritatis. Plenum veritate gratiæ, & gratia veritatis. Plenum gratiæ, quoniam cum cæteri ad menſuram, ipſe plenitudinem omnium ſpiritualiũ virtutum & donorum habuit vniuerſaliter. Plenum veritatis, id eſt diuinitatis, quoniam in eo complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter: Plenum veritate gratiæ, quoniã gratuitæ promiſſiones patriarchis olim factæ, & figuræ Legis & Prophetarum, in eo ſunt impletæ veraciter. plenum gratia veritatis, quoniam diuinitas, quæ erat eius vera natura, facta eſt ei homini gratia ſpecialiter. Hanc fidem, fratres chariſſimi, firmiter teneamus, operibus excerceamus, Chriſtum, qui tantũ nos dilexit, toto corde diligentes, eius voluntariam humilitatem, paupertatem, ſubiectionem, obedientiam, patientiam, charitatem, miſericordiam, quoad poſſumus, imitantes, quatinus filij Dei & cohæredes Chriſti eſſe mereamur, ipſo præſtante, qui cum Patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, Amen.

Dominica prima post Natale Domini.

QVANTO tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo cum ſit dominus omnium, ſed ſub tutoribus & actoribus eſt, vſque ad præfinitum tempus à patre. Quoniam Apoſtolus, fratres chariſſimi, debitor erat omnibus hominibus, ſapientibus & inſipientibus: ideo de diuinis loquens, humanis & conſuetis vtitur verbis, vt per cognita, incognita melius intelligere valeamus. Vnde idem alibi dicit, Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ. Comparat igitur in capitulo præmiſſo, hęredi mundi, hæredem cœli, ſiue adoptiuum, ſiue naturalem. Nos ergo fratres, primò de hærede temporali: ſecundò de hærede cœli naturali: tertiò de hærede cœli adoptiuo per ordinẽ videamus. Scitis, fratres mei, igitur, quòd in domo tẽporalis patris familiâs ſunt liberi, & ſunt ſerui, ſed diuerſo modo. Nam pater diligit filiũ tanquam hæredem: & tamẽ dum paruulus eſt, eum educat in paupertate, in ſubiectione, in diſciplina. In paupertate, nullius rei poteſtatem ei relinquẽs. In ſubiectione, eum ſub pedagogo conſtituens. In diſciplina, eũ magiſtrali virgæ ſubdens. Et in his omnibus habet pater in filium magnum affectum dilectionis. Quoniam pater filium, quem plus diligit, corripit: Filius quoque patrem diligit, & ei ex amore obedit. Seruũ autem paterfamiliâas non diligit ad hoc vt hæredem conſtituat eum, ſed eius vtitur ſeruitio pro ſua volũtate, & hæredis vtilitate. Res tamen ſuas & hęredis, ſerui procurationi com-

Galat. 4.

Roma. 6.

mittit, ipſum etiam hæredem cuſtodiendum & corrigendum ei ſubmittit. Sic itaque fratres, dum hæres eſt paruulus, nihil differt à ſeruo, imò & plerunque, ipſi ſubditur, & ab eo corripitur, cum tamen iure hæreditario ſit dominus omnium, ſed ſub tutoribus & actoribus, id eſt, ſub pedagogis & doctoribus eſt, vſque ad præfinitum tempus à patre. Cum enim fuerit adultus, dominus à patre conſtituitur, & ſeruis, qui ei dominati fuerant, dominatur. Cœleſtis quoque pater, fratres chariſſimi, habuit & habet filium hæredem, naturalem & coomnipotentem, coæternum & conſubſtantialem. Qui in hoc, fratres, differt à temporali hærede, quoniam temporalis hæres vix vel nunquam ſibi facit cohæredes, imò potius gaudet quod ſit vnicus & ſolus hæreditatem habiturus. At filius Dei, cuius benignitas ignorat inuidiam, angelum & hominẽ ſibi adoptauit in hæreditatẽ. Verum quoniã homo deceptus à diabolo, ab æterna hæreditate erat exhæredatus, placuit filio dei, vt cohæredẽ ſuũ per fraudẽ exhæredatum, per miſericordiam hæredaret. Quia verò conueniens erat, vt qui per ſuperbiam ceciderat, per humilitatem erigeretur, humiliauit ſe filius Dei, & factus eſt in forma ſerui paruulus, ita vt nihil à ſeruo differret, cũ eſſet dominus omnium, ſed ſub tutoribus & actoribus fuit vſque ad præfinitum tempus à patre. Quare hoc? vt ita nos redimeret, vt ita nobis ſuam in nos charitatem oſtenderet: vt ita viam humilitatis per quam hæredaremur, nobis demõ-

ſtraret. Fuit igitur hic in mũdo, in paupertate, in ſubiectiõe, in patiẽtia. In paupertate, quia de paupercula virgine natus, pannis vilibus obuolutus, in præſepio poſitus, nihil in hoc mundo poſſedit. Vnde ipſe ait: Vulpes foueas habẽt, & volucres cœli nidos, filius autẽ hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. In ſubiectione, quoniam ſubditus fuit Mariæ & Ioſeph ſeruis ſuis, vt Lucas teſtatur. Tributũ Cęſari reddidit, Apoſtolorũ pedes lauit: & vt ipſe teſtatur, non miniſtrari ſed miniſtrare venit. Cum vellent eũ cõſtituere regem, receſſit, qui tamen ad paſſionem volens ſe obtulit. In patientia, quia eſuriuit, ſitiuit, contumelias, vincula, flagella, ſputa, crucem ſuſtinuit, & quod eſt grauius, à ſeruis ſuis, pro quibus etiam orauit. Cum autem tempus definitũ à patre, id eſt, reſurrectio aduenit, data eſt ei omnis poteſtas in cœlo & in terra, etiam ſuper ſeruos ſuos & inimicos. Vnde pater ad eum ait: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Et alibi, Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, &c. Nos etiã fratres, ſi adoptiui hæredes dei eſſe volumus, viam naturalis hęredis, nõ iniquorum ſeruorum, ſequamur. Serui quippè ſunt filij ancillæ, qui non hæredes cũ filijs liberæ: qui nõ ad hæreditatem, ſed ad perditionem deputati ſunt: qui ſicut Iſmaël, Iſaac, ita filios liberę perſequuntur. Poſſeſſione rerum, dominatione poteſtatũ, correctione minorum à deo ſibi in vtilitate electorum commiſſis abutuntur: tamen in hoc velint nolint,

Matth.8. *Lucæ.9.* *Lucæ.2.* *Matth.17* *Ioan.13.* *Matt.20* *Ioan.6.* *Matt.vlt.* *Pſal.109* *Pſal.2.* *Galat.4.* *Geneſ.21.*

deo & electis eius, hæredibus suis famulantur, qui de malis eorum nouit benefacere. Nos verò fratres, si filij dei, si hęredes dei, & cohęredes Christi, esse volumus, sequamur vestigia ejus: simus tanquam hæres paruulus in hoc seculo, non timeamus, imò amplectamur paupertatem: & iuxta eundem Apostolum, victum & vestitum habentes his contenti simus. Quoniam, vt ait Apostolus, qui volunt diuites fieri in hoc seculo, incidunt in laqueũ & in temptationem Diaboli. Non timeamus, sed amemus subiectionem, & iuxta Apostolum Petrũ, subditi simus dominis, nõ tantum bonis & modestis, sed etiam discolis. Hæc est enim gratia. Habeant filij ancillæ honores & prælationes, per simoniam, per ambitionem, per fas nefasque, qui exteriores erunt hæreditatis æternæ: quoniam iuxta Salomonem, hęreditas ad quam festinatur in prĩcipio, in nouissimo, benedictione carebit. Nos verò humiliemus in conspectu domini, vt nos exaltet in tempore visitationis. Non timeamus, sed amemus disciplinam, quia vt sapiens ait, Beatus est vir, qui corripitur à domino. Auferant nobis res, proferant vicia, inferant supplicia filij ancillæ, quoniam cadẽt, cum dominati fuerint pauperum, & dominabuntur eorũ iusti in matutino. Interim ergo dicamus domino, Hic vre, hic seca, ne inæternum perdas: Quoniam beatus qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coroná vitæ, quam repromisit deus diligentibus se. In his autem omnibus, fratres, teneamus firmiter

1. Tim. 6.

1. Petri. 2.

Prou. 20.

dilectionem dei & proximi. Ita habeamus vicia hominum odio, quod eorum naturam diligamus, pro inimicis nostris oremus, & eos obsequijs vincere satagamus, si quo modo vasa captiuitatis eripere, & deo lucrari valeamus. Vnde etiam duplicem coronã nobis acquiramus. Hæc namque, charissimi, facientes, cum venerit tempus præfinitum à patre, accipiemus prędesideratam hæreditatem in cœlo: Quia iuxta Prophetã, cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini, in qua cum suis cohæredibus faciat nos gaudere Iesus dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in æternum. Amen.

Dominica infra octa. Nat. Domini.

ERat Ioseph pater Iesu & Maria mater eius, mirantes super his quæ dicebantur de illo, &c. *Lucæ. 2.*

Quadripertita est hęc lectio fratres charissimi. Primò enim inducuntur Ioseph & beata virgo mirantes super his quæ dicebantur de Iesu. Secundò inducitur Simeon eis benedicens, & de puero prophetizans. Tertiò quoque inducitur Anna prophetissa, Christo ferẽs testimonium. Quartò verò subiungitur eorum regressus, & pueri profectus. Primo igitur Ioseph & Maria inducuntur, mirantes super his quæ dicebantur de illo. Sed fortassis fratres, mouet vos, cur Euãgelista Ioseph patrem Christi appellet, cum ipse eundem non ex virili semine, sed ex spiritu sancto conceptum esse superius construxerit. Sed pluribus modis patrẽ appellare consueuimus. Nam equiuocè pater est carnalis, spiritua-

lis, & longeuus, prædecessor benefactorum. Quia igitur Ioseph faber, nutritius, & amator erat Iesu, & spõsus matris eius, voluit eum dici patrem suum, & hoc ad mysterium & exemplum. Ad mysterium, quoniam ipse verè erat filius fabri, eius scilicet qui fabricatus est auroram & solem. Ad exemplum, vt nullus quantuscũque, viliorẽ se dici erubesceret. Hoc planè cõtra illos qui patres suos decrepitos, debiles, & viles erubescunt. Similes muli, qui, vt fabula narrat, inquisitus quis esset pater eius, tacens vilem patrem, equum generosum auunculum suum esse professus est. Erubesce igitur superbe vermis. Deus se dici voluit filiũ fabri, & tu tui patris vilitatem erubescis? *Erant*, inquit, *mimirantes super his quæ de illo dicebantur.* A quibus dicebãtur? ab Angelis, à Pastoribus, à Magis, à Simeone, à cæteris prophetis, Zacharia, Elizabeth, Anna. Et quæ dicebantur de illo: quod ille tantillus puerulus ab angelo saluator vocabatur, ab angelico choro glorificabatur, à pastoribus adorabatur, à Stella demõstrabatur, à magis, mysticis muneribus venerabatur, à Simeone lumen Gentium & gloriam plebis Israël dicebatur. Nec tam mirabantur diuinitatis altitudinem, quam eius dignationem. Mirabantur quippè in excelso humilitatem: in maiestate dignationem: In gloria, vilitatem, in cœlestibus diuitiis, paupertatem. Has sanè virtutes mirabantur, emulabantur, imitabantur. Audi quomodo mater emulatur humilitatem filij.
Luc. I. Oblita quippè se esse virginem, & matrem dei,

& reginam cœli, ait: Ecce ancilla domini: Et quia respexit humilitatem ancillę suæ. Nos itaque, fratres, non miremur falsas diuitias, honores & gloriosas huius miseri seculi, quę amatores suos decipiunt. Nam iuxta poëtam, Terreni nil admirari res est, quæ penè sola potest facere & conseruare beatum. Ista quoque spernentes, admiremur, emulemur in Christo & in matre eius humilitatem, dignationem, vilitatem, & volũtariam paupertatem, cæteráſque virtutes, per quas homines, similes deo & filij dei efficiuntur. Sequitur pars secunda, in qua Simeon inducitur benedicens illis, Mariæ scilicet & Ioseph, & prophetizãs de puero, cum dicitur: *Et benedixit illis Simeon*. Puto charissimi, quod benedicens, matrri hæc vel similia dicebat. Beata es incomparabiliter, quæ sine exemplo credidisti, concepisti, peperisti, portasti, lactasti, istum tuum filium, tuum patrem, tuum creatorem, tuum deum. Tu quoque Ioseph beatus es, qui inter omnes huius mundi homines electus es, vt Christum nutrires, foueres, baiulares lumen gentium, gloriam populorum. Sic benedictio boni filij, fratres mei, redũdat in parentes, nutritoréſque suos: iuxta illud Salomonis, Gaudium parentum, filius sapiens. Vos itaque patres & matresfamilias, vigilate in bona nutritura, eruditione, & informatione filiorũ, vt propter bonam filiorum indolem, mereamini & vos benedici. Sicut enim filius indisciplinatus, vertitur parẽtibus in maledictionem, sic bene disciplinatus in benedictiouem. Deni-

Prou. 10.

Eccle. 22.

que prophetizans Simeon, ait ad Mariam matrem eius. Ecce fratres, beata virgo, licet & mater, fontem omnium ſcientiarum & gratiarum pareret & nutriret: tamen quædam minus nouerat quæ a prophetis edoceretur. In quo profectò patet nullum quantumcunque ſanctum, in via poſſe conſequi omnium plenitudinē gratiarum. Ad reprimendam ergo mortalium ſuperbiam, noluit dominus aliquem habere omnem gratiam, vt ſic alter altero indigeret, & quod in ſe non haberet, in altero miraretur. Sed & in hoc quod Regina cœli, a vilioribus perſonis non refugit edoceri, confutat quorundam ſuperbiam, qui à minoribus perſonis doceri erubeſcunt, cum ſæpe in vili teſta o-
2.Cor. 4. ptimum vinum contineatur, & aureo vaſe, prauum. Vnde Apoſtolus, Habemus autem theſaurum iſtū in vaſis fictilibus. Et alibi, Si quid reuelatum fuerit minori, taceat maior. Et philoſophus. Nō te moueat dicentis auctoritas, nec quis, ſed quid dicat, intendito. *Ecce,* inquit, *poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorū in Iſrael.* In ruinam, ſcilicet incredulorum, & in reſurrectionem credentium. In ruinam ſuperborum, & in reſurrectionem humilium. Vnde
Ioan. 9. ipſe dominus ait, In iudicium ego veni in mūdum, vt qui non vident, videant. Et qui vident
1.Cor.1. cæci fiant. Et Apoſtolus, Nos prędicamus, inquit, Ieſum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam. Ipſis verò vocatis Iudæis & græcis, Chriſtum dei virtutem, & dei ſapientiam. Nec ſolum Chriſtus, fratres,

ſed etiam quilibet rectè viuens,& rectè docens in populo, poſitus eſt incorrigibilibus in ruinam: reſipiſcentibus verò in reſurrectionem. Vnde Apoſtolus,Chriſti bonus odor ſumus,alijs odor vitæ in vitã,alijs odor mortis in mortem. *Et in ſignum*,inquit,*cui contradicetur*,id eſt, in exemplum & doctrinam cui contradicetur ab incredulis & peruerſis,qui Chriſti doctrinæ & exemplis,vel verbis,vel factis contradicent: Vnde & ſubdit, *Et tuam ipſius*, inquit, *animam pertranſibit gladius*, id eſt dolor habitus de paſſione eius tua viſcera transfodiet. Cum igitur vehemẽs compaſſio ſit martyrium, patet,quia beata virgo à corona martyrij nõ eſt extranea, imò pluſquam martyr dici poteſt,quę in anima (quæ immortalis eſt)paſſa eſt.hinc, fratres, diſcamus& nos compati paſſionibus,afflictionibus,neceſſitabus ſanctorum,pupillorum & viduarum: quoniam qui eis propter deum compatitur,à corona eorũ non erunt alieni, teſtante domino,quoniam qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. *Vt reuelentur*,inquit,*ex multis cordibus cogitationes eorum*, id eſt prophetiæ, quæ erant occultæ,tanquam cogitationes in corde,reuelentur in puero eſſe impletæ. Vel certè corda hominũ per exteriora opera aperiãtur,an ſint erga Chriſtũ deuota,an non. Sequitur pars tertia in qua inducitur Anna Chriſto teſtimonium ferens, vt in ore duorum vel trium teſtium, ſtet omne verbum. Commendat autem eam Euangeliſta,& à ſancta progenie, & à

2. Cor. 2.

Matt. 10.
Marc. 9.

Anna propheti ſa commẽdatur ab euãgeliſta.

coniugali ſanctimonia, quia ſcilicet ſeptẽ annis vixerat a virgnitate cũ viro ſuo: & a viduali caſtimonia, & ab obſequio diuino: Et quia erat intenta ieiunijs & obſecrationibus, vt talis demonſtretur, quæ digna ſit ſpiritu prophetiæ illuſtrari, & de Chriſto vaticinari, imò etiam eũ in carne agnoſcere, & cæteris prædicare. Hanc imitentur patres & matres familias, vt ſanctè cũ coniugibus à virginitate conuerſantur. Hãc imitantur vidui, viduæque eorum, vt obliuiſcẽtes quæ ſunt mundi, ſoli deo vacent, ieiunijs & obſecrationibus, & bonis operibus intendant, vt a ſpiritu mereantur illuminari, & Chriſtum verbo & exemplo prędicare & contemplari. Et hæc, inquit, ipſa hora ſuperueniens, quia ſcilicet eodem ſpiritu, quo Simeon adducta, confitebatur domino, & confeſſione fidei, & actione laudis, & verbo prædicationis. Vnde & ſubditur, *Et loquebatur omnibus de eo, qui expectabant redemptionem Iſrael.* Cęteris autem non, quia nó ſunt margaritæ ante porcos proijciẽdæ, nec ſanctum dandum eſt canibus. Sequitur pars quarta, cum dicitur. *Et poſtquam perfecerunt omnia ſecundum legem Moyſi, reuerſi ſunt in ciuitatem ſuam Nazareth.* In quo fratres, proponunt nobis exemplum, vt ab Eccleſia non diſcedamus, donec vota & oblationes & orationes noſtras, iuxta quod lex præcipit, perfecerimus. Quod cõtra illos eſt, qui antequã debita vota & oblationes perſoluãt deo, anteq̃ miniſteria diuina expleãtur, ab Eccleſia redeũt, morari in Eccleſia damnum temporis æſtimantes. *Puer autem creſcebat*

Matth. 7.

Ab eccleſia quando diſcendendum.

& confortabatur plenus sapiētia, & gratia dei erat in illo. Fratres mei, quod Christus filius dei crescebat, & cōfortabatur, carnis erat. Dignat⁹ est quippe momenta ætatum nostrarum subire, vt immutabilitatem suæ æternitatis nobis donaret. Sapientia verò plenus erat, qui etiam ipsa sapientia & est & erat. In qua nos primò creauit, & post recreare venit. Gratia verò dei erat in illo, non ad mensuram, sed ad omnem plenitudinem. Omnē enim gratiam in potestate habuit, ad distribuendū singulis, vt deus, & omnē gratiam quam voluit habuit, vt homo in vsu. Nos itaque ipsum fletibus exoremus, quatinus de plenitudine sapiētiæ & gratiæ suæ nos ditet, vt de suo ipsum credere, diligere & venerari valeamus. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in ęternum. Amen.

In Circuncisione Domini.

Postquam impleti sunt dies octo, vt circunciderentur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Hodierna dies, fratres charissimi, duplici decoratur dignitate: Et quia est octaua à Christi natiuitate, & quia est cōsecrata ipsius Circuncisione. Tāta quippè claritas dominicæ natiuitatis fuit, vt omnes septem dies sequentes ab ea reddantur sollemnes. Insuper & eiusdem circuncisio, nostrorum geminat materiam gaudiorum. Sunt autem fratres charissimi, tres circuncisiones: Prima est carnalis, secunda spiritualis, tertia cœlestis. Prima est legis, secunda gratiæ, tertia gloriæ. Prima est bona suo tempore, secunda melior & in omni tēpore, tertia optima, & in per- *Luca 2.*

petuitate. Prima est sacramentum sacræ rei: secunda sacra res & sacramẽtum: tertia res sacramenti: Dicamus de singulis per ordinem. Erat igitur circuncisio carnis, circuncisio superfluæ pellis, a virili membro facta octauo die, & lapideo cultro. Videamus igitur, fratres, primo, qua de causa fuerit instituta. Secũdo quare fiebat in octaua, & in virili membro, & lapideo cultro. Tertiò quid vtilitatis conferebat: Quartò, quare tunc nomen nouum imponebatur: Quintò, quare Christus voluit circuncidi. Fuit igitur, fratres, iussa circũcisio ob tres causas, vt esset in signum magnæ fidei Abrahæ: Et vt per obedientiam homo circuncidendo mereretur, sicut per inobedientiam primus homo demeruerat: Et vt per circuncisionis caracterem populus dei à cæteris discerneretur. Fiebat verò octauo die, quia corruptionis circũcisionem significabat quæ facta est octaua die, id est, in resurrectione in Christo personaliter. Et fiet in octaua, id est, in resurrectione, in omnibus generaliter. Fiebat & in virili membro, per quod genus humanum in cõcupiscentia propagatur: quia erat remedium cõtra originale peccatum, quod per carnalem concupiscentiã traducitur. Fiebat etiam lapideo cultro, quia omnis circuncisio, siue peccati, siue corruptionis, per Christum in petra significatũ facienda est. Quia nõ est aliud nomen datũ hominibus, in quo oporteat nos saluari. Vtilitatem verò conferebat tẽpore suo circuncisio, candẽ quam nunc cõfert Baptismus. Vnde Beda: Idẽ salutiferæ curationis

Quare iussa circuncisio.

Apoc. 4.

Beda.

nis remedium cõferebat tempore ſuo Circun-
ciſio, quod Baptiſmus tempore reuelatæ gratię
conferre conſueuit, excepto quod ianuam pa-
radiſi non aperiebat, quia nondum hoſtia ſan-
guinis Chriſti data erat. Nouum verò nomẽ in
Circuncisione dabatur, quia quãdo aliquis cir-
cuncidebatur, tunc primò fidelis, & de nume-
ro fidelium vocabatur, ſicut nunc fit in baptiſ-
mo. Chriſtus etiam licet non indigeret, circun-
cidi voluit, ob tres cauſas, vt legis ſacramẽta ſa-
cra eſſe demõſtraret, vt exemplum humilitatis
& obedientiæ nobis in ſe demonſtraret, & vt
ſe non ſoluere legem, ſed adimplere demonſtra
ret. Vocatum etiam tunc nomen eius Ieſus, nõ
autẽ impoſitum. Hoc enim nomen deo proui-
dente à Patriarchis, vt in Ioſue, & Ieſu magno
ſacerdote eſt figuratum, à prophetis prædictũ,
ab angelo prænũciatum. Et cum cęteris datum
ſit, tantum nuncupatione; ſoli Chriſto conue-
nit ſubſtantiuè. Circunciſio verò moralis ſiue *Circũciſio*
ſpiritualis, fit, quando circuncidimus a nobis *ſpiritua-*
omnia vicia & omnia ſuperflua: vicia à nobis *lis.*
circuncidimus, cum guloſitatem, luxuriam, cu-
piditatem, auaritiam, iram, inuidiam, triſtitiã,
accidiam, cenodoxiam, ſuperbiã, mendaciũ, cæ-
teráq; vicia amputamus. Superflua a nobis cir-
cuncidimus, quando reſecamus a nobis ſuper-
fluitatem curarum, diuitiarum, deliciarum, poſ
ſeſſionum, veſtimentorum, laborum, viarũ, ſo-
lis contenti neceſſarijs. Hãc igitur viciorum &
ſuperfluitatum circũciſionem, ſignificat etiam
reſecatio capillorũ, barbæ & vnguium, & lon-

giorũ decurtatio vestimentorum. Per capillos quippè siue per barbã, quæ de nostra carne nascuntur, & tamen abscisa non sentiuntur: curæ necessariorum significantur, quæ non omnino possunt resecari, sed sola superfluitas debet circuncidi, ne scilicet visum contemplationis, ne auditum verbi dei, ne fructum orationis in nobis impediant. Vnde etiam dominus pręcipit Leuitis, vt crines carnis radãt. Vnguium etiam manuum & pedum superfluitas circuncidi debet, id est superfluitas operũ & itinerũ. Hanc etiã pręcepit dominus, quod si Israëlita in bello cepisset virginem puellam, & vellet eam habere vxorem, faceret ei caluitium, vngues præsecaret, pillos auferret, & sic in eius complexus transiret. Israëlita puellam virginem capit, quãdo prædicator per bellum prędicationis animã fructu sterilem, à potestate diaboli tollit. Hanc si velit deo fœcundare, necesse est vt nõ solum infidelitate & cęteris viciis eam spoliet, sed etiã à superfluitate curarum, operum, & itinerũ secularium circuncidat. Superfluitas etiam vestis longioris subcurtanda, & zona restringẽda est, id est, superfluitas diuitiarum & rerum secularium circuncidenda & breuiãda est, ne cursum nostrũ retardent: Vnde Apostolus, Omnis qui
1.Cor.9. in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Fit etiam hæc circuncisio in octaua, id est in spe resurrectionis, tam à morte animæ, quàm à morte corporis. Fit etiã petrino cultro, id est operante Christo. iuxta illud: Beatus qui tenebit &
Psal.136. allidet paruulos suos ad petram, id est Christũ:

hoc est eius amore & auxilio eos extinguet. Tunc etiã nomen nouũ datur, quia ex tũc inter sanctos numero & merito nominatur, iuxta illud: Et scribam super illud nomẽ meum nouũ. *Esa.62.* Circuncisio verò cœlestis fiet in octaua, id est, in generali resurrectione. tam in anima quã in corpore. Ab anima quippè circuncidũtur vicia, defectus, perturbationes. Vicia, id est, peccata, malæ scilicet cogitationes, & mala opera. Defectus, vt ignorantia, obliuio, hebetudo, & huiusmodi. Perturbationes, vt timor, tristitia, & huiusmodi. A corpore circuncidũtur vicia, necessitas, defectus, corruptio. Vicia, vt turpitudinis: nam tunc nimietates resecabuntur, & minoritates supplebũtur. Necessitas, vt comedendi, bibendi, vestiendi, dormiendi. Defectus, vt morbi senectutis: Corruptio, vt mortis. Hæc omnia tunc auferentur à Christo, qui est vera petra sanctos suos glorificante. Tũc dabitur eis nomẽ nouum, quod os domini nominabit. vt scilicet tunc vocentur, non solũ filij, amici, hæredésque dei, imo etiam dij: Iuxta illud: Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. *Psal.81.* Itaque, fratres charissimi, prima istarum circũcisionum, significat secundam & tertiam, nec valet sine illis. Istę verò duę sine illa, multum valent. Primam sine secunda & tertia faciunt nũc Iudęi, & ideo non tantum non prodest eis, imò etiam nocet: & iuxta Apostolũ, Circũcisio talis pręputiũ facta est. *Roma 2.* Secundã verò faciunt nũc veri Christiani sine prima, & tertiã expectant. Nos ergo fratres charissimi, tunc verè Christi Circuncisio-

nem celebramus, cũ vicia,& peccata,& superfluitates necessariorũ in nobis relecamus. Circuncidamus itaq; corda& sensus nostros. Corda, ne noxia vel vana meditentur. Sensus, ne noxiis vel vanis occupentur. Circuncidamus oculos, ne videãt vanitatem: Aures, ne audiant deteriora vel noxia verba. Odoratum, ne luxuriosos odores affectet. Gustum, ne deliciis, vel lenociniis capiatur. Linguam, ne noxia vel vana verba loquatur. Sic sic, fratres, fratres charissimi, facientes, per istam circũcisionem spiritualem, veniemus, ad illam veram & æternam circũcisionem. Vbi erit omne bonum sine malo, verum sine falso, satietas sine fastidio: regnum sine termino, gaudium sine mœrore, festum sine interpositione, dies sine nocte, vita sine morte. Ad quam Circuncisionem perducat nos qui hodie propter nos circuncidi voluit deus & dominus noster Iesus Christus, Amen.

Corda nostra et sensus circuncidenda.

In Epiphania domini.

Esa. 60.

S*Vrge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, &c.* Hęc loquitur, fratres charissimi propheta, imò dominus per prophetam, ad primitiuam ex Iudęis ecclesiam, vel ad vnam quãque animam. De vtraque enim potest hęc locutio interpretari. Primò igitur hortatur Hierusalem, vt surgat & illuminetur. Secundo subdit causam, quare surgere & illuminari debeat. Tertiò ostendit quę mala sequantur eum, qui surgere contemnit. Quartò ponit bona quę sequuntur surgentem. Exhortãs igitur propheta Hierusalem, siue quãlibet animam, ait: *Surge il-*

luminare hierusalem. Sed quomodo, fratres, dicit dominus animę vt surgat & illuminetur? In manu enim dei est, nō in nostra, vt vel surgamus, vel illuminemur. Homo enim talis est creatus, vt stare & cadere per se potest, surgere autem per se non potest. Et per se quidem cecidit, surgere verò per se non potuit: Similis Elephanti qui inflexibilis est, & rigidę naturæ: & prostratus, surgere non potest per se. Huic venator insidians, notat arborem cui se apodiat, cum requiescit, & illam latēter penè totam subsecat. Veniēs igitur elephans ad solitam arborem incumbit, & cum arbore ruente ruit, & non valens surgere, barrit: ad cuius vocem veniūt cæteri elephantes, qui cum eum surgere non possint, omnes simul barriunt, vsquequo veniat aliquis paruus elephans, qui cum sua promuscida, prostratum subleuat elephantem. Mysticè fratres charissimi, elephans iste est homo, qui rigidę naturæ est, talis creat⁹, vt magis sit aptus stare quàm surgere. Hunc malignus venator, per fraudē arboris vetitæ pręcipitauit, qui per se nequiens surgere, lōgo tempore terræ adhærens, fleuit, & auxilium inuocauit. Cui per compassionem appropiauerunt Patriarchę & Prophetæ, sed eum subleuare nō potuerunt, sed simul fleuerunt, & auxilium inuocauerunt, quousque paruulus de progenie eorum natus adueniens Christus, sua prædicatione & gratia eum releuauit. Sicut igitur homo per se cecidit, sed per se surgere non potuit: Ita per se excæcatus est, sed per se illuminari nō potuit. Hic est enim *Ioan 9.*

Ioan. 9. ille in Euãgelio cœcus a natiuitate, cuius oculis dominus lutum ex terra & saliua factũ, superimposuit & lauatum illuminauit. Ostendens quod ipse qui hominem de limo videntẽ creauerat: ipse de eadem materia ei oculos recreauerat. Saliua enim, quæ salsa & condita est, & à capite defluit, Sapientiam veram, quæ à patre descẽdit, significat ex se & ex terra, id est ex diuinitate & humanitate, cataplasma & colliriũ fecit, quo homo cęcatus, per baptismum visum mentis recuperauit. Sic ergo anima, nec per se surgere, nec illuminari potest. Dicat ergo deo: Domine quid est hoc, quod me surgere & illuminari iubes? Ex me, nec hoc, nec illud possum. Tu solus es qui hoc & cætera potes. Ergo si vis vt surgam, da mihi manum. Si vis vt illuminer, da mihi lumen.

Sequitur igitur pars secunda, in qua ostendẽs dominus quare surgere debeat, ait: *Quia venit lumẽ tuum*. Ac si dicat: Ecce porrigitur a me tibi manus, vt surgas: Venit lumen, vt videas, quod si recipis, facis lumẽ tuum: si non recipis, erit quidem semper lumen, sed non tuum, imò à te alienum. Venit tibi, quia tu per te ad eã venire non poteras. Quod verò sit hoc lumen ostendit, subdens: *Et gloria domini super te orta est*, id est dominus gloriosus. Ortus est non tãtum carnaliter ex beata virgine, imò etiam spiritualiter per fidem in mente. Et hoc, *Super te*, quia à summo cœlo egressio eius. Et in superiore tui parte, id est in ratione, ortus est per fidẽ, secun-
Psal. 4. dum illud: Signatum est super nos lumen vul-

tus tui domine. Nisi ergo surgas & illumineris, nullam habebis excusationem, cum iam lumen tuum venerit, & iam gloria domini super te orta sit. Hoc fratres, contra nos est, qui in tẽpore gratiæ sumus, quibus Christus lumen & gloria domini per fidem ortus est, & gratia dei parata est, sed nosmetipsos subtrahimus. Et gratia dei quæ nobis oblata est, a nobis contemnitur, dum a peccatorum nostrorum tenebris surgere non curamus. Vnde hoc quod dominus ait Iudæis, nobis nunc dici potest: Si non venissem & nõ loquutus eis fuissem, peccatũ nõ haberent. Nunc ergo excusationem non habent, de peccato suo. Hic nos monet Apostolus Paulus, Cõtemplantes, inquit, ne quid desit gratiæ dei. Non autem ait ne quibus desit, sed ne quis desit gratiæ dei. Ostendens quod cũ gratia dei, admodum solis, omnibus præsto sit, nobis tamen negligẽtia nostra se subtrahit, dum sensus nostros, dum tempus vitæ nostræ, dum res temporales ad bene merendũ nobis collatas a deo, vel inutiliter consumimus, vel etiã abutimur. *Ioan. 15.* *Hebr. 12.*

Sequitur pars tertia, in qua ostẽditur quę mala sequantur surgere contemnentem, cum subditur: *Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos.* Quasi diceret, Surge citò & illuminare, quoniã nisi citò surrexeris, tenebris operieris. Qui opertus est tenebris, fratres mei, nõ videt, nec videtur: Porrò, qui vel ex ignorantia, vel ex fragilitate in peccato iacet, & si ipse mũdo oculo deum nõ videat, tamen nunquam a deo per misericordiam videtur. Cæterũ qui ex contem

ptu & contumacia a peccato ſuo ſurgere contemnit, exigente prauitate ſua, intantum excæcatur, vt nec ipſe deum videat, nec à deo per miſericordiam videatur. Sunt autem hæ tenebræ, quæ terram, id eſt amatores terrenorum operiunt, mentis cæcitas ex diutina conſuetudine peccati nata: ob quam meritò, mitterur reus in tenebras exteriores. Sed & ſi in amatoribus terrenorũ, aliqua rationis ſcintillula adhuc remanſerit, caligo ignorantiæ & infidelitatis, paulatim illam excæcabit, vt iam non ſolum deũ contemnant, ſed etiam eum eſſe non credant. Notate fratres, notate, quæ dico. Primo enim homo ex ignorantia vel ex fragilitate peccat, qui ſi ſurgere & corrigi contempſerit, peccata peccatis accumulando, tãdem in mentis cæcitatem cadit: Deinde caligo infidelitatis eum operit, vt deum eſſe iam dubitet, & reſurrectionem ſiue extremũ iudiciũ, futurũ nõ credat. Hæc fratres mei, aſſiduè pẽſate, & de peccatis veſtris ſurgere feſtinate, ne contemnentes, vel tenebræ peccatorum, vel caligo infidelitatis operiat.

Sequitur pars quarta in qua oſtenditur, quæ bona ſequãtur ſurgentem cum ſubditur: *Super te autem orietur dominus, &c.* Diſtinguuntur autem hic quatuor bona. Primum eſt quod ſuper te orietur dominus. Tunc dicitur deus oriri in nobis, cum amor eius oritur in nobis. Et econtra deus tunc moritur in nobis, cum amor eius moritur in nobis. Ergo fratres, magis ac magis deum diligamus, vt ipſe magis ac magis oriatur in nobis. Semper eum diligamus, vt ſemper eũ

Quomodo deus dicitur oriri in nobis.

viuum in nobis habeamus. Secũdum est, *quod gloria eius in te videbitur*. Porrò gloria dei in nobis videtur, cũ in his quæ deus operatur in nobis, gloriosus demonstratur. In nullo autem deus plus apparet potens & gloriosus, atque admirabilis, quam in hoc quod facit de iniusto iustum, de carnali spiritualem, de demoniaco diuinum: hoc est enim spoliare infermũ. Et hęc gloria dei, fratres charissimi, in nobis videtur, quando per exteriorum operum nostrorũ sanctitaté, nos intus à deo esse illuminatos demonstrat. Tertium est, *Quod ambulabunt gentes in lumine tuo: & reges in splendore ortus tui*. Sancta enim vita iusti, est quasi lux in tenebris huius mundi. Quando ergo exempla Sanctorum sequimur, quid aliud quam in lumine eorum ambulamus? Et quando bonam conuersionem & conuersationem aliorum nos bene regẽdo imitamur, quid aliud quam reges in splendore ortus eorum gradiẽtes efficimur? Ad quam quisq; fidelis sequatur viam vitæ. Vnde dominus, Vos estis, inquit, lux mundi. Sicut enim stella preuia, duxit tres reges hodie rectam viam vsque ad Christum: ita Sanctorũ vita, quæ est in hoc mundo, quasi stella nos regit, & aliorum reges facit, vt sequentes eam, ad Christum perueniamus. Et quid boni ex imitatione tui exempli proueniet, quod multi ad sequandum te & imitandũ congregabuntur? Vnde sequitur, *leua in circuitu oculos tuos & vide, Omnes isti congregati*, in vna fide & charitate, *venerunt tibi. filij tui*, per imitationem, *de longe*, id est de remotissima

In quo deus maximè potẽs & gloriosus.

Matth.8.

vita ad te *veniet*. *Et filiæ tuæ*, id est imperfectiores, *lac ſuggent*, id eſt doctrinam ſuam Quartũ eſt quod tũc omnis Eccleſia videbit impletum quod tibi prædixi, *& afflues* ſubitis filiis, *Et cor tuum* mirabitur multitudinem, *& dilatabitur*, prę gaudio, *quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris*, per fidem. id eſt mundi. *fortitudo gentium*, id eſt reges & principes venerũt tibi *Inundatio*, id eſt abundantia *camelorum*, id eſt diuitũ huius mundi, qui ſunt gibboſi peccatis & diuitiis onerati, *Operiet te*, muneribus, *Dromedarij, Madiã, & Effa*. Dromedarius velox interpretatur, Madiã iniquitas, Effa reſolutus. Per Dromedarios ergo Madiã & Effa, ſignificatur conuerſiovelocium ingenio, qui ab iniquitate reſoluti ad Eccleſiam reuertuntur. Et non ſolum ipſi, ſed etiam *omnes*, id eſt omnium hominum genera, *de ſabba*, id eſt de captiuitate, *venient* ad fidem: *Aurum & thus deferentes*. id eſt mũditiã & orationem, *& laudem domini*, id eſt opera filij in quibus laudatur pater, *annũciantes*, & aliis prædicantes. Hæc fratres mei, non ſolum ſpiritualiter, ſed etiam hiſtorialiter hodie impleta ſunt. Nam tres reges in ſplendore ortus domini venientes, aurũ & thus domino obtulerunt. Per aurum eum regem, & per thus, verum deũ proteſtantes. Et per adiunctam mirram mortalem ſignãtes. Quos nos quoque, fratres, imitantes, eũ verũ regẽ, verũ deũ, verũ hominẽ cõfiteamur: & ei moraliter mũditiã mẽtis, deuotionem orationis, mortificationẽ carnis noſtrę offeramus, quatinus ab eo recipi, & æterna be-

nedictione benedici mereamur, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Amen.

In die Epiphaniæ.

CVm natus esset Iesus in Bethleem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerũt hierosolymam dicentes, &c. Lectio sancti Euangelij, quam modo audistis fratres charissimi, exponit nobis historiã hodiernæ solemnitatis. Porrò huius lectionis partes sunt quinque. In prima ostendit nobis aduentum Magorũ in Hierusalem, cum dicitur: *Cum natus esset Iesus, &c.* Ostenditur autem hîc qui, & quando, & vnde, & quò venerunt. Qui? Magi, Non autem dicti sunt hi magi quasi malefici, sed quasi sapiẽtes. Nam quos nos Philosophos, Caldęi appellant Magos. Quando venerunt? *Cum natus esset Iesus in diebus Herodis regis.* In quo & illud, fratres, nobis insinuatur, quod quando Herodes, id est diabolus, in hoc mundo regnabat, Christus natus est. Possidebat quippe fortis armatus atriũ suum in pace, sed fortior eo superueniens Christus, cepit paulatim vasa eius diripere. Ita vt ipsa nocte, qua natus est, ad se traxerit pastores. Tertiadecima verò die, id est hodie ad se adduxerit tres Reges illos, primitias Iudæorũ: istos primitias Gentium, illos de prope quasi proximos deo per culturam: istos de lõginquo quasi remotos à deo per idololatriam: illos tanquam rationales vocauit per rationalem creaturam: istos tanquam irrationales vocauit per irrationalem creaturam, id est per Stellam. Vnde venerunt, *ab oriente.* Sed quomodo fratres, Chri- Matth. 2.

ſtum modo natum in tam remotis regionibus ſcire potuerũt? Illi qui prope erant, ignorabãt. Et illi qui tam remoti erant, quomodo ſciebãt? Quis eis indicauit? Stella. Et ſtellam hoc ſignificare quis eis ſignificauit? Nõ caro & ſanguis, ſed pater cœleſtis. Non humana ratio, ſed ſpiritus cœleſtis inſpiratio. Sed quomodo de longinquo tam cito venerunt? Potuit eſſe, fratres, ante ortum Chriſti ſtellam per aliquot dies apparuiſſe eis, & eos tunc iter cœpiſſe: Vel ſi in primo ortu Chriſti apparuit, eos domino ducente, in curſoribus Dromedarijs longum iter cito peruolaſſe. Quò venerunt? *Hieroſolymam*: Vt regali ciuitate regalem quęrerent hęredem, domino ſic ordinante: vt ijdem audirent legem ſtellæ conſonante in Chriſti teſtimonium, vt ita in ore duorum vel trium teſtium ſtaret omne verbum. Sequitur pars ſecunda continens inquiſitionem Magorum dicentium: *Vbi es qui natus eſt rex Iudæorum*. Quid eſt hoc fratres? Gẽtiles erant. Et quare regibus Gentium ſpretis, regem quærebant Iudæorum? Vel ſi regem Iudæorum quærebant, quare Herodem filióſque eius contemnebant? Non hoc fratres, non hoc intuitu humanę rationis, ſed diſpoſitione diuinitatis geſtum eſt. Spernitur Archelaus filius regis, & quæritur filius pauperculæ mulieris. Spernitur Archelaus in palatio, & quæritur Chriſtus in diuerſorio. Spernitur Archelaus in regio lecto, & quæritur Chriſtus in præſepio. Spernitur Archelaus inuolutus ſericis, & quæritur Chriſtus inuolutus vilibus pannis. Perſo-

nas accipere nesciunt, qui illum, qui personas non accepit, quærunt. Nos quoque fratres charissimi, si Christum, qui non accipit personas, quærimus, personas non accipiamus. Non honoremus potentem ob suam potentiã, nec contemnamus pauperem ob suam paupertatem. Scriptum quippe est, Non cõfundas vultũ pauperis, nec honores vultum potentis. Et alibi, Vsquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis, ac si dicat. In hoc iniquitatem iudicatis, quod facies peccatorum accipiendo honoratis. Nos ergo in susceptione hominum, non pensemus conditionem sed naturam: non potentiam, sed virtutem: non quantum habẽt, sed quantum valent. Quomodo autem sciunt regem Iudęorum esse natum, ostendunt Magi, cum subdunt: *Vidimus enim stellam eius in oriẽte, & venimus adorare eum.* Nos positi in oriente, vidimus stellam eius, quæ nos antecedens ad eum adduxit. Stellam, inquiunt, eius, hoc est opus eius, ministram eius, significatiuam eius. Cauete, fratres, cauete, ab eis qui mentiuntur, quod quando quisque nascitur, stella sua secum nascitur, quæ fatum eius cõstituitur, sumentes in erroris sui argumentũ, quod hic dicitur, *stella eius*. Sed cũ hîc legamus quod non puer ad stellam, sed stella ad puerũ cucurrit, (si dici debeat) non stella fatum pueri, sed fatũ stellæ puer fuit. Sed absit à fidelium cordibus, quod esse aliquid fatum dicant. Vitam enim hominum solus qui creat, administrat. Cauete, fratres, nihilominus ab eis qui vnam horam dicũt fortunatã, aliam

Leuit.19.

Psal.81.

Fatũ nullum inter Christianos.

infortunatam: vnam diem bonam, aliam malā: putātes à die vel ab hora, in qua aliquid fit, causam contrahere aduētus sui. Quod falsum esse
Gene. 28. inde probatur, quoniam eadem hora Iacob &
Roma. 9. Esau concepti & nati sunt: & tamen vnus probus, alter reprobus fuit. Multi quoque eadem hora cōcipiuntur, & tamen eorum alij diuites, alij pauperes, alij subtiles, alij hebetes, alij boni, alij mali sunt. Multi & eadem hora vel iter, vel pugnam, vel causam incipiunt, & tamen his succedit benè, illis malè. Contra autem eos loqui-
Galat. 4. tur Apostolus, Dies, inquit, obseruatis & menses, & tempora, & annos. Timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. Cauete etiam ab illis, fratres, qui diuinationibus, obuiationibus & augurijs intendunt, cum lex ista prohibeat, dicens: Non auspicemini, neque augurijs intendatis. Cauete quoque ab illis qui dicunt quosdam oculis vrentibus, alios fascinare: fascinum enim nihil est. Sed quodam homine alium vidente, diabolus viso nocere solet, vt sic noceat, & illi, quem reddit infamem, & isti, quem facit detractorem. Quos omnes increpat Psalmista
Psal. 4. dicens: Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium. Et alibi: Beatus est, inquit, cuius est nomē
Psal. 39. domini spes eius, & nō respexit in vanitates & insanias falsas. Sequitur pars tertia, quæ perturbationem & fraudulentam Herodis inquisitionem ostendit, cum subditur: *Audiens autē Herodes rex, turbatus est & omnis hierosolyma cum illo.* Turbatus est Herodes timens successorem:

Turbati ſunt ſui propter eius fauorem. Turbati ſunt alij propter eius rumoris nouitatē. Inquiſiti autem ab Herode Magiſtri legis, teſtimonium de loco natiuitatis Chriſti proferunt, vt eis fieret, in teſtimonium damnationis, & nobis in adiutorium fidei. Et qui per hos fratres mei, niſi praui doctores deſignantur, qui dicūt, & non faciunt, & alijs proſunt, & ſibi obſunt: qui ſunt tanquam ęs ſonans & cimbalum tinniens, quod alios citat & ſeipſum conquaſſat. Qui ſunt tanquam cādela, quæ alios illuminat, & ſeipſum annihilat. Herodes verò, qui locum & tempus Chriſti nati diligenter inquirens, maliciam cordis colore depingit humilitatis, quid, fratres mei, quid niſi hypocritas deſignat, qui verba veritatis inquirūt & laudant, & tamen Chriſtum in ſuis pauperibus corde, & quando poſſunt opere, perſequi non ceſſant. I.Cor. 13.

Sequitur pars quarta, quæ per ductionē Magorū per ſtellam ad Chriſtum demonſtratur, cum ſubditur: *Qui cum audiſſent regem, abierunt. Et ecce ſtella. &c.* Stella, fratres, iſta quæ Magos præceſsit & ad Chriſtum perduxit, quid aliud ſignificat quàm gratiā dei, quę nos, vt ad Chriſtū perueniamus, præcedit & ducit. Sicut enim iſti nec viam inciperent, nec perficerent, niſi a deo ducti per ſtellā: ita nos nec bene velle, nec bonam volūtatem perficere valemus, niſi præueniente dei gratia & ſubſequente. Vnde Apoſtolus: Nō eſt volentis, inquit, velle, neque currentis currere, ſed miſerentis dei. Porro ſicut ſtella Magos ad Herodē declinantes deſeruit,

Stella gratiam dei ſignificat.

Roma. 9.

& recedentes reilluminat:ita, fratres, quando ad malum declinamus, gratia dei non deserit nos, imò nos deserimus eam. Quando verò a malo recedimus per pœnitentiã, gratia dei nos reilluminat. Stella antecedebat Magos, donec veniens staret supra vbi erat puer: & gratia dei

Roma. 10 antecedit nos, vsquequo veniamus ad Christũ; qui est finis ad iustitiam omni credenti, vltra

Acto. 4. quam non est procedẽdum: quia non est aliud nomen in cęlo, neque in terra, in quo oporteat nos saluari. *Videntes autem eam Magi, gauisi sunt gaudio magno.* Nos quoque, fratres, cum viderimus gratiam dei perduxisse nos vsque ad vidẽdum deũ deorum in Sion, gaudebimus gaudio magno & ineffabili, & gaudium illud nemo

Ioan. 16. tollet a nobis. Et intrantes domũ æternæ beatitudinis, inueniemus puerum cum Maria matre eius id est hominem cum diuinitate cõtemplantes, adorantes, & benedicentes in secula.

Sequitur pars quinta, in qua adoratio & oblatio Magorum ostenditur, cum subditur: *Et procidentes adorauerunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera. &c.* Quattuor faciunt, procidunt, adorãt, thesauros aperiunt, offerũt. In quo, quid, & quo ordine facere debeamus,

Procidere. ostendunt. Itaque fratres, ante maiestatem dei procidamus, id est nostram superbiam humiliantes, nos peccatores infirmos & indignos

Adorare. confiteamur. Adoremus, id est deum auctorem & dominum nostrũ recognoscamus. Thesau-

Thesauros aperire. ros cordis nostri per confessionẽ aperiamus, mala nostra nobis adscribentes. Et si quid boni

vel

vel precij habeamus in nobis, deo attribuẽtes & offerentes. Porro trino dono trinum confitentes, aurum offerũt regi, thus deo, mirrham, qua corpora defuncta condiũtur, mortali. Nos quoque fratres mei, eãdem offerandam, ei offeramus. Et eum verum regem, verum deum, verum hominem corde credamus, & ore confiteamur, atque operibus comprobemus. Moraliter etiam fratres, aurum ei offerimus, si ei cor nostrum mundum & purum sanctifica mus. Thus ei offerimus, si puræ orationis odore, eũ delectamus. Vnde Psalmista: Dirigatur, inquit, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Mirthã ei offerimus, quando hoc mortale corpus à luxurię putredine, per condimentum continentiæ custodimus. Quid enim aliud est per luxuriæ fœtorẽ corpus defluere, quã ipsum putrescere. Hinc de quibusdam per prophetam dicitur: Putruerunt vt iumenta in stercore. Ne ergo per luxuriam putrescat corpus, illud mirrha abstinentiæ condiamus.

Psal. 140

Ioel 1.

Sequitur pars sexta, in qua ostenditur Magos in somnis monitos, per aliam viam redijsse in regionem suam. Nos quoq; fratres horum exemplo, cognito Iesu, ad cœlestem patriam, non per viam qua descendimus, sed per aliam reuertamur, à regione enim nostra superbiendo, visibilia sequendo, cibum vetitum gustando, peccata nostra excusando, discessimus: Et ad eã necesse est, vt nos humiliando, obediendo, visibilia contemnendo, appetitum carnis refrenãdo, peccata nostra accusando redeamus. A paradisi

gaudijs per delectaméta discessimus: ad hęc per lamenta oportet, vt reuocemur. Scriptū quippe est:

Matth. 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

Lucæ. 6. Væ vobis qui rideris, quia lugebitis.

Prou. 14. Hinc Salomon ait: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Abluamus igitur gemitibus & lachrymis culparum nostrarū

Psal. 50. maculas, quoniam vt ait Psalmista, Sacrificium deo spiritus cōtribulatus, vt ita per aliam viam in nostram reuertamur regionem, ipso ducente, qui Magos de longinquo hodie ad se adduxit, domino nostro Iesu Christo. Amen.

Dominica prima post Epiphaniam domini.

Roma. 12. O*Bsecro vos per misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, &c.* In hac lectione fratres charissimi, instruit nos apostolus quomodo viuere debeamus, docēs quid debeamus nobis, quid deo, & quid proximis. Debemus enim nobis castigationem, deo obediētiam, proximis compassionem. Et in his tribus perfectio Christianitatis consistit.

Quid nobis & deo debeamus

Hortās igitur nos Apostolus primò ad nostri castigationem, obsecrat nos per misericordiam dei, id est per deum misericordem, nos adiurat: vt si eius volumus consequi misericordiam, exhibeamus corpora nostra hostiam viuētem, sanctam, deo placentem.

Exhibere corpora nostra hostiā viuentem quid.

Hostia, fratres mei, in lege veteri sacerdoti offerebatur, post mactabatur, pelle spoliebatur, abluebatur aqua, per membra secabatur, igne cremabatur in odorē suauitatis. Quod ergo in lege fiebat carnaliter, Apostolus nos pręcepit facere spiritualiter. Pręcepit enim nos

non corpus noſtrum, ſed vicia corporis noſtri immolare, vt ſcilicet corpus noſtrum moriatur peccato, & viuat deo: iuxta quod idem Apoſtolus, alibi dicit: Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, quę ſunt fornicatio, auaritia, immunditia, &c. vt iuxta eundem Apoſtolum, deſtruatur corpus peccati. Hoſtiæ igitur membra vincimus, quando membra noſtra ne amplius peccent, per propoſitum pœnitentię ligamus. Hoſtiam vinctam ſacerdoti offerimus, quando cum propoſito ceſſandi à peccato, per confeſſionem nos ſacerdoti pręſentamus. Hoſtia mactatur, quando cultello compunctionis peccatum mortificatur. Excoriatur, quãdo remoto excuſationis velamine, peccatum per confeſſionem denudatur. Aqua abluitur, quando lachrimis ſordes peccatorum lauantur. Per membra ſecatur, quando partes peccatorũ per diſcretionem ſecernuntur. Igne hoſtia crematur in odorẽ ſuauitatis, quando igne ſancti ſpiritus omne peccatum conſumitur, vt inde deus & proximus delectetur: ſecundum illud, Sacrificium deo ſpiritus contribulatus, cor contritũ & humiliatũ deus non deſpicies. Et illud, Gaudium eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Non autem ſufficit, fratres, ita corpora noſtra exhibere hoſtiam per peccatorum mortificationem, niſi exhibeamus eam viuentem, vt ſcilicet ita moriamur peccato, quod viuamus deo. Secũdum illud Apoſtoli, Quemadmodum exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatem, ita exhibeatis ſeruire

Coloſ. 3. *Roma. 6.* *Pſal. 50.* *Luca 15.* *Roma. 6.*

Psal.36. iustitiæ in sanctificationem: Et illud Psalmistæ, declina à malo & fac bonum. Quia verò quidã exhibent hostiam viuentem, sed non perseuerantem, addit *sanctam*, id est perseuerantem & firmam. Vnde & in lege caput cum cauda offerebatur. Quia rursus etiam quidam perseuerãt, sed tamen per admixtionem inanis gloriæ vel teporis displicent, subiũgit, *Deo placentem*, per rectam intentionẽ. Vnde scriptum est, Nesciat *Matt.6.* sinistra tua, quid faciat dextera tua. Quia rursus quidam indiscretè vel nimis attenuant, vel minus nutriunt corpus suum: ait, *Rationabile obsequium vestrum*. Quod est enim in se laudabile, de nimietate fit culpabile. Quia rursus quidem dum vident hîc malos florere, & quod filij eorum sunt sicut nouella plantationis in iuuẽtute sua, filię eorum compositæ, circumornatę vt si-*Psal. 143.* militudo templi. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: Oues eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis: Boues eorũ crassæ. Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor, in plateis eorum. Et quod beatum dixerunt populum cui hæc sunt. E contrario vident hic bonos affligi, pene mouentur pedes eorum à via recta, Iuxta illud, mei autem pene *Psal.72.* moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelaui super iniquos pacem peccatorũ vi-*Psal.36.* dens. adiungit, *Et nolite conformari huic seculo*, id est per emulationem imitari: Vnde Dauid: Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. Sed à deformatione quæ fuit facta per peccati vetustatem, *reformamini in nouitate sensus vestri*, vt

Non imitãdi quibus omnia prospera.

ſenſus videlicet veſtri emulētur, & imitentur, non veterem ſed nouum hominem.

Sequitur pars ſecunda in qua oſtenditur, quid deo debeamus, cum ſubditur: *Vt probetis quæ ſit voluntas dei*, ac ſi diceret: Exhibete corpora veſtra hoſtiam viuentem, & reformamini in nouitate ſenſus veſtri: *Vt ita probetis*, id eſt faciendo cognoſcatis, *quæ ſit voluntas dei bona & bene placens & perfecta*. Cũ vna ſit ſemper dei voluntas in ſe, tamen multa ſunt eius ſigna in operibus: promiſſiones, prohibitiones, mandata, cõſilia. Permittit enim minora mala, prohibet maiora, præcipit bona, conſulit perfecta. Hæc ſigna diuinæ voluntatis conſiderans Pſalmiſta dicit. Magna opera domini, exquiſita in omnes voluntates eius. *Pſal.* 110 declinare à malo, eſt bona dei voluntas: facere bonum, eſt voluntas dei bene placens: Contemnere omnia propter deum, & dare pauperibus, eſt volũtas dei perfecta, id eſt perfectio quam deus nobis cõſulit. Nos ergo, fratres, in omnibus debemus voluntatem dei quærere, & illud quod plus ei placere cognoſcimus, plus appetere. Si enim mundani homines, vt regis mortalis mereantur habere gratiam, eius voluntatem etiam malã facere feſtinant. Nõne fratres mei, multomagis debemus facere voluntatẽ dei ſemper bonã, & nobis vtilem, vt eius gratiam mereamur indeficientem?

Sequitur pars tertia in qua oſtendit Apoſtolus quid proximis debeamus, cum dicit: *Dico enim*, id eſt iubeo *per gratiã* quę data eſt mihi, id eſt per auctoritatem mihi datam gratis, *nõ ſape-*

re plusquã oportet sapere. Plusquã oportet sapere sapit, qui superbe sapit, vt qui in cibo, vel potu, vel huiusmodi cõmunibus, infirmis scandalum ponit, vt qui vtilitatẽ proximorũ quærere contẽnit, dicẽs non alienas animas, sed solam suam animã sibi cõmissam, vt qui præsumens de cõscientia sua, male de se opinari permittit. & in his multũ à quibusdã peccatur. Propterea præcipit Apostolus sapere ad sobrietatem, vt vnusquisque non suam solam vtilitatem, sed etiam proximorũ quærat. Et sicut deus vnicuique diuisit gratiam suam, ita eam non sibi, sed proximis administret. Noluit enim deus omnes gratias omnibus dare, sed singulas singulis, vt nullus superbiret, vel alium contemneret, & vidẽs se egere gratijs aliorum, aliam quam haberet, aliis subministraret. Sicut enim officium habet aliud pes, aliud manus, aliud oculus, &c. & tamen pes non se solum portat, sed & alia membra: Et manus non sibi soli laborat, sed & aliis membris: Et oculus non sibi soli videt, sed & aliis membris. Ita deus ordinauit in Ecclesia, vt alius sit pes portando alios labore suo, vt agricolæ: alius sit manus defendendo alios, vt principes: alius sit oculus, alijs per sapientiam prouidendo & consulendo, vt sapientes. Ita fratres charissimi, vnusquisq; gratiã quã à deo accipit, studeat aliis cõmunicare, ne forte talentũ commissum abscondens, illo iustè priuetur & damnetur. Qui habet diuitias, inde pauperibus subueniat. Qui habet potestatem, inde imbecilles defendat. Qui habet sapientiam, alios corrigat

& instruat. Qui habet eloquentiam, viduarum & orphanorum patronum se faciat. Qui habet artem viuendi, inde alijs valeat, vt de gratia sibi commissa, vnusquisque deo acquirat lucrum & sibi præmiũ. Quod ipse præstare dignetur, qui viuit & regnat deus in æternum. Amen.

Dominica prima post Epiphaniam domini.

CVm factus esset Iesus annorũ duodecim, ascendentibus illis hierosolimam secundum consuetudinem diei festi: consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem, & reliqua. *Lucæ. 2.*
Huius Euangelicæ lectionis, fratres charissimi, partes sunt quinque. Primo enim ostenditur Iesus cum parentibus suis secundum consuetudinem diei festi Hierusalem ascendisse. Præceperat quippe dominus in lege quod quisque ter in anno coram eo appareret & nõ vacuus. Conueniebãt igitur etiam è remotis partibus, ad tres precipuè sollemnitates, pascha scilicet, Pentecosten, & scenophegiá, quod octo diebus protelabantur: prelotisque corporibus, dealbatisque vestimentis, celebrarent in gaudio solennitates cum hostiis & muneribus. Ex hac igitur consuetudine, ascenderũt beata virgo & Ioseph cum puero Hierusalem, dantes nobis exemplum celebrandi sollẽnitates cum deuotione. Nam si dominus noster Iesus Christus, cum nõ indigeret, sollẽnitates celebrauit, quid nos miseri peccatores, qui maximè indigemus, quid facere debemus? Cum igitur fratres mei solemnitates domini, eiusque Sanctorum adueniunt, celebremus eas cum summa deuotio- *Solemnitates celebrandæ.*

ne, loti plus mentibus quàm corporibus: ornati plus virtutibus quàm vestibus, ne simus vacui corã domino. Vacuus certe coram deo est, non qui non habet in manu pecuniam, sed qui non habet in animo deuotionem. Nõ est enim manus vacua munere, si arca cordis est repleta bona volũtate. Sed & in hoc quod beata virgo & Ioseph, puerum Iesum quotãnis ad sollemnitates ducant Hierusalem, præstant vobis patres & matres familias exemplum, vt filios vestros postquam intelligere ceperũt, ad Ecclesiam ducatis, & eos deum timere, supplicare, & orare doceatis: illam enim vitam firmius tenemus, quam ab infantia sectari consueuimus. Sequitur pars Secunda in qua ostenditur puer Iesus in Hierusalem remansisse, & a matre & Ioseph quæsitus fuisse, cum subditur: *Remansit puer Iesus in Hierusalem, & non cognouerunt parẽtes eius.* Et quomodo fratres mei, filius dei qui cum tanta diligentia a parentibus nutriebatur, potuit obliuisci? Quia mos erat Iudæorum, vt ad festum euntes siue redeuntes, seorsum viri, seorsum mulieres incederent: sed & in ipso tẽplo atrium mulierum, ab atrio virorum prorsus erat sequestratum. Pueri vero teneriores cũ vtroque parẽte indifferẽter ibant. Putabat igitur beata virgo quod puer esset cum Ioseph, & Ioseph putabat quod cum matre esset, & ita vt ei placuit, relictus est. Porrò fratres, consuetudo hæc Iudæorum optima erat, & nobis imitãda, Vt cum sumus in Ecclesia, à mulieribus sequestrati maneamus. Nihil enim plus remouet

ab oratione animum noſtrum, quàm inſpectio mulierum. Si enim fratres, etiam cum ſolitarij oramus, vana cogitatio nos infeſtat, quid fit cũ vir aſpicit vxorem ſuam, ſtultus ſtultam, leccator leccatricẽ? Nonne plus auget culpã, quàm impetret veniam? fiant itaque fratres, in Eccleſia tres diſtinctæ manſiones. In prima parte id eſt in choro, oret Epiſcopus ſiue ſacerdos cũ clericis: In ſecunda Rex vel dominus villæ cũ ſubditis ſuis: In tertia, domina cum mulieribus ſuis. Legimus enim in Eccleſiaſtica hiſtoria, quod cum Theodoſius imperator vellet apud Mediolanum in chorum clericorum introire, prohibuit eum beatus Ambroſius: Diſtinctio, inquit, debet eſſet inter clericos & laicos. Ego cum clericis meis in choro debeo pſallere, tu vero cum laicis tuis extra orare. Veniẽs autem Imperator cõſtantinopolim, manſit extra chorum. Cui cum Epiſcopus diceret, quare ſolito more non intraret in chorum, reſpondit: vnũ ſolum Epiſcopum in mundum inueni, qui quę differẽtia ſit inter laicos & clericos me docuit.

In eccleſia tres diſtinctæ manſiones.

Sequitur pars tertia, in qua oſtenditur Ieſus poſt triduum in tẽplo repertus, ſedens in medio doctorum, audiẽs eos & interrogãs. Porrò quod Ieſus quæritur, & poſt triduũ reperitur, ſignificat quod & ante legẽ, & ſub lege quæſitus fuit, ſed tantum in tempore gratie repertus eſt. Quod verò in templo in medio doctorum ſedet, audit & interrogat, dat exemplũ pueris & adoleſcentibus, vt Eccleſiam frequentent, doctores audiant, & eos de doctrina animæ

interrogent. Hoc etiā notandū est fratres mei, quod redemptor noster legitur cum esset duodennis tantū, audisse & interrogasse, nec vsque in trigesimo anno publice docuisse. Ezechieli quoque in trigesimo anno aperti sunt celi, & vidit visiones dei. Canones etiam prohibent, ne aliquis nisi tricenarius ad sacerdotium accedere præsumat. Hinc itaque confunduntur qui ante præscriptam ætatem, vel ad sacerdotium, vel ad officium prædicationis audent aspirare. Sapiētia Dei patris noluit ante triginta annos, publicè prædicare. Et tu stulte, superbe, antequam noueris esse discipulus, cupis magister ei se? Quod verò mirabantur omnes super prudentia & responsis eius, signum erat diuinæ sapientiæ, quæ quodammodo eos docebat dum prudenter eos interrogabat.

Sequitur pars quarta, in qua dominus ostendit quid patri cœlesti, & quid matri carnali debeamus. Nam cum beata virgo cōquereretur. *fili quid fecisti nobis sic? Ego & pater tuus dolentes quærebamus te? Respondit. Et quid est quod me quærebatis? nesciebatis, quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse.* Non autem in hoc quod eū quasi filium quærunt, vituperat, sed quis sibi verus pater sit, insinuat. In quo fratres nos docet, prę ceptum dei patris & matris Ecclesiæ, præcepto carnalis patris & matris pręponere. Sicut idem alibi dicit: Qui amat patrem aut matrem plus

Mrtt.10 quam me, non est me dignus. Quando tamen præceptum terreni patris vel matris, nō obuiat præcepto dei, debemus ei humiliter obedire.

Vnde dominus Iesus, cũ quasi increpando matri suę & Ioseph prius respondisset, mox tamen in humilitate eis paret. Sequitur enim quod *descendit cum illis & venit Nazareth, & erat subditus illis*. Erubesce superbe cinis, erubesce. Deus se subdit homini, & tu homo dedignaris subdi homini. O homo, deus se subdidit tibi, causa salutis tuæ nõ suę: & tu dedignaris subdi deo, vel homini, causa salutis tuę non suæ: hinc fratres, hinc discamus subdi deo, subdi parentibus, & etiam cuilibet personæ propter deum. quotiẽs enim alij subdi contemnimus, exemplo & pręcepto Christi contrarimus, & diaboli superbiá imitamur. Discamus pręcipuè subdi parẽtibus, & eis nutrituræ nostrę vicissitudinem reddere. Qui enim honorat propter deum patrẽ vel matrem, non erit inhonorus ante deum.

Cuilibet obediendũ propter deum.

Sequitur pars quinta, in qua diligẽtia & prudentia beatę virginis ostenditur, cum subditur: *Maria autem conseruabat omnia verba hæc conferẽs in corde suo*. Non minus enim castitate oris quá corporis imitabilis, omnia, quæ de domino, vel à domino facta dictáue cognoscebat, siue intelligeret, sub silentio in memoria recondedebat: vt quãdo tempus adesset, vniuersa, prout gesta dictáue fuerant, quærentibus & scribentibus explicaret. Cuius exemplum pro modulo nostro fratres charissimi sequamur, habẽtes labia circuncisa, modestámq; taciturnitatem, omniúmque bonorum in cordis nostri armariolo conseruantiam. Sequitur pars sexta, in qua ostenditur profectus pueri Iesu cum subditur:

Puer autem proficiebat sapientia, & ætate, & gratia, apud deũ & homines. Quod ætate secũdũ naturã humanitatis proficiebat, apparet. Sed quomodo fratres mei, qui ab æterno sapiẽtia plenus erat, imò ipsa sapiẽtia erat, sapiẽtia & gratia proficiebat? Proficiebat quidẽ nõ sibi, sed aliis sapientia & gratia, dum eas paulatim hominibus declarabat. Vnde deus pater glorificabatur, & homines mirabantur. Vtinam fratres mei, proficiat & in nobis, vt ipsam sapientiã, & gratiam suã, nobis clementer donet, quatinus virtutibus & bonis operibus mereamur abundare: & ipsum de bonis donis suis in æternum benedicere, ipso largiente qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Amen.

Dominica secunda post Epiphaniam domini.

Roma. 12. H*Abentes donationes secundum gratiam quæ data est nobis differentes. &c.* Omnisciens & prȩuidens dominus deus, noluit omnes gratias alicui dare ne superbiret, sicut Angelus, qui præ largitate gratiarum, superbiuit: Nec voluit alicui nullam dare, ne sicut despectus desperaret: sicut Iudas, qui videns se propter peccatum omni gratia nudatum, desperauit. Sed voluit dare vnam vni, alteram alteri, vt quisque de habita mereri posset, de non habita humiliaretur, & habentẽ sibi prȩferret: & vt de propria gratia ministraret aliis, sicut volebat alium de suis gratiis ministrare sibi: vt more membrorũ humanorum sibi inuicem subseruirẽt, & pro cõmuni salute communiter laborarent. Hoc est ergo quod Apostolus ait, *Habentes donationes*

differentes, secundum gratiam quæ data est nobis, id est, habentes dona diuersa secũdũ hoc quod dominus vnicuique nostrum gratis dedit. Et, subdiuidit gratias: *Siue prophetiam habentes*, habeamus eam, *secundum rationem fidei*. Prophetiam vero vocat occultorum noticiam, & scripturarum interpretationem, quam gratiam, si quis habet, habeat eam secundum intẽtionem fidei, vt a fidei veritate scripturas non distorqueat, sicut Arrianus, Sabellianus, & cæteri hæretici. Hoc contra illos est, qui scripturas non exponunt, sed apponunt: qui non referunt, sed afferunt: qui voluntatem suam non explicant scripturæ, sed scripturam applicant voluntati suæ. Sed quid est fratres quod ait, *secundum rationem fidei*, cum fides in multis contra rationẽ, vel supra rationẽ habeatur. Et fides non habeat meritum, cui humana ratio prebet experimentum. Cũ enim dicitur quod immortalis mortuus est, Et quod virgo cõcepit & peperit, cõtra rationem esse videtur. sed & de ratione est fratres charissimi, vt qui rationem & naturam cõdidit humanam, super eam sit, & ab ea capi nõ possit. *Siue ministerium in ministrando*: id est qui habet gratiam ministerij, vt sacerdotij, vel diaconatus, vel cęterorum, habeat eam in vsu ministrandi, vt scilicet in ministerio non sit piger vel negligens, sed sollicitè, deuote & gnauiter ministret, quia vt ait Hieremias, Maledictus qui facit opus dei fraudulenter. Hoc fratres contra illos est qui malunt præesse, quã prodesse, qui sunt solliciti ad congregandũ ar-

Scripturarum interpretatio quomodo habenda.

Hiere. 48.

gentum, ſpernentes damnum animarum, quos plus tãgit perditio aſinæ quàm animæ. *Siue qui docet in doctrina*, id eſt qui habet officiũ docẽdi, doceat in doctrina, id eſt, ad doctrinã auditorum, & hoc contra illos eſt, qui docent ad gloriam vel ad lucrum. *Qui exhortatur in exhortãdo*, id eſt qui habet gratiam exhortãdi, ſit ſollicitus in exhortando, ne de abſcondito talento damnetur. Hoc fratres contra illos eſt qui gratiam habentes loquendi ad populum, ex negligentia ſilent. *Qui tribuit*, tribuat *in ſimplicitate*, id eſt ſimpliciter propter deum non propter gloriã, vel mercedem temporalem, vt neſciat ſiniſtra

Matth. 6. quid faciat dextera, id eſt rei propter deũ factę, nõ ſe admiſceat, nec in principio, nec in medio nec in fine, intentio temporalis. *Qui præeſt, præſit in ſollicitudine*, quia maledictus prælatus negligẽs vt Heli, cuius negligentia, cauſa fuit perditionis & ſui, & filiorũ. Maledictus enim paſtor dormitans, qui commiſſas oues ſinit a lu-

2. Cor. 9. pis deuorari, & vacuus redit. *Qui miſeretur, miſereatur in hilaritate*, hilarem enim datorem diligit deus. Nõ enim penſat deus quanta ſit eleemoſina, ſed ex quanta deuotione fiat. Parua enim eleemoſina, ſi lætè, ſi citò, ſi deuotè detur, vincit magnam eleemoſinam, obſcurè, tardè & tepidè datam. *Dilectio ſine ſimulatione*. Simulata enim dilectio, non eſt dilectio ſed deceptio. Qui enim fingit ſe aliquem diligere, ad hoc fingit vt eum melius poſsit decipere. Hoc contra illos eſt qui blãdis ſalutationibus, & inuitationibus, falſis promiſſis & obſequiis ſe fingunt

amicos illorum, quos in hoc mundo florere vident. Contra quos Ioannes ait, filij, inquit, non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. *Odientes malum, adhærentes bono.* Hoc est omne malum naturaliter odientes, & omne bonum naturaliter diligentes. Hæc virtus dicitur benignitas. huic fratres, contraria est malignitas, quæ de malo gaudet, & de bono dolet. *Charitatem fraternitatis inuicem diligentes.* Hoc contra illos est, qui cum fratribus viuunt tanquam cum extraneis, nullum signum dilectionis & familiaritatis eis exhibentes. Hos vocat Apostolus sine affectione, sine fœdere. *Honore inuicem præuenientes*: Concedentes scilicet aliis priorē locum, priorem honorem, primum ordinem fandi, sedendi, bibēdi, & huiusmodi: secundum illud, Cum inuitatus fueris ad nuptias recumbe in nouissimo loco. Sicut enim superbi semper amant sibi deferri: ita humiles semper amant aliis deferre. *Sollicitudine non pigri*, in spiritualibus scilicet studiis: in temporalibus enim negociis sollicitudo prohibetur. Vnde dominus, nolite solliciti esse dicentes quid manducetis, aut quid bibetis? *Spiritu feruentes*: quoniam deus nauseat & vomit. vnde ait, Tu neque frigidus neque calidus es, vtinam frigidus aut calidus esses. Sed quia neque frigidus neque calidus es, incipiam te euomere de ore meo. *Domino seruientes*, non mundo, non carni, nō diabolo. *Spe gaudentes*, etiam inter aduersa & tristitias huius mundi. Inter aduersa spe gaudere spiritualium est virorum, vbi mundani homi-

1. Ioan. 3.

Lucæ 14.

Matt. 6.

Apoc. 3.

nes turbantur & desperant. *In tribulationibus patientes*, id est tribulationes æquanimiter patiétes, & inferentibus compatientes. Hoc contra illos est qui lacessiti, statim reddunt malũ pro malo, maledictum pro maledicto. *Orationi instantes*: & si semper non orando, tamen semper benè operãdo, & benè viuẽdo. Benè enim instat orationi, qui semper dum viuit, facit orationem suã dignam exaudiri. *Necessitatibus sanctorum communicantes*, id est rem vestram, vel si non habetis, compassionem. Hoc contra illos est, qui quasi homines non essent, hominibus cõpati nesciunt. *Hospitalitatem sectantes*, id est nó vos sectemini propter hospitalitatem dãdam, imò vos sitis sectantes & offerentes eam, sicut Abraham & Lot leguntur fecisse. *Benedicite* ore *persequentibus vos. Benedicite* etiam corde, *& nolite maledicere*. Hoc contra illos est qui & si ore benedicant persequutoribus, tamen corde maledicunt. Gaudere etiam studeamus cum gaudentibus, subaudis in deo: nam cum gaudentibus in seculo, nõ est gaudendũ. *Flere cum flentibus*, eis videlicet compatiendo. Hoc facimus, cum bona & damna proximorum, nostra propter charitatem putamus. *Id ipsum*, id est vnum idem *sapientes inuicem*: id est nõ diuidentes vos per scismata & hæreses, sed per eandem fidem & spem & charitatem, idem sapientes. *Non alta sapientes de vobis*, id est non superbè, vt scilicet vos super vos superba æstimatione non eleuetis, sed sapientes humiliter de vobis, id est infra vestram imperfectionem vos cohibétes,

&

& humilibus consentientes. Hoc ideo dicit, quia superbi superbis non possunt consentire, nec cum eis pacificè viuere. Humiles autẽ semper humilibus consentiunt, & cum eis pacificè viuunt. Has & cæteras virtutes largiatur nobis obtinere largitor gratiarum deus, & dominus noster, qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica secunda post Epiphaniam.

N*Vptiæ factæ sunt in Chana Galileæ, & erat mater Iesu ibi*, & reliqua. Fratres charissimi, tempus nunc redit nuptiarum, & de nuptiarum honestate loquitur Euãgelium. Non enim dãnabiles sunt nuptiæ, vt quidam hæretici prædicauerunt, sed vt ait Apostolus, honorabile cõnubium in omnibus, & thorus immaculatus. *Hebr. 13.* Quantæ enim honestatis sit coniugium, ostendit eius institutor, tempus, locus, diffinitio, & bona eius, meritũ personarũ, & ipsius domini præsentia. Quis enim constituit coniugium? Dominus deus, qui nihil nisi bonum instituit. Et quando? ante peccatum. Bonum igitur est, & fuit, quod ante peccatum fuit. Vbi? in paradiso. Vbi dominus de latere viri dormientis sumptã costam, operatus est in mulierem, quã viro coniunxit. Vnde & dixit, hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrẽ & matrem, & adhærebit vxori eius, & erunt duo in carne vna. *Genes. 2. Matt. 19. Ephes. 5. 1. Cor. 6* Non formauit autem dominus mulierem de capite viri, ne inde super virum superbiret, nec de pedibus, ne vir eam despiceret, sed de latere,

Quid est coniugiũ. vt tanquam sociam diligeret. Quid est coniugium? Legitima coniunctio maris & fœminæ, indiuiduã vitæ consuetudinem retinens. Si igitur coniugium legitimum est, vtique bonũ est. *Bona coniugij.* Quæ sunt bona coniugij? Tria, fides scilicet, sacramentum, & proles. Coniuges enim debent esse fideles, non solum deo & proximo, sed etiã sibi inuicem, vt sicut ad inuicem promittunt, vnio sit animorum, & corporum, & rerum. *Sacramentum.* Sacramentum est, quoniam est sacræ rei signum. Sicut enim mulier de latere viri est formata & ei cõiuncta: ita Christus per sanguinem & aquã de latere suo fluentem, formatam Ecclesiam sibi sponsam cõiunxit, quæ sibi filios spirituales per baptismum gignit. *Proles.* Proles est etiam fructus coniugij, propter quam coniuges debent coniungi. Meritum etiam personarum commẽdat cõiugium: quoniam nisi bonum esset, Abrahã, Isaac, & Iacob, & cæteri sancti, coniuges nõ duxissent. Vnde legitur quod non minoris meriti fuit coniugium Abrahæ tempore suo, quam celibatus Ioannis tempore suo. *Præsentia Christi nuptias commendat.* Præsentia etiam Christi nuptias cõmendat, qui vt presens Euangelium testatur, sua præsentia nuptias honorauit, & miraculo decorauit. Ostenduntur igitur fratres charissimi, in hac lectione quinq; : qua intentione sint nuptiæ celebrandæ: qui sint vocandi: quid debeat deficere: quid debeat adesse, & quid mutari. Qua intentione sint celebrãdę, ostenditur cum subditur. *Nuptiæ factæ sunt in Chana Galileæ*. Chana enim est zelus, Galilæa *Quo Zelo* interpretatur transmigratio. Hoc enim zelo

Vxorẽ ducere debemus, nõ vt cũ ea maneamus *vxorẽ du-*
in luxuria, ſed vt cum ea euitemus luxuriam, & *cere debe-*
tranſmigremus ad caſtitatem: Fugiamus vicia, *mus.*
& trãſmigremus ad virtutes: ſpernamus terre-
na, & trãſmigremus ad cœleſtia. Vnde Apoſto
lus, Propter fornicationem, ſubaudi, euitandã, *1.Cor.7.*
habeat quiſque vxorem ſuam. Habẽt enim nu-
ptiæ caſtitatẽ ſuam. Peccant igitur fratres mei,
qui non recta intentione, ſed propter libidinẽ,
propter pulchritudinem, propter pecuniã, vxo
rem ducunt. Qui ſint vocandi, oſtenditur, cum
ſubditur: *Vocatus eſt autem Ieſus & diſcipuli eius*
ad nuptias. Non ergo vocandus eſt ad nuptias *Qui non*
diabolus per carnem & magicam artem, non *vocãdi ad*
mimi & mimę inimici honeſtatis & pudicitię, *nuptias.*
non turpes & infames perſonæ, ſed Chriſtus *Chriſtus*
cum matre & diſcipulis ſuis. Chriſtus verò tri- *ad nuptias*
pliciter ad nuptias vocatur, per orationem, per *tripliciter*
munditiam, per pauperum ſuſceptionem. Ora- *vocatur.*
tione quippè debemus Chriſtum cum matre
& ſanctis ſuis vocare, nõ ſolum ad nuptias, ſed
etiã ad omnia opera noſtra, vt ipſe actiones no
ſtras aſpirãdo præueniat, & adiuuãdo proſequa
tur. Vnde Sapiẽs ait: In omnibus cogita deũ, & *Prou.3.*
ipſe diriget greſſ[9] tuos. Male enim fit, quicquid
ſine deo fit. Orãdus eſt igitur dominus, vt ipſe
cuſtodiat introitũ & exitũ noſtrũ, ex hoc nunc
& vſque in ſeculũ. Per munditiam vocãdus eſt
deus, quoniã per immunditiã fugit, & in corde
mũdo requieſcit. Si igitur in ſanctitate & mun
ditia nuptias celebratis, deus proculdubio præ-
ſens erit. Sicut ipſe teſtatur: Vbicunque, inquit,

Matt.18 duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ego ſum in medio eorum. Acceſſuri igitur ſponſus & ſponſa ad ſacramentum nuptiarum, debent de præteritis pœnitere exceſſibus, & peccata ſua confiteri. Non enim poteſt nouam vitam inchoare, qui veterem non deponit hominem. Nec poteſt recipere benedictionem, qui in corde ſuo reſeruat iniquitatem. Percepta igitur benedictione nuptiali, non ſtatim debent ſeſe cognoſcere, ſed dare honorem ſacramẽto, & prima nocte cum luminaribus in Eccleſia vigilare & orationi vacare. Legimus enim quòd Sara filia Raguelis ſeptẽ ſpõſis nupſit, qui mox *Tobiæ 36, & 7.* in prima nocte volentes intemperãter ad eã accedere, à diabolo ſuffocabantur. Quod timens Tobias cum nollet eam ducere, Raphael angelus ei dixit: Noli timere, ſuper petulantes & deum non timẽtes, poteſtatem habent dæmonia. Tu autem cum acceperis eam, tribus diebus continebis ab ea, & per noctes vacabitis orationibus. Prima nocte incenſo iecore piſcis, precibus veſtris fugabitur dæmonium. Secũda nocte orabitis, vt in ſocietate Patriarcharum admittamini. Tertia, benedictionem conſequamini, vt filij ex vobis procreentur incolumes. Quarta, accipies eam in timore dei, amore filiorum magíſquã libidine ductus, vt in filijs benedictionem conſequaris. Per pauperum etiam ſuſceptionẽ vocandus eſt ad nuptias Chriſtus, quoniã in pauperibus ſuſcipitur Chriſtus, vt ipſe teſtatur: Qui recipit vnum de puſillis his *Marc.9.* in nomine meo, me ſuſcipit. Vnde & in iudicio

dicturus est: Quod vni ex minimis meis fecistis,mihi fecistis. Cum itaque nuptias celebratis,facite quod veritas dicit, Cum facis conuiuiũ,noli vocare diuites, sed voca pauperes, qui non habent vnde retribuant, & pater cœlestis reddet tibi. Quid debet in nuptiis deficere? vinum,id est ebrietas,luxuria, rixa, tumultus, & omnis intẽperantia. Vnde Salomon, Luxuriosa res est vinũ,& tumultuosa ebrietas. Et Apostolus, Nolite,inquit,inebriari vino,in quo est luxuria.Et alibi,Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes. Quæ in nuptiis adesse debẽt? Sex hydriæ,id est sex misericordiæ,quas dominus in Euangelio enumerat. Prima est,dare cibum esurienti, secunda dare potum sitienti,tertia vestire nudum, quarta, suscipere hospitem, quinta,visitare infirmum,sexta redimere vel cõsolari captiuum. Et hęc sunt lapideæ,quia contra aduersa fortes sunt,& positæ secundum purificationem Iudæorum. Sicut enim Iudęi propter quoslibet excessus se quotidie lauabãt: ita coniuges,quæ frequenter excedunt,vel in amore coniugum, vel filiorum,vel in cura rei familiaris, se debent quotidie per opera misericordię lauare. Iuxta illud,date eleemosinam & omnia mũda sunt vobis. Sex hydrias dominus impleri iubet in nuptiis, quia sex opera misericordiæ iubet nubentes adimplere, & per ea quotidianos excessus lauare. Eo autem præcipiente, illæ vsque ad summũ implentur: quia eo iubente & auxiliante,opera sex misericordiarũ,à pijs coniugibus habundãter & vsque in finem im-

Matt.25 *Luca 14* *Prou. 20.* *Ephes.5.* *Eccle.19* *Luca.11.*

plentur. Quid debet in nuptijs mutari? aqua in vinum. Aqua hydriarum fratres mei, in vinum mutatur, quando operante dei gratia, sic sunt coniuges purificati & virtutibus perfecti, vt aquæ misericordiarum iam non habeant timorem culpæ abluendæ, sed feruorem charitatis

Psal. 22. diuinæ. De quo Propheta, Et calix meus inebrians quàm præclarus est. Bene fratres mei aqua mutatur in vinum, quando, qui prius erant frigidi, fiunt calidi: qui erant carnales, fiunt spirituales: qui erant seculares, fiunt religiosi. Beati sanè qui tales in cõiugio viuunt, qui propter amorem coniugum & filiorum, & propter curam familiaris rei, non retardantur ab amore dei. Beati quidem coniuges dei huiusmodi, sed beatiores virgines vel viduę, quę temporalibus nuptijs spretis, superno adhærent sponso. Beatiores re vera qui liberiores & deuotiores: quia quanto minus hic delectantur, tanto magis cœ

1. Cor. 7. lestia quęrunt. Vt enim ait Apostolus: Tempus breue est, & præterit figura huius mundi. Reliquum est, vt qui sunt nubentes, sint tanquam non nubentes: & qui vtuntur mundo, tanquam non vtantes sint. Et qui gaudent tanquã non gaudentes. Propterea omnes siue coniugati, siue vidui, siue virgines, non quę super terram, sed quæ sursum sunt, sapiamus & quæramus, vbi Christus est in dextera dei sedẽs. cum quo viuit & regnat in æternum. Amen.

Dominica tertia post Epiphaniam.

Roma. 12. NOlite prudentes esse apud vosmetipsos, &c. Tripertita est hęc lectio, fratres mei. Nam

primo nos monet Apostolus ne simus pruden-
tes apud nos, sed apud deum. Secũdo hortatur
nos ad obseruãdum pacem. Tertio monet nos
ne reddamus malum pro malo, sed potius bo-
num pro malo. Monens igitur nos primo ne
simus prudentes apud nos, ait: *Nolite prudentes*
esse apud vos ipsos. Sicut autẽ ex scripturis sacris
colligimus, fratres charissimi, quidam sunt pru
dentes apud deum, & boni sunt: quidã sunt pru
dẽtes apud seculum, & mali sunt: quidam sunt
prudẽtes apud semetipsos, & superbi sunt. Pru-
dẽtes apud deum sunt, qui omnia vana propter *Matth. 13*
ipsum contemnunt. De quibus dicitur, Simile
est regnum cœlorum homini negociatori quę-
renti bonas margaritas. Inuenta autem vna pre
ciosa margarita, dedit omnia sua, & comparauit
eam. Prudentes autem apud seculum sunt, qui
nescientes vel spernentes cœlestia, solum mun-
dum diligũt, de quibus dicitur: Carnalis homo *Roma. 8.*
non sapit ea quæ sunt dei. Et illud: Sapientia *1. Cor. 3.*
huius mũdi, stultitia est apud deum. Prudentes
apud semetipsos sunt, qui cæteros quasi stultos
spernẽtes, se solos putãt sapiẽtes. De quib[9] per
Prophetam dicitur: Væ qui prudẽtes estis apud *Esaiæ 5,*
vosmetipsos, & coram vobismetipsis pruden-
tes. De quibus etiam hic dicitur: *Nolite pruden-*
tes esse apud vosmetipsos. Et quia superbi impa-
tientes sunt, aliorum iniurias ferre nõ possunt:
addit, *Nulli malum pro malo reddentes*. Sed potius
estote sapientes apud deum. *prouidentes bona,*
non tantum coram deo, sed etiam coram hominibus.
Coram deo & hominibus bona prouidet, qui

ita quærit amare deum, quod non contemnit amare proximum: qui ita quærit placere deo, quod etiã quærit prodesse proximo: qui ita prouidet se coram deo bonam conscientiam habere, quod etiam prouidet, per bonorum operum opinionem proximo exemplũ prebere. Vnde
Matt.5 dominus, Sic, inquit, luceãt opera vestra bona, coram hominibus, vt glorificent patrem vestrũ qui in cœlis est. Et alibi, Crudelis est qui famã negligit. Qui verò proximis prodesse contemnit, qui bonum exemplum eis prebere spernit: & si coram deo habet bonam conscientiam, tamen non prouidet bonum coram hominibus. Vnde Gregorius: Qui humanam laudem calcare iam sufficit, pœnaliter peccat, si bonũ quod agit, occultat. Ergo multomagis fratres mei, peccat, qui & si interius rectè viuit, tamen corã populo de se male opinari permittit, quam qui coram fratribus scandalum ponit: cum propter vitandum scandalũ, etiam quædam minora bona sint dimittenda. De huiusmodi dominus di-
Matt.18 cit, Qui scãdalizauerit vnum ex pusillis his qui in me credũt, expedit ei vt mola asinaria suspẽdatur in collo eius, & submergatur in profundum maris. Qui enim huiusmodi est, tot reus est animarum, quot pereũt propter malum exemplum suum.

Sequitur pars secũda, in qua nos monet Apostolus ad pacem dicens: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Hic tria consideranda sunt vobis, fratres mei, quæ sit pax, & inter quos esse possit, & cũ qui-

bus, & quomodo habenda ſit. Eſt igitur pax quietus rerum ſtatus, cunctis ſibi ordinate concordantibus, vel ſaltem aliis ordinate cedentibus. Pax vera alia eſt perfecta, alia imperfecta. Perfecta pax erit in alia æterna patria, vbi erit omnimoda conſonantia: vbi electi ita erũt deo coniuncti, vt à voluntate eius diſſonare nõ poſſint. Hęc eſt pax dei quæ exuperat omnem ſenſum. Quãtum ad illam pacem dictum eſt, quod pax eſt quietus rerum ſtatus cunctis adinuicem ordinatè concordantibus. Pax verò imperfecta nunc eſt, quoniam tanta eſt in mũdo varietas, quod vix etiam aliquis perfectus ſemper poſſit ſibi cõcors eſſe, necdũ plures omnino ſibi ſint concordes. Sed tunc dicimus hîc pacem eſſe inter aliquos, quando, & ſi non omnino concordant, tamen alij alijs acquieſcunt & cedunt, & hoc ordinatè, vt ſcilicet minus bene volentes, melius volentibus cedant. Quantum igitur ad hanc pacem dictum eſt, vel ſaltem alijs ordinatè cedentibus. Pax vera inter malos eſſe nõ poteſt, quia malus à ſeipſo diſſidet, & alter ab altero, cum vitia vitijs contraria ſint. Hic eſt enim auarus, ille prodigus: hic crudelis, ille remiſſus: hic timidus, ille temerarius. Hinc dicitur, non eſt pax impijs, dicit dominus. Et in Euãgelio, Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. Et cum mali ita inuicem diſſideant, tamẽ in perſequutione bonorum conueniunt: vt Herodes & Pilatus in mortem Ieſu: Vt Phariſęi & Saducæi in perſequutione Pauli. Eſt autem hæc pax mala, & iuſtis inimica. Inter bonos pax ve-

Pax quid.

Pax duplex.

Philip. 4.

Pax inter malos eſſe nõ poteſt.

Eſa. 57.

Luc. 11.

Mali in perſecutione bonorũ cõueniunt

ra eſt, & quantò meliores ſunt, tantò inter eos maior conſonantia eſt. Virtutes enim à ſe diſſidere non poſſunt. Hinc eſt quod in æterna patria, vbi erit omnimoda virtutum conſonãtia, pax erit tranquillima. Nunc verò, quia hîc non ſunt virtutes omnino tẽperatæ, hîc nec eſt pax perfecta. Inter bonos autem & malos pax eſſe nõ poteſt: quia hi iuſti, illi iniuſti: hi pij, illi crudeles: hi caſti, illi incœſti: hi patiẽtes, illi impatientes. Nec poteſt eſſe vera concordia, inter quos eſt tãta diſſidentia. Hoc ſentiens Apoſtolus ait, *Si fieri poteſt cum omnibus hominibus pacem habentes*, quaſi diceret: hic non poteſt fieri, quia & ſi vos haberetis pacem cum malis, illi non haberent vobiſcum. Propter hoc ſubiungit: *Quod ex vobis eſt*. Tunc fratres chariſſimi, cum omnibus hominibus quantum ex nobis eſt, pacem habemus: quando nulli facimus, vnde debeat eſſe nobis inimicus: quãdo omnium bona volumus & quærimus: quando pro Chriſto eis lucrandis, à perfectione noſtra non relaxamus. Cum quibus debemus habere pacem? cum deo, cum anima noſtra, cum proximis noſtris, tam amicis quàm inimicis. Habeamus igitur pacem cum deo ei obediendo, & eius voluntati quantum poſſumus concordando. Habeamus pacem nobiſcum, animales motus & ſenſus ſpiritui ſubdendo: Habeamus pacem cum amicis, illos deo amicando. Habeamus pacem cum inimicis, illos deo reconciliando. Ad hoc enim debemus familiaritatem malorũ, & amorem inimicorum captare, vt eos bono verbo &

Cum quibus pacem habere debemus.

exemplo & conuersatione, possimus deo lucrifacere. Hinc præcepit Paulus fideli, vt habitet cum infideli, secum habitare consentienti. Et si non consentit, discedat. Melius est enim quemque solum saluare animam suam, quàm cum alio perire. Inde dominus, Non veni, inquit, pacem mittere in terram, sed gladium. Veni enim separare filiũ à patre & cęt. cũ diabolo vero & cum vicijs, non pacem, sed bellum semper habeamus, diabolo resistendo, & vicia de nobis & alijs eradicando. Nec debemus vicijs & peccatis nostris indulgere, sed plus persequi in nobis quàm in alijs: & inimicam carnem nostram domare, vt spiritui, & si nõ concordet, saltem cedat. Quantum sit autem appetenda vera pax ostendit dominus, Beati, inquit, pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Et Propheta, Et factus est in pace locus eius, id est trãquillo animo & tranquilla congregatione: ipse enim facit solus vnanimes habitare in domo. *Matt. 10.* *Matth. 5.* *Psal. 75.*

Sequitur pars tertia, in qua monet nos Apostolus nõ reddere malum pro malo, sed potius bonum pro malo, cum subdit: *Non vosmetipsos defendentes chariſsimi*, id est vindicantes. repellere enim iniuriam sine alterius lęsione licet. Sũt autem, fratres mei, quatuor retributiones, reddere malum pro malo, quod mediocriter malorũ est. Reddere malum pro bono, quod malignissimorũ est, Reddere bonũ pro bono, quod mediocriter bonorum est. Reddere bonũ pro malo, quod summę bonitatis est. Quando verò deus iudex infert pœnam pro peccato, non *Quatuor retributiones.*

reddit malũ pro malo, ſed potius iuſtũ pro ini-
ſto. Monet igitur Apoſtolus nos, vt non redd-
mus malũ pro malo: *Sed date*, inquit, *locum ir-*
id eſt vindictæ diuinę. Qui enim nõ dat locum
vindictæ dei, tripliciter peccat. Tũ quia præſu-
mit quod ſuum non eſt: tum quia tẽpus iudic-
præuenit: tum quia de verbere, de quo meli-
eſſe deberet, deterior eſt. *Scriptum eſt enim: Mi*
vindictam, ſubaudis reſeruate, *& ego retribuam.*
Et non tantummodo non reddas malũ pro ma-
lo, imo etiã reddas bonum pro malo. Et hoc eſt
quod ait. *Sed ſi eſurierit inimicus tuus*, vel corpo-
raliter vel ſpiritualiter, *ciba illum: Si ſitit, potũ da*
illi. Hoc enim faciens, congeres carbones ignis ſuper ca-
put eius, id eſt ardorem charitatis in mẽte eius,
vt conuertatur & tibi reconcilietur. Vel ſi no-
luerit, congeres carbones æterni ſupplicij in ca-
put eius. Eo enim quod nec per beneficia miti-
gari noluerit, plus in inferno cruciabitur. *Noli*
vinci à malo. A malo vincitur, qui malũ pro ma-
lo reddere conatur: à malo vincitur, qui de illa-
ta iniuria deterioratur: à malo vincitur, qui ma-
lignorũ proſperitati emulatur. *Sed vince*, inquit
in bono malum. Tunc vincis in bono malum,
quando illatam iniuriam per patientiam ſupe-
ras: quando inimicum per beneficia tibi recon-
cilias: quando malos bono exemplo ad melio-
ra inuitas. Quod nobis fratres mei, & vobis
adimplere concedat, qui pro inimicis ſuis ora-
uit, & animam ſuam poſuit, dominus noſter Ie-
ſus Chriſtus. Amen.

Qui non dat locum vindictæ tripliciter peccat.

Quis à malo vincitur.

Dominica tertia post Epiphaniam.

D*Escendente Iesu de monte, sequutæ sunt eũ turbæ multæ*, & reliqua. Duobus capitulis distinguitur hæc lectio, fratres charissimi. In primo, quatuor ostenduntur, primo ostenditur Iesum de monte descendentem, turbas multas sequutas fuisse. Secundò accessus Leprosi ad Iesum. Tertiò curatio eius. Quartò præcipitur ei ne cui dicat, sed sacerdotib' se ostẽdat. Ait igitur: *Descendente Iesu de monte, sequutæ sunt eum turbæ multæ.* Quid est fratres mei, quod Iesum descendentem de mõte, sequutæ sunt eum turbæ multæ? nisi quia Iesum descendentem de cœlo, multi populi, multęque sunt nationes sequutę? Si enim in cœlo semper maneret, nullus eum sequeretur, nullus eum cognosceret, nullus amaret. Quomodo namque tardus sequeretur incomprehensibilem? quomodo hebes cognosceret inuisibilem? quomodo frigidus amaret incognoscibilem? Quia ergo homo ad deum ascendere non poterat, pius & misericors deus ad hominem descendit: descendit autem in forma hominis se exinaniendo: descendit nostræ miseriæ compatiendo: descendit infirmitates nostras in se suscipiendo: Vnde Propheta: Vere langores nostros ipse tulit. Et Apostolus, Non habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, per omnia autem tentatum pro similitudine absque peccato. Qui enim, fratres charissimi, consueuit pati, melius scit compati. Vnde Dido in Poëta, Non ignara mali miseris succurre-

Matth. 8.

Esa 53.

Hebr. 4.

re dico. Quia igitur pius & misericors domi
nus descendit & condescendit infirmitatib
omnium, *sequutæ sunt eum turbæ multæ.* Qua
Rudes, egeni, peccatores & infirmi. Quare
quia rudes erudiebat, egenos pascebat, pecca-
tores absoluebat, infirmos curabat. Non enim
obiurgabat, non irridebat rudes, nec eis altior
secreta, vt quidam superbi magistri solent, inte
nabat: sed eorum compatiens simplicitati, sim-
plicibus verbis erudiebat eos: Et discipulos pe
fectiores, in perfectiori doctrina in montibus
edocebat. Quem nos sequentes charissimi, di-
scamus secundum capacitatem singulorum, do
ctrinam dominicam dispensare. Vnde Aposto-
1. Cor. 2. lus, Sapientiam, inquit, loquimur inter perfe-
1. Cor. 3. ctos. Vobis autem lac potum dedi, non escam.
Prima enim (iuxta Philosophum) pars sapien-
tię, est ęstimare personam cui loquaris. Rursus
non abhorrebat, nō subsannabat egenos, sicut
quidam diuites superbi solent: sed potius con-
descendens eis, euangelizabat & fouebat eos:
Matt. 19. de quibus ipse ait: Nolite prohibere paruulos
venire ad me, talium est enim regnum cœlorū.
Nos quoque fratres eius exēplo discamus con
descendere & compati pauperibus, secundum
illud sapientis: fili nō auertas oculos tuos à pau
Eccle. 4. pere. Et alibi: Congregationi pauperum affabi
lem te facito. Rursus non abhorrebat, nō exuf-
flabat peccatores, sicut quidam superbi iusti so
Eccle. 7. lent: De quibus Salomon dicit: Est iustus qui
perit in iustitia sua. Et sicut superbus Pharisęus
de Christo suscipienti Magdalenam ait: Hic si

esset Propheta, sciret vtique, quæ, & qualis est *Luca 7.*
mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est: Sed
potius eis compatiens, veniam per misericor-
diam donabat, vt mulieri in adulterio dépréhé-
sæ, cui ait, Vade & amplius noli peccare. Nos *Matth. 8.*
quoque fratres non prætereamus, nec ad despe
rationem moueamus peccatores, sed sicut Sa-
maritanus vinum oleo, & increpationi lenita-
tem admiscentes, timentes simul & sperantes
ad salutem trahamus: Iuxta illud Apostoli, Si *Galat. 6.*
preoccupat[9], inquit, fuerit homo in aliquo de- *Onera fra*
licto, vos qui spiritales estis instruite huiusmo- *trum por-*
di in spiritu lenitatis, cōsiderans teipsum, ne & *tanda.*
tu tenteris. Rursus infirmos non abhorrebat,
sicut quidam crudeles solent, qui infirmorum
alitum, lectum, & contactum, abhorrent: Sed
potius eis compatiēs, palpabat eos, & curabat,
sicut in hac lectione demonstratur: Hinc disca-
mus & nos fratres mei, compati infirmis, assi-
duè ministrare, vt mereamur ab ipso audire, in-
firmus fui, & visitastis me. Cum autem hæc *Matt. 25.*
compassio cuilibet sit necessaria, maximè neces
saria est Episcopis, Abbatibus, prioribus, & pa
tribusfamiliâs. Nisi enim condescendant sibi
subditis, illi non diligunt nec sequuntur eos.
Vidi enim nonnullos abbates & priores, qui
quamuis in se essent satis religiosi, tamen quia
infirmitati singulorum nesciebant condescen-
dere, sed parcitatem & austeritatē suam eis indi
screte disponebant, gregem suum dissipasse &
fugasse. Non enim sic est faciendū charissimi:
Non enim omnia possumus omnes, & habe- *1. Cor. 7.*

1.Cor.7. mus donum à deo:alius quidem ſic, alius verò ſic. Propterea prȩlatus omniũ infirmitati condeſcendat: fiat infirmis infirmus: gaudeat cum gaudentibus, fleat cum flentibus: ſit omnia omnibus, ſicut Apoſtolus ait: Quis infirmatur, & 2.Cor.11 ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror?

Sequitur pars ſecunda, in qua oſtenditur acceſſus Leproſi ad Ieſum, cum ſubditur: *Et ecce leproſus veniens adorabat eum, dicens*: Quia enim nouerat Ieſum omnium infirmitatibus condeſcendere, inde auſus eſt ad eum accedere. Acceſſit ad eum, ſicut pede, ita humilitate & fide. Humilitate ad eum acceſſit, quando eum ſola voluntate omnia poſſe credidit, & cõfeſſus eſt dicens: *Domine ſi vis, potes me mundare*: Ac ſi diceret: Domine ſum quidem vilis & indignus quẽ tu tangas & ſanes, ſed tu non ex meritis meis, ſed ex ſola tua voluntate & gratia, potes me mũdare. Huius leproſi exemplo, nos quoque fratres mei, qui lepra turpium criminum reſperſi ſumus, humiliemus nos in conſpectu dei, & dicamus: Nos quidem indigni ſumus, ſed tu ſolus ex tua voluntate & gratia nos potes curare.

Sequitur pars tertia, in qua curatur leproſus cũ ei à dño dicitur, *Volo mũdare*. Vbi fratres mei ineffabilia diuinæ miſericordiæ viſcera penſanda ſunt, qui leproſum, quẽ homines abhorrebant, venientem expectat, adorantẽ ſuſtinet, loquẽtem audit, quod poſtulat, imò pluſquàm poſtulet, facit. Cum enim leproſus dixiſſet, *Domine, ſi vis, potes me mundare*. Dominus non tan-

tum voluit & mūdauit, sed etiá tetigit. Quamobrem? Ob humilitatis compassionem, ob legis intelligentiam, ob mysterij significationé: ob humilitatis compassionem, vt infirmos nó abhorrere, sed compati eis nos doceret: ob legis intelligentiam, vt per lepræ & mortui contactum in lege prohibitum, non ipsum leprosum & mortuum, sed mortalis peccati consensum, per illam significatum, fugiēdum esse demonstraret. Ob mysterij significationé, vt malorum peccatorū lepram, indigere opere satisfactionis significaret. Veniales autem culpæ, sine operis satisfactione, sæpe dimittuntur. At lepra maioris criminis indiget manu satisfactionis.

Sequitur pars quarta, cum dicitur, *Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis*. In hoc autem fratres charissimi, quod præcepit dominus curato leproso, hoc miraculum silere, instruit nos, vt in bonis quæ facimus, non hominum, sed solius dei laudes quæramus. In hoc verò quod ille miraculum publicat, demonstratur quod dominus sanctorum virtutes non vult latere, sed eis inuitis ad vtilitatem aliorum manifestat: iuxta quod ipse ait, Nemo accēdit lucernam, & in abscondito ponit, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Præcipit verò eum ostédere se sacerdoti, vt nemo de sua pœnitentia cōfidat, sed ad arbitrium sacerdotis satisfaciat: Et propter inobedientiá & contemptum lepram criminis redituram timeat, nisi sacerdoti per confessionem se osten-

In bonis quæ facimus, dei laudes quærēda.

Lucæ.11.

dat: Præcipit etiam offerre munus, vt legem se non soluere ostendat, vt mundatum à peccato deo agere grates edoceat, vt oblationes sacerdotibus faciendas demonstret, vt eis in testimonium fiat, vel fidei si credant, vel damnationis si non credant. *Cum autem intrasset Capharnaum, &c.* In hoc secũdo capitulo fratres charissimi, primo considerandę sunt virtutes huius Centurionis, deinde circa eum opera Christi. Fuit enim hic Centurio, quatuor magnis virtutibus insignis & nobis imitabilis. Habuit quippe misericordiam, fidem, humilitatem & sapiẽtiam. Misericordiam, qua infirmitati sui serui compatitur, dum per seniores Iudæorũ, vt alius Euangelista testatur, dominum rogat: & vt dominũ magis ad misericordiam commoueat, dolorem serui miserabiliter exaggerat. In tribus enim eum miserabilem demõstrat: quod iacet, quod Paralyticus, quod male torquetur. Sicut enim iacere est requies sano, ita est tormentum infirmo. Paralyticus, id est officio membrorũ dissolutus. Paralysis enim, dissolutio interpretatur. Et quia sic possent arida membra esse quod ea non doleret, ait: *Et male torquetur.* Huius exemplo fratres charissimi, discamus pietatem habere in seruos nostros, non eos spernere, non eos durè tractare, non infirmos statim expellere, sicut quidam superbi solent: se diligamus eos tamquam homines & fratres, necessaria eis administremus, meritum reddamus, infirmis condescendamus: sufficiat nobis, quod deo sufficit, si ab eis colimur & amamur. Cogitemus

Pietas habenda in seruos.

etiam nos & eos habere vnum dominum deũ. Et si cogitamus eos seruos hominum, cogitemus ne forte nos, quod grauius est, simus serui peccatorum. Ne contemnamus quod non cõtempsit Iob, subire cum seruo nostro & ancilla nostra iudicium. Fidẽ fratres, habuit Centurio, qui Christum potentem dare solo verbo sanitatem credidit: credẽs etiam quod sicut ipse suis militibus imperabat, & per eos volũtatem suam, implebat: ita dominus poterat angelis imperare, & per eos, quod vellet, facere: Dicere ęgritudini vt recedat, & recederet, & sanitati vt veniat, & veniret. Et quia sic credidit, à domino meruit laudari, & quod postulauerat impetrare. Discamus & nos fratres charissimi, habere fidei feruorem, quoniã ipse dominus ait: Omnia possibilia sunt credenti. Humilitatem magnam habuit, quoniam indignum se reputauit, quod ad eum accederet, quòd per se eum rogaret, quod in suam domum dominus intraret. Cum enim Gentilis esset, non per se, sed per seniores dominum rogauerat. Hoc exemplo discamus & nos fratres, de nobis humiliter sentire: in omnibus nos indignos iudicare, non esse dignos qui ore nostro polluto eũ rogemus, sed per intercessionem Sanctorum eum ad nostri misericordiam inclinemus: Corpus & sanguinem suum, in fœdum hospitiũ corporis nostri reformidemus suscipere, non ideo quod in fœditate manere velimus, sed, vt magis mundi & digni esse desudemus. Ecce fratres & iste Cẽturio & Zachæus dominum honorauerũt, sed *Marc. 9*

diuersò modo. Zachæus eum lætè suscipiendo, iste se indignum reputando. Zachęum imitatur, qui Eucharistiam frequenter & læte suscipit, Centurionē verò imitātur, qui se indignos reputando Eucharistiam suscipere metuunt & se retrahunt: Hinc Augustinus, Cotidianas, inquit Missas celebrare, nec laudo nec vitupero, id est nec laudo indignis, nec vitupero dignis. Sapientiam magnam verò habuit, quia quem per humanitatem in vno loco videbat esse, intelligebat nulli locorum per diuinitatem deesse. Huius exēplo credamus fratres charissimi, Christum ita per humanitatem esse in cœlis, quod per diuinitatē adest omnibus locis. Consideremus ecōtrario fratres charissimi, in Christo, quatuor, dignationem fidei, Centurionis commendationem: Prophetiam de electione Gentium, & reprobatione Iudæorum: petitionis exauditionē. Magna dignatio Christi fuit, quando respondit: *Ego veniam & curabo eum.* Ad seruum fratres mei, non vocatus se iturum promittit: Ad filium verò reguli rogatus ire noluit. Vt quid hoc? Nisi vt nostram peruersitatem retundat, qui diuites honoramus & pauperes contemnimus. In honore hominum diuitias, non naturam: potentiam, non dei imaginem attendentes. Euitemus ergo fratres, personarum acceptionem: & discamus honorare in hominibus naturam, non fortunam: virtutē non potestatem. Fidem verò Centurionis laudat dominus, quando admirans sequentibus se dixit, *Non inueni tantam fidem in Israel.* Non au-

Honoranda in hominibus natura.

tem in se miratur qui ei fidem illã dederat, sed eũ in fide mirandum & imitandũ demonstrat, qui sine lege & prophetis credit, cum Israel per legem & Prophetas edoctus credere nolit. *Nõ inueni tantam fidem in Israel*, id est in eis quibus tũc prædicabat. Inuenerat enim prius in Patriarchis, Prophetis, & Apostolis. Prophetabat autem de Electione Gentium, & de reprobatione Iudæorum, cum subiungit: *Dico autem vobis, quod multi venient ab oriente & occidente, & recũbent cum Abraham, Isaac, & Iacob: Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores*. Ecce fratres charissimi, hæc Prophetia hodie completa est. Nam electi ex Gentibus ex toto orbe cum moriuntur, ascendunt in cœlum, & glorificantur cum Patriarchis, quorum mores & fidem sequuti sunt. Iudęi verò in quibus deus primo regnauit, & quibus promissio regni facta fuerat, cum moriuntur, mittũtur in tenebras exteriores, qui hic sponte incurrerũt tenebras interiores: *ibi erit fletus & stridor dentium*. Per fletum oculorum & stridorem dentium, indicatur corporum vera resurrectio futura. Dentes stridẽt, qui hîc de edacitate gaudebant. Oculi flent, qui illicita cupiebãt, Lingua ardet, quæ detrahebat, & similiter cætera membra: secundum varietatem viciorum, incurrẽt varietatem pœnarum. Petitionẽ verò Centurionis perficit Christus; cum dicit: *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi*. Fratres mei, magnum est meritum fidei, dum propter quod credidit deum omnia posse, indicat eũ meruisse, & pro mensura fidei facit ei: Vnde

& subditur: *Et sanatus est puer in illa hora.* Probatur fides domini, dum sequitur sanitas serui. In quo fratres considerandum est quantum valeat vnicuiq; fides propria, cum tantũ valeat aliena. Imitemur ergo virtutes istius Cẽturionis, & misericordiã, fidem, humilitatẽ, per dominum nostrũ Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in æternum. Amen.

Dominica quarta post Epiphaniam.

Roma. 13. N*Emini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis*, & reliqua. In hac lectione fratres charissimi, tria facit Apostolus: Primo nos hortatur ad iustitiam: secundò ad dilectionem, tertiò probat dilectionẽ esse legis impletionem. Exhortans igitur nos ad tenendam iustitiam, ait: *Nemini quicquam debeatis*. Est enim iustitiæ proprium fratres mei, nemini quicquam debere, sed vnicuique quod suum est, reddere: Vt scilicet reddamus sicut ipse Apostolus ait superius, Cui honorem honorem, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal. Hæc autem iustitia est conseruatrix pacis, & societatis humanę: Sicut econtrario iniustitia non reddendi alicui sua, est dissipatrix pacis & cõcordiæ: vnde enim fratres mei, lis & discordia, vnde seditiones & cędes, nisi ex hoc quod vnus nõ facit alij quod debet. Propter hoc fratres, voluit dominus in hoc mundo ordinari iudices & potestates, vt vnusquisque, si nollet, cogeretur reddere alicui quod deberet. Qui autem per se iustus est, & sponte reddit vnicuique sua, iudice non indiget, & potestatem non timet: Vnde Apostolus,

Iustitiæ propriũ.

Iustitia cõseruatrix pacis.

Vis non timere poteſtatem? Bonum fac,& habebis laudem ex illa. Si verò peccas, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Vos igitur fratres, vt mereamini ab æterno & ſummo iudice laudem, ſpontaneam iuſtitiam tenete: Reddite ſua vnicuique. Reddite deo quam ei debetis religionem: Eccleſiæ cultum, vobiſmetipſis munditiam: Maioribus reuerentiam, minoribus dignationem: æqualibus ſocietatem, parentibus honorem, filijs diſciplinam: familiaribus prouidentiam: indigentibus pietatem, amicis dilectionem, inimicis patientiam, omnibus æquitatem. Sic enim iuſtè apud deum & homines viuetis, nemini quicquam debentes. *Roma. 13.* *Quo pacto iuſtè viuendum.*

Sequitur pars ſecũda, in qua hortatur nos ad dilectionem, ſicut ſubiungit: *Niſi vt inuicem diligatis*: ac ſi diceret: Reddite vnicuique ſua, vt nulli aliquid debeatis, niſi ſolã dilectionem. Hoc ideo fratres mei dicit Apoſtolus, quia cum cætera reddita nõ debeantur, dilectio ſemper redditur & ſemper debetur. Sic enim neceſſarium bonum eſt, quod in omni tempore ſit neceſſarium eam habere, & ad omnes in omnibus. In omni tempore: quia ſicut animal ſine anhelitu nec dormiens nec vigilans, viuere poteſt, & eo intercepto, moritur: Sic anima ſine amore dei & proximi, viuere non poteſt, & ea amiſſa moritur. Semper ergo fratres, diligere debemus, & ſi non ſemper opera dilectionis habere valemus: ad omnes quoque dilectionem habere debemus, ad deum, ad nos, ad proximos, tam amicos quàm inimicos: Et ſi ad aliquem dilectioné *Dilectio neceſſariũ bonum.* *Semper diligendum.*

non obseruamus, frustra eam ad alios obseruamus. In omnibus etiam operibus eam habere debemus, quia sicut opus sine intentione deo placere non potest, ita nec sine dilectione. Bonum quidem est opus fratres charissimi, dare eleemosinā, honorare parentes, diligere filios, frequentare Ecclesiam, credere deum, prædicare Euangelium: & tamen nullum horum sine dilectione dei & proximi valere potest. Vnde

1. Cor. 13. Apostolus, Si linguis hominū loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum timniens. Et si habuero omnem fidem & omnem scientiam: & si distribuero facultates meas in cibos pauperum: & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, nihil mihi prodest: Et econtrario, fratres, vera dilectio cum modico opere, vel etiam sine opere nō habenti facultatem, sufficit ad vitam æternam. Non enim pensat deus quātum, sed ex quanta dilectione tribuatur. Hinc est

Lucæ 21 quod vidua offerens deo minuta, præfertur diuitibus qui magna dona contulerant.

Sequitur pars tertia, in qua probat Apostolus quod vera dilectio est legis impletio, cum subditur: *Qui enim diligit proximum, legem impleuit.* Quod vt fratres melius intelligamus, videamus quid sit dilectio. Et quomodo dilectio dei & proximi connexæ sint, & quomodo per dile-

Charitas quid. ctionem dei lex impleatur. Est ergo charitas dilectio, qua diligimus deum propter se, & proximum propter deum. Vna est ergo dilectio, sed duo mādata. Vnus est enim deus, scilicet quem

diligimus vel in seipso, vel in proximo. Qui enim in proximo aliud quam deũ, vel ob aliud quàm propter deum, eum diligit, nõ vere eum diligit. Diligamus ergo proximum, quia bonus est vel esse potest, quia opus dei est, quia deus iubet eum diligi. Sũt autem dilectio dei & proximi sic coniunctæ, quod deus non potest vere diligi sine proximo, nec proximus sine deo. Vnde Ioannes: Qui non diligit proximum suũ quem videt, deum quem non videt quomodo diligere potest? Qui verò deum non diligit, nec se nec alium verè diligit. Cum ergo dicit Apostolus dilectionem proximi, intellige simul dilectionem Dei, cum altera sine altera vera esse non possit. Per dilectionem ergo dei & proximi, lex impletur, id est decem mandata legis, quorum prima quatuor pertinent ad deum: reliqua sex ad proximum. Primum est: Audi Israel, vnus est deus tuus. Si vnus est, fratres, ergo mentitur insipiens qui dixit in corde suo, non est deus. Si vnus est, mentitur Gentilis qui dicit plures esse. Si vnus est, semper mentitur hæreticus, qui eum variabilem asserit: est enim vnus solus, indiuisus, inuariabilis. Secũdum est, Nõ facies tibi sculptile, id est nec opinione, nec amore, aliquid deo præferes. Tertium est, non accipies nomen dei tui in vanum, id est in contemptum. Quod facit qui ad testimonium vanitatis vel falsitatis, vel fraudis, illud inducit. Quartum est: Memento sanctificari diem sabbati. Hoc Iudæus obseruauit legaliter, nunc verò nos spiritualiter obseruamus, cum per totũ

Quomodo diligẽdus proximus

Dilectio dei et proximi coniunctæ.

1. Ioan. 4.

Exod. 20.

Deuter. 5.

ſabbatum huius vitæ, à ſeruili opere, id eſt peccato feriamur, vt in futuro ab omni labore ſabbatizemus. Quintum eſt, honora patrẽ tuum & matrem tuam, quod de honore tam deferendi, quam benefaciẽdi intelligendum eſt. Sextũ eſt, non occides, nec voluntate, vt qui odit fratrem ſuum: nec opere, vt vir ſanguinũ: nec mala doctrina, vt hæreticus: nec malo exemplo, vt prædicator malè viuens: nec ſubtractione temporalium bonorum, vt auarus: nec ſubtractione prædicationis, vt prędicator occultans talentum. Septimum eſt, Non mœchaberis, nec ſpiritu per idololatriam: nec corpore per fornicationem, adulterium, mœchiam, inceſtum, Sodomiticam libidinem, & immũdiciam. Octauum eſt, non furtum facies: in quo damnantur latrocinium, rapina, vſura & dolus. Nonum eſt, non falſum teſtimonium dices: in quo prohibetur omne mendacium, periurium, detractio, ſuſurratio, adulatio. Decimum eſt: non cõcupiſces, id eſt concupiſcentiam refrenabis: & ſi moueatur, non conſenties, nec adimplebis. Hæc ſunt fratres chariſſimi, decem mandata quæ per dilectionem adimplentur: quia qui verè deum diligit, omnibus mandatis eius obedit: Et qui proximum diligit, non eum occidit, non eius vxorem mœchatus eſt, non eius res furatur, non ei mentitur, nec cętera mandata, quæ de proximo ſunt, tranſgreditur. Sine vero dilectione vera, impleri non poſſunt. Nam ſiue honores patrẽ, ſiue non occidas, ſiue non mœcheris, ſiue quod aliud mandatum facias, ſi ſine charitate facis,

nihil præmij mereris. Charitas enim est latum mãdatum domini, in quo tota lex consummatur. De quo Propheta, Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. *Psal. 118.* Est autem charitas latum mãdatum, quia extenditur ab amicis vsq; ad inimicos, & quia etiam dilatat nos ad currendum, & ad implendum legem dei. *Charitas latum mãdatum.* Cum etiam via dei insipiẽtibus sit grauis & ardua, tamen quia amanti nihil est difficile, ei fit facilis & lata: iuxta illud, Viam mandatorum tuorũ cucurri, cum dilatasti cor meũ. *Psal. 118.* Vos itaque fratres, si totã legem, si totum Euangelium scire non potestis, saltem tenete charitatem. Quia ille tenet, & quod patet, & quod latet in diuinis sermonibus, qui charitatem tenet in moribus. Dilectio enim vos docebit reddere quod debetis deo, quod proximo, quod amico, quod inimico. *Dilectio quid doceat.* Et si in aliquo minus sapitis, illud charitas excusabit, & quicquid facitis, deo placere faciet: ipso largiẽte, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum.

Dominica quarta post Epiphaniam domini.

A*Scendente Iesu in nauiculam, sequuti sunt eum discipuli eius*, & reliqua. *Matth. 8.* Hæc lectio fratres charissimi, iuxta literam instruit nos de fide mediatoris dei & hominum Iesu Christi. Ostẽdit enim in eo veram diuinitatem & humanitatẽ esse. Quod enim vehiculo nauis cũ cæteris hominibus vehitur, & quod dormit humanitatis est. Quod vero tempestatem sedet, & mari imperat, diuinitatis est. Iuxta verò mysticum sensum. Mare præsens seculum est, quoniã ad mo- *Mare præsens seculum notat*

dum maris, fœtet & tumet, ſalſum & inſtabile eſt. fœtet per luxuriã, tumet per ſuperbiã. Salſum eſt per amaritudinẽ, inſtabile eſt per vanitatẽ. Et ſicut in mari maiores piſces glutiũt minores, ſic in hoc ſeculo fortiores deuorant debiliores. Nauis eſt Eccleſia, in qua trãſnatamus tempeſtates huius ſeculi, ac tendimus ad portũ patrię cœleſtis: in qua quiſquis non eſt, nõ perueniet ad portũ ſalutis, ſed demergetur in abyſſum. In hac Chriſtum ſequentes nauigant & tranſeũt, & Chriſtus cum eis, quia ipſe ait: Vbicunque duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ego ſum in medio eorum. Et alibi: Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus vſque ad cõſummationem ſeculi. Motus magnus maris: tribulatio & perſequutio eſt huius mũdi. Ventus contrarius, malignus ſpiritus eſt. Sicut enim ſpiritus ſanctus ducit nauem Eccleſiæ ad portũ ſalutis: ita malignus ſpiritus conatur eam præcipitare in naufragium perditionis. Nauicula operitur fluctibus, quãdo Eccleſia in perſequutionibus & tempeſtatibus penè periclitatur. Oſtenduntur ergo hîc nobis quinq;. Primo oſtẽditur quod etiam illi qui ſunt cum Chriſto, penè periclitãtur. Secũdò oſtẽditur quare hoc fiat. Tertiò, quomodo ſit dominus excitandus. Quartò quomodo de⁹ ſuos increpet & liberet. Quintò quomodo liberatori ſint gratiæ referẽdæ. Oſtẽditur igitur quod Eccleſia in qua Chriſtus eſt cũ fidelibus ſuis, pene periclitatur, cũ dicitur, quod *Nauicula operiebatur fluctibus*. Vult enim fratres mei Chriſtus quod ſui per tribula-

Nauis Eccleſiam ſignat.

Matt. 18.

Matt. 28.

tiones trãseant, per quas ipse trãsijt. Vnde ipse ait: Qui mihi ministrat, me sequatur. Et Aposto lus. Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persequutiones patiẽtur. Et hoc fratres mei, cõtra illos est qui per mollitiẽ, & per prosperitatẽ huius seculi volunt tẽdere ad præmiũ regni, cũ duri & laboriosi milites, nõ molles & effœminati, coronãtur. Secundò verò subditur causa quare tribulationes Sanctis eueniãt, cũ subditur: *Ipse vero dormiebat*. Ideo ecclesia patitur, quia christus dormit. Sed quomodo fratres dormit, cum de eo scriptũ sit, Non dormitat neque dormiet qui custodit Israel? Fratres dormitio Christi, dissimulatio est auxilij. Tũc Christus in Ecclesia vigilat, cũ eam liberat: tũc dicitur dormire, quãdo differt liberare. Vnde Propheta in tribulatione positus, ad eum clamat. Exurge quare obdormis domine, exurge & ne repellas in finem. Et quare fratres, Christus Ecclesiam suã differt liberare? Quia nouit tribulationẽ ei vtilem esse. Reddit enim tribulatio iustũ emendatiorẽ, humiliorem, clariorẽ, cautiorem, fortiorem, terrestriũ contemptorẽ, & cœlestiũ desideratorẽ. emendatiorẽ reddit, quia peccatorũ maculas abluit. Vnde dñs per Prophetã: Excoquã ad purũ scoriã tuã: Quod apparet in maria sorore Moysi: q̃ quia peccauerat murmurãdo in fratrẽ, punita, & abluta est per lepræ passionẽ. Humiliorẽ reddit, quia eũ per ꝓsperitatẽ superbire nõ sinit. Sicut enim prosperitas solet esse causa elatiõis, ita aduersitas humilitatis. Vnde Paulus: ne, inquit, magnitudo reuelationũ extollat

Ioan.12. *2.Timot.3* *Dormitio Christi, dißimulatio auxilij* *Psal.43.* *Esa.1.* *2.Cor.12.*

me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ qui me collaphizet. Clariorem reddit, quoniam quanto plus iustus impugnatur, clarior efficitur: quod apparet in Iob & in Sanctis martyribus. Cautiorem reddit, quoniam quanto plus infestatur, vigilantior efficitur: Sicut enim prosperitas parit securitatem, securitas contemptum, ita aduersitas generat timorem: timor vigilantiam. Vnde Petrus: Vigilate inquit in orationibus, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret. Fortiorem reddit: quia quanto plus oppugnatur, ad resistẽdum exercitatior & durior efficitur. Nõ enim Athleta potest ad certamen magnos spiritus afferre, qui nunquã sugillatus, nunquàm percussus est. Et fortior est arbor quæ agitatur à ventis in monte, quã quæ crescit in aprica valle. Sic fortior est qui in aduersitate nutritus est, quã qui in prosperitate. Vasa enim figuli probat fornax, & iustos tribulatio. Terrestrium contemptorem & cælestium appetitorem reddit: quia qui non habet in terrenis quo delectetur, facilius ad amorem cœlestium inflammatur. Hinc est quod Propheta sciens tribulationem iustis esse tam vtilem clamat: Domine ne derelinquas me vsquequaq;. Aliquo modo se derelinqui tibi vtile esse videbatur, qui ne vsquequaq; derelinqueretur, rogabat. Idem: Da mihi, inquit, auxilium de tribulatione. Non ait, à tribulatione, quia nõ rogat à se tribulationem auferri, sed de tribulatione auxilium prouenire sibi. Hoc præuidẽs domi-

1.Petri 4. *Psal.11.8.* *Psal.59.*

nus quasi dormittat, dum eos liberare prolongat. Tertiò ostenditur quomodo dominus sit suscitandus cum subditur, *Et accesserunt, & suscitauerunt eum dicentes: Domine, salua nos, perimus.* Nos quoque fratres cum tentamur & tribulamur, accedamus ad Christum, fide per dilectionem operante, suscitemus eum clamore precũ. De sapiẽtia, de viribus, de diuitijs nostris, de auxilio hominum non cõfidamus, quoniam scriptum est: Qui confidit in diuitijs suis corruet. Et maledictus qui cõfidit in homine, sed de solo deo qui non derelinquit sperãtes in se: quoniam qui confidunt in domino, sunt sicut mõs Sion. Clamemus igitur ad eum suspirijs, gemitibus, lachrimis, & precibus eum ad miserendũ excitemus. Dicamus, Perimus in nobis: sed tu qui solus potes, salua nos. Si enim fratres hæc quatuor habuerimus, fidem veram, precẽ mundam, diffidentiam de nobis, in eo solo salutis fiduciam: ipse qui dixit, Clamabitis & ego exaudiam vos, exaudiet. Quoniã vt ait Apostolus, Fidelis est deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere: & erit adiutor in oportunitatibus in tribulatione. Vnde subditur: *Quid timidi estis modicæ fidei?* Est autẽ hæc pars quarta, in qua ostenditur quomodo deus filios suos de modicitate fidei & timore increpat, & eos liberat. Forte fratres mei, sæpe nos maioribus & lõgioribus tribulationibus deus nos probaret, vt magis mereremur, sed quia ex modicitate fidei timemus, eum quasi ante tem

Prou. 11. *Hiere. 17* *Psal. 124.* *Hiere. 29* *1. Cor. 10.*

pus surgere cogimus, & nos liberare. Quod be-
Matt. 14. ne fratres ostenditur per Petrum ambulantem super aquas, qui certe iturus esset ad Iesum, nisi timeret & dubitaret: Sed quia ventum validũ venientem timuit, cepit mergi. Et ita quodammodo coëgit dominum sibi ante tempus extẽdere manum. Super aquas enim ad Iesum ambulamus, quando tribulationes & tentationes huius mundi contemnentes & calcantes, ad cũ festinamus: Ad quem, si perseuera remus, cum maiori corona venturi eramus. Sed si ad validã tribulationem dubitamus & timemus, incipimus mergi, & Iesum manum auxilij nobis ante tempus porrigere concitamus. Propter hoc fratres mei, nos deus increpat, & de modicitate fidei & de timore ex ea prouenìente. Minus enim fidei, & nimium timoris inordinati habet qui domino præsente timet: qui timet quod deus sperantes in se deserat: qui obliuiscitur, quod non obliuiscitur misereri deus. Quia tamen & si nos minus deo fideles sumus, deus tamen semper fidelis nobis erit. Surgit qui dormire se simulat, imperat vẽtis & mari, id est malignis spiritibus & tribulationi, & fit tranquillitas magna in mente, in vita, in conuersatione. Itaque fratres mei, quia diabolus & omnis tribulatio, & omnis pax in manu dei est, nõ oportet nos timere diabolum vel mundum, nisi solum deum, quia iuxta sapiẽtem: Qui timet deũ, omnia timent eum. Et qui non timet deum, timet omnia. Quinto ostẽditur quomodo Christo liberatori sint gratię referendę, cũ subditur:

Super aquas ad Iesum ambulare quid.

Porro

Porro homines mirati sunt dicentes: Quid est hic? quia ventus & mare obediunt ei? Qui liberatus non agit gratias liberatori, mereretur de cætero non liberari. Hinc Hebræi post liberationem, deo canticum cantabant: Vt Moyses post submersionem Pharaonis: Delbora post occisionem Sisaræ: Iudith post interfectionẽ Holofernis. Hinc dicunt Ezechiam infirmitatem incurrisse, quia de incredibili victoria, deo gratias nõ egerat. Nouem quoque leprosi à domino curati reprobantur, quia ad agẽdum gratias nõ reddierunt. Nos ergo Christo liberatori nostro, non simus ingrati, sed eius potentiam & benignitatem admirantes, laudantes & benedicentes dicamus, quis, quantus, quàm gloriosus, quã admirabilis est hic, quia spiritus maligni & tribulationes obediunt ei. Et ita post naufragiũ carmen psalmodiarum cantantes, gratias agamus Christo liberatori nostro, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Amen.

Exod. 15 *Iudith 13* *Luca 17.*

Dominica in Septuagesima.

NEscitis quod hi qui in stadio currũt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium, &c. *1. Cor. 9.*

Stadium est spacium vitæ præsentis: Brauium est præmium æternæ beatitudinis. Via, fides, Christus, dux. Vnde ipse ait: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Ipse enim vobis reliquit exemplum, vt sequamini vestigia eius. Qui enim cum eo vult manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Incitamenta verò eundi hanc viam, sunt spes, & amor cœlestis brauij. Itaq; fratres cha-

Stadium quid. *Brauium quid.* *Ioan. 8.* *1. Pet. 2.*

rissimi, per stadium vitæ præsentis omnes currimus, quia sine intermissione omnes ad mortem festinamus. Sed tamen non omnes ad cœlestis vitæ brauium tendimus: quidã etiam non esse alteram vitam putant. Omnes igitur qui fidem non habent, vt Iudęus, Gentilis, & solo nomine Christianus, qui de illa vita dubitant, extra viam sunt. Quod si aliquando aliqua bona opera ex naturali pietate faciunt, non plus eis valet quàm celerrimus cursus extra viam: Non enim vadũt, sed errant. Illorum verò qui in via fidei sunt, alij currunt velociter, alij tardè, alij retrograde. Velociter currunt, qui abiectis omnibus impedimentis cum toto desiderio ad cœ-

1. Cor. 9. lestia tendunt. Vnde & à Paulo dicitur, Omnis

2. Tim. 2. qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Et alibi: Nemo militãs deo, implicat se negotijs secularibus. Quid enim sunt diuitiæ, honores, gloria, voluptates, & cętera secularia negotia, nisi quædã animę impedimẽta? Hæc impedimenta monebat abijcere redẽptor noster,

Matt. 19. cum dicebat: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me. Hæc fecerunt sancti Apostoli & Euangelistæ, Martyres & Eremitæ, qui omnia relinquentes & erogantes pauperibus, nudi nudum Christum sunt sequuti. Qui bene significantur per Ioseph, cuius cum impudica mulier per lasciuiam pallium teneret, & eum turpiter agere cogere vellet, relinquens pallium fugit. Bene quoque designantur per discipulum, qui in Christi passione tentus, reiecta syndone nu-

dus euasit. Qui enim propter euitandam luxuriam & maliciam mūdi omnia deserit, quasi reiecto pallio vel syndone, nud⁹ fugit. Isti fratres mei, quia velocius currūt, cum ad finem stadij, id est ad mortem perueniunt, statim accipiunt, non solum brauium, sed etiam potestatem cæteros iudicādi. Sic enim promisit eis dominus, dicens: Vos qui reliquistis omnia & sequuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternā possidebitis. Et sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Tardè verò currunt illi, quos cura vxorum, filiorum, familiarium & mundanorum negociorum ab appetitu supernæ patriæ retardat, nec tamen eos omnino retardat. Tendunt quippe mente, prece & opere ad cœleste brauium, sed propter curas & affectus carnales, tardiusculi sūt. Ita enim quærunt ea quæ sunt dei, vt etiam necesse sit, eos quærere ea quæ sunt seculi: & vt ait Apostolus, diuisi sunt, cum amorem celestium, temporalibus præponūt. Quos bene fratres mei, illę vaccæ significant, quæ de terra philistinorum arcā domini ad terram Israel portauerunt. Quæ fœtæ fuisse memorātur, quare vitulos domi reclu serunt. Scriptū est enim, Ibāt in directum vaccæ per viam quæ ducit Bethsamis. Vno itinere gradiebantur, pergentes & mugientes, nec declinabant ad dexteram nec ad sinistram. Quid fratres mei, quid vaccæ istæ significāt, nisi fideles qui arcam mandatorum dei semper portant? Qui quamuis carnalibus affectibus reuocentur & retardētur, tamē à recto itinere Beth-

Matt. 19

Luc. 22.

1. Reg. 6

ſamis, id eſt domus ſolis non declinãt. Vos igitur matres & patres familias, ſi ad habitationẽ veri ſolis tẽditis, propter affectus carnales à recto itinere non declinetis. Sed ſicut vaccæ pergunt & gemunt, ſic & vos ita cõpatiamini proximis, vt tamẽ propter hoc à via recta nõ exorbitetis. Porro iſti qui propter curas & carnales affectus à via dei aliquantulũ retardantur, quando ad metam ſtadij, id eſt ad mortem veniunt, plerumque non ſtatim brauium accipiunt, ſed de maculis, quas ex curis & affectibus carnalibus contraxerunt, in igne purgatorio purgantur, & ſic tandem brauium conſequuntur. Retrograde autem currũt, qui & ſi in via dei ſunt per fidem, tamen ad mundana deſideria redeũt per concupiſcentiam. Hi ſunt qui affectus vxorum, liberorum, diuitiarum, honorum & voluptatum deo præponunt, nec quæ dei, ſed quæ mundi ſunt, toto deſiderio requirunt. & iuxta Apoſtolum, Confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant. Qui bene ſignificãtur per filios Iſrael, quos cum dominus de ſeruitute Pharaonis per tranſitum maris rubri eduxiſſet, & eos per deſertum ſuſtentans manna, ad terram promiſſionis duceret, faſtidiẽtes manna, & terram promiſſionis obliuioni dantes, reuertebãtur in Ægyptũ corde, dicentes: Reuertamur ad Ægyptum, ad ollas carnium, ad pepones & allia. Nõne idipſum faciunt hodie illi falſi Chriſtiani, qui poſtquàm per Chriſtum à ſeruitute diaboli, & amore mundi liberati, per baptiſmum ei abrenuntiauerunt, & pane cœli ſuſtẽtati, per

Purgatorium.

Exod. 14. & 16.

Nume. 1

Falſi chriſtiani.

religiosæ vitæ desertum, ad cœlestem patriam festinare ceperunt, rursus desiderio redeunt ad amorem & seruitutem diaboli. Quid enim per ollas carnium, nisi fortis consuetudo ingluuiei? Quid per pepones, nisi dulcedo secularis? Et quid per allia quæ calent & fœtent, nisi luxuria denotatur. Quid verò est fratres charissimi, quod ex olla carnium fumus, & ex peponibus & allijs, credo, & fletus oculorum procreatur, nisi quod ingluuies, dulcedo, & luxuria secularis, suos amatores ad gehēnæ fletus trahunt, & etiam hic cæcitatem mētis & tristitiam pariūt? Tūc enim, vt Dominus ait, amatores taliū mittentur in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentiū, & iuxta Salomonem, Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupabit. Itaque fratres charissimi, post abrenunciationem in baptismo factam, non item redeatis ad seruitutem diaboli, & ad amorem seculi: quia nemo mittens manum ad aratrum, & respiciēs retro, aptus est regno dei. Sed obliuiscētes ea quę retro sunt, ad anteriora vos extēdite. Militia est vita hominis super terram. & nō coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Ecce omnes quidem currunt, sed vnus ille scilicet solus, qui bene curret, accipiet brauium. *Sic ergo currite, vt comprehendatis*. Et si illi qui ad temporale brauiū sic se expediunt, vt corruptibilē coronam accipiant, quid nos fratres, quid facere debemus, qui ad incorruptam festinamus? Ergo fratres, si non curritis ita expedite, vt contemplatiui, & illi qui omnia propter deū dere-

Matt. 8

Prou. 14.

Luca. 6.

Iob. 7.

2. Tim. 2.

liquerunt, saltem currite cum alijs qui possidēt tanquàm non possidentes, qui nubunt tāquam non nubentes, qui gaudent tanquam non gaudentes: qui per temporalia sciunt emere cœlestia. Quia si tardiusculi estis, orate dominū qui exultauit vt gigas ad currendam viam, & dicite ei: Trahe me post te, curremus in odore vnguētorum tuorum: Quod ipse facere dignetur qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in æternum. Amen.

Dominica in Septuagesima.

Matt. 20. *Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam*, & reliqua. In hac parabola fratres charissimi, ostēdit dominus quantā curam, quantam, vt ita dixerim, sollicitudinem, ipse habet super genus humanum. In quo confutátur illi qui dicunt Deum res humanas non curare. Ostendit hîc quippe dominus, quod sicut aliquis paterfamilias sollicite prouidet vineæ, ne nimis indurescat, ne inherbetur, ne amittat tēpus putationis & reparationis suæ. Ita ipse est à principio, vt ita loquar, curiosus super Ecclesiam suam, ne nimis indurescat, ne vicijs occupetur, ne amittat curam prædicationis & commonitionis. Pater igitur familias Deus intelligitur: Vinea, Ecclesia: Operarij, prædicatores, siue quilibet fideles, qui sua vel aliorum corda colunt, vt deo fructificare possint. Horæ, ætates diuersæ. Mane enim est quasi pueritia, hora tertia, iuuentus: sexta, virilis ætas: nona, senectus: vndecima hora, decrepita ætas: Denarius

premium beatitudinis. Conuentio fit ex denario diurno, quando promissio fit bene laborantibus de beatitudinis præmio. Sunt autem fratres mei, huius lectionis partes quinq;. Primo enim fit missio operariorum in vineam: secundò fit in sero remuneratio: tertiò fit à primis murmuratio: quartò fit à patrefamilias eis responsio: quintò ponitur cõclusio. Igitur missio operariorum primo fit cum dicitur: *Cõuentione autẽ facta ex denario diurno, misit eos in vineã suam.* In quo fratres mei, pẽsandũ est quod illis qui mane mittũtur, fit ex denario diurno. Illis verò qui mittũtur hora tertia vel sexta, vel nona, nõ promittitur denarius, sed tãtũ eis dicitur, *Quod iustũ fuerit dabo vobis.* Illis aũt qui vndecima hora mittuntur, nihil promittitur, sed increpãtur, & in vineam mittuntur, cum eis dicitur: *Vt quid statis tota die otiosi? Ite & vos in vineam meam.* Et quare hoc fratres mei? Quia illi qui tota vita sua in opere dei desudant, iuxta humanæ rationis iudicium, integrę beatitudinis denariũ promeruisse videntur. Qui vero partem vitæ suæ, in otio & vitio expẽdunt, & partem in dei seruicio, non vsquequaque integrum beatitudinis denarium videntur promeruisse. Qui autem in finem bene operari incipiunt, vel nihil promeruisse videntur vel parum. Et reuera fratres, si quis totam vitam suam in bono consumat, dignior est eo qui in media vita, vel in fine bene operari inchoat: si fuerint ambo in eodẽ gradu charitatis & laboris. Sed sæpe fratres, contingit, vt qui tardius exierunt, priores velociori

cursu præueniant. Quia sicut, Hieronimus ait, subitus feruor, longum vincit teporem. Priores quippe sæpe ex longo labore lacescunt, & ex securitate spei tepescunt: & ex meritorũ magnitudine se tardioribus præponunt. Cũ econtra posteriores multotiens ex sera conuersione, fiant velociores, & ex timore fiant feruentiores, & ex breui operatione sibi vilescant, &
Lucæ.18. omnes sibi præponãt: & ideo sicut Publicanus descendunt iustificati ab illis.

Sequitur pars secunda, in qua fit remuneratio cum subditur: *Cum sero autem factum esset, dixit dominus vineæ suæ procuratori: Voca operarios & redde illis mercedẽ suam: incipiens à nouissimis vsque ad primos. &c.* Per sero fratres charissimi, finis mundi significatur: quando scilicet finitis laboribus, deus pater præcipit vineæ procuratori & redemptori, domino scilicet nostro Iesu Christo, vt vocet operarios ad iudiciũ & reddat illis mercedẽ suam. Quid est hoc quod ait, *Incipiens a nouissimis vsque ad primos*, presertim cum iudicium & retributio sit perficienda, non vni post alium, sed potius vt ait Apostolus, in ictu oculi? Prioritas & posterioritas ista, fratres, non ad tempus sed ad præmium referenda est. Omnes enim electi in eodem tempore, sed non eadem præmij mensura remunerãdi sunt.
Ioan.14. Vnde dominus: In domo, inquit, patris mei mã-
1.Cor.15. siones multæ sunt. & Apostolus, stella differt a stella in claritate. Alia est enim claritas solis, altera claritas lunæ. &c. Quamuis igitur electi singulos accipiant denarios, tamen hic accipiet

clarum, ille clariorem, ille clarissimum. Redditio enim denarij, in quo imago & nomen regis erat insculptum, nihil aliud est quàm reformatio in nobis imaginis & similitudinis dei, quæ per peccata erant in nobis deformatæ. Sicut verò vnus denarius habet expressiorem in se imaginem & literaturam quam alius: ita sanctior habebit in se expressiorem imaginem & similitudinem dei quàm minus sanctus. Ergo remuneratio incipit à nouissimis vsque ad primos, quando nouissimi magis feruentes primis minus feruentibus a Deo in mensura retributionis præponuntur.

Sequitur pars tertia, in qua primi arbitrantes quod plus essent accepturi, murmurant aduersus patremfamilias dicētes. *Hi nouißimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus*. Hæc murmuratio fratres mei, ad statum vitæ præsentis referēda est. In cœlestem enim patriá nullus murmurās intrabit, nec intrans murmurare poterit. Sed in præsenti vita multi sunt qui in opere dei, longo tempore sibi videntur laborasse: qui si aliquos tardius incipiētes scirēt, sibi præponi vel æquari, murmurarent & dicerent: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus, quasi qui in opere dei longitudinem temporis & ardorem carnis sustinuimus. Peccata autē quatuor modis incurrūt, tum quia iudicium dei reprehendunt: tum quia fratres suos despiciendo nouissimos vocant, tum quia se de operibus iactant,

rum quia fratres suos sibi æquari per inuidiam dolent.

Sequitur pars quarta, in qua dominus ei qui tam peruersè loquitur vel meditatur, respódet per spiritum, vel per scripturam dicens: *Amice: non facio tibi iniuriam.* Primo igitur ostendit iudicium suum rectum esse, cum subdit, *Nonne ex denario diurno conuenisti mecum?* Nemo fratres, ex his verbis putet deum quasi ex cõuentione astrictum esse ad reddẽdum promissum. Sicut enim deus est liber ad promittendum, ita est liber ad reddendum, prçsertim cum tam merita quàm præmia sint gratia sua. Nihil enim aliud quam gratiã suam coronat in nobis deus, qui si vellet in nobis agere districtè, non iustificaretur in conspectu eius omnis viués. Vnde Apostolus qui plus omnibus laborauit, dicit: Existimo quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Ergo hæc couentio nihil aliud est, quam voluntaria dei promissio. Deinde reprehendit eos dominus de contemptu fratrũ, & de iactantia operum, dum eis æquat nouissimos dicens: Volo autem huic secundum opinionem tuam nouissimo dare, sicut & tibi in oculis tuis magno. An non licet mihi domino facere misericordiam cui voluero? Postea eos reprehendit, quia fratres sibi æquari, per inuidiam dolent, cum dicit: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Ecce fratres quàm subtiliter describit malum inuidiæ, quæ tam dolet, quam ipsa parũ accipiat, quam quod alius ali-

Gratiam suã in nobis coronat deus.

Roma. 8.

Inuidiæ malum.

quid accipiat. Nec tam desiderat se plus accipere, quàm alios nihil accipere, & de alterius bono tabescit. Hanc fratres inuidiam omni intentione deuitate, cum qua ad cœlum nullus potest ascendere. Nam inuidus qui flet cum gaudentibus, & gaudet cum flentibus, quàm remotus est à charitate quæ dicit: Flere cum flétibus, & gaudere cum gaudentibus.

Sequitur pars quinta, in qua dominus cõcludit & adaptat similitudinem dicens: *Sic erunt nouißimi primi, & primi nouißimi.* Non est enim fratres, hęc propositio vniuersalis, sed indefinita: Quoniam nec omnes nouissimi erũt primi, nec omnes primi nouissimi: Sed quidam qui videntur apud se, vel apud homines esse nouissimi, erunt apud deum primi. Et quidam, qui videntur apud se vel apud homines esse primi, erũt apud deum in ordine iustorum nouissimi, vel etiam reprobati. Quare? Quia *multi sunt vocati, pauci verò electi.* Ecce fratres, omnes ad vitã vocati sumus, Ecclesiæ parietes replemus, solus deus tamen nouit qui sunt eius. Alij enim per exteriorem operationem nobis videntur esse electi, sed tamen à deo interiora conspiciente reprobantur, vt Pharisæus. Alij per exteriora mala nobis putantur esse reprobi, sed tamẽ per humilitatem & pœnitentiam interiorem, deo sunt accepti vt Publicanus. Alij bene incipiũt, sed finis eorum tepescit, & deficiunt vt Iudas. Alij male incipiunt, sed in finem cõuersi à deo recipiũtur, vt latro: qui penè in eadem hora & pœnituit & exalauit. Nemo itaque fratres, de

Lucæ 18

Iudas.

Latro.

Nō præsumendum de bonis operibus. operibus suis bonis præsumat. Nemo aliū propter exteriora mala iudicet vel cōdemnat. Nemo in longanimitate bonæ vitæ confidat. Nemo sero pœnitentem despiciat. Sed qui bene vi-
1.Cor.10. xit, timeat ne cadat, ne tepescat, ne propter præsumptionem corruat, ne propter contemptum fratris tardioris, displiceat. Qui verò huc vsque male vixit, audiat quod hic dicitur: *Quid hic statis tota die otiosi?* Timeat ergo talis ne morte præueniatur, nec tamen desperet, sed de immensa misericordia confidens, festinet, ploret, satagat, vt quod amisit in tepore, recuperet in feruore. Nemo dicat in vndecima hora, id est in senectute incipiam laborare, & tantundem præmij recipiam, quantum primi. Nemo hoc dicat, fratres, quia nemo de vespertina, necdum de præsenti hora certus est, quia nec vita, nec conuersio in manu hominis est. Hora in qua quis moritur, est senectus sua. Omnes igitur in vinea dei laborare festinemus. Duriciam cordium timore de recordatione peccatorum nostrorum & consideratione gehennæ nato, quasi ligone commoueamus, sarmēta viciorum, sarpa correctionis à nobis & ab alijs auferamus. Caueamus ne ventus aquilonis, flores virtutum in nobis, ne feruor persequutionis fructus iam maturos in nobis ardeat: sed semper solliciti de animabus nostris, nūquam nos dignos, nunquam nos securos estimemus, quousque præmia percipiamus repromissa, quod nobis concedat pater & filius & spiritus sanctus. Amen.

Dominica in Sexagesima.

Libenter sufferetis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. &c. Bipertita est hæc lectio fratres charissimi. Primò enim reprehendit Corinthios, quibus hæc scribit, de hoc quod pseudoprædicatores recipiebant. Secundo se comparat & præfert illis prædicatoribus. Reprehendēs ergo Corinthios de susceptione falsorum prædicatorum, ait: *Libenter suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes.* Ideo enim insipiens est insipiens, quia putat se esse sapientem: & ideo non alienū sed suum vult semper facere consiliū. Primus enim accessus est ad sapientiā, intelligere se insipientem esse, & saniori consilio acquiescere. Porro Sapientiores, insipiētes sufferre & recipere hoc intuitu debent, vt eos corrigant & doceant, vt non erroribus eorū cōsentiāt, vt faciebant Corinthij, qui falsos prædicatores, legem tenendā esse cum Euangelio, & alios errores prædicantes, suscipiebāt, & eorum erroribus acquiescebant. Quorum, vnde dolendum est, sunt etiam hodie similes in Ecclesia, qui quosdam girouagos & falsos prædicatores, libentius quā proprios prædicatores recipiunt, audientes libentius adulantes quàm corripientes loquentes placita, quam loquentes vera. Et iuxta quod Salomon ait: furtiuæ eis aquæ dulciores sunt, sed secundum Euangelium, vere oues proprij pastoris vocem cognoscunt & sequuntur, alienum autem non sequūtur: quia non nouerunt vocem alienorū. Sunt autem fratres mei, quatuor species prædicatorum: Alij autē mala præ-

2. Cor. 11.

Primus accessus ad sapiētiam.

Prou. 9.

Ioan. 10.

Quatuor species prædicatorū.

dicant, & male viuunt: & heretici sunt, qui nec audiendi nec imitandi sunt, sed prohibēdi. Alij mala prædicant per ignorantiam, & in cæteris bene viuūt, & insipiētes sunt. Qui & si in moribus imitandi sunt, tamen audiendi non sunt. Alij bona prædicāt & bene viuunt, & veri prædicatores sunt, qui & audiendi & imitādi sunt. Alij bona prædicant & male viuunt, qui audiendi sunt, sed nō imitādi. de quibus dicitur: Quæcunque dixerint vobis seruate & facite, secūdū verò opera eorum nolite facere. Tanta quippe est auctoritas veræ doctrinæ, quod per quemcunque peruersum, & quocunque fine prædicetur, audienda est. Vnde Apostolus: Siue per veritatem, siue per occasionem Christus prędicetur, gaudeo: & contra, a quocunque honesto & quocunque fine praua doctrina prædicetur, audienda non est. Vnde Apostolus, & si Angelus de cœlo aliud vobis prædicauerit, anathema sit. Quos autem insipientes sustinent Corinthij, exponit Apostolus cum subdit: *Sustinetis enim si quis vos in seruitutem redigit.* Quibus sunt etiam hodie similes, qui simplices a libertate virtutum, in seruitutem voluptatum & carnalium illecebrarum redigunt, dicentes cuncta ad vsum hominū fuisse creata. Quibus, fratres mei, nolite consentire, quoniam qui intemperanter sequuntur licita, cadunt in illicita: Et ille solus in illicita non cadit, qui à licitis cautè se restringit. *Sustinetis*, inquit, *si quis accipit* vestra, *si quis deuoret*, cibos vestros: *si quis extollitur* de sanctitate, vel nobilitate: *si quis in faciem vos ce-*

Matth. 23

Philip. 1.

Galat. 1.

In seruitutem redigere quid.

dit, quod dico secundum ignobilitatem. Quia nãque tanquã facie, ita nobilitate homo cognoscitur rectè in faciem cedi, est per ignobilitatem con téni. Multi quoq; sunt hodie fratres mei, quibus & si falsi prędicatores prędicãt nõ vera, sed grata & placita, sustinẽt eos sua deuorãtes, & de sanctitate se gloriantes, & cæteros negligẽtes.

Sequitur pars secunda, in qua Apostolus se comparat & præfert pseudoprædicatoribus cũ subdit: subaudis *In quo quis audet*? se commendare. *Et ego*. Sed quomodo fratres mei, hic seipsũ commendat Apostolus, cum idem alibi dicat: *2. Cor. 10.* Non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem deus commendat. Et Salomõ, *Prou. 27.* Laudet, inquit, te alienus, & non os tuum. Et re uera, fratres, si quis ad iactantiam seipsum laudat, nõ venialiter peccat. Non enim laudabilis est, qui seipsum laudat. Sed Sancti cum sua bona numerant, non ob iactantiam hoc faciunt, sed ob necessitatem. Tres enim causas inuenimus quibus Sancti sua bona enumerare cogun tur. Quando enim premũtur vehementi aduersitate, ad augmentũ spei & solacij suà bona coguntur enumerare, vt Iob: Oculus, inquit fui cæco, & pes claudo: Si comedi buccellam meã solus, & non comedit pupillus ex ea. Quando etiam volunt deum iudicem ad misericordiam sui inclinare, solent bona sua enarrare, vt Ezechias: Memento, inquit, quomodo ambulauerim coram te in veritate. Quando etiam sancti prædicatores volunt persuadere, vt sibi magis acquiescant quàm pseudoprædicatoribus, solẽt

Tres causæ quib⁹ sancti sua bona enumerare cogũtur.

Iob. 29.

Esaiæ. 38.

se commendare & illis præferre, vt Apostolus in hoc loco. Commendat autem se Apostolus in quatuor, in genere, in ministerio, in reuelationibus, in humilitate. In primo se æquat alijs, in secundo & tertio se prefert eis, in quarto se humiliat alijs & sibi. De genere se commẽdat, & alijs æquat, cum dicit: *Hebræi sunt & ego. &c.* Nobilitas & probitas parentum ad nihil aliud valẽt sequacibus, fratres mei, nisi ad æmulationem imitationis. Hinc est quod antiqui imagines & probitates parentum solẽt depingere ad incitamentum filiorum & nepotum, vt eos ad patrisandum incitarent. Si tu verò degeneras, quare parẽtum tuorum nobilitatem iactas: Nõ te iuuat, sed damnat. Nõ enim ex probis parentibus nasci, sed probos parẽtes imitari, laudabile est. Hinc est quod dominus Iudæis incredulis in patre Abraham gloriantibus, ait: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. De ministerio se alijs præfert, cum dicit: *Ministri Christi sunt & ego, vt minus sapiens dicõ, plus ego.* Ac si diceret, in hoc quod me alijs prefero, loquor vt minus sapiens, quoniam minus sapiens sapientium, est se alijs præferre. Vnde & postea dicit: *Factus sum insipiens, vos me coegistis.* Non tamẽ in hoc quod se alijs preferebat, insipiens erat, quia non ad iactantiam, sed ob vtilitatem subditorum hoc verè & sapienter faciebat. In duobus autem probat se plus ceteris ministrum Christi esse: quia plus sequitur & imitatur eũ in exteriori passione, vt in laboribus, in

Probitas & nobilitas parentũ ad quid valet.

Ioan. 8.

in afflictionibus, in periculis: & in interiori cõpassione, vt in sollicitudine omnium Ecclesiarũ. Et quia infirmatur cum infirmo, vritur cum scandalizato. Hæc pensent prælati Ecclesię, qui extolluntur & gloriantur de ministerio Christi, quia sunt sacerdotes, Episcopi, & populorũ magistri. Si sunt verè ministri Christi, imitẽtur eum, non in diuitijs & delitijs, non in pompa & ambitione seculari, quę Christus semper detestatus est: Sed in eis in quibus imitatur eum Paulus, in passione exteriori, in laboribus, in afflictionib9, in ieiunijs, in Ecclesi. persequutionibus. Sint solliciti pro Ecclesijs, vt nõ eas expolient, sed vt eas instruant & supportent. Lugeãt cũ lugentibus, gaudeant cum gaudentibus, infirmentur cum infirmentibus: fiant omnia omnibus. De reuelationibus se commendat Apostolus, cum ait se raptum vsque ad tertium cœlũ. Hinc discãt pastores Ecclesiæ rapi desiderio ad cœlestia, & ea per lectionem & contemplationẽ meditari, vt sint digni vocari viri desideriorum cũ Daniele, quatinus dominus aperiat eis secreta sapientiæ suæ, ad suam & aliorum vtilitatẽ. Quod verò Apostolus fatetur se nescire, an fuerit raptus in corpore & anima simul, an extra corpus, anima scilicet assumpta: Hoc fratres, contra illos erroneos est, qui affirmant se in vna nocte corporaliter multas regiones trãsmeare, manducare, & bibere, & post remeare. Cum Apostolus spiritu sancto plenus dicat se nescire quomodo in cœlum raptus fuerit. Idẽ de humilitate se commendat, cum ait: *Et ne ma-*

Quid ministri christi, agere debeant.

gnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus satanæ qui me colaphiset, &c. Ecce fratres mei, cum tot & tãtis virtutibus sublimatus esset Apostolus, ad conseruationem humilitatis, datus est ei à deo stimulus carnis, & angelus satanę ad inquietandũ & humiliandum eum. Et cum rogaret illum à se remoueri, dictum est ei à domino: *Sufficit tibi gratia mea, nã virtus in infirmitate perficitur.* Magnitudo enim virtutis solet superbire, nisi temperetur ex humilitate. Quæ humilitas tanta fuit in Paulo, vt contra morem hominum secularium, bona sua vix & coactus enarraret: infirmitates verò suas gaudens aperiret. *Libenter gloriabor*, inquit, *in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi.* Nemo igitur fratres mei, nemo nostrũ infirmitates, labores, & afflictiones fugiat, vel à se remoueri deposcat: quia quod caminus auro, quod lima ferro, quod gelu fare, hoc confert tribulatio iusto. Quid? Illum purgat, elimat, splendificat. Vnde Dauid, Da mihi inquit, auxilium de tribulatione, id est tribulationem fac mihi in auxiliũ prouenire. Oremus itaque fidelem animarum purificatorem, vt hic nos purget, nos purificet, ne in futuro, in furore suo arguat nos: ne in ira sua corripiat nos: sed statim exeũtes de corporali miseria, nos in thesaurũ suum recipiat deus & dominus noster qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum Amen.

Afflictiones non sunt fugiendæ.

Psal. 59.

Dominica in Sexagesima.

CVm turba plurima cõueniret, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, dixit per similitudinem: Exijt qui seminat seminare semen suum, & reliqua. *Lucæ 8.*

Dominus & redemptor noster, fratres charissimi, per omnia nos instruens, vt se persepe figuratè loqui demonstraret, exposuit parabolam istam, vt in parabolis, quas per se non exponebat, significaret spiritualem intelligentiam similiter esse quęrendã. Est igitur (vt ipse ait) Semen verbum dei: Ager mũdus: Seminator Christus, qui de sinu patris exijt, vt semẽ verbum dei, hoc in mundo seminaret: Et etiam quilibet prędicator, qui secundum suum modulum de secreto contemplationis suæ ad erudiendum homines debet exire. Sed hominum, quibus semẽ verbũ dei proponitur, multę species sunt. Nam quidẽ sunt, qui nec & illud audire volũt, vt illi quibus dominus ait: Qui ex deo est, verba dei audit: propterea vos nõ auditis, quia ex deo nõ estis. *Ioan. 8.* Et Propheta, furor illis secundum similitudinẽ serpentis, sicut aspidis surdæ & obturãtis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium. *Psal. 57.* Aspis serpens est incurabilis veneni, quæ ne audiat incãtationes, alteram aurem allidere terrę, reliquã obturare cauda perhibetur. Tales sunt homines quidam incurabilis malitię, qui aures intellectus sui obturant: Hinc amore terrenorũ, hinc amore posterioris partis suæ, id est carnis, ne verbum dei audire velint. Illorum verò qui audiunt quatuor species sunt. Nam alij intantum audiũt verbũ dei, vt nec eius sapore vel *Hominũ qui verbũ dei audiũt quatuor species.*

opere delectantur, qui bene significantur per terram secus viam nulla sepe clausam, vbi semē cõculcatur, & ab auibus aufertur. Corda enim talium clausa non sunt, sed omnium tentationibus spirituum patent. Venit spiritus luxuriæ, non prohibetur, sed intrat. Venit spiritus auaritiæ, nõ prohibetur, sed intrat: Venit spiritus vanæ gloriæ, non prohibetur, sed intrat: & similiter cæteri veniunt, nec prohibentur. Quia verò corda talium, frequentia malarum cogitationũ trita & conculcata sunt, auditum verbum dei in eis adhærere nequit, sed à spiritibus malignis, qui tanquam aues aërij & agiles sunt, à memoria remouentur. Alij verò audiunt verbum dei, & cum desiderio percipiunt, & etiam aliquid boni agere incipiunt, sed à sollicitudinibus & voluptatibus diuitiarum occupati, desistunt. Qui bene, fratres mei, significantur per terram spinis occupatam. Per spinas quippe dicit dominus diuitias significari, quia & si videãtur delectare corpus, tamen animam aculeis curarum pungunt, & peccatis cruentant, & voluptatibus aggrauãt & extingunt. Cum enim diuitiæ cum labore acquirantur, cum timore seruentur, cum cupiditate augeantur, cum dolore perdantur, quid aliud sunt labor, timor, cupiditas, & dolor, nisi punctiones verè cruciãtes animam? Hinc & de illis qui inter huiusmodi spi-
Iob 30. nas delectantur, scriptum est: Et esse sub sentibus diuitias computabunt. Alij quoque audiũt verbum dei, & cũ gaudio suscipiunt, & aliquid boni agere incipiũt, sed tribulationibus & per-

sequutionibus pressi, desistunt. Qui bene significantur per petram, quia altitudinem terrę & humoris, id est fidem & charitatem profundam non habent: & ideo feruescente sole persequutionis, arescunt, & non referũt fructum. Tales erãt illi, quibus dominus per Prophetam promittit: Auferam, inquit, cor lapideum à vobis, & dabo vobis cor carneum. Omnes supradicti non reddunt fructum, quia agrum cordis sui non bene colunt: De quibus per Salomonẽ dicitur: Per agrũ pigri hominis transiui, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerãt superficiem spinæ, & maceries lapidũ destructa erat. Alij verò audientes verbum dei, retinent corde optimo, & fructum afferunt in patientia. Qui rectè significantur per terram bonam: Quia sicut terra bona commendatũ semen reddit multiplicatum: ita bonus homo auditum verbum, cogitando, operando, & docendo, sibi & alijs proficiendo, multiplicare non desistit. Afferet autem fructum in patientia: quia nisi bona terra patiatur extirpationes, arationes, frigus & calores, fructificare non potest. Ita nisi homo patienter extirpet à se spinas & tribulos viciorum, nisi duriciam cordis aret, vomere pœnitẽtiæ & compunctionis: nisi maceries carnis afflictiones & persequutiones patiẽter portet, verbum dei in eo fructificare non potest. Seminato autem agro, cura non est remouenda: quoniam nisi circũsepiatur satum, nisi sariatur, nisi aues exterreantur, nisi temporum oportunitas à deo postuletur: non veniet ad debitam matu-

Ezec. 36

Prou. 24.

turitatis vbertatem. Suſcepto quoque in corde verbo dei, niſi vigili cautela cor à tẽtationibus cuſtodiatur, niſi renaſcentia vitia diligenter extirpẽtur: niſi dæmones pſalmodijs & orationibus abigantur, niſi aſſiduis votis incepti boni incrementum & multiplicatio à deo poſtuletur, nõ veniet ad fructus perfectionem. Reddit
Marc. 4. autem teſte Euãgeliſta alio, ſemen in bona terra fructũ, aliud triceſimum, aliud ſexageſimũ, aliud centeſimum. Tres enim ordines ſunt in Eccleſia, Coniugati, Vidui, & Virgines. Coniugati triceſimum: Vidui ſexageſimum: Virgines centeſimum percipient fructum, ſi perſeuerauerint bene in ſui ordinis puritate. Et ſecundum
Cõiuges. gradum meritorum, erit ordo præmiorũ. Vos igitur coniuges, ſi gradus veſtri ordinem bene ſeruetis, ſi amorem dei vxoribus, filijs, & cæteris omnibus præponatis: ſi coniuges cum freno modeſtiæ diligatis: ſi filios & familiam ſecundum deum doceatis: ſi exceſſus veſtros eleemoſinis redimatis: ſi in mandatis dei perſeueretis, magni eſtis ante deum. Vos autem vi-
Vidui & viduæ. dui viduæque, ſi gradus veſtri religionem cuſtoditis: Si eſtis tantò deo deuotiores, quanto liberiores: ſi mẽte & corpore ſanctimoniam habetis: ſi ieiunijs, orationibus & eleemoſinis vaca-
Virgines. tis, maiores eſtis. Vos quoque virgines viri vel fœminæ, ſi eſtis virgines voluntate, non neceſſitate, vel timore: ſi toto deſiderio cœleſti ſponſo placere deſideratis, ſi vos virtutibus potius quàm veſtibus exornatis, ſi vt prudentes nõ fatuæ virgines gloriam dei, non mundi quæritis,

maximi estis. Veruntamen, fratres mei, sicut aliquod argentum plus valet, quàm aliquod aurum, ita aliquis coniugatus, aliquam viduā vel virginem meritò potest superare. Melior quippe est coniugatus in deo feruens, quàm viduus vel virgo tepens. Itaque, fratres mei, omnes cōuersemur honestè, vnusquisque in ordine suo. Diligamus deum toto desiderio: mundum spernamus, carnem castigemus, vitia de nobis extirpemus: verba dei deuoto corde suscipiamus. Operando & docendo illa multiplicemus, vt fructum æternitatis recipere mereamur. Quod nobis præstare dignetur qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica in Quinquagesima.

Excellentiorem viam vobis ostendo. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autē non habeam, factus sum velut æs sonans aut cimbalū tinniens, &c. Inter omnes gratias, quas fratres mei, largitur hic nobis omnipotens & misericors deus ad præmiū æternæ beatitudinis promerendū, optinet principatū vera charitas, Dei videlicet amor, & proximi. Hanc commendat Apostolus quinque modis: Primò, quod excellentior via est: secundò quod sine ea nihil cætera valent: tertiò quod omnia vitia excludit. quartò, quod qui hāc habet, omnia habet: quintò, quod nunquam excidit. Ostendit igitur hic quod charitas est excellentior via, cum ait: *Excellentiorem viam vobis demonstro*. Est autem charitas excellētior via, quia magis extollens, ma- 1. Cor. 13.

gis expedita, magis propria. Magis extollés est, quia nihil plus extollit quàm charitas, quæ de seruis facit filios, de hostibus amicos, de homi-
Ioan.15. nibus deos. Vnde dominus, iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quę au-
Ioan.1. diui à patre meo, nota feci vobis. Et alibi: Dedit autem eis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Et Propheta: Ego in-
Psal.18. quit dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Sicut enim charitas via est, qua deus venit ad hominé: ita est via qua homo vadit ad deũ. Quia enim non bene conueniunt maiestas & amor, ideo deus amans hominem se coæquauit ei, vt eum secum sublimaret. Charitas est oleum, quod in imo premi non potest, sed superenatat. Charitas etiam magis expedita via est, quoniam per eam compendiosius & facilius ad deum ascendimus. Si enim magnam sapiẽtiam, si magnam eloquentiã, si multas eleemosinas facere, si martyrium sustinere nequis, sufficit tibi si deum & proximum verè diligis. Amor enim seipso contentus est ad merendum deum, nec tantum deum expectat, sed eum iam habet, dum veraciter eum amat. Charitas etiam magis propria est dei suorúmque electorum: quoniam cum cætera bona possint etiam habere reprobi, charitatem soli possident electi. Hinc est enim fons proprius, cui non communicat alienus. Alieni enim sunt, quicunque audituri sunt
Mat.7. hanc vocem, Non noui vos. Hæc est tunica nuptialis, qua induti securi recumbunt. De hac

dominus, hoc eſt, inquit, præceptum meum vt diligatis inuicem. Ac ſi diceret: Hoc eſt excellens & proprium mandatum meum, quo mei à non meis ſeparantur. Itaque, fratres mei, vt filij & amici dei eſſe mereamur, charitatem ſemper cuſtodiamus.

Sequitur pars ſecunda, in qua Apoſtolus oſtendit nulla quantumcunque bona ſine charitate prodeſſe, cum ſubdit. *Si linguis hominum loquar & angelorum.* Magnum quippe bonum eſt fœcunda & eloquens prædicatio, ſed ſine charitate nihil prodeſt prædicanti, prodeſt quidem auditoribus. Sed prædicator qui non ex charitate, ſed propter nummum vel gloriam prædicat, eſt quaſi æs ſonans aut cimbalum tinniens, id eſt alios ad deũ vocat, ſed ſe ſua voce cõquaſſat & cõdemnat. Magnum bonum eſt prophetia de futuris, ſed ſine charitate nihil prodeſt. Nihil quippe profuit Balaã, nihil Sibillæ, nihil Caiphæ, quod futura dei ſacramenta prædixerunt. Magnum bonum eſt ſcire myſteria & ſacramenta veteris & noui teſtamẽti, & omnem ſcientiam diuinam & humanam, ſed ſine charitate nihil prodeſt. Nihil quippe Iudæ profuêre ſacramenta, quæ cum cæteris Apoſtolis habuit communia. Nihil prodeſt diabolo, quod vt ait Ezechiel, cœleſtia nouit miſteria. Nihil Scribis & Phariſęis, falſiſq; doctoribus, profuit habere ſciẽtiam ſanctarum literarum. Magnum bonũ eſt habere omnium fidem ita perfectam, vt per eam transferãtur montes ad literam, vel dæmones à patientibus: ſed ſine charitate nihil pro-

Non prædicandum ad bonum vel gloriã

deſt. Nihil enim proderit quibuſdam, qui hæc & alia bona ſine charitate fecerunt: Qui in iudicio hoc ſe confitebũtur feciſſe, Nónne in nomine tuo prophetauimus? Nónne in nomine tuo dæmonia eijcimus? Quibus non dicetur, Non habuiſſetis hæc dona, ſed non noui vos: quia ſine charitate nihil habuerũt. Nihil enim proſunt hypocritis, qui ob vanam gloriam ea faciunt. Vnde Iacobus, qui offendit in vno, factus eſt omnium reus. Ergo chariſſimi, charitatẽ ſuper omnia ſtudeamus habere, ſine qua cætera bona, nil poſſunt valere.

Matth.7. *Iacobi 2.*

Sequitur pars tertia, in qua oſtendit Apoſtolus quod charitas omnia vitia excludit, cũ ſubdit: *Charitas non emulatur*, per inuidiã, imò gaudet cum gaudentibus, & flet cum flentibus. *Nõ agit perperam*, id eſt peruersè, imò omnia facit bono fine. *Non eſt ambitioſa*, non contendit de honore, ſed de humilitate. *Non quærit quæ ſua ſunt*, ſed quę Chriſti: Chriſti enim voluntatem & gloriam quærit, non ſuam. *Non irritatur* per iram, *non cogitat malum*: fortis ſcilicet nõ ſolum ad non retribuendas iniurias, ſed etiam ad non curandas. *Non gaudet ſuper iniquitate*, imò deflet, ſic & cætera vicia charitas excludit. Vnde & legitur: Qui charitatem habet, non peccat: non quia nõ peccet, ſed quia non peccat ad mortẽ. Peccatum enim in feruore charitatis, eſt quaſi gutta aquæ in ignem, quæ eum non extinguit, ſed inflammat. Feruidam igitur fratres, charitatem habeamus, vt in eius feruore ſordes peccatorum noſtrorum excoquantur.

1.Ioan.4.

Sequitur pars quarta, in qua ostendit Apostolus, quod qui habet charitatem, omnes virtutes habet, cum dicit: *Charitas patiens est* inter aduersa, scilicet benigna est inimicis, eos etiam à quibus patitur, amans. *Congaudet veritati*, id est bono iustitiæ. Vnde & dicitur Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. *Omnia credit*, quæ scilicet de futura vita in scripturis sacris leguntur. *Omnia sperat*, quæ scilicet à deo sunt promissa. Quæ etsi differantur, *omnia sustinet*. Cæteras quoque virtutes habet, qui veram charitatẽ habet: Quarum quasdam & si nõ habet in vsu, habet tamen in affectu. Quamuis enim non habeat in se, habet tamẽ in alijs, de quibus gaudet tamquam de se. Teneamus itaque fratres, charitatem, per quam omnia bona habentur, per quam lex adimpletur. Vnde Propheta, Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Et dominus, In hac tota lex pendet & Prophetæ.

Matth. 5. *Psal. 118.* *Matt. 22.*

Sequitur pars quinta, in qua ostẽdit Apostolus, quod charitas nunquam excidit. Propterea nunquã cadet qui charitati adhæret. Vita enim futura non auferet, imò perficiet charitatem. Quæ enim nunc data est ad bene merendum, tunc dabitur in premium. Cætera verò bona, quæ nũc habent locum, tunc cessabunt: Cessabunt prophetiæ, quia non erit tunc absens vel occultum quod de deo videbitur. Cessãbũt linguæ, quia res & cogitatio aperta, manifestari significationibus non egebunt. Cessabit sciẽtia, quia tunc nõ erit specularis & vmbratilis scien

Cessabunt prophetiæ *Linguæ.* *Scientia.*

Fides. tia, sed aperta dei visio. Cessabit enim fides: Ea enim quæ modo inuisibilia credimus, tunc *Spes.* præsentialiter videbimus. Cessabit spes, quando obtinebimus quod sperabamus. Cæteris itaque cessantibus, tunc charitas augebitur & perficietur. Tunc enim ita diligemus deũ, quod ab eius amore nullatenus poterimus separari vel tepescere. Pensemus ergo fratres mei, pensemus toto corde, quanta, quàm admirabilis erit beatitudo illa, vbi sancti illud, quod semper in hac peregrinatione desiderauerant, sperauerant, exquisierant, contemplabuntur, amplexabuntur, fruentur sine metu, sine defectu, sine inuidia. Vbi & si par non erit sanctorum claritas, tamen par erit gaudium. Omnia enim faciet communia amor vnus, & voluntas vna. Itaque fratres mei, dilectionem dei & proximi, quæ nobis erit premium in patria, toto corde teneamus in via. Super omnia diligamus deũ, qui super nos est. In bono diligamus animam nostram, quæ intra nos est: Sicut nos, diligamus proximum nostrum, qui iuxta nos est. Cum discretione nutriamus carnem nostram quæ infra nos est, quatinus pariter peruenire mereamur ad videndũ deũ deorũ in Siõ, vbi est regnum sine termino, satietas sine fastidio, sanitas sine morbo, iuuentus sine senio, festum sine mœrore, gaudium sine fine, largiente domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica in Quinquagesima.

ASsumpsit Iesus duodecim discipulos suos, & ait illis, Ecce ascendimus Hierosolymam, & cõsummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis, &c. Duobus capitulis distinguitur lectio ista, fratres charissimi: Porro in primo cõsiderandum est secundum literam, quare dominus passionem & resurrectionem suam prædicere voluerit, & quare duodecim discipulis tantum, & quare secreto. Quare se passurũ & resurrecturum prædixit: Ob tres causas, vt se deũ omniscientẽ demonstraret, vt se spontaneè passurũ probaret, vt discipulos suos contra mortis suæ desperationẽ pręmuniret. Quare duodecim tántum? Vt demõstraret tantum apostolicæ doctrinæ sequaces esse dignos, humanæ redẽptionis agnoscere & participare sacramentũ. Quare secreto? Vt sanctum non debere dari canibus, nec margaritas porcis demõstraret. Vnde idem ait: Vobis, inquit, datum est nosse misteria regni dei, cæteris autem in parabolis. Moraliter autẽ fratres mei, instruit nos dominus exemplo sui, quomodo supernam Hierusalem adire debeamus. Sicut enim ipse ascendẽdo Hierosolymã, patiendo, moriendo, resurgendo, ascendit in cælum ad patrẽ: ita nos fratres charissimi, ima viciorum vitando, tribulationes patiendo, mũdo moriendo, anima & corpore resurgẽdo, ad cœlestem patriam ascendere oportet. Ac si diceret dominus, Qui mihi ministrat, me sequatur. Et vbi sum ego, illic & minister meus erit. Itaque fratres totis viribus nitendum est. Nam

Lucæ 18.
Matt. 7.
Marc. 4
Lucæ 8.
Ioan. 12.

si cum tãto sudore culmina montium ascendimus, quanto labore opus est grauitati nostræ nitenti ad cœlum? Teste enim domino, lata & spaciosa est via, quæ ducit ad perditionem, & & multi currunt per eam: Sed angusta & ardua est via, quæ ducit ad vitam, & pauci ascendunt per eam. Facilis est enim (teste Poeta) descensus auerni. Facile est quippe descẽdere de ingluuie ad libidinem, de libidine ad cupiditatem, de cupiditate ad auaritiam: & ita de vitio in vitium, vsque in æternam damnationem. Sed valde laboriosum est fratres mei, ascendere ad abstinẽtiam: de abstinentia ad continentiam, de continentia ad mundi contemptum: & ita de virtute in virtutem vsque ad patriam cœlestem. Hanc ascensionem fratres, nõ potest facere per se homo, nisi adiutus à deo. Vnde dominus, Nemo potest, inquit, venire ad me, nisi pater meus cœlestis traxerit eum. Clamemus igitur ad eũ fratres, clamemus & dicamus ei: Trahe me post te, curremus in odore vnguentorum tuorum. Nam iuxta Prophetam, Beatus est vir, cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit existens in valle lachrymarum in loco quem posuit. Et proculdubio fidelibus nihil de se, sed de deo tantum pręsumentibus, benedictiones gratiarum dabit legislator: & ita ibunt de virtute in virtutem: & tandem videbitur deus deorum in Sion. Tribulationes etiam fratres charissimi, necesse est nos pati, dũ ascendimus ad patriã. Iuxta illud Apostoli, Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ

Matth. 7. *Vergilius 6. Aen.* *Ioan 6.* *Cantic. 1* *Psal. 83.* *Act. 14*

cœlorum. Et alibi: Omnes qui pie volunt viue re, in Christo Iesu persequutionem patientur. *2. Timot. 3*
Nā si in viridi ligno hoc fuit, id est in Christo, *Luc. 23.*
in arido quid fiet? Has tribulationes oportet iustum pati. Necesse est illum pati, tradi, illudi, flagellari, cōspui. Tradi iustum oportet: & hæc multitudo exemplorum te docet. A principio, Abel iustus traditus est, in manibus Cain. Io- *Genes. 4*
seph iustus traditus & vēditus est Hismaelitis: *Gene. 37.*
Iob iustus traditus est in manu diaboli: & vt magis mireris, ab ipso deo. Ecce, inquit, caro eius *Iob 1.*
in manu tua est: verūtamen animam eius serua. Dominus iustus traditus est gentibus per manus Iudæ & Iudæorum: & hoc illi non possent nisi pater, & etiam ipse seipsum traderet: Dicit enim de eo Apostolus, qui tradidit semetipsum pro nobis. Quia ergo fratres mei, nō est *Ephes. 5.*
discipulus supra magistrum, si nos veri discipuli Christi sumus, si verè iusti sumus, nos quoq; necesse est tradi in manus impiorū, diaboli scilicet, & malignorū hominum. Sed nos respiciamus ad Christum traditum, & in eo consolabimur. Necesse etiam est iustum illudi. Illusus est *Genes. 9.*
Noe iustus à filio, Ioseph à fratribus dicētibus, *& 37.*
Ecce somniator venit: Heliseus à pueris dicentibus, Ascende calue. Christus à militibus indu *4. Reg. 2.*
tus veste coccinea, spinis coronatus, & arundine sceptratus, & dictū est ei derisoriè, Aue Rex Iudæorum. Nos fratres si ascendere ad cœlum volumus, necesse est nos illudi, vel à diabolo per fantasticas illusiones, vel à falsis fratribus, nostram simplicitatem irridētibus, & hypocri-

tas nos vocãtibus. Sed nos respiciamus ad Christum illusum, & in eo cõsolabimur. Necesse est etiam iustum flagellari. Flagellatus est Iob, flagellatus est Tobias, flagellatus est dominus, & ligatus ad columnam, in qua vsque hodie apparēt vestigia sanguinis. Apostoli quoque flagellati sunt. Nos similiter, fratres, oportet flagellari, vel infirmitatibus, vel persequutionibus, vel iniurijs, vel damnis. Sed nos fratres, semper respiciamus ad Christum flagellatum, & in eo consolabimur. Necesse est etiam iustum conspui & respui. Spretus & contēptus fuit Ioseph inter fratres: Spretus quoque Dauid à suis dicētibus: Quid nobis & filio Isai? Spretus & Iob à suis inter aduersa: Spretus & dominus, & vocatus filius fabri, & consputus, & inter iniquos proiectus. Apostoli similiter spreti & facti tan-
1. Cor. 4 quam purgamentum & omnium peripsema. Nos quoque fratres si iusti sumus, necesse est nos à mundanis conspui & expui. Sed nos fratres, contemnamus nos contemni, & respicientes ad Christum consputum, in eo consolabimur, Necesse est quoque iustum ad cœlos tendentem crucifigi & mori. Abel iustus ab impio fratre occisus est: Esaias serratus est: Hieremias lapidatus est: Christus crucifixus est: Apostoli & sancti martyres, varijs tormentis passi sunt. Nos quoque fratres, si ad cœlum ascendere volumus, necesse est crucifigi mundo, & si nó materiali supplicio, tamen voluntario, vt scilicet mortificemus membra nostra quæ sunt super
Colos. 3. terram, secundum illud Apostoli, Mortui estis,

&

& vita vestra abscondita est cũ Christo in deo. Sed etiã fratres, mors corporalis benignè à nobis expectanda & excipienda est. Necesse est etiam fratres mei, iustum resurgere de vitijs ad virtutem, de morte ad vitam, de tenebris ad lucem, vt quemadmodum Christus resurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Oremus igitur fratres charissimi dominũ, vt ipse trahat nos post se, faciat ab imis ad alta consurgere: Det nobis suarum benedictiones gratiarum, vt eius passionẽ, resurrectionem, & ascensionem, quantum possumus imitemur. *Roma. 6*

Sequitur: *At illi nihil horum intellexerunt. Erat enim verbum absconditum ab eis*. Idem hodie contingit fratres charissimi: Nam cum prędicamus carnalibus hominibus, quod iustos oporteat in hoc mundo tradi, illudi, flagellari, conspui, mori, & resurgere: vel non intelligunt, vel contemnunt. Est enim diuinum iudicium eis absconditum. Et quando vident hîc iustum pati, putant eum vel nõ curari, vel reprobari. *Cum autem appropinquaret Ierico, quidam cæcus sedebat secus viã mendicans*. Hoc est secundũ Capitulum, in quo dominus postquàm prædixit discipulis suis passionem & mortem suam, illuminat cæcum. In quo fratres charissimi, ostendit se mori sponte, qui cæcos poterat illuminare. Appropinquans verò Ierico, illuminat cæcum. Porro Ierico luna interpretatur, per quã defectus nostræ mortalitatis intelligitur. Dũ ergo deus ad defectus nostræ mortalitatis accedit, humanum genus propter primam præuaricationem excæcat, vel *Luca. 18* *Ierico luna interpretatur.*

ad dei lucem intelligendam reddit. Fuit autem non parui meriti iste cæcus, fratres mei. Habuit enim patientiam, fidem, orationis instantiam, petitionis electionem, impetrationem, obedientiam, gratiarum actionem. Patientiam quippè habuit, quia quãuis duplici miseria, paupertate, scilicet & cæcitate premeretur, non desperat, sed innocentiam seruãs mauult mendicare, quàm furari, quàm rapere, quã fœnerari. Et hoc contra quosdam qui flagellis domini abutũtur: Et de quibus debuerunt fieri meliores, fiunt peiores. Et cũ exigentibus meritis suis, apporiãtur, vel excæcantur exterius, non corriguntur, sed excæcantur, & apporiantur interius, & fiũt vsurarij, periuri, rapaces, & fures: De qualibus dicitur: Curauimus Babilonem, & nõ est sanata. Et alibi: Omnes isti æs & stannum, in medio fornacis. Dominus enim, quãtum in se est, eos per flagella sanat, sed ipsi non sanantur, sed sunt tamquam æs & stannum, cum rubigine sua in medio tribulationis. Sicut autem habundans, si Eleemosinam cõmedat, dicitur comedere peccata populi, ita pauper viuẽs de eleemosina, viuit de gratia. Fidẽ verò (teste domino) cæcus habuit, quia eum, quẽ tam instãter vt sui misereretur, & se illuminaret, rogauit, hoc eum posse non dubitauit. Et hoc cõtra illos est, qui dubiè & hæsitando petunt. Vnde Iacobus, Si quis indiget sapiẽtia, postulet à domino nihil hæsitãs. Nam qui hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur, & circunfertur. Non autem æstimet homo talis, quod accipiat aliquid à deo,

Cæci patientia.

Flagellis dominí nõ abutendũ

Hiere. 51

Ezec. 22.

Cæci fides

Iacobi 1

Quantum autem vera fides ad impetrãdum valeat, ostendit dominus dicens: Si habueritis fidem quantum granum sinapis, dicetis monti huic, trãsfer te, & iacta te in mare, & fiet. Cum ergo fratres postulamus, cum magna fiducia fidei, quod postulãdum est, postulemus. Orationis quoque instantiam habuit, quia quanto magis à turbis præeuntibus increpabatur, vt taceret, tanto magis clamabat, Fili Dauid miserere mei. Vsquequo & tumultum turbarum vinceret, & Iesum transeuntem, ad stãdum & ad miserandum commoueret. Quem nos imitantes, fratres charissimi, clamemus totis visceribus cordis ad eum, Fili Dauid miserere nobis. Et si turbæ, & tumultus vanarum cogitationum, vel malignorum spirituum, vt frequenter contingit, nos orantes disturbant & impediunt, vt ab oratione cessemus, Iesus propter teporẽ mẽtis nostræ nobis transit. Sed nos fratres, turbas & fantasmata cogitationum, à nobis totis viribus repellamus. Et quanto plus nos infestant, tanto magis clamemus: Fili Dauid miserere nobis. Et tunc profecto Christus in cordibus nostris stabit, & nos per gratiã suam illuminabit. Petitionis electionẽ habuit, quia interrogatus à domino quid vis, vt faciam tibi? Non petijt à domino sicut à putis hominibus solebat panẽ temporalem vel argentum, vel aliquid tale: sed lucẽ, & puto quod vtrũque petiit, sicut vtrumq; accepit. Quem nos fratres imitantes, petamus à deo patre luminum, non aliquid trãsitorium, sed lucem: nec lucẽ quæ loco clauditur, & tem-

Matt. 17.
Lucæ 17.

Cæci orationis instantia.

Petitionis cæci electio.

pore terminatur, sed lucem diuinæ visionis. Im-
Impetratio cæci. petrationem habuit, quia sicut postulauerat &
exterius & interius illuminatus fuit, quando di-
ctum est ei, *Respice, fides tua te saluum fecit, & cō-
festim vidit*. Quem nos fratres imitantes, nos il-
luminationem æternam impetraturos confida-
mus, si in feruenti postulatione perseueraueri-
Obediētia cæci. mus. Obedientiam habuit, quia postquā vidit,
eū sequutus est. Videt enim & sequitur, qui bo-
num quod intelligit, operatur. Quod nos indi-
gnos prædicatores redarguit, qui per scientiam
videmus, & tamen per operationem Christum
non sequimur. Viam alijs demonstramus, & ta-
men nos pergere non curamus. Moneamus igi-
tur nosmet fratres charissimi, ad faciendū quod
Luca.12. scimus, & quod prædicamus: quoniam seruus
sciens voluntatem domini sui, & non faciens,
plagis vapulabit multis. Gratiarum quoque a-
ctionem cæcus illuminatori suo egit, & alios
exemplo suo agere fecit, quoniam subiūgitur:
*Et sequebatur eum magnificans deū: Et omnis plebs,
vt vidit, dedit laudem deo*. Nos quoque fratres
mei, de immensis beneficijs non simus ingrati,
sed ex toto corde, verbo & opere gratias aga-
mus, eius laudibus, quantum possimus, in hoc
seculo insistamus, vt in æternum eum videre &
laudare mereamur: Per dominum nostrum Ie-
sum Christum, qui cum patre & spiritu sancto
viuit & regnat deus per omnia secula seculorū.
Amen.

Feria quarta in capite ieiunij.

Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, &c. His verbis, fratres charissimi, olim hortabatur dominus per Prophetam populum suum, qui peccãdo recesserat à se, conuerti ad se. Porrò quæ olim dixit Iudæis, nunc quoque dicit nobis. Sunt autẽ huius lectionis quatuor partes: Primò enim monet populum suum peccatorem ad se conuerti: Secundò ponit causam quare debeat conuerti. Tertiò ostendit qui debeant conuerti. Quartò qua vtilitate. Primò igitur fratres, monet nos dominus ad se conuerti, cum dicit: *Conuertimini ad me.* Ecce fratres mei, quãta sunt viscera pietatis diuinæ. Rogat nos qui rogari debuit. Offensus dominus, rogat seruum fugitiuũ. Offensus sponsus, rogat redire sponsam adulterantem. Vnde ipse per Ieremiam Prophetam Iudeæ cũ dæmonibus adulteranti clamat: Si recedens vxor à viro, duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eam vltra? Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me dicit dominus. Quotiens enim, fratres mei, anima criminaliter transgreditur, totiens legitimum sponsum dimittit, & cum diabolo mœchatur. Hanc tamen hãc, infinitę misericordiæ dominus hortatur, vt redeat: Et iuxta Prophetam rogat, vt audiat vocẽ post tergum monẽtis. *Conuertimini*, inquit, *ad me*. Et quasi quæremus, quomodo ad te conuertemur? Modũ ad

Ioel. 2.

Ierem. 3.

Quomodo anima mœchatur.

iũgit: *In toto corde vestro*. Quidã, sunt qui conuertũtur ad deũ, sed non in toto corde. Non enim in toto corde ad deũ conuertitur, qui quoddã vitium propter deum deserit, & in alio adhuc moratur. Quod fratres mei, omnino caueamus. Nam impietas est, a deo qui summa iustitia est, veniam sperare dimidiatam. Deus enim aut omnia dimittit, aut nihil. Propterea quid prodest fratres mei, sauciato omnia vulnera curasse, si vnum restat mortiferum? Quid prodest etiã omnes aditus castri obserasse, si vnus restat apertus per quem irruat inimicus? Itaque fratres mei, omnia peccata à nobis auertamus, vt toto corde ad deum conuertamur. Sed nec hoc sufficit, nisi perpetrata etiam peccata in nobis puniamus. Vnde & subdit, *In ieiunio & fletu, & planctu*. In duobus enim vera cõsistit pœnitentia: in euitatione peccati, & satisfactione commissi. Pœnitentia enim est perpetrata mala plangere, & plangenda non committere. Ad vtrumque hic monet nos ne cõmittamus plangenda, cum ait: *Conuertimini in toto corde*: Et plangamus perpetrata, cum ait: *In ieiunio & fletu & planctu: Et scindite corda vestra & non vestimenta vestra*. Per hoc enim satisfactio de cõmissis peccatis nobis demõstratur, quæ cõsistit in trib9, in satisfactione operis, in cõpunctione mentis, in cõfessione oris. Porrò ad satisfactionẽ operis nos hortatur cũ dicit, *In ieiunio*. Et quia nõ sufficit sine cordis pœnitudine & cõpũctione, subsequẽter ad cõpũctionem mẽtis nos hortatur cũ dicit, *in fletu & planctu*: Per fletũ quippè &

Pœnitẽtia quid.

Satisfactio in tribus consistit.

planctum, interior compunctio sacerdoti propalatur. Sed quia nec operis satisfactio, nec mẽtis compunctio sufficit sine oris cõfessione habenti tempus & locum, ad confessionem nos hortatur, cũ subdit, *Et scindite corda vestra.* Quidam etenim sunt qui peccata sua tenent abscondita in corde, tamquam putredinem in vlcere. Sed scitis fratres mei, quia vlcus non sanatur, nisi putredo prius eijciatur. Vt ergo vlcera cordis nostri sanentur, putredo peccatorũ per confessionem propaletur. Ad hoc fratres mei, nos hortatur exemplo sui & alius Propheta ad ieiunium cum ait, Genua mea infirmata sunt à ieiunio. Et alibi, Quia sicut cinerem tamquam panem manducabam. Et ad compũctionem, cum subdit, Et poculum meum cum fletu miscebã. Et alibi, A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ. Quasi diceret: Tantus erat dolor gemitus mei, quod ossa adhæserunt meæ carni. Et quis nostrum miserrimorum peccatorum facit hodie, quæ ille tam magnus & tam sanctus rex dicit se fecisse? Idem rursus exemplo sui ad confessionem nos hortatur, cum dicit: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meã non abscondi. Dixi confitebor iniustitiam meã domino, & tu remisisti impietatẽ peccati mei. Porrò in hoc quod postquã ait, *Scindite corda vestra*, adiũgit, *Et non vestimenta vestra*, morẽ reprehendit Iudæorum, qui in afflictionibus scindebant vestimenta sua, magis quàm corda sua. Quorum etiã hodie similes sunt, qui pœnitentiam magis in exterioribus volunt ostentare,

Confeßio.

Psal. 108.

Psal. 101.

Psal. 31.

quàm in interioribus habere.

Sequitur pars secunda, in qua ponit causam quare debeamus cõuerti. *Quia benignus*, inquit, *& misericors est, patiens & multum misericors, præstabilis super malicia.* Quasi diceret: Conuertimini ad deum, quia ille facilis est ad recipiendum, quia benignus est naturaliter, & omne bonum diligens. Et misericors etiam erga peccatores, qui non si statim conuertantur, ipse tamen est patiens, eos ad pœnitentiam expectás. Qui si abutantur dei patientia, crimina criminibus addentes, ipse tamen super peccata multa est multum misericors: Intantum vt etiam sit præstabilis super malicia, id est eius misericordia præstat & præualet omni maliciæ: quoniam nulla quantacumque malicia, diuinam potest vincere misericordiá. Ecce fratres mei, quid sufficit pensare viscera diuinæ misericordiæ. Ergo fratres nullus quantũcumque flagitiosus, quantumcumque facinorosus desperet, sed currat ad fontem Dauid, qui iuxta Prophetam, est patens in ablutione menstruatæ, quoniam omni conuerso, deus conuertitur: Et illi soli venia denegatur, qui ad deum conuerti dedignatur. *Qui scit*, inquit, *si conuertatur, & ignoscat deus, Et relinquat post se benedictionem? Sacrificium & Libanum domino deo nostro?* Quasi nullus. Ponitur autem hæc coniunctio, si, pro quòd non: sicut & ibi: Quibus iuraui in ira mea si introibunt in requiẽ meã. Acsi dicatur: Nullus nouit quod deus non conuertatur, imo semper ad nos eũ cõuerti sperare potius debemus,

Zach. 13.

Quibus venia denegatur.

Ioel 2.

Psal. 94.

quia piger ad pœnas, princeps ad præmia, velox nec obliuiscetur misereri deus: nec cōtinebit in ira sua misericordias suas. sed relinquent post se, id est, conuersis, benedictionē, sacrificium & libanū. Benedictio dicitur donū siue gratia realiter, quia propter eā donās benedicitur. Sacrificiū verò fiebat olim de carnibus: Libamen de liquidis. Porro fratres mei, dum peccator perseuerat in peccato, deo nec benedicere, nec sacrificare, nec libare potest: quia nec est speciosa laus in ore peccatoris. Et iuxta sapientem, victimæ impiorum abhominabiles. Sed deus conuersus dat peccatori gratiam, aperiens eius labia, prius in vita, vt iam eum benedicere possit: dat & ei sacrificium, id est, mentis deuotionem igne sancti spiritus concrematam, vnde deo sacrificare & placere possit. dat quoque ei libamen, id est, lachrimosam cōtemplationem, qua hic cœlestia desiderare, & quodammodo prælibare possit. Oremus ergo eum fratres mei, vt secundum infinitam suam misericordiam conuertatur & ignoscat deus nobis, & relinquat nobis post se conuersis benedictionem gratiæ suæ, vnde ipsum benedicere valeamus: Et sacrificium cordis deuoti & compuncti amore suo concremati, vnde ipsum delectare possimus: Et libamen lachrimarum contemplari, vnde gloriam bonitatis suæ in hac valle lachrimarū prelibare, præsuspirare, & prædesiderare queam⁹.

Benedictio quid.

Prou. 15

Sequitur pars tertia, in qua qui conuerti debeāt, ostēdit, *Canite tuba in sion. &c.* Fratres mei plaga generalis, generali indiget medicina.

Plaga generalis ge

nerali indiget medicina. Si enim vnus peccasset, singulari remedio curari potuisset. Sed sicut olim in tẽpore Iudæorum, ita & nunc in tempore Christianorum,

Psal. 13. 52. Omnes declinauerũt, simul innutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, nõ est vsque ad vnũ.

Esaiæ 1. Et sicut ait Esaias: Omne caput languidum, & omne cor mœrẽs, a planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas. Fere nullum in toto corpore ecclesiæ membrum est, quod sit sanum. Nos enim sacerdotes, & doctores ecclesiæ, qui deberemus esse lux mundi, quod sine gemitu nequeo dicere, potius sumus fumantes quàm flammantes. Et si lumen quod in Ecclesia est, tenebræ sunt, ipse inquit tenebræ quantæ erunt. Quales sunt Principes terrarum & iudices?

Psal. 13. Raptores sunt, vt ait Propheta impiis vespertinis & tributis, & exactionibus deuorant plebem sicut escam panis. Et qualis est populus?

Micheæ 7 Omnes in sanguine insidiantur, & vir fratrem suum venat[ur] ad mortem.

Oseæ 4. Peccata populi. Non est veritas, non est misericordia, non est scientia dei, in terra. Maledictum, mẽdacium, homicidium furtum, adulterium, inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Quia ergo omnes declinauerunt, omnes hortatur propheta ad pœnitentiam: vt cum generali edicto omnes ad ecclesiã conuocentur, cum ait: *Canite tuba in sion.* Quod nos fratres mei hodie fecimus, quãdo cũ campanis ad ecclesiã nos vocati sumus. *Sanctificate*, inquit, *Ieiunium*. Ieiunium fratres per se nullus meriti habetur, nisi bonis operibus sanctificecetur. Monet ergo nos, vt per euitationem ma-

li,& operationem boni, ieiuniũ nostrũ sanctificemus: Et tũc præcipuè orationi, eleemosinæ, vigiliis, & cæteris bonis studiis insistamus. Deinde omnem gradum, omnem ætatẽ, omnẽ sexum præcipit conuocari: Maiores cum ait, *Conuocate cœtum*: qui quasi rationabiles conuocantur: Minores, cum ait: *Congregate populum*, qui quasi irrationabiles & bruti congregari debẽt & cogi. Ætatem cum ait: *Coadunate senes & suggentes vbera*, quoniam nemo mundus a sorte, nec etiam infans cuius vita est vnius diei super terram, qui & si non actualiter, tamen originaliter maculatur. Sexum cum ait: *Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo.* Quos ideo diuidit, quoniam in tempore ieiuniorum a complexibus est abstinẽdum. Interponit etiam sanctificare ecclesiam. Ecclesia autem sanctificatur, quando omne malum de ea aufertur. Sæpe enim peccatum vnius personæ in totam redundat Ecclesiam: Nec solum peccatum principis, vt Dauid: vel Sacerdotis, vt filiorum Heli: sed priuatæ personæ, vt peccatum Achor, qui furatus est laminã auream de anathemate Hierico, ob cuius peccatum multi de populo ceciderunt. Hęc itaque fratres mei formidantes, de medio Ecclesiæ propellamus sacrileges, & præcipuè excommunicatos & cõtumaces, ne ob contagium vnius scelerati, pereant multi. Quod contra illos est qui excommunicatis communicare non timent, non attendentes quoniam qui tangit immundũ, immundus est: & qui communicat excommuni-

Iob 25.

Quomodo ecclesia sanctificatur.

Iosue 7.

cato, excõmunicatus eſt. Cũ autẽ oẽs moneat
Propheta ad pœnitentiã & emẽdationẽ, præci
puè monet ſacerdotes. Quoniã ſicut ruina ſa-
cerdotum eſt ruina populi, ita eorũ profectus,
eſt profectus populi. Qui non ſolum pro ſuis,
imo pro aliorum peccatis, tenentur plorare &
orare, vnde & ſubdit, *Inter veſtibulum & altare*
plorabant ſacerdotes miniſtri domini, & dicebant:
Parce domine, parce populo tuo. &c. Porro tria iu-
bet eos facere, ſtare inter veſtibulum & altare,
plorare, & pro populo orare. Inter veſtibulum
& altare, id eſt, inter deum & populum debent
ſtare ſacerdotes medii, ordine, familiaritate &
meditatione. Medij ordine debent eſſe. vt ſicut
ſunt maiores quantum ad deum, ita ſint maio-
res quãtum ad populum. Non enim debet eſſe
ſacerdos vt populus. Medij familiaritate, vt ſci-
licet cum deo & cum hominibus ſint familia-
res per dilectionem. Medij meditatione, vt ſci-
licet per interceſsionem ſuam poſsint reconci-
liare & populum deo, & deum populo. Plora-
re etiam eos iubet non ſolum ſua, ſed etiã alio-
rum peccata. Sicut enim ſacerdotes viuunt de
oblationibus & eleemoſinis fidelium, ita plo-
rando, ieiunando, & cætera bona faciẽdo, de-
bent portare peccata eorum, vt ſicut populus
portat laborem pro ſacerdote in tẽporalibus,
ita ſacerdos portet onus pro populo in ſpiri-
tualibus. Sic plorabat Samuel Saul, cũ audiuit
a domino, vſquequo tu luges Saul, cũ ego pro-
iecerim eum? Orare etiam eos iubet, nõ ſolum
pro ſuis, ſed etiam pro aliorum peccatis. Vnde

Ruina ſacerdotum eſt ruina populi.

1. Reg. 16.

tam pura & munda debet esse eorum oratio, vt deum iratum posſit placare, & populo reconciliare. Sequitur pars quarta, in qua oſtenditur quæ vtilitas ſequitur ex pœnitētia, cum ſubdit. *Et Zelatus eſt Dominus populum ſuum, & pepercit populo ſuo.* Quaſi diceret quē aduerſum minatur fuerat, conuerſum zelatur & recipit. *Ecce ego*, inquit, *mittam vobis frumentum, vinum & oleum, & lætabimini in eis.* Olim Iudæi carnales, qui ob carnalia ſeruiebant, carnalibus promiſsis gaudebunt. Vt nos fratres, ſi ſpirituales ſumus, non promittit nobis ad ſe conuerſis temporale frumentum, vinum, aut oleum, quæ etiam infidelibus largitur, ſed potius promittit nobis ſpirituale frumentū, vinū & oleum. Per frumentū quippe quod prius ornat menſam, & cor hominis confortat, ſignificatur prima virtutū fides, quę mentē hominis confirmat. Per vinū, quod lætificat & inebriat mentem hominis, ſignificatur ſpes cœleſtium, quæ mentem noſtrā exhilarat, & deſiderio vitæ cœleſtis inebriat. Per oleū quod ſuperfertur omnibus liquorib⁹, ſignificatur charitas, quæ omnibus virtutibus ſuperfertur. Has igitur magnarum cariſmata virtutum promittit nobis conuerſis dominus, vt in eis & hic inter aduerſa huius ſeculi, & in futuro in æterna beatitudine lætemur contemplantes & benedicentes deum in ſecula Amen.

Per frumētum fides ſignificatur.

Per vinū ſpes cœleſtium.

Feria quarta in capite Ieiuniorum.

CVm ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Quomodo fratres chariſsimi, nobis ſit ieiunandum, dominus in hac lectione nobis *Matt. 6*

oſtendit, præcipit enim nobis quatuor: videlicet vt habeamus rectam intentionem in ieiunio: in mente, miſericordiæ compaſsionem: in conſcientia munditiam, in cœlo theſauri repoſitionem. Præcipit igitur primo nobis vt in ieiunio habeamus rectam intentionem, non ſimulationem cum ait: *Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes*, id eſt, nolite admodũ hypocritarũ triſtitiam ſimulare. *Exterminant enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes.* Non autem fratres chariſsimi, prohibet dominus ieiunantibus triſtitiam, nec pallorem vultus, nec candorẽ veſtis, nec cætera huiuſmodi, quæ ſunt ſigna pœnitentiæ, quæ iuſtè coram deo a multis habentur religioſis. Nõ prohibet ſiquidẽ ne habeantur, ſed ne habere appetantur. Vnde nõ ait: Nolite fieri triſtes, ſed nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Qui enim triſtatur de ſuorũ recordatione peccatorum, vel de alieno malo, vel de dilatione patriæ cœleſtis, bene contriſtatur.
Pſal. 50. Vnde Propheta, Cor contritum & humiliatũ deus non deſpicies. Et alibi: heu me quia incolatus meus prolongatus eſt. Qui vero triſtatur de amiſsione rerum temporaliũ, vel de aliqua re vana vel mala, malè triſtatur. Hypocritæ vero vel non triſtantur, ſed triſtitiã ſimulant, vel ſi triſtantur, ſimulant intentionẽ: quia ſimulant ſe ex bona intentione contriſtari: cum ipſi de dilatione vanæ glorię, quam deſiderant, contriſtantur. Quod vt melius poſſint ſimulare, à naturali colore, exterminant faciem ſuam, & artificioſè eam palere faciunt, ſed quę eis vtilitas?

Amen dico vobis receperũt mercedem ſuam. Laudẽ ſcilicet humanam, propter quã totum illud faciebant. Cum igitur fratres mei ieiunatis, cum Eleemoſinã datis, vel cum aliquid, aliud bonũ facitis, non faciatis illud ad laudẽ hominũ, ſed ad amorẽ dei promerendum. Nã quæ vita miſerabilior eſt vitæ hypocritæ, qui ob vanos hominum rumuſculos & præſentem vitã perdet & futurã. Porro fratres mei, perfectis, qui gloriam hominum non appetunt, & oblatam contemnunt, non eſt neceſſe pallorem vultus, & ſqualorem veſtis euitare, vel ſua bona opera abſcondere, imò & peccarent, ſi abſconderent. Quoniã talibus dictum eſt: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt glorificent Patrẽ veſtrum qui in cœlis eſt. Imperfectis vero, qui gloriam hominum nondum penitus contemnunt, & laudem oblatam reſpuere neſciunt, cui tandus eſt pallor, triſticia & ſqualor veſtis, & bona ſua occultè facienda. Vnde & iuxta literã huiuſmodi imperfecto ſubdit dominus, dicẽs: *Tu autẽ cum ieiunas, vnge caput oleo*, quod ſcilicet paleſtini in ſollennitatibus faciebant. *Et faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui videt in abſcõdito: Et pater tuus qui videt in abſcondito*, id eſt in conſcientia, *reddet tibi*. Spiritualiter verò præcipit dominus in his verbis ieiunantem habere in mente miſericordiam. Oleo nãque quod ſupernatat omnibus liquoribus, miſericordia ſignificatur, quæ ſuperexaltat iudicium. Vnde & oleos græcè miſericordia dicitur latinè. Per caput verò mens ſignificatur,

Vita hypocritæ miſerabilis.

Matth. 5

quæ in toto homine principatur. Præcipit ergo dominus ieiunantem oleo caput vngere, id est gratia misericordiæ mentem impinguare. Est enim mens arida, quæ oleo nō est impinguata. Quales sunt (vnde dolendum est) hodie multi qui miserorum dolore, miseria & anxietate, nō magis mouentur quàm si non homines, sed lapides essent. Sūt enim, vt ait Apostolus, sine affectione, sine misericordia, sine fœdere. Qui sicut immisericordes sunt, ita summum iudicē sibi sentiēt immisericordem. Scriptū est enim, iudicium sine misericordia fiet ei qui non facit misericordiam. Et dominus in Euangelio: Nisi remiseritis ex corde fratribus vestris, nec pater vester cœlestis remittet vobis. Econtrario verò de pijs & misericordibus dominus dicit: Beati misericordes, quoniā ipsi consequantur misericordiam. Itaque fratres mei excludamus à nobis omnē duriciam & inhumanitatē, & induamus viscera misericordię. Et cū in omni tempore debeamus pinguescere oleo misericordię, iuxta illud: oleum à capite tuo nō deficiat, tamen præcipuè in diebus ieiuniorum misericordia debemus superefluere, quādo de peccatis nostris misericordiam expectamus. Scriptum est enim, Misericordiā volo & non sacrificiū. Misericordia sine ieiunio valet. Ieiunium sine misericordia valere non potest. Cum igitur ieiunamus fratres mei, primo misericordiā habeamus in nos, iuxta illud, Miserere animę tuæ placens deo. Animæ nostrę tunc miseremus, quādo à seruitute viciorum eam per pœnitentiam reuo-

Roma. 1. *Iacobi 2* *Matth. 5.* *Eccle. 9.* *Osee 6.* *Eccle. 30.*

reuocamus. Misereamur & proximorũ nostrorum in nos peccantiũ eis dimittendo. Misereamur & malorum hominũ, pro eis supplicãdo. Misereamur afflictorum & pauperum, eis subueniendo, iuxta quod Esaias dicit: Frange esurienti panem tuum, & egenos vagósque induc in domum tuam. Cum videris nudum operi eũ, & carnem tuam ne despexeris. Pręcipit, quoque dominus ieiunantem habere mundiciam in conscientia, si spiritualiter intelligamus hoc quod dicit, faciem tuã laua. Facies quippe per quam nos cognoscit deus, conscientia est. Hãc ergo præcipit per pœnitentiam lauari: iuxta illud, lauamini, mundi estote, auferte mala cogitationum vestrarum. &c. Et illud Psalmistæ, Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Porro sine munda cõscientia, nec ieiunium, nec aliud bonum opus valet. Vnde dominus per Esaiam: Nũquid hoc est ieiunium, dicit dominus? quasi circulum contorquere caput suum, & saccum & cinerem sternere? nonne hoc est magis ieiunium quod elegi? Dissolue colligationes impietatis, depone fasciculos deprimentes. Lauemus ergo fratres mei maculas conscientiæ nostræ, singultibus, suspirijs & lachrimis veræ pœnitentiæ: quoniã lachrimæ lauant delictum, quod pudor est ore confiteri. Non quod lachrimæ sine confessione sufficiant, sed quia pudor ex crimine auget lachrimas in cõfitente. Faciamus fratres, quod Psalmista exemplo sui nos facere monet: Labo raui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes

Esa. 58. Esa. 1. Psal. 50. Esa. 58. Psal. 6.

lectum meum, lachrimis meis stratum meum rigabo. Præcipit etiam dominus ieiunantē habere in cœlo thesauzi sui repositionem, cū subdit, *Nolite th-sauriZa e vobis in terra*. In terra thesaurizat, qui vel ad literā diuitias suas in terra, & ob terrenam intentionem abscondit, vel qui spem suam in terrenis ponit. In cœlo verò thesaurizat, qui ad literam per opera misericordiæ & iustitiæ, diuitias suas in cœlum transfert: vel mysticè qui totam spem suam in cœlestibus confert. Quare autem in terra non sit thesaurizandum, ostendit cum subdit: *Vbi erugo & tinea demolitur, & fures effodiunt & furantur.* Porrò erugo corrodit metalla, tinea vestes: quod ab his non tangitur, fures furantur. Per hæc ergo tria, omnis auarorum thesaurus perdendus esse significatur, aut enim relinquēt diuitias suas, aut relinquentur ab illis. Vnde scriptum est: Qui congregauit diuitias, misit eas in sacculum pertusum. Et alibi: Thesaurizat & ignorat, cui congregauit ea. Quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque cum eo condescendet gloria eius. Mysticè verò erugo, id est superbia, & tinea, id est inuidia: & fures, id est dæmones, thesauros sperantium in terrenis dissipant & perdunt. Spem verò thesaurizátium in cœlo, nec superbia, nec inuidia, nec dæmodes corrumpere possunt. Aliam etiam causam, ob quam non in terra, sed in cœlo thesaurisandum est, ponit cum subdit: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Ac si diceret: quoniam cor nostrum in cœlestibus, nō in terrenis fige-

Agge.1.

Psal.38.

Erugo superbiā significat & tinea inuidiam

re debemus, ideo thesaurũ spei nostræ semper in cœlo collocare debemus, vt multa antequã moriamur per eleemosinas ad cœlum trãsmittamus. Nam si recolligamus quot quotidie in vsibus corporis, quot in vanis, quot in malis expendamus: fere nulla videbuntur, quæ pro salute animæ nostræ fecerimus: cum omnia pro salute eius facere deberemus. Ploremus ergo fratres nihil vel parum nos in cœlo thesaurizasse: & quod minus fecimus, facere festinemus. Cogitemus quanta quotidie pro corpore expẽdimus, & plura pro salute animæ expendere satagamus. Illa quæ pro corpore expẽdimus, perdita reputemus. Illa quæ pro anima expendimus, benè collata gaudeamus: quatinus tã thesaurus, quàm cor nostrum sit in cœlo: Et cum illuc in resurrectione ascenderimus, indeficientem thesaurum inueniamus: per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in æternũ. Amẽ.

Dominica prima Quadragesimæ.

Hortamur vos ne in vacuum gratiam dei recipiatis. &c. Duobus capitulis distinguitur, hæc lectio fratres charissimi: In primo duo facit Apostolus. primò hortatur ne gratiam dei vacuam in nobis habeamus, secundò ostendit quam gratiam precipuè in vacuum non debeamus habere. Hortans igitur nos primò ne vacua sit in nobis gratia dei, ait. Hortamur vos, *ne in vacuũ gratiam dei recipiatis*. Gratia fratres charissimi, dicitur, quicquid gratis datur. Nos autẽ nihil boni habemus, quod a deo gratis nõ acce- 2. Cor. 6.

1. Cor. 7. perimus. Vnde idem Apostolus ait alibi: Quid habes quod non accepisti? Itaque fratres, quicquid sumus, quicquid possumus: quicquid possidemus, dei donum & dei gratia est. Hortatur igitur nos Apostolus, vt quamcumque à deo acceptam gratiam non in vacuum habeamus.

Modi quatuor quibus gratia dei in vacuum habetur.

Sunt autem quatuor modi quibus gratia dei in vacuum habetur. Primus est, quando de accepta gratia aliquis deo ingratus existit: de quo dominus arguit nouē leprosos, nōne, inquit, decē mundati sunt, & nouē vbi sunt? Non est inuētus qui rediret & daret gloriam deo, nisi hic alienigena. *Lucæ 17* Porro qui de accepta gratia deo ingratus existit, meretur non solum non accipere gratiam accipiēdam, sed etiam perdere perceptam. Hinc est quod sępe videmus nōnullos qui cum acceperint à deo bonum ingeniū, vel magnam scientiam, quia tamen superbiunt, & deo auctori ingrati existunt, accepta gratia in eis non augmentatur, sed potius minoratur. Quidam verò sunt, qui etsi in prosperis gratias agant, secundum illud: Confitebuntur tibi cum benefeceris eis, *Psal. 48.* tamē in aduersis tacēt, vel murmurant, vel etiam, quod peius est, flagellis, tempori & ordinationi dei, & ita gratiæ dei maledicunt.

Flagella signa misericordiæ dei.

Sunt quippe flagella quibus nos deus corripit, gratia magna, & misericordiæ suæ magnę signa. Flagellat enim pater filium quem diligit, *Hebr. 12.* Sicut econtrariò, non flagellare delinquentem, diuinæ iræ signum est, ipso attestante per Prophetam: *Ezech. 16* Iam, inquit, nō irascar tibi, zelus meus recessit à te. Hoc intelligens Sapiens, de illatis

flagellis deum benedicit, & ei gratias agit. Hinc est quod sanctus Iob, vxore sibi imperante, vt benediceret deo, & moreretur, ait: Si bona suscepimus de manu domini, mala autem quare nõ sustineamus? Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factũ est: sit nomen domini benedictum. Nos itaque fratres charissimi, huius exemplo, tam in prosperis quam in aduersis, deo gratias agamus. In aduersis enim lætari & deum benedicere tantum est bonorum, cum in prosperis benedicere, possit esse etiam malorũ. Porrò parum placet deo vox confessionis, quam format exultatio prosperitatis. Sed in die mandauit dominus miseri cordiam suam, & nocte canticum eius, vt scilicet in prosperis eleemosinam faciamus, & in aduersis deo psallamus. Secundus modus est, quando quis acceptã gratiam inutiliter abscon dit, de quo damnatur iuxta Euangelicam parabolam, piger ille seruus, qui acceptum abscõdit in terra talentum. Quod enim ibi talentum, hic gratia nũcupatur. Damnatur igitur fratres, quicunque acceptam gratiam à deo siue sapientiã, siue diuitias, siue potestatẽ, siue ministeriũ, siue quamlibet aliam rem, non vtitur & distribuit, ad profectum animarum. In quo & illud pensandum est, quoniã talentum quod pigro aufer tur, alij qui perceptis bene egerat, confertur. Quod quotidie fratres charissimi, videm⁹ quo niam gratia pigro aufertur, & ei qui in cæteris probus fuerat, cõfertur. Itaque fratres gratiam à deo acceptam non inutiliter abscõdamus, sed

Iob.1.& 2.
Psal.41.
Matt.25

Prouer.11 eam alijs communicemus, vt inde & nobis & alijs proficiamus: Scriptum est enim, Qui abscondit fruméta, maledicetur in populis. Et alibi, Non retineas verbum in tempore salutis.
Eccle.4. Et alibi: Thesaurus abscõditus & sapientia abscondita, quæ vtilitas in vtrisque. Sapiẽtia enim nobilis possessio, distributa suscipit incrementum, & auarum dedignata possessorem, nisi publicetur, elabitur. Tertius modus est, quando aliquis accepta gratia abutitur: vt ille qui scientia, vel diuitijs, vel potestate, vel qualibet alia re, male vtitur, inde persequendo deum & proximum, vnde deo & proximo debuit seruire.
Eccle.20.
Qui dei gratia abutuntur.
Osee.8.13 Vnde dominus per Oseam, arguit Israelitas, quod aurum, quod argentum, frumentum & vinum, lanã & linum à deo sibi præstita, Baal deo suo offerebant. Quod etiam hodie faciunt qui sapientiam, vel eloquentiam, vel habundantiá, vel cætera bona sibi à deo collata, contra deum in vsu criminum & diaboli seruitio expendũt. Nos ergo fratres Deo de donis suis seruiamus, & ad eum, à quo solo habemus, omnia referamus, qui solus est Alpha & ω, omnium scilicet bonorum initiũ & finis. Quartus modus est, quando aliquis acceptam gratiam perseuerãter non custodit. Nullum enim bonum, quod perseuerãtia caret, deo placere valet. Vnde in lege præcipitur, vt caput animalis cum cauda in sacrificijs offeratur. Quoniã ille bene sacrificat, qui bene incipit & bene cõsummat. Hinc etiá dominus per Ioannem dicit, Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronã vitæ. Ac si di-
Apoc.1. & 22.
Gratia custodienda
Apoc. 2.

diceret:alias nō dabo. Hinc per Ezechielem dicitur, Si auersus fuerit iustus, & fecerit iniquitatem, in iniquitate sua morietur: & omnes iusticiæ eius quas fecerat, non recordabuntur. Vos ergo fratres mei, qui per peccata à deo auersi estis, per pœnitentiam cito conuertimini. Vos verò qui in bono proposito estis, perseuerate, de bono in melius, in finem vsque perseuerantes. Secundo ostēdit Apostolus quam gratiam nos hortetur non in vacuum habere, cum subdit. *Ait enim dominus*: scilicet per Esaiam prophetam de tempore gratię: *Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te*, gratiam scilicet cooperantem cōferendo. Quod Apostolus exponens subdit, *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, scilicet promerendæ*. Ergo fratres mei, gratia quam hortatur nos Apostolus, non in vacuū recipere, est gratia operans, qua deus operatur primò in nobis sine nobis, cordis cōtritionē dando & peccata dimittendo. Est gratia cooperans, qua deus post operatur in nobis & cum nobis, dans nobis facultatem vt faciamus bonū. Ipsum etiam tempus gratiæ, in quo deus non solum gratias, sed etiam propriū sanguinem dedit in redemptionē generis humani, gratia potest appellari, in quo deus plusquā in cæteris temporibus propicius est peccatori, gratis impium iustificādo, & gratias adiutrices conferendo. Itaque fratres mei, qui primā gratiam, id est, peccatorum remissionem iam percepit, ingratus vel inutilis existendo, caueat ne in vacuum eam perceperit: qui vero neutram

Ezech. 3.

Gratia operans.

Gratia cooperam.

adhuc in peccato perdurans accepit, timeat ne tempus acceptabile, & diem salutis transeat otiosè, sed potius tẽpore accepto clamet, vt deus exaudiat eum, & trahat eum de lacu miseriæ & de luto fecis. Clamet, inquam, dum licet, & pœniteat dum tempus habet. Quoniam pœnitentia in hac vita tantũ valere potest, & salus promereri potest. In alia vita verò, nõ erit tempus seminandi, sed metendi: non promerendi, sed accipiendi. Propterea fratres charissimi, omni vigilantia caueamus, ne tempus nobis præstitũ ad salutem promerẽdam, in vacuum expendamus. Sed heu fratres, quod sine gemitu dicere nequeo, spacium temporis datum ad pœnitentiã negligimus, & quando deberemus flere peccata, ea augemus. Magnam temporis partem transimus dormiendo, magnam ocio vacando, magnam male agendo. Ecce fratres, præterijt dies hesterna, non amplius reditura, & presens hora iam non erit. Omne tempus more fluuij irremeabiliter transit. Itaque fratres illud modicum tẽporis, quod nobis à deo datur, non inutiliter transeamus. Perdimus enim omne tempus illud, in quo de deo, & de anima nostra nõ cogitamus. Videamus igitur ne diem, ne horá amittamus. Sed sicut solebãt antiqui Patres, in sero omnem diurnum laborem, & in mane nocturnam cogitationem, vel delectationem ad memoriam reuocemus. Et si quid mali cõtraximus, pœnitentia tergamus: si quid boni, magis augeamus, & tempus in quo nihil boni fecimus, nos amisisse ploremus: & in tempore

Clamãdũ & pœnitendũ dũ licet.

Spacium temporis datum ad pœnitentiã non negligendũ.

Tempus perditum quando.

quod ſuper eſt nobis, amiſſi damnũ temporis recompenſare ſatagamus. Cum autem vniuerſum tempus obſeruandum ſit nobis, maximè quadrageſimale tempus obſeruare debemus. Hoc enim quaſi decima totius anni deo conſecrandum eſt, vt in hoc emendemus quod in cæteris temporibus tranſgreſſi ſumus. Celebrate itaque fratres mei, inchoata ieiunia, non qualicunque modo, ſed ſicut ait Propheta Ioel: Sanctificate ieiunium. *Ioel 2.* Sãctificatur enim ieiunium per pœnitentiam, per eleemoſinam, & per orationem. *Quomodo ſanctificatur ieiunium.* Sic maceretur corpus per ieiunij abſtinẽtiam, quod humilietur, & purificetur anima per pœnitentiam, dei miſericordia imploretur per eleemoſinam, mala repellantur & bona impetrantur per orationem. Conſecrate ieiunium veſtrum, quia propter vos ieiunauit dominus noſter Ieſus Chriſtus: qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Dominica prima Quadrageſimæ.

Nemini dantes vllã offenſionẽ, vt nõ vituperetur miniſteriũ noſtrũ, ſed in omnibus exhibeamus nos ſicut dei miniſtros. &c. *2. Cor. 6.* In hoc ſecundo capitulo fratres chariſſimi, hortatur nos Apoſtolus vt irreprehenſibiles tanquã dei miniſtros nos exhibeamus. Cum autem miniſtri dei vniuerſaliter poſſint dici, quicunque gratiam a deo ſibi datã rectè adminiſtrant, tamen ad miniſtros ſanctæ Eccleſiæ ſpecialiter refertur. *Miniſtri vniuerſaliter qui.* Nos ergo fratres mei, qui ſumus miniſtri altaris, & diſpenſatores verbi dei, monet Apoſtolus, vt in

omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut dei
Prou.29. ministros. Sicut enim iuxta Salomonē, malus
Princeps impios habet ministros: ita contrario
conueniens est, vt sanctus dominus sanctos habeat ministros. Vnde ipse ait, Sācti estote, quo-
Leuic.19. 20. niam ego sanctus sum. Multum enim deū exacerbat minister fœdus. Peccatori autem dicit
Psal. 49. deus, Quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Enume-
In quibus dei ministri se debent exhibere. rat igitur Apostolus sex, in quib⁹ pręcipuè nos tamquam dei ministros debemus exhibere: In euitatione offensionis, in patientia afflictionis in operibus bonis, in virtutibus, in verbo rectæ prędicationis, in iusto vsu prosperitatis & aduersitatis. Primo igitur monet vt exhibeamus nos sicut dei ministros in euitatione offensionis, cum dicit, *Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum:* Videlicet, vt nec per inobedientiā, nec per negligentiam offendamus deum, nec læsione, nec malo verbo, nec malo exemplo proximum. Porrò cum omnes debeant cauere, ne deum per inobedientiā offendāt, præcipuè nos ministri Christi, qui etiā pro aliorū offensis intercedere debemus. Nam si aliquis de populo offendit, orabit pro
Eccls.12 eo sacerdos. Si autem sacerdos offenderit, quis orabit pro eo. Et si incantator percussus à serpente fuerit, quis medebitur ei? Caueamus etiā fratres, ne per negligētiam deum offendamus,
Ierem.48 quoniam iuxta Hieremiam, maledictus qui o-
1.Reg. 2 pus dei negligenter agit. Corripiebat quidem Heli filios suos, sed quia tepidè & negligenter,

hoc fecit, quod perditionem cum eis incurrit: Hoc contra quosdam nostrûm est fratres, qui in diuino officio, in prædicatiõe & correctione, in oratione & lectione, & in cæteris tepide & negligentes sumus, cum iuxta Ioannem, Christus tepidos euomat: Et iuxta Sapientem, homo dissolutus in operibus suis, sit super opera sua dissipantis. Læsione quoque, proximum nos ministri Christi offendere non debemus, quin potius lędentes prohibere debemus & arcere. Nam percussorem Episcopum esse Apostolus prohibet, & ille eũ condemnat, qui dorsum suum exposuit ad flagella, & maledictus non remaledixit. Cauere etiam nos ministri Christi debemus, ne dicto proximum offendamus: vt scilicet non simus maledici, nec iuratores, nec detractores, nec scurrę, nec turpiloqui, sed magis sermo noster sale sapientiæ conditus sit, vt præstet gratiam audientibus. Caueamus etiam ne malo exemplo alios errare faciamus: Offensionem quoque suo exemplo alijs ponit, qui vel malè vel indiscretè agit. Propterea minister Christi caueat, ne penitus mala faciat, nec etiam bona indiscretè. Quod facit qui vel per cibum, vel per aliquod mediocre bonum scandalum ponit. Vnde Apostolus, Si cibo fratrem tuum offendis, iam non secundum charitatem ambulas. Propter offensionem enim fratrum, non solum mala, sed etiam bona omnia illa, sine quibus haberi potest salus, euitanda sunt. Secundo præcipit, vt exhibeamus nos sicut dei ministros, in patientia: Quæ in quibus

Apoc. 3

Mores ministrorũ Ecclesiæ quales esse debẽt.

Roma. 14

necessaria sit, subiungit: *In tribulationibus*, scilicet persequutionum. Iuxta illud, Fili accedens ad seruitutem dei, præpara animam tuam ad tentationem. Et hoc contra illos est, qui volunt esse Episcopi, Sacerdotes & ministri Christi, vt hic pacem & tranquillitatem habeant: cum dominus mittens discipulos suos ad prædicandum, eis dixerit: Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. *In necessitatibus*, subaudi famis, frigoris & paupertatis. Et hoc contra illos, qui Episcopi, sacerdotes, & ministri Christi volunt fieri, vt hic habundant diuitijs & delicijs: Cum econtra magister noster, qui hîc fuit pauper, non habens vbi caput reclinaret, dicat: Qui mihi ministrat, me sequatur. Sed quomodo fratres, diuitijs oneratus discipulus nudum & expeditum magistrum potest sequi? *In angustiis*, scilicet periculorum. Et hoc contra illos est qui prelati & ministri Ecclesiarum, ad hoc volunt fieri, vt sint securi. Qui enim plurimum est custos plus vnde timeat, habet. Persona quippè priuata de se sola timet. At pastor, & si de se securus est, tamen eum de ouibus semper timere necesse est: qui totiens periclitatur, quotiens aliqua ouium suarum periclitatur, *In plagis*, scilicet verberum. *In carceribus*, scilicet vinculorum. *In seditionibus* populorum, scilicet contra se commotionibus. Et hoc cõtra illos, qui ideo volũt fieri primates & doctores Ecclesiarũ: vt sine iniuria sine contumelia, sine inquietatione viuant. Verũ si veri discipuli Christi sunt, iniurias & contumelias

Eccle.2

Matt.19.

Episcopi, Sacerdotes.

Ioan.12.

Qui plurimũ est custos, plus habet vnde timeat

Pastoris est de ouibus timere.

patientur: Cum ipſe magiſter dicat, Non eſt *Lucæ 6.*
diſcipulus ſuper magiſtrum. Si me perſequuti
ſunt, & vos perſequentur. Et alibi, Amen dico *Ioan. 16.*
vobis quia plorabitis & flebitis vos, mundus
autem gaudebit. Qui autem in hoc ſeculo ne-
ſcit pati vel plorare, probat ſeipſum diſcipulum
Chriſti non eſſe. Tertiò præcipit, vt exhibea-
mus nos ſicut dei miniſtros, in bonis operib⁹. *Magiſtri*
In quibus? *In laboribus*. Et hoc contra illos eſt *eccleſiarũ*
qui magiſtri Eccleſiarum ad hoc volunt eſſe, vt *deſides.*
otioſi & deſides fiant. Cum ipſe, qui hoc dicit
Apoſtolus, propriis manibus laborauerit, & a-
lios laborare fecerit, & dixerit. Qui non labo- *2. Theſſ. 3.*
rat, non manducet. Et Pſalmiſta: Labores ma- *Pſal. 127.*
nuum tuarũ quia mãducabis, Beatus es & bene
tibi erit. Et Hieronimus: Sẽper, inquit, aliquid *Hieroni-*
operis age, vt diabolus inueniat te occupatum. *mus.*
Otioſitas enim inimica eſt animæ. Et hoc con
tra illos Eccleſiarum magiſtros, qui relictis la-
boribus neceſſariis, venationibus, aleis, ludis,
& cæteris vanitatibus intendunt. In vigilijs de-
bent eſſe miniſtri Chriſti, vigiles ſemper eſ-
ſe, non ſolum in orationibus, ſed etiam in re-
gimine ſubditorum. Et hoc contra illos, qui
vix etiam orto ſole ad Eccleſiam ſurgere vo-
lunt, qui in cura ſalſamentorum & volu-
ptatum plus vigilant, quàm in cuſtodia ani-
marum. *In ieiuniis*, ieiunare debet miniſter
Chriſti, & vt deſideria carnis mortificet in ſe *Miniſter*
& vt alios exemplo ſui doceat ieiunare. Nam *chriſti ie-*
ſacerdos præpinguis & rubeus, qua fronte aliis *iunare de-*
abſtinentiam & carnis macerationem audebit *bet.*

prędicare? Quartò præcepit vt exhibeamus nos sicut dei ministros, in virtutibus. In quibus? *In castitate*. Cum castitas omnem deceat personã, præcipuè decet sacerdotẽ. Vnde & in lege quã do sacerdotes ministrabant in templo, separari iubebãtur, & ab vxoribus, & à vino. Ipsi etiam gentiles, non nisi castos constituebant sacerdotes. Quorum si aliquis vel aliqua de fornicatione conuinceretur, viuens interficiebatur. Qualis ergo debet esse sacerdos Euangelicus, qui assiduè tenetur non animal, non incẽsum, sed dei filium immolare? Heu quo animo, qua audacia sacerdos concubinarius, corde & corpore pollutus, audet contingere virginitatis filium, mũdatorem animarum? *In scientia*, diuinarum scilicet & mundanarum rerum, quæ si cum charitate habeatur, vtique virtus est. Et hoc contra illos qui dicunt paruam scientiam sufficere sacerdoti. Quem enim plus est necesse sapere, quàm iudicem animarum? Debet igitur vtrúmque scire testamentum, vt vtroque cornu ventilet inimicos crucis Christi: Et sit semper paratus reddere rationem de illa fide & spe, quæ in nobis est: Et sit similis patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera. *In longanimitate*, patientiæ scilicet & spei, vt nulla grauedine, vel lõgitudine aduersitatum à virtute patiẽtiæ & spei fatiscat. Et hoc cõtra illos, qui quolibet damno etiam temporali mouentur & muliebriter plorant: cum ministrum Christi, tanta deceat fortitudo, vt omnia tẽporalia ridens amittat *In suauitate*, scilicet vt minister Christi nõ execretur,

Castitas decet omnem personam.

Sacerdos Euangelicus.

Sacerdos debet scire vtrũque testamentum.

non irrideat peccatores, sed potius suauitate verbi, & exempli, & veniæ, illos alat & alliciat. Et hoc contra illos, qui arroganter intonant & execrantur in populum sibi commissum, calamum conquassatum conterentes, & lignum fumigans extinguentes. *In spiritu sancto.* Ac si diceret: Non solum habeat minister Christi hanc vel illam virtutem, sed etiam ipsum fontē gratiarum, spiritum sanctum: *In charitate non ficta,* vt scilicet non dilgamus verbo, neq; lingua, sed opere & veritate. Ficta est charitas cū quis diligit in prosperis, & deficit in aduersis. Hoc contra illos qui blandis verbis, liberalibus promissis, & fictis obsequiis diuites venerantur, quam non habēt interius, exterius dilectionem simulātes. Quintò præcipit vt exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in verbo veritatis, secundo illum Esaiæ, Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum, Et alibi, Ve mihi, quia tacui. Et Apostolus, Prædica, inquit, verbum dei, insta oportune, importune. Debet autē verbum prædicator prædicare non suum, sed veritatis, quia scriptum est: Annunciabis eis ex me. Et Petrus, Si quis loquitur, inquit, quasi sermones dei. *In virtute dei,* sub audis verboveritatis proficiēte: Quia nisi sit intus qui doceat in vanum lingua laborat doctoris: Quia nec qui plantat, nec qui rigat, aliquis est, sed qui incrementum dat deus. Et hoc contra illos est, qui sunt stulti & superbi: & qui se iactāt in verbis suis, & in virtute sua, & in sapiētia sua

1. Iona.3.
Charitas ficta.
Esaie. 58.
Esaie 6.
2. Timo. 4
Ezech. 3.
1. Petr. 4.
1. Cor. 3.

non vt proficiant, sed vt gloriosi appareant.

Sexto præcipit, *vt exhibeamus nos sicut dei ministros*, in recto vsu prosperitatis & aduersitatis. Quod fiet, si minuti fuerimus, *per arma iustitiæ à dextris & à sinistris*: Vt videlicet iustitia armemur, contra prospera, & contra aduersa, vt illa valeamus iustè moderari, & ista ęquanimiter pati. Exponésque dexteræ partes & sinistræ, subiungit: *Per gloriam & ignobilitatem*, subaudis exhibeamus nos sicut dei ministros: vt scilicet nec per vanam gloriam nobilitatis vel virtutis extollamur, nec per ignobilitatem huius vel illius deijciamur. Quod certè cõtra illos est, qui nobilitaté parentum suorum iactitãt, vel ignobilitatem illorum erubescunt. *Per infamiam & bonam famam*. Vt videlicet infamiam, bonorum operum splendore superemus. Vel si ora detractorum, nec per bona opera obstrui possunt, æquanimiter feramus, sciétes quia Christus dictus fuit seductor, vorax, potator vini, & amator meretricum, vt Marię Magdalenæ: & publicanorum, vt Matthei. Bonam verò famam & operibus probemus, & per eam non nostrã, sed dei gloriam quæramus, & profectum proximorum. Iuxta illud, Sic luceant opera vestra bona coram hominibus, vt glorificent patrem vestrũ qui in cœlis est. Quod verò dixerat per infamiam & bonam famam, exponens subdit, *Vt seductores & veraces*. A quibusdam enim habemur vt seductores, & tamé habemur ab alijs & sumus veraces. Sicut qui ignoti & reprobati habemur, à quibusdam, & tamé sumus cogniti deo.

Partes dexteræ & sinistræ.

Matth. 11

Matth. 5.

deo. *Quasi morietes*, id est digni morte dicimur à quibusdam: *Et ecce viuimus*. & hic vita virtutũ, & in futuro vita æterna. *Vt castigati*, propter peccata nostra dicimur à quibusdam, & tamen nõ sumus mortificati. Notandum verò est fratres mei, quod ait Apostolus: *Vt seductores, sicut qui ignoti: quasi morientes*: Et econtrario dixit, sine, vt sine, sicut sine, quasi veraces, noti viuimus: quoniam tanta debet esse in prædicatore sanctitas, quod non possit aliquis mala dicere de eo, nisi mentiẽdo. *Quasi tristes*, subaudi sumus inter miserias huius seculi: & tamen in spe vitę cœlestis sumus gaudentes. *Sicut egentes*, rebus scilicet tẽporalibus, tamen multos diuitijs cœlestibus locupletantes. *Tanquam nihil habentes, & omnia poßidentes*. Pensandum quoque est hic fratres mei, quoniã sicut tristes, sicut egentes, tamquã nihil possidentes dicit Apostolus: Et absolutè dicit gaudentes, locupletantes, omnia possidentes. Ostendens quod omnia temporalia nõ verè sunt, sed quasi in somnio apparent. Sicut enim loquitur qui in somno aliquid vidit, quasi equitabam, quasi currebã, & huiusmodi. Spiritualia verò & cœlestia bona, verè sunt, quoniã sempiterna. Diuitiæ quippe fratres mei, & gloriæ & honores huius mũdi, ita citò euanescũt, quod post mortem, nec etiam fuisse videantur. Vnde Psalmista, Dormierunt, inquit, somnum suum, & nihil inuenerũt viri diuitiarum in manibus suis. Ecõtra verò tristitia, egestas, & ignobilitas, quas patiuntur Sancti in hoc sęculo, sic cito transibunt, vt post quasi somnum fuisse vi

Temporalia non verè sunt.

Psal. 75.

deantur. In futuro verò dabitur econtraro diuitibus pro vanis diuitijs vera & æterna paupertas: pro vana lætitia, vera & æterna tristitia: pro vanis honoribus, vera & æterna ignominia. Sãctis verò dabitur, pro vana huius seculi tristitia, vera & ęterna lætitia: pro vana egestate, veræ & æternæ diuitiæ: Pro vana ignobilitate verus & æternus honor. Quibus nos adiũgat deus & dominus noster, qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus. Amen.

Dominica prima Quadragesimæ.

Matth. 4

D*Uctus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo: Et cũ ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriyt.* Quoniã quadragesimale Christi ieiunium hodie fratres charissimi, inchoamus, cõuenienter Euangelica lectio historiam huius ieiunij continens hodie recitatur. In qua lectione hîc primũ nobis quærendum videtur, quare Christus deus & dominus noster, qui in sua sanctissima carne nullam penitus sensit rebellionem, ieiunare voluit & tentari. Ieiunare igitur & tentari voluit ob tres causas: ob ministerium, ob triumphum, ob exemplum. Ob ministerium, quoniam voluit demonstrare se & suum ieiuniũ per legem & Prophetas fuisse præfiguratum. Ieiunauit quippè Legislator Moyses quadraginta diebus: ieiunauit quoque & Helias eximius Prophetarũ, totidem diebus. Ieiunauit etiam & Christus legis & Prophetarum dominus, totidem diebus. In quibus & premia ieiunantium pariter fratres attẽdamus. Ieiunauit Moyses quadraginta die-

Quare Christus ieiunare & tentari voluit.

Post ieiuniũ Moyses accepit legem.

bus,& loquutus eſt cum deo,& accepit legem. Ieiunat quoque & Helias, & cũ deo loquitur, & flammeo rapitur curru. Ieiunat etiam Christus,& accedentes angeli, ei miniſtrant. Sed cũ Moyſes & Helias homines vtique puri, poſt quadraginta dierum ieiunium,non legantur eſuriiſſe, quare Chriſtus verus deus voluit eſurire? Triplici de cauſa,vt ſcilicet ſe verum hominem demonſtraret: vt ſua eſurie voluntaria,noſtram neceſſariam redimeret,vt eſuriendo,tentãdi occaſionem diabolo preberet. Ob triumphum quoque voluit dominus ieiunare & tentari,vt ſcilicet nobis de carne, de diabolo,& de mundo triumpharet. Vicerat quippe diabolus primum hominem parentem noſtrum, tentando eum de tribus, de gula, de cupiditate, de vana gloria, De gula eum tentauit & vicit, quãdo eum ambire ſcientiam boni & mali perſuaſit. De vana gloria ſiue ſuperbia eum tentauit & vicit,quãdo vt ambiret,vt deus eſſet, ei perſuaſit. In his tribus fratres chariſſimi,tota mundi malitia cõtinetur,à quibus nos dehortatur Ioãnes dicẽs: Nolite diligere mũdũ,nec ea quę in mũdo ſunt: quoniã quicquid in mundo eſt,eſt cõcupiſcentia carnis, aut oculorum, aut ſuperbia vitæ,quæ nõ eſt ex deo patre. His tribus victus homo,fuit ſubiectus omni malitię,carnis,mundi, & diaboli. Ieiunare igitur & tentari voluit Chriſtus, vt nobis triumpharet de diabolo,carne ſimul & mundo. Diabolus quidem, in iiſdẽ tribus tentauerat & vicerat Adam. Tentauit & Chriſtũ,ſed ab eo deuictus eſt. De gula quippe

Quare Christus esuryt.

1.Ioan.2.

tentauit eum cum dixit: *Si filius dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Sed in tẽtatione sua Christus eum succumbit, cum ei dicit: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei.* Ac si diceret: In tentando, de solo pane corporali mentionem facis, cum homini magis sit necessarius spiritualis. De cupiditate tẽtauit Christum, cum ei dixit. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Sed in ipsa tentatione à Christo superatur, cum ei dicitur: *Scriptum est, Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Ac si diceret: Nulla creatura eo cultu quo deus, adorãda est. De vana gloria siue de superbia tantauit eũ, cũ dixit ei, *Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptũ est enim: quia angelis suis deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabũt te, ne vnquam offendas ad lapidẽ pedem tuum.* Sed in ipsa sua tentatione à Christo superatur, cum ei dicitur, Nõ tentabis dominum deum tuum. Ac si diceret: Non est deus tentandus, cum de ratione habemus quid faciamus. Porro cũ diabolus hac præcipuè intentione, Christum tentaret, vt tentando an filius dei esset, (quod maxime scire cupiebat) exploraret, Dominus ita eius tentationes respondendo superat, vt eũ semper dubiũ relinquat. Nõ enim ait, me adorabis vel me non tentabis: sed tantum in tertia persona testimonia legis induxit. Sic igitur diabolus victus & confusus fugit. *Et ecce Angeli accedẽtes ad Christum, ministrabant ei.* Quod victorię signũ est simul & deitatis. Ob exemplum etiam ieiunare & tentari voluit Christus, vt videlicet ex-

Nulla creatura eo cultu quo de⁹ adoranda est.

Christus ieiunauit ob exemplum.

emplo suo quomodo ieiunare, & quomodo tentationibus resistere debemus, præmonstraret. Nec in faciendis solum instruxit nos, sed & in ordine faciēdorum. Primò quippè baptizatur in spiritu, & mox à spiritu ducitur in desertum. Ieiunat, esurit, tentatur, superat, & ministratur ei. Nos quoq; fratres charissimi, sequentes exemplum Saluatoris nostri, si pure ieiunare volumus, prius in spiritu baptizemur. Sed quoniam nos post baptismum lapsi, iterum rebaptizari non possumus, saltem vel per pœnitētiam, quæ est in Ecclesia, lauachrum, emundemur: iuxta illud Esaię, Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationū vestrarum ab oculis meis: Quiescite agere peruersè, & discite benefacere. Pœnitentia enim pręcedere debet ieiunium, sine qua, nec ieiunium, nec aliquod bonum placere potest. Vt ergo deo nostrum possit placere ieiunium, mox in principio quadragesimæ, festinemus ad lauachrum pœnitentiæ. Mundati verò per pœnitentiæ spiritum, nō per nos, sed in seipso duce spiritu ducamur in desertum, id est in vitá religionis. Quæ bene fratres dicitur desertum, tum quia à multis deseritur, & à paucis colitur: tum quia nō habet luxus & luxurias voluptatum, sed sequitur asperitatem virtutum, tendens sursum per arduam viam & angustam. In hoc igitur fratres charissimi deserto, ieiunemus quadraginta diebus, id est per totam hanc vitam prę sentem, quæ per quatuor tempora protelatur. Ieiunium autem est tam spirituale quàm corporale. Spirituale ieiuniū

Christus in faciendis & in ordine faciēdorum nos instruxit.

Esa. 1.

Pœnitētia præcedere debet ieiunium.

Duplex ieiuniū, Spi

est ieiunare à peccato: Corporale ieiunium, est abstinere à cibo. Porrò spirituale ieiunium sine corporali semper valet: Corporale verò sine spirituali, nunquã valet. Vnde dominus per

Esaia 58. Esaiam, Quod est inquit ieiunium quo elegi? nunquid tamquã circulum contorquere caput suum, & saccum & cinerẽ sternere? Nónne hoc est ieiunium quod elegi dicit dominus? Dissolue colligationes impietatis, pone fasciculos deprimentes. Ieiunemus igitur fratres dupliciter, & à peccato in mente, & à cibo in corpore. Verum fratres, nobis qui per multa illicita offendimus, non sufficit nisi etiam à quibusdam licitis abstineamus. Itaque vt per abstinentiam à licitis expiemus, ea quæ commisimus in illicitis omnibus sed etiam a licitis quibusdam ieiunemus, vt cum liceat nobis edere pisces, bibere vinum, molliter indui & iacere, abstineamus. Et quod ita facere debeamus, ostendit dominus, qui ieiunantes Israelitas, nõ solum de illicitis, sed etiam de quibusdam licitis reprehendit per Esaiam dicens: In diebus ieiuniorum vestrorum inueniuntur volũtates vestræ. Ecce ad lites & cõtentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce arguit eos de hoc quod debitores suos repetebant: nõ quod hoc non sit licitum, sed quia qui vult bene ieiunare,

Sanctificãdum ieiunium. debet etiam à licito, & à quibusdam alijs abstinere. Debemus etiam fratres mei secundũ Ioel, sanctificare ieiunium, quod vtique fit per opera pietatis & misericordię. Eleemosina verò si-

ne ieiunio valet: ieiunium verò ſine eleemoſina non valet. Vnde dominus per Prophetã, Cũ ieiunatis, nunquid mihi ieiunatis? Et cum manducauiſtis & bibiſtis, nónne vobiſmet manducauiſtis & bibiſtis? Sibi & non deo ieiunat, & ſibi & non deo manducat & bibit, qui quod ieiunando ſibi ſubtrahit, non pauperibus erogat, ſed ſibi percipiendum reſeruat. Nos ergo fratres mei, cum ieiunamus, deo non nobis ieiunemus: Quæ nobis ſubtrahimus, pauperibus tribuamus: ad menſam noſtram Chriſtum in pauperibus recipiamus, nudos veſtiamus, infirmo viſitemus, captiuos redimamus, ſicut dominus monet per Eſaiam: Dimitte inquit eos qui confracti ſunt liberos, & omne onus diſrumpe. Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam: Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuã ne deſpexeris. Eſurire quoque ad exemplum domini debemus fratres chariſſimi & corporaliter & ſpiritualiter. Corporaliter eſurire debemus, vt videlicet non præueniamus eſuriem, nec in faſtidiũ vertamus, nec vltra modum extẽdamus. Eſuriem fratres mei, præuenire non debemus, quod faciunt, qui comedunt antequam eſuriãt, qui horam canonicam comedendi non expectant. De quo vicio reprobatur Eſau, qui modicum eſuriei ferre non valens, ob modicum lenticulæ ſuam vendidit primogeniturã. Nos verò fratres, eſuriem viriliter portemus, nec niſi in nona vel poſt nonam panem manducemus. Rurſus nec eſuriẽ in faſtidium vertamus, quod

Zacha 7.

Quomodo ieiunandum.

Eſuriendum ad exemplũ domini.

faciunt qui viles cibos fugientes, deliciosis & exquisitis cibis, vel si hos non inuenerint, vilioribus accurate & deliciosè paratis, gulæ plus satisfaciunt quàm naturę. Ob primum vicium reprobantur Israhelitæ, qui fastiendes manna, carnes malo suo postulauerunt, Ob secũdum vero vicium, damnantur filij Heli, qui cõmunes carnes sacrificij fastidientes, accurate sibi deorsum procurabant. At nos fratres semper ita esuriamus, vt viles cibos non fastidiamus: sed cibos viles & viliter paratos, quasi delicias comedamus. Rursus nec esuriem nostram vltra modũ protendamus: quod faciũt illi qui duos vel tres dies sine cibo manentes, tandem nimium esurientes nimiam rapiunt refectionem: in vtraque nimietate peccates pariter. Quod nos charissimi, deuitantes cotidie parum comedamus: quia melius est quotidie parũ, quàm raro nimium manducare. Ita igitur comedamus: vt semper esuriamus: & ita semper esuriamus, quod quotidie parum comedamus. Quod vtique ieiunium tanto est sanctius, quanto habet magis temperantiæ, & vanæ gloriæ minus. Spiritualiter etiam esurire debemus, illa vtique fame, quam dominus promisit se missurum in terram: famem scilicet non panis, non vini, sed famen verbi dei: de qua dominus in Euangelio, Beati, inquit, qui esuriunt & sitiunt Iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Itaque fratres mei, esuriamus verbum dei, lectioni, orationi, & sacræ scripturæ meditationi auidè insistentes: esuriamus & sitiamus iustitiã

Israelitæ. *Filij heli.* *Matth. 5.*

& hic eam auidè sectantes, & ad eius futuram in alia vita perfectionem toto desiderio festinantes. Tētari etiam exēplo Christi nos oportet, fratres charissimi, à diabolo, qui bene incipientibus inuidet & obsistit. Contra quem sapiens nos hortatur: fili, inquit, accedens ad seruitutem dei, præpara animam tuam ad tētationem. Quippe quandiu diabolo nō resistis, obsistere non curat: sed cum resistere incipis, statim obsistit. Quamdiu enim filij Israel, fuerunt in Aegypto sub Pharaone, non legūtur tentati fuisse: sed ex quo inceperunt iter per mare rubrum, tentantur de gula, cum quærunt carnes in deserto: in terra promissionis, de luxuria, cū fornicātur cum Madianitis: De idololatria cum fabricant vitulum: De gloria, cum petunt sacerdotium & principatū. Hæc omnia fratres mei, in figura contingebant illis. Nos quoque fratres mei, dum diabolo seruimus, nos non tentat, sed cū incipimus ab eo discedere, & per baptismum pœnitentiæ, & ieiunium deserti ad æternam patriam tendere, statim nos tentat. Sed nos sequētes Christum, qui non per potentia, sed per humilem responsionem eum deuicit: per humilitatem ei resistamus. Si nos suadet comedere, vel ante tempus, vel delitiosè, vel intemperanter, ei respondeamus: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Si suadet vt sibi, vel pecuniæ, vel luxuriæ seruiamus, respōdeamus. Scriptum est: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Si tentat nos de gloria, vt in apertum nos præ-

Eccle. 2.

Quando diabolus nos tētat.

Matth. 4.

cipitet periculum, cum habeamus de ratione quid ſit faciendum, reſpondeamus. Non tentabis dominum deũ tuum. Si tentat nos de luxuria: Reſpondeamus, Scriptum eſt, Adulteros
Hebr.13. & fornicatores iudicabit deus. Si de mendatio:
Pſal.5. Reſpondeamus: Perdes omnes qui loquuntur
1.Ioan.3. mendatium. Si de odio: Reſpondeamus, ſcriptũ eſt: Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt: Et ad ſimiles tentationes, ſimilia inducamus de ſcripturis teſtimonia. Si ſic fratres, ſi ſic fecerimus, deo auxiliãte vincem⁹ & fugabimus Diabolũ, & aderũt nobis tanquã victoribus angeli, & adminiſtratorij ſpiritus, cõciues & coadiutores noſtri, quibus gaudiũ eſt in cœlis corã domino ſuper vno peccatore pœnitẽtiã agente, quã nos purè agere cõcedat, qui pro nobis ieiunauit Ieſus Chriſtus dominus noſter: qui cũ patre & Spiritu ſancto viuit & regnat deus. Amen.

Dominica ſecunda quadrageſimæ.

Philip.3. *1.Theſ.4.* F*Ratres rogamus vos & obſecramus in domino Ieſu, vt quemadmodum accepiſtis à nobis qualiter vos oporteat ambulare & placere deo, ſic & ambuletis vt habundetis magis, &c.* In prima huius lectionis parte, fratres chariſsimi, rogat nos Apoſtolus, & obſecrat in domino Ieſu, id eſt, per dominum Ieſum adiurat. De quo? non vt mundani homines de ſalute ſua, ſed de noſtra. In quo oſtendit ſe vt verum magiſtrum, & verum patrem paterno affectu de noſtra ſalute ſollicitum eſſe. Quem nos quoque chariſsimi fratres, filiali affectu debemus audire & imitari. Non autem ſufficit vero patri ſemel filiũ admonere

sed paterna sollicitudine, eadem ei reiterat sæpe. Sicut ipse alibi dicit: Eadem fratres, repetere vobis, mihi quidem nõ pigrum, vobis autẽ necessariũ. Hinc est ergo quod admonitionẽ, quam prius fecerat, repetit cũ subdit: *Vt quemadmodum accepistis à nobis qualiter oporteat vos ambulare & placere*, id est ambulando placere deo, *sic & ambuletis, vt habundetis magis*. Comparat autem hic Apostolus vitã ambulationi. Qui enim recte ambulat, tria facit: proponit sibi metam ad quam festinet, viam intrat, mouet se addendo passum passui: leugam leugæ, dietã dietæ, quousque ad propriã metam perueniat. Sic fratres mei, sic quicunque vult rectè viuere, metam sibi statuat deum, viam intret, id est, fidem teneat. Proficiẽdo addat bonum opus bono operi, bonum studium, bono studio: bonã dietam, bonæ dietæ: vt sic ad deum valeat peruenire. Non enim sufficit fides sine operibus habenti locum & tempus, sicut nec via sine progressu. Quia, vt ait Iacobus, fides sine operibus mortua est: & item, dicis quia credis, & dæmones credunt & contremiscunt. Sed nec sufficiũt opera sine fide, sicut nec celerrimus cursus extra viam. Itaque fratres mei, si rectè vultis ire, proponite vobis in omnibus finẽ deum. Qui enim vadit & nescit quo, nõ ambulat, sed errat. Tenete fidei viam, quia sine fide impossibile est quicquam placere deo. Proficite etiam in operibus, sine quibus nõ est promouere, sed remanere. Quæ autem sit recta ambulatio & placita deo, exponit cum subdit: *Hæc est autem*

Philip. 3.

Fides non sufficit sine operibus.

Hebr. 11.

voluntas dei sanctificatio vestra. In quibus vero consistat sanctificatio, ostendit cum subdit: *Vt abstineatis a fornicatione, vt sciat vnusquisque possidere vas suum in sanctificatione & honore. &c.*

Sãctificatio ĩ duobus consistit. Consistit autem sanctificatio in duobus: in euitatione passionum desiderij per munditiam, & in euitatione offensionis proximi, per innocentiam. Porro spiritualem fornicationẽ ostendit euitãdam cũ ait, *Vt abstineatis a fornicatione.* Dicitur autẽ idololatria recte fornicatio, quia sicut per tẽporalẽ fornicationẽ sponsa à sponso separatur, ita per idololatriã anima à spirituali sponso deo seiũgitur. Ideoque fratres semper firma fide deo adhæreamus, cum nullorum malorum sed bonotum auctorem credamus. Credamus nos omnia bona quæ habemus ab eo accipere: sola verò mala a nobis esse. Credamus eũ quoque remuneratorem omnium bonorum, vltorem vero malorum. Credamus & cætera quæ fides tradidit catholica. Pasiones quoque desiderij monet per mundiciam excludendas, cum subdit: *Vt sciat vnusquisque possidere vas suum in sanctificatione & honore, non in passionibus desiderij sicut Gentes quæ ignorant deum.* Vocat autem cor siue corpus nostrum vas: eo quod in ministeriũ dei creatum est. De quo alibi idem Apostolus: Nõne licet figulo facere de eadem massa aliud quidem vas in honorem, aliud vero in cõtumeliam. Et quidem fratres mei, deus omnia corda & corpora nostra, quantum in ipso est, fecit in honorem. Ille vero corpus & cor suum, vas cõtumeliosum facit; qui per turpitudinem & fœ-

Idololatria.

Roma. 9.

Corda & corpora nostra facta in honorẽ.

ditatem viciorũ,se turpem & immundũ reddit. Monet ergo nos Apostolus, vt sciat vnusquisq; possidere vas suũ, *in sanctificatione*, id est, emũdatione: vt scilicet omnis turpis cogitatio à mẽte, & omnis turpis actio à corpore, tollatur. Sciat etiam possidere vas suum in honore: vt scilicet cor corpusque nostrum virtutibus ornetur vt ita habitatore spiritu sancto honoretur. *Non in passionibus*, inquit, *desiderij*. Passiones desiderij vocat omnes turpes voluntates, quibus gentes deũ ignorantes inuoluũtur, ignari dei & vitæ æternæ, more ferino ad omnes carnis voluptates tamquam ad magna bona absque freno currunt. Sed si sunt passiones, quomodo sunt desiderij? Vel si sunt desiderij, quomodo sunt passiones. Passiones quidẽ fratres mei, quantũ ad spiritum sunt, qui per eas patitur, excæcatur & à deo separatur. Desiderij verò sunt, quãtum ad carnem, quæ in eis temporaliter delectatur. Contra hoc orat Psalmista: Non tradas, inquit, me à desiderio meo peccatori. A desiderio suo peccatori traditur, qui per impletionem desiderati peccati diabolo mãcipatur. Hinc etiam per eundem Prophetam dominus dicit, Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinuẽtionibus suis. Hoc fratres mei, est signũ magnæ iræ dei, quando peccatoris desiderium non impedit, sed eum in desiderata peccata cadere permittit. Itaque fratres hæc mala desideria fugiamus, & munditiam mentis, (quæ sola videbit deum) omni vigilantia custodiamus: vt vas cordis & corporis nostri possideamus,

Passiones desiderij.

Psal. 139

Psal. 8.

Signũ iræ dei.

& non ab eis possideamur, sed eorum prauos motus retundamus, vt inhabitatore deo, honorari mereamur. Offensionem quoque proximi euitandam nobis, monet Apostolus, cum subdit: *Ne quis supergrediatur, vel circunueniat in negotio fratrem suum*, id est, nec per violentiam, nec per fraudem, nec apertè, nec occultè ei noceat. Hoc pręcipuè negociatores & mercatores confutat, & omnes qui faciũt lucrũ sibi cũ damno proximi, cũ lex dicat naturalis, Non facias alij quod tibi non vis fieri. Qui habent apud se pódus & pondus, mensuram & mensuram, vlnam & vlnam. Cum dicat Salomon, pondus & pódus, statera & statera, vtrumque est abhominatio apud deum: Qui iurãt vt fallant, iuxta quod idem Salomon dicit: Malum malum est dicit omnis Emptor, cum autem recesserit, tunc gloriabitur. Cõfutat etiam nihilominus illos, qui in iudicio opprimunt pauperem prece vel precio, iura subuertentes, vt iungant domũ ad domum, vineam ad vineam, agrum ad agrum. Quod fratres mei, omnimodo cauete, quoniã vt subiũgit Apostolus, deus vindex est talium. Puniet videlicet qui prædicta operãtur, vel temporaliter ad purgationem, vel æternaliter ad damnationem. Nos ergo fratres, dum licet, peccata nostra lachrymis abstergamus, fide & obedientia deo adhęreamus, vas nostrum per mundiciam sanctificemus, & innocentiam proximis exhibeamus: quoniam, vt subiungit Apostolus, *Nõ vocauit nos deus in immundiciam, sed in sanctificationem & honorem, vt simus sancti, sicut*

Negociatores et mercatores.

Prou. 20

In iudicio pauperes non opprimendi.

& ipse sanctus est: Misericordes, sicut ipse misericors est. Iusti sicut ipse iustus est: Et in futuro gloriosi, sicut & ipse gloriosus est: dij, sicut ipse deus est. Quam sanctificationem, & quem honoré det nobis qui inhonorari voluit propter nos dominus noster Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Amé.

Dominica secunda quadragesimæ.

EGressus iesus secessit in partes tiri & sidonis: & ecce mulier Chananea de finibus illis egressa, rogabat eum dicens, & reliqua. In hac sancti Euangelij lectione fratres charissimi, primò quæ ad litteram, secundò quę ad allegoriam, tertiò quę ad tropologiam pertinẽt, videamus. Primo igitur iuxta literam commendantur nobis magnę virtutes istius mulieris. Cuius eò magis admiranda est deuotio, quia cum esset gẽtilis & expers legis & prophetarum, tamen sanctarum, quæ in eis continẽtur, non fuit expers virtutũ. habuit quippe, fidẽ, feruorẽ & humilitatẽ. fidẽ habuit, quando Christum vt deum adorauit, & eum absentem filiam sola voluntate sanare posse credidit. Feruorem mentis habuit, quę tã deuotè non minus mẽte quàm voce clamauit, quod Apostolos ad interpellãdum pro se commouerit. Perseuerantiam habuit, quãdo primo & secundo quasi spreta, tamen à precibus non destitit, donec petitum impetrauit. Humilitatẽ habuit, quę non solum canibus, sed etiam catulis sese comparauit, & se indignam indicans pane, micas cadentes postulauit: Et quia talis tantaque fuit, ideo à domino in fide laudari, & in

Matth. 15

Fides chananea.

Feruor.

Perseuerãtia.

Humilitas.

Mulier Chananea quid significat. postulato meruit exaudiri. Mysticè vero mulier ista collectam de gentibus significat Ecclesiam, quæ de errore idolatriæ & sorde viciorū egressa, rogat dominū pro qualibet suæ cōgregationis persona à diabolo dementata. Qui enim laborat ingluuie vel luxuria, vel auaritia, vel ira, vel inuidia, cæterisve viciis, à diabolo vexatur: Et tāto peius, quanto scienter & spontanee ei famulatur. Quod si sancta ecclesia pro huiusmodi persona, dominum cum firma fide, cum magna deuotione, cum perseuerātia & humilitate rogauerit, per intercessionem Apostolorum aliorumque sanctorū exaudiet dominus, & personā pro qua rogatur⁹ fuerat, à potestate diaboli liberabit. Propterea fratres charissimi, quādo videmus in ecclesia personā diabolicę seruituti mancipatā, non cessemus à precibus, sed clamemus corde, clamemus voce, clamemus communiter, clamemus singulariter, clamemus perse-*Iacob. 5.* ueranter. Sed si teste Iacobo multū valet deprecatio iusti assidua, multo magis plus valebit multorum assidua deprecatio iustorum. Nec simus fratres de numero illorum, qui malis christianis, & falsis fratribus, non solum nō compatiuntur, sed etiā execrantur. Et non solum eorū conuersionem non rogāt, sed etiam timent, & quasi peccatores nunquam fuerint, peccatores inuenire veniam nolunt. Et quare hoc? Quoniam viscera charitatis non habent: non attendētes quoniam iudiciū sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam. Nos ergo fratres, viscera charitatis & misericordię semper habeamus,

amus, pręcipuè peccatores ad emendationé pre cibus & admonitionibus reuocare satagamus. Si enim fratres mei, magis compatiendum est misero, magis compatiēdum est iniquo, quam egeno. Et si deus nō venit vocare iustos sed pec catores, nos exemplo eius peccatores ad cōuer sionem vocemus. Scientes quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum, non solum alienorum, sed etiā propriorum. Tropologice etiam hæc mulier docet nos, quid vnaqueq; persona pro filia sua, id est anima sua, à diabolo male vexata, dominum rogatura facere debeat, quid petere, & quomodo, & per quos impetrare valeat. Rogatura enim hæc mulier pro filia sua à dæmonio vexata, exijt de finibus suis, & ad deum accessit. Exeamus primo de veteri & mala conuersatione nostra per pœnitentiam, & mente accedamus ad dominum, deseramus mēte vicia & pec cata nostra, & fide, spe, & amore sequamur dominum. Hinc ipse dixit ad Abraham: Egredere de terra & de cognatione tua, & de domo patris tui, &c. id est, Egredere de amore terrenorum, & de cognatione carnalium viciorum, & de potestate diaboli: & bonis spiritualib⁹ te ditabo. Et Psalmista, Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populū tuum & domum patris tui. Qui enim adhuc mente in peccato habitat, in vanum laborat. Vnde dicitur, Cum leuaueritis ad me manus vestras, nō exaudiam vos: manus enim vestræ sanguine plenæ

Matt. 9

Iacobi 5

Gene. 12.

Psal. 44.

Esaiæ 1.

sunt. Petijt autem mulier non aurum, non argentum, non honores, sed tantum filiæ suæ salutem. Petamus & nos fratres à domino nõ transitoria, sed æterna: Non terrenam substãtiam, sed tantum animæ nostræ salutem. Sic enim dominus in Euangelio iubet, Nolite, inquit, solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus? sed primum quærite regnũ dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Qui enim vana postulabat & vanè, vanus est. Vane autem ideo dico, quoniam cum Ecclesia rogat pro fructibus terræ, & pro cæteris temporalibus bonis, quoniam non vana intẽtione, sed in deo & ad deum hoc postulat, non ideo vana est. Sed qui vana, & vana intentione postulat, ille vtique vanus est. Qui autem mortem vel damnum vel vltionem inimici sui petit, malus est. De qualibus Iacobus ait, Petitis enim & non accipitis, eò quod malè petatis.

Æterna, non transitoria petẽda.

Matth. 6.

Iacobi 4.

Ostendit quoque hæc mulier quomodo petendum sit, quæ cum fide, cum desiderio, cum perseuerantia, cum humilitate postulauit. Petamus & nos fratres cum firma fide, vt bonum æternum quod poscimus, deum potẽtem dare credamus, & nos consequuturos cum certa spe præstolemur. Qui enim in aliquo istorum dubitat, vel de se desperat, vel non bene credit, vel non bene sperat, & ideo non consequetur quod rogat. Vnde Iacobus: Si quis, inquit, indiget sapientia, postulet à deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Postulet autem in fide nihil hæsitans, nam qui

Petendũ cum bona fide.

Iacob. 1.

hæſitat ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento circũfertur. Non ergo æſtimet ille ſe accepturum aliquid à deo. Petamus & cum deſiderio fratres mei, clamantes plus corde quàm voce. Sicut Moyſes & Suſanna tacentes clamabant. non oremus ſolis labiis, ſicut illi quos accuſat dominus dicens: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me. Non oremus tepidè, quoniam tepidos vanæ cogitationes infeſtant. Et iuxta Salomonem, muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti. Et ſi nos infeſtauerint vanarum fantaſmata cogitationum, nos magno feruore, eas à nobis repellamus, ſicut ſcriptum eſt: Quoniam deſcenderunt volucres cœli ſuper ſacrificia, & abigebat eas Abraham. Non oremus multiloquio ſicut hypochritæ, ſed ſicut dominus ait: Cum oraueris intra in cubiculũ tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum. Ad literam fratres, ſecretum ſacratúmque locum eligere debemus ad orandum. Sed & myſticè intra ſecretũ cordis noſtri nos debemus concludere, tam intentione quàm cogitatione, ne ad exteriora peruagemur, & oſtium ſenſualitatis noſtræ obſerere debemus, ne vanæ cogitationes & diabolicæ tentationes, quæ maximè orantes infeſtare ſolent, ab orationis contemplatione nos valeant perturbare. Petamus & cum perſeuerantia: Nam & ſi deus poſtulata differt, non tamen aufert. Deus enim non ſpernit preces pauperum, ſed ideo differt vt plus rogemus, & plus rogantes, plus mereamur. Vn-

Matt. 15.

Eccle. 10.

Geneſ. 15.

Matth. 6

de ipse in Euangelio iubet nos perseueranter postulare. Petite, inquit, & accipietis: quærite, & inuenietis. Quærite operando, pulsate perseuerando. Omnis enim qui petit perseueranter, accipit: & qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur. Petamus & cum humilitate fratres charissimi, reputantes nos immundos canes, & ad vomitum sordium nostrarum sępe reuersos: pane filiorum, Apostolorum scilicet & Martyrũ & aliorum sanctorum gratia indignos: Sed flagitemus aliquãtulas largitatis suæ minucias nobis immeritis impertiri. Per quorum verò intercessiones à domino mereamur audiri, demõstratur nobis in muliere ista, quæ per intercessionem Apostolorum à domino postulatũ impetrauit, dicentium: *Dimitte illam, quia clamat post nos.* Clamemus & nos fratres mei post dominum & post apostolos, cæteróſque sanctos: Clamemus suspirijs, clamemus & lachrimis: quatinus deuotione cordis eorum viscera commoueamus, vt pro nobis sancti apud deum intercedant. Quod vtique fratres fiet, si deum in sanctis suis honorauerimus, si eorum altaria donis & luminarib⁹ illustrauerimus, si solẽnitates eorũ deuote celebrauerimus, si eorũ memorias in letanis & orationib⁹ frequẽtauerimus, vt tãdẽ nostra deuotione ꝓmoti, clamẽt & ipsi pro nobis: Dñe dimitte illos, quia clamẽt post nos. Dimitte illos exaudiẽdo, quia precib⁹ pulsant nos. At illorũ proculdubio interuẽtione propiciabitur dominus, animã nostrã liberans à dęmonio: Et hic, vt tentationes eius superemus,

Lucæ 11.

Petãdum cum humilitate.

& in futuro ne amplius ab eo tētari valeamus. Ipso præstante qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus, per omnia secula seculorū. Amen.

Dominica tertia Quadragesimæ.

ESTOTE imitatores dei sicut filij charißimi, & ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis; oblationem & hostiā deo in odorē suauitatis, &c. Bipertita est lectio ista fratres charissimi: Primò enim nobis præcipit Apostolus, vt dominū imitemur. Secundò ostendit, in quibus eum imitari debemus. Præcipiens igitur primò nos imitari dominum, ait: *Estote imitatores dei.* Sed quia quidā peruersè voluerunt imitari deum, attribuendo sibi diuinitatem, auctoritatē, & ea quæ solius dei sunt, vt Iupiter, Simon, & Cosdroë. Et adhuc quidam faciunt, qui putant se aliquid boni vel posse vel habere ex se, ideo adiungit Apostolus, *sicut filij charißimi.* Fili⁹ quippe charissimus imitatur bonū patrē, non vt vsurpet eius dominiū & auctoritatem, sed vt respōdeat ei in moribus, vt scilicet diligat patrē suum, sicut diligitur ab eo: vt sit prudens, honestus, iustus, & moribus ornatus sicut pater. Quis fratres charissimi, quis potuit melius imitari deū patrem in æqualitate, & potentia, & auctoritate; quē eius vnicus & cōsubstantialis filius, dominus noster Iesus Christus? Tamē ille, vt ait Apostolus, non rapinā arbitratus est esse se æqualē deo. Nō enim dixit se esse à se, sed à patre: Non dixit se venisse à se, sed à patre: Nō dixit se quærere gloriā suam, sed gloriā patris. Non dixit suā doctrinam esse suam, sed pa-

Ephs. 5

Filius charißimus imitatur bonum patrem.

Philip. 2

patris: Quia pater, inquit, maior me est. Ergo tu superbe puluis, quomodo audes vel potentiam, vel dominium, vel auctoritatem tibi arrogare? Quomodo potes sentire aliquid boni ex te habere? Quomodo presumis non dei, sed tuã gloriã vel voluntatem quærere? Hãc igitur charissimi peruersam imitationẽ & idolatriam fugiamus, & deũ bona imitatione imitemur. Imitemur eum virtutibus & moribus. Virtutibus quippe, nõ auctoritate sibi similẽ creauit hominẽ, sed homo peccando se male à deo dissimilauit, & se male ei similauit. Sed & nos fratres peruersam euitemus imitationẽ, & ad bonã redeamus imitationẽ.

Sequitur pars secũda, in qua ostẽdit Apostolus in quibus deũ imitari debeamus, cũ subdit: *Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, &c.* Porrò in tribus præcepit deũ imitari. Videlicet vt faciam⁹ pro eo, quod ipse fecit pro nobis: vt ea quę ipse odio habet, odio habeamus: Vt ea quæ ipse diligit, diligamus. Primò igitur nos hortatur Apostolus, vt faciamus pro Christo quę ipse fecit pro nobis, cũ dixit: *Et ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit nos.* In dilectiõe ambulat, qui diligit, & opera dilectionis facit. Hortatur ergo nos vt quẽadmodum Christus dilexit nos, & hoc opere probans tradidit semetipsũ pro nobis, ita & nos eũ diligamus, & tradamus nosmetipsos pro eo. *Tradidit,* inquit, *seipsum pro nobis oblationem & hostiã deo.* Oblationẽ, quãdo obtulit se ad obediẽdũ patri pro nobis. Hostiã, quãdo se ad patiendũ, & hoc

Deum in trib⁹ imitandum.

in odorẽ suauitatis, quoniam in hoc sacrificio plusquã in cæteris delectatus est pater. Vnde & *Matt. 17.* de eodẽ dixit: In quo mihi bene cõplacui. Nos quoq; fratres offeramus nosmetipsos patri pro ipso, ad obediẽdũ & compatiendũ pro ipso. Et si deest persequutor qui nos ꝓ ipso mactet, nos tamẽ mactemus in nobis carnales cõcupiscentias, & crucifigamus mẽbra nostra cũ vicijs & *Galat. 5.* cõcupiscẽtijs, vt scilicet manus crucifigãtur, ne extendãtur vltra ad agendũ malè. Pedes crucifigãtur, ne de cętero malè ambulent. Crucifigamus corpus nostrũ, ne de cætero male delectetur, & similiter cætera membra. Secũdò monet nos Apostolus, vt ea quę deus odio habet, odio etiã habeamus, cũ subdit: *Fornicatio autẽ & omnis immunditia, aut auaricia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos*. Fornicatio fratres dicitur *Fornicatio quid.* omnis cõplexus maris & fœminæ præter legitimũ matrimoniũ, comprehendẽs simplicẽ fornicationẽ, adulterium & mœchiam. Immundiciam verò vocat Apostolus omnem incœstum *Immunditia.* sodomiticum, & bestialem coitum. Auariciam *Auaritia.* verò vocat omnẽ inordinatam concupiscentiã acquirendi vel retinendi vltra modum: quæ vt postea subiũgit, *est idolorum seruitus:* quia quod quis plus diligit, & plus colit, deus eius est. Ergo qui plus diligit nummũ quàm deum, nummum sibi constituit deũ. Qui plus colit ventrẽ quẽ deum, ventrẽ sibi cõstituit deum. Qui plus colit meretricem ꝙ deũ, meretricẽ sibi cõstituit dominã. Hæc autem fratres mei, ita euitare debetis, vt nec nominẽtur in vobis, necdũ in vo-

bis sint sicut decet sanctos. Sic sanctè, sic castè, sic iustè viuere debetis, vt nullus audeat aliquã infamiã fingere de vobis: Et non solũ hæc maiora crimina vitẽtur à nobis, sed etiã hęc minora: *Turpitudo, stultiloquiũ, et scurrilitas, quæ ad rem nõ pertinẽt.* Turpitudinẽ etiã loquẽdi fratres caueamus, quia non possumus turpiloquiũ amare, & ipsam turpitudinẽ horrere. Paulatim enim per turpiloquia pudor excutitur, & ecõtratiò trãsit sermo in effectum, si honesta loquamur. Stultiloquiũ verò dicitur, quicquid nec oportuno tempore, nec oportuno loco, nec iusta causa dicitur. Scurrilitas dicitur, quicquid cum quadã vrbanitate profertur, causa mouẽdi risum. Porrò hæc & similia fratres, cauére debemus, quoniã si (teste domino) de omni verbo ocioso reddituri sumus rationẽ, quid ergo erit de scurrilitate? quid de detractione? quid de adulatione? quid de mendacio? quid de periurio? Perdes, inquit Propheta, omnes qui loquũtur mendaciũ. Et, os quod mentitur, occidit animam. Quæ ergo loquutio debet esse in nobis? Gratiarũ, inquit, actio, benedictio, oratio, & cætera bona verba. Sunt ne supradicta cauẽda? Vtique? Quia vt de cæteris minoribus taceam. *Hoc scitote, quia omnis fornicator, aut immũdus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi & dei. Nemo vos seducat inanibus verbis,* dicens, vel hæc esse venialia, vel impios nõ esse iudicãdos. *Propter hoc enim venit ira,* excæcationis scilicet & reprobationis, *in filios diffidẽtiæ,* id est perfidię. Sed vos fratres, *nolite fieri* per imitatio-

Turpitudo.

Stultiloquium.

Scurrilitas.

Matth. 12

Psal. 5.

Sapien. 1

tionem, vel per consensum *participes eorum*. *Eratis enim aliquando tenebræ*, id est tenebrosi vicijs, scilicet sicut prædixi: *nunc autem lux in domino*, id est nunc estis illuminati in domino. Tertiò monet Apostolus, vt ea quæ deus diligit, diligamus & faciamus, cũ subdit: *vt filij lucis ambulate:* Quia filij dei estis q est lux, opera lucis facite, Mala opera dicũtur opera tenebrarũ, tũ quia ad ęternas tenebras ducũt, tunc quia mẽtẽ excæcãt, tũ quia faciẽs ea vult latere: iuxta illud, qui malè agit, odit lucem. Ecõtrario verò bona opera dicuntur opera lucis, tum quia ad æternam lucem ducunt, tum quoniam hominẽ intus illuminant, tum quia diligunt lucẽ. Porrò in quibus opera lucis consistant, ostendit cum subdit, *fructus autẽ lucis est in omni bonitate, iustitia & veritate.* Bonitas est in mente, iustitia in opere, veritas in ore. In his ergo tribus, tota perfectio sanctitatis comprehenditur. Hoc est quod Psalmista dicit, domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in mõte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam: Qui loquitur veritatem in corde suo, &c. Itaque fratres mei, cum omni desiderio studeamus imitari verum deum & Patrem nostrũ Iesum Christum. Diligamus eum, sicut ipse dilexit nos, odio habeamus turpitudines & vitia, quæ ipse odit. Amemus bonitatem, iustitiã, & veritatem, quas ipse amat. Satagamus eius vias & exempla sequi, vt eo duce & adiutore ad ipsum peruenire mereamur, qui cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in ęternũ. Amẽ.

Mala operæ dicuntur operæ tenebrarũ

Ioan 3.

Bona opera dicuntur opera lucis.

Psal. 14.

Dominica tertia in quadragesima.

Luca 11.

E*Rat Iesus eiiciens demonium, & illud erat mu-tum. &c.* Hæc lectio fratres charissimi, tāt nobis auidius est audienda, quantomagis nec sariam animabus nostris continet medicinam Nos ergo fratres primò quæ ad hystoriam, se cundò quæ ad moralitatem, tertiò quæ ad alle goriam pertinent, inquiramus. Considerand sunt igitur iuxta hystoriam quatuor: primo ni que dominus demoniacum curat: secūdò detra ctores confutat: tertiò quid contemptoribus contingat, ostendit: quartò mulierem se laudan tem corrigit. Primo igitur dominus compari demoniaco, expellit ab eo demonium, quod ab effectu dicebatur mutum, quia hominem mutu efficiebat. Porrò iste demoniacus, non solum mutus, sed etiam (teste Euangelista alio) surdus erat. Tria ergo miracula in vno homine à domi no facta sunt. Surdus audit, mut⁹ loquitur, pos sessus à demone liberatur, & diuinā in Christo potētiā admirātur turbæ. Secūdò detractores cōfutat & erudit. Detrahebant quippe ei, & illi qui dicebant: *In Beelzebub principe demoniorum ei cit dæmonia* Quoniam quæ dei erant, diabolo a scribebant: & illi qui tentantes signum de cœlo quærebant. Quoniam hæc quæ dominus ope rabatur parua vel nulla esse putātes, eum impo tentem dare signum de cœlo dicebant. In quo fratres mei, pensandum est, quanta sit malicia detractorum, qui cum semper sint suspiciosi, & ad omnia mala creduli, tamen ad bona alio rum semper sunt increduli: semper ea negātes

Tria miracula in vno homine

Malicia detractorum.

Vel si negare non possunt, parua vel nulla esse dicentes, vel finem vel modum facti peruertentes. Sed qui, quod solius spiritussancti est, diabolo adscribit, teste alio Euangelista, in spiritũ sanctum peccat, vel vix, vel nunquam inde veniam cõsequuturus est. Propterea fratres omni sollicitudine, vicium inuidiæ & detractionis studeamus euitare. Porrò cum dominus cordium inspector, malas detrahentium cogitationes inspexisset, eos tamen secundũ misericordiam suã confutare & erudire non dedignatus est. Confutat autem eos cum probat illud quod dicebãt falsum esse, & eos illud per inuidiam dixisse.

Porrò illud quod dicebant probat esse falsum cum dicit: *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Et si satanas in se diuisus est, quomodo stabit regnum eius, quia dicitis me in Belzeebub principe dæmoniorũ eiicere dæmonia?* Vocat autẽ hic dñs regnũ Satanę malitiã, qua omne maligni spiritus ita obdurati & cõiurati sunt, vt nihil nisi malũ facere velint, vel possint. *Regnum Satanæ.* Quod si satanas satanã eiicit, aliquid boni facit, cũ satanã de obsesso eiicere vtiq; bonũ sit. Quod si vnus satanas malũ, & alter bonũ facit, cõcordia & cõiuratio, quã habebãt in malo, nõ stabit, quod vtiq; falsum est. Probat autẽ illud quod dixerãt illos per inuidiã dixisse, cũ subdit, *Et si ego in Belzeebub principe dæmoniorũ eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiciũt?* Ac si diceret: Si eiectionẽ dęmoniorũ à filiis vestris exorcistis factã deo & non diabolo, adscribitis, cur eandem rẽ à me factam diabolo, & non deo ascribitis?

Quia de me non simpliciter, sed per inuidiam loquimini, ideo, inquit, *ipsi iudices vestri erunt.* Quia scilicet illi sciunt tam me quàm se non in beelzebub, sed in spiritu sancto eiicere dæmonia. Ideo ipsi vestri mēdacij iudices erunt. Postquam verò dominus inuidorum calumniam cōfutauit, mox vt benignus dominus eos erudit, cum subdit: *Quod si ego in spiritu dei eiicio dæmonia,* quod vtique verū est, *profecto peruenit in vos regnum dei:* Illud videlicet regnum de quo per Esaiā dicitur: Multiplicabitur eius imperium, & regni eius non erit finis. Ac si diceret dominus: Quia si iá dæmones eiicere ab hominibus incepi, iá in ipsis incipio regnare hominibus, diabolo vsurpatum regnum auferens, & mihi restituens. De quo vos participes esse possetis, si crederetis. Quomodo autem diabolo regnū diu possessum auferat, exponit cum subdit: *Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt omnia quæ possidet. Sed si fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius aufert,* id est omnes versutias eius euacuat, in quibus confidebat. *Et spolia eius distribuet,* id est captiuos liberās, alios faciet Apostolos, alios Euangelistas, alios pastores & doctores. & cæ. *Qui non est,* inquit, *mecum, contra me est,* id est, qui non consentit mecum fide & amore, non est de regno meo, sed de regno aduersarij. *Et qui non colligit mecum, dispergit,* Id est, qui non amat mecum concordiam, amat cum diabolo dissensionem & dispersionem. Tertiò demonstrat dominus quid negligentibus contingat, cum subdit. *Cum immundus spiritus exierit*

Esaie 9

Ephes. 4.

Qui non amat cū deo cōcordiam amat cum diabolo dissensiones.

ab homine. ambulat per loca arida & inaquosa, quærens requiem, & non inuenit. In cordibus aridis & inaquosis, non potest fratres mei, requiescere diabolus, quia tantum corda mollia, voluptuosa, & fluxa diligit. Proinde rigorem iustitię & asperitatem religionis, & virtutum arduitatem sequamur, vt diabolus in nobis requiem inuenire non possit. *Reuertar,* inquit, *in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit domum vacantem,* scilicet à bono, *scopis mundatam & ornatam.* Metaphorice loquitur, quia inuenit sibi domum mundam & paratam: *Et assumit alios septem spiritus secum nequiores, & ingreßi habitant ibi: & fiunt nouißima hominis illius peiora prioribus. Sic erit,* inquit, *& generationi huic peßimæ.* Diabol⁹ quippe propter legem à domino datam expulsus, primo à Iudæis transiit ad gentes, sed postea illis Christo credētibus, cum iam locum requiei non inueniret in eis, rediit ad Iudæos, & inuenit in eis domum vacantem ab omni bono, scopis mundatam, id est, legalibus purgationibus quasi mundatam, & simulatis virtutibus quasi ornatam. Et assumit septē alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi: Et fiunt nouissima populi illius peiora priorib⁹. Peiores enim sunt Iudæi in sinagogis suis blasphemantes, quàm ante legem deum ignorātes. Quartò dominus se laudātem corrigit mulierem, nō quin verum & vera intentione dixerit, Beatus quippè imò beatissimus est venter, qui dominū portauit, & vbera quæ eum lactauerūt: sed causam corrigit per aduerbium correctiuum, imò, Nō

Non enim inde mater eius beata est, quia eum
corporaliter portauit & lactauit: sed sicut Eliza-
Lucæ 1. beth ait, Beata quæ credidit, quoniam perficie-
tur ea quæ dicta sunt ei à domino. Et sicut do-
minus subiungit, beata es Maria, & cæteri om-
nes beati, qui audiunt verbũ dei, & custodiunt
illud. Moraliter autẽ fratres mei, in quatuor in-
struit nos dominus. Primò quippe cõpatiens &
curans dæmonia, cum docet nos exemplo sui
itidẽ agere. Debemus quippe, fratres mei, homi-
nibus malignis diabolica fraude irretitis, & cha-
ritate multũ compati, & eos inquantum possi-
mus, exhortationib⁹, minis, & ꝑmissis, & ora-
tionibus, à diabolica seruitute liberare, & domi-
no lucrifacere, vt auris cordis prius surda, ad in-
telligendũ dei verbum: Et os prius mutũ ad be-
nedicendũ deum, aperiantur: Quæ maior enim
probitas potest esse in christiano, quàm Chri-
sti triumphũ imitari. Christus virtute propria
alligauit fortem armatũ, infernum fregit, vasa
captiuitatis eduxit & reduxit. Nos quoque
fratres mei, eo auxiliante, quantũ valemus, in-
fernum frangamus, cathenas diaboli cõfringa-
mus, fratres nostros captiuos ab ipsius faucibus
eripientes, ad Christum cum victoria reuerta-
mur, tot coronas recepturi, quot per nos sunt à
diabolo liberati. Deinde ostendens dominus sa-
tanam ad sibi oblatas personas semper velle re-
dire, incutit illis timorem, & magnam vigilan-
di necessitatem. Illos enim quos diabolus ten-
tando vicit, & victor diu tenuit, multum dolet
amittere. Inde est quòd totis fraudibus & tenta

tionibus ad illos armatur impugnandos. Vos vero fratres, qui fraudibus diaboli diu captiui fuiſtis,ſed nunc per miſericordiam dei à faucibus diaboli erepti eſtis, vigilate,& contra eius tentationes viriliter vos armate:Iuxta quod ſapiens monet,fili accedẽs ad ſeruitutem dei,præpara animã tuam ad tẽtationem. Si enim(quod abſit)aliquem reoccupare valuerit, cum maiori tyrannide in eum ſæuiet quàm prius, vt ſint nouiſſima miſeri hominis illius peiora prioribus. Reſpondens quoque dominus detractoribus ſuis, qui illum in Beelzebub eiicere dæmonia mẽtiebantur, inſtruit nos exemplo ſui, quomodo nos habere erga detractores noſtros & quid eis reſpondere debeamus. Dominus quippe patienter eorum detractiones ſuſtinẽs, multa vicia quæ in ſe habebãt, eis improperare noluit,ſed tantum illud quod de ſe dixerant,falſum eſſe oſtendit.Et quod mirabilius eſt,verbũ ſalutis eis prædicauit.Nos quoque fratres mei, inuidorũ noſtrorũ detractionibus nõ commoueamus,nec eis malum pro malo, nec maledictum pro maledicto,reddamus,ſed cum omni patientia, obiectam nobis contumeliam falſam eſſe oſtendentes, etiam illos inſtruere & lucrari deo ſatagamus. Reſpondens etiam dominus mulieri ſe laudanti, quomodo erga laudatores & adulatores noſtros nos habere, & quid eis reſpondere debeamus, demonſtrauit. Non enim laudantem ſe mulierem laudauit, vt quidam ſolent, nec ad laudes mulieres interius lætatus eſt, vt quidam ſolent:

Eccle.2.

Quomodo habere nos oporteat erga detractores.

nec ei tacendo concessit, vt quidam solem sed eius verba quasi vera non essent, correxit. Quidam enim ita gloriosi sunt, vt laudantem se statim laudent, reddentes adulationem pro adulatione. Alij verò, quamuis dicant se laude indignos, tamen ad laudem interius lætantur. Alij autem etsi penitus nihil respondeant, tamē laudationi tacendo consentiunt. Nos ergo fratres, exemplo Christi, laudes humanas fugiam⁹, laudatoribus nostris, vicē reddere, vel vlterius ad laudes lætari, vel eis tacendo consentire caueamus, sed laudantis verba, si vera non sint, omnino negemus. Si vero vera sint, quasi corrigamus dicentes, non laudaueris hominem in vita sua, & huiusmodi: sed ad deum laudendum, ex quo omne bonum est, eum incitemus. Euitemus fratres summopere blandum adulatorij venenum, quod quanto est dulcius, tanto peius. Detractor quippe dum vicia nostra subtilius inquirit, nobis qudammodo proficit: dum vitia nostra nobis ad memoriam reducit. Sed adulator sub specie dilectionis, nos fallit, vt plus ei credamus de nobis quàm nobis. Vnde Esaias: Popule meus qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt. Mystice verò facit dominus in multis quotidie, quod tunc ad literam in vno dæmoniaco legitur fecisse. Videamus igitur in quibus fiat, & per quem, & quæ mundicia, quæ medicina, & quanta vigilantia & fortitudine eis opus sit. Multi quippè sunt hodie, qui propter turpitudinem criminū à dæmone possidentur. Hic à spiritu luxuriæ, ille à spiritu auaritiæ, alter à

Laudes humanæ fugiendæ.

Quomodo detractor nobis proficit.

Esaiæ 3.

spiritu

ſpiritu ſuperbiæ : Imo quot viciis quiſque irretitur, quaſi à tot dæmoniis poſſidetur: qui cum ſcienter dæmonibus ſeruiāt, peiores ſunt quàm dementes: qui quod faciunt, faciunt neſcientes. Regnat itaq; fortis armatus, id eſt, diabolus arma nequitiæ ſuæ ſuper eos exercens, in pace, id eſt, ſine contradictione eos poſſidens: exſurdans eos, ne audiant verbum dei, & mutos faciens, ne deum benedicant. Cum ita ergo teneantur à diabolo captiui, ſua virtute ſe à iugo eius nequeunt excutere. Quod bene contra illos eſt, qui quod in iuuentute ſua nolunt, in ſenectute promittunt ſe pœnituros: Miſeri non attendentes, quod neque vita, neque pœnitentia hominis, in manu eius ſed in manu dei ſunt: qui quandoque ſuperbis peccatoribus iuſto iudicio ſubtrahit tempus pœnitentiæ. Nullus ergo putet ſe per ſe, iugum diaboli à ſe excutere, ſed de ſola dei miſericordia præſumat, qui ſuperueniens vincit diabolū, & excludit omnia arma eius, id eſt, omnes verſutias euacuat, vaſa eius diſtribuens, id eſt, animas & corpora, ſenſus & membra eorum liberans ad bene cogitandum, loquendum, operandum. Et qua medicina hoc facit? pœnitentia. Et quid eſt pœnitere? præterita mala plangere, & plangenda nō committere. Nam vt ait Gregorius, qui ita peccata deplorat vt alia committat, pœnitentiam agere, aut ignorat aut diſſimulat. Non enim proſunt lamenta, ſi replicantur peccata. Et Iſidorus, Irriſor eſt, inquit, & non pœnitens, qui agit quod pœnitet, nec videtur deum po-

Neque vita, neque pœnitētia eſt in manu hominis.

pœnitere quid.

scere subditus, sed subsannare superbus. Sunt

Duo in pœnitentia. igitur in pœnitentia duo, plangere facta, & non facere plangenda, id est actio pœnitentiæ & perseuerantiæ: alterum sine altero non prodest. Nil enim prodest flere, si peccetur. Et parum prodest non peccare, si non fleatur. A-

Pœnitētia actio fit corde, ore & opere. ctio autem pœnitentiæ, fit corde, ore & opere. Corde per contritionem, ore per confessionem, opere per satisfactionem. Contritio putredinem maturat intus, Confessio aperit vulnus, satisfactio extrahit virus. Contritio est dolor cordis, ex recordatione peccati, & ti-

Psal. 50. more iudicij prouenieus. De hac dicitur: Cor contritum & humiliatum deus ne despicias.

Tria formant contritionē pudo, Timor, & dolor. Tria formant contritioné, pudor, timor & dolor: Pudor dum cogitat se turpiter egisse. Timor dum cogitat pœnam sibi paratam esse: dolor dum cernit se reum, & dignum esse supplicij.

Confeßio quid. Confessio ergo est lachrymabilis peccatorum enarratio. De hac dicitur: dic tu iniquita-

Esaie 43. tes, vt iustificeris: Et illud: dixi confitebor in-

Psal. 31. iustitiam meam domino, & tu remisisti impietate peccati mei. Hæc autem debet fieri cum lachrimis: quia nisi gemat, nisi fleat, nisi suspiret peccator, cum se peccasse fatetur, peccatum su-

Confeßio debet esse vera. um prædicat, non confitetur. Confessio autem debet esse vera & aperta, integra non diminuta, non diuisa. Vera, vt ea quæ fecit dicat, ea quæ non fecit taceat. Qui enim ob humilitatem dicit, se peccatū fecisse quod non fecit, etsi ante reus nō erat, tunc esse incipit. Aperta, vt

Aperta. sicut turpiter egit, turpiter referat: nec ornatu

verborũ suam turpitudinem tegat, quod est peccatũ suum minorare. Integra, vt omnes circunstantias peccatorum exponat, scilicet locum, tempus, personam, modum peccandi, numerum, tentationem & contemptum. Idem enim genus peccati est grauius in loco vel tempore sacrato, quàm in alio: In persona sapienti, quàm idiota, coniugata quàm vacante, ordinata quàm laica. Item grauius est, si pluries egit quàm si semel, si minorem tentationem sustinuit, quàm si magnam, si plus contempsit, quàm si minus. Non diminuta, vt scilicet vnum peccatum confitens, aliud taceas. Iniquitas enim est à deo, qui summa iustitia est, veniam sperare dimidiatam. Quid enim prodest tibi de pluribus mortiferis vulneribus vnum solum curasse? Non diuisa, vt scilicet non diuidas peccata tua, hæc vni sacerdoti, illa alij reuelanda. Hoc enim est ad hypocrisim tendere, & peccata non curare, sed augere. Satisfactio vero est iniuncti operis condigna executio. De hac dicit Ioannes Baptista, facite dignos fructus pœnitentiæ, vt scilicet secundum quantitatem culpæ, sit quantitas pœnæ. Hæc tria debet habere, vt scilicet faciat quod sibi iniunctum est, & quantum, & qualiter. Hæc fratres, est medicina, qua fortem armatum Christus fortior de cordibus nostris expellit, & de vasis diaboli, vasa spiritussancti facit. Sed tunc opus est vigilantia & fortitudine. Cum enim diabolus videt se eiectum, plus sæ-

Integra.

Non diminuta.

Non diuisa.

Satisfactio quid.

Matth. 3.

Satisfactio tria debet agere.

uit, plus nobis insidiatur, & vt acrior ad locum suum redeat, machinatur. Primū igitur est, cum peccata nostra flere, ieiunare, & bene agere cœperimus: nos per ora malorum deridet, hypocritas nos vocat. Quibus, fratres mei, sunt isti similes, nisi Pharisæis qui dicebant de domino: In principe dæmoniorum eiicit dæmonia? Illi adscribebant quod erat spiritussancti, diabolo. Isti quoque dum eos, quos spiritussanctus per pœnitentiam purgat, derident, & vocant hypochritas, & vanæ laudis amatores, quid aliud quā quod spiritussancti est, spiritui hypochrisis & vanæ gloriæ attribuunt. Dum igitur tam hi, quàm illi, quod spiritussancti est, spiritui maligno attribuunt, proculdubio peccant in spiritum sanctum. Et si fratres, ea quæ plus se habēt ad malū, debemus in bonum interpretari, quid erit de eis, qui etiam ea, quæ se habent ad bonū, in malum interpretantur? Cauete fratres, igitur cauete hoc peccatum, quoniam pergrande est: sed cum videritis peccatorem ad deum conuertentem, orate pro eo, vt deus det ei perseuerantiam bonam. Vos quoque pœnitētes, nolite propter derisores erubescere, & vestrum propositum relinquere, quia vt ait Salomon, Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens honorem & gloriam. Malum igitur nō bonum erubescite. Cum autem hoc modo non potest diabolus vincere pœnitentem, tentat eum per adulatores dicens: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Quasi di-

Eccle. 4.

ceret: vir sanctus es & victor diaboli, & amicus dei: Vt ita eum ad elationem & inanem gloriã inuitet. Sed nos fratres, vt detractores, ita & adulatores fortiter contemnamus, & plus nobis quàm aliis de nobis credam⁹, & semper de peccatis nostris timeamus: Nam delicta quid intelligit? Sed & si quædam peccata nostra non intelligimus, quomodo scimus ea nobis esse dimissa? Propterea dicit Sapiens, de propiciato peccato noli esse sine metu. Vbi enim fratres metus non est, est stulta securitas. Vbi est stulta securitas, est contemptus. Vbi est contemptus, est periculum & ruina. Si enim inuenerit vos diabolus negligentes & a bono vacantes, reintrat in vobis diabolus cum aliis septem spiritibus nequioribus. Quoniã redeunt peccata septuplicata, & estis septuplo peiores quàm primo. Tripliciter autem dicuntur peccata redire: vel quando ad vomitũ redimus, vel quando spernentes iniunctam pœnitentiam torpescimus: Vel quando in recordatione præteriti peccati delectamur. Habeamus igitur fratres, semper peccata nostra ante oculos nostros, & de eis semper timentes, gementes, & plorãtes & operibus misericordiæ ea redimentes, quod præstet nobis deus qui in trinitate perfecta viuit & regnat Amen.

Psal. 18. *Eccle. 5.* *Tripliciter peccata dicuntur redire.*

Dominica quarta Quadragesimæ.

SCriptum est: quoniã Abraham duos filios habuit vnum, videlicet Ismahel, *de ancilla*, Agar: *Et vnum*, s. Isaac, *de libera* scilicet Sara. *Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est*, id est, secundum

Galat. 4.

cõſuetudinem carnis, ſecundum quem Iuuencula ex ſene concipere poteſt, & parere. *Qui autem de libera, per repromißionem dei natus eſt*, non ſecundum carnis conſuetudinem: quia anus & ſterilis & de vetulo concipere & parere non ſolet. Cum autem creuiſcent ambo & luderent, Iſmael prior natu, Iſaac quaſi perſequebatur. Quod intelligens Sarra, ait Abrahæ: *Eiice ancillam & filium eius: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ*. Eiecit ergo Abraham ancillam cum filio, dans ſuper ſcapulam ſuam ollam aquæ: Filium vero liberæ hæredem conſtituit. Huius hiſtoriæ fratres chariſſimi, Apoſtolus exponit nobis myſterium, & in hoc innuit nobis cæteras Veteris teſtamenti hiſtorias myſticè intelligendas. Nos vero fratres intelligentiæ ſimplicium ſubſeruientes, quod Apoſtolus breuius & obſcurius, nos latius & planius deo largiente, vobis exponemus. Abraham igitur fratres, deus intelligitur, qui eſt pater multarum gentium, imo omnium. Sic duos filios habuit, quoniam duos populos creauit de eadem maſſa. Vnum quidem per occultam iuſtitiam creauit in contumeliam, alterum per ſolam miſericordiam ſuam in honorem. Vnum in reprobationem, alterum in electionem. Sunt autem hic nobis fratres conſideranda quatuor. Primò quæ ſit ancillla, & quæ libera, de quibus iſti duo populi nati ſunt. Secundò quomodo ancilla fœcunda fuiſſe, & prius peperiſſe: Libera vero

Per Abraham Deus intelligitur.

prius ſterilis, poſtremo peperiſſe dicatur. Tertiò quomodo filius ancillæ, filium liberæ perſequitur. Quartò quomodo ancilla cum filio, & cum olla aquæ eiiciatur, & filius liberæ hæres conſtituatur. Eſt igitur fratres mei, ancilla de qua populus reprobationis natus eſt, caro: Quæ idcirco ancilla dicitur, quia peccato, diabolo mancipatur, & æternæ miſeriæ. Qui enim facit peccatum, ſeruus eſt peccati. De hac ancilla, id eſt, carne, populus reprobationis naſcitur, ſecundum carnem, id eſt, ſecundum carnalem concupiſcentiam. Et qualis eſt natus, talis permanet: Solum carnem ſapiens, ſecundum carnem viuens, in carne ſeminans, vnde & metet corruptionem. Manifeſta autem, inquit Apoſtolus, ſunt opera carnis: quę ſunt fornicatio, immundicia, luxuria hydolorum ſeruitus, & cæt. Libera vero, de qua populus electionis natus eſt, eſt gratia cœleſtis. Quæ ideo dicitur libera, quia liberat hominem à ſeruitute peccati, diaboli & damnationis æternæ. Si filius, inquit, vos liberauerit, verè liberi eritis. De hac autem libera, id eſt, gratia naſcitur homo, non ſecundum carnem, ſed ſecundum repromiſſionem, id eſt, dei electionem. Quæ vtique natiuitas fit in baptiſmo, in quo qui natus erat ex carne filius iræ, renaſcitur ex gratia per ſpiritũ filius miſericordię. Dedit enim eis dominus (iuxta Eanugeliũ poteſtatẽ filios dei fieri, his qui credũt in nomine eius.

Per ancillam caro ſignificatur.

Galat. 5.

Per liberã gratia cœleſtis denotatur.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

non ex ſanguinibus, neque ex volũtate carnis, neque ex volũtate viri, ſed ex deo nati ſunt, id eſt, renati. Ille ergo populus natus eſt ex carne ſecundum carnem. Iſte natus eſt ex gratia, ſecundum electionem. Ille eſt filius ancillæ, id eſt carnalis ſeruitutis. Iſte eſt filius liberæ, id eſt, ſpiritualis libertatis. Ille eſt filius diaboli, Iſte filius dei. Ille filius veteris teſtamenti, vbi pro timore & pro temporalibus ſeruit: Iſte eſt filius noui teſtamenti, vbi pro amore & pro æternis ſeruit, ſed deo ſeruire, eſt regnare. Nos ergo fratres mei, filij liberæ, filij electionis, & filij dei ſumus, ſi tamen in gratia baptiſmi perſeueramus: Si diabolum & eius opera, quibus abrenunciauimus, omnino deteſtamur, ſi deum & eius præcepta tota dilectione diligimus & ſequimur. Quod ſi pactum baptiſmi fregimus, & ad diaboli ſeruitutem reuerſi ſumus: quid erit de nobis miſeris, niſi quantotius per pœnitentiam & lachrymas reconciliari, dum licet, quæramus.

Filij liberæ qui.

Secundò fratres conſiderandum eſt, quomodo ancilla prius fœcunda fuiſſe & peperiſſe, libera vero prius ſterilis, poſtremo dicatur peperiſſe. Porrò carnalis generatio prius in mundo multipliciter habundauit, quando ignari dei & vitæ ſpiritualis, tantũ propagationi & ſucceſſioni carnis intendebãt. Spiritualis verò regeneratio diu ignota, ſterilis pmãſit: Et hęc tantũ tẽpore gratię habũdãter fructificauit. Nõ enim, vt ait Apoſtolus, eſt primũ quod eſt

Carnalis generatio.

Spiritualis regeneratio.

ſpirituale, ſed prius ꝙ eſt animale, & poſtea ꝙ eſt ſpirituale. Vnde Eſaias: Lætare ſterilis quæ non paris, id eſt quæ primo vel nullos, vel paucos, pariebas: Erumpe & clama quę non parturis, quia multi filij liberæ, magis ſubaudi electi à deo: quàm filij eius, id eſt carnalis generationis: quæ habet virum, id eſt corruptorem diabolum. Nos ergo fratres mei, potius ſpiritualem quàm carnalem ſucceſſionem quęramus. Melius eſt enim relinquere vnum ſolum bonum filium, quàm multos malos: Et melius eſt mori ſine filijs, quàm relinquere malum filium. Qui ergo filios habent, in correctione & in inſtructione eorum vigilant, quoniam ſicut gaudium eſt parentum filius ſapiens: ita confuſio & maledictio eſt parentum filius ſtultus. Qui verò filiis carent, nõ doleãt, ſed Chriſtum hæredem conſtituant, pauperes & pupillos in filios adoptent: Exemplo & verbo filios ſpirituales gignant: vt iure de eis dici poſſit: Lætare ſterilis quæ non paris, erumpe & clama quæ non parturis, quoniam filij liberæ multi quàm eius quæ habet virum. Adeo enim fratres excreuit hodie malicia filiorũ carnalium, quorum alter eſt ſcortator, alter aleator, alter fur, alter raptor, alter quærit & deſiderat mortem parentum: quod hodie verè dici poſſit, Beatæ ſteriles quę non genuerũt, & vbera quæ non lactauerũt. Tertiò verò fratres, conſiderandum eſt, quomodo, vt ait Apoſtolus, filij ancillæ perſequũtur filios liberæ. Perſequũtur quippe filij carnis filios ſpiritus: filij mun-

Eſa. 54.

1. Cor. 18.

Spiritualis ſucceſſio quærẽda.

Prou. 10 & 15.

Malicia filiorũ carnalium.

Filij carnis persequuntur filios spiritus. di, filios cœli. Quomodo? Tripliciter: malo exemplo, subdola suggestione, aperta persequutione. Malo exemplo, dum florent & prosperantur in via sua mala, quoniam eorum filij sunt sicut nouellę plantationis in iuuentute

Psal. 143. sua. Filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt

Iniquorũ prosperitas. similitudo templi. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oues eorum fœtosæ, habundantes in egressibus suis: Boues eorum crassæ. Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor, in plateis eorum.

Psal. 36. Sed contra hæc nos armat Dauid dicens: Noli ęmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem: quoniam tamquam fœnum velociter arescent. Subdola suggestione, cum dicitur: Semper fuit mundus, ita semper orientur homines, & morientur. Quis est reuersus ab inferis, qui nuntiet aliam vitam esse? Stultum est igitur præsentia gaudia perdere, propter quædam fortè nunquam futura. Ita fratres vult decipere filius ancillæ filium liberæ. Ita insidiatur, vt rapiat pauperem: rapit autem pauperem dum attrahit eum subdola suggestione. Contra hæc nos armat Apo-

1. Cor. 15 stolus, Corrumpunt enim, ait, bonos mores colloquia praua. ideo nolite omni spiritui cre-

Quomodo fides nostra fundatur. dere. Fides enim nostra testimonijs Patriarcharum & Prophetarum fundatur: Natiuitate, passione, resurrectione & ascensione Christi completur: Apostolorum testimonijs fulcitur, sanguine martyrum roboratur, qui miraculis probant se melius viuere post mortem.

Aperta persequutione persequuntur, dum filios liberæ spoliant, suis lacescunt conuicijs, affligunt iniurijs, exilijs, tormentis, morte. iuxta illud, Sancti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Contra hoc nos dominus armat, dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: Sed potius eum timete, qui animam & corpus potest perdere in gehennam. Et alibi, Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Quartò quoque fratres considerandum est, quomodo ancilla & filius eius cum olla aquæ eijciatur, & filius liberæ hæres constituatur: filij quippe ancillæ, quia tantum terrenam hæreditatem desiderant & amplectantur, diuino iudicio à cœlesti sunt hæreditate seiuncti. Et nihil eis confertur, nisi amphora aquæ super scapulam. Aqua fratres mei, mundana fœlicitas est. Aqua enim est labilis, potabilis, nabilis. Mundana quoque felicitas est labilis, quia cito transit, nec redit. Potabilis est, id est apta ad vtendum, si modestè sumatur: si superfluè, inflat hominem, & occidit. Nabilis est, quia cum iusto regimine, potest aliquis per eam transire ad portum salutis: Alias in superabundantia eius submergitur & perit. Hanc autem mundanam felicitatẽ accipit filius ancillæ super se, quia ei seruit, non illa sibi. In alia verò vita prorsus à cœlesti

Hebr. 11

Matt. 10.

Matt. 5.

Aqua mũdanam felicitatem notat.

sequestrabitur hæreditate, nihil accipiens nisi æternam damnationem, quoniam in hac vita recepit bona sua. Populus verò electus, qui est filius liberæ, constituitur hæres patris, & nunc electione, & in futuro confirmatione. Nunc spiritualium bonorum, & in futuro cœlestium premiorũ. Nos itaque fratres mei, Christi sanguine liberati, iam non sumus filij ancillæ, sed liberæ: si tamen non secundũ carnem, sed secundum spiritum viuimus: Si deum, non mundum diligimus, si cœlestia non terrena desideramus, si seruitutem vitiorum fugientes, libertatẽ virtutum sectamur, Accipiemúsq; in futuro æternam hæreditatem, incorruptibilem & incontaminatam, conseruatam in cœlis: vt simus hæredes quidem dei, cohæredes autẽ Christi: Quoniam ad dexteram nobis positis dicetur, Venite
Matt.25. benedicti patris mei, percipite regnũ quod vobis paratum est ab origine mundi. Quam hæreditatem largiatur nobis, & promereri & consequi Iesus Christus dominus noster. Qui cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Amẽ.

Dominica quarta Quadragesimæ.

Ioan. 6. *Abijt Iesus trans mare Galileæ, quod est Tiberiadis: & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat: & reliqua.* In hac sancti Euangelij lectione, quã modo fratres charissimi, audiuimus: Primò quæ ad literam, secũdò quod ad tropologiam, tertiò quod ad mysticum sensum pertinet, videamus. Quantum igitur ad literam pertinet, fratres mei, Dominus & redemptor noster Iesus Christus, ostẽdit in

hac lectione se veram humanitatem, & veram habere diuinitatem. Humanitatem quippe & pietatem veram se habere ostendit, quando infirmis & esurientibus compatitur & condescẽdit. Diuinitatem verò se habere veram demonstrat, quando infirmos solo nutu sanat: & quãdo de quinq; panibus, & duobus piscibus quinque milia hominum, sublatis etiam duodecim cophinis fragmẽtorum, saturat. Nónne fratres mei, si de quinq; panibus quinque milia hominum nihilo remanente saciasset, magnum & diuinum esset miraculum? Nũc verò quàm mirabilius & deo dignius miraculum apparet, cũ & de quinque panibus quinque milia hominũ saciẽtur: & preterea decuplo plus sustollitur, quã appositum est. Quasi non idem miraculum dominus quotidie faciat, qui pauca seminis grana in terram iacta, centuplicat: sed nullus miratur, quod quotidie videt. Raritas verò rei, maiorem præstat admirationem. Cæterũ quod hic legitur dominus Philippum tentasse, non est contrarium ei quod à Iacobo dicitur: Deus neminẽ tentat. Tripliciter quippe tentatio fit. Aliter enim deus tentat, aliter diabolus, aliter homo. Deus quippe tẽtat, vt probet, quemadmodum tentauit Abraham, vt eius fidem probaret: Et hic Philippum, vt eius infirmitatem demonstraret. Diabolus verò tentat, vt decipiat: quo genere tentationis deus neminem tentat. Homo verò tentat, vt discat quod ignorat. Iuxta verò tropologiam, quando Christus hoc facit, quid Christiani facere debeãt osten-

Humanitas.

Diuinitas

Iacobi 1.

Tentatio fit tripliciter.

dit. Octo igitur hic nobis imitanda proponuntur: Maris transfretatio, in montem ascensio, miseratio humanæ tētationis, abiectio, quibus & quam eleemosinā faciamus, quomodo & quo fine, quomodo eleemosina multiplicetur, & quanta gloria inde deum sequatur. Itaque fratres mei, cū dominus abiit trans mare Galilææ, nos monet tempestuosum huius mundi mare desiderio transire, & ad cœlestem patriam suspirare. Est enim hic mūdus iustis, qui futurā vitam desiderāt, exilium: mare tempestuosum, vallis lachrimarum. Vnde & illud desiderant cito transire, & aliam vitam aduenire. Inde Psal

Psal. 119. mista, Heu mihi domine, quia incolatus meus

Psal. 41 prolongatus est. Nam quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat ani

Psal. 125. ma mea ad te deus. Nam idem alibi dicit: Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua: Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. At mundani homines qui habent hic patriam suam, & ducunt hic in bonis dies suos, nūquam vellent vitam præsentem transire: tamen velint nolint, transeunt, & ad mortem rapiuntur, qui tamen mente transeuntibus adhærent: velut qui rapitur à torrente adhæret spinis & asperis. Itaq; fratres desiderio ad cœlestem vitam transeamus, illuc per opera misericordiæ quæcūque possumus, transmittamus. Illic sit thesaurus noster & cor nostrū. Illuc proximos nostros bono exemplo & exhortatione, promissis & amore, nobiscū trahamus:

vt quemadmodum dominũ,ita & nos ſequatur multitudo magna. ꝙ vbique fiet, ſi viderint nos facere ſigna ſuper his qui infirmãtur. Porro ſuper infirmos ſigna facimus, ſi vel infirmos corpore, beneficiis viſitamus, vel infirmos mẽte cõfortamus, vel infirmos peccato corripimur, vel furioſos odiis vel iniuriis cõtra nos patiẽter ſuſtinemus: vel ſi omnes huius mũdi infirmos orationibus noſtris apud deũ curamus. Cũ verò dñs in montem aſcendit, & ibi ſedet cũ diſcipulis ſuis, monet nos vt de virtute in virtutẽ vſq; ad altitudinem virtutis & contemplationis aſcendamus: Et ibi inter miſeriam huius mundi ſeſſionem & requiem cum domino & ſanctis eius, quantum poſſumus habemus: talibus quippe proximũ eſt paſcha dies feſtus Iudæorum. Quoniã tales qui per contemplationẽ cũ domino & ſanctis eius requieſcũt, amore, ſpe, & merito iã proximi ſunt die feſto vere confitentiũ angelorum. Cum autem dominus ſedẽs in monte, inferioribus turbis eſurientibus condeſcendit & miſeretur, inſtruit nos, vt ita per contemplationem in cœleſtibus quieſcamus, quod turbis inferioribus per compaſſionem condeſcendamus. Iuxta quod ipſe dominus dicit: Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter cœleſtis miſericors eſt. Induamus fratres miſericordiæ viſcera & compaſſionis: & quando videmus aliquem pati, ei compatiamur. Quãdo videmus aliquem dolere, cõdoleamus. Quãdo videmus aliquã egere, ei prout poſſumus, ſubue

Quomodo ſuper infirmos ſigna facimus.

De virtute in virtutẽ aſcendendum.

Luc. 6.

Matt.25. niamus. Nam beati misericordes, quoniam misericordiam consequantur. Et contra: Iudiciū sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam. Cum verò dominus discipulos adhuc rudes, de humana tētatione tentādo redarguit, nos docet vt humanam tentationem, quantum possumus, superemus Humanam quippe tentationem passi sunt discipuli, quādo de panis sufficientia dubitantes alter dicebat, *ducentorum denariorum panes non sufficiāt eis, vt vnusquisque modicū quid accipiat*. Et alter dicebat, *Est puer vnus hic, qui habet quinque panes ordeaceos et duos pisces. Sed hæc quid sunt inter tantos?* Hanc tentationem fratres patimur & nos, cum videntes multitudinem pauperum, causamur nos modicū annonę habere in horreo, modicū panis in arca: Et dicimus: Ite viam vestram: Non sufficeret quod habeo mihi & vobis. *Humana tentatio.* Humanam etiam tentationem patimur, cum videntes carū tempus & sata deficere, dicimus: Quid mādu cabimus, quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc proculdubio fratres mei, humana tentatio est, quę de fidei nascitur imperfectione. Vnde dominus no- *Matth.8.* bis dicere potest: Quid timidi estis modicæ fidei? Si enim firmam fidem & charitatem in deo haberemus, nihil profectò nobis deesse crederemus: Domino suis prouidente, qui etiam infidelibus non desistit prouidere Legimus enim dominum seruos suos sine cibo per multos dies sustentasse. Legimus enim sanctum Nicolaum sexaginta homines de tribus panibus refecisse: Idemque legimus de pluribus alijs. Vidi

fratres

fratres multos charitatiuos quotidie habundáter donare, & deum eis habundanter ministrare, vt quasi certare viderentur iustus erogando, & dominus subministrando. Quibus autem præcipuè sit dandum, dominus ostendit, quando multitudinem, quæ eum sequebatur, pauit. Nam dei iussa sequentibus esse dandum ostendit. Alibi tamen dominus dicit, Omni petenti te, tribue. Cui contrarium videtur illud dictum Sapientis, Benefac iusto, & non dederis impio. Et illud, Cui des videto. Non est verò contrarium fratres. Omni enim indigenti, si possumus, benefacere debemus, non quidem impietatem eius, sed naturam sustentantes. Si tamen non omnibus dare possimus, fidelibus, pauperibus, & iustioribus, donare debemus: iuxta illud Apostoli: facientes bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Quid, quibus donandum sit, dominus ostendit Donans infirmis sanitatem, esurientibus panem, ignaris doctrinam, captiuis libertatem. Cum enim, dominus inquit, omni petenti te, tribue, non ait tribue quod petit, sed quod tu potes, & cuius illum egere vides. Pauperi da sustentamentum corporis. Diuiti da verbum dei, sustentamentum animæ. Inconsulto, da consilium. Laboranti, si aliud nō potes, da orationis auxilium. Munus siquidem magnum est, verbum consilij, verbū correctionis, & verbum orationis. Nam quanto preciosior est anima quā corpus, tanto preciosius beneficium animæ factum quàm corpori.

Quibus dandum.

Lucæ 6.
Eccle.12

Omni indigenti bē nefaciēdū

Galat.6

Quid & quibus donandum.

Quomodo & quo fine eleemosina däda Quomodo verò & quo fine eleemosina danda sit, dominus ostendit, qui primũ gratias egit, & post distribuit. Nos ergo dãtes, deo, ex quo omne bonũ est, semper gratias referamus, & ꝓpter eũ distribuamus. Iuxta ꝙ Apostolus ait: *1. Cor. 4* Quid habes quod nõ accepisti? Et alibi: *Roma. 12.* Qui tribuit in simplicitate. Si enim fratres rẽ bene consideremus: eleemosina nostra non est meritũ nostrũ, sed dei gratia. Ipsam quippe rem, q̃ damus, non ex nobis, sed ex deo habemus: nec ipsam bonã voluntatẽ habere, nec manũ ad dandũ extendere ex nobis, sed ex deo valemus. *Roma. 9.* Nõ enim volẽtis est velle, nec currẽtis currere, sed miserentis dei. Quid ergo ex nobis? Sicut ergo totam eleemosinã à deo habemus, ita totã ad eũ dirigam⁹. Non demus vt tędio carẽtis caremus, quoniam qui hoc facit, meritum suum & rem perdit Nõ demus ob vanã gloriam, quoniã qui hoc facit, mercedem suã hic recipit. Non det eleemosinã sinistra, id est temporalis intẽtio: Non dextera simul & sinistra, id est, eleemosinæ datæ propter deum non se admisceat vana gloria, sed sola dextera, nesciente sinistra. Quantum verò eleemosina multiplicetur, ostẽditur in hoc quod de quinque panibus, quinque milia hominũ saciãtur, & duodecim cophini sustollũtur. Porrò duobus modis multiplicatur in nobis eleemosina, & spiritualiter & ęternaliter. *Duobus modis eleemosina multiplicatur.* Spiritualiter, vt cum verbũ vitæ alijs prædicamus, non diminuitur, sed potius & in nobis & in illis augetur: Velut si ex vno luminari, plura succẽderis luminaria. Sed, & si rem transitoriã damus, quamuis

trāſeat in accipiente, tamen in nobis multiplicatur, dum inde à deo in nobis fides, ſpes, & charitas, cæteraq́; virtutes adaugētur. Æternaliter verò multiplicatur, cum pro terreno cœleſte, pro trāſitorio æternū, pro corruptili incorruptibile premiū accipietur, vt illud impleatur: Vos qui ſequuti eſtis me, centuplū accipietis, hîc, & in futuro vitá æternam. Valet igitur eleemoſina, & pro quo fit, & cui fit. Et ſi illis non valet, illi qui bene eā facit, non valere non poteſt. Quæ fratres mei, poteſt eſſe maior multiplicatio, quàm cum vidua propter duo minuta, alius propter calicem aquæ frigidę, alius pro ſola bona voluntate, accipiet regnum cœlorum? Quāta gloria de eleemoſina, deinde ſequatur, oſtēditur cum ſubditur: *Turbæ autem videntes quod fecerat ſignum, dicebant quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum.* Porrò de eleemoſina ſemper benedicendus eſt deus: & pater miſericordiarum, & deus totius conſolationis, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione. Nos autem fratres qui non auctores eleemoſinæ, ſed miniſtri tantum ſumus, nobiſcum gratias reddi nec velimus nec patiamur, ſed dicamus ſerui inutiles ſumus: quod debuimus facere fecimus, non noſtra, ſed aliena diſpenſamus: Et tamen hoc facientes, non erimus ſine gloria ante deum, qui ſuis facta reputat ſibi facta eſſe reputans & dicens: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi: Eſuriui enim & dediſtis mihi manducare:

Matt.19. *Lucæ 21.* *Matt.10* *2.Cor.13.* *Pſal.144* *Lucæ 17.* *Matt.25.*

Sitiui enim, & dedisti mihi potum, &c. Iuxta verò mysticum sensum, Iesus abiit trans mare Galileæ, quando tribulationes huius mūdi, patiendo, & resurgēdo transmigrauit. Sequuta est autē fide & amore illum multitudo magna, videntes signa quæ vel per se, vel per discipulos faciebat: super his qui mēte vel corpore infirmabantur. Ascendit autē Iesus in mōtem. id est in æternę glorificationis altitudinem: Et ibi sedebat, & requiescebat, & regnabat, & discipuli mente, & si nondū corpore, cum eo. *Erat autem proximū Pascha, dies festus Iudæorū.* Pascha transitus interpretatur. Ergo erat proximum pascha dies festus Iudæorū: quia iam radiante Euangelio, instabat trāsitus & cessatio veterarum cæremoniarū. *Cum subleuasset ergo Iesus oculos* misericordiæ suæ, *& vidisset quia maxima multitudo,* credendo, *venit ad eum*, dixit inspirando, *ad Philippum*, id est, ad quemlibet prædicatorem. Philippus enim os lāpadis interpretatur: *Vnde ememus panes vt manducent hi?* Id est, vnde comparabimus nobis sapientiam & doctrinam verbi, vnde reficiatur populus dei? *Hoc autē dicebat tentans eum: Ipse enim sciebat quid esset facturus.* Hæc tentatio fratres mei, deo permittente frequenter nos tentat, cum videntes multitudinem fideliū in Ecclesiam confluxisse, dubitamus apud nos & quærimus, de quo libro cōparabo hodie sermoné, vnde reficiā populū dei? Immemores quid promisit suis dominus, & quid per nos sit facturus. Ipse enim ait: Aperi os tuū & ego adimplebo. Et in Euangelio: Cum steteritis ante

Fide et amore christus sequēdus.

Psal. 8.

Marc. 13

reges & prȩsides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini Hui⁹ ergo fratres dominicȩ ꝓmissionis semper memores, & de dei gratia, nō de nostro ingenio præsumētes, audacter verbū dei loquamur ad populū, quoniā dominus dabit verbum Euangelizantibus virtute multa. Psal. 67.
Memini certè me quādoque melius locutū ad populū, quādo loquebar ex improuiso, q̄ quando loquebar ex præmeditato, domino sic faciēte. Videamur sufficiētes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis. *Ducentorum*, inquit, *denariorū panes non sufficiunt eis*. Id est ducentorū prædicatorum doctrinæ ad erudiendū populum fideliū qui deū sequuntur, nō sufficiunt, vt vnusquisq; modicū quid accipiat. *Est puer vnus hic, qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces*. Hic puer est Moyses famulus dei, qui habet quinque libros legis: Qui bene per ordeaceos panes significātur. Ordeū enim tenacissima palea tegitur, & iumentorū cibus est. Lex quoq; tenacissimis inuolucris figurarū, & verborum occultatur, & cibus simplicium & animaliū hominū est, ad literā intellecta. Si verò intelligitur subtilius, habet duos pisces secum, id est moralē & mysticū sensum, quorū dulcedine, legis ariditas impinguatur. Accepit ergo quinq; panes Iesus, benedixit & fregit. Quia quinq; libros Moysi in se impletos, & sanctos esse ostendit: eos fregit & dedit cum duobus piscibus discipulis, vt apponerent turbis, quia intellectū legis eis aperuit., vt cum morali & mystico sensu eā turbis prædi-

carét. In hoc fratres mei, ꝙ discipuli non apponunt aliũ panem turbis, nisi à Christo sit traditum, nec illũ panẽ illi frangũt, sed Christus eis frangit, confundũtur illi qui aliã scripturã prædicant q̃ diuinam, vel qui ipsam scripturam nõ à deo sibi frãgi & aperiri expectant, sed ipsi per se eam sibi frãgere præsumunt, apponentes potius quã exponentes, cum præcipiat dominus

Ezech.3. Prophetæ, Annunciabis, inquit, eis ex me. Saturantur autẽ ex quinque panibus cũ duobus piscibus, id est ex quinque libris Moysi cum mystico & morali intellectu Quinque milia hominũ, id est, simplices, tantũ res quinque sensibus corporis subiectas prius sapientes. Ex fragmẽtis vero & crustis, quæ comedẽtibus superfuerũt, implẽtur cophini duodecim, quia subtiliores & fortiores sentẽtię, quas simplices capere nõ possunt, apostolicis & perfectioribus vi-

1.Cor.3. ris ruminãdæ reseruãtur: Iuxta quod Apostolus ait corinthiis: lac potũ dedi vobis nõ escam. Sa-

1.Cor.2. pientiã enim loquimur inter perfectos. Et hoc cõtra illos qui simplicioribus altiora loquũtur, non erudientes eos, sed potius conturbantes. Porro homines cernentes doctrinam diuinam in omnibus exuberare, & quanto a pluribus percipitur, tanto magis habundare, laudant & benedicunt dominum, qui hic pane spirituali quotidie recreat suos, eo vaticinio eos sustentans, quousque perueniant ad terram promissionis, ad quam perducat nos omnipotens & misericors deus, qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus. Amen.

Dominica quinta Quadragesimæ,

CHristus aßistens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculu non manufactum, id est *non huius creationis &c.* In hac lectione fratres mei, ostendit Apostolus pontificium Christi fuisse præfiguratum in pōtificio legis. Et illud quidē imperfectum esse tāquam figuram & vmbram: Istud verò perfectum esse, tāquam rem & veritatem. Illud transire, istud manere. Considerāda sunt igitur fratres mei, quatuor de pontifice legali. Qualis esse, quo in loco stare, quorū esse minister, quid agere secūdum legem debeat. Debebat autem legalis pontifex esse sine macula, integer & sanus. Sine macula, ne scilicet esset cum paruo, vel grandi, vel torto naso, ne esset gibbus, nec lippus, nec albuginem habens in oculo, nec impetiginem in corpore, nec iugem scabiem. Integer, ne esset cæcus, nec mancus, nec sine genitalibus, & huiusmodi. Sanus, ne esset claudus, nec fracto pede, nec manu, nec leprosus, nec ponderosus. Erant autem hæc in legali pontifice per figuram: In Christo verò sunt per veritatem. Christus quippè fuit agnus sine macula, quoniam vt ait Petrus, peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Et ipse etiam, speciosus forma præ filijs hominum. Fuit autem integer, omnem habens in se virtutum perfectionem. Fuit enim, vt Ioannes dicit, plenus gratiæ & veritatis. Fuit etiam sanus & perfectus in omni sapientia & scientia. Quoniam in Christo sunt omnes thesauri sapiētiæ & scien-

Hebræ. 9

Pontificiū legis præfiguratum.

Qualis debebat esse legalis pōtifex.

1. Petri 2.

Isa. 44.

Ioan. 1.

Colos. 2.

tiæ dei absconditi. Quo in loco stabat legalis pontifex? In medio, id est inter hominem & deum: hominibus ante sistebat: Vnde & antistes dicebatur, & deo assistebat. Vnde Episcopus, id est superintendens dicebatur. Vnde Apostolus:

Hebræo.5

Omne nanque pontifex ex hominib9 assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt apud deum. Debebat autem medius esse extremorum participatione, affectione, & ordine. Extremorum participatione, qui scilicet esset homo cum hominibus natura, & deus cum deo gratia. Medius affectione, vt scilicet esset peccatoribus proximus per compassionem, & deo proximus propter familiaritatem. Medius ordine, vt scilicet per eum haberent accessum homines ad deum, & deus ad homines. Christus quoqus medius & verus fuit pontifex assistens deo, & antesistens hominib9. Fuit enim medius inter deum & hominem natura, quia naturalis homo cum hominibus, & naturalis deus cum deo. Medius affectione, quia per pietatem fuit compatiens hominibus. Vn-

Hebræ.4.

Apostolus, Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, & per amorem vnus cum deo patre. Medius ordine, quia per eum habemus accessum ad deum patrem: Et deus pater nobis reconciliatur per eum, &

Hebræ.9.

nos illi Hinc est quod hic vocatur à Paulo noui testamenti mediator. Quorum erat minister legalis pontifex? temporalium & carnalium sacramentorum, & eorum solum erat minister, non adiutor. Christus verò est pontifex futurorum bonorum illorum, videlicet spi

ritualium & cœlestium bonorum, que per legales figuras futura significabantur: Et illorũ est Christus non tantum minister, imò & auctor & largitor: Ipse enim baptizat, ipse peccata abluit, ipse virtutes tribuit: ipse præmia reddit. Quid agebat legalis pontifex? Semel in anno, in septimo mense, scilicet in festo propiciationis, sacrificabat, & cum sanguine indutus pontificalibus, intrabat in sancta sanctorum: & sanguine pacifico aspergebantur interiora, vt propiciaretur deus populo suo. Sic quoque pontifex pontificum dominus Iesus Christus, semel in tempore, semetipsum pro salute mundi sacrificauit. Et resurgens indutus stola immortalitatis, non tantum in cœlum, sed etiam in cœlum cœlorum introiuit tabernaculũ. s. per amplius capacitate & perfectius perpetuitate: vbi sedens ad dexteram Patris, aspergit sanguine suo interiora & exteriora, id est, reconciliat per passionem suam cœlestia terrenis, & terrena cœlestibus, deum homini, & hominem deo. Assignat itaque Apostolus distãtiam in quinque rebus, inter legalem pontificem & Euangelicum pontificem Christum, & in omnibus, demonstrat Christi excellẽtiam. Ille enim intrabat tabernaculum manufactum, & hic non manufactum. Ille semel in anno, hic semel in tempore. Ille moriebatur, & alter succedebat: iste permanet sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Vnde idem Apostolus: Plures facti sunt sacerdotes secũdum legem, eo quod morte prohiberẽtur permanere. Iesus autem eo quod

Differẽtia legalis põtificis, & Christi euangelici.

Hebr. 7.

maneat inæternum, sempiternũ habet sacerdotium. Ille cum alieno sanguine intrabat: iste cũ proprio. Ille intercedebat pro suis & aliorũ peccatis: iste cum sit immunis à peccato, tantũ pro alienis. Vnde idem Apostolus, Talis enim decebat vt esset nobis pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus. Qui non haberet necessitatem quotidie: quéadmodũ sacerdotes prius pro delictis suis hostias offerre, deinde pro populo. *Si enim,* inquit, Apostolus, *sanguis hircorum aut vitulorum, vel cinis vitulæ, inquinatos cõtactu mortui sanctificat, secundum legalem obseruantiam, ad emundationem carnis: quantomagis sanguis Christi emundabit conscientias nostras, ab operibus mortuis, ad seruiendum deo viuẽti?* Re vera fratres sanguis pecudum non emundabat ad literam, quia nec carnem, nec sanguinem, nec animam Christi, per quem omnis emundatio fit, præfigurabat. Sanguis itaque Christi, fratres charissimi, nos emundabit ab omnibus peccatis, si tamen in eũ verè credimus, si in eum speramus verè, si eius vestigia sequimur: Quoniã vt ait Petrus, Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Humiliauit quippè se pro nobis, ne nos pro eo humiliari timeremus. Factus est ꝓ nobis pauper, ne nos pauperes pro eo fieri timeremus. Mortuus est pro nobis, ne nos mori pro eo timeremus. Resurrexit pro nobis, vt nos per eũ resurgeremus. Ascendit in cœlũ, vt nos per eum in cœlũ ascenderemus. Itaq; fratres si volumus exaltari cũ eo,

Ibidem.

Quomodo sanguis Christi nos emundat ab omnibus peccatis.

1. Petri 2.

Christus exemplũ nostrum.

cum eo humiliemur. Si volum⁹ ditari cum eo, cũ eo & pro eo pauperes simus. Si volumus resurgere cum eo, cum eo & pro eo moriamur, & si nõ carne, saltem mẽte. Crucifigãtur & moriantur in nobis carnales concupiscentiæ, vicia, & peccata. Surgãt & crescant in nobis virtutes spirituales, boni mores, & bona opera: Vt sic purè passionem & resurrectionem Christi & celebrare & imitari valeamus, ipso præstante, qui passus est pro nobis domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quinta quadragesimæ. *Ioan. 8.*

D*Ixit Iesus turbis Iudæorum & principibus sacerdotum. Quis ex vobis arguet me de peccato? &c.* Dominus ac redemptor noster, fratres charissimi, sicut non venit sibi sed nobis: ita quod pugnauit & quod vicit, pugnauit & vicit non sibi, sed nobis. Quemadmodum enim diabolus consueuerat hominem expugnare & vincere: ita Christus voluit se ab eo expugnari & eũ vincere. Cõsueuerat enim diabolus hominẽ duobus modis expugnare. Primò, subdola tentatione, secundò aperta persequutione. Si non superabat eum in primo, aggrediebatur eum secũdo pugnãdi modo. Cum igitur diabolus primò agressus esset dominũ subdola suggestiõe, vt eũ vel in gula, vel in vana gloria, vel in superbia deciperet, & ab eo superatus esset, post aggressus est aperta persequutione eum impugnare, vt quem non vincerant blanda, vincerent dura.

Duobus modis diabolum hominem expugnat.

Et quoniam persequutio, quę infertur à propin
quis & familiaribus, solet hominem plus per-
turbare, persequutus est eum per Iudęos contri
bulos & consanguineos suos, & etiam per disci
pulum collateralem & domesticum suũ. Vnde
Psal.37. idem per Prophetā, Amici mei & proximi mei
Psal.54. aduersum me appropinquauerunt & steterunt
Et alibi: Si Inimicus meus, maledixisset mihi, su
stinuissem vtique. Et si is qui oderat me, super
me magna loquutus fuisset, abscondissem me
forsitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux
meus & notus meus, qui simul mecum dulces
capiebas cibos. Et alibi, homo pacis meę in quo
sperabam, qui edebat panes meos, magnificauit
super me supplantationem. Illi ergo à diabolo
instigati, persequuti sunt Christũ retributione
qua nulla est peior. At Christus respondit eis
retributione, qua nulla est melior. Quatuor
Quatuor retributiones. quippè sunt retributiones: Reddere bonũ pro
malo: Reddere bonũ pro bono: Reddere malũ
pro malo: Reddere malũ pro bono. Prima igi-
tur est valde bonorũ: Duæ mediæ mediocriter
bonorũ, & mediocriter malorũ. Quarta valde
malorũ. Prima Christi est, suorumque mẽbro-
rũ: vltima diaboli, suorúmque membrorũ. Cũ
itaque Christus Iudæos diligeret, eísque veram
doctrinam, & vitam æternã offerret, illi ecõtra
ei reddebant odium pro dilectione, maledictũ
pro benedicto: mortem pro vita. Vnde ipse per
Psal.188. Prophetam, posuerũt, inquit, aduersum me ma
Psal.37. la pro bonis, & odium pro dilectione mea. Et
alibi: Qui retribuũt mala pro bonis detrahebãt

mihi. Et quare? quoniam ſequebar bonitatem. Itaque cum ſic perſequerētur Chriſtum Iudæi, ipſe per omnia exhibuit eis miſericordiam & manſuetudinem: vt illi nullam haberent ſuæ infidelitatis excuſationem. Et nos exemplo eius inſtrueremur, quomodo inimicos noſtros tolerare deberemus. Sūt igitur fratres mei, quatuor conſiderāda in hac lectione. Primò, quomodo dominus inimicis ſuis offerat recōciliationem & pacem. Secundò, quomodo conuiciantium contumelijs reſpondeat. Tertiò, quomodo inuidi verba veritatis deprauent. Quartò, quomodo perſequentium iniuriis Chriſtus cedat. Primò igitur dominus offert inimicis ſuis reconciliationem, & pacem cum dicit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Ac ſi diceret: Popule me⁹ quid fecit tibi? aut in quo moleſtus fui tibi? Reſpōde mihi, & ſi quid habes prope me, loquere. Qui quærit, fratres mei, in quo læſerit, ſatisfactionē & reconciliationem quærit. *Si veritatē dico, quare non creditis mihi?* Quaſi diceret: Si nihil mali ſed plurimum boni vobis facio, quare non me diligitis? Si nihil falſi, ſed ſemper veritatem vobis & pro vobis dico, quare non creditis mihi? In quos nos inſtruit, vt eis qui nobis inuident, nos odiunt & perſequuntur, pacem & reconciliationem habeamus, quærentes ab eis in quo eos læſerimus. Quod ſi in aliquo, eis cum humilitate ſatisfaciamus. Si verò in nullo, eis amorē & obſequium offeramus, & nos eorum bonū & velle & quærere oſtendamus. Qui ſi audierint nos, lucrati erim⁹ fratres noſtros. Res pro-

Cum inimicis noſtri reconciliatio quærēda.

culdubio magni meriti apud deum. Ne simus fratres, de numero illorum, qui turpe putant se inimicis suis humiliare, & eorum pacem quærere: iniurias sibi illatas grandificantes, & quas intulerunt, paruificantes. Præsertim cum Rex Regum & dominus dominantium, pacem impiorum seruorum quæsierit, & eis se humiliauerit. Qui cum pacis bona contemnerent, dixit eis, *Qui ex deo est, verba dei audit: propterea vos non auditis, quia ex deo non estis.* Nos quoque fratres, inimicis nostris nostram pacem & satisfactionem respuentibus & expuentibus, dicere possumus, Qui ex deo est, verba pacis audit: Qui vero verbum pacis audire non vult, ex deo non est. Nam vbi pax, ibi deus. Et ipso testante, Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur.

Quid dicẽdũ inimicis patiem rec usantibus.

Matth. 5.

Quia igitur qui ex deo est, verba dei audit, interroget fratres mei vnusquisque semetipsum, si verba dei ore cordis audit, id est, si retinet, facit, & perseuerat. &, in eo pro certo cognoscit, si ex deo sit. Sequitur pars secunda, in qua Christus Iudæorum contumeliis benignè respondet. Iudæi quippè de oblata pace & correctione peiores effecti, contumeliam responderunt. *Nõne*, inquiunt, *benedicimus nos, quia samaritanus es tu. & dæmoniũ habes?* Heu quàm peruerse loquuti sunt: Sic fratres mei, sic faciunt semper mali bonis pro benedicto reddunt maledictum, pro correctione contumeliam. Sed audiamus quàm mansuetè eis, dominus respondet, *Ego*, inquit, *dæmonium non habeo.* Duo quippe ei obiecta fuerant: Alterum negat se dæmonium

habere, alterum tacendo concedit, videlicet se esse samaritanum, Samaritanus nanque custos interpretatur. Dominus autem custos electorũ suorum est: qui nõ dormitabit neq; dormiet. Cum autem eis veraciter respondere posset, non ego, sed vos habetis dæmoniũ, noluit, ne contumeliam pro contumelia reddere videretur. In quo fratres mei, exemplo suo nos docuit, ne prouocati ab aliquo cõtumelioso, tunc ei vicium suum exprobremus. Quoniã qui alij ob iram & vindictam crimen suum obiicit, & si sit verum, tamen illud non verè, id est, simplici intẽtione dicit: & ideo verus non potest dici sed potius falsus. Qui autem vult alium de vicio suo corrigere, seorsum & bono zelo eum debet redarguere. Porrò dominus se non habere dæmonium probat, ex eo quod subdit, *Sed honorifico patrem meum*, ei quicquid facio attribuendo, & eius gloriam in omnibus quærendo. Diaboli vero & suorum membrorum est, semper suam, & non dei gloriam, quærere, & sibi diuinam auctoritatẽ arrogare. Qui ergo dei gloriã in omnibus quærit, se non habere dæmonium, nec eius esse membrum, ostendit. *Et vos* inquit, *inhonorastis me*, in quo ostenditis vos potius dæmonium habere. *Ego autem non quæro gloriam meam, est qui quærat & iudicet*, id est, adiudicet. Iustum enim dei iudicium est, vt qui nõ suam, sed dei gloriam quærit, à deo glorificetur. Et econtrario, qui suam non dei gloriam quærit, ante deum inglorius semper sit. Hic discamus fratres mei, semper dei non nostram gloriam,

Samaritanus custos interpretatur.

Psal. 120.

Vitiũ non exprobandum.

In omnib⁹ non nostra sed dei gloria quærẽda.

in omnibus quærere, & deus quæret & adiudicabit nobis gloriam suam sempiternam. Non solum autem dominus non reddit contumeliosis cõtumeliam, sed etiã offert eis doctrinam: Nos instruens vt ob nullam cõtumeliam à tranquillitate mentis nostrę commoueamur, sed charitatem & mansuetudinem seruantes inconcussam, etiam nobis contumelias inferentibus, correctionem & doctrinam offeramus: Ait igitur: *Amen amẽ dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortẽ nõ videbit inæternũ.* Sed sicut boni de accepta cõtumelia fiũt meliores: ita econtraria mali, de accepta doctrina, fiunt peiores. Vnde & subditur: *Responderunt ergo ei Iudæi, nunc cognouimus quia dæmonium habes.* Est autem hæc pars tertia, in qua Iudęi maliciosi, bona domini verba sinistro deprauant intellectu, cum subdunt, *Abraham & Prophetæ mortui sunt, & tu dicis, quia si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit inæternũ.* Sic, fratres mei sic consueuerunt maliciosi iustorum dicta deprauare, & quod bene, & bona intentione dictum est, in deteriorem partem interpretari, vel male exponendo, vel quædam verba mutando. Cum enim dominus dixisset: *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit inæternum*, de morte spirituali vel æterna hoc intellexit. Sunt enim tres species mortis: mors corporalis, quę fit per separationem animę & corporis: Mors spiritualis, quæ fit per peccatum, quodquidem separat animam à deo: Mors æterna: pœna scilicet æterna, quæ cruciabit animam simul & corpus: quæ

Charitas & mãsuetudo seruandæ.

Mali dicta iustorum deprauant.

Tres species mortis corporalis, spiritualis Aeterna.

quæ ideo mors dicitur, quoniam melius esset mori quotidie, quàm illam pœnam æternã tolerare. Cum ergo dominus loqueretur de morte spirituali vel æterna, ipsi deprauantes, de morte corporali interpretati sunt. *Numquid*, inquiunt, *tu*, cuius scilicet sermo facit homines immortales, *maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est, & prophetis qui mortui sunt?* subaudis, quorũ sermo, nec eos, nec alios facit immortales. Ac si diceret non. inuidia fratres mei, excæcabat Iudæos, quæ semper homines excæcat, ne rectum possint de persona, cui inuident, ferre iudiciũ. Quamuis enim audierant, & viderant dominũ miracula fecisse, quæ nõ Abraham, nec aliquis Prophetarũ fecerit, vt, cæco nato oculos creasse: mortuum quatriduanum suscitasse: Ventis & mare imperasse, & super vndas ambulasse: Tamen ei Abraham & Prophetas proponebant: ob nihil aliud, nisi quia ei inuidebãt, ideo quia eũ paruũ, & de paupercula matre natum, & per ætates eum excreuisse, viderant. Quorum hodie sunt similes, qui coæquæuos & cõtẽporaneos suos quantũcunque bonos despiciunt, & eos antiquioribus nõ posse æquari cõtendunt, cum summus auctor in omni tẽpore æqua bona possit operari. *Quem se*, inquiunt *facis?* Ille seipsum magnum facit, qui virtutem quam nõ habet, sibi falso attribuit, sicut faciũt hypochritæ. Propterea ostendit dominus se non semet glorificare, & tamen se veram glorificationem à patre habere, cum respondet. *Si ego*, inquit, *glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater qui glo-*

Ioan. 9.
Ioan. 11.
Matth. 8.
Marc 6.

rificat me, & ea. Seipsum glorificat, fratres mei, qui gloriam suam quærit non dei: Cuius profecto gloria nihil est. Christus autem seipsum nõ glorificauit, quia non suam, sed patris gloriam in omnib⁹ quæsiuit: & ideo ab ipso glorificari meruit. Vnde & subdit, *Est pater qui glorificat me.* Discamus & nos fratres in omnibus bonis quę sentimus, dicimus, vel facimus, non nostram, sed dei gloriam quærere, vt ab ipso glorificari mereamur. *Quem vos*, inquit, *dicitis, quia deus vester est, sed non cognouistis eum.* Deum patrem nõ cognouerunt, quia eum habere filium non crediderunt. Qui enim filium ignorat, & patrem deum etiam ignorat, qui reprobis operibus se eum ignorare demonstrat. Quales, vnde dolẽdum est, sunt hodie multi falsi Christiani, qui dicunt de deo, quia deus noster est: & tamen eũ non cognouerunt, dum se volũtatem dei ignorare prauis operibus ostendunt. Quia vero domino dicenti, quod si quis sermonem meũ seruauerit, mortem non videbit in æternum, opposuerant Iudæi Abraham mortuum esse: Ostẽdit dominus Abrahã non esse mortuum, sed potius in fide aduentus sui viuere & gaudere, cũ dicit: *Abraham pater vester exultauit*, id est, *exultãdo expectauit vt videret diem meũ*, id est, aduẽtum meũ. Vidit id est, quem venturum credidit, venisse agnouit, *& gauisus est.* Sed Iudæi carnales carnali visu dictũ esse intelligentes, respondẽt: *Quinquaginta annos nondũ habes, & Abraham vidisti?* Respõdit eis Iesus, Amẽ amen dico vobis, priusquã Abrahã fieret, ego sum. Iudæi intelligebãt

In omnibus gloria dei quærẽda.

Falsi Christiani.

Christum purum hominem, & his verbis ostẽdit eis diuinitatem. Vnde cum de Abraham dixisset (*fieret*) de se ait: *sum*. Quoniam Abraham vt creatura factus est: Christus vero ab æterno à patre non factus, sed natus est. Cuius essentia incommutabilis, conuenienter exprimitur per verbum substantiuum præsentis temporis. Vnde ipse ait ad Moysen, Ego sum qui sum. *Exodem 3.* Sed Iudæi more suo malum pro bono reddentes, tulerunt lapides vt iacerent in eum. Sequitur pars quarta, cum subditur, *Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo*: In quo ostenditur quo modo dominus persequutorũ cesserit iniuriis. Sed cũ solo eos nutu perdere posset, quare fugere & latere elegit? Triplici de causa. Prima vt per timorẽ mortis se verã habere humanitatem demõstraret, qui tamen timor, in eo voluntatis fuit non necessitatis. Secũda, vt quod discipulis dixerat verbo: Si persequuti vos fuerint in vna *Matt. 10.* ciuitate, fugite in aliã, ostenderet exẽplo. Necessariũ quippe fuit prædicatores quãdoq; fugere & latere, ne mox ablatis prędicatoribus, Euangeliũ silentio premeretur. Tertia vt nobis daret exemplũ, quod si quandoque persequutoribus nostris in cõtẽtione possemus præualere, tamẽ prouocãtibus ex humilitate cederemus & lateremus, vt in hoc tam prouocãtiũ, q̃ nostrę saluti consuleremus. Apud Christianos enim, nõ qui fortiter percutit, sed qui fortiter cedit, fortis est fortior enim est teste Salomõe, qui vincit iram quàm qui vincit ciuitatem. Ipse autem Christus qui nunc fugit & latuit, quando ei placuit se

Fortis apud Christianos qui dicatur.

crucifigendum persecutoribus obtulit: nec solu
Lucæ 23. fortiter eos passus est, sed etiam pro eis miseri-
corditer deprecatus est, dicēs: Pater dimitte il-
lis, quia nesciunt quid faciunt. Imitemur itaque
Christum redemptorem nostrum, pacem pro
odio inimicis nostris offerendo: Bonū pro ma-
lo, & benedictum pro maledicto reddendo: in
iuriis etiā imbecillorum cedendo: quādo opus
fuerit, mortem fortiter sustinendo: pro persecu
toribus nostris intercedēdo, vt participes Chri-
sti resurrectionis & glorię fieri mereamur, ipso
præstāte, qui cū patre & spiritu sancto viuit &
regnat deus, Per omnia secula seculorū. Amē.

Dominica in Ramis palmarum.

Philip. 2. *HOc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: Qui cum in forma dei esset, non rapinā arbitratus est esse se æqualē deo, &c.* Exhortatur nos Apostolus in hac lectione, fratres charissimi, vt semitam, quam secutus est Christus, sequatur Christianus. Christus sequutus est humilitatē, obedientiam & patientiam: Et propter hoc exaltatus est, & datum est ei nomē quod & super omne nomē. Sicut primus homo sequutus est superbiam, inobedientiam, & impatientiam, ita propter hoc præcipitatus est. Quia ergo per hæc tria vicia, facta est ruina humani generis, necesse erat vt per tres virtutes, prædictis viciis contrarias, repararetur. Fuit autem in primò homine, superbia quadrifaria: Prima, quia ęquare se voluit suo superiori, quando per rapinam arbitratus est se esse æqualem deo, quæ propriè est arrogantia. Secunda, quia voluit se extollere

Superbia in adamo quadrifaria.

ſuper ſuum æqualem angelū ſcilicet, quod propriè eſt ſuperbia. Tertia, quod ſecūdum legem ſuam, non dei, voluit viuere: quod propriè eſt præſumptio. Quarta, quod peccatum ſuum conatus eſt defendere, quod propriè eſt contumacia. In quibus nos quoque fratres mei, veterem Adam imitamur, cū vel ſuperiobus noſtris nos æquare contēdimus: vel cum æqualibus noſtris nos ſemper extollimus: vel cum nō dei, ſed noſtram voluntatem facere volumus: vel cum peccata noſtra deffendimus vel excuſamus. Porrò ad hanc quadrifariam ſuperbiam delendam, deſcendens Chriſtus, exhibuit in ſe quadrifariam humilitatem: Primam quoniam ſicut in hac lectione oſtenditur, non per rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem deo. Quod enim habuit per naturam, non præſumpſit per rapinam. Secundam, quoniam ſemetipſum exinaniuit formā ſerui acipiens, nō ſolum ſuis coæqualibus patre ſcilicet & ſpirituſancto, ſed ſuis inferioribus angelis, ſcilicet minoratus: Iuxta quod de eo p Prophetam ad patrem dicitur, Minuiſti eū paulominus ab angelis. Subditus etiam fuit hominibus, vt Mariæ & Ioſeph: Reddens etiam tributum cæſari, & lauans pedes ſeruorum ſuorū. Tertiam quoniam in omnibus voluntatem patris quæſiuit facere, non ſuam. Vnde, deſcendi, inquit, de cœlo, nō vt faciam voluntatē meam, ſed voluntatem eius qui miſit me. Quartā quoniam cum ſua non haberet peccata, portauit aliena. Vnde Petrus, Peccata, inquit, noſtra ipſe pertulit ſuper lignum. Vnde idem ait, Deus

Quomodo veterem Adam imitamur.

Hebr. 1. *Pſal. 8.* *Marc. 12.* *Ioan. 13.* *Ioan. 6.* *1. Petr. 2.* *Marc. 14.*

deus meus, vt quid dereliquisti me? lõge à salute mea verba delictorũ meorum, nostra delicta dicens sua. Nos ergo fratres mei, non veterem hominem Adam, sed Christum nouũ hominẽ imitemur. Humiliemur nos non solum nostris maioribus, sed etiã coęqualibus & minoribus: Non nostrã, sed dei voluntatẽ facere quæram⁹: non solum peccatorũ nostrorũ onus, sed etiam alienorũ onera portare satisfaciendo & orando curemus. Fuit etiã in Adã inobediẽtia, quia creatori suo noluit obedire in bonũ suũ: Et diabolo inimico suo obediuit in malũ suũ. Econtrario Christus, vt hic dicitur, fuit factus obediẽs patri vsque ad mortẽ, & hoc in redemptionẽ generis humani nõ suã, & nõ obediuit diabolo in sui præcipitationem. Adam noluit obedire deo in læuissimis: Et Christus obediuit patri in durissimis. Adã noluit obedire deo nec minis nec præmiis, Christus obediuit patri, spontanea voluntate ductus. Adã noluit obedire deo vt viueret abstinẽdo à ligno: Christus obediuit patri, vt moreretur suspẽsus in ligno. Adã quia inobediens fuit, amisit dominiũ quod habebat in omni munda creatura: Christus, quia obediens fuit, data est ei omnis potestas in cœlo & in terra. fugiamus itaque fratres inobedientiã veteris hominis, ne excludamur ab hæreditate patriæ cœlestis: sed imitemur obedientiã noui hominis Christi, vt cum eo mereamur glorificari. Adeo enim est necessaria obediẽtia, quod nullũ bonũ sine ea potest prodesse, & nullũ malũ cũ obediẽtia potest obesse. Cũ enim bonum sit comedere pomum, tamẽ per inobedientiã malum fuit: Et

Inobedientia Adæ.

Obediẽtia necessaria.

Genes. 3.

tantũ malum, quod nõ solũ auctorẽ Adam, sed etiam vniuersam eius posteritatem, à paradiso proscripsit. Cum bonum quoque sit sacrificare deo, & per pietatẽ parcere victis, tamẽ quia cõtra obedientiam hoc Saul fecit, in hoc grauiter peccauit. Vnde ei & à Samuele dictũ est, magis valet obedientia quàm victimæ. Econtrario cũ malũ sit vicinorũ bona furari vel rapere, tamen Israhelitæ spoliãtes Aegyptios, quia per obedientiam hoc fecerunt, non peccauerunt, sed potius meruerunt. Item cum ducere fornicariã, & gignere filios fornicationis, graue delictũ sit, tamen Propheta ad mandatũ dei hoc faciens, nõ peccauit, sed potius promeruit. Quantũ etiã bonũ sit obedientia, ostẽdunt multa sanctorũ miracula. Maurus quippe ad mãdatũ patris Benedicti, currẽs ad eripiẽdũ puerũ placidũ de aqua, sup aquas legitur ambulasse. Alter quoq; ad mãdatũ abbatis in clibanũ ardentẽ prosiliẽs, incõbust⁹ legitur exiisse. Amem⁹ igitur fratres in omnibus obedientiã, deo in oĩbus obediẽtes, maioribus nostris etiã in omnibus (quæ cõtra deũ nõ sũt) obsequẽtes. Sciẽtes quoniã ꝙ per se videtur inutile & ociosũ, si tamẽ per obediẽtiã fiat, fit vtile & meritoriũ. Fuit quoq; in Adã impatientia, quoniã mitissimũ iugũ dei noluit pati, vt viuẽs mortẽ euitaret. Ecõtrario in Christo fuit maxima patiẽtia, quoniã durũ patris mandatũ portauit, vt moriens, mortuos ad vitam reuocaret. Adam quoque non potuit pati pro se mitissima; Christus vero passus est ꝓ aliis durissima. Adam non potuit pati vt abstineret à ligno:

1. Reg. 15.

S. Maurus super aquas ambulauit.

Christus sustinuit vt moreretur in ligno. Quæ mors est magis crudelissima, probrosa, & longa. Vnde & patientia eius fuit maior, & abiectior, & longanimior. Crudelis enim mors est non cito, sed lente occidi. Probrosa mors, inter iniquos reputari. Longa mors est cum longa vexatione dissolui. Passi sunt autem cum eo iniqui, sed dissimiliter. Sinister enim latro patitur pro peccato suo, nec corrigitur, sed magis improperat, & magis deterioratur. Dexter quoq; latro patitur pro peccato suo & corrigitur, pro se orat, & saluatur. Christus vero patitur non pro suis, sed alienis peccatis: orat pro inimicis, & virtus eius magis ac magis glorificatur. Per hos tres significantur tria genera patientium. Per sinistrum quippè latronem significãtur illi qui pro peccatis suis flagellati non emendãtur, sed murmurãt, & magis reprobãtur. Per dextrũ vero latronẽ significãtur illi, qui ꝑ peccatis suis flagellati emẽdantur, gratias agunt, & saluãtur. Per Christũ verò significãtur innocẽtes, qui flagella nõ merita patiẽter sustinẽtes, gratias agentes, & pro inimicis suis orantes, magis ac magis clarescũt Quoniã ergo Christus sic fuit humilis, sic obediẽs, & sic patiens, exaltatꝰ est ad dexteram patris, & datũ est ei nomen, quod est super omne nomen, vt scilicet sit vnus deus cum patre & spiritussancto. Et hoc ei idcirco dicitur datum, quoniam quod erat ei natura secundũ quod deus, ei factũ est gratia secundũ quod homo. *Vt in nomine Iesu omne genu*, id est, omnis potestas flectatur: Cœlestis, terrena, & ĩfernalis

Tria genera patientium.

Et omnis lingua, id est, omne genus sermonum, *confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris*. Itaque fratres charissimi si cupimus peruenire ad dei gloriam, sequamur eius viam. Humiliemur, obediamus, patiamur. Qui enim est superbus, inobediēs, & impatiēs, nō incedit viam Christi, sed viam diaboli, & ideo cum eo præcipitabitur & damnabitur. Quotiensq; plus quærimus exaltari in hoc seculo quā humiliari, plus præcipere, quàm obedire: plus prosperari in mundanis voluptatibus, quàm correptiones pati, non sapimus ea quę sunt dei, sed quæ sunt diaboli. Humiliemus igitur nos metipsos, non solum maioribus, sed etiā æqualibus & minoribus. Obediamus deo & maioribus nostris, non timore, non mercenariè, sed amore. Patiamur flagella & tribulationes æquo animo, & si non ita innocenter, vt Christus, tamen vt dexter latro, pro peccatis nostris mala nobis inferri dicamus, gratias agentes, & pro persequutoribus exorantes, quatinus ipse passiones sint nobis purgatoriæ & vtiles, vt cum ipso latrone paradisum intrare mereamur. Per dominum nostrum Iesum Christum. Amen.

Quomodo ad dei gloriam perueniendū

Dominica in Ramis palmarum.

C*Vm appropinquasset Iesus Ierosolimis, & venisset Bethphage ad montem oliueti, misit duos de discipulis suis, &c.* In hac sancti Euangelij lectione, fratres charissimi, primò ea quæ ad historiam, secundò quæ ad mysticum sensum pertinent, sunt consideranda. Sunt autem iuxta hystoriam quinque attendenda.

Matt. 21.

Primò, quare dominus cum ante latuisset, imminente sua passione, voluit aperte ipsi loco, quo passurus erat, appropinquare. Quod ideo fecit, vt demonstraret se quando oportuit spontaneam subire passionem. Quando igitur latuit, dedit imperfectis exemplum latendi. Quando morti occurrit, dedit perfectis exemplum morti occurrendi. Quando latuit, fecit quod erat carnis: quãdo morti occurrit, fecit quod erat spiritus. Iuxta quod ipse ait. Spiritus quidẽ promptus est, caro autem infirma. Similiter quãdo ait, Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ, dixit quod erat humanitatis. Quãdo verò dixit, Nemo tollit animã meã à me, sed ego pono eã, dixit quod erat diuinitatis. Itaque fratres mei, Christus carnis & spiritus, hominis & dei verã in se exprimebat naturam. Veruntamen voluntatẽ spiritus, volũtati carnis, volũtatem diuinã humanę præferebat. Vnde cũ secundũ humanitatẽ dixisset, transeat à me calix iste: mox diuinã voluntatẽ ei præponẽdam esse demõstrat, cũ subdit: Non tamen quod ego volo, sed ꝙ tu. Nos quoque fratres, quotiẽs ex infirmitate carnis aliquid volumus, mox nos reprehendamus, exẽplo Christi nostrã voluntatẽ diuinæ voluntati subdamus, dicẽtes: Veruntamẽ domine nõ nostra voluntas, sed tua fiat. Secundò considerandũ est, quare dominus duos discipulos solitus erat mittere ad prædicandũ, vel ad quærendũ hospiciũ, vel ad adducendũ asinã, vel ad aliquid aliud agendũ. Ob duplicem causam vtique: quoniã in duobus ostenditur veritatis

Matt. 26 · *Ioan. 10.* · *Quare dominus solicitus est mittere duos discipulos.*

testimoniũ,& charitatis exẽplum. Veritatis testimoniũ: quoniã in ore duorũ vel triũ testimoniũ stat omne verbũ. Charitatis exẽplũ, quoniã non minus q̃ inter duos, amor charitatis demõstratur. Vnde hoc, inquit, mando vobis vt diligatis inuicẽ. Duo ergo mittũtur, vt cõsono verbo & exemplo, veritatẽ prædicent & charitatem. Nos ergo fratres, quãdo in veritate & charitate ad inuicẽ cõsonamus: nos esse discipulos Christi demonstramus. Quando verò (quod absit) à veritate & charitate discordamus, non Christi, sed magis diaboli nos discipulos esse demõstramus. *In veritate & charitate concordandũ.* Tertiò verò considerãdum est, quomodo deus ostendit se verã habere diuinitatem, in eo quod futura tãquam præsentia narrat, & quod corda hominũ se præscire demonstrat. Scire enim futura tamq̃ præsentia, & præscire hominum corda solius diuinitatis est. Porrò, futura tãquam præsentia se scire demonstrat, cum ait: *Inuenietis asinam alligatam & pullum cum ea.* Corda hominũ se præscire demonstrat, cum subdit, *Et si quis aliquid vobis dixerit, dicite quia dominus his opus habet, & confestim dimittet eos.* Nec solum quippe nouit corda hominum, sed etiã ea quo vult inclinat. Nã de eo scriptũ est: Qui mutat corda regũ. *Prou. 21.* Oremus ergo eũ fratres, vt ipse corda nostra in melius cõmutet, & ad sequẽdã suam voluntatem inclinet. Quartò considerandum est, cum dominus semper ire pedes soleret, quare hac vice vehiculum quæsiuit, quod ideo fecit: quia appropinquauerat tempus, quo ipse erat exaltandus. Vnde ipse imminente

Ioan. 17 passione, ait: Pater clarifica nomen tuum: Venit hora vt clarificetur filius tuus. Et pater: Clarificaui, inquit, & iterum clarificabo. Appropinquante quippe passione, maiora cœpit agere, & apertius altiúsque prædicare, acrius Iudæos reprehendere, plures secum ducere. Imminente
Ioan. 12. quippe passione, quatriduanum resuscitauit, di-
Matt. 21. uinitatem suam apertè prædicauit, super asinā sedens Hierusalem venit, & à populo cum honore susceptus est: Et laudes populi quem ante tacere præcipiebat, modo non refutauit, sed potius dixit: Si hi tacuerint, lapides clamabũt. Sed fratres mei, exaltatio Christi, quoniam humilitatem habuit, fundamentum stabit in æternū. Quæsiuit enim gloriam non suam, sed patris. Ascendit non super ęquum superbiæ, sed super asinā humilitatis. Susceptus fuit cum laudibus, non ab adulatoribus, sed à simplicibus, qui nesciunt adulari. In quo cōfunduntur illi, qui antequam sciant humiliari, exaltari volunt, cū scri-
Prou. 15 ptum sit, Gloriam præcedit humilitas. Confunduntur & illi, qui gloriam suam, non dei quærũt, qui super equos faleratos ventosè incedūt,
Veteris et noua lebis consonantia. qui laudē ab adulatoribus volunt. Quintò considerande est fratres mei, veteris & nouæ legis consonantia, pariter & adimpletio. Assumptio enim agni paschalis in decima luna, & immolatio in quarta decima, iuxta quod scriptum est: Decima die mēsis huius tollat vnusquisque agnum, & seruabitur vsque ad quartamdecimā diem, & tunc immolabitur ad vesperū, in ipso adimpleta est. Christus enim die decima, id est,

hodie venit Hierusalem, & quartadecima die, ad vesperum captus, ad victimam ductus est. Prophetia Zachariæ, hæc scilicet, Noli timere filia Sion, quia rex tuus venit mansuetus tibi, sedens super pullum asinæ, in ipso adimpleta est. *Zacha. 9.* Laus etiam puerorum, iuxta quod scriptum est: Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem: in Christo adimpleta est. *Psal. 8.* Ipsa etiam laus de psalmo sumpta est. Vbi enim nos dicimus, O domine saluū me fac: Hæbręus habet, Osanna bene prosperare, benedictus qui vēturus est in nomine domini. Cōdensitates palmarum & ramorum, de quibus in psalmo dicitur: Cōstituite diem sollēnem in cōdensis, hodie in Christo adimpletæ sunt. *Psal. 117.* Mysticè verò fratres mei, dominus ad montem Oliueti, id est ad altitudinem misericordię venit, quando per carnem ad redimendum Hierusalem appropinquauit. Inde misit duplicem prædicatorum ordinem, vnū ad adducendum per fidem plebem Iudæorū: alterum ad adducēdum populum Gentium. Asinus est animal māsuetum, brutum, laboriosum, & vtilitati deditum. Et deus quęrit mansuetos, seculo stultos, laboriosos, & vtilitati proximorum deditos. Per asinam igitur, quæ subiugalis & mater erat, significatur plebs Iudæorum, quę sub iugo legis erat, & populi Gentium per fidē mater erat. Per pullum verò liberū & lasciuū, exprimitur populus Gentiū, qui sine lege erat, & ad peccandum dissolutus erat. Super ambos ponunt Apostoli vestimenta sua, quando eos doctrinis Euangelicis onerant & honorant, vt

Per asinā significabatur plebs Iudæorum.

Per pullū populus Gentium.

in eis dominus sedeat, & eos regendo in cœlestem Hierusalem ducat. Vestimenta sua sternũt in via actiui, qui de rebus temporalibus se exuentes, eas in obsequiũ Christi suorũ membrorúmque expẽdunt. Ramos de arboribus cedũt & in via sternũt prædicatores, qui de libris sententiarũ moralium flosculos excerpũt, & eos in via membrorũ Christi prætendunt. Osanna in excelsis clamant contemplatiui, qui diuinis laudibus & orationibus instant. Nec solum quidẽ specialiter, sed & generaliter turbæ, quę præcedebant & sequebãtur, clamabant Osanna: quoniam omnes & qui præcesserũt, & qui sequuntur aduentũ Christi, in fide & cõfessione saluãtur dominicæ incarnationis. Et non solũ contẽplatiui, sed etiã actiui & doctores freqũeter diuinis laudibus & orationibus intẽdere debent. Significãtur autem hæc tria hominum genera, per Noë, Daniel, & Iob: quos solos Propheta dicit liberãdos. Per Noë, quippe rectores, per Daniel contemplatiui & casti: per Iob actiui & vxorati significãtur. Itaque fratres, illi soli qui istorum vitam tenuerunt, saluabuntur. Qui ergo rector est, seipsum & alios bene regat, verbo & exemplo eos instruat, flores moraliũ sententiarum ad eos pascendos proponat. Qui verò contemplatiuus est, diuinæ laudi & orationi insistat, nec ducat vitam otij & pigritiæ: sed quanto à seculo est liberior, tãto diuinis sit intentior: Odoret & prægustet, in via dulcedinẽ & suauitatem, quæ est in patria. Qui verò actiuus & vxoratus est, ita agat exteriora, quod nõ

Per Noe, Daniel, et Iob tria genera homi num signi ficantur.

obliuiſcatur interiora:ſic tranſeat per ſeculum, quod non obliuiſcatur deum: Veſtes & temporalia bona expendat in vſus pauperũ & membrorum Chriſti. Sit hoſpitator peregrinorum, veſtitor nudorum, redemptor captiuorum, viſitator infirmorum, ſuſtentator pauperũ, defenſor viduarum & pupillorum: vxorem & liberos habeat bene diſciplinatos, familiam immaculatam: in vſu ſecularium ſciat quærere & lucrari Chriſtum. Sic ſic fratres mei viuentes cum Chriſto, in cœleſtem Hieruſalẽ intrare, & cum eo inæternũ viuere poterimus. Ipſo præſtante qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus inæternum. Amen.

In cœna Domini.

Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam manducare, & cæt. Hanc lectionem fratres chariſſimi, tanto propenſius audire debemus, quanto magis neceſſarium in ea ſalutis noſtræ continetur ſacramentum. Sũt autem huius lectionis quatuor partes: In prima reprehendit Apoſtolus Corinthios de abuſione ſacramenti altaris. In ſecunda tradit formam illius ſacramenti. In tertia demonſtrat quomodo ad illud accedere debeamus. In quarta, oſtendit quid indigne accedentes mereantur. Oſtẽdit igitur Apoſtolus primo abuſionẽ Corinthiorũ in hoc ſacramẽto, cum dicit. *Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam manducare*. Peccabant quippe Corinthij, vel in hoc quod quod pranſi ad hoc ſacramentum accedebant, vel quia potius corpora-

1.Cor.11

lem quam ſpiritualem ſatietatem in hoc ſacramento quærebant: vel quia offerentes oblationes ſuas, nihil offerētibus non cōmunicabant. Peccabāt enim Corinthij, in hoc quod ad Euchariſtiam pranſi accedebant. Ad nullum enim ſacramentū, & multominus ad Euchariſtiæ ſacramentum, quod maius eſt cæteris & dignius, accedere debemus pranſi, ſed potius ieiuni & ſobrij, niſi fortè neceſſitas cogat infirmitatis. Quod enim dominus inter prandendum iſtud ſacramentum tradidit, hoc ideo fecit, vt de figuratiuo ad verum Paſcha tranſiret; & per illud, iſtud ſignificatū fuiſſe demonſtraret. Peccabāt enim in hoc, quod hoc ſacramēto non ſpiritualem, ſed corporalē quærebant ſatietatē. Quāuis enim in hoc ſacramēto remaneat ſapor panis & vini, tamen ſpiritualis cibus eſt, non corporalis. Nec ſpiritualis, ſed carnalis homo eſt, qui in hoc ſacramento carnalem ſuam quęrit ſatietatem. Peccabant quoque & in hoc quod oblationes ſuas nihil offerētibus nō cōmunicabāt. Quoniā qui minus deo obtulit, in eo ius proprium amiſit: Et Eccleſiæ ſacramenta non diuitum ſunt tantum, ſed potius omnium cōmunia. Et hoc contra illos eſt, qui in hoc quod dederunt Eccleſiæ aliquod priuilegium, prę cæteris volunt habere. Vnde & hoc ſacramentum ſpecialiter vocatur ſacramentum cōmunionis. Debent enim omnes fideles in hoc ſacramento habere communionem ſacramēti, fidei, & charitatis. Nihil enim prodeſt fictis Chriſtianis habere communionem ſacramenti cum fidelibus,

Euchariſtia ſacramentum cōmunionis.

bus,cum non habeant in eis communionem fi dei. Rursus nihil prodest malis Christianis habere communionem sacramenti & fidei cũ bonis, cum non habẽt cum eis cõmunionem charitatis.Hęc enim communio,per hoc sacramẽtum significatur.Sicut enim plures grani vniũtur in confectione vnius panis, ita plures christiani, colligũtur in vnione Ecclesiæ per fidem & charitatẽ.Vnde Apostolus:Multi enim vnus panis sumus in Christo. Nihil enim aliud est corpori & sanguini Christi communicare,quã de vnione Christi & Ecclesiæ esse.Vnde dominus,Qui manducat,inquit,carnem meam,& bibit sanguinem meũ, in me manet & ego in eo. Sed,vt ait Apostolus,*Cõuenientibus vobis in vnũ,* solo corpore,non charitate, *non est dominicã cœnam manducare. Vnusquisque enim cœnam*, id est oblationem suam, quæ debuit omnibus cõmunicari,*præsumit*,id est ante tempus sumit ad mãducandum sibi soli: *Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est*.Istis fratres mei,sunt hodie similes quidã claustrales, qui cum se & sua deo obtulerint in holocaustum, tamẽ communia rursus sibi appropriãtes,quisque suam cœnam, & sua vestimenta præsumit habere.Et alius quidẽ esurit, alius autẽ ebrius est: alius duplicibus tegitur,alius friget. Sed profectò sic conuenientibus vobis in vnum,non est dominicam cœnã manducare. Nos quoque fratres,quod sine gemitu dicere nequeo, istis similes videmur, qui cum conueniamus cum pauperibus in vnã Ecclesiam,& in vnam fidem,& eadem sacramen-

1.Cor.10.

Ioan.6.

Claustrales.

Quomodo dominicã cœnã manducare debemus.

ta participemus, tamen vnusquisque nostrum qui res temporales largius possidemus, suam deliciosam cœnã præsumit ad manducandum, & sua mutatoria ad vestiendum, pauperibus fame & frigore pereuntibus. Sed profecto sic conuenientibus in vnum, non est dominicam cœnam manducare. Ergo fratres mei, vt dominicam cœnam dignè manducare valeamus, cõmunicemus eis cibaria nostra, qui nobiscum communicant eadem sacramenta. Communicemus eis nostra vestimenta, qui nobiscũ sunt cõmunicaturi sempiterna. *Nunquid domos non habetis ad mãducandũ & bibendũ?* hoc ideo dicit, nõ quod illi qui in domibus suis delicias epulãtur, excusabiles sint, si fiũt duri & incõmunicabiles cõtra pauperes, sed quoniã nõ ita cruciãt pauperes absentes deliciȩ, sicut præsentes. Visæ enim delitiæ plurimũ cruciant egẽtes, dum eis incutiũt inuidiã, cupiditatẽ, & pudorẽ. Hinc est quod Lazarus egens ad visas diuitis purpurati delitias, multũ tẽtatus, & ideo probatus est. Sed & ipse diues min' excusabilis est, quod ad quotidie visam pauperis indigẽtiã, nulla humanitate motus est. *Aut Ecclesiam,* inquit, *contemnitis.* Ecclesiã quippe dei cõtẽnit, qui pauperes dei, (qui vtiq; de Ecclesia dei sunt) per delitias suas scãdalizare prȩsumit. Ecclesiam etiã dei cõtemnit, qui cum habeat domum in qua manducet, in Ecclesia manducat escas corporales: Ecclesia quippe non corporalis, sed spiritualis refectionis locus est. *Et confunditis*, id est erubescere facitis, *eos qui non habent*. Ac si diceret: Si

Ecclesiam cõtemnere quid.

ita inhumani estis, quod escas vestras non habentibus cõmunicare nõ vultis, saltẽ a conspectu pauperum remoti, eas vescimini, ne pręsentibus pudorẽ & tentationẽ incutiatis. Si enim in conspectu pauperum nihil eis impertientes manducatis, peccatis dupliciter. Sequitur pars secunda in qua formam huius sacramenti Apostolus tradit, dicens: *Ego enim accepi a domino, quod & tradidi vobis*: Ac si diceret: Eo ipso formam traditi sacramenti debetis honestius obseruare, quod non ab homine, sed ab ipso deo tradita est. *Quoniã dominus noster Iesus Christus in qua nocte tradebatur. &c.* Hoc sacramẽtũ dominus tradidit vltimum & imminente passione, vt demonstraret illud carius & memorabilius esse recolendum in memoriam mortis suæ. In nocte vero illud tradidit, vt ostẽderet illud inter miserias & ignorantias mundanæ vitæ, fidelibus sustentationem fore. *Accepit*, inquit, *panem, & gratias agens benedixit, fregit, ac dixit: Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem posquam cœnauit, dicens: Hic calix nouum testamentum est*, id est, noui testamenti firmator; *In meo sanguine. Hoc facite quotienscunque bibetis in meam commemorationem.* Iuxta litteram, fratres mei, hæc est forma verborum, quam dum sacerdos profert, sacerdos inuisibilis visibilem panem vertit in corpus suum. Porro cum præcepit dominus hæc in sui memoriam fieri, loquitur secũdum morem amici amico suo dicẽtis, qui ei in memoriam mutuæ

Ioan.13. dilectionis aliquod memoriale derelinquit: Sic dominus cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finē dilexit eos, tradens eis in cōmemoratione suæ dilectionis tale quid, quod nō solum eis ad memoriā, sed etiam ad confortationē eis esset & solamen. Et ad solamen quidē eis est, quādū sancti in hac valle lachrimarū ad deum suspirant, quodāmodo consolātur, dū eum in sacramento quasi visibiliter deū suscipiunt: Ad confortationē verò est, quoniā eo tāquam viatico inter labores huius seculi cōfortantur, & ne deficiāt spiritualiter reficiūtur. Vnde dominus: Caro, inquit, mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Ad memoriā etiā eis est, quoniā sacramentū hoc, non solū Christi reducit in memoriā, sed etiā expressiuè nobis eius representat passionem. Vnde Apostolus subiungit, *Quotienscunque enim comedetis panem hunc & calicem bibetis, mortem domini annūciabitis*, id est repręsentabitis. Quando enim sacerdos eleuat hostiā, & ei imprimit crucis signū, eleuationē Christi in cruce repręsentat. Depositio verò vini vel panis in calicem, Christi representat sepulturā. Inuolutio verò corporaliū circa calicē, sudarij circa corpus repręsentat obuolutionem. Mysticè verò dominus panem accepit, quādo in sua persona, naturam humanam assumpsit. Gratias egit, quando de assumpta humanitate obediēdo deo patri gratias egit. Benedixit, quādo corpus suū omni gratia & benedictione repleuit. Fregit, quādo illud passioni exponens, animā à corpore separauit. Dedit discipulis suis corpus suum,

Ioan.6. (margin, beside "ficiāt spiritualiter reficiūtur")

non ſolum in viaticum ſacramēti, ſed etiam in pretium redēptionis in via , id daturus in prę-mium retributionis in patria. *Hoc facite in meam cōmemorationem*, vt ſicut ego meipſum do & pono pro vobis, ita etiā voſmetipſos date pro me, & pro fratribus veſtris. Moraliter autē quādo dominus hoc egit, quid agere debeamus, demō-ſtrauit. *Accepit*, inquit, *panem & gratias egit*. Demonſtrans vt quando panem vel alium cibum accipimus, deo largitori gratias agamus: ſicut magna etiam ita modica lætè, & cum gratiarū actione percipiētes, vt ſciamus cum Apoſtolo & abundare & penuriam pati. Benedixit etiam panem, inſtruens nos vt quando panem, vel vinum, vel alios cibos ſumimus, eos prius benedicamus: quod ſacerdotis officiū eſt, ſi præſens fuerit. Sin autem, diaconi vel ſubdiaconi. Qui ſi non affuerint, pater familias, vel etiā eo abſente materfamilias, cœna ſuam benedicere debet. fregit etiā dominus & dedit diſcipulis ſuis, docens nos vt panem noſtrum eſuriētibus frāgamus, non ſolum corporalem, ſed etiam ſpiritualē: iuxta quod ſcriptum eſt, Frange eſurienti panem tuū, & egenos vagóſque induc in domum tuā. Non ſimus de illis de quibus dicitur: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. *Hoc eſt*, inquit, *corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam cōmemorationem*. In hoc inſtruit nos, vt nos quoque exēpli eius memores non ſolum noſtra, ſed etiam corpus noſtrum proximis noſtris tradamus.

Philip. 4.

Eſaiæ 58.

Trenо. 4

Sequitur pars tertia, in qua ostenditur quomodo ad sacramentum altaris accedendum sit, cum subditur, *Itaque, quicumque mãducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis domini*. Id est, non ad meritum, sed ad reatum sumet. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat.* Probet autẽ, id est, diiudicet, examinet, & emendet totam vitã suam, omnes cogitationes, omnia delicta & facta sua ad iudicium vocans, vt quod viderit in se viciosum, abiiciat. Quod viderit sibi deesse, acquirat, quod incultum excolat, quod purum magis purificet. Non solũ autem criminalia, sed etiam omnia venialia pro posse euitet. A quibusdam etiam mediis & imperfectis bonis abstineat: vt a complexu etiam legitimæ vxoris: a causarum etiam iustarũ negociis, a iusta etiam repetitione debitorum. Ad perfecta autem & maxima bona pro posse suo se extendat: vt ad diligendum inimicum, ad remittendum iniurias sibi illatas, & benefaciendum persequutoribus. Taliter autem purgatus & purificatus, poterit ad sacramentũ corporis & sanguinis domini dignus accedere.

Probare se quid.

Sequitur pars quarta, in qua ostenditur quid indigne accedens ad sacramentum altaris, mereatur, cum subditur: *Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit*. Indigne manducat & bibit, qui vel incredulus, vel immundus, vel interdictus, vel incompunctus, accedit: Et talis iudicium sibi manducat & bibit, id est quia ta-

Indigne manducare & bibere.

lis manducat & bibit, pœnam ſibi acquirit. Quod enim in ſe eſt optimum, indigne accedenti fit malum. Non diiudicans corpus domini:id eſt, non diſcernens à communibus cibis. Ideo enim iudicium ſibi ſumit: quoniam ſicut ad corporales cibos ſine deuotione & reuerentia ad dominicum corpus accedit. Et quoniam multi indigne accedentes, iudicium id eſt penam ſibi aquirunt. *Ideo inter vos ſunt multi infirmi*, aliqua breui ægritudine, illi ſcilicet qui minus in hoc peccant: *Et multi imbecilles*, diutino languore, illi ſcilicet qui magis in hoc peccant: *dormiunt* etiam morte corporali multi, illi ſcilicet qui multum in hoc peccant, de quibus intelligendum eſt, quoniam ſi digne (de hoc quod indigne corpus domini ſumpſerunt) peniruerint, fit eis ipſa mors pœna purgatoria peccati. *Quod ſi noſmetipſos*, inquit, *diiudicaremus, non vtique iudicaremur*. Noſmetipſos fratres mei tunc iudicamus, quando noſmetipſos de peccatis noſtris accuſamus, demnamus, & punimus. Accuſet igitur peccata noſtra intus conſcientia noſtra: memoria noſtra contra nos teſtimonium perhibeat: ratio noſtra nos reos & ſupplicijs dignos pronunciet. Timor vehemens gehennæ tamquam grauis tortor, nos intus puniat, & de compunctione animæ lachrimas tanquam ſanguinem emittat. Si enim fratres mei, taliter noſmetipſos diiudicaremus, non vtique à deo iudicaremur, id eſt puni-

Iudicari à domino.

remur, vel pœna æterna, vel etiam pœna temporali, quæ pro contemptu pœnitentiæ nobis infligitur sæpe. Cum enim nos excusamus, Deus nos accusat, cum nosmetipsos iudicamus, Deus nos absoluit & iustificat: Et cum nos iustificamus, Deus nos iudicat. Est autem melius in hoc seculo iudicari nos à deo, quàm in futuro. Vnde & subdit: *Cum iudicamur autem*, id est, cum flagellamur hic, *à domino corripimur*, vt non cũ hoc mundo peruerso in æternum damnemur. Itaque fratres mei, flagella Dei tanquam pij patris hic benigne sustineamus, & ei de flagellis nostris gratias agamus. Qui ideo nos punit breuiter in hac vita, ne nos puniat ęternaliter in futura, cui laus sit per omnia secula seculorum. Amen.

In Cœna Domini.

Ioan. 13. *ANte diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad patrem: Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Huius Euangelicæ lectionis fratres charissimi, tres sunt partes. In prima demonstratur dominũ, imminente sua passione, maius signum dilectionis suæ ostendisse. In secunda ostenditur in quo. In tertia quare hoc fecerit, demonstratur. Ait igitur Euangelista: *Ante diem festum paschæ*, illius scilicet in quo crucifigẽdus erat. *Sciens Iesus quia venit eius hora*: hora scilicet nõ necessitatis, sed voluntatis suæ, vt transeat ex hoc mundo ad patrẽ. In quibus

verbis ostenditur, vnde festum paschæ, Pascha dicatur. Pascha enim nomen hebræum est, & à transitu dicitur. In hoc quippè festo filij Israhel per immolationem agni transierunt de Aegypto ad terram promissionis. Christus quoque per sanguinem suum de hoc mūdo transiuit ad cœlum. Nos quoque fratres mei, si verè Pascha celebrare volumus, ab Ægypto ad terram promissionis, à mundo ad cœlum, à viciis ad virtutes, desiderio transire debemus. Et vt lex dicit, carnes agni comedere festinanter: vt scilicet festinemus tanquā peregrini, de exilio huius mūdi transire ad patriam cœlestem. *Cum dilexisset*, inquit, *suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*: In finem eis maioris exhibuit signum dilectionis. Recessurus enim ab eis, vt sui memoriā arctius mentibus eorum infigeret, eis maiorem ostendit teneritudinem amoris, mysteria corporis & sanguinis sui eis tradēdo, & hoc facere in sui commemorationem pręcipiendo, eorum pedes lauando, eos consolando, vt quādo dixit. Non relinquam vos orphanos, vadam & veniā ad vos. Spiritum sanctū eis missurum promittendo, & huiusmodi. Nos quoque fratres, domini & magistri nostri exemplum sequentes, recessuri ab eis cum quibus habuimus longam conuersationē, in fine debemus eis ostendere maiorem dilectionem, quatinus veræ dilectionis exemplum relinquamus, & eorum mentibus dilectionem & memoriam nostri arctius infigamus. Sequitur pars secunda, in qua ostenditur in quo maiorem dominus suis ostenderit

Pascha.

Quomodo pascha celebrare debemus.

Lucæ 22.

dilectionem, cum subditur: *Et cœna facta, cum diabolus immisisset in cor, vt traderet eum Iudas Simon Scariothes, &c.* Miræ patientiæ exemplum nobis fratres charissimi, dominus dereliquit, in hoc quod tam patiẽter proditorem suum sustinuit, non excludens eum à consortio suo, non à mensa, non ab osculo. Nos quoque fratres sequentes magistrum nostrum, inimicis nostris patiẽtiam exhibeamus, communicantes eis nostram dilectioné, rem temporalem & pietaté, vt sic eius animam ad amorem inflectere valeamus. Hoc contra illos est qui nequeunt pati hominum naturam, necdum maliciam. Nam vt taceam de inimicis, si coniunx, vel amicus, socius, vel familiaris, aliquantulum iracundus, vel hæbes, vel tardus fuerit, statim eos obiurgant vel irrident, vel contumelias inferunt. Sed qui talis est, ipse per impatientiam sibi testis est quod ipse repræhensibilis est. Non ita faciendum est fratres. Nam si Christus mundus & sanctus patienter sustinuit suum proditorem, tu peccator non sustinebis peccatorem? Si Christus sustinuit inimicum, tu non sustinebis amicum? Itaque familiarium & proximorum nostrorum vicia patiẽter sustineamus, palam dissimulemus, secreto corrigam⁹. Quod autem ait, *Cum diabolus in cor misisset*: non ita intelligendum est, fratres charissimi, quod diabolus putetur immittere vel creare cogitationes in cordibus hominum. Diabolus enim nó est auctor cogitationum, sed suggestor, suadere potest, non violenter immittere. In pote-

Patientiæ exemplũ.

Diabolus non est auctor cogita.

ſtate autem hominis eſt, conſentire vel nō con ſentire. Vnde dominus ad Cain. In poteſtate tua erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi⁹. Hoc contra illos, qui quando aliquod ſcelus perpetrauerint, dicunt diabolum hoc ſe facere feciſſe, & culpam diabolo adſcribunt, dum ſe excuſare cupiunt. In quo magis ſe incuſant & peccatum augent, Nam & Diabolo ſponte conſenſerunt, & cum eo iuſtè ſunt puniendi. *Sciens*, inquit, *quod omnia dedit ei pater in manus ſuas*, cæleſtia, terreſtria, & inferna, bonos & malos: illos ad ſaluandum, hos ad iudicandum: illos ad eligendum, hos ad reprobandum. Et quia potens & dominus omnium, humiliauit ſe ad pedes ſeruorum: iuxta illud, Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram deo inuenies gratiā. Et illud: Qui maior eſt, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. *Et quia*, inquit, *à deo venit, & ad deum vadit*. Sic ideo bonum exemplum ad deum eundi ſuis relinquere voluit. *Surgit à cœna, & ponit ſua veſtimenta, & cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe*. Poſtquam diſtribuit cibaria vitæ, vt dominus, dat exemplum humilitatis factus vt miniſter. Sic fiat & ſpiritualis quiſque magiſter. Poſtquam ſederit docens & corrigens vt magiſter, ſurgat & accingatur ad miniſtrandum vt humilis miniſter. Hoc contra quoſdam ſanctæ Eccleſiæ prælatos, qui ſemper volunt ſedere & dominari: ſurgere autem ad miniſtrandum & humiliari refugiunt. Ponit igitur veſtimenta ſua, præcinxit ſe linteo, mittit aquam in peluim.

tionum, ſed ſuggeſtor.

Eccle. 3.

Marc. 10.

Contra quoſdam prælatos eccleſiæ.

Officium expediti & deuoti vernaculi exhibet dominus, dans exemplum vt qui ministrat, expedite & deuote ministret. Quia quãto aliquis est promptior & deuotior in ministerio: tanto maior est in merito. Quoniam maledictus qui facit opus dei negligenter. Mysticè vero in hoc quod dominus ipse ministrat aquam, lauat pedes discipulorum & abstergit, demõstrat quod ipse solus est potens ministrare hominibus lauachrum compunctionis & lachrimarum: ipse solus potens est mũdare & extergere sordes nostrorum affectuum. Nemo enim mundus est, qui ab eo lotus non est. Vnde & postea respondet Petro: Et si inquit non lauero te, non habetis partem mecum. Venit ergo primò ad Simonem Petrum, ostendens priores partes dandas priori. Et nullũ in hoc seculo sic esse perfectũ, quin non habeat aliquid lauandum. Videns autem Petrus diuinam maiestatem ad lauandum pedes suos inclinari, non est mirum si miratur & refugit. Sed cum audit, quod si non ab eo lauetur, alienus erit ab eo, cõsentit. Nos quoque fratres si maior persona se humiliet ad seruiendum nobis, per humilitatẽ refugiamus. Quod si per charitatem institerit, cõsentiamus, ne prohibendo eam, diuinum implere mandatum culpabiles inueniamur. Porrò audiens Petrus se propter pedum lauationem cum domino partem habiturum, vt maiorem possit cum eo habere partem, optat se totum ab eo lauandum, dicens, *Domine non tantum pedes, sed & manus & caput*: id est mentem & operationem. Sed domi

Hiere. 48

Nullus in hoc seculo perfectus.

nus qui nouit hominem, melius quàm homo ſeipſum, dicit eum non indigere, niſi vt pedes lauet, dicens: *Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet*, id eſt, qui lotus eſt à criminalibus, non indiget, niſi vt lauetur à venialibus, ſine quibus vita præſens nõ ducitur. Per pedes quippè affectiones, quibus ad opus agendum vadimus, ſignificantur. Affectiones verò noſtræ, quia non poſſunt tangere terrena, dum ſumus in hoc mũdo, inde aliquid pulueris, id eſt ſordis venialis contrahunt, quod quotidie per confeſſionem, orationem, & eleemoſinam, & cætera bona neceſſe eſt mũdari. Inde pręcepit dominus vt puluerem pedum excutiãt Apoſtoli in teſtimoniũ illis qui eis credere noluerunt. Quia ſi quid venialis maculæ in ſollicitudine & prædicatione, quam ad conuertendum eos habuerunt, cõtraxerunt, ab eis excutiẽtur in eos, quorum cauſa contracta ſunt. *Et vos*, inquit, *mundi eſtis, ſed non omnes*. In numero tangit eum indefinite qui immundus erat, vt notatus erubeſcat & conuertatur. In quo doctoribus ſanctæ Eccleſiæ exemplum dedit, vt eum, cuius crimen occultum eſt, non publicè arguant, ſed in communi ſine nomine tangant, vt intelligens ſe notari, timeat & conuertatur.

Per pedes affectiões ſignificantur.

Matt. 10.

Crimen occultũ non publice arguendum

Sequitur pars tertia, in qua cauſa facti demõſtratur, cũ ſubditur: *Poſtquam autem lauit omnium pedes, accepit veſtimenta ſua, & cum recubuiſſet, iterum dicit eis: &c.* Poſtquam ſummus magiſter cauſa oſtendendæ humilitatis, ſe à dignitate cathedræ inclinauit, iterum ad officium cathedrę

redit. Quem imitantes magistri sanctæ Ecclesiæ, cum causa humilitatis & exempli, se subditis suis inclinauerint, iterum ad altitudinem & officium cathedrę redeant, vt videlicet ex humilitate sibi comparant subditorum amorem & imitationem, & ex dignitate cathedræ, reuerentiam & timorem. Si enim semper inclinentur, à subditis quidem amantur, sed non timentur. Si vero semper sublimentur, timẽtur quidem, sed non amantur: Cum prælatus simul debeat timeri & amari. *Scitis*, inquit, *quid fecerim vobis*, id est qua causa hoc fecerim vobis. *Vos vocatis me magister & domine, & benedicitis. Sum etenim.* Ipse enim solus est magister, qui non exterius sed interius docet, qui nisi intus doceat, in vanum lingua docentis laborat extra, vnde ne vocemini, inquit, magistri: quia magister vester vnus est Christus. Ipse etiam solus vniuersaliter & semper est dominus: Vnde & dicitur, Vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. Cæteri vero nõ domini, sed diminutiuè, domni dicendi sunt.

Christus solus magister, qui exterius & interius docet.

Si ergo ego laui pedes vestros, dominus & magister, tãto magis & vos debetis alter alterius lauare pedes. Argumentum est à maiori. Si enim dominus lauit pedes serui, quãtomagis seruus debet lauare pedes conserui. Et si magister lauit pedes discipuli, quantomagis discipulus debet lauare pedes cõdiscipuli. Si deus qui nõ indiget, propter hominem voluit humiliari, quantomagis homo qui indiget propter se debet humiliari. *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, vt quemadmodum feci vobis* ita & vos faciatis. Exemplum humilitatis

Argumẽtum à maiori.

exemplum amoris, exemplum emundationis dedit. Primò exemplum amoris, vt in exemplo magiſtri, diſcant diſcipuli ſeſe inuicem diligere. Vnde, Mandatum inquit nouum do vobis, vt diligatis inuicem, ſicut ego dilexi vos. *Ioan. 13.* Exemplum humilitatis, vt in exemplo magiſtri diſcant diſcipuli alterutrum humiliari. Exemplum emundationis, vt exemplo magiſtri diſcant diſcipuli ſeſe altervtrum per confeſſionem, orationem, & pietatem à peccatis emundare, & alter alterius onera portare. Itaque, fratres mei, veri & ſummi magiſtri veſtigia ſequentes, humiliemur ad inuicem, lauantes pedes pauperum & ſubditorum noſtrorum. *Veſtigia christi ſequenda.* Sed & hoc parum eſt, niſi & eos diligamus. Sunt enim quidam qui humiliantur, & lauant pedes pauperum, non ex amore, ſed etiam ex quadam coactione, nec ſincere iſti imitantur exemplum Chriſti, qui ex vera dilectione pedes pauperum lauit. Itaque, nos fratres, ex vero amore pedes pauperum tanquam fratrum noſtrorum lauemus. Nec hoc ſufficit, niſi & eorum emundationem & ſalutem in anima quæramus: Vt videlicet poſtquam lauerimus pauperes, calciauerimus, & ſatiauerimus corporaliter, ſatiemus eos ſpiritualiter, frangentes eis panem diuini verbi, panem correctionis, eruditionis & exhortationis, orantes vt & ipſi lauent nos orationibus ſuis apud deum quatinus pure paſcha celebrare mereamur. Largiente qui paſcha noſtrum immola

tus est Christo domino nostro. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in æternum, Amen.

In Parasceue.

Exod. 12. *Dixit dominus ad Moysen & Aaron in terra Aegypti. Mensis iste vobis principium mensium, &c.* In hac lectione fratres charissimi, dominus tradidit olim Iudæis historialiter, qualiter figuratum pascha deberent celebrare: nobis verò si spiritualiter sapimus, tradidit in eadē lectione, quomodo spirituale pascha debeam⁹ celebrare. Nos quoque fratres, Pascha sanguinis animalium, animalibus Iudæis relinquentes, in his inquiramus, qualiter spiritualiter pascha celebrare valeamus. Hæc itaque lectio mysticè intellecta, tradit nobis sex, videlicet vbi, à quibus, & quãdo pascha debeat celebrari: Et qualis debeat esse paschalis agnus: Et quid conferat immolatio eius, & quomodo erat comedendus. Vbi debet Pascha celebrari? In terra Ægypti. In ęgypto quippè de celebratione paschæ primum mandatum fuit à domino datum, sicut hîc legimus, & primum pascha fuit celebratum. In ægypto igitur, id est, in tenebris & merore huius mundi mandatũ à deo de celebrando Pascha, id est transitu huius mundi accepimus: Quatinus exẽplo Israhelitarum de ægypto ad terram promissionis, de viciis ad virtutes, de exilio ad supernam patriam, desiderio transeamus. A quibus debet pascha celebrari? ab Israhelitis, id est à viris desiderantibus videre deũ: Ab Hebræis, id est transeuntibus à viciis ad virtutes, ab exilio huius mundi

A quibus debet pascha celebrari.

mundi

mundi ad cœlestem patriam. Hi enim ſoli fratres mei, verè paſcha celebrant, quibus odio eſt mundus, qui conqueruntur, & dicunt cum propheta: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, qui tranſiliunt deſiderio, vt videāt deum deorū in ſion. Vnde & dominus Ieſus ſe à Galilæis in Galilæa, promittit videndum, id eſt, a tranſmigrantibus in tranſmigrationem. Qui vero mundum complectuntur amore, qui ſemper hic vellent viuere, qui de terrena contendūt hæreditāte, nequaquam digne poſſunt celebrare paſcha ſpirituale. Quando debet paſcha celebrari? In quartadecima luna primi mēſis. In primo enim menſe, id eſt, in lunatione aprilis, quę in Martio aliquando ſecundū nos incipit, creauit deus mundum, & in eodem recreauit eum. Eodem igitur tempore, imò eodem menſe & eodem die, & eadē forte hora, qua creauit deus hominem, recreauit eundem. In quartadecima luna probabile eſt hominem eſſe creatum: Cū enim quarta die creata ſit Luna in plenilunio: ſexta die potuit eſſe talis qualis ſolet eſſe quartadecima. Hinc & paſchalis agnus decima die de grege ſumptus eſt: quartadecima die ad veſperum immolabatur. Chriſtus quoque die decima hieruſalem veniens ad paſſionem, quartadecima die agnum comedens, eadem nocte traditus eſt, & ad paſſionem ductus. Myſtice verò quartadecima luna immolabatur agnus ad veſperum, quoniam ſignificabat Chriſtū, qui decalogum, & quatuor in ſe complens Euangelia, in veſpere mundi immolatus eſt. Pulchrè etiam in

Pſal. 119.

Mundani ſpirituale paſcha nō celebrant.

tẽpore, quo cuncta reuirescunt, & renouantur, & agnus legalis, & verus agnus Christus, immolatus est: quoniam per passionem Christi mundus à vetustate exuitur, & in virtutib⁹ virescit & renouatur. Nos quoque fratres, in vernali tempore, & in quartadecima luna pascha debemus celebrare: quoniam nisi deposita vetustate, innouari & virtutibus virere cœperimus, & nisi doctrinam decalogi & quatuor euangeliorum tenuerimus, spirituale pascha celebrare non valemus. Qualis debeat esse agnus paschalis? sine macula, masculus anniculus, id est, perfectus in mundicia, & in virtute & tempore. Quis est hic

Ioan. 1. agn⁹, nisi agn⁹ dei, q̃ abstulit peccata mũdi? Qui

1. Petri. 2. fuit sine macula, quia peccatũ nõ fecit, nec inuẽtus est dolus in ore eius: Qui fuit & masculus, id est, virilis & virtuosus, virtute & sapiẽtia perfectus, vt pote qui debellauit aereas potestates, & alligauit fortem armatum, & distribuit spolia eius. Fuit etiam agnus anniculus, id est, perfectus tempore & corpore, quoniam in perfecta ætate passus est, in qua etiam nos teste Apo

Ephes. 4. stolo, resurgemus: donec, inquit, occurramus ei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Quid conferebat agni paschalis immolatio? ab angelo percutiente liberationẽ, hostium carnaliũ submersionẽ, in via confortationem. Sic quoque fratres mei, Christi immolatio liberat nos à diabolo, extinguit in nobis vicia carnalia, est nobis viaticũ & confortatio, huius exilij via. Sicut enim hebræi per sanguinẽ agni linitum super vtrumque postẽ, & insuper

liminari, liberantur ab angelo percutiente: ita fratres mei, per Christi crucem, Christi sanguine linitam, muniti à dextris & à sinistris & in frõte, liberamur à diabolo insidiãte. Sicut vero Hebræi post immolationẽ & per immolationẽ agni, submersis hostibus carnalibus sunt saluati: ita & nos per passionem & comestionẽ corporis Christi, extinctis in nobis viciis, saluamur. Sicut enim hebræi carnibus agni refecti & cõfortati, exierũt Ægyptũ, & arripierunt viam ad terrã promissionis: ita & nos corporis Christi viatico refecti & confortati, mente mundũ eximus, & viam virtutũ arripimus ad terram æternæ hæreditatis, Quomodo erat comedendus agnus pascalis? Non crudus, non coctus aqua, sed tantum assatus igni: Caro cruda, cadauer solum sine calore est: Cocta in aqua dissoluitur, assata vero constringitur, vt ossa carni, & caro ossibus hæreat. Crudum ergo agnũ comedit, qui Christum purum hominem credit. Coctum & dissolutum aqua comedit, qui eum in duas personas dissoluit. Tostum verò & coherentem comedit qui in vna Christi persona diuinitatem & humanitatem cohærentes credit. Comedẽdus est igitur etiam totus: id est caput cum pedibus & intestinis: quia qui corpus Christi suscipit, credere debet se non solum hominem, sed etiam deum suscipere. Intestina etiam, id est, quædam occulta nobis, quæ de Christo & homine prædicantur, & si non intelligimus, debemus tamẽ ea credendo suscipere. *Non remanebit*, inquit, *ex eo quicquam vsque mane*, id est quicquid est neces

Quomodo comedendus erat agnus paschalis?

Christi corpus.

sariũ, vobis de Christo in via credere, credetis Nec remanebit aliquid quod credendum est, quod dicatis vos non credere vsq; mane, id est, vsque in resurrectionẽ, quoniam tunc nõ erit tẽpus credendi. sed vidẽdi. *Si quid residuũ fuerit*, id est, si quid est de Christo, ꝙ quomodo verũ sit, non intelligitis, *igni comburetis*, id est, diuinæ potentiæ adscribetis. *Os eius non cõfringetis*, id est virtutẽ diuinitatis ei⁹ propter passionẽ carnis, fractam vel minoratam esse non credetis. *Comedetis etiã agnum cum azimis panibus & lactucis agrestibus*. Azimus panis fermẽto caret: lactucæ agrestes, habent amaritudinem. Comedetis igitur agnum cum azimis panibus, id est, cum sinceritate innocentiæ & veritatis: Et cum lactucis agrestib⁹, id est, cũ amaritudine & cõpunctione cordis, vt videlicet non nisi cum pœnitentia & lachrimarum compũctione, ad agni carnes præsumamus accedere. *Sic autem comedetis illũ. Renes vestros accingetis*, id est, luxuriam refrenabitis, nõ solum illicitam, sed etiam licitam. Quoniã fratres charissimi, cum tanta puritate ad carnes agni accedere debemus, vt non solum ab omnibus illicitis, sed etiam à quibusdam licitis, abstinere debemus. *Calciamenta in pedibus habebitis*, id est, non adhærebunt affectus vestri terrenis, sed cœlestia desiderabunt. Qui enim fratres per auariciam & cupiditatem adhæret terrenis, non est dignus accedere ad carnes agni. Baculos tenentes in manibus, id est, rectitudinem in operibus: vt scilicet omnem vitam & omnia opera vestra ad rectum finem dirigatis. *Et comedetis fe-*

Lactucæ agrestes

Comede agnũ cum azimis panibus

Renes accingere.

Calciamẽta in pedibus habere.

stinantes, de viciis ad virtutes, de mundo ad æternam patriam properantes, ad similitudinem Israhelitarum, qui cum festinatione exeundi ab Æpypto, & eundi in terram promissionis, agnũ comederunt. Nos itaque fratres mei, nõ pigrè, non negligenter, non tepide, sed cum timore & deuotione ad tantum accedamus sacramẽtum: Quoniam qui indignè sumit, iudicium sibi manducat & bibit. Accedamus igitur ad carnes agni cum firma fide, credentes eum in persona deum verum, & verum hominem: Credentes etiam quemlibet non particulariter, sed Christum sumere integrum & totum. In quo si quid intelligere nõ valemus, nec discutere, deo reseruemus. Accedamus etiam ad carnes agni sine fermento odij & malæ voluntatis. Accedamus cum puritate mentis & deuotione compunctionis, cum virtute castitatis, cum contemptu seculi, cum rectitudine operis, cum festinatione ad terram promissionis. Sciẽtes quia incolæ hîc sumus & peregrini sicut omnes patres nostri: Et quia non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Ad quam Chri Christus sit nobis ductor, viaticum, & via, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in æternum. Amen. *1. Cor. 11.*

In vigilia Paschæ.

S*I consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite, &c.* Tripertita est hęc lectio fratres mei. Primo enim ostendit Apostolus quæ sapere & quæ non sapere debeamus. Ostendens igitur primò quę sapere vel quæ nõ sapere debeamus, *Collo. 3.*

Scire Sapere. ait. *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite.* Nō est fratres mei, idem sapere quod scire. Scire etenim est intellectu rem capere. Sapere vero est, nō solo intellectu, sed etiam sapore & experiētia rem cognoscere. Scire quidem debemus tam mala quā bona. Aliter enim nescireмus inter illa discernere. Sapere vero debemus sola bona. Præcipit igitur nobis Apostolus, vt sapiamus sola bona, non mala, cœlestia nō terrena. Cœlestia sapit, qui terrena cōtemnens sola cœlestia odorat & concupiscit. Terrena verò sapit, qui cœlestem ignorans dulcedinem, sola terrena diligit & quærit. Porro fratres mei, talis fuit creatus homo, vt desideraret & quęreret naturaliter cœlestia. Dedit enim deus homini rationem, quæ naturaliter cœlestia desiderat. Quoniam namque anima nostra ad imaginem & similitudinem dei formata est, tendit naturaliter ad imaginē ad quam creata est. Vnde propheta: *Psal. 26.* Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. In corpore quoq; talem creauit deus hominem, vt ipso situ corporis ei demonstraret quo tendere deberet. Creauit quippè eum erectum ad cœlum, secundum illud:

Ouidius 1. Metam
Pronaque cum spectēt animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit cœlūq; videre iussit.

Cæterum cum talis creatus esset homo, merito præuaricationis suæ excæcatus, & brutus factus est, vt more bestiali inclinatus solam terrā sapiat & quærat, & in eam moriendo dissoluatur: *Psal. 48.* Iuxta illud, homo cum in honore esset non

intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis : ſicut viciis ita morte. Hinc eſt quod Poetæ deſcribunt homines mutari in pecudes. Homo enim qui diuinæ originis oblit⁹, ſoli gulæ deditus eſt : quid aliud quàm in porcum mutatus eſt? Qui vero totus explendæ libidini deditus eſt, quid aliud eſt q̃ in fœtidum hircum mutatus eſt? Similiter & in cœteras pecudes ſecundum ſimiludinem morũ homines demutari dicuntur. Qui autem crudelitati & ſanguini dedit⁹ eſt, quid aliud quàm in lupum mutatus eſt? Itaque fratres mei, propter primam præuaricationem, duplicem mortem incurrimus, alteram animę peccatis excęcatę, alteram corporis in terram ſuam reuertentis. At non oblitus miſereri deus, pro nobis eſt homo factus, mortuus eſt & reſurrexit, & aſcendẽs in cœlum ſedet ad dexterã Patris. Mortuus quippè eſt ſola morte corporis, vt vtranque mortẽ noſtram, animæ ſcilicet & corporis, in nobis deſtrueret. Reſurrexit ſola corporis reſurrectiõe, vt nos & in anima & corpore faceret reſurgere Aſcendit in cœlũ, vt nos quoque in cœlũ faceret aſcendere. Itaq; fratres mei, ſi conſurrexiſtis in anima & à peccatis cum Chriſto, id eſt, per Chriſtum reſurgentẽ in corpore à mortuis: nõ redeatis rurſum ad peccata, nec ſapiatis ampli⁹ terrena, ſed potius quæ ſurſum ſunt ſapite vbi Chriſt⁹ eſt in dextera dei ſedẽs. Ac ſi diceret: vos qui Chriſti mẽbra eſtis, tẽdite deſiderio ſurſum vbi pręceſſit caput veſtrũ. Et ex hoc ꝙ in pte iã reſurrexiſtis, cõfidite, qa poſt Chriſtũ aſcẽdetis.

Mors duplex.

Sequitur pars secunda, in qua ostenditur cui mori & cui viuere debeamus, cum subditur: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Ac si diceret*: Non debetis de cętero quæ super terram sunt, sed quæ sursum sunt sapere, quoniam mortui estis mundo, & viui Deo. Vnde ipse alibi dicit, Si mortui sumus peccato, quomodo adhuc iterum viuemus in illo? Debemus igitur fratres mei esse mortui mundo, mortui carni, mortui etiam propriæ voluntati. Mortui mundo, vt nõ diuitias, non honores, non potentias, non glorias, non desideria mundi, sed cœli quęramus. mundo se mortuum esse ostendit Apostolus cum dicit: Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Mũdus fratres mei, mihi cruxifixus est, si me non trahit suis blandimentis. Ego vero mundo crucifixus sum, si illum non amplector desideriis. Mortui carni esse debemus, vt non gulositas, nõ ebrietas, non luxuria, non voluptas, non desideria carnis quærãtur à nobis, sed spiritus. Vnde Apostolus, mortificate membra vestra quæ sunt super terrã: Quæ sunt fornicatio, luxuria, auaricia, comessationes, ebrietates. &c. Et alibi: Qui autem, inquit, christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum viciis & concupiscentiis. Mortui etiam proprię voluntati esse debemus, vt non nostram, sed dei volũtatem facere quęramus. Ad quod exemplo sui nos inuitat dominus dicens: Non enim veni vt faciam volunta-

Roma. 6.

Mortui mundo.

Galat. 6.

Colos. 3.

Galat. 5.

Ioan. 6.

tem meam, ſe voluntatem patris mei qui miſit me. Quis enim melius debuit facere voluntatẽ ſuam, quàm filius dei, qui vnam ſemper cum patre habet voluntatem? attamen non ſuam, ſed dei voluntatem ſe quærere dicit, vt nos inſtrueret nõ noſtrã, ſed dei ſemper & quęrère & facere voluntatẽ. Itaque fratres mei, non noſtrá ſed dei voluntatẽ ſemper quæramus, & in quãtum poſſum⁹ faciamus, & ei dicamus: Nõ mea domine, voluntas, ſed tua fiat. Si ergo prędicto modo mortui fuerimus, erit proculdubio vita noſtra abſcondita cum christo in deo: Vt cum Apoſtolo dicamus: Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Chriſtus, vita vtique tam ſpirituali quam æterna. Et vita quidem fratres mei, ſpirituali viuimus, quando morte peccatorum à nobis eliminata, in fide, & ſpe, & charitate viuimus: In iuſticia, miſericordia, & caſtitate cæteriſq; virtutib⁹ floremus & fructificamus. Quę vita nunc eſt abſcondita cum Chriſto in Deo, quoniam & ſi nunc videmur mundanis hominibus abiecti & viles, opprobrium hominum & abiectio plebis: Et ſi videamur quotidie eſurire, egere, & pati: eſtimati tanquam oues occiſionis: tamen fide, ſpe, & in occulto apud deum viuimus, vt poſſimus dicere cum Apoſtolo: Vt caſtigati & non mortificati, tanquam morientes, & ecce viuimus. *2. Cor. 6.* Vita vero ſpirituali viuemus, quando hoc mortale corpus induet immortalitatẽ & beatitudinem. Quæ vita nũc eſt abſcondita cum Chriſto in deo. Quoniam & ſi corpus noſtrum, mori, putreſcere, incinerare

nunc videatur, & mūdanis hominibus inde resurrecturum desperetur, tamen in abscondito apud deum, cui omnia viuunt, corpora nostra non pereunt, sed in melius renouáda cum christo reseruantur. Sequitur pars tertia, in qua ostenditur quod benefacientes premium consequuturi sumus, cum subditur; *Cum autem christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.* Quasi diceret: Sicut vita vestra nunc cum christo abscondita est, ita cum christo ad iudicium veniente reuelabitur. Dicitur autē Christus vita nostra methonomice, quoniā ipse est causa, largitor, & autor vitæ nostrę, & corporalis, & spiritualis, & æternæ. Quod quidem nūc aliis falsum, aliis dubiū, & aliis videtur occultum, sed in iudicio Christo apparente, omnibus erit manifestum, tam bonis quam malis. Mali enim teste scriptura, tunc dicturi sunt: Quos aliquando habuimus in derisum sunt isti, & in similitudinem improperij.

Christus vita nostra.

Sapien. 5. Nos insensati, vitam illorum ęstimabamus insaniam, & ecce quomodo nunc reputantur inter filios dei, & inter sanctos sors illorum est. Tūc quippè christus qui primò venit occultus, veniet apertus. Vnde ipse dixit, sicut fulgur exit

Luca. 17. ab oriente & paret vsque in occidētem, ita erit filij hominis aduentus: Et qui primo apparuit humilis, tunc apparebit super omnem altitudinem sublimis. Et qui prius apparuit despectus, tunc apparebit super omnem gloriam gloriosus; Et qui primum apparuit pauper pauperum, tunc apparebit Rex regum & dominus domi-

nantium. Et qui primo fuit iudicatus & passus, tunc iudicabit damnans iniustos, & glorificans iustos. Nos quoque fratres mei, si humiliauerim⁹ nos cũ Christo in via, sublimabimur cum ipso in patria. Si fuerimus despecti cũ Christo in via, glorificabimur cum ipso in patria. Si fuerimus pauperes & subiecti cum Christo in via, ditabimur, & domini dominabimur cum ipso in patria. Si diiudicabimur, & patiemur cum Christo in via, iudicabimur & lętabimur cum ipso in patria. Itaque fratres mei, non sapiamus terrena, non incuruemur ad amorem eorum, more pecudum, quæ sine freno toto impetu, ad implendam corporis feruntur voluntatem, sed potius simus erecti ad cœlum, sicut corpore ita mẽte: toto desiderio amemus & quæramus cœlestia, mortui mundo, viui deo: quatinus cũ Christus apparuerit vita nostra, tũc & nos apparebimus cum ipso in gloria. Ipso pręstante qui viuit & regnat cum patre & spiritu sancto per omnia secula seculorum. Amen. *1 Cor. 5.*

In die sancto Paschæ.

E*Xpurgate vetus fermentum, vt sitis noua cõspersio sicut estis aZimi. &c.* Hodie fratres charissimi, dominicam celebramus resurrectionem. Propterea debemus ipsi, quam colimus, cõgruere solennitati. Illis enim solis prodest solennitates celebrare, qui eis mente & operibus se satagunt configurare. Celebratio igitur dominicæ crucis & resurrectionis tũc proderit nobis, si vitia in nobis crucifixerim⁹, si a viciis ad virtutes, a vetustate ad nouitatem resurrexerimus. *Celebratio dominicæ crucis & resurrectionis.*

Ad hoc igitur nos hortatur Apostolus fratres mei, in prælibata lectiõe hoc modo. Primo nos præcipit exuere vetustatẽ: secundo induere nouitatem. Tertiò subdit causam quare hoc facere debeamus. Quartò nos hortatur epulari, Quintò ostendit qualiter ad hoc epulum accedere debeamus. Monet igitur primo nos fratres mei, exuere vetustatem, id est veteris Adæ similitudinem, scilicet peccatum. Peccatum autem vocatur vetustas triplici ratione. Vetustas enim facit hominem curuum & imbecillẽ: Sic & peccatum animam facit curuam ad terrena, & imbecillem ad bene agendum. Vetustas hæbetat sensus hominis: sic & peccatum virtutes mentis. Vetustas trahit hominem ad mortem, sic & peccatum animam. Ait ergo Apostolus, *Expurgate vetus fermentum*, tangens consuetudinem Iudæorum, qui in Pascha fermẽtũ abiiciebant, & azima comedebãt: tum ob recordationem, quod cum post immolationem agni, exirent Patres eorum de Ægipto, qui cum tanta festinatione exierunt, vt non liceret eis parare panes, sed farinas ferentes, inde azimos panes in foco faciebant: tum ob mysterium eos euitãdi peccati fermentum, qui pure Pascha volunt celebrare. Porro fermentum, & maximè vetus reddit panem accidum, leuem, minus vegetatiuum, & magis cauernosum. Sic fratres mei, peccatum facit animam hominis accidam, vt deus nolit eam vnire sibi & incorporare. facit eam leuẽ, vt Diabolus possit eam circunferre. facit eam minus solidam & validam ad resistẽ-

Peccatum vocatur vetustas triplici ratione.

dum Diabolo.facit cauernosam, vt Diabolus in ea sibi latibulũ inueniat. Itaque fratres mei, expurgate vetus fermentum peccati, id est, per pœnitentiam, correctionem, & emendationẽ, peccatum auferte, non solum a mente, sed etiã a domo & a communione Ecclesiæ. Non enim perfecte ex purgat vetus fermẽtũ, qui & si a se quantum potest abiicit, tamen a domo sua vel a communione nõ abiicit. A se forte Heli abiiciebat fermentum, sed a domo sua non abiecit, & ideo cum ea periit. A se forte Corinthij (ad quos hic loquitur Apostolus) abiiciebant fermentum, sed a cõmunione sua nõ abiiciebant, dum corruptorẽ nouercæ suæ, quam Apostolus excommunicauerat, nõ euitabant: Cum de huiusmodi Ioannes dicat, nec aue ei dixeritis Qui enim, inquit, dicit ei aue, communicat operibus eius. Et Apostolus in eadem Epistola, Si quis, inquit, nominatur fornicator, aut auarus, cum huiusmodi nec cibum sumere, nec cõmunicare debes. Hoc contra quosdam est fratres mei, qui cum excommunicatis participare, cõuesci, & colloqui non verentur: cum scriptum sit, Qui tangit picem coinquinabitur ab ea, & qui tetigerit mortuum, immundus erit. Eadem ratione, qui cum excommunicato cõmunicat, excommunicatus est. Secũdo monet nos Apostolus habere nouitatẽ, cum subdit. *Vt sitis noua conspersio*, id est, noua pasta, pura scilicet a veteri fermento, & ab omni immunditia. Loquitur enim hic metaphoricè, assimilans puritatem Ecclesiæ, puritati pastæ. Qui enim vult facere

Expurgare vetus fermentũ quid.

2. *Ioan.*

1. *Cor.* 8.

Eccle. 13.

puram paſtam, primo purgat & emundat grana tritici, poſtea molit, & in farinam redigit, deinde aſperſione aquæ conglutinat & cõiungit. Simili modo ad hoc vt cõmunio Eccleſiæ pura ſit & deo accepta, primum oportet vt ſingulæ perſonæ in ſe ſint puræ & mũdę. Sed quędam perſonæ, licet in ſe puræ videantur, tamen ad modum granorũ ſunt groſſæ & duræ, quoniam nulla ſocietate vel compaſsione aliis ſotiantur, ſubiectæ ſibi & coniunctæ: ſibi ſoli viuentes, ad ſe omnia referentes contrarij illis quos notauimus ſupra. Illi enim etiam excommunicatis ſocietate iunguntur. Iſti nec etiã bonis conſociari vel confœdari volunt. Vtrũque vicium eſt, & omnibus confœderari, & nulli. Illi ſunt in malis feruidi, hi ſunt etiam in bonis tepidi. Hos vocat Apoſtolus ſine affectione, ſine amicitia, ſine fœdere. Hæ ergo perſonæ ad ſimilitudinem granorum per recordationẽ peccatorum, & conſummationem ſuppliciorum ſunt terendæ, & in humilitatem redigendæ. Et ne forte arida humilitas eat tãquam puluis quẽ proiicit ventus a facie terræ. ideo rore charitatis ſunt conglutinandæ, & in nouam conſperſionem coniungendæ, ne vel odio, vel inuidia, vel cupiditate terrena, à mutua vel à Chriſti charitate valeant ſeparari. Itaque, fratres chariſſimi, purgemus & emundemus vnuſquiſque ſeipſum, & mola humilitatis & contritionis conuertamur, & glutino chapitatis & compaſſionis ad inuicẽ vniamur, vt charitatis & vnionis noſtrę puritate, deus paſcatur & delectetur;

Roma. 1.

Psal. 1.

&nos ecõuerſo charitate & vnione diuina paſca mur & delectemur. Sicut enim charitate noſtra paſcitur & delectatur de⁹, ita nos diuina charita te paſcimur & delectamur. Tertio Apoſtolus ſubdit cauſam, quare noui eſſe debeamus, cum dicit. *Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt chriſtus.* Quaſi dicat: Eſtote noui, quoniam ad nouum prandium eſtis vocati, ne forte veniens qui vos ad ſuas nuptias vocauit, dicat cuilibet veſtrum: quomodo huc intraſti non habẽs veſtem nuptialem? Et iratus mittat vos in tenebras exteriores, vbi erit fletus & ſtridor dentiũ. Itaque fratres mei, ſimus noui, vt ad nouas noui agni epulas noui accedamus: Quoniã non vt Iudæi carnem & ſanguinem brutorum animalium hodie epulaturi ſumus, ſed ipſum deum & dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui noſtrum Paſcha immolatus eſt, epulum ſcilicet nouum, ſufficiens & pingue. Et nouũ quidem eſt, quoniam & in ſe purum eſt à peccati vetuſtate, & nos ſi digne illud ſuſcipimus, efficit nouos ſui nouitate. Sufficiens verò eſt, quoniam pro multis figuratiuis, & inſufficientibus, & frequentibus hoſtiis legalibus, vna & vera ſemel oblata hoſtia, Chriſtus immolatus eſt. Quamuis enim ſuper multa altaria quotidie offeratur, immoletur, & frangatur in ſacramento, tamen non niſi ſemel immolatus eſt vna ſola & vera hoſtia Chriſtus: quoniam chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur. Et cum multæ eſſent hoſtiæ Iudæorum inſufficientes, vt ſacrificium pro peccato, pacifica votiua, hoſtia, victima.

Matth. 22. *Lucæ. 13.* *Roma. 6.*

Christus est sufficiens sacrificium omnibus & pro omnibus, & pro peccatis propiciandis, & inter deum & hominem pro pace reconcilianda, & pro votis hominum perficiendis, & pro hostibus vincendis. Pingue verò est, quoniam omni gratia, charitate & misericordia saginatus est dominus noster Iesus Christus: Hic est enim ille vitulus saginatus, quem pater in reditu filij de regione dissimilitudinis reuertentis præcipit immolari. Ad hoc igitur nouum, largum, & saginatum epulum inuitati, Fratres charissimi, sollicite pensemus agere illud quod

Eccle. 31. sapiens ait: Ad mensam magnam sedisti, attende: quoniam similia oportet te preparare. Ad mensam quippè Christi inuitati fratres charissimi, similia ei preparemus, sic eum diligamus sicut ipse dilexit nos: Sic propter eum nos humiliemus, sicut ipse humiliauit se propter nos. Sic propter eum simus parati mori, sicut ipse mortuus est pro nobis. Quarto monet nos Apostolus ad epulandum cum subdit. Itaque epulemur. Monem⁹ & nos fratres charissimi vos, vt omnes pariter epulemur epulum animabus no-

Ioan. 6. stris necessarium. Scriptum est enim: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habetis vitam in vobis. Vnde statutum est, vt pueris mox baptizatis, saltem in specie vini, tradatur, ne sine necessario discedant sacramento. Et quid si discedant. Nunquid damnabũtur? Non fratres mei, quoniam in fide & si non sua, tamen patrinorum

Duo modi saluabuntur. Duo quippè, sunt modi mãducãdi

Corpus

Corpus Christi: Vnus ſacramentalis, alius ſpiritualis. Sacramẽtaliter accipit Corpus Christi etiam malus, ſed quia indigne, iudicium ſibi manducat & bibit. Spiritualiter vero accipit corpus, bonus, qui & ſi non ſacramentaliter quandoque accipit, tamen fide & charitate in corpore christi eſt. Vnde dominus exponens quid ſit eum manducare ſpiritualiter, ait. Qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in eo. Et Auguſtinus, quid paras dentem & ventrem, crede, & manducaſti. Veruntamen fratres mei omnibus Chriſtianis, locum & tempus habentibus, etiã ſacramentaliter communicandum eſt. Vnde & in primitiua Eccleſia, vniuerſi Chriſtiani, ſingulis dominicis diebus ſolebant communicare. Sed quia quidam negligenter accedebant, poſtea pro Euchariſtia panem benedictum ſtatuerunt dari: Et ſaltem ter in anno, in Natali, in Paſcha, in Pentecoſten communicari. Sed nũc fratres, adeo excreuit iniquitas, quod vix ſemel in anno quidã digne valeãt communicari. Sed & ſunt quidam, qui quotidie cõmunicare gaudent, alij qui reformidant: Et vtrique bene faciunt, ſi contemptum cauent, & vt digne communicare valeant, laborant. Nam vterque & Zachæus & Centurio Chriſtum honorauerũt; Et Zachæus lęte ſuſcipiendo, & Cẽturio ſe indignum reputando. De illis verò qui quotidianas celebrãt Miſſas, ait Auguſtinus, cotidianas Miſſas celebrare, ne laudo, nec vitupero, id eſt: nec laudo in negligentibus, nec vitupero in di-

manducã di corpus Christi.

1. Cor. 11.

In primitiua Eccleſia christiani ſingulis dominicis communicabant.

Auguſtinus.

Qualiter ad mẽsam altaris accedere debeamus. ligentibus. Quinto docet Apostolus, qualiter ad mensam altaris accedere debeamus. Magnũ quippè hospitem, imò Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, Fratres Charissimi, hodie suscepturi, hospitium purum & honestum ei præparemus. Et certe si principem vel aliquam personam secularem suscepturi in hospicio nostro essemus, ipsum hospitium nostrum ab omni sorde purgaremus, & ornamẽtis decoraremus, vt intrantem personam nulla turpitudo offenderet, sed potius mundities & honestas domus lætificaret. Si ergo hoc facimus pro Principe temporali, quid facere debemus pro rege regum & domino dominãtium? Prçcipit enim Apostolus, vt suscipiamus deum nostrum, *non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ. Ac si dicat*: Omnem sordẽ à vobis tollite: tollite à cõfessione vestrorũ peccatorũ vetus fermentum excusationis: nec scilicet more veteris Adæ, peccata vestra excusetis: Nec declinetis cor vestrum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. *Psal.140* Sed potius vosmet accusate, indignos clamate, plorate, & satisfacite. Tollite quoque à mente fermentum maliciæ, odij scilicet, inuidiæ, & malæ voluntatis. Tollite quoque ab opere fermentum nequitiæ, id est, iniustitiæ, ne scilicet faciatis aliis quod vobis fieri non vultis. Præcipit subsequenter vt epulemur carnes agni in azimis sinceritatis & veritatis. Ac si dicat: Non sufficit vobis sordes expurgare à vobis, nisi etiam virtutibus hospicium, quo Dominum

estis suscepturi ornetis. Quibus? azimis sinceritatis & veritatis: Vt videlicet sinceritas sit in vita, veritas in loquela. Sinceritas fratres mei, erit in vita nostra, si sincere sapiamus, si sincerè diligimus, si sincerè viuimus. Veritas verò erit in loquela, si vere peccata nostra confiteamur: Si veritatem cum proximo loquimur, si Dominum consona voce laudamus. Si sic fratres mei vixerimus, ad carnes veri agni purè accedere poterimus, vt per charitatem deo & proximis vniamur, operante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in æternum. Amen. *Sinceritas in vita, veritas in loquela.*

In die sancto Pascha.

M*Aria Magdalene, & Maria Iacobi & Salomæ, emerunt aromatha, vt venientes vngerent Iesum. &c.* Quoniam ad paschales nuptias nos vocat fratres mei, institutio solemnitatis hodiernæ, debemus hanc diem spiritualibus gaudiis & euangelicis eruditionibus occupare: Et quia quod vnusquisque plus diligit, libentius audit: si Deum & redemptorem nostrum præ cunctis diligitis, euãgelicam historiam de eius resurrectione libentius audietis. Nos ergo fratres charissimi, vobis euangelicam lectionem percurrimus: Primo quæ ad historiam, secundò quæ ad tropologiam, pertinent explanantes. Et iuxta quidem historiam, quatuor nobis sunt consideranda. Primò quantum istę sanctæ mulieres fuerunt in Christum deuotæ, secundò quomodo postulantes fuerint exauditæ: Tertiò quomodo ab angelo cõsolatę sint. *Marc. 16.*

& de resurrectione christi erudite: Quarto quo modo prime ad Euangelizandum dominicam resurrectionem sint missæ. Fuit igitur fratres charissimi, istarum mulierum mira deuotio. Fuerunt quippè erga Christum feruidæ, audaces, & officiosissimæ. Feruide, quia quem viuẽtem ardenter amauerant, vsque ad mortẽ flendo prosequutæ sunt, nec post mortem obliuisci potuerunt. Audaces, quia cum Apostoli & columnæ Ecclesiæ fugerent, negarent, & laterent, has mulieres, nec damna, nec terror mortis, nec gladius potuit deterrere, quin cruci assisterent, & ad monumentum cursitarent. Officiosissimæ, quoniam viuenti ministrauerunt cum gaudio de substantiis suis: Morienti assisterunt cum gemitibus & lamentis. Ad sepulchrum cucurrerunt cum suspiriis, & vnguentis. Sed ad hæc quid nos fœminei viri dicere possumus, qui erga Christum redemptorem nostrũ tepidi, timidi, & negligentes sumus? Ille mulieres, Christum in carne mortali viuentem, morientem, & sepultum, ardenter amauerunt: Et nos viri illum nunc regnantem inæternum & suos glorificãtem, vel minime, vel tepidè amamus? Illæ mulieres, nec terrore mortis, nec gladio potuerunt prohiberi, quin adstarent mortuo & sepulto: Et nos miseri viri, timore vel cupiditate separamur à Christo inæternum viuẽte & regnãte! Illæ mulieres viuenti Christo in carne mortali ministrauerunt de substantiis suis: mortuo de lachrimis & vnguentis suis: Nos illi iam regnanti inæternum ministrare &

Mulierũ mirao deuotio.

de ſuis cibis in ſuis pauperibus ſatiare contemnimus! Excutiamus ergo fratres mei, teporem, timiditatem, & negligentiam noſtram. Et exemplo iſtarum mulierum, in amore dei ferueamus, audaces & officioſi in dei ſeruitio eſſe diſcamus. In hoc autem quod dicitur, quod *valde mane vna Sabbathorum veniunt mulieres ad monumentũ orto iã ſole*: feruor pariter, audacia, & officioſitas mulierũ demõſtratur, quæ etiam nocte venire cum aromatibus ad monumentum ceperunt: Sed ſole, id eſt, aurora ex vicinitate ſolis iam orta, ad monumentum peruenerunt. In quo etiam innuitur, quod ſole diei oriente, ſol iuſtitiæ Chriſtus reſurrexit. In cuius etiam memoria, matutinas laudes celebrat Eccleſia. Generalem quoque reſurrectionem in matutino tempore credimus eſſe celebrãdam. Iuxta quod Dauid inquit: Et dominabuntur eorum iuſti in matutino. Quando igitur ſecundum Matthęũ, terrę motus factus eſt magnus, antequam angelus reuolueret lapidem ab oſtio monumenti, Chriſtus reſurrexiſſe, & multa corpora ſanctorum qui dormierant ſecum ſuſcitaſſe credẽdus eſt. Nec mirum, ſi Chriſtus, qui clauſo virginis vtero moriturus exierat, immortalis factus clauſo ſepulchro exierit. Cum generaliter omnia iuſtorum reſurgentium corpora ſint ſubtilitate donanda: Vt nullo muro, nulla ſoliditate, à ſua agilitate retineri valeãt aut cohiberi.

Matutinæ laudes.

Pſal. 48.

Sequitur pars ſecunda, in qua oſtenditur quomodo mulieres petentes exaudiantur. Petunt quippè mulieres quodammodo cum inſinua-

Duo genera petitionum. tione, cum dicunt: *Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?* Sunt enim duo genera petitionum. Quędam enim à deo sunt in se digna, vt directè & apertè valeant postulari, vt virtutes & regnum cœlorum. Alia verò sunt de quibus an nobis expediant, ignoramus. Et ideo non directè, sed cum conditione vel insinuatione postulanda sunt. Cum conditione
Mat. 26. postulat Dominus à se transire calicem passionis, cum dicit, Pater si fieri potest transeat à me calix iste: Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Cum insinuatione postulat beata virgo vinum in nuptiis Dari, cum dicit:
Ioan. 2. Vinum non habent. Similiter cum insinuane postulant sanitatem Lazaro dari sorores eius, cum dicunt, Domine, ecce quem amas infirmatur. Non enim apertè rogant eum sanari, quippè nescientes an hoc expediret, sed tantum dolorem desideriumque suum ostendunt. Qui enim suam necessitatem ostendit, satis petit. Est ergo ac si dicerent: nostram necessitatem vides: Sed tu Domine qui omnia nosti, fac quod sis expedire nobis. Hoc modo petunt & hæ mulieres cum dicunt. *Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et erat quippè*, subdit Euangelista, *magnus valde*: Et quem fœminarum debilitas non posset amouere. Et quia magna erat earum deuotio, & petitio pia exaudiri meretur. Vnde & subditur: *Et respicientes viderunt reuolutum lapidem.* Postulatum ergo eis conceditur, non tamen

ea intentione qua postulabatur. Illæ enim postulabant lapidem amoueri, vt mortuum vngerent. Lapis verò ideo remotus est, vt vacuũ videntes monumentum, Christum resurrexisse intelligant. Per quem autem iste lapis remotus sit, Matthæus exponit: Quia angelus Domini descendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem. Porro duplici de causa Angelus descendit, & vt lapidem reuolueret, & vt dominicæ resurrectionis nuncius & testis esset. Vnde & Ioannes describit duos angelos Mariæ Magdalenę apparuisse, sedẽtes vnum ad caput, & alterum ad pedes: Vt videlicet in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Ecce quid mereatur, & feruor & deuotio mentis. Quia enim adeo istæ sanctæ mulieres fuerunt in christo feruidæ & deuotæ, & angelum videre, & ab eo iuuari, & consolari, & erudiri meruerunt. Hinc discamus & nos fratres mei, feruidi esse in Christo & deuoti, vt similiter à DEO per angelos consolari, iuuari, & erudiri mereamur. Odit quippè & nauseat Deus tepidos & pigros, & arcana dulcedinis suæ atquè suauitatis, eis non curat reuelare: sed, qui sicut Daniel, sunt desideriorum viri, à deo merentur illuminari.

Math. 28

Duplici de causa angelus descendit.

SEQVITVR pars tertia, in qua sanctæ mulieres Angelum vident, & ab eo consolantur pariter & erudiuntur, cum subditur: Et introeuntes in monumentum, id est, in domunculam in qua erat monu-

Mulieres consolantur ab angelo.

mētum, *viderunt iuuenem ſedentem in dextris coopertum ſtolla candida, & obſtupuerunt. & cætera.* Porrò fratres mei, Angelus qui ſic apparebat, in ſeipſo demonſtrabat, & qualis erat ille quem venerat nunciare, & quales, Fideles futuri ſint in reſurrectione. Apparuit enim non puer, non ſenex, ſed iuuenis: Quoniam reſurrectio in ætate perfecta, & in Chriſto iam erat celebrata, & in nobis erat celebranda. Vnde

Epheſ. 4 Apoſtolus: Donec, inquit, occurramus ei in virum perfectum, in menſuram ætatis, plenitudinis Chriſti. Apparuit & ſedens, quoniam quietem reſurrectionis nunciabat: per quam iam regnabat Chriſtus, & nos quoque regnaturi ſumus. Sedebat autem iuxta Matthæum, ſuper lapidem monumenti, quoniam illum prædicabat, qui pondus mortis & in ſe iam ſuperauerat, & in nobis in reſurrectione ſu-

Oſee. 13. peraturus erat. Vnde idem per Oſeam prædixit: O mors, ero mors tua. Apparuit etiam in dextris, quoniam illum nunciabat qui iam in dextera æternæ beatitudinis ſedebat: Et nos in iudicio ad dexteram ſuam collocaturus erat. Apparuit quoque coopertus ſtola candida, quia illum prædicabat, qui iam ſtola immortalitatis erat veſtitus, & in fine ſuos erat veſtiturus. Apparuit in ſtolla candida, non quod ciues æternæ patriæ indigeant veſtiri, ſed vt ſplendorem & ſuæ & noſtræ feſtiuitatis demonſtraret in candore. Chriſti quippè reſurrectio & nos ad æternitatem reduxit,

Quare in ſtola cādida apparuit angelus.

& angelicam ruinam reſtaurauit, & vtriſque ſimul ſolemnia gaudia inęternũ cumulauit. Erat enim vt ait Matthæus, aſpectus eius ſicut fulgur, veſtimẽta autẽ eius ſicut nix. In fulgure em̃ vultus terruit cuſtodes, & in candore conſolatus eſt mulieres. In quo & illud demonſtratur, quoniam ille, quem nunciabat, erat futurus in iudicio terribilis reprobis, & blandus iuſtis. Conſolantur autem mulieres ab angelo, cũ eis dicitur, *Nolite expaueſcere.* Quaſi dicat: Paueant qui cœleſtia non amãt: Vos vero quid timetis, quæ conciues veſtros videtis? Inſtruuntur quoque, cum eis dicitur: *Ieſum quæritis naZarenum crucifixum, ſurrexit non eſt hic*. Quia namque multi nuncupatiuè dicti ſunt Ieſus, determinatur per locum cum additur *naZarenum*: Et per cauſam cum ſubditur, *crucifixum. Surrexit non eſt hic.* Radix amara crucis euanuit, flos cum fructibus erupit: Quoniam qui in morte iacuit, in gloria reſurrexit. *Ecce locus vbi poſuerunt eũ.* Oſtẽditur locus mortis vacuus mortalibus, vt inde habeamus in nobis ſpem, & agamus deo gratiarum actionem. Sequitur pars quarta, in qua mulieres mittuntur ad euangelizandum Chriſti reſurrectionem, cum ſubditur: *Sed ite, dicite diſcipulis & Petro, quia præcedet vos in Galilæã.* Sicut per mulierem mors viro propinata eſt, ita nũc per eandem opprobrium primæ matris iſtę ſanctæ mulieres deleuere. Sunt autem iſtæ mulieres præ cæteris priuilegiatæ, quia ad euangelizandum ipſis Euangeliſtis, Chriſti reſurrectionem primitus ſunt miſſæ. Cum autem dicat Apoſto

Matth. vltimo.

1. Tim. 2.

ſus, mulieri docere in Eccleſia non permitto: iſtę etiam ipſos doctores docuerunt: vnde & apoſtolę apoſtolorum nũcupari poſſunt. *Dicite*, inquit, *diſcipulis eius & Petro.* Petrus vocatur ex nomine, ne deſperet ex negatione. Niſi enim eum angelus exprimeret, inter diſcipulos venire non auderet. Ex magna autem diſpenſatione dominus principem Apoſtolorum ſe negare permiſit, vt ſcilicet & ipſe in ſua culpa diſceret quomodo aliis miſereri & compati deberet: & in lapſu principis Apoſtolorum timerent quantumcunque ſanctiores, & in eius ſperarēt reſtitutione quantumcunque peccatores. *Præcedet vos*, inquit, *in Galilæam.* Cum in pluribus locis aliis dominus apparuerit, prius diſcipulis, quare dominus de ſola Galilæa loquens, & per ſe, & per angelos, dixit ſe diſcipulos ſuos in Galilæā præceſſurum. Tum quia ibi generalius & manifeſtius omnibus diſcipulis ſuis apparuit: tum quia Galilęa interpretatur tranſmigratio facta. Chriſtus autem iam à paſſione ad reſurrectionem, à morte ad vitam, à pœna ad gloriam trāſmigrauerat. Sed Apoſtoli cæteríque fideles ipſum ſequentes, eum glorificatum videbunt, qui nunc à viciis ad virtutes, à terrenis ad cœleſtia tranſmigrant. Nos itaque fratres, nunc à viciis ad virtutes, à terrenis ad cœleſtia tranſeamus, vt ipſum in gloria ſua glorificatum, glorificati & ipſi contemplari mereamur. Moraliter autē per has tres ſanctas mulieres fratres chariſſimi, inſtruimur, qui, quando, cum quibus, & qualiter ad calicem corporis & ſanguinis domini acce-

Petrus prĩceps apoſtolorum.

dere debeamus. Per calicem quippè sepulchrũ, lapis superior per paternam: per corporalia, syndon & sudariũ, quibus Christus inuolutus est, exprimuntur. Qui ergo ad sepulchrum calicis domini accedere debeãt, iste mulieres ostẽdũt, quæ ad monumentũ tres venerunt. Solũmodo enim illi qui trinitatẽ fide & moribus profitẽtur, ad calicẽ corporis & sanguinis dñi accedere digni sunt, vt. s. illũ quẽ suscipiunt, vnũ deũ ante secula cũ patre & spiritu sancto, & in tempore ꝓ nobis hominẽ factũ esse credãt atq; passum. Quando etiam ad calicẽ domini accede debeamus, hæ mulieres nobis ostẽdũt, quæ ad monumentũ domini, orto sole, peruenerũt. Nos quoque fratres, nõ nisi expulsis à corde nostrorũ viciorũ tenebris per pœnitentiam, & sole virtutũ in nobis radiante per iustitiam, ad calicem domini accedere debemus. Qui enim adhuc manens in tenebris viciorum, scilicet odij, vel inuidiæ, ad calicem domini accedit, ad iudicium suũ accedit. Cum quibus vero ad calicem domini accedere debeamus, hæ mulieres nobis ostendunt, quæ ad sepulchrum domini, non nisi cum vnguentis & aromatibus accesserunt. Nos quoque fratres mei, ad calicem corporis & sanguinis domini, non nisi cum suauitate bonorũ operum, & flagrantia virtutum, quibus deum & proximum delectemur, accedamus. Qui enim ad tantum sacramentum tepidè & sine cõpunctione, sine suspiriis, sine odore orationis & deuotionis accedit, indignè accedit. Qualiter quoque ad calicẽ domini accedere debeamus

Calix.

Corporalia.

Cum quibus ad calicem domini accedere debeamus.

Qualiter ad calicem

domini ac cedendum hæ mulieres nobis oſtendunt, quæ venerunt, ad monumentum cum humilitate, nihil de ſe præſumendo: ſed propriæ infirmitatis conſciæ diuinum auxilium inuocando & dicendo: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Nos quoque fratres mei, ad calicem domini accedamus cum humilitate, nihil de noſtra iuſtitia præſumentes, ſed noſtræ infirmitatis cõſcij, diuinum auxilium inuocantes & dicẽtes: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? id eſt, Quis nobis dabit facultatem accedendi purè ad corpus chriſti? Quaſi diceret, non virtus propria, ſed opitulatio diuina. Si ſic fratres, ſi ſic agimus, remouetur lapis, id eſt, difficultas, & dabitur nobis facultas pure ad illud accedendi. Vel certe quis reuoluet nobis lapidẽ ob oſtio monumenti? id eſt, quis aperiet nobis intelligentiam tanti ſacramenti? Et ſi piis precibus inſtamus, mittet dominus nuncium, videlicet ſpiritum ſanctum. vel certè aliquem angelum, vel aliquem ſanctum, ſicut in vitis patrum legimus, qui aperiet nobis intelligentiam tanti ſacramenti. Et dicet nobis: Quid quæritis iuuenem cum mortuis? Surrexit non eſt hic, id eſt cur inter mortales cibos, illum cœleſtem panem quęritis? Non eſt cibus corporis, nec deſcendit, eo quo corporales cibi deſcendunt, ſed ita paſcit animam cuiuſque fidelis in terra, quod integer permanet in cœlo: Itaque fratres mei, cum quotidie Chriſtus immoletur, frangatur, teratur, tamen impaſſibilis permanet in ſeipſo. Vnde Apoſtolus: *Roma. 6.* Chriſtus reſurgens ex mortuis iam nõ moritur

mors illi vltra non dominabitur. Quãdiu ergo sacramẽtũ corporis & sanguinis Iesu Christi vides, tractas, labiis sentis, dẽtibus teris: scito quia Christus tecum est, corporaliter. Deinde non quæras eũ nisi in cœlo, nec credas esse tecũ corporaliter, sed tantum spiritualiter. Vnde Augustinus: Quid paras dentem & ventrem, crede & mãducasti. Quoniam autem dum sumus in hac vita, nemo perfectè valet videre, qualiter Christus cum à singulis totus sumatur, tamen ad dexteram patris, indiuisibilis, & impassibilis persistet, rectè monemur ab angelo, vt ipsi & nos & alios moneamus, quatinus corde, & opere, prece & vita tendamus in Galilæam, id est, in æternam patriam. Vbi & Christi arcana plenius, & ipsum facie ad faciem videbimus. Ipso præstante qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Amen.

Christus corporaliter in sacramento Eucharistia.

Augustinus.

Feria secunda Paschæ.

Luca. 24.

Exeuntes duo ex discipulis Iesu, ibant ipsa die in Castellum quod erat in spatio sexaginta stadiorũ ab hierusalem, nomine Emaus. Et Rel. Sex capitulis distinguitur hæc lectio fratres charissimi. Primo enim ostenditur, quod ipsa die resurrectionis Christi, exeuntes duo ex discipulis eius, ibãt in Emaus. Exierunt autem hi duo de collegio Apostolorum non per apostasiam, vt illi de quibus dicit Ioannes: Ex nobis exierunt, sed nõ ex nobis erant. Nec per curiositatem vt Dina, quæ exiit videre mulieres illi⁹ regionis, & oppressa fuit: Sed exierunt in ministerium more apum, quæ de communi cœnobio aluerarij exeunt, vt

hæ mulieres nobis oſtendunt, quæ venerunt, ad monumentum cum humilitate, nihil de ſe præſumendo: ſed propriæ infirmitatis conſciæ, diuinum auxilium inuocando & dicendo: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Nos quoque fratres mei, ad calicem domini accedamus cum humilitate, nihil de noſtra iuſtitia præſumentes, ſed noſtræ infirmitatis cõſcij, diuinum auxilium inuocantes & dicẽtes: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? id eſt, Quis nobis dabit facultatem accedendi purè ad corpus chriſti? Quaſi diceret, non virtus propria, ſed opitulatio diuina. Si ſic fratres, ſi ſic agimus, remouetur lapis, id eſt, difficultas, & dabitur nobis facultas pure ad illud accedendi. Vel certe quis reuoluet nobis lapidẽ ob oſtio monumenti? id eſt, quis aperiet nobis intelligẽtiam tanti ſacramenti? Et ſi piis precibus inſtamus, mittet dominus nuncium, videlicet ſpiritũ ſanctum. vel certè aliquem angelum, vel aliquẽ ſanctum, ſicut in vitis patrum legimus, qui aperiet nobis intelligentiam tanti ſacramenti. Et dicet nobis: Quid quæritis iuuenem cum mortuis? Surrexit non eſt hic, id eſt cur inter mortales cibos, illum cœleſtem panem quęritis? Non eſt cibus corporis, nec deſcendit, eo quo corporales cibi deſcendunt, ſed ita paſcit animam cuiuſque fidelis in terra, quod integer permanet in cœlo: Itaque fratres mei, cum quotidie Chriſtus immoletur, frangatur, teratur, tamen impaſſibilis permanet in ſeipſo. Vnde Apoſtolus: Chriſtus reſurgens ex mortuis iam nõ moritur

domini accedendum

Roma. 6.

mors illi vltra non dominabitur. Quãdiu ergo sacramẽtũ corporis & sanguinis Iesu Christi vides, tractas, labiis sentis, dẽtibus teris: scito quia Christus tecum est, corporaliter. Deinde non quæras eũ nisi in cœlo, nec credas esse tecũ corporaliter, sed tantum spiritualiter. Vnde Augustinus: Quid paras dentem & ventrem, crede & mãducasti. Quoniam autem dum sumus in hac vita, nemo perfectè valet videre, qualiter Christus cum à singulis totus sumatur, tamen ad dexteram patris, indiuisibilis, & impassibilis persistet, rectè monemur ab angelo, vt ipsi & nos & alios moneamus, quatinus corde, & opere, prece & vita tendamus in Galilæam, id est, in æternam patriam. Vbi & Christi arcana plenius, & ipsum facie ad faciem videbimus. Ipso præstante qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Amen.

Christus corporaliter in sacramento Eucharistia.

Augustinus.

Feria secunda Paschæ.

Exeuntes duo ex discipulis Iesu, ibant ipsa die in Castellum quod erat in spatio sexaginta stadiorũ ab hierusalem, nomine Emaus. Et Rel. Sex capitulis distinguitur hæc lectio fratres charissimi. Primo enim ostenditur, quod ipsa die resurrectionis Christi, exeuntes duo ex discipulis eius, ibãt in Emaus. Exierunt autem hi duo de collegio Apostolorum non per apostasiam, vt illi de quibus dicit Ioannes: Ex nobis exierunt, sed nõ ex nobis erant. Nec per curiositatem vt Dina, quæ exiit videre mulieres illi⁹ regionis, & oppressa fuit: Sed exierunt in ministerium more apum, quæ de communi cœnobio aluerarij exeunt, vt

Lucæ. 24.

in communem mellis vtilitatem, electo flo[...] redeant oneratæ. Quod vero recta & hone[...] causa exierint, hinc apparet, quod non singu[...] sed bini exeunt, quod non aliena verba à doct[...]na collegij sui inter se conferunt: quod comm[...]nem collegij sui tristiciam in menne ferun[...] quod dominum sibi apparere merentur: quo[...] eum legem & prophetas exponentem libent[...] audiunt, quod eum ad hospicium cogunt, quo[...] in fractione panis eum agnoscunt, quoc eũ sib[...] apparuisse, sine mora, collegio suo referre rede[...]unt. Imitamini istos vos claustrales, vt scilice[...] non exeatis de collegio vestro, per apostasiam, vel per curiositatem, sed tantum propter nec[...]sariam causam: Et tunc non singuli, sed bini ad[...]minus exeatis: scientes quod iuxta propheta[...]

Eccle. 4. Væ soli, quia si reciderit, quis subleuabit eu[...] Et non vana, sed tantum professioni vestræ co[...]uenientia verba proferatis, cum vtili tristitia & grauitate ambuletis. Lectionem sacræ scri[...]pturæ semper audire gaudeatis: hospitalitatem & charitatem diligatis, non vanos rumores, sed more apis vtilia exempla ad cœnobia vestra re[...]feratis. *In castellum*, inquit, *quod erat in spacio sta[...]diorum lx. à Hierusalem nomine Emaus.* Stadiũ est

Stadium quid. octaua pars miliarij. Sexagita ergo stadia, septẽ millia passuum & quingenti sunt. Quod iter bene congruit eis, qui certi de morte & sepultura Iesu, incerti de resurrectione eius ambulabãt. Sextum quippè & septimum miliarium cõpleuerunt qui Iesum in sexta Sabbati mortem tulisse, & in Sabbato in sepulchro quieuisse scie[...]

bant. Octauum vero tantum dimidium perrexerunt, quoniam Iesum octaua die resurrexisse nondum perfectè credebant.

Sequitur pars secunda, in qua dominus discipulis de se loquentibus, se in specie peregrini demonstrauit, cum dicitur, *Et ipsi loquebàntur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant*. Propriũ est fratres mei, amantium de re amata frequenter facere verbum. Nam vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, Et quod intus abũdat, exterius exire festinat. Hinc est quod discipuli dominũ, quem toto corde viuentem dilexerãt, & quem mortuum obliuisci non poterãt, in ore semper habebant. Et dominus qui diligẽtibus se abesse non potest, quique dixit. Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ego sum in medio eorum. Se diligentibus & de se sermonem facientibus, suam exhibet præsentiam. Nam subditur, *Et factum est dum fabularentur in via, & secũ quærerent: Et ecce Iesus appropinquans ibat cum illis*. Diligamus ergo fratres mei, dominum Iesum, & de eo semper meditari, semper colloqui gaudeamus: Quoniam se diligentes, & de se meditari & colloqui gaudentes, sua præsentia non priuabit, sed proculdubio erit nobis comes indiuiduus in via huius mundi, sicut ipse promisit dicẽs: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi. Quoniam vero discipuli, & si eũ diligebant, tamẽ de eius resurrectione & diuinitate dubitabant, ideo & si eis apparuit, tamen eis speciem quam agnoscerent, non ostendit: Sed quod intus habe-

Matth. 6.

Matth. 18

Matt. 28.

bant, hoc eis exterius exhibuit. Et quia de
dubitabant, se dubium esse demonstrauit eis.
Nam sequitur: *Oculi autem eorum tenebātur, ne eū agnoscerēt*. Itaque fratres mei, à cordibus nostris omnem dubietatem excludamus, & Christi diuinitatem & humanitatem, passionem & resurrectionem, certa fide credamus, vt eum non in peregrino habitu, sed sicuti est, facie ad faciem videre mereamur.

Sequitur pars tertia, in qua dominus interrogat discipulos, & eos dubitantes increpat & informat, cum subditur. *Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes?* Sciens dominus fratres charissimi, sic discipulos suos interrogat, vt ex dubia eorum responsione eos increpet, & interroget,

Psal. 125. & corrigat. *Ambulantes*, inquit, *& estis tristes*. Hoc est quod ait Psalmista: Euntes ibant & flebāt mittentes semina sua. Sic quippè fratres mei, sic debemus facere in peregrinatione huius mūdi, ambulare & flere, & semina mittere. Quo ambulare? Ad æternā patriā. Quare flere? Ob peccatorū nostrorum recordationē & ob cœlestis patrię dilationē. Quæ semina mittere? Semina fratres mei diuinorū verborū adinuicem prædicare, & semina bonorum operum præmittere debemus, vnde cum exultatione, centuplicatos manipulos metere valeamus. *Et respondens vnus cui nomē Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & nō cognouisti ea quæ facta sunt in illa in his diebus?* Ac si diceret: Res de qua loquimur, nota est omnibus qui sunt in Hierusalē

Hierusalem, tam ciuibus quàm peregrinis & manifesta: Et quomodo tu solus peregrinus es in Hierusalem, qui hæc ignoras? *De Iesu nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo.* Non tanquam deum, vel dei filium, sed tanquam purum hominem Iesum coram deo & populo, in quatuor commendabilem ostendit: quia scilicet fuit mente virilis, intelligentia spiritualis, potens in opere, efficax in sermone. Quę quatuor in ecclesiastico Pastore requirenda sunt. Primum enim requiritur virtus mentis, quæ etiam non sufficit, nisi adsit intelligentia spiritualis. Sed nec hæc duo sufficiunt, nisi fulgeat in opere, & alios capiat prædicatione. *Quomodo*, inquit, *tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quod ipse* esset redempturus. Ecce per pręteritum imperfectum, spem suam præteritam & imperfectam ostendit. Iamque pene ex toto se excidisse à fide & spe ostendit. A fide cum ait, *Vir propheta*. à spe: cum subdit, *Nos autem sperabamus. Et quædam mulieres ex nostris terruerunt nos, quæ fuerunt ante lucem ad monumentum: Et non inuento corpore eius redierunt dicentes, se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere*. Stulta loquutio, dum se ostendit magis terreri ex ablatione corporis, quàm gaudere ex annunciatione resurrectionis. Ait ad illos, eos increpans. *O stulti & tardi corde ad credendū in omnibus quæ loquuti sunt Prophetæ?* Stulti, id est, hebetes ad spiritualiter intelligendum, tardi

Quæ requirūtur in Ecclesiastico pastore.

ad credendum intellectis. Deinde subdit instruens eos, tum per rationem, tum per legis & Prophetarum auctoritatem. Per rationem, cum subiungit: *Nonne sic oportuit pati Christum, & resurgere à mortuis, & intrare in gloriam suam?* Oportuit quippè fratres charissimi, vt quemadmodum per vnum hominem intrauerat damnatio: ita & per vnum hominem fieret redemptio. Oportuit etiam, vt quemadmodũ homo ceciderat per superbiam, ita repararetur per humilitatem. Oportuit quoque vt quemadmodum per primi hominis inobedientiam in æsu ligni, humanum genus ceciderat in miseriam: ita per noui hominis obedientiam, in morte ligni reuelaretur in gloriam. Per legis & prophetarum auctoritatem eos instruit, cum subdit, *Et incipiens à Moyse & omnibus prophetis, interpretabatur eis scripturas, quæ de ipso erant.* Moyses enim de ipso prædixit. Prophetam suscitabit vobis deus ex fratribus vestris, illum tanquam me audietis. Prophetæ vero plura apertiora de Christo scripserunt. In quo fratres mei, nostra pigritia confunditur, qui iam legem & prophetias in Christo adimpletas scientes, nec ad ipsam sacram scripturam spiritualiter intelligẽdam, nec ad opere complẽdam, inuigilare curamus. Sequitur pars quarta, in qua dominum se longius iturum fingentem, discipuli ad hospicium vocãt. Non miremini fratres mei, quod dominus se longius iturum finxit, quoniam non omnis fictio habet in se maliciam duplicitatis. Est enim quædã fictio mala, & est quædã fictio

Duplex fictio bona & mala.

bona. Et quædam fictio ad decipiendum, qua inimicus se fingit amicum, vt magis decipiat. Est quædam fictio ad erudiendum siue probandum, qua magister se fingit iratum discipulis, vt eos timere & magis proficere faciat. Vnde Sapiens, Si filię, inquit, tibi fuerint, noli hilarem vultum ostendere ad illas. Nos itaque fratres mei, fictionem deceptoriam tanquam crimen fugiamus, & fictionem proficientē appetamus. Nā dominus se fingit longius iturum, vt probaret charitatem discipulorum. Sed quoniam illi, cū quibus ipsa charitas gradiebatur alieni à charitate esse non poterant, dominum ad hospicium vocant, imò cogunt. Ex quo intelligendum est, quoniam hospites ad hospicium non solum vocandi, sed etiam cogendi sunt. Antiqui quippè patres, etiam hospitibus occurrebāt, & eos per vicos & plateas quærebant, & inuentos cū gaudio suscipiebant. Prætendūt igitur discipuli domino causam, quare cum eis debeat hospitari, cum subdit *Mane*, inquiunt, *nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies*. In quo arguuntur illi qui hospitibus dicunt altiorem die horam adhuc restare, vt sic eos non ad remanendum, sed potius ad progrediēdum longius inuitent. Sed nos fratres mei, superuenientem hospitem sine fictione imitemus, rogemus, cogamus, oportunitatem temporis & loci non prætendamus, læti suscipiamus, lætiores eis ministremus. Quanti autem meriti sit hospitalitas, hinc apparet, quoniam Abraham & Lot, quia homines suscipere soliti erant, an-

Eccle. 7.

Hospitalitas.

gelos, imò ipſum deum ſuſcipere meruerunt. Quidam quoque paterfamilias ſtudens hoſpitalitati, dum quadam die peregrinũ ſuſciperet & ei aquas àd abluendas manus ipſe porrigere vellet, repẽte non comparuit, ſed in viſione noctis ei dixit: Cæteris diebus me in mẽbris meis ſuſcepiſti, me ſero in mea ſuſcepiſti perſona. Sic etiam dominus in iudicio electis dicturus eſt:

Matth. 25 Hoſpes eram, & collegiſtis me. Sectemini igitur fratres mei hoſpitalitatem. Et vt ait Apoſtolus, ſine murmuratione. Inuitatus igitur dominus & charitate coactus à ſuis, conceſſit. *Et intrauit cum illis*. Dulciſſimum quippè eſt amico cum amicis epulari: & cum inuidis & odioſis epulari amarum eſt. Nos ergo fratres cum bonis & amicis noſtris epulari gaudeamus: Epulari vero cum malis & inimicis noſtris, niſi forte cauſa eos deo lucrandi, fugiamus.

Sequitur pars quinta, in qua diſcipuli agnoſcunt dominum in fractione panis, cum ſubditur: *Et factum eſt dum recumberet cum eis, accepit panem, benedixit, fregit, & porrigebat illis.* Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum. Dum more ſolito dominus panem benedicit & frangit, cognoſcitur: multo felicius illorum oculis apertis ad cognoſcẽdum naturæ ſuæ in Chriſto glorificationem, quàm primorũ parentũ ad cognoſcendum concupiſcentiæ ſuæ cõfuſionem. Et quare dominus non in ſacræ ſcripturæ expoſitione, ſed in panis fractiõe cognoſcitur? Quia

Quare dominus in bonus paſtor plus cognoſcitur operãdo, quàm prædicando, plus in charitate, quàm in ſermo-

ne,plus ſe & ſua pro fratribus tradendo, quàm ſolo ſermone eis prædicando. Maioris enim efficacię ſunt in ſubiectis exépla,quàm verba. Propterea fratres mei,ſi ad bene loquendũ,magis tñ ſtudeam⁹ ad bene agendũ. *Et ipſe*, inquit, *euanuit ab oculis eorum*. Sed quare dominus fratres chariſſimi,diſcipulis ſuis fecit tã breue gaudium,vt mox agnitus mox euaneſceret? Vt eos propter gaudium & ſuam tarditatem nondũ dignos longa ſui viſione demonſtraret, vt eos propriam tarditatem accuſare faceret,vt eis agilitatem & libertatem naturæ glorificatæ demõſtraret:vt in eis maius ſui deſiderium accẽderet. Vnde & ſubditur eos dixiſſe: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu, dum loqueretur nobis in via, & apperiret nobis ſcripturas?* Ardens quidem erat cor eorum de Ieſu:dum eum exponentem ſcripturas audirẽt:ſed ardentius fuit,dum agnitus ab oculis eorum euanuit. Nos quoque fratres mei, cum audimus Chriſtum in ſcripturis loquentem,ardentes ſæpe ſumus:Sed ſi per cõtemplationem, vel per aliquam reuelationem eius dulcedinem apertius guſtamus,quantomagis ardentiores efficimur? Sed quando ipſe remota nube dabit ſe nobis facie ad faciem inæternum videri,quantomagis fratres,tũc erimus ardẽtiſſimi in amore eius? Sequitur pars ſexta, in qua ſe dominum vidiſſe recurrunt eum diſcipulis nunciare. O vera charitas veraque fraternitas,quam nec cœna appoſita,nec nox inſtans potuit retardare, quin gaudium ſuum recurrerent mox confratribus ſuis communicare! Sic

panis fractione cognoſcitur.

fratres mei, ſic debet facere vera charitas, vt gaudium proſperitatis ſuæ quantocius feſtinet amico nunciare, vt pariter gaudeant qui ſeſe pariter amant. Itaque ſurgentes eadem hora reuerſi ſunt in Hieruſalem, & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipſis erant, dicentes quia ſurrexit dominus vere, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: Et quomodo cognouerunt eum in fractione panis. Hinc & inde manifeſta Christi reſurrectio nouorũ cumulat materiam gaudiorum: & communiter gaudent, qui communé gaudendi cauſam habent. Sic erit fratres mei, in illa generali beatorum reſurrectione: Communis cauſa, communia gaudia generabit. Et communem quidem dico cauſam, vnam in omnibus charitatem, quæ faciet propria ſingulorum bona, per charitatem omnibus communia. Dum quiſque amabit gloriam tantum in proximo, quantum in ſemetipſo. Ad illa ergo fratres chariſſimi, feſtinemus gaudia: vbi erit gloria ſine inuidia: gaudium ſine triſtitia, habundatia ſine defectu, ſecuritas ſine metu, vita ſine morte: beatitudo ſine fine. Ad quam perducat nos omnipotens & miſericors dominus. Amen.

Dominica prima poſt Paſcha.

Ioan. 5. *OMne quod natum eſt ex deo, vincit mũdũ, &c.* Quoniam fratres mei, quibuſdam graue videtur vincere maliciam mundi, oſtendit A-

postolus in hac lectione primo quis sit victor mundi: Secundò per quæ vincat eum: Tertiò probat testimoniis eum tantum & talem esse qui mundum possit vincere. Ostendens ergo primo quis sit victor mundi, ait: *Omne quod natum est ex deo, vincit mundum.* Sunt autem fratres mei tres natiuitates: prima diuina, secunda carnalis, tertia spiritualis. Secundum primam, natus est ab æterno ineffabiliter, ex deo patre dei filius: secundum secundam, nascitur quotidie carnaliter de homine homo. Secundum tertiam, quotidie per aquam & spiritum sanctum, homo seruus peccati renascitur, vt sit adoptiuus dei filius. De prima dicit pater ad filium: Ante luciferum genui te. De secunda dicit Dauid: In peccatis concepit me mater mea. De tertia dicitur: Quotquot autem receperunt eum, scilicet Christum, dedit eis potestatem filios dei fieri: his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex deo nati sunt. Itaque fratres mei, carnalis generatio, quia fit per carnalem concupiscẽtiam, nõ vincit mundi concupiscentiam, sed ei confœderatur. Sola diuina natiuitas, & spiritualis natiuitas, quia fortiores sunt mundo, vincũt mundum. Vnde dominus ait, In mundo pressuram habebitis, sed confidite, quia ego vinci mundum. Sed filius dei naturalis, per se, & viribus suis, vincit mundũ, filius vero dei adoptiuus non per se, sed per filium naturalem vincit mundum. Vnde filius dei naturalis, filiis adoptiuis dixit: Sine me nihil potestis facere. Quomo-

Tres natiuitates.

Psal. 109

Psal. 50.

Ioan. 1.

Carnalis generatio.

Ioan. 16.

Ioan. 15.

do, fratres mei, Vincentius & Laurentius cæterique martyres, qui vtique erant caro fragilis, possent tot tentamenta & tormenta mundi vincere, nisi Deus eos armasset, & per eos vicisset? Nullomodo. Nemo igitur fortis confidat de viribus propriis: nam si hoc facit, vincitur. Ipse primus pastor Petrus, dum de se præsumit, negando corruit. Ostendens igitur Apostolus quod Christus solus vincit mundũ, subdit: *Et hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra*. Id est Christus quem credimus: Et non solum ipse, sed etiã ille qui ei adhæret vera fide, vincit mundum. Vnde & subdit: *Et quis est qui vincit mundum, nisi qui credit*, fide per charitatem operante, quia Christus Iesus est filius dei. Secundò per quæ Christus vincat mundum, ostẽdit Apostolus subdens. *Hic est qui venit*, subaudis, *vincere mundum, per aquam & sanguinem passionis*. Tribus modis fratres charissimi, Christus vincit mundum: patiendo, conuertendo, & damnando. In primò quippè aduentu vincit mundum, persequutiones, contumelias, & flagella malorum, æquanimiter ea tolerando: Et etiam vincit maliciam quorundam, per charitatem eos conuertendo & sanctificando. Vtrumque verò, id est, patientiam & charitatem in passione ostendit. In secundò verò aduentu vincet mundum per iustitiam, malos scilicet damnando, & electos coronando. Nos ergo fratres mei, si filij dei esse volumus, oportet vt vnigeniti filij eius vestigia sequamur. Vĩcamus igitur exẽplo Christi mundũ, id est, maliciã mundanorũ,

Galat. 5.

Tribus modis Christus vincit mundum

eos æquanimiter tolerando. Nam qui deficit in tribulationibus & persecutionibus: qui murmurat, qui vltionem quærit: iam non vincit, sed virtus est, secundum illud: Noli vinci à malo, sed vince in bonum. Vincamus etiam maliciam mundanorum, eos ad dominum conuertendo, bono verbo & exemplo: pro malo bonum, pro maledicto benedictum eis reddendo & pro eis orando. Iuxta illud Apostoli, Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: Si sitit, potum da illi. hoc enim faciens congeres carbones super caput eius. Si hoc modo fratres mei, vincerimus mundum in hoc seculo, proculdubio in futuro vincemus dominãdo & iudicando malos, qui hic à malicia sua conuerti noluerunt. Scriptum est enim: Et dominabuntur eorum iusti in matutino, id est in resurrectione. Vnde & Dominus promisit discipulis suis: Cum sederit, inquit, filius hominis in maiestate sua, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Tertio verò probat Apostolus, quod Christus talis & tantus est, qui per se mundum vincere possit, subdens. *Spiritus est enim qui testificatur quoniam Christus est veritas* id est, verus Deus, & verus Homo. Spiritus quippè sanctus, qui in specie columbæ venit super eum, & qui ab ipso missus est super Apostolos, testificatur quoniam Christus est veritas, id est, verus deus: & spiritus humanus, quem emisit in passione, testificatur, qm̃ Christus est veritas, id est, verus homo. Nisi enim verus homo esset, verũ spiritum & verũ carnẽ nõ

Roma. 12.

Quomodo malicia mundanorum vincenda.

Psal. 48.

Math. 19

haberet. Et non tantum spiritus hoc testificatur imò etiam tres idem testificătur. *Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cœlo: Pater, verbum* & spiritussanctus. Hij enim tres testificantur in iordane, & in monte thabor, quia Christus est verus deus. *Et hi tres vnum sunt*, non tantum in testimonio, sed etiam in essentia. *Et tres sunt qui testimonium dant in terra*, quod Christus sit verus homo. Spiritus, aqua, & sanguis. Videlicet spiritus human9, & aqua, & sanguis qui fluxerũt de latere christi. *Et hi tres vnum sunt*, subaudis in testimonio, & ideo credendum testimonio eorum. *Si testimonium*, inquit, *hominum accipimus*, secundum quod scriptum est in lege, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum: testimonium dei quod maius est accipere debemus. Ac si diceret. Si testimonium hominum qui vtique mentiri possunt, recipimus: multo magis testimonium dei, qui mentiri non potest, recipere debemus. Quia igitur Christus verus est deus, tantus est qui bene potuit vincere mundum. Et quia verus est homo, talis est qui potuit pro eo rediměndo, pati. Nos quoque fratres, si filij dei per gratiã sumus, & si humanitatẽ nostrã purã & mundã seruamus, in Christo mũdum vincerè poterimus. *Qui credit*, inquit, *in filiũ dei habet testimoniũ dei in se*, id est, rem testificatã, Christũ videlicet & eius fidem. Habet etiã testimoniũ dei in se, vt scilicet testimoniũ quo testificatus est Pater de filio, quod filius ei9 sit per naturã, testificetur de vnoquoq; credẽte, ꝙ sit filius eius per gratiã. Itaq; fratres

Ecclesi. 9.
Matt. 19

mei, si verã fidem habuerimus, in ea mũdi maliciã vincere poterimus: quosdã malorũ verbo & exẽplo vincẽdo, & ad Christũ trahẽdo: alios per patientiã æquanimiter tolerãdo, & in profectũ nostrum eorũ maliciã conuertẽdo. Alios & diiudicando & separando, & hic à societate Ecclesiæ, & in futuro dãnando & separando à sanctorum societate: Et ita veri victores mũdi cum Christo & martyribus eius, triumphũ victoriæ accipiemus. Ipso præstante qui viuit & regnat deus per omnia secula seculorũ. Amen.

Dominica prima post Pascha.

CVm sero esset die illo, vna sabbathorum, & fores essent clausæ, vbi erãt discipuli congregati propter metum Iudæorum, stetit Iesus in medio eorum & dixit eis: Pax vobis. Sicut ex lectione sanctorum Euangeliorum collegimus fratres charissimi, sex vicibus dominus apparuit ipsa die resurrectionis. Primò Mariæ Magdalenæ, vt Ioannes refert, secundò ipsi & alijs duabus mulieribus à monumento redeuntibus: de quibus scriptum est, Quia accesserunt & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tertio Iacobo, vt apostolus refert, de quo etiam narrat Euangeliũ Nazarenũ: quia deuouerat se nõ comesturũ donec videret eũ resurrexisse. Quarto duobus, id est, in via Emaus. Quinto Petro. Sexto sero oĩbus præter Thomã congregatis domi, vt hic Ioannes refert. Nos ergo fratres primo quæ ad historiã pertinẽt: secũdò quæ ad tropologiã videamus. Et iuxta historiam quidem ingerit hic Domin⁹ gaudiũ suæ resurrectiõis discipulis suis

Ioan. 20.

ſe & verè reſurrexiſſe, multis probat argumentis. Sunt autem huius lectionis quatuor partes. Primo enim oſtenditur Dominus ianuis clauſis diſcipulis ſuis aparuiſſe. ſecūdò quid diſcipulis contulerit. Tertiò, quomodo dubitantem diſcipulum in fide confirmauerit. Quartò, diſcipulo quia vidit confidente, beatos aſſerit qui non viderunt & crediderunt. Primo igitur dicit Euangeliſta, Dominum diſcipulis apparuiſſe ianuis clauſis. Vnde oritur quæſtio multiplex, primo quomodo verum corpus fuit quod ianuis clauſis intrauerit. Vel ſi ideo fuit illud corpus ſubtile quod ianuis clauſis intrauerit, quomodo corporalib⁹ oculis videri vel manibus tractari potuerit, vel quomodo potuerit loqui, cum ad groſſiora & humidiora conueniat membra. Quomodo etiam corpus glorificatum, cum ſit ſplendidius ſole, humani oculi potuerunt ſuſtinere. Quomodo & manducauerit quomodo & verum corpus fuerit, quod nunc apparere, nunc euaneſcere puotuerit. Ad horum ſolutionem frarres mei, intelligendum eſt, quod in reſurrectione corpus ſeptem donis decorabitur. Primum erit ſubtilitas. A deo enim tunc ſubtile erit corpus, quod obſtantia corpora poſſit penetrare, nec vinculis nec clauſtris prohiberi queat. Vnde & corpus Chriſti glorificatū, potuit clauſo ſepulchro exire, clauſiſque ianuis intrare. Secundum erit velocitas: nam tantæ velocitatis erit corpus glorificatum, quod in momēto de cœlo ad terras, de terris ad cœlum, ab oriente in occaſum, vel econuerſo

Quæſtio.

In reſurrectione corpus ſeptē donis decorabitur.

ire posit. hinc est quod dominus apparẽs duobus in Emaus, mox apparuit Petro in Hierusalem, cum loca sexaginta stadiis distẽt. Tertium erit incorruptibilitas. Tũc enim corpora non poterũt corrũpi, nec morte, nec senio, nec morbo, nec gladio, nec fame, nec siti, nec aliquo incommodo. Vnde Ioannes, absterget deus omnem lachrimam ab oculis sanctorum. &c. Vnde Christus, inquit, resurgens ex mortuis iam non moritur. Quartum erit fortitudo. Tunc enim tantę fortitudinis erit corpus glorificatũ, quod montes etiam possit euertere: quod nunc angelos posse credimus. Vnde & lapidem ab ostio monumenti, qui valde magnus erat, quasi plumam angelus vnus euertit. Quintum erit pulchritudo. Tantę enim pulchritudinis, tantæque gloriæ tunc erit corpus, vt fulgeat sicut sol. Vnde & dominus, fulgebunt, inquit, iusti sicut sol in domo patris mei. Et si gloriam, quã Dominus ad horam ostendit in monte, mortales oculi sustinere non potuerunt, quomodo gloriam eius glorificati ferre possent? Sextum erit voluptas. Tunc enim omnes corporei sensus, veris & æternis voluptatibus delectabuntur. Visus delectabitur in splendore ęternę claritatis. Auditus in suaui melodia hymnorum cœlestium. Gustus in dulcedine cœlestium bonorum & æternorum. Odoratus in suauitate omnium aromatum & adoramentorũ. Tactus ineffabili suauitate & molicie. Septimum erit Libertas. Adeo enim corpus glorificatum erit liberum, vt ea quæ nobis contraria videntur, in

Luca. 24.

Apoc. 21

Roma. 6.

Sap. 3.

ſe poſſit oſtendere. Vt cum ſit ſubtile in ſui natura, ſe corpulentũ & palpabile poſſit oſtendere, & cum voluerit euaneſcere: Vt cum glorioſum & fulgens ſit in ſui natura, ſe ſubobſcurũ & viſibile poſſit oſtẽdere. Cum nullus cibi aut veſtis indigeat, poſſit manducare & eſſe veſtitũ. Quod & de angelis legimus. Quia ergo Dominus volebat probare mortalibus carnem ſuam verè à mortuis reſurrexiſſe, talem ſe exhibebat, qualis ab eis, videri, palpabri, audiri, loqui, & comedere poſſet. Verè ergo ab eis videbatur, verè palpabatur, verè loquebatur, verè audiebatur, verè comedebat. Cibus tamen ille non deſcendebat eo quo noſtri deſcẽdunt, ſed in ipſa conſumebatur maſticatione.

Sequitur pars ſecunda, in qua oſtenditur quid Dominus in hac apparitione contulerit diſcipulis ſuis. Primum quidem quoniam mœſti erant, contulit eis conſolationem, eis annũciando, cum dixit pax vobis. Eſt enim ac ſi diceret. Non doleatis, ſed potius gaudete, quoniã per paſſionem meam, pax inter deum & hominem eſt reformata. Deinde quoniam miſſurus erat diſcipulos ad hanc prædicandum, & daturus erat eis poteſtatem ligãdi, atque ſoluendi, confirmat eos: primo in fide reſurrectionis: ſecũdò aperit eis ſenſum iuxta Lucam, vt intelligerent ſcripturas. Tertio pręcipit eos cũ deo & cum proximo pacem & charitatem habere. Quarto eos mittit ad prædicandum. Quinto eis cõfert ſpiritũ ſanctum: Et ſic ad vltimũ dat eis ligãdi atque ſoluendi poteſtatem. Et primo

Luca.24.

quidem conuenienter, quos ad officium prædicationis & sacerdotij missurus erat, in fide cōfirmat, Quoniam primo in se debet esse firmus, qui est alios confirmaturus. Confirmat autem eos in fide, cum eis manus & latus demonstrat: Et cū (iuxta Lucam) cū eis manducat. Ostendēs illam eandem carnem, que confixa fuit, resurrexisse, quę rediuiua & tractari potest & epulari. Secūdo verò cōuenienter aperuit discipulis sensum, vt intelligerēt scripturas: Quoniā qui alios docturus est, non solū fidem debet habere, sed & eam testimoniis scripturarum debet in aliis cōfirmare: vt videlicet iuxta quod Petrus ait, sit paratus de ea fide & spe, que in nobis est, reddere rationem. Et hoc fratres mei, contra illos est qui ad officium prædicationis & sacerdotij accedunt, cum sint ignari scripturarum. Tertiò quoque congrue pręcipit discipulis habere per charitatem, cum deo & proximo pacem. Quoniam qui mediator inter Deum & peccatores constituitur, oportet primò vt ipse & cum deo & cum homine per charitatē, pacificus & familiaris habeatur. Nam quomodo duos aduersos reconciliare potest, qui ab vtroque per odium vel per ignorantiam diuisus est? hoc contra illos est, qui cum sint deo ignoti per reprobam vitam, pro peccatoribus præsumunt facere reconciliationis legationem. Quinto etiam discipuli oportunè ad pręedicandum mittūtur: quoniam qui in fide sunt firmi, & in scripturis eruditi, & cū deo & cum homine per charitatē pacifici, cōueniēter ad pręedicandū possūt mitti.

1. Pet. 3.

Non autem ipsi per se officium prædicationis assumunt, sed potius à domino mittuntur. Quoniam nemo se debet ingerere. Et nemo (teste Paulo) debet sibi assumere honorem, sed qui vocatus est à domino vt Aaron. Et hoc contra illos, qui per ambitionem & simoniam, officium prædicationis præsumunt vsurpare sibi. Quintò quoque conuenienter missis ad prædicandum datur spiritus sanctus, qui suggerat eis omnia quæ ipsi loquuturi sunt: quique det eis & sermonum affluentiam, & persuasionis efficaciam: Frustra enim prædicatores loquũtur, nisi in verbo dei & in spiritu oris eius, rete prædicationis laxetur. Et hoc contra illos est, qui ex suo, non ex dei spiritu, prædicare conantur, non profectum auditorum, sed suam potius scientiam ostentare quæritantes. Sextò etiam conueniẽter datur eis potestas ligandi atque soluendi, vt videlicet quos à spiritu intus illuminatos intellexerint, absolũt: Et quos à deo excęcatos, ligẽt. Ecce fratres mei, ad quantam dignitatem dominus discipulos suos, & eorum sequaces, in hoc seculo sublimauit, vt eos patres & pastores, imo etiam Deos hominum constitueret, & eis vice sua, potestatem relaxandi vel imputandi peccata conferret. Quod vtique ideo fecit diuina misericordia, vt peccatores non desperarẽt, cum iuxta se consilium & medelam peccatorũ suorum inuenirent: Et vt homines hominibus se humiliando, & peccata sua confitendo, per humilitatem sibi deum placarent, quem per superbiam offenderent. Et vt homines hominibus

Hebre. 5.

Confeßio.

nibus peccatores peccatoribus cōpaterentur, pro inuicem orādo, & alter alterius onera portando. Cæterum summopere attendant sacerdotes, qui, quos, qualiter, & quo animo, & in qua auctoritate absoluere debeant vel ligare. Qui debent absoluere vel ligare? Qui per spiritum sanctum à peccatis suis absoluti & illuminati sunt. Nam quomodo digne ligatus, poterit ligatos absoluere. vel ligare, vel immundus immundos mundare vel damnare? Hinc dominus accusatoribus mulieris adulteræ dixit: Qui sine peccato est vestrum, primus lapidē in eā mittat. Hinc etiam scriptum est: Medice cura teipsum. Quos debēt absoluere vel ligare? Populos sibi subiectos, non alienos. Hinc in lege prohibitum est, ne quis mittat falcem in messem alienam: & fratres, non infideles. Vnde Apostolus Quid mihi de illis qui foris sunt iudicare? Et si fuerit quis, id est, priuata persona: Principem enim & qui secum habet sociam multitudinem nō excommunicare, sed potius ferre debemus, ne forte eradicantes zizania, eradicemus simul & triticū. Qualiter debent absoluere vel ligare, non præcipitāter, sed morosè, discretè, & iustè. Morose quippe proferēda est sententia excommunicationis, & à sacerdote, & per se, & per alios. Tertiò commonēdus est peccator, & prius omnia remedia sunt tentanda, antequam ad sententiam excommunicationis veniatur. Et hoc contra illos est, qui præcipitanter mox excōmunicant peccatores, non attendentes, quoniā quod nimis cito fit, male fit. Discrete enim proferēda

Ioan. 8.

1. Cor. 5.

est sententia, vel absolutionis, vel excõmunicationis. Nõ enim aliquẽ debet excõmunicare sacerdos ꝓpter veniale peccatũ, nec propter ignotũ viciũ, vt si quis fuerit irosus vel garrulus: nec propter occultũ, sed propter crimẽ manifestũ.
Ephesi. 5. De ceteris quippe viciis monere potest, nõ excõmunicare. Vnde Paul⁹: Si quis inquit, frater nominatur inter vos fornicator, aut auarus, cũ huiusmodi nec cibũ sumite. Nominatur autẽ cũ diuulgatur. Rursus nec ligatũ absoluere debet, nisi peccatũ abiuret peccator, & nisi satisfaciat: & nisi gemitibus, suspiriis, & vultu pœnitentis ostẽdat interiorẽ cõtritionẽ cordis. Iuste quoq; sentẽtia absolutiõis vel excõmunicationis proferẽda est: vt videlicet nõ ob odiũ, vel gratiã, sed tantũ ob meriti iustitiã proferatur. Hoc contra illos est, qui in absoluẽdo, vel ligãdo, affectũ animi ꝓprij pẽsant, nõ meritũ subiecti. Propter odiũ absoluẽdũ ligãtes, vel propter gratiã ligãdũ absoluentes: alio iudicio amicũ, alio inimicũ iudicãtes. Sed profecto eorũ sentẽtia ante sum-
Prou. 26. mũ iudicẽ reprobãda est: quoniã vt ait salomõ, põdus & põdus, mẽsura & mẽsura, vtrũque abominabile est apud deũ. Subiectis tamẽ sentẽtia pastoris iusta vel iniusta timẽda est, ne propter cõtẽptũ, culpa, quę nõ erat, fiat. Quo animo pastor ecclesiasticus absoluere debet vel ligare? Lęta mẽte absoluere debet, & tristi ligare. Propterea nõ nisi vix & in magna necessitate & dolẽti animo debet excõmunicare. Quẽadmodũ aliquod mẽbrũ de corporis nostri ĩtegritate nõ nisi cũ fuerit aridũ & ceteris mẽbris nociuũ:

Non excõmunicandum nisi in necessitate.

Et tũc vix,& cũ dolore magno ſolemus amputare. Hoc cõtra illos eſt, qui facile & alacriter & cito, fratres ſuos pctõres ſolent excõmunicare. Cęterũ cũ mẽbrũ ab eccleſiaſtica vnione abſcidũt ſine animi proprij dolore, oſtẽdũt ſe eccleſię mẽbris nõ cõpaginari vnione charitatis. In qua auctoritate abſoluere debẽt ſacerdotes, in diuina, nõ ſua. Poteſtas quippè pctã relaxãdi ſolius dei eſt. Miniſteriũ vero ꝙ impropriè etiã poteſtas vocatur, vicariis ſuis cõceſsit, quimodo ſuo ligãt vel abſoluunt, id eſt ligatos vel abſolutos eſſe oſtẽdũt. Prius enim deus interius peccatorẽ per cõpunctionẽ abſoluit, ſacerdos vero exterius, ſentẽtiã proferẽdo, eũ eſſe abſolutũ oſtẽdit. Quod bene ſignificatur per Lazarũ, qui prius in tumulo à dño ſuſcitatur, & poſt, miniſterio diſcipulorũ, à viciis quib⁹ ligat⁹ fuerat, abſoluitur.

In qua authoritate abſoluere debent ſacerdotes.

Sequitur pars tertia, in qua dominus dubitãtẽ diſcipulũ in fide cõfirmat, cũ ſubdit: *Thomas vn⁹ ex duodecim, &c.* Si quæritis fratres chariſsimi, quare dominus electũ diſcipulũ in fide voluerit dubitare: magna vtique diſpẽſatiõe. Min⁹ quippę Maria Magdalene nobis profuit, quã thomas qui diu dubitauit. Ille etenĩ vulnerũ cicatrices tetigit, & de pectore noſtro vulnus dubietatis amputauit. Dubitauit ille ne nos dubitaremus. Tãgendo cõfirmatus eſt illę, vt nos in eo cõfirmaremur. Cõfirmat autẽ eũ in fide reſurrectionis ſuæ dominus, cum ſubiungit: *Infer digitum tuum huc, &c.* Ob quatuor quippè cauſas domin⁹ in corpore ſuo glorificato retinuit ſigna cicatricũ. Vt carnẽ crucifixam vere reſurrexiſſe oſtẽderet,

Ad quid nobis conferat dubitatio thomæ.

vt eas patri pręsentās pro nobis semper interpel let, vt mali in iudicio videāt in quem transfixerunt, vel quem contempserunt: vt iusti eas cernentes domino suo pro se inflictas, plus in amore eius semper inardescant. Hac etiam de causa, nunc imago crucifixi in Ecclesia depingitur: vt scilicet cernentes redēptorem nostrum pro nostra salute sponte sustinuisse pauperiem, infirmitatē, improperia, sputa, flagella, mortē, magis ac magis in corde nostro ad eū diligendū inflammemur. Quid enim nō debemus facere pro eo qui tam dignus, tā indigna sustinuit, pro nobis tam indignis? Sequitur pars quarta, in qua cōfitenti discipulo dicitur: *Quia vidisti me Thoma, credidisti, beati qui non viderunt & crediderunt.* Quia vidisti me, inquit, credidisti. Quid vidit? Quid credidit? Cū fides sit de his quę nō vidētur: aliud vidit & aliud credidit. Vidit cicatrices in carne, & credidit ipsum per potētiā deitatis verè resurrexisse. Vidit visibilē humanitatē, & credidit latentē diuinitatē. *Beati*, inquit, *qui me non viderunt & crediderūt*. Quid sibi vult fratres mei, ista verborū oppositio? Nunquid nos qui nō vidimus & credimus soli sumus beati? Et Apostoli qui viderūt & crediderūt, nō sunt beati? Vel illi sunt beati, sed nos beatiores illis? Non. Sed his verbis ostenditur quoniā maioris meriti est fides, quæ sine sensus experientia credit q̃ ea quæ per experiētiā credit. Et quidē maioris meriti esset fides nostra, quā fides Apostolorū: si tanta, si tā feruēs esset & efficax. Sed eorū fides quāto certior, tāto feruētior. Beatissimi fuerūt igitur Apo

Quare imago crucifixi depīgitur.

ſtoli,quibus dictũ eſt:Beati oculi qui vidẽt quę vos videtis.Sed nos quoq; fratres mei, qui non vidimus in carne dominũ,ſum⁹ beati,ſi vere eũ credim⁹,ſi eũ vere diligimus,ſi mãdata eius adimplemus. Iuxta tropologiã verò oſtẽditur nobis,primo quid exẽplo apoſtolorũ, facere debeamus: deĩde quid emolumẽti inde cõſequuturi ſum⁹. Cõgregabãtur autẽ diſcipuli oẽs ſero domi ſimul,& clauſis ianuis propter metũ Iudæorũ, & de domino loquebãtur, & eũ ſuſpirabãt. Nos quoque fratres mei,poſtquã per diuturnã actionẽ ad negotia exteriora exierim⁹, ſero per contẽplationẽ ad noſmetipſos redeamus:& intra noſmetipſos nos colligamus: vt quid corrigendũ ſit in nobis,quid nutriẽdũ,quid euellẽdũ quid plantandũ perquiramus. Non ſimus ſicut quidã,qui ſola quęritãt exteriora,ſeipſos ignorantes & negligẽtes.Simus& ſimul per vnionẽ charitatis,vt diligamus deũ pluſquã nos:& proximos noſtros ſicut nos. Sicut & de ipſis Apoſtolis dicitur: quia multitudinis credentiũ, erat cor vnũ,& anima vna.Nec erãt diuiſi per auaritiæ proprietatem, quoniã nullus aliud ſuũ dicebat,de his quæ poſſidebãtur:ſed erant illis omnia cõmunia.Debent etiam fores cordis noſtri eſſe clauſæ propter inſidias demonũ : ne ſcilicet poſſint ad interiora noſtra per malã ſuggeſtionem penetrare. Et ideo debemus, iuxta præceptũ Salomonis,omni cuſtodia cor noſtrũ cuſtodire.Et iuxta Petri mãdatũ:Sobrij eſtote& vigilate,ſcilicet in orationibus:quia aduerſarius veſter diabolus tanquã leo rugius circuit quęrens

Matt. 13.

Acto. 4.

Prouer. 4.

1.*Petr.* 5.

quem deuoret. Si sic fratres mei, si sic fuerimus collecti in nobis per contemplationē simul & charitatē, foribus clausis per custodiam, loquētes crebro de Iesu & eū desiderantes, proculdubio intrabit in nos, & erit nobiscū sicut ipse promisit dicēs: vbicunq; duo vel tres fuerint cōgregati in nomine meo, illic sum in medio eorum.

Matth.18

Et quid cōferet nobis? pacē suę cōsolationis. Et excludēs à nobis omnē dubietatē, confirmabit nos in fide, aperiet nobis sensum ad intelligentiā scripturæ. Dabit & nobis pacē geminæ charitatis: mittet & nos ad lucrandū animas fratrū nostrorū. Inspirās nobis spiritū sanctū suum ad suggerendum nobis, omnia bona, faciet & nos quasi deos, dū vel hîc vice sua ligamus vt absoluimus peccatores: vel in futuro iudicabim⁹ pertinaces. Sed si quis durior & tardior in fide fuerit, non desperet, sed pia mēte certificari roget, & dominus apertioribus signis & documentis eum in fide sua certificabit. Qui vndequaq; electos suos congregās, & in regnū suum introducens, epulabitur cum eis in lætitia sempiterna. Vnde ipse ait: Et ego dispono vobis quēadmodum disposuit mihi pater meus regnū, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Quod ipse præstare dignetur, qui viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Lucæ 22.

Dominica secundà post Pascha.

I. Petr.2.

C*Hristus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplū, vt sequamini vestigia eius, &c.* In hac lectione fratres charissimi, sex nobis proponūtur considerāda: Quis passus sit, & pro quibus,

& quãta,& in quo,& quomodo,& qua noſtra vtilitate. Quis paſſus eſt? Deus impaſſibilis, incõprehenſibilis,immortalis . Res mira fratres, & à retro actis ſeculis inaudita: ꝙ impaſsibilis, paſſus eſt: quod incõprehenſibilis,cõprehenſus eſt: ꝙ immortalis,mortuus eſt. Et hæc,& ſi contraria videãtur, tamen verè de eadẽ perſona ſecundũ aliam & aliam naturã prædicantur. Non enim in Chriſto ſunt duæ perſonæ deus & homo,ſed vna eadẽ naturis cõſtãs ex duabus. Tãta autẽ ĩ Chriſto vnio eſt diuinitatis & hũanitatis ſine confuſione,vt quicquid de verbo dicimus, dicamus & de illo homine: Et quicquid cũ illo homine dicimus,dicamus & de verbo. Inde eſt fratres mei,quod audacter deũ mortuum,& hominẽ illũ mundi creatorẽ prædicam⁹. Nõ enim prẹiudicat veritati dictorũ incõſequens iunctura dictionum. Pro quibus eſt paſſus? pro hominibus,pro ſeruis,pro peccatoribus. Paſſus eſt itaque deus pro hominibus, dominus pro ſeruis: Sanctus pro peccatoribus. Ecce fratres mira & inaudita cõpaſſio: mira & inaudita dignatio. Erubeſcant igitur domini tẽporales inhumani & crudeles in ſeruos ſuos: qui ſeruorũ & pauperũ nolũt miſereri exceſſibus,nec cõpati infirmitatibus: imò & delinquẽtes inhumanè affligũt,& ægrotãtes , frigore & inedia perire ſinunt,plus dolẽtes de infirmitate iumẽti ſui , quã ſerui ſui. Quid eſt hoc? deus cõpaſſus eſt tibi miſero homini & peccatori,& tu nõ cõpateris homo homini,ſeruus conſeruo. Qui nullius indiget,tibi, indigenti eſt miſertus. Et tu qui indiges, indi-

genti non misereris. Quāta passus est? defectus & iniurias. Defectus autem passus est, & rei, vt paupertatem & penuriam corporis, vt famē sitim, lassitudinem. Defectus etiā mentis, vt tristitiam & dolorem. Iniurias etiam passus est,
Matt. 21. tam à suis, quàm ab extraneis: Exactiones in re,
Ioan. 19. conuitia in verbo, afflictiones in corpore: exa-
Matth. 11 ctiones, quia exactus tributum reddidit Cæsari: vestimēta eius partiti sunt milites, & super vestem eius miserunt sortem. Conuitia etiam ei intulerunt, vocantes eum filium fabri, voracem
Math. 27 & potatorem vini, amatorem meretricum & publicanorum; Vocantes etiam eum seductorem, & improperantes ei: Alios saluos fecit, seipsum saluum facere non potest. Afflictiones etiam in corpore passus est, vt alapas, sputa, vincula, flagella, mortem. fratres mei, si Deus sustinuit tot & tanta indigna pro nobis indignis, quid nos debemus facere pro eo, imò pro nobis? Deus diues omnium factus est pro te pauper: Et tu pro salute tua refugis esse pauper? Deus pro te passus est famem, sitim, lassitudinem & tristitiam, & huiusmodi: Et tu pro tua salute hæc refugis pati? Deus & dominus omnium sustinuit propter se subiectionem, & reddidit tributum Cæsari: Et tu pro tua salute, refugis subiectionem, & tributum dari Principibus terrarum? Deus propter te sustinuit conuicia, & irrisiones à seruis: Et tu ab æqualibus, hæc tibi dici nō potes pati? Deus passus est propter te flagella & mortem: Et tu pro redemptione animæ tuæ non potes pati, quæ tamen velis no

bis, passurus est tandem? Fratres omnia vilia & aspera sustinuit Deus pro nobis, præter peccatum. E contrario nos miseri subiectionem peccati & diaboli patienter sustinemus: subiectionem vero hominum, paupertatem & afflictionem, (quæ medicina sunt animarum) pati noluimus. Vt quid hęc? nisi quia non lege dei, sed lege nostra viuere volumus, & nostram, nõ dei viam sequimur. In quo passus est? super lignum. Disposuerat namque Deus ab æterno Christum in ligno passurum: tum quia hoc genus mortis erat vilius, tum quia cõuenientius. Vilius quippè erat, quia in ligno suspendebantur latrones & rei. Hæc ergo nos pati voluit, qui pro nobis pati viliora voluit. Conuenientius verò erat, quoniam per lignũ diabolus Adã tentauerat & vicerat. Cõuenientius ergo erat vt qui per lignum hominem vicerat, per lignũ ab homine vinceretur. Conueniens erat, vt homo qui peccauerat per ligni dulcedinem, sanaretur per ligni amaritudinẽ. Quod autem trium- *Psal. 95.*
phaturus esset dominus de diabolo, prędictum erat à Psalmista: Dicite, inquit, in gentibus, quia domin⁹ regnauit à ligno. Quomodo passus est?
sponte & innocenter. Sponte, quoniam tradi- *Ioan. 10.*
dit iudicanti se iniustè. Vnde idem ait, Nemò tollit à me animam meam, sed ego pono eam,
& iterum sumo eam. Innocenter, quoniam pec *1. Petri. 2.*
catum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. patienter quoniam cum malediceretur, nõ maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Imò Petrũ redarguit, & aurẽ quam ampu-

tauerat, sanauit. Nos quoque fratres, magistri nostri vestigia sequentes, patiemur spontè amara & tristia huius mundi. Quoniam sicut infirmus non peruenit ad sanitatẽ, nisi tristia patiẽdo & amara gustando: Ita nos infirmi peccatis nisi dura & amara patiendo, ad verã salutẽ peruenire non valemus. Patiamur quantum possumus innocenter ad exemplũ domini nostri: vt pęnæ tẽporales nõ sint nobis pœna culpæ, sed meritum coronę. Sed si quandoque pro peccatis nostris flagellamur, in ipsis flagellis, more dextri latronis, nos meritos cõfitẽtes, puriores reddamur, non more sinistri latronis in iniquitate nostra induremur, & de correptionib⁹ peiores efficiamur. Patiamur & patienter non remurmurãtes, nõ iudiciũ dei accusantes, sed deo gratias agẽtes, qui filium quã plus diligit, corripit. Sciẽtes quia pœnæ, aut peccata purgant, aut mercedẽ augmẽtant. Qua vtilitate nostra passus est? quadruplici. Primò vt peccata nostra portaret: secũdũ quod prædixerat de eo Esaias, Verè lãguores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit. Secũdo vt charitatẽ quã habebat in nos, sic nobis ostẽderet, & nos ad amãdũ eũ arctius inuitaret. Vnde ipse ait, Maiorẽ charitatẽ ac dilectionẽ nemo habet, vt animã suam ponat quis pro amicis suis. Tertiò vt exemplũ quod sequeremur nobis relinqueret. Vnde ipse ait: Qi mihi ministrat me sequatur, Et vbi sum ego, illic & minister meus erit. Quartò, vt nos ab errore ad viã veritatis, a tenebris ad lucem, a cultu Diaboli, ad cultũ creatoris nostri, nos re-

Innocenter patiendum.

Patienter patiẽdum

Hebr. 12.

Esai. 55.

Ioan. 12.

uocaret. Eramus enim ante fratres mei, quaſi oues errantes ſine paſtore, eramus cœci, ſine vera luce, eramus ſeruiētes diabolo, ignoto vero creatore. Sed nūc fratres mei, gaudeamus, & redemptori noſtro gratias agamus: quoniam nūc ſumus conuerſi ad Paſtorem & Epiſcopū animarum noſtrarum, quē toto corde diligere & totis viribus ſequi tribuat nobis omnipotēs pater ęternus. Qui cū eodē filio & ſpū ſancto viuit & regnat deus per oīa ſecula ſeculorum. Amē.

Dominica ſecunda poſt Paſcha.

Ioan. 10. DIxit Ieſus diſcipulis ſuis: Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animā ſuā dat pro ouibus ſuis, Et. Dominus ac redēptor noſter fratres chariſſimi, quoniā mitis eſt & humilis corde, vilibus ſe cōparat perſonis. Non enim ait, Ego ſum bonus Rex, bonus imperator, ſed ego ſum bonus Paſtor. Porrò in lectione, quę hāc pręcedit, loquutus fuerat dn̄s de fure: hinc cōſequenter loquitur de mercenario, & de bono paſtore. Tres igitur ſunt, fur, mercenarius, & Paſtor, ſicut noīb⁹, ita introitu, intētione, opere, & merito differentes. Fur quippe eſt hæreticus, qui de vnione fidei & eccleſię oues chriſti furatur, & in partem diaboli trahit & occidit. Qui bene dicitur fur, qm̄ furtum, id eſt, obſcurū diligit: Iuxta illud, Qui malè agit, odit lucē. Dicitur enim latro à latendo, qm̄ ſedet in inſidiis occultis, vt interficiat innocentē, Non em̄ corā ſanctis doctorib⁹ ſed clā & furtī ſimplicib⁹ & idiotis, audet ſuā hęreſim prædicare. Sed nec per oſtiū, teſte dn̄o intrat in ouile ouiū, ſed aſcēdit aliūde, qm̄ nō per

Fur hæreticus.

Ioan. 3.

Hæreticus dicitur latro.

Intentio hæretici praesse & nocere. humilitatẽ ostij.i.xp̃i,sed per superbiã & inanẽ gloriã,numero fideliũ se ingerit,& nomen sibi assumit. Intẽtio quoque illius est, nõ prodesse, sed potius præesse & nocere. Vnde dñs fur, inquit,nõ venit,nisi vt furetur, & mactet, & perdat.Furatur quippè : dum ab vnione Ecclesiæ animas separat . Mactat quippè , dum veneno perfidæ hæresis eas occidit: perdit penitus, dũ malo exemplo eas penitus destruit. Opus verò illius est veritatem scripturarũ male interpretendo deprauare,veritati falsum admiscere: Calamo legis caput,id est,diuinitatem Christi impugnare:per hypochrisin maliciam suam palliare,& ita decipere:de rebus illorum,quos decipit,viuere,& illos mala doctrina & malo exẽplo perdere . Meritum verò illius pessimum est,quoniam nõ solum animæ suæ est reus, sed omnium illarum quas malo exẽplo & doctrina perdit animarũ:Et quot animas perdit , tot damnationes sustinebit . Mercenarius verò est omnis ille,qui in Ecclesia dei quærit præsidere, non ad honorem dei, nec ad salutem animarũ, sed tantum ad temporalem mercedem: Quales sunt hodie(vnde dolendum est magis) fere omnes prælati Ecclesiarum , non manducantes vt Euangelizent,sed potius Euãgelizantes vt mãducent:Et quod peius est manducantes,& non euangelizantes.Oblationes fidelium & peccata populi comedentes,& tamẽ eos nõ corrigẽtes,nec erudientes. Quæritur Ecclesia non vbi abundet deuotio fidelium, sed vbi abũdet amplitudo reddituũ . Plus amatur multitudo ini-

Ibidem.

Furatur & mactat hæreticus.

Mercennarius quis.

Quales hodie prælati Ecclesiæ.

quorũ munera offerentiũ, quàm Ecclesia pauperum fidelium nihil offe, quàmntium.a pau- vnde mercenarius dicatur, patens est, quoniam à mercede tẽporali, propter quam prædicat, & qua deficiente ipse cessat: Et quoniã oues nõ diligit, sed emolumentũ quod ab eis percipit, pastor non est, quoniã nõ oues, sed pascere quærit. Vnde dominus ait: *Mercenarius & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ.* Non enim per amorem eas sibi facit proprias, sed per contemptũ à se alienas. Introitus quoque mercenarij in ecclesiã, nõ est per Christũ ostium, sed potius per ambitionẽ, simoniã, & inanã gloriam. Qui licet quãdoque sine munere etiã vocatus introeat: quia tamẽ, non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt quærit: non per Christũ ostium, sed per ambitionem intrat. Intentio etiã mercenarij, quoniã vana & mala est, quicquid facit quicquid prædicat, quicquid offert, deo inacceptum est. Vnde dominus per Malachiã Prophetã eis loquitur dicẽs: Quis est in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meũ gratuito? Non est mihi volũtas in vobis dicit dominus, munus de manu vestra non suscipiã. Opus autẽ mercenarij est, honorem & lucrum temporale quærere, sese pascere, verbo solo prædicare, malo exemplo corrũpere, curam ouium negligere, veniente lupo fugere. Amãt, inquit, primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in sinagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Et iterũ per Prophetã: Væ pastorib⁹, inquit Israel, qui pascebãt semetipsos,

Vnde dicatur mercenarius.

Introitus mercenarij in ecclesia.

Intentio mercenarij.

Malach. 1

Opus mercenarij.

Matt. 23.

Luca. 20.

Ezec. 34.

In pastores qui neglecto grege Christi quæ sua sunt quærunt.

Nonne greges pascũtur à pastoribus? Lac com- debatis, lanis operiebamini, gregẽ autẽ meu- nõ pascebatis. Quod crassum erat occidistis, quod infirmũ nõ consolidastis: ꝙ ęgrotũ nõ sanastis: quod fractũ nõalligastis, quod abie- non reduxistis: quod perierat nõ quæsistis, se cum austeritate imperabatis, & cũ potentia. E dispersæ sunt oues meæ eo ꝙ non esset pasto & factæ sunt in desolationẽ bestiarũ agri. Ac diceret. Cum de orationibus & peccatis popu- li vos pasceretis, tamen officium pastoris non fecistis: fractũ diuersis tribulationibus sacerdo- tali ope nõ consolidastis: erroneũ ad viã salutis non reuocastis: desperatione perditũ, pastora- sollicitudine nõ requisistis. In hoc quoque de quo sermonem facimus Euãgelio, dominus de mercenario dicit, *Videt lupum venientẽ & dimit- tit oues, & fugit.* Lupus siquidẽ est diabolus, ve membra eius, qui ouibus Christi insidiãtur. Si diabolus oues Christi tentat, abstrahit, & dila- niat, ipse fugit, dũ super eas vigilare refugit. Si malus homo bonos opprimit: si pupillum & vi- duã spoliat: si Ecclesiã inquietat mercenarius, incurrere timẽs damnũ fugit, dũ rigoris senten- tiã contra malos exercere refugit. Et quare fu- git? *quia mercenarius est, & non pertinet* ad eum de *ouibus*, id est mercedẽ, non oues diligebat. Hinc dominus per Prophetã: Nõ ascẽdistis ex aduer- so, nec posuistis vos murũ pro domo Israel. Ex aduerso ascẽdit, & se murũ pro domo Israel op- ponit qui fortiter se cõtra persecutores erigẽs, sese in defensionẽ pro ecclesia opponit. Meritũ

Lupus quis.

Ezech. 13.

Meritum

verò mercenarij eſt,pro bono (ſi quod fortè egit) merces tẽporalis: ꝓ malo verò ꝙ egit,malè viuendo,& oues malo exẽplo corrũpendo,dãnatio ſpiritualis. Nam quid meretur paſtor,qui per negligentiã ſuam cõmiſſas oues ſinens laniari,ad dominum ſolus redit? Hinc Propheta: Propterea paſtores audite verbum domini: Ecce ego ipſe ſuper paſtores requirã gregẽ meũ, oues meas de manu eorũ, & ceſſare faciã eos, vt vltra non paſcant gregem meum, nec paſcãt amplius paſtores ſemetipſos. Quoniam in hac vita omni prelatione priuati, & omni miſeriæ ſubiecti,nõ paſcẽt ſe,vt ſolebãt, vana gloria, & oblationibus fideliũ,ſed paſcentur potius à vermibus,qui non moriuntur, & ab igne qui non extinguitur. Paſtor vero eſt, qui non ob temporalem mercedem,ſed ob ſolam dei & proximi charitatem oues dominicas paſcit,non quæ ſua ſunt quærens, ſed quæ Ieſu Chriſti. Porrò vnus & ſummus paſtor eſt, qui per antonomaſiã de ſe ait,Ego ſum paſtor bonus. Dicitur autem rectè paſtor, quoniã ipſe paſcit oues ſuas, bono exẽplo, bona doctrina, & ſanguine ſuo. Ipſe etiam cum patre eſt oſtium & oſtiarius, id eſt poteſtas,per quã ipſe,aut vicarius eius,ad regẽdas oues ingreditur. Vnde ipſe dicit: Qui intrat per oſtiũ ipſe eſt paſtor ouium, huic oſtiarius aperit. Intentio autem ſummi paſtoris eſt, non præeſſe ouibus,ſed prodeſſe: Non enim venit miniſtrari ſed miniſtrare: non venit hic regnare ſed pati: non venit paſci, ſed paſcere. Officium vero illius eſt proprias oues agnoſce

mercenarij.

Ezech. 34

Paſtor quis

Chriſtus rectè paſtor dicitur.

re, & eas nominatin vocare, eas ducere & præcedere, pascere & custodire. Lupo venienti se opponere, & pro ouibus suis animam suam ponere, & oues curare & congregare. Proprias enim oues agnoscit, & per prædestinationis electionem, & per bonę vitæ approbationem. Eas nominatim vocat dum, singulos per singulas virtutes sibi notas ad se citat: Vt Abel per innocentiam, Iob per patientiam, Moysen per mansuetudinem: Dauid per humilitatem. Oues ducit, educendo, conducẽdo, perducendo. Educit de lacu miseriæ: cõducit per viam iustitiæ, perducit ad pascua vitæ. Præcedit oues bono exemplo sui, viam demõstrando. Pascit corporaliter,
Iob 10. & spiritualiter, & tandem ęternaliter. Custodit ab insidiis diaboli, à cõtagione peccati, à fouea inferni: & non est qui possit eruere de manu eius. Lupo venienti se opponit, eius insidias aperiendo, eius potestatem refrenando, eius conatum euacuando, oues ab eo protegendo. Pro ouibus animam ponit, quoniam eas à potestate diaboli sanguine proprio redimit. Oues quoque curat, & quas vbicunque proprias agnoscit, à lupo in tempore caliginis dispersas adducit, &
Ezech.34 recolligit, vt fiat vnum ouile & vnus pastor. Vnde ipse per prophetam: Ecce ego, inquit, requiram oues meas: Quod abiectum fuerat reducā, quod perierat requiram, quod fractum erat, alligabo, & quod infirmum consolidabo, & quod pingue & forte, custodiam. Hoc facit magnus & summus pastor. At nos minimi pastores vicarij eius, qui etiam pastore indigemus, quantũ

ipse

ipse dederit, vestigia eius sequamur. Nõ sumus mercenarij sed Pastores: non nos, sed oues dominicas pascere quęrentes: intremus in ouile ouium non aliunde, sicut fur & mercenarius, id est, non per ambitionem, nõ per simoniam, non per aliquam vanem & malam intentioné, sed per ostium, quod est Christus: eius scilicet gloriam & ouium suarum profectum quęrentes. Intendamus magis prodesse quàm pręesse, Christi nõ nostrá, gloriam quærere. Imitemur & studiũ summi pastoris: proprias oues agnoscamus: intus per confessionem, exterius per vitæ & morum considerationem. Oues nominatim vocemus, vnamquamque secũdum propriam virtutem ad operandum citantes. Oues educamus de lacu peccatorũ. Conducamus per iustitiam bonorũ operum: perducamus quantum in nobis est, ad pascua æternorũ gaudiorum. Oues præcedamus exemplo bonorum operum. Pascamus eas spiritualiter, & etiam eas quæ indigent corporaliter, vt tãdem pascamur cum eis æternaliter. Custodiamus eas quãtum possumus orando & prædicãdo ab insidijs diaboli, à contagione peccati, à pœnis inferni. Lupo venienti, id est diabolo vel malo homini, in oues sæuire volẽti, nos opponamus: diabolum abiurationibus fugantes, malum hominem sententia pastorali cohibentes. Pro ouibus si opus fuerit, non solum rem exteriorem, sed & animá nostram ponamus. In hoc enim præcipuè bonus pastor à fure & mercenario discernitur. Oues quoq; dispersas requiramus, & de poté-

Corporaliter & spiritualiter oues pascendæ.

ſtate diaboli, quas poſſumus eripientes, in Chriſti ouile congregemus, abiectas per errorem reducẽtes, quæ perierãt peccando requirẽtes. Fractas, per pœnitentiã alligantes: infirmas consolationibus & exhortationibus conſolidantes: pingues & fortes vt perſeuerent, cuſtodientes. Quod ſi hoc fecerimus, meritum proculdubio noſtrum erit magnum, quoniam non ſoli, ſed cum multiplicatione gregis ad dominũ reuertemur, tot coronas quot animas ad eum duxerimus, recepturi, & ſicut ſcriptum eſt, tamquam ſtellæ firmamenti fulgebunt qui erudierint multos. Ecce Fratres chariſsimi, audiſtis officium noſtrum & periculũ noſtrũ. Audite è contrario officium veſtrum & periculũ veſtrum. Porrò officium bonarum ouium eſt, magnũ & ſummum paſtorẽ agnoſcere per fidẽ, eum diligere, & pro eo animã ponere per charitatem, eum audire & ſequi per obedientiã: fieri cum illo ſub alijs vnum ouile per dilectionẽ, & ſacramentorũ communionẽ. Minorem etiã paſtorem debẽt bonę oues agnoſcere, & diligere, audire, & ſequi atq; paſcere: Et ſi qua vicia habent tegere, & ſub eo vnũ ouile cum alijs fieri. Paſtorẽ debent oues agnoſcere, id eſt bonã vitã & mores eius notare & approbare. Debẽt etiã eũ diligere tamquã ſpiritualẽ patrem & animæ ſuę cuſtodem, & pro eo orare. Qui enim paſtorem ſuum non diligit, eũ audire & ſequi contẽnit. Debẽt etiã bonæ oues Paſtorem ſuum per obedientiã audire, & per imitationẽ ſequi. Porrò cum ſint tres, mercenarius, fur, & Paſtor: fur

Dani. 12.

Officium bonarum ouium

quia malè prędicat & male viuit, nō est audiēdus nec sequēdus. Mercenarius verò, quia benè prędicat & male viuit, audiēdus est, nō sequendus. Vnde dn̄s: Quæcunque dixerint vobis seruate & facite: secundū verò opera eorum nolite facere: dicunt enim & nō faciunt. Pastor verò, quia bene prædicat & bene viuit, audiendus est & sequendus. Vnde dominus, vocem pastoris oues audiunt & sequuntur: alienū autē non audiunt nec sequuntur, quia nō nouerūt vocē alienorū. Debent etiam oues pastorē suum pascere, id est stipendia tēporalia ei ministrare: vt videlicet in cura pastorali tāto sit vigilātior, quāto est ab exterioribus curis liberior. Vnde Apostolus: Quis pascit gregem, & de lacte eius non comedit? Et alibi: Si vobis, inquit, spiritualia seminauimus, est magnū si vestra tēporalia metamus. Debent etiā oues pastorē suū non iudicare, sed potius si qua sunt, eius vicia tegere & dissimulare: reminiscentes quoniā Cham, qui pudenda patris irrisit, maledicitur. Sem & Iaphet, qui obtexerunt, benedicūtur. Debent etiā oues sub vno pastore vnum ouile fieri per fidē & charitatem, & sacramentorum vnionem: quoniam oues soliuagas & erroneas diabolus rapit. Oremus ergo & nos fratres mei, vt pastor pastorū, dominus noster Iesus Christus det nobis officium boni pastoris adimplere, in vobis studiū bonarum ouium facere, quatinus vtrique ad pascua æternæ viriditatis peruenire mereamur: Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus inæternum. Amen.

Math. 23.

Oues debēt suum pastorem pascere.

1. Cor. 9.

Ibidem.

1. Timo. 5.

Dominica tertia post pascha.

1.Pet 2. *OBsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animã, &c.* Tria facit Apostolus in hac lectione, fratres charissimi. Primò monet nos Apostolus, vt in nobis abstinẽter viuamus. Secundò vt inter gentes bene conuersemur. Tertiò, vt subiecti & humiles simus. Primum, obtinemus vicia fugiendo: secundum, virtutes cõsequẽdo. Tertium, superbiam quæ ex eis nasci solet, euitando. Primò igitur hortatur nos abstinenter & mundè viuere, cum ait: *Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs quæ militant aduersus animam.* In quibus ostendit fratres mei, à quibus abstinere debeamus, & quare & qualiter: à quibus? à carnalibus desiderijs: id est à gloriositate, à vinolentia, à luxuria, à voluptate, à cupiditate, à vana gloria, & à cæteris vicijs, quibus carnales delectantur, & quibus delectando carnales efficiuntur. De quibus ait Paulus: Qui seminat in
Galat. 6. carne, de carne metet corruptionem. Quare ab
Galat. 5. his abstinendum est, quia militant aduersus animam. Hoc est quod Paulus ait, Caro concupiscit aduersus spiritum. Qui enim à vicijs & concupiscentijs carnis possidetur, spiritualibus virtutibus euacuatur: quoniam gulositas extinguit abstinentiam, vinolentia sobrietatem: luxuria castitatem, voluptas seueritatem, cupiditas mundi contemptum: & cætera vicia, cæteras virtutes extinguunt. Et vicia quidem dicuntur carnalia, quia ex carne oriuntur, & in eis

Vitia dicuntur carnalia.

çaro delectatur, & per ea homo carnalis efficitur. Virtutes verò dicuntur ſpirituales, quoniá ex ſtudijs ſpiritus oriũtur, & in eis ſpiritus delectatur, & per eas homo ſpiritualis efficitur. Qualiter à deſiderijs carnalibus abſtinere vos obſecro. *Tãquam aduenas & peregrinos.* Omnes peregrini ſunt aduenæ, ſed non omnes aduenæ ſunt peregrini. Sũt enim quidam aduenæ, id eſt aliundè venientes, qui exilium pro patria colũt & diligunt, qui & Inquilini vocãtur. Peregrini verò dicuntur à peragrando & trãſeundo ſemper de loco ad locũ. Nos quoq; fratres mei, aduenæ ſumus in exilio huius mundi, tũ quia creati fuimus in primo parẽte noſtro, vt eſſemus ciues cœli, à quo per primã præuaricationẽ eiecti ſumus in hoc exiliũ: tũ quia maior pars noſtri anima, natione cœleſtis, nõ terrena eſt. Aduenę verò ſumus, & non peregrini, ſi cœleſtis patrię, ad quam creati ſumus, obliti, mundum pro cœlo diligimus & colimus: exiliũ pro patria, miſeriã pro beata vita. Quales multi noſtrûm, vnde magis dolẽdum eſt, ſunt hodie fratres mei, qui beatã vitam nõ eſſe credentes, terrenis inhærẽt, pro terrenis litigant, pugnant, occidunt, vel erigunt turres, & ſumptuoſa conſtruunt ædificia, ac ſi ſemper victuri eſſent. O miſer homo, quotidie tranſis de pueritia ad iuuentutẽ, de iuuentute ad ſenectutem, de ſenectute ad mortem, & te poſſeſſorem mundi arbitraris & ciuem? Cur homines quotidie morientes, cur tumuli & oſſa mortuorum, quæ quotidie cernis, non mouent & monent te? vt intelligas te in hoc mun-

Virtutes ſpirituales

do aduenam & peregrinum esse? Crede ergo o-
culis tuis, & demonstra te in hoc mundo adue-
Psal. 38. nam & peregrinum esse, & dic cum Propheta:
Aduena ego sum & peregrinus, sicut omnes pa-
tres mei. Plora & suspira, & dic inter miseria
Psal. 119. huius exilij: Heu me quia incolatus meus pro-
longatus est. Quatuor facit, fratres mei, pe-
regrinus: ad finem viæ quotidie festinat, melio-
rem sequitur viam: nullis retinetur blandimen-
tis, nō solum à superfluis, sed etiam à quibusdã
necessarijs se abstinet. Nos quoque fratres, tã-
quam veri peregrini ad finem huius exilij, ad æ-
ternam patriam festinemus. Meliorem enim
viam sequamur, rectiorem, planiorem, mũdio-
rem. Rectiorem, nec ad dexteram vanæ gloriæ,
nec ad sinistram infamiæ declinantes: planio-
rẽ, montes elationis, & valles desperationis fu-
gientes. Mundiorem, paludes luxuriæ & volu-
ptatis euitantes. Nullis quoq; retineamur blan-
dimentis. Sicut peregrinum non retinent flo-
rida prata, non liquida flumina, non amena lo-
ca: ita nec nos fratres retineat pulchritudo hu-
ius seculi, non fluxus diuitiarum, nec aliqua vo-
luptas, aut honor secularis. Non solum ab om-
nibus superfluis, sed etiam à quibusdam neces-
sarijs more peregrini abstineamus, euitantes su-
perfluitatem curarum, possessionum & diuitia-
1. *Cor.* 9. rum: Omnis enim qui in agone contendit, ab
omnibus se abstinet: victum quoque & vestitũ
1. *Timo.* 6. habentes, his contenti sumus: Et etiam ipsa ne-
cessaria quantum possumus, circuncidamus mo-
re peregrini, & restringamus.

Sequitur pars secunda, in qua monet Aposto lus, vt bene inter gentes conuersemur, dicens: *Conuersationem inter gentes habentes bonam*. Hoc est quod dicit Paulus, prouidentes bona nō tantum corā deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Tria sunt fratres mei, quæ formant bonā conuersationem: innocenter viuere, nulli scandalum ponere, sed cunctis vtilia & grata quęrere. Et si enim aliquis est bonus in se, si tamen verbo & exemplo alios scandalizat, non bene conuersatur. Rursum, & si nullum offendit, sed tamen prodesse aliis contemnit, non bene inter gentes conuersatur. Rursus & si neminem offendit, & aliis prodesse quærit, sed tamen hoc gratè & amabiliter facere nescit, non bene inter Gentes conuersatur. Qui igitur innocenter in sed viuit, nullum offendit, se cunctis vtilia & grata quærit, bonam inter gentes habet conuersationem & gratam. Quid boni confert bona conuersatio? Infamiam extinguit, ora detractorum obstruit, homines glorificare deū facit, bono exemplo malos conuertit. Propter hanc ergo multiplicem vtilitatem, appetenda est conuersatio bona. Vnde & subdit, *Vt in eo quod detractent de vobis tanquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis*. Itaque, fratres mei, cum omni studio appetamus bene inter gētes conuersari.

Roma. 12.

Bona conuersatio quid conferat.

Sequitur pars tertia, in qua monet omnes apostolus ad subiectionis humilitatem, & primò liberos cum subdit: *subiecti estote*. Ac si diceret, & si genere vel gratia liberi estis, tamen

non superbiatis, vel de prælatione contendatis, sicut faciunt amatores huius mundi, sed potius subditi estote. Et quoniam subiectio sine merito, est viciosa, nisi fiat quomodo debet, & cui debet, & quare debet, addit, *omni humanæ creaturæ propter deum.* Faciéda est ergo subiectio nó coactè, sed sponte. Coacta enim subiectio misera est. Rursus etsi fiat sponte, sed non cui debet, viciosa est: Seruire enim diabolo, viciosum est. Propterea addit, *omni humanæ creaturæ*, id est omni homini, videlicet non tãtum maioribus, sed etiam æqualibus & minoribus. Hoc sequés dominus Apostolicus, vocat se seruũ seruorum dei. Iuxta illud: quanto maior es, humilia te in omnibus. Rursus subiectio, & si fiat quomodo debet, & cui debet, sed nõ quare debet, bona nó est. Qui enim alieno se subdit indebitè, vt propter téporalem intentionẽ, propter ambitioné & cupiditatẽ, subiectio talis bona non est. Propterea adiungit Apostolus, *propter deũ.* Propter eum quippe solũ nos adinuicẽ humiliare, & inuicem nos subdere debemus, qui quod præcipit ipse fecit, vt alter alteri ministraremus, & alter alterius pedes lauaremus. *Siue regi, quasi præcellẽti, siue ducibus quasi à deo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.* Hoc est quod Paulus ait: Non est potestas nisi à Deo, & qui potestati resistit, dei ordinationi resistit. Vis nó timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex ea. Si autem peccas, time, quia non sine causa gladium portat. Ad hoc enim fratres mei, Deus ordinauit potestates in hoc seculo,

Papa seruus seruorum Dei.
Eccle. 3.
Roma. 13.
Quare potestates ordinata.

vt bonos custodiát,malos coherceant:Qui etsi quandoque sua potestate abuntutur, punientes iustos,iustificantes malos : tamen deus hoc facit prouenire,ad vindictam malorum , laudẽ vero bonorum. *Quia sic est voluntas dei ,vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.* qui quæ ignorant,spernunt,& quę sibi displicent, damnant. *Quasi liberi* in mente, subditi scilicet estote hominibus , *& non quasi velamen habentes maliciæ libertatem* , sed generis vel gratiæ.Hic tãgit quosdam fratres mei,quibus libertas est occasio magis peccãdi:qui quãto sunt in corpore liberiores,tanto sunt ad peccandum laxiores.Et quia liberi sunt generis,fiunt serui peccati & diaboli . Sed sicut serui dei qui nullam seruitutem abhorrent,nisi seruitutẽ peccati : & nulllam libertatem plus appetunt, quàm libertatem mentis.*Omnes honorate* , iuxta illud:honore inuicem præuenientes.*Fraternitatem diligite*,& affectu & effectu.*Deum timete*, cũ amore,& amate cum timore.*Regem honorificate*, Iuxta illud:cui honorem honorem,cui vectigal vectigal,cui tributum tributum. Ad extremum monet seruos,vt sicut conditione,ita voluntate subdantur dominis temporalibus. *In omni timore*,id est non solum seruili,sed etiam filiali:vt scilicet timeant & diligant eos. *Nec solum*, inquit, *bonis & modestis,sed etiam dyscolis*,id est asperis& immoderatis subiecti estote.*Hæc enim est gratia*, vt scilicet modestia & patientia seruorum,mitiget & temperet intemperantiam dominorum. Humilitatem voluntariæ subiectionis fratres

Libertas sæpe est occasio peccati.

Roma.12.

Roma. 13.

mei, toto corde amplectemur, quoniã hæc vincit crudeles, æquanimiter patiendo: hæc vincit superbos se humiliando: hæc vincit iracundos, mansuetudinem exibendo: hæc vincit contumeliosos, nihil respondendo. Hæc vincit inuidos, gloriam fugiendo: hæc vincit cupidos, modico contenta existendo: hæc meretur gloriam hominum, omnibus se subdendo: hæc meretur imitationem Christi, non ministrari, sed ministrare appetendo, hæc meretur à deo exaltari, se semper humiliando. Quam virtutem det nobis omnipotens dominus mente & corpore con... qui, Per dominum nostrum Iesum Christum. Amen.

Dominica tertia post Pascha.

Ioan. 16. *Dixit Iesus discipulis suis: Modicum & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad patrem.* Iturus ad passionem dominus & redemptor noster, ea quæ discipulis suis euentura erant, eis prædixit. Quare? triplici ratione: Vt se deum omnium futurorum præscium demonstraret: vt discipulos contra aduersa præmuniret: vt in aduersis eos sperare consolationem prædoceret. Sunt autem quatuor partes huius lectionis. Primo enim prędicit dominus discipulis suis recessum & reditum suum. Secundò ponitur mutua interrogatio discipulorum illud nõ intelligentiũ. Tertiò ostendit dominus quid vel in recessu, vel in reditu suo, discipulis euenturum erat. Quartò per similitudinem illud explanat. Iturus igitur dominus ad passionem, primò eos pręmunit dę recessu suo,

cum dicit. *Modicũ & non videbitis me.* Sed ne de absentia eius desperarent, spõdet eis, quod post modicum eum viderent, cum subdit: *Et iterum modicum & videbitis me.* Et ne iterum corporali tantum præsentiæ eius adhærerent, dicit post modicum se ascensurum ad patrem, vt eum scilicet ad cœlum sequi desiderarent. Similiter facit, fratres charissimi, quotidie dominus electis suis, post aduersitatem dans eis cõsolationem, & post consolationem, aduersitatem. Si enim semper eis daret aduersitatem in hoc mundo, desperarent, & si semper daret eis præsentem prosperitatem, ei adhærerent, & futuram nón desiderarent. Itaque benignus & misericors dominus electis suis in hoc mundo nunc faciem auertit, nunc ostendit. Quasi enim faciem auertit, dum quasi eos deserens, sinit persequutionibus tribulari. Faciem suam ostendit, dum eos in bono proficere facit. Sed vtrumque fratres mei, facit dominus magna & vtili dispensatione. Eos sinit turbari, ne de se præsumant: eos facit prosperari, ne deficiãt. Propterea fratres, in aduersis positi, semper à deo meliora speremus, In prosperis verò, semper timeamus: in aduersis in deo speremus. Quoniã iuxta Salomoné, quis sperauit in domino & confusus est? In prosperis verò timeamus, quoniã beatus est vir qui semper est pauibus: Et beata est ciuitas quę in pace bellum timet. Sequitur pars secunda, in qua discipuli adinuicem quærunt. *Quid est hoc quod dicit: Modicum & non videbitis me: & cæt. Nescimus*, inquiunt, *quid loquitur.*

Eccle. 2.

Prou. 28.

Sed cum illa domini verba difficilia non ſin. ſed potius plana ad intelligendum, quid eſt h. quod diſcipuli dicunt, neſcimus quid loquit. Niſi quia eum, quem Chriſtum dei filium e. credebāt, per paſſionem à ſe receſſurum, & p. reſurrectionem rediturum ad ſe non credeba. Propterea quod dominus ſæpe dixerat ſe pa. rum & reſurrecturum, ad literam adimplēdu. eſſe non credebant. Sed per illa verba aliquo. aliud myſteriū ſignificari eſtimabant: Hinc e. quod dicunt: *Neſcimus quid loquitur*, id eſt, neſc. mus ex quo ſenſu hęc verba ab eo proferantu. Rudes quippè erāt & adhuc carnales, & nequ. quam putabāt filium dei decere quod ad tant. iniuriarum abiectionem deueniret, quod ta. viliter pateretur & moreretur. Vnde & à Petr.

Matt. 16. ei dictum eſt: Abſit hoc à te domine, non er. tibi hoc. Sed dominus reprehendēs hāc vana. eius æſtimationem ait: Vade retro Satanas, no. ſapis ea quę dei ſunt. Quoniā enim in hac ſen. tia diuinæ voluntati Petrus erat aduerſarius, ſa. tanas vocatur. Et vt relinqueret quæ male ſapi. bat, & diuinam ſequeretur ſententiā inuitatur.

Quare Petrus Satanas vocetur.

Petri & diſcipulorum Chriſti adhuc rudium, ſunt etiam hodie quidam ſimiles, qui putant v. ros iuſtos & dei miniſtros nequaquam, quo. hic paupertatem, abiectionem, & afflictione. patiātur, vel quod ab iniquis, contumeliis, iniu. riis, tormentis, & morte puniantur: eſtimante. eos qui talia agunt, vel patiuntur, hic à deo eſſe reprobatos: & econtrario putantes eos qui hic proſperātur, eſſe beatos & dei amicos. Sed talia

æstimanti dicendum est, vade retro satanas, nõ sapis ea quæ sunt dei. Qui vtique in multa tribulatione, tanquam aurum in fornace hic electos suos intendit probare, vt eos magis puriores in thesauro suo valeat collocare.

Tribulatione electi probantur.

Sequitur pars tertia, in qua dominus ea quæ prædixerat, per consequentia eorum, quæ inde discipulis erant euentura, confirmat, dicens: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.* Ex eo enim quod Christum mortuum & in sepulchro positum, modico tempore non viderunt, & discipuli plorauerunt, & mundani homines, quorũ vitam agebant, gauisi sunt. Ex eo verò quod post resurrectionem eum viderunt, tristitia discipulorum conuersa est in gaudium. & gaudium mundanorum hominum, conuersum est in tristitiã & metum. Nec solum illos, fratres mei, sed etiã quoscunque fideles, est necesse in hac valle lachrimarũ tristari, plorare, & flere. Qua de causa? duplici: tum propter grauem peccatorum cõscientiam, tum propter cœlestis patriæ dilationem. Cũ enim recordamur quæ & quanta peccata perpetrauimus, & quanta pœna illis peccatis in inferno præparetur, necesse est nos plorare, quoniam lachrymę lauant delictum, quod est pudor ore cõfiteri. Rursus cum meditamur inter miserias huius exilij, quanta beatitudo sit in cœlo præparata iustis, necesse nos est flere, iuxta illud: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Propterea hunc ergo geminũ fletũ, geminauit

Plorandũ duplici de causa.

Psal. 136.

dicens: *Plorabitis & flebitis vos*. Hunc ergo ge-
num fletum omnes nos, fratres mei, appet-
Psal.41. & amare debemus, vt dicamus cum Psalmi-
Quemadmodum desiderat ceruus ad fonte-
quarum, ita desiderat anima mea ad te deus.
tiuit anima mea ad deum fontem viuum, qu-
do veniam & apparebo ante faciem dei? Fue-
mihi lachrimæ meæ panes die ad nocte. Q-
si nostrum cor durum & aridum fuerit, orem-
continuè ad dominum, vt ipse per misericord-
suam largiatur, nobis istarũ geminarum grat-
lachrimarum: Qui, etsi quandoque differat, n-
tamẽ semper auferet à nobis misericordiam-
am, sed nobis lachrimarum gratiam cõferet c-
sideratã. Quod benè significatur per Axa filia-
Iosue 15. caleph, quę sedens super asinam, & ad sponsu-
Iudicũ.1. suum pergens, plorauit suspirans & dicens: d-
mihi benedictionẽ pater: Australẽ & aridã te-
rã mihi dedisti: da mihi quęso irriguũ superius,
& irriguum inferius. Et concessit ei pater. An-
ma quoque nostra dũ cœlestem sponsum méti-
petit sedẽs super asinam, id est, bestiales motus
carnis compescẽs & regens, suspiret & clamet
ad patrem cœlestem, & dicat: da mihi domine
benedictionem tuam: Nam mentem siccam &
duram dedisti mihi: da mihi quæso irriguum
superius, & irriguum inferius. Vt videlicet tum
pro peccatis meis, tum pro desiderio patriæ cœ-
lestis plorẽ. Et benignus dominus, quandoque
nostram audiet petitionem. Has itaque fratres
mei, lachrimas sanctas appetamus: quoniam hę
proculdubio conuertentur in gaudium: cũ gau-

debimus de peccatorum nostrorum integra remissione, & de cœlestis patriæ consequutione. Iuxta illud: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Sicut econtrario mūdanorum gaudium hominū, qui sic prosperantur in vita sua, ducunt in bonis dies suos, & lætantur cum malefecerint: vertetur in lachrimas sempiternas. Iuxta illud, ve qui ridetis, quoniam plorabitis. Sequitur pars quarta, in qua dominus dicta per similitudinem demonstrat, dicens: *Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius. Cum autem peperit filium, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Hoc est quod per aliam similitudinem Psalmista dicit, Qui seminant in lachrimis, in exultatione metent: Euntes ibant & flebant mittentes semina sua: Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Porrò conueniēter comparat Dominus animam iusti mulieri prægnanti. Nam sicut mulier ex complexu viri concipit intus puerum: ita anima per gratiam sancti spiritus, concipit in mente per fidem, spem, & charitatem, mercedem fructus ęterni. Cōuenienter quoque comparat laborem & dolorem iusti in hac vita, mulieris parturitioni. Nā sicut mulier spe filij nascituri dolorem sustinet patienter: ita iustus laborem & anxietatem temporalem spe ęternæ hęreditatis sustinet patienter. Conuenienter etiam comparat susceptionem æterni præmij, susceptioni nati filij: quoniam sicut non nisi per parturitionem suscipitur proles expectata, ita non nisi per patientiam la-

Matt. 5.
Luca 6.
Luca. 6.
Psal. 125.

boris temporalis, merces desiderata. Quod contra illos est, qui per temporalem prosperitatem ad æternam patriam se putant posse peruenire. Sicut autem gaudium de puero nato facit obliuisci dolorem parturitionis: ita gaudium æternæ beatitudinis, facit obliuisci laborem temporalis tribulationis: vt in cōparatione gaudij æterni, labor temporalis, qui præcessit, nullus videatur. Iuxta illud Apostoli, Existimo enim quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Econtrario tanta erit magnitudo pœnę gehēnalis in reprobis, quod faciet eos obliuisci gaudium æternæ prosperitatis: Vt scilicet in comparatione æternæ pœnæ, prosperitas temporalis tanquam fumus fuisse videatur vel somnus. Deinde Dominus adaptans similitudinem præmissam subiungit: *Et vos quidem nunc tristitiam habetis*, subaudis de meo recessu: *Iterū autem videbo vos*, post resurrectionem, *Et gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis*. Nos quoque fratres mei, dum in hoc seculo tentamur & affligimur, quasi domino nos derelinquēte, tristitiam habemus: sed si aduersa æquanimiter tolerauerimus, & in tristibus gratias deo egerimus, iterùm post generalem resurrectionem videbit nos, & à nobis videbitur facie ad faciem dominus: & gaudebit cor nostrum, & gaudiū nostrum nemo tollet à nobis. Quod nobis præstare dignetur qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus. Amen.

Roma. 8.

Dominic

Dominica quarta, post Pascha.

OMne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminũ. &c. Quatuor facit fratres mei, in hac lectione apostolus: Primo enim dicit omne bonũ à Deo esse. Secundò ostendit nullum malũ à deo esse. Tertiò ostendit quod bona dat deus gratis. Quartò monet nos vt sectemur bona, & fugiamus mala. Ostendẽs igitur primò omne bonũ à deo esse, ait. *Omne datum optimum. &c.* Sunt autẽ fratres mei, quatuor species bonorum. Nam bonorum, alia sunt temporalia, alia naturalia, alia spiritualia, alia cœlestia. Temporalia bona sunt, quæ à nobis exterius possidentur, vt res & possessiones, diuitiæ, potestates, & honores. Et hæc quidem in natura sua bona sunt, quoniam à bono creatore creata sunt, Iuxta illud: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Hæc autem benè vtentibus eis, materia sunt benè agendi: & male vtẽtibus eis, occasio male agẽdi. Hęc enim tãtũ valent bona temporalia iniquo, quod gladius furibundo. Naturalia verò bona sunt, quæ deus cõfert à creatione vnicuique, vt bona animę & bona corporis. Bona animæ, vt ratio, memoria & prouidẽtia. Bona corporis vt forma, fortitudo, velocitas, & huiusmodi: quæ similiter cũ in sui natuta bona sint, tamen male vtentibus illis sunt mala, sicut bene vtentibus sunt bona. Spiritualia vero bona sunt, vt fides, spes, charitas, sapientia, iusticia, fortitudo, temperantia, & cæteræ virtutes, cæteraque spiritus sancti dona,

Iacob. 1.

Quatuor species bonorum.

Tẽporalia.

Genes. 1.

Naturalia.

Spiritualia.

que gratuita dona, siue gratiæ dicuntur per ex-
cellētiam: quoniam gratos homines & bon...
efficiunt, & à malis nec haberi nec vsurpari po...
Cœlestia. sunt Cœlestia verò bona sunt, immortalitas
impassibilitas, & cætera bona, quæ in resurre-
ctione electis conferentur. De quibus dicitur.
1. Cor. 2. Quoniam quæ nec oculus vidit, nec auris au-
diuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præ-
parauit Deus diligentibus se. Sunt igitur isto-
rum quatuor genera bonorum: duo prima, tam
bonorum quàm malorum communia: reliqua
verò duo tantum bonorum sunt, & ideo ma-
gis appetenda. Est enim tantum temporale, da-
tum bonum, sed naturale est melius, Spiritua-
le verò est optimum. Cœleste verò donum, est
perfectum donum. Et tamen omne datum,
siue bonum, siue melius, siue optimum, & e-
tiam omne donum perfectū desursum est. Ita-
Omne bonū desursum. que fratres mei, nemo se decipiat, nemo bonū
quod habet, sibi attribuat, nemo suis viribus,
nemo suæ industriæ, nemo suo labori, bonum
quod habet sibi adscribat, sed summo & æter-
no patri, à quo omne bonum descendit, gra-
tias agat. Temporale verò bonum & naturale,
quia communia sunt, etiam malorum, parua
reputet. Spirituale verò & cœleste bonum, ni-
su toto acquirere desudet, & desiderijs, preci-
bus & suspirijs, ea à cœlesti patre postulet, qui
est pater luminum omnium: siue lucis tempo-
ralis, quam in principio ad illuminandū mun-
dum creauit: siue spiritualis, qua intus peccato-
res illuminat: siue æternę, quā in empireo cœlo

angelis & electis suis præparauit. Et temporalem quidem lucem dat ad solatium, spiritualem ad meritum: æternam verò in præmium. Proinde fratres mei, nos qui temporalem lucẽ videmus, ita ea vtamur, vt per eam ad æternam veniamus. Qui verò temporalem lucem non videtis, non graue feratis, si ea luce careatis, quàm periuri & infideles, serpẽtes & bufones habẽt. Spiritualem verò lucem omnes habere studeamus, per quam ad æternam, in qua deus videbitur, peruenire mereamur.

Sequitur par secundà, in qua ostenditur quod mala ex deo non sunt, cum subditur: *Apud quẽ non est transmutatio, nec vicißitudinis obumbratio.* Ideo fratres mei non est trãsmutatio, quoniam nulla mutatione variatur. Neque enim per generationem vel corruptionem mutatur, qui principio caret & fine: Neque per augmentum vel diminutionem, qui maior vel minor esse non potest, Neque per alterationem vel loci mutationem, qui inuariabilis & immẽsus est. Vnde & ad eum per quendam sapientem dictum est: Mundum mouens, non moueris, locum tenens, non teneris: tempus mutans nõ mutaris: vaga firmans non vagaris. Sed ita creaturas ipse immutabilis mutat, non tamen eas transmutat: quoniam trans naturalem bonitatem eas per vicium non deprauat, quod apertius exponitur, cum subditur: *Nec vicißitudinis obumbratio*, id est nec tenebræ vicissim obumbrantes. Vt enim Ioannes ait: Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Illuminat enim,

Mala à deo non sunt.

1. Ioan. 1

Tenebrarum diuersitas. non obtenebrat. Cæterum tenebræ aliæ sunt noctis, aliæ sunt aduersitatis, aliæ æternę damnationis, aliæ peccati. Porro diem vicissim Deus obumbrat per mortem, vnde ei dicitur: Æternę rerum conditor, noctem diémque qui regis, & temporum das tempora, vt alleues fastidium. Prosperitatem quoque vicissim obumbrat Deus per aduersitatem: Vnde & idem *Esai.45.* se testatur, formans lucem & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum. Vitam etiam reproborum obumbrat Deus per tenebras æternæ damnationis, quoniam ipse in fine mittet eos in tenebras exteriores. Mentem quoque hominum nunquam vicissim obumbrat Deus per tenebras interiores, id est viciorũ. Ita quippe immitit mẽtibus claritatem virtutum, quod nunquam immittit tenebras vitiorum. Quod *Quomodo malos indurat de9 Exod.4.* si legitur Pharaonem & cæteros malos indurasse vel excæcasse, hæc vtique fecit, non immutando malitiam, sed subtrahendo gratiam. Itaque fratres mei, bona semper dicamus nos habere à Deo non ex nobis: Et mala dicamus semper nos habere, non à deo, sed ex nobis. Nec nos excusantes Deũ accusemus more veteris Adæ dicentes: Non possum Dei grauia præcepta adimplere: non possum vicio resistere, quoniã infirmus & impotens naturaliter sum. Hoc enim est ac dicamus, hoc non mihi, sed Deo ascribendum est, qui me talẽ creauit. Proh nephas, ascribimus iusto iniquitatẽ, & pio crudelitatem: & discipuli ignorantiæ accusamus dominũ, vt videatur nescire quod fecit, & nescire quod iussit

Et quasi oblitus fragilitatis humanæ, cuius au-ctor ipse est, homini imposuerit mandata quæ ferre non potest. Sed fratres mei, nemo magis nouit vires nostras, quèm ille qui eas nobis de-dit. Nec enim aliquid īpossibile imperauit, qui iustus est. Nec damnaturus est hominem, pro eo quod non potuit vitare, qui pius es. *Nihil impossibile imperauit Deus.*

Sequitur pars tertia, in qua ostenditur quod Deus dat gratis nobis sua bona, cum subditur: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis, vt simus aliquod initium creaturæ eius*. Quod de vna gratia dicit, de cæteris omnibus intelligendum relinquit. Prima siquidē & maior gratia, quam deus hìc confert nobis est, ꝙ nos generatos per concupiscentiā carnis filios iræ, regenerat per gratiam baptismi in filios adoptionis & misericordiæ: quod de filiis damnationis facit filios ele-ctionis: quod de filiis diaboli, facit filios dei. Et ita quidem nos regenerat verbo, id est, per verbum veritatis. Non ait per baptismum solum, quoniam & in baptismo verbum mundat. Nā si subtrahas verbum, quid est aqua baptisterij, nisi aqua? Regenerauit igitur nos in filios suos deus per verbum veritatis, id est, per filium suū: siue per verbum fidei, quod ipse filius nobis prędicauit. Hoc est quod Ioannes ait: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Fecit autem hoc non meritis nostris, quæ nulla erant, sed voluntàrie, id est, sola sua gratuita voluntate. Vnde Ioannes: In hoc apparuit charitas dei, non quasi nos dilexerimus eū, sed quia ipse *Verbum mundat in baptismo.* *Ioan. 1.* *Ioan. 4.*

prior dilexit nos. Si enim quæratur quare deus nos elegit in filios suos: Vera & absoluta est responsio, quia sic voluit: quod inde maxime patet, quoniam necessitate non fuit coactus, qui cogi non potest: nec sua vtilitate tractus, qui bonorũ nostrorum non eget: nec meritis nostris astrictus, quę nulla pręcesserãt. Sed si aliqua merita subsequi videntur, sua proculdubio gratia sunt: quoniam ipse operatur in nobis & velle & perficere. Agamus igitur fratres mei, Deo gratias, qui ob solam suam gratuitem voluntatem, nos à numero reproborum segregans, in filios suos elegit, beneficiis suis cumulauit, nobis ęternam beatitudinẽ præparauit, si tamen in gratia baptismi perseuerauerimus, si eius mãdatis obsequuti fuerimus. Porrò ad quid nos volũtarie genuit verbo veritatis? *Vt simus initium aliquod creaturæ eius*, vt videlicet in illam dignitatem & principalitatem creaturarum repararemur, in qua creati fuimus. Homo enim initium creaturarum est non tempore, sed causa & dignitate. Tẽpore enim nõ est homo initium creaturarũ, quoniã non homo ante cæteras creaturas, sed poti⁹ cęterę creaturę ante hominẽ creatæ sunt. Causa vero est homo initiũ creaturarũ, quoniã cęteræ propter hominem, non homo propter creaturas creatus est. Dignitate etiam est homo initium creaturarum, quoniam cæteris creaturis dominij & rationis prærogatiua antecellit. Vendicemus igitur fratres mei, diuina nobis opitulante gratia, prærogatiuam & dominium quod habuimus à principio in creaturis. Non

Roma. 9.

Quomodo homo est initium creaturarum.

ſubdamus nos per auaritiam rebus temporalibus,ſed potius eis dominemur. Non admiremur eis, ſed potius contemnamus eas in obſequium Dei, & in noſtrã proximique neceſſitatem expendamus.

Sequitur pars quarta, in qua monet nos Apoſtolus ſequi bona & vitare mala,cũ ſubdit. *Sit autẽ omnis homo velox ad audiendum*, ſubaudis verbũ dei. Ad audiendũ enim vaniloquia, ſcurrilitates,adulationes,detractiões,& blaphemias, nõ aures aperire,ſed potius obturare debemus, ne per eas venenoſa verba introeuntia animã valeant ſuffocare. Vnde ſapiens: Sepi aures tuas ſpinis,ne audiant linguã nequã. *Tardus*, inquit, *ad loquendum, & tardus ad iram* Quoniam Apoſtolus ſimplicioribus loquebatur,monet eos vt veloces ſint ad audiendum verbum dei,& tardi ad loquendum: quoniam veritas tutius auditur quàm prędicetur.Hoc contra illos qui antequã nouerint eſſe diſcipuli,fiunt magiſtri: Et quod non didicerunt,docere præſumunt.Sed omnis homo fratres mei, magis auribus quàm lingua debet vti,& cũ loquitur,cum præconſideratione loquatur:Iuxta illud Sapientis: Cum vis aliquid alieno dicere,prius dic tibi. Cæterũ, iſtam tarditatẽ ita moderemur, vt nec loquamur ante tempus,nec ceſſemus in tẽpore.Nam ſicut vicioſa eſt feſtinentia nimia loquendi , ita & nimia tarditas. Scriptum eſt enim, Ve mihi,quia tacui.Non enim murum & oſtium quod nunc clauditur,nunc aperitur, orat Propheta ori ſuo apponi dicẽs.Pone dñe cuſtodiam ori meo, &

Eccle. 28.

Potius auribus quã lĩgua vtẽdum.

Eſaie. 6.

Pſal. 140

ostiũ circunstantiæ labiis meis. Non autem modo intelligi debet, quod dicitur tardus ad iram, quo intelligitur tardus ad loquendũ. Non enim sicut aliquando loqui, ita aliquando bonũ est irasci, sed pręcipitur nobis, vt si semper irã vitare nõ possumus, saltẽ quantũ possumus euitemus ipsam, irę que motũ surgentẽ statim refrenemus & retardem': quoniã mora & tarditas remediũ iræ est, & ira cum retardatur, mitigatur. *Ira*, inquit, *viri, iustitiã Dei non operatur*. Litotes est, minus dicens, & plus significãs. Cum enim mens viri ira perturbatur, iniustitiã operatur. Propterea fratres, discite iram vitare, & mites mansuetique esse: quoniam quantomagis eritis mansueti & tranquilli, tanto eritis magis Deo similes & propinqui, in quem nullus motus cadit. Vt autem iram & iniustitiam vitare valeatis, radices earum à vobis abiicite, omnem immundiciam & habundantiam malitiæ: vt videlicet non sitis immundi in vos corde, nec maliciosi in proximos: Et ita cum mansuetudine obedientiæ. *suscipe verbum insitum*, id est, seminatum in vobis. Ordo fratres mei cõgruus est, quoniam nisi prius euellantur à nobis spinæ & tribuli immunditiæ & malitiæ, cæterorumque viciorum, non poterit in nobis germinare verbum. Scriptum est enim, Declina à malo & fac bonũ. Itaque fratres mei, spinas scilicet viciorum à cordibus vestris prius euellite vt ita prædicatum Dei verbum in vobis valeat fideliter adhærere, per iugem memoriam in vobis radices figere, per crebram meditatio-

Mora & tarditas remediũ iræ.

Psal. 16.

nem in vobis exercere, per bonam voluntatem florere, per bona opera fructificare, per perseuerantiam animas vestras saluare, operante in vobis dei verbo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quarta post Pascha.

Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis. Iturus dominus & redemptor noster, fratres charissimi, per passionem ad patrem: discipulis suis suum prædixit recessũ, ne si subito & ex improuiso recederet, eos vltra modum mœstificaret. Prædicit igitur eis sicut in hac lectione audiuimus, quatuor: quod ad patrem iret, quod hoc eis expediret, quod consolatorem eis mitteret, & quod bona eis ipse consolator conferret. Primò igitur prædicit se iturum ad patrem, cum subdit: *Vado ad eum qui misit me.* Quid es domine quod dicis? Tu semper es cum patre, & pater semper tecũ: quomodo ad eum ire potes, cum quo semper vnum & idem es? Nonne cum hoc dicis in terra, tu es cum patre in cœlo, & pater tecũ in terra? Fratres mei, quomodo filius dei descendit à patre in terram, & ita à mundo ascendit ad patrem? Descendit humiliatus, ascendit glorificatus: descendit per humilitatem incarnationis, ascendit per sublimationem glorificationis. Descendit quippè per humiliationem, per dissimilitudinem, per loci obscuritatem. Per dissimilitudinem, quia de creatore factus est creatura, & de impassibili passibilis. Per loci obscuritatem:

Ioan. 16.

Quomodo Christus descendit in terram & ascendit ad cœlum.

quia qui in cœlo magis esse cernitur, per [...]
puritatem, apparuit incarnatus in mũdo, in [...]
deus minus esse videtur per loci obscuritatem.
Ascendit quoque per glorificationis exaltatio-
Psal. 8. nem. Iuxta illud, Gloria & honore coronasti e[...]
Ascendit & per dissimilitudinis accessionem:
quia de passibili factus est impassibilis: de mor-
tali immortalis. Ascendit & per loci puritate:
quia secundum carnem ascẽdit ad illum locum
vbi diuinitas clarius apparet per elementi puri-
tatẽ. *Et nemo, ex vobis interrogat me quo vadis.* G[...]
enim videbitis me ascendentem in cœlum, nẽ[...]
erit opus vobis interrogare quo vadam, viden-
tes quod ad cœlum ascendam. Qui enim inte-
rogat, dubitat. Sed quamuis sciatis me ad patri
ire, ad quem vtique ire, gloria & gaudium est,
tamen inde tristitia implebit cor vestrum. Sic e-
nim fratres charissimi, in recessu alicuius amici
& familiaris nostri, non possumus non tristari:
quomodo discipuli in recessu sũmi magistri de[...]
& domini nostri, tam sibi dilecti, potuerunt n[...]
contristari? Propterea necessariũ erat eis, vt h[...]
eis dicerentur, & vt consolatio cito ad futur[...]
eis promitteretur. Porrò fratres mei, omni[...]

Omnis Christi actio christiani est eruditio.

Christi actio, christiani est eruditio. Sicut enim
Christus est filius dei per naturam: ita christi-
anus est filius dei per gratiam. Sicut ergo est ge-
neratus à patre ineffabiliter: ita christianus est
regeneratus per baptismum à deo patre inuisi-
biliter. Sicut Christus est missus in mundum
vt patris impleret dispensationẽ: ita christianus
est missus à deo patre in mũdũ, vt eius impleat

voluntatem. Si ergo ad exemplum Christi christianus nec loquitur, nec operatur ex se, sed ex deo, patris quærit gloriam: consummato sic bene termino huius vitæ, potest & etiam dicere cum Christo: Vado ad eum qui me misit. & nemo de huiusmodi transitu iusti debet dubitare vel interrogare quo vadis? vt quidam seculares minus credentes solent dicere: Quis scit quo vadunt animę morientium? Sed fidelis non interrogat, nec dubitat, sed scit absque dubietate animam iusti ad requiem sibi a deo præparatã ire. Quod quanuis ita verum sit, tamen fidelis iusti obitum sine tristitia non potest aspicere, quoniam pium est gaudere Martino, & piũ est flere Martinum.

Sequitur pars secunda, in qua dominus ostendit ascensum suum ad patrem discipulis expedire, cum subiungit. *Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam*, & quare expediat subiungit, *si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos.* Quid est domine quod dicis? Nõne tecum erat & est spiritus paracletus inseparabiliter? Nonne etiam eum in terra discipulis dedisti? Propterea quomodo non potest venire paracletus, qui essentialiter vbiq; est? Venire fratres mei spiritum sanctum in nos, nihil aliud est, quàm donum & gratiam eius venire in nos. Et gratiam quidem spiritusancti iam dederat dominus discipulis in terra, sed non ita plenariè sicut in die Pẽtecostes. Sed quare fratres mei, nisi dominus Iesus ad patrem iret, spiritus sanctus ad discipulos nõ plenariè veniret? Quia quãdiu

Spiritum sanctum in nos venire quid.

discipuli dominum carnaliter videbant, non al-
tius mentem suam ad contemplationem dei-
tis erigebãt. Propterea auferẽda erat eis species
corporalis, & in cœlum ipsis cernentibus sub-
uehenda, vt mente dominum sequerẽtur ad cœ-
lum, & illuc semper desiderio suspirarent, quo
dominum ascendisse conspexissent. Sed etiam
hodie fratres mei, nisi subtrahatur nobis ad tem-
pus consolatio temporalis prosperitatis, non
erigitur desiderium nostrum ad gaudia æternæ
Cãtico. 9. consolationis. Propterea orat spõsa in cantico
amoris dicens: fuge dilecte mihi, & assimilare
capræ, hinnuloque ceruorum, super montes a-
romatum. Capra hinnulusque ceruorum, cum
forte ab homine videntur, quam cito fugiẽtes
se subito subtrahunt humanis aspectibus. Est
ergo, ac si dicat sponsa: Si ita domine Iesu Chri-
ste, est necessarius mihi temporalis & corpora-
lis recessus tuus, fuge per corporalem recessum
super montes contemplationum & virtutum,
vt illuc te sequatur desiderium nostrũ. Oremus
& nos fratres mei, domine Iesu christe, si scis
nobis expedire, subtrahatur à nobis consolatio
temporalis prosperitatis, vt magis ac magis ex-
gatur desiderium nostrum ad gaudia perpetuæ
consolationis.

Sequitur pars tertia, in qua promittit domi-
nus se missurum discipulis spiritum sanctũ, &
subdit. *Si autem abiero, mittam eum ad vos.* Ac si di-
ceret: Non tristemini de recessu meo corpora-
Quare spi- li, quoniam non relinquam vos orphanos, non
ritus san- relinquam vos desolatos, sed mittam vobis co-

ſolatorem. Vocatur autem conſolator ſpiritus ſanctus, quoniam eius eſt inſpirare mentibus conſolationem, dolentibus remedium, inconſultis conſilium, inſipientibus ſapientiam, triſtibus iucunditatem. Vnde propheta, Secundum multitudinem dolorum meorũ in corde meo, conſolationes tuæ letificauerunt animam meã. Et idem de eodem. Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Quia ergo tanta & tam vtilis conſolatio non potuit dari Apoſtolis, niſi dominus ab eis corporaliter recederet, orandum fuit eis, vt ipſe ab eis ad tempus corporaliter abſentaretur: quatinus ſpiritusſancti ſuperexcellens conſolatio eis inuiſibiliter præberetur. Orandũ quoq; eſt & nobis fratres chariſsimi, quantũuis temporalis proſperitatis conſolatio nobis ad tempus ſubtrahatur, vt ſpiritusſancti conſolatio nobis inuiſibiliter præbeatur.

Pſal. 93.

Pſal. 146.

Sequitur pars quarta, in qua oſtẽduntur quatuor commoda, quæ ſpiritus ſanctus erat diſcipulis collocaturus: correctio ſcilicet, doctrina, prophetia, & virtus. Quod correctionem eſſet eis daturus, oſtenditur, cum dicitur: *Cum autem venerit ille, arguet mundum de peccato, de iuſtitia, & de iudicio.* Arguit enim ſpiritus ſanctus mũdanos homines, vel per ora prædicatorum, vel per interiorem inſpirationem. Per ora prędicatorem, ſicut per Ioannem clamat, Genimina viperarum quis docebit vos fugere à ventura ira? Agite dignos fructus pœnitentię. Per interiorẽ inſpirationem, vt quando ſine prædicatore inte

Matt. 3.

Psal. 59. riorem inspirat compunctionem. Vnde Dauid ad dominum: Commouisti, inquit, terram: id est, terrenam mentem: Vt à securitate sua mota timeret: & conturbasti eam, vt à se diffideret. Sed quia domine, diabolicum est, non tuum, ad desperationem impellere, sana per gratiam contritiones eius, quia commota est. Arguit autem spiritus sanctus mũdum de tribus: de peccato infidelitatis, quod exponens subdit: *Quia non crediderunt in me*, cum me scilicet carne præsentem viderẽt. Arguet & de iustitia, de iustitia scilicet fidei. Iustitia autẽ fidei est, credere quod non vides, quod ipse exponens subdit: *Quia ad patrẽ vado, & iam non videbitis me.* Quasi diceret: Arguet eos, quia nec in me præsentem in carne, nec in me ad dexteram patris sedentẽ, credere noluerunt. Arguet & de iudicio, id est, de dãnatione: quia inquit, Princeps huius mũdi iam iudicatus est. Quasi diceret: incutiet eis timorem, ne damnantur, sicut diabolus damnatus est. Quod sit collaturus doctrinam, ostẽdit cum dicit: *Quoniam adhuc*, inquit, *multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* subaudi necessariam. In quo dominus tradit doctoribus formam æstimandi personã cui loquuntur: vt videlicet simplicioribus simpliciora, & perfectis perfectiora dogmatizent. Hoc contra quosdam est, qui simplicibus quibus subtiliora & obscuriora prædicant, vel plana, verbis obscurioribus obnubilant, volentes magis quantum sciant, aliis ostentare quã pro-

Spiritus sanctus arguit mundum de tribus.

desse: Cum doctor doctorũ dñs Iesus Christus, in quo sunt oẽs thesauri sapiẽtię & sciẽtię abscõditi, simplicia & simplici sermone simplices docuerit, seruans locum spirituisancto, qui in die Pentecostes rudes subitò fecit sapientes. Et cum doctor gentium dicat, Ego non potui loqui vobis tanquam spiritualibus, sed tanquam carnalibus: tanquam paruulis in Christo lac potum dedi vobis, non escam. *Cum autẽ*, inquit, *venerit ille spiritus, &c.* Sicut spiritus sanctus vocatur spiritus consilij, & spiritus consolationis: ita dicitur spiritus veritatis, Et quare? Subdit: *Quia docebit vos omnem veritatem*: subaudi, vobis necessariam. Et hoc ad differentiam malignorum spirituum, qui dicuntur spiritus erroris & falsitatis, quoniam docent omnem errorem & falsitatem. Qui etsi nõnunquam dicant aliqua vera, tamen illa dicunt ad decipiendum. Vnde miror illorum dementiam, qui diabolum consulere & illi credere non verentur, nec timent. Insanissimum quippè est, inimicum salutis suę, de salute sua consulere. Vt autem ostẽdatur eadem esse operatio filij & spiritussancti, non alia docebit spiritussanctus, nisi ea quæ filius habebat docere, si discipuli portare potuissent. *Non enim*, inquit, *loquetur a semetipso*, sed sicut est à patre & filio: ita scit & loquitur à patre & filio, audire quippe spiritus sancti à patre & filio, nihil aliud est quàm scire à patre & filio. Quod autem collaturus sit spiritussanctus prophetiã, ostendit cum subdit: *Quæ uentura sunt, annunciabit vobis*: Quod impletum est in Ioanne Euan

1 Cor. 3.

Maligni sunt spiritus erroris & falsitatis.

gelista, qui per spiritum sanctum Apocalypseos librum scilicet propheticum scripsit: Et in Agabo propheta, & filiabus Philippi: qui in spiritu futura predixerunt. Quod vero collaturus sit gratiam virtutum ostendit, cum subdit: *Ille me clarificabit*. Clarificabit quippe me, cum discipulos meos faciet in nomine meo virtutibus & signis choruscare. Clarificabit me, cum claritatem meam faciet per vniuersum mundum innotescere. Itaque fratres mei, oremus illum paracletum, illum spiritum consilij, spiritum consolationis, & doctorē veritatis, vt arguat intus nos de peccato: commoueat intus temeritatem mentis nostræ, faciat peccata nostra nobis displicere: arguat nos & statuat contra faciem nostram, vt turpitudinem nostram erubescentes, nos accusemus, peccataque nostra ploremus, vt ipse per misericordiam suam sanet nos, qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Cui est honor & gloria per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quinta post Pascha.

Iaco. I. E*Stote factores verbi, & non auditores tantū, fallētes vosmetipsos, &c.* In hac lectiōe fratres charissimi, hortatur nos Apostolus Iacobus, vt non tantum audiamus verbum. Dei, sed etiam faciamus. Ostendens primo cui sit similis ille, qui tantum est auditor verbi Dei. Secūdò quid boni cōsequatur ille qui eius est factor. Tertiò ostendit quæ sit falsa religio. Quartò quæ sit vera. Ostendit igitur primò de auditore verbi dei, & non factore, quid patiatur, quoniam scilicet

à seipso

à seipso fallitur. Frustratur enim hîc opinio illius, quia est falsa; & in futuro spes ei9, quia erit vana, quoniam nihil proderit ei in futuro verbum Dei audiuisse quod noluit facere. Et hoc ostendit per similitudinem dicens: *Quia si quis est auditor verbi & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultũ natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Sicut enim illi nihil profuit vultum suũ vidisse in speculo, qui statim oblitus est, ita nihil prodest verbum Dei audiuisse ei qui noluit facere: imò etiam nocet. Vnde Dominus ait de Iudæis: Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent: subaudi tantum quantum habuerunt: quia audierunt, & non fecerunt. Et alibi: Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciẽs, plagis vapulabit multis. Et Apostolus Petrus, Melius est viam veritatis non agnoscere, quàm post agnitionem eius retrò abire. Nemò igitur fratres vestrum se fallat, putans se misericordiã inuenire, ideo quòd frequenter audit Missam, & legem Dei, & prædicationẽ. Qui enim audit & non obedit, seipsũ plus obligat & fallit. Sed & propterea nemo dicat, vt quidem solẽt, Non audiam verbum Dei, quoniam si audirem & non obedirem, magis reus fierem. Nemo fratres hoc dicat, quoniam ignorans ignorabitur. Et iterũ, Verba oris eius iniquitas & dolus: Noluit intelligere vt bene agere. Ignorantia quippè, quæ nascitur ex contemptu, neminem excusat, sed potius accusat: præsertim in re quam necessarium fuit scire.

Ioan. 15.
Lucæ. 12.
2. *Petr.* 2.
1. *Cor.* 14.
Psal. 35.

Verbum dei audiẽnum & faciendũ. Sicut igitur reus est qui verbũ Dei audit, &nõ obedit, ita reus est, vt qui obediret, audire n-luit. Cõparat autẽ Apostolus satis cõuenient sacrã scrpturam speculo. Quoniã sicut mulier spõso suo placere cupiẽtes, aspiciũt vultum s in speculo, vt fœda corrigãt & pulchra pl⁹ orn ita animæ fideles christo placere cupiẽtes, aspiciunt se in sacra scriptura, vt ea quę in se turp sunt emundẽt, & pulchra plus ornẽt. Considere mus igitur fratres vultũ.i.cognitionẽ, natiuitatis nostrę in speculo huius scripturę Iob, Homo nat⁹ de muliere, breui viuẽs tẽpore, repletur multis miseriis. Et possumus cõsiderare hic qualis sit homo, quia scilicet per conceptionem reus per breuitatẽ vitæ semper formidolosus, per miserias culpæ & pœnæ calamitosus.

Iob. 14.

Sequitur pars secũda, in qua ostenditur quid boni consequatur factor verbi, cum subditur. *Qui autem perspexerit in lege libertatis, & permãserit in ea, factus factor operis, non auditor obliuiosus, hic beatus in facto suo erit.* Legem libertatis vocat hic Apostolus euangelium, quoniam liberat nos à seruitute veteris legis, à seruitute peccati, & a seruitute diaboli. In qua qui perspexerit intelligẽdo, & permãserit in ea assiduè meditãdo, factus factor operis obediendo, non auditor obliuiosus, hic beatus in facto suo erit. Sũt autem fratres mei quidam qui in lege perspiciunt bene eam intelligentes, sed non permanent in ea, nisi quandiu in ea lucra perspiciũt temporalia, vt sunt quidam prędicatores & sacerdotes. Sunt & quidam qui in ea assiduè permanent,

Lex libertatis euangelium.

meditando, legendo, & inquirendo, vt quidam studiosi magistri, sed nō ad hoc vt eam faciant, sed vt sapientes appareant: Sed nec isti, nec illi sunt beati, sed solus factor legis erit beatus.

Sequitur pars tertia, in qua ostenditur quę religio sit falsa, cum subditur: *Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* In vno exēplo ostendit quod vniuersaliter intelligitur. Vniuersaliter quippè illa religio est falsa: quę cū cętera vicia caueat, vnū cauere negligit. Sicut enim nō est aliquis sanus, nisi omnia morborum genera euitauerit: ita null⁹ verè religiosus erit, nisi omnia viciorum genera saltem criminalia euitet. Sunt enim, vt hic legitur, quidam qui cum Ecclesiam frequentent, ieiunent, orent, contineāt eleemosinas tribuāt, cęteris euitatis viciis, linguam solam non refrenant, sed seducunt cor suum: quia quanto se putant religiosiores & à peccato liberiores, tāto sunt in lingua effreniores, aliorum peccata iudicantes, detrahentes, maledicētes, vaniloquio dediti & multiloquio. Sed horū vana est religio: quia vt ait Salomon, Mors & vita in manibus linguæ. Et idem Iacobus: Sicut modicus ignis magnam incendit siluam: ita & lingua cum modicum sit membrū, totam contaminat vitam. Similiter sunt alij in Ecclesia, qui cum corpus edomuerint, luxuriā euitauerint, linguam refrenauerint, & cętera vicia fugerint, tamen auariciam non cauent, dicētes se prouidere vel filiis vel filiabus, vel familiæ vel pauperibus, & ita cor suum seducunt, cū

Religio.

Omnia vicia cauenda.

Proue. 18.
Iacob. 3.

ſcriptum ſit: Omnis auarus, quod eſt idolorū ſeruitus, non habet partem in regno Chriſti & dei. Itaque fratres mei, omni cuſtodia cuſtodi cor veſtrum. Quid enim valet cæteras portas vrbis obſeraſſe, ſi per vnam hoſtis intrauerit? Itaque fratres mei, nihil valet cætera vitia euitaſſe, ſi vnum adhuc remanſit.

Sequitur pars quarta, in qua oſtenditur quæ ſit vera religio, cum ſubditur. *Religio ſancta & immaculata apud Deum & patrem hæc eſt viſitare &c.* Quaſi diceret: hic eſt verè religioſus, qui apud Deum patrem, & propter Deum patrem, eſt ſanctus & immaculatus. Et in quo ſit ſanct⁹, oſtendit cum ſubdit. *Viſitare pupillos in tribulationibus eorum.* In quo vero ſit immaculatus oſtendit, cum ſubdit: *Et immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.* Religio fratres mei, eſt cultus deo debitus. Dicitur autem religio à religando, quia ſcilicet nos religat & confęderat vni Deo. Conſiſtit autem in tribus, vt hic innuit Iacobus: in timore Dei, in puritate ſui, in dilectione proximi. In timore Dei non ſeruili ſed filiali, vt ſcilicet ſit timor cū amore, & amor cum timore. Deus enim timendus eſt, quia eſt deus, & amandus quia eſt pater. In timore igitur & amore dei, & in obſeruantia mandatorum eius, conſiſtit vera Religio. Vnde Salomon, Time deum & mandata eius obſerua: hoc eſt omnis homo. Obſeruantia vero mandatorum Dei conſiſtit in duobus: in puritate ſui, vt ſcilicet ſe cuſtodiat homo immaculatum à viciis huius ſeculi, & in dilectione proximi, vt ſcilicet viſitet pupillos, vi-

Religio quid

Religio in tribus conſiſtit.

Eccle. 2.

Obſeruatio mādatorum dei in duobus cōſiſtit.

duas,& egentes in tribulationibus eorum. Itaque fratres,timeamus pariter & diligamus deũ: ex timore cauentes eum offendere, & ex amore ei obedire ſtudẽtes. Cuſtodiamus propter amorem eius nos immaculatos à viciis huius ſeculi, ab ingluuie,à luxuria,à cupiditate, ab auaricia, ab inuidia,ab ira, a ſuperbia & à cæteris viciis, & his contrarias virtutes amplectamur, abſtinentiam,continentiam, mundi contemptum, munificentiam,manſuetudinem, amorem,humilitatem,cęteraſque virtutes. Viſitemus etiam egentes in tribulationibus ſuis, paſcendo eſurientes,potando ſitientes, hoſpitando peregrinos,veſtiendo nudos,viſitando infirmos & incarceratos: redimendo captiuos, ſepeliendo mortuos,errantes corrigendo, incõſulatis conſulendo,& cætera opera pietatis excercẽdo,hęc enim fratres, hæc eſt ſancta & immaculata religio,cuius & meritum & præmium det nobis omnipotens Dominus. Amen.

Dominica quinta poſt Paſcha.

D*Ixit Ieſus diſcipulis ſuis, Amen amen dico vobis: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, &c.* Quadripartita eſt lectio iſta fratres mei. Primò enim inſtruit Dominus diſcipulos ſuos ad petendum: ſecundò prædicit eis quando recte ſcient petere. Tertiò oſtendit tũc Patrem ad audiendũ eos fore propicium: quartò ſubiungitur diſcipulorum reſponſio. Primo enim inſtruens diſcipulos ſuos ad petendũ, ait: *Amen amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* His verbis inſtruit nos *Ioan. 16.*

Dominus fratres mei, vt si volumus petitum dari nobis, petamus quid, & à patre, & in nomine Iesu christi. Et si ista tria concurrerint, cõfirmat per duplicationem affirmatiui aduerbij, *Amen*, quia dabit nobis. Ille petit quid, id est, aliquid: qui petit illam vnam petitionem, quam psalmista postulat, dicens: Vnam petij à
Psal. 26. domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Et de qua
Matth. 6 dominus alibi, primum quærite regnum dei & iustitiam eius. Illud enim in comparatione temporalium bonorum, verè est quid, quia est perpetuum, immutabile, & sufficiẽs. Quicquid vero temporale est, non est verè quid, quia est variabile, labile, & insufficiens: Vnde illorum
Ecclesi. 1. nullum satiat habentes. De quibus Salomon, Vanitas vanitatũ & omnia vanitas. Non enim verè est, quod modò est, modò non est. Qui ergo tale petit, quicquam non petit. Vnde & hic dominus subiungit, *Vsquemodo non petistis quicquam in nomine meo*. Multa siquidem petierant
Matt. 20 discipuli à Domino. Petierant Iacobus & Ioan
Luca. 9. nes vt sederent, alter ad dexteram, & alter ad sinistram eius in regno suo. Petierant, vt ignis de
Ioan. 2. cœlo combureret Samaritanos. Petierat beata virgo vinum in nuptiis. Petierant discipuli salutem filiæ chananeæ: & tamen dicit eis dominus, Vsquemodo non petistis quicquam. Quia enim temporalia quærebant, quicquam non petebant: Sed quid petere debeant, ostendit cũ subdit. *Petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum*. Et accipietis, subaudis, si à Patre, & in

nomine Iesu petatis. In hac vita fratres mei, nõ potest esse plenũ gaudiũ, sed particulare, insufficiens, & breue. Particulare, quoniam si in aliquo succedit, huic homini non succedit. Insufficiens, quoniam in quo ei succedit, in eodem optat melius adhuc succedere sibi. Breue, quoniam vt ait Salomon: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Cæterum econtrario in futura vita erit plenum gaudium, quoniam erit vniuersale, sufficiens & æternum. Vniuersale, quoniã in omnibus benè succedet: sufficiens, quoniam nemo melius sibi succederet volet. Æternum, quoniam nullus meror ei succedet. Itaque fratres mei, edocti à domino, non petamus mala à domino, vt quidam faciunt, petentes damnum proximi, vel mortem inimici. Nec petamus à domino vana, vt quidam faciunt, petentes diuitias, glorias, honores voluptates, & gaudia mundana, sed potius petamus immutabile bonum, petamus vt gaudium nostrum sit plenum. Sed & si quando temporalia bona petimus, propter regnum cœlorum & ad regnum cœlorum ea petamus. Non nego enim fratres mei, à domino petenda esse temporalia, præsertim cum Ecclesia quotidie oret pro pace, pro sanitate, pro fertilitate: sed ista cum finis rectitudinę, & cum conditionis discretione, petenda sunt. Qui enim ea propter se, non propter regnum cœlorum consequendum petit, malè petit, nec exaudiri mereretur. Vnde Iacobus, petitis & non accipitis, eo quod malè petatis, vt in concupiscentiis vestris

Preue. 14

Quæ domino petẽda, & nõ.

Bona temporalia quo fine petenda.

Iacobi. 4.

insinuatis. Rursus, qui sine conditionis discretione petit temporalia, stultè petit, nec exaudiri meretur. Indiscrete petit Paulus à se tolli angelum satanæ, qui vtique sibi necessarius erat ad conseruationem humilitatis: vnde nec exauditur, sed ei dicitur: Virtus in infirmitate perficitur. Vnde idem de se ibidem dicit: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis, angelus satanæ qui me colaphiset. Proinde fratres mei, regnum dei propter se & principaliter petamus: Temporalia verò non propter se, sed propter illud, & cum conditionis discretione: vt videlicet det nobis ea si placet, & si scit ea nobis expedire. Qui nouit melius nobis quæ expediant nobis. Quem modum petendi ipse nobis exemplo sui demõstrauit, qui cum conditione calicem passionis à se transferri rogauit, dicens: Pater si possibile est, transeat à me calix iste. Cœlestium verò & spiritualium bonorum tanta est dignitas, quod ea absolutè & sine conditione postulamus. A quo petere debemus? A deo patre. Porrò cum pater, & filius, & spiritussanctus, sint vnus auctor & donator, tamen omnes ferme orationes dirigit Ecclesia ad Patrem, paucas ad filium, pauciores ad Spiritum sanctum. Sed pręcipiente mediatore nostro Iesu Christo, à Patre omnia bona petamus, quoniẽ ipse est principiũ filij & spiritussancti, omniũque bonorũ. Vnde & in oratione dominica ad deũ patrẽ dirigimus sermonẽ, vocantes eũ patrẽ, quoniã more patris pius est super nr̃as petitiones iustas, si per obedientiam

2.Cor.12.

Matt.26.

& sanctitatem digni eius filij extiterimus: alias tãquam degeneres & indignos minimè nos audit. Scriptum est enim, Qui obturat aurem suã ne audiat legem, oratio eius execrabilis est. Et Esaias: Cum leuaueritis ad me manus vestras, auertam faciem meam à vobis, & cum multiplicaueritis orationes, non exaudiam vos. Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. In quo petere debemus? in nomine, id est, in fide Iesu Christi. Quod vtique facimus, si veri christiani Christi veram fidem & doctrinam tenemus. In christo enim, & per Christum mediatorem nostrum, qui est auctor & actor nostræ redẽptionis, per quẽ habemus accessum, & qui pro nobis interpellat apud patrem, salutem à patre obtinebimus. Vnde & omnes ferè orationes, per dominum nostrum Iesum Christum, cõcludun tur: Quoniam non est aliud nomẽ in cœlo, nec in terra in quo oporteat nos saluari. Quia ergo Iudæi & pagani, falsique christiani, in fide Christi non petunt, æternam salutem obtinere non possunt. Itaque fratres mei, si petieritis quid, & á patre, in nomine Iesu Christi, illud proculdubio pater dabit vobis. Non ait illis, pro quibus petetis? Nam praua vita reproborum multotiẽs obstat, ne dominus orationes pro eis factas exaudiat. Vnde dominus per prophetam. Et tu fili hominis non assumas laudem & orationẽ pro populo isto, quoniam nõ exaudiam te. Et alibi, Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Ac si diceret: nec etiã eos qui in impetratione orationis pro-

Prou. 28.

Esa. 1.

Christus auctor & actor nostræ redẽptionis.

Acto. 4.

Hierem. 9

Hiere. 15.

bãtur viguiſſe, audiam pro iſtis. ſed & ſi fratres mei, non dabitur pro quibus reprobis poſtulaueritis: tamen dabitur vobis, quoniam vos ab opere pietatis, ſine mercede non eritis. Iuxta illud Pſalmiſtæ, Et oratio mea in ſinu meo conuertetur. Et illud euangelij, Et ſi fuerit ibi filius pacis, requieſcet ſuper eũ pax veſtra. Sin autẽ ad vos reuertetur. Illud quoq; notandũ eſt, quòd nõ ait, mox dabit vobis: Quoniam & ſi dominus differt, tamen non aufert petitiones veſtras, ſed prorogat, vt vos magis rogetis, & magis mereamini: Qui tamen poſt longam inſtantiam proculdubio dabit vobis: quoniam vult vt pater, & poteſt vt deus. Quoniam verò prædicta euangelij verba Apoſtolis adhuc ſimplicibus plana & aperta videbantur, & ideo aliquando aliquid petentibus & non conſequentibus, non vera eſſe videantur, oſtendit dominus ea ſubtilius quàm ſonarent, perſcrutanda, cum ſubdit: *hæc in prouerbiis loquutus ſum vobis*. Prouerbiũ quippe eſt ſermo breuis & planus, ſubtilius quàm ſonet intelligendus.

Pſal. 34.
Luca 10.
Prouerbiũ

Sequitur pars ſecunda, in qua prædicit dominus diſcipulis, quando rectè ſcient petere, cum ſubdit: *Venit hora cum iam non in prouerbiis loquar vobis, ſed palam de patre annunciabo vobis*. Hæc hora fratres, fuit poſt aſcẽſionem & ſpiritusſancti miſſionem, quando illa verba quæ diſcipulis prius minus intelligentibus, fuerant prouerbia facta, ſunt ad intelligendum plana & aperta: quando & per ſpiritum ſanctum de arcanis dei patris, filius eos altius inſtruxit: de qua hora &

ſubdit: *In illo die, in nomine meo petetis*. Tũc enim tantum æternam ſalutem, vel ad eam petierunt Vtinam fratres mei, & vos & nos, Dominus per ſpiritum ſanctum ſuum intus inuiſibiliter erudire dignetur, vt verba ſacræ ſcripturæ, quæ nobis ſunt quaſi obſcura prouerbia, fiant nobis lucida & aperta, quatenus de dei gloria & dulcedine altius valeamus intelligere, & per contemplationẽ deguſtare: vt omnibus ſpretis temporalibus, eam ſolá deſideremus & flagitemus, dicentes cum Pſalmiſta, Quid enim mihi eſt in *Pſal*. 72.
cœlo, & à te quid volui ſuper terrã? Nemo fratres, de ingenio ſuo, nemo de ſtudio ſuo, vt quidam faciunt, ſcripturas intelligere præſumat: Quoniam niſi clauis Dauid, quæ aperit & ne- *Apo*. 3.
mo claudit, claudit & nemo aperit, nobis aperiat, clauſus erit nobis ſanctarum liber ſcripturarum: Et clauſa erit nobis contemplatio diuinæ dulcedinis, de qua ait Pſalmiſta, Quam ma- *Pſal*. 30.
gna multitudo dulcedinis tuæ domine, quã abſcondiſti timentibus te. Abſcondiſti à negligentibus, & reuelaſti timentibus te. Hoc eſt quod dominus ait: Abſcondiſti hæc à ſapientibus & *Matth*. 11
prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Poteſt etiã *Lucæ* 10.
fratres, & hæc hora intelligi vita futura, quãdo nõ iam exterius per prouerbia loquetur dominus, ſed rebus ipſis nobis loquẽtibus, palam de patre annũciabit nobis: Iuxta quod Paulus ait, videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, 1. *Cor*. 13.
tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte, tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum. *In illo*, inquit, *die in nomine meo petetis*. Rutilante

quippè æterni diei sole animabus sanctorum non iam temporalia, sed solam stolam immortalitatis, & sibi iam alteram habentibus, & fidelibus adhuc in terra laborantibus, vtranque meruerint postulare.

Sequitur pars tertia, in qua ostendit dominus patrem fore pronum ad audiēdum discipulos, quando petierint in nomine suo dicens: *Et non dico, quia rogabo patrē pro vobis, ipse pater amat vos.* Ac si dicat: Tunc quando petetis patrem in nomine meo, dico quia non rogabo tunc patrem pro vobis, tanquam durum ad audiendum vos: Ipse enim pater amat vos, sicut & ego: & propicius erit ad audiendum vos. Patet igitur fratres mei, per contrarium, quoniam qui diuitias, vel honores, vel aliquid temporale petit à patre, nō petit illa à patre in nomine Iesu, id est ad salutē æternam, sed potius ad explendam voluntatem suam: proculdubio in tali petitione durum & difficilem inueniet patrem. Sed si forte dederit ei requisita, dabit ea in ira sua. Sed quid est cum subiungit, *ipse pater amat vos, quia vos me amastis, & quod quia à deo exiui, creditis.* Nunquid discipuli prius tempore vel causa amauerunt dominum, & ideo pater amat eos? Non fratres mei,
1. Ioan. 4. imo teste Ioanne, Ipse prior nos dilexit. Quia ergo pater discipulos amauit, discipuli deū amauerunt & crediderunt. Causalis enim coniunctio significat ibi, non causam essendi, sed causam intelligendi. Quod enim discipuli amauerunt & crediderunt deum, nō fuit deo causa vt eos diligeret, sed hominibus fuit causa, qua in-

tellexerunt quod deus eos amabat. Non enim deum potuerunt amare, nisi deus eos amasset, & eis amorem suum inspirasset. *Exiui*, inquit, *à patre, & veni in mundum: & iterum relinquo mundum, & vade ad patrem.* Ac si dicat: Non sufficit vobis credidisse quod exiui à patre per æternã natiuitatem, nisi & credatis me venisse in mundum per temporalem natiuitatem, & me iterũ relinquere mundum per corporalem recessum, & ascendere ad patrem per corporalem ascensionis glorificationem. Hos enim cum cæteris articulis fidei, fides catholica exigit, vt credam⁹.

Sequitur pars quarta, in qua discipuli respondent ad hoc quod dominus se in prouerbiis loquutum esse dixerat: & vẽturam horam, in qua nõ in prouerbiis, sed palam eis loqueretur: *Ecce* inquiunt, *palam loqueris, & prouerbium nullum dicis.* Quoniam namque discipuli exteriorem verborum domini planiciem intelligebant, putabant ipsa verba plana esse, & nullius subtilitatis profunditatem continere. Quorum etiam hodie sunt similes, qui solã scripturæ sacræ superficiem attendentes, nulla putant ibi arcanorum mysteria contineri. Sed scriptura sacra ita est temperata, quod in ea potest & paruulus ambulare, & gygas natare. In ea per exteriorem historiam vel moralitatem, pascuntur rudes, & per interiorem allegoriam exercentur sapientes. *Nunc scimus*, inquiunt, *quia scis omnia, & nõ opus est tibi vt quis te interroget: In hoc credimus, quia à deo exiſti.* Quia namque dominus eos de suis omnibus dubitationibus non solum instruebat,

ſed etiam interrogantes, quas facturi erant, re-
pondendo præueniebat, & ad occultas cogita-
tiones reſpõdebat: ſic eum omnia ſcire, & a deo
confitentur veniſſe. Ad occultas quippè cogi-
tiones & dubitationes reſpondere, diuinum est
2. *Para.6* non humanum. Vnde & ad eum per ſapientem
dicitur, Tu ſolus noſti corda filiorum hominum.
Quia ergo fratres mei, vbicũque lateamus, ante
oculos diuinæ maieſtatis ſumus: qui opera, di-
cta, cogitationes, & voluptates quantũcunque
occultas, ſpeculatur, propterea magna indita est
nobis neceſsitas honeſtè conuerſandi. Quoniam
ſi erubeſcimus aliquid turpe dicere, vel facere
ante oculos Regis vel principis terreni, quãto
magis ante oculos dei omnipotentis aliquid
turpe facere vel dicere debemus erubeſcere? Ab
ſtergamus igitur fratres mei, fletibus pœniten-
tiæ, noſtrorum ſordes peccatorum: corrigamus
vitam noſtram, & emundemus conſcientiã no
Matt.5. ſtram: Beati enim mundo corde, quoniam ipſi
ſoli deum videbunt. Oremus igitur ipſum qua-
tinus ipſę qui ſolus poteſt, emũdet cor noſtrũ,
vt ipſum in corde ſuo videre mereamur, per o-
mnia ſecula ſeculorum. Amen.

In Letania maiori.

Iaco.5. C*Onfitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro inuicem vt ſaluemini, &c.* Ad tria bona
fratres mei, nos hortatur Apoſtolus in hac le-
ctione, ad mutuã videlicet confeſsionẽ, ad mu-
tuam orationẽ: & ad mutuam correctionẽ. Sũt
Confeſsio neceßaria autem hæc tria bona, magna coram deo, & valde
nobis neceſſaria. Cõfeſsio quippè neceſſaria

est nobismetipsis: oratio & correctio nobis & *Mutua oratio.*
aliis. Per mutuã enim confessionẽ nosmetipsos
mundamus, & per mutuã orationẽ nos coadiu
uamus. Per mutuã correctionẽ, alter alterũ deo
lucrifacimus. Porrò ad confessionẽ nos monet
cum dicit, *Confitemini alterutrũ peccata vestra*. Vi-
dete fratres mei, quid sit confessio, & vnde di-
catur, quantum sit necessaria, cui fieri debeat, & *Confeßio quid.*
quando, & quomodo. Est autẽ cõfessio, flebilis
propriorũ peccatorũ enarratio. Hæc autẽ flebi-
lis esse debet, quoniam qui ad iactantiã, vel ad
delectationẽ peccata sua refert, nõ curat ea, sed
auget. Et hoc fratres mei, cõtra illos est, qui pec
cata sua, nõ cum habitu flebili, sed potius cũ ri-
sibili peccata renarrãt. Sed illi profectò peccata
sua nõ confitentur, sed potius prædicãt. Dicitur *Corde, ore, & opere cõfitendũ.*
autem cõfessio quasi cõmunis fassio: vt scilicet
corde, ore, opere, cõfiteamur nos peccasse: cor-
de pœniteamus, ore nos accusemus, opere satis
faciamus. Est autẽ cõfessio adeo nobis necessa-
ria, quod per eam peccata nostra dimittantur,
& sine ea non dimittantur. Quod per confes-
sionem peccata dimittantur, apparet in Dauid,
cui cũ accusaretur à Nathan Propheta de adul- *2. Reg. 12.*
terio cum Bersabee, & occisione viri eius, per
paradigma diuitis centũ oues habentis, & vici-
no pauperi vnicã ouiculã rapientis, peccatũ suũ
corã omnibus nõ erubuit cõfiteri dicens. Pecca
ui corã domino: & ait mox ei dominus per pro
phetã, Trãstulit dominus à te peccatum tuum.
Ecce fratres mei, quis sufficiat pensare viscera
diuinę misericordiæ, qui ad solã confessionem *Psal. 31.*
pctã & tã grauia destruit. Hinc ipse Dauid dicit,

Esa.43. dixi cõfitebor aduersum me iniustitiã meã domino & tu remisisti impietatem peccati mei. Quod verò sine cõfessione habẽti tẽpus ei ic... peccata non dimittantur, ostendit propheta... dicit: dic tu prius iniquitates tuas, ut iustificea... Et philosophus, Si operam, inquit, medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. Cui fieri debet confessio? Confessio criminalium debet fieri sacerdoti, & nominatim, qui solus habet potestatem ligandi atque soluẽdi, sicut & lepræ iudicium solis sacerdotibus in lege erat cõmissum. Confessio verò venialium, alterutrum & cuilibet, etiam minori, potest fieri: quoniã propter venialia non separatur homo à Deo, nisi vltra modum per incuriã excedat: sicut nec per scabiem vel per impetiginem, aliquis in lege separabatur à castris. Fit autem hæc confessio, nõ quod possit à peccatis absoluere: sed quia propter propriam humiliationem, & peccatorum nostrorum accusationem, & fratris orationem, mũdamur à peccatis. Vnde & nõ dicimus: Ego dimitto tibi peccata tua: sed dicimus orando, Misereatur tui omnipotens deus, & cę. Quando debet fieri confessio hæc? Omni tempore, quo nos peccasse cognoscim⁹. Siue enim domi, siue in agro, siue in via, peccauero: debeo statim dicere fratri qui mecum est: peccaui, ora pro me. Qui si non aderit, debeo confiteri deo dicens: domine peccaui, miserere mei. Pręcipuè fratres in prima diei hora, debemus confessionem facere de his quæ in nocte delinquimus. & in cõpletorio de his quæ in die peccauimus. Et maxi

Cui debet fieri confeßio.

Quando debet fieri confeßio.

debemus

mè fratres, quādo accedere volumus ad Missam vel ad aliud sacramentum celebrandum, vel suscipiendum, per confessionem nos mundare debemus. Quæ confessio benè significatur per labium æneum in lege, quod posuit Moyses ad introitum tabernaculi, in quo sacrificaturi manus emundarent. Quomodo cōfiteri debemus? Cum cordis compunctione, cum vultus humilitate, cum pectoris tunsione, cū corporis supplicatione, cū vocis flebilitate. Ad mutuā verò orationē nos hortatur Apostolus cū subdit: *Et orate pro inuicem, vt saluemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua.* Est autem oratio pius mētis affectus ad deum: qui quandoque pigritante animo excitatur per vocem. Oratio igitur non est vox, sed potius mentis affectus, qua scilicet affectamus aliquid obtinere à deo. Et hęc debet esse pia, quoniā quæ ad pietatem pertinent, debem⁹ per orationē postulare. Quādo enim animus noster in oratione pigressit, debemus illū per vocē excitare, vt sonus oris intrās per aures, excitet pigritiā mētis. Oratio igitur quæ fit solo corde, & si nō labiis, deo accepta est. Vnde & susanna tacēs dicitur clamasse propter vehemētē mētis intētionem, & à deo audita fuisse. Oratio verò quę solis labiis fit, nō est ante deū acceptabilis. Vnde & ipse dicit: Popul⁹ hic labiis me honorat, cor autē eorū lōge est à me. Ostēdit autē hic Apostolus pro quibus sit orādū, & quid, & oratio cuius, & qualis valeat & quātū. Pro quibus est orādū? ꝓ inuicē, id est pro fratribus. Pro hęreticis enī & infidelib⁹, & in spm̄ sctm̄ peccā

Quomodo debemus confiteri.

quid est oratio.

Danie.13.

Matth.15

Esa.29.

tib⁹,nõ ita tenemur orare. Vnde & Ioãnes, E[...]
1. Ioan. 5. inquit,peccatũ ad mortẽ,pro eo nõ dico vt [...]
oret. Pro quibus si oramus, eorum non [...]
sed conuersionem petimus,& cum conditi[...]
videlicet subiungẽdo:sicut & vis, & scis D[...]
ne,ita eis facias.Quid est orandũ? *Vt salue[...]*
Non ait vt honoremini,vel gloriemini,vel [...]
ctemini in hoc seculo. De huiusmodi enim [...]
Iacob. 4. stulantibus,Iacobus ait:Petitis enim & nõ [...]
pitis,eo quod indignè petatis, vt in concupi[...]
tiis vestris insinuatis.Sed petamus vt in euã[...]
Matth. 6 lio præcipit dominus,Primum quęrite regnũ
dei & iustitiã eius,& hæc omnia adiicientur [...]
bis.Cuius valeat oratio ostendit,cũ subdit,*iu[...]*
Psal. 33. Nam oculi domini super iustos, & aures ei[...]
ad preces eorum. Vultus autem domini supe[...]
facientes mala. Qualis oratio valeat,ostend[...]
cum dicit, *deprecatio assidua*,id est,quæ intẽn[...]
nem habet & instantiã. Nã laxa & lassa oratio
impetrare nõ solet.Quantũ verò valeat,ostẽdi[...]
cũ dicit,*multũ valet*.Oratio quippè nobis à de[...]
impetrat veniã peccatorũ, collationẽ gratiarũ,
auersionẽ aduersitatũ,cõsolationẽ prosperitatũ.
Oratio diabolũ fugat, irã dei placat, nostrã viã
dirigit,& ad regnũ dei perducit.Oratio valet &
à quo fit,& pro quo fit: Et si illi pro quo fit nõ
valet,illi tamẽ à quo piè fit, valere,potest: Scri-
Psal. 34. ptũ est enim,Et oratio mea in sinu meo cõuer-
tetur.Porrò quãtũ oratio valeat,ostẽdit exẽplo
3. Reg. 17. Elię,& est argumentũ à minori.Nã si vnus ho-
mo sicut & nos passibilis, minas vnius mulier-
culæ fugiẽs,famẽ sustinẽs,& mortẽ timens,vna

oratione pluuiã auertit, & iterũ eã terris dederit: quid faciẽt pluriũ iustorũ orationes etiã assiduę? Ad correctionẽ vero & cõuersionẽ fratrũ peccantiũ nos hortatur, cũ dicit. *Si quis autem ex vobis errauerit, & cõuerterit quis eũ*, scilicet verbo vel exẽplo, vel oratione: *scire debet, quoniã qui cõuerti fecerit peccatorẽ ab errore viæ suæ, seruabit animam eius à morte.* Ostẽdit autem quã vtilis sit cõuersio fratrũ, & conuerso, & cõuertenti. Quantum est vtilis conuerso, qui saluat animã eius à morte. Sicut enim preciosior est anima q̃ corpus: ita maior est eleemosina quæ saluat animã nunquam moriturã, quã quæ saluat corpus necessario moriturum. Quantũ vero sit vtilis ipsi conuertenti, ostendit cum subdit: *Et operit multitudinem peccatorum*: subaudi propriorum. Scriptum est enim: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosina extinguit peccatũ. Nec solum conuersio fratris, operit peccata conuertẽtis: sed & ei acquirit coronam. Quot enim quis saluat animas, tot habebit coronas. Inde scriptũ est: quoniam sicut stellæ firmamenti fulgebũt, qui multos erudierint. Quę enim fratres charissimi, quę eleemosina, quæ victoria potest esse maior, quã ad similitudinem nostri redemptoris frangere seras inferni, eripere vasa captiuitatis, eruere reos de faucibus diaboli, & Christo lucrari? Itaq; fratres mei, mortem iam nobis instãrem, & districtum dei iudicium semper ante oculos nostros habeamus, & peccata criminalia quasi mortem fugiamus. Venialia verò & quotidiana peccata quotidie mutuis confessionibus cu-

Ecce.3.

Dane.12.

curemus, orationibus adinuicem nos adiu-
mus, alter alterius onera portemus, errante
crari deo satagamus, vt si non possumus, c
tot triumphis cum quot Petrus & Paul
saltem cum vno vel duobus, vel cum quot p
sumus, ad magnum diem iudicij & æterna
munerationis perueniamus, largiente dom
nostro Iesu christo, qui cum Patre & spiritu
sancto viuit & regnat deus in æternum. Amen.

In Letania maiore.

Lucæ. 11.

*QVis vestrum habebit amicum, & ibit ad e
media nocte, & dicet illi: Amice comm
mihi tres panes, quoniã amicus meus venit de via
me, & non habeo quod ponã ante illum.* Lectio i
fratres charissimi, per duas parabolas biper
est. Quoniam enim deus & dominus nost
nos orantes multotiens non statim audit,
differt: vt magis & magis orãtes, magis, ma
mereamur. Ideo per primam parabolam hor
tur nos, ne ab oratione fatigemur, vel de imp
tratione desperemus, sed potius oportune, or
tioni instemus: promittens quoniam import
ne petentes, oportunè proculdubio à deo exau
dientur. Sumit ergo istam parabolam de homi
ne qui ad amicum suum in necessitate recurr
Quem licet excusantem & se non posse subu
nire dicentem, tamen etsi non amicitia, salte
importunitate eum flectit sibi subuenire. Qua
tum ergo ad literam pertinet, duo in hac para
bola sunt nobis consideranda: videlicet neg
gentia quam habemus in nos, & bona volunta
quam deus habet erga nos. Et negligentiã qu

dem habemus in nos, quoniam in petitione & acquiſitione æternæ ſalutis negligentes ſumus: in petitione verò & acquiſitione temporalium feruentes ſumus. Nam ſi ingruat nobis aliqua neceſſitas temporalis, ſoliciti ſumus, dormire non poſſumus, & de media nocte ſurgentes diſcurrimus: amicos & vicinos fatigamus: fletibus & ſuſpiriis, precibus & promiſſis, pulſare nõ ceſſamus, donec quod nobis deerat, accipiamus. Cum verò ingruat nobis aſſiduè maxima omnium neceſſitatum, euitatio videlicet mortis æternæ: Et ad hanc euitandam negligentes ſumus, dormimus, non ſurgimus ante lucem: vt Deum & eius Sanctos, precibus, & promiſſione emundationis pulſemus: quatinus dimiſſis peccatis noſtris, mortem æternam euitare poſſimus. Quod ſi promiſerit Rex nobis vel Princeps ſecularis ſe daturum nobis diuitias vel honores huius mundi, quãto deſiderio eum ſequimur, & quanta diligentia ei famulamur? Ad iuſſum eius luſtramus mũdum, tranſfretamus ęquora: viſitamus barbaras nationes, non retinemur frigore, non æſtu, non periculis, non gladiis: Et hoc totum vt conſequamur, quas forte nunquam conſequuturi ſumus, falſas & breues huius mundi diuitias & honores. Nunc autem cum promittit omnipotens & verax Deus beatum & æternum regnum, negligimus ei obedire, & famulari contemnimus, nec etiã per ipſa proſpera eũ ſequi volumus. Vt quid hoc fratres? niſi quia radicẽ noſtrã in amorem mundi figimus, & deo promittenti regnum

Diligẽtia in rebus tẽporalibus.

Negligentia noſtra in rebus cæleſtibus quais.

cœlorum, vel non credimus, vel cōtemn...
Tamen Deus pater more pij patris, bonam
luntatem habet erga nos, negligentes exc
promissis inuitat, petere imperat. Et cert
tres, qui præcipit petere, cupit dare. *Petite*,
quit, *& accipietis, quærite & inuenietis, pulsat
aperietur vobis.* In quibus verbis fratres mei
bis ostendit quomodo postulandum sit, vt
reamur audiri. Non enim si sola voce petam
Matt. 7. audiri meremur. Ipse enim alibi dicit: No
nim omnis qui dicit mihi domine, domine,
trabit in regnum cœlorum, sed qui facit vo
tatem patris mei, ipse intrabit in regnum cœ
rum. Si ergo volumus intrare, petamus cor
quæramus opere, pulsemus perseuerantia. P
tamus deuotè orando, quęramus bene opera
do, pulsemus instanter perseuerando. Et nec
bitemus fratres, de impetratione: quoniam
ste veritate, qui prædicto modo petit, acci
& qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur.
xta mysticum verò sensum, amicus noster,
Ephes. 2 quem in nocte necessitatis recurrere debem
Deus pater est, qui, vt ait Apostolus, propter
miam charitatem suam qua dilexit nos, mi
lium suum in similitudinē carnis peccati. Am
cus verò ille, qui de via venit ad nos, est anim
noster, qui totiens à nobis recedit, quotiens
& nostræ salutis oblitus, ad terrena cócup
dum exit. Tunc verò de via ad nos venit, qu
In terrenis nulla satietas. de strepitu terrenarum cupiditatum, ad me
tandum de nostra suáque salute redit. Redit a
tem famelicus, quoniam in terrenis cupidit

tibus nulla ſatietas inuenitur. Nec nos, quid ante eum ponamus, habemus, quia diuina gratia, quæ cibus animi eſt, in manu hominis non eſt. Fame igitur amici cogente, non eſt morãdum, vt faciunt qui ſalutem animæ ſuæ procraſtinãt: ſed de media nocte peccati & ignorantię quam cito ſurgendum, & ad amicum vnicum noſtrũ, ſcilicet Deum patrem, quamcito feſtinando, tres panes ſunt ab eo poſtulandi, id eſt fides trinitatis, vel triplex ſacræ ſcripturæ intellectus, ſcilicet hiſtoricus, moralis, & myſticus: quibus animi noſtri eſuries valeat ſatiari. Sicut enim iuſtus ex fide viuit, ita & de omni verbo quod procedit de ore Dei. Ille deintus reſpondens ſe excuſat, dum clauſa exauditionis ianua auxiliũ ferre diſſimulat. Et ex hoc videtur, quia oſtium prædicationis clauſum eſt: & pueri, id eſt ſancti prędicatores à carnea veſte iam exuti, cum Deo ſunt in cubili æternæ requiei: Et ex his non videtur poſſibile quod deus ſurgat, vel per ſe, vel per miniſtros ſuos ad erudiendum nos. Quod hodie fratres eueniſſe videtur, dum prædicationis oſtium non minus in prędicatoribus quàm in audientibus videtur iam clauſum eſſe, vtriſque pariter deficientibus. Attamen nos fratres, ſi perſeuerauerimus precibus, ſuſpiriis, & fletibus pulſantes, dico vobis quoniam cum ſuo amore, cum noſtro clamore flexus, nobis panem miniſtrabit ſpiritualem.

Roma. I.

Sequitur alia parabola, in qua oſtendit dominus, quoniam non niſi bona dat deus Pater, & ea dat non propter meritum vel importunita-

tem nostram compulsus, sed statim propter affectum paternalem. Ostendit autem hoc, sumpto à minori argumento: quoniam si patres carnales cum non sint ex se boni, sed potius mali, nouerunt filijs suis petentibus nō mala, sed potius bona temporalia largiri, nō merito vel probitate filiorum tracti, sed paterna pietate: multomagis cœlestis pater, cum naturaliter sit bonus, dabit filij suis petentibus bona spiritualia & æterna, ductus sola, quam habet naturaliter, pietate. Iuxta literam fratres mei, pensemus in hac parabola, quā sit terrena & animalis pietas parentum carnalium in filios suos, & qualis sit vera charitas cœlestis patris in filios suos. Carnalis quippe pater plus intēdit nutrire corpus filij sui quàm animā: sollicitus multum ne filius suus esuriat, ne frigeat, ne à serpente feriatur, ne aliquo casu moriatur, thesaurū ei congregat: quocunque modo eum ditare festinat & hereditare: instruit eum in calliditate acquirendi diuitias & conseruandi. Cæterū si videat eum mendacem, si periurum, si fallacem, si cupidum & auarum, si rapacem & violentum, cōtemnit, imò potius gaudet, vocans eum sapientem & probum. Sed quid inde contingit? Postquam malus filius à malo patre instructus excreuerit, paternam vincit maliciam: Et primum in ipsum parentem exsurgit, eius vitam odit, eum exhæredat, & fame pereuntem se eum nosse dissimulat. O miser pater, cur filium super hoc accusas? Hoc facit quod tu eum docueras. Si eum pium inuenire volebas, quare

Carnalis patris studium in filiorum nutritione.

eum pium esse non docueras? Si eũ iustum inuenire volebas, quare eum iustum esse non docueras? hoc quod tradidisti ei, reddit tibi. Tales erant Israëlitæ, quos vocat Ioãnes genimina viperarũ, id est venenosos venenosorũ filios. Et dominus per Ezechielẽ: Ego sum Deus zelotes vindicãs peccata parentũ in filios, paternæ scilicet maliciæ discipulos. Sicut enim puniũtur parẽtes propter prauã instructionẽ filiorũ, ita puniũtur filij propter malã imitationẽ parentum. Cœlestis verò pater vera dilectiõe diligit filios suos, nõ solũ in hoc quod ab æterno eos elegit, & quod eos sanguine filij sui redemit, & quod eis æternum regnum præparauit, sed etiam in quotidiana correctione & eruditione. Odit enim eos in malo, & diligit eos in bono & ad bonum, in quo vera consistit dilectio: Qui enim parcit virgæ, odit filium suum. Et pater filium quem plus diligit, corripit. Sic ergo cœlestis pater filios suos reuocat à malo, prohibitionibus, minis, & flagellis. Trahit verò eos ad bonũ, mandatis, promissis, & beneficio gratiarũ suarũ. Itaq; patres & matres familias, cœlestẽ patrem imitamini. filios, nepotes, & etiam quoslibet amicos vestros, diligite in bono & nõ in malo. Diligite eos plus in anima q̃ in corpore, plus ad deum q̃ ad mundũ Optate & acquirite eis plus spũales diuitias q̃ corporales, plus cœlestes q̃ terrenas. Ab vbere instruite eos in dei timore, in fide, in spe, in charitate, in pietate, in patiẽtia, & humilitate, cęterisq; virtutibus & bonis morib⁹: Attẽdentes quoniã gloria patris

Lucæ. 3.

Prouer. 13

Cœlestis pater.

Prou. 10.

est filius sapiẽs: Et opprobriũ parentũ, est filius insipiẽs. Et sicut filius bonus est parẽtum suorũ benedictio: ita filius malus est parentum suorũ maledictio. Sicut enim bonum filiorum, est parentum qui eos docuerunt: ita malum filiorum est parentum, qui eos corrigere neglexerunt. Et ad hoc habemus exemplum, reprobationem videlicet Heli filiorumque suorum. Iuxta vero mysticum sensum, per panem significatur charitas, qua anima reficitur: & econtrario, per lapidem, duricia mentis in malo induratę, figuratur: per piscem verò, qui in absconditis aquarum viuit, fides quæ de absconditis & inuisibilibus est, exprimitur. Sicut econtrario per præsentem serpentem, venenum infidelitatis vel hæresis significatur. Per ouum quoque, in quo est spes fœtus, spes exprimitur: sicut econtrario per scorpionem, qui cauda, id est, fine corporis percutit, finalis desperatio denotatur. Si quis ergo fratres mei, à cœlesti patre postulauerit fidẽ, spẽ & charitatẽ, nũquid benignus & misericors pater dabit ei vicia harũ virtutũ contraria: videlicet infidelitatẽ, desperationẽ, & mẽtis duriciã? nequaquam. Quoniã apud eũ nõ est trãs-
Iacobi. 1 mutatio, nec vicissitudinis obũbratio. Quin potius si aliquis per ignorãtiã ab eo sibi noxia postularet, ipse qui nouit melius nobis, quid ex-
2.Cor.12. pediat nobis, eũ non exaudiret. Vnde nec Paulũ rogantẽ pro stimulo carnis amouẽdo, quod vtique ei noxiũ faciebat fore, noluit exaudire. In quo fratres, nobis prebet exemplũ, vt in bonis non in malis nostros exaudiamus amicos. Qui

enim aliquãdo in malo exaudit, se ei esse inimicum ostendit. Hinc est fratres, quod pius & misericors dominus, nos in multis malis desideriis. indiscretis petitionibus nostris, nos non exaudit. in quo se verum patrem & verum amicum esse nobis ostendit. Ipsum ergo super omnia & præ omnibus diligamus. Ipsum totis visceribus amplectamur: pro eo omnem turpitudinem & omne vicium vitemus: mundum fugientem fugiamus, & omnia transitoria, antequã ab eis relinquamur, relinquamus. Ad æterna bona toto desiderio festinemus, vt deum patrẽ verũ in decore suo videre mereamur. Amẽ.

In vigilia ascensionis Domini.

V*Nicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. &c*. Hanc lectionem fratres charissimi, sollicite debemus perscrutari, quoniam doctrina in ea cõtinetur, sine qua non potest esse salus. Agit enim hic apostolus de gratia dei, per quam solam, vt ait ipse apostolus, sumus id quod sumus: Inter articulos quippè fidei nostræ, etiam hoc necessarium continetur, vt credamus quod quicquid boni habemus, à deo gratis habemus. Qui vero gloriatur se aliquod bonum habere a se, vel ex meritis suis, gloriam non habebit apud deum. Habet igitur hæc lectio quinque partes. Primò enim dicit Apostolus vnicuique gratiam datam esse à Christo Secundò hoc probat auctoritate scripturæ. Tertiò ipsas gratias enumerat. Quartò ad quem vsum datæ sint, demonstrat. Quintò quem finem habeant, mani-

Ephes. 4.

Quicquid boni habemus, à deo gratis habemus

festat. Ait igitur primo Apostolus. *Vnicuique nostrum data est gratia secundum mēsuram donationis Christi.* Tria dicit: quod vnicuiq; nostrū data est gratia, & quod secundum mensuram, & quod à Christo. Licet autē per hoc quod ait Apostol: *Vnicuique nostrū*, intelligat solos ministros esse, tamen vniuersaliter verū est vnicuique homini gratiam à Christo datā esse. Cum enim gratia dicatur quicquid gratis datur, quicquid habet homo siue bonū naturę, siue bonū fortunæ (vt dici solet) siue bonū gratiæ: quia à deo datū est gratis, gratia dei dici poteſt. Quia tamē bona naturę & bona fortunæ tam bonorū quā malorū sunt communia, antonomaticè virtutes & vsus earū, qm̄ ꝓpria sunt bonorū tantū, gratiæ solēt appellari. Noluit enim dn̄s aliquā suam creaturam penitus ab aliqua participatione bonitatis suæ esse exortē, ne indecora & suo auctore indigna esse videretur, sed quālibet creaturā suam aliqua sua gratia priuilegiauit. Quare? triplici ratiōe: vt haberet quęlibet creatura aliquid in se, in quo diuinę bonitatis largitatē in se demōstraret: vt haberet vnde deo largitori gratias referret: vt haberet materiā per quē apud deū promereri posset. Itaque fratres mei, vnusquisq; de gratia sibi data se dignū exhibeat: de ea deo auctori gratias reddat: per eā fratribus suis subministrādo, maiora promereri satagat. Qui habet sapientiā, rudes instruat. Qui habet potestatē, ecclesiā, pupillos, & viduas defendat. Qui habet diuitias, inde inopibus suffragetur. Qui habet gratiā familiaritatis apud principē: pro paupe-

Quid dicatur gratia.

ribus apud eũ loquatur. Qui habet eloquentiã, inde incõsultis patrocinetur. Qui nouit aliquã artẽ, inde indigẽtibus opituletur. Caueat vnusquisq; ne cõmissum sibi à deo talẽtũ occultãdo, eo ipso cęterisq; bonis mereatur spoliari. Est autem vnicuique nostrũ gratia data, secundũ mensurã. Noluit quippè dñs oẽs gratias alicui dare. Quare? triplici ratiõe. Ne aliqua creatura se quãdoque creatori suo æstimaret, ne se nullus indigere putaret, ne cæteras creaturas contẽneret. Sed voluit potius vnũquemque nostrũ alterius gratię indigere: vt vidẽs quisque se illius gratiæ indigere, qua frater suus perfulget, eũ sibi præferret, eiusque auxiliũ postularet. Et in hoc ipso disceret de gratia sibi data, indigẽtibus ministrare, quemadmodũ volebat cęteros de gratiis suis ministrare sibi. Itaque fratres mei, vnusquisque multũ deesse nobis putemus: gratias fratrũ nostrorũ admiremur, vt ita nobis vilescam⁹, & fratres nostros nobis pręponamus. Et sicut eos de gratiis suis nobis ministrare volumus: ita & de gratia nobis data eis ministremus. Vt per hoc etiã gratias quas nõ habemus, promereri valeamus. fit autẽ hæc gratiarũ distributio à Christo simul cũ patre & spiritu sancto. Qui sicut sunt vnus auctor, ita & vnus largitor, à Christo tamẽ dicũtur distribui gratię, eo ꝙ ipse est caput oĩm fideliũ: cuius capitis membra sunt oẽs fideles. In christo autẽ tanquã in capite cõtinetur omniũ plenitudo gratiarum. Ipse enim oẽs gratias habet, nõ tantũ in potestate ad distribuendum, vt deus, sed etiã in vsu, vt homo, habet gratias o-

Quare deus vni omnes gratias noluit dare.

Christus caput omnium fidelium.

mnes quas eũ habere decet: Et de plenitudine eius (teste Ioanne) qui non habet spiritum ad mensuram, accepimus omnes ad mensuram Quod bene significatur in vnctione Aaron, su per caput cuius, cũ plenitudo vnctionis à Moyse effunderetur, distillauit per barbã & per cæ ra membra, vsque in extremam oram vestimẽti eius. Sic fratres mei, de plenitudine gratiarum quibus Christus à patre inuisibiliter vnctus est, distillat prius & habundantius in Barbã, id est in viriles & perfectiores, deinde in cęteros, etiã vsque ad extremos. Vnde fratres mei, suspiriis & gemitibus eum, oremus, quatinus de sua ple nitudine gratiarum, & si non tantum quantum super apostolos cęteró sque sanctos, vel aliquã tulum irroret super nos, tanquam vltima eccle siæ suæ membra.

Ioan. 1.

Sequitur pars secunda, in qua gratias donari à Christo probat per auctoritatem prophetæ, cum dicit: *Propter quod dicit, Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* Cõsistit autem in hoc vis probationis, quoniã tale est negotiũ, quod nec à puro homine, nec à puro deo potuit ministrari Captiuos quippè eripere de inferno, & in altum ducere, & dona spiritussancti hominibus dare, homo nõ potuit nisi deus esset. Descendit ergo prius assumendo in se hominem, & hoc est quod Apostolus ex ponens subdit. *Quod ascendit, quid est nisi quia de scendit primum in inferiores partes terræ?* Ac si dice ret, quomodo posset ascendere, nisi primo de scendisset? descendit autem non tantum in infe

ras, ſed etiã in inferiores partes terræ, id eſt, ad inferna,ea cõfringens, & captiuitatem captiuã educens. Populus enim ſanctorum, qui in inferno detinebatur,non tantum captiuitas, imò etiam captiuata captiuitas erat. In hoc quippè quòd à patria paradiſi,ad quam obtinendã creata fuerat,per diabolicam fraudẽ ad huius mũdi miſeriã expulſa exulabat, captiuitas erat. Rurſus & in hoc,quod miſeria huius vitæ,ad maiorem inferni miſeriam captiuata fuerat,non tantum captiuitas,imò etiam captiua captiuitas erat.Hanc ergo captiuam captiuitatem,more triumphatoris duxit ſecum dominus in altum. Sicut enim aliquis præliaturus contra hoſtem, ſe prius armat,deinde cautè hoſtem aggreditur,& per magnum laborem eum ſuperat: poſtea eũ ligans,eius munitionem diſſipat,& captiuos educit,& cum ſignis victoriæ ad ſedem ſuam rediens,donaria ſatellitibus ſuis diſtribuit: ita fecit & dominus. Prius enim præliaturus cũ diabolo,ſe humilitate armauit. Per occultam ſapientiam eum aggreſſus eſt,per patientiam ſuperauit,per fortitudinem eum alligauit, & infernum frangens, ſuos qui ibi captiui tenebantũr, eduxit,& cum triumpho in cœlum aſcendens, dona ſpiritusſancti ſuis dedit. Non quod hac ſola vice ea dederit,qui vtique à principio ſemper ſuis gratiam ſuam largitus eſt:ſed quod occultũ erat,donorum cœleſtium ſe largitorem eſſe viſibiliter demonſtraret. Repreſentat autem hãc Chriſti victoriam ſancta eccleſia per proceſſiones,quas in his diebus facere conſueuit. Proce *Proceſſiones.*

dit quippè in processione tanquam victor crucifixus in carne, cruce: cum armis videlicet cum quibus triumphauit. Cum quo aqua benedicta procedit, id est, gratia qua suos irrorat & munit. Procedũt autem vexilla suæ victoriæ signa.

Dracho. Procedit & dracho tanquam victus ante victorem: qui solo capite vigens est, vacuus in parte posteriori, quoniam ad primam peccati partem, id est, cogitationem suggere valet. Ad consuetudinem vero vel ad perficiendum peccatum, seruos Christi cogere non potest. Et certè hostis infirmus est, qui nisi sibi consentientem ledere non valet. Subsequitur autem populus fidelis in processione crucifixum, tanquam liberati liberatorem, expectantes ab eo suarum dona gratiarũ. Subsequamur ergo eum fratres mei, subsequamur eum non solo pede, sed vera fide, & firma dilectione, & operum & mandatorum eius exequutione: quoniã sic eum sequentibus nõ deerit, sed proculdubio largietur, & hîc stipendia gratiarum suarum, & in futuro beatitudinẽ præmiorum. Ne autem videretur alicui, quod quibusdam hæreticis visum est, duas in Christo esse personas, ostendit Apostolus, quoniã vna & eadem persona est & ille qui descendit, & ascendit vt homo: & ille qui dona spiritussancti dedit, vt deus, subiungens: *Qui descendit ipse est, & qui ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia*, de eo per prophetas prædicta. *Et idem ipse est qui dedit quosdam Apostolos, alios prophetas, &c.* Est autem hęc pars tertia, in qua Apostolus enumerat quasdam gratias administrationum,

quas

quas deus contulit ministris ecclesiæ suæ, per quas in hoc seculo eam regerent & erudirent. Inter quos principales sunt Apostoli, quos dominus noster Iesus Christus misit à latere suo, vt fidem salutis ignaris annunciarent. Alij sunt Prophetæ, qui per Spiritum sanctum ventura prędixerunt, vt agabus & filiæ Philipi. Alij sunt Euangelistæ, qui videlicet Euangelij scribendi priuilegium habuerunt. Alij sunt pastores & doctores, qui videlicet sanctam Ecclesiam regunt & docēt. Bene autem fratres mei, Apostolus non ait tantum pastores, sed etiam adiunxit Doctores: Apertè demonstrans quoniam pręlati sanctæ Ecclesiæ, non tantum pastores, sed etiam doctores debēt esse: vt videlicet quos pascunt exemplo, doceant verbo. Quod manifestè contra illos est, qui in Ecclesia magisteriū assumunt, cum ipsi in sacra scriptura cæci sint. Nam iuxta ipsam veritatem, si cæcus cæcum duxerit, nonne ambo in foueam cadunt. Hæ autē Ecclesiæ administrationes, si cum interiori gratia charitatis, cęterarūque virtutum habeantur, proculdubio magni meriti sunt: alias non iuuāt habentes, sed potius nocent. Quid enim Iudæ profuit apostolatus? Quid Balaam & Caiphæ prophetia? Quid hæreticis profuit Euangelium scripsisse? Quid prauis magistris docuisse? Proinde fratres, nos qui in Ecclesia suscepimus administrationem, oremus nobis à deo largiri gratiam interiorem, per quam digne valeamus exterius administrare.

Apostoli *Prophetæ.* *Euangelistæ.* *Pastores & Doctores.* *Matth. 15* *Quando iuuant ecclesiæ administrationes.*

Sequitur pars quarta, in qua ostenditur ad

quem vsum dominus prędictas gratias homini bus dederit, cum subditur: *Ad consummationem sanctorum in opus ministerij.* Ad quem vsum gratias illas dedit, in opus ministerij? Ad hoc quippè dedit homini apostolatum, vt ipse annũciet. Ad hoc dedit prophetiam homini, vt ille futura prædicet, Ad hoc dedit sapiẽtiam homini, vt ille doceat. Quod apertè damnat illos qui commissa administratione desides sunt: Locum pastoris tenent, & non pascunt: stipendia prædicatoris accipiũnt, & non prędicãt: volunt vocari doctores & non docent. Qui meritò securi æternæ damnationis succidẽdi sunt, quia terram occupant, & fructum non faciũt. Et opus ministerij ad quid prodest? ad consummationem sanctorum, & ad ædificationem corporis christi. Vt videlicet per ministerium Doctorũ, & electi singuli, in quibus oportet, proficientur, & totum corpus Christi, id est, Ecclesia, in membris ædificetur, ne vel aliquibus membris Ecclesię aliquid desit: vel ipsi ecclesię desit aliquod membrum. Deficientibus enim doctoribus in Ecclesia, frustrantur electi doctrina: & impletur illud propheticum, Paruuli petierunt panem, & nõ erat qui frangeret eis. Et Ecclesia ipsa suis membris mutilata est, non habens linguam ad erudiendum, nec oculos ad viam videndam. Dicitur autem Ecclesia corpus Christi, quoniam Christus caput Ecclesiæ est quadam similitudine dictus. Cum enim caput & membra vnius sint naturæ, tamen caput præsidet, excubat, & regit omnia corporis

Apostolatus. *Prophetia* *Sapientia.*

Opus ministerij ad quid prodest.

Doctores necessarij in Ecclesia *Treno. 4.*

membra à ſecretario cerebri ſui, vbi eſt ſedes ſenſuum, ſapientiæ, & vigoris: diffundens per medullas beneficia vegetationis & ſenſus, ad inferiora membra ſibi neruis & venis compaginata. Membra verò corporis totius, ſuo capiti parent & famulantur: capiti pariter & ſibi inuicem colligata, ſeſe coadiuuantia, & ſubminiſtrantia ſibi. Sic fratres mei, ſic Chriſtus vt eſſet caput noſtrum, factus homo vnius naturæ, nobiſcũ præſidet, excubat, & regit omnia mẽbra Eccleſiæ: Et de theſauris ſapientię & virtutis, gratiarumque ſuarum, infundit in inferiora membra ſua ſibi fide & dilectione compaginata. Quæ mẽbra Eccleſiæ? id eſt, omnes quotquot ſumus fideles, debemus capiti noſtro chriſto obedire & famulari, & ei per charitatem compaginari. Alias amittimus beneficia gratiæ ſuæ, & arefacti tanquam nociua membra amputamur à corporis Chriſti vnitate. Debemus quoque fratres mei adinuicem, tanquam vnius corporis membra, per charitatis vinculum colligari, & nos adinuicem coadiuuare, & alter alteri, ſubminiſtrare. Nunquid enim oculus ſibi ſoli videt? imo & cæteris mẽbris. Nunquid pes ſe ſolum portat? imo & cætera membra. Nunquid manus ſe ſolã defendit, vel ſibi ſoli neceſſaria attrahit? Imo & cæteris membris. Similiter vnuſquiſque fidelis de gratia ſibi à deo data, nõ ſibi ſoli, ſed cæteris Eccleſię membris ſubminiſtret. Sapiens, qui eſt quaſi oculus Eccleſię, non ſibi ſoli, imò etiã cęteris fidelibus ſapiat & prę- uideat. Prædicator, qui eſt lingua Eccleſiæ, non *Sapiens. Prædicator.*

Plebs. se solum, imò etiam cęteros erudiat. Plebs vero inferior, quæ est quasi pes Ecclesiæ, non se solũ, sed etiam totum corpus ecclesiæ, suis sustẽt laboribus. *Princeps.* Princeps verò, qui est quasi man Ecclesiæ, non se solum, sed etiam totam Ecclesiam defendat.

Sequitur pars quinta, in qua ostẽditur quẽ finẽ prędictę administrationes habere debeãt cum subditur: *Donec ei occurramus omnes in vnitatem fide, & agnitionem filij Dei.* Porrò duplex finis hic notatur, & intentionis & cessationis. Ministri quippè sanctę Ecclesię hac intẽtione prędictas administrationes debẽt administrare, nõ vt hîc ditentur, non vt hîc gloriantur, non vt hîc honorantur, non vt hîc gulæ & ventri satisfaciãt, sed vt cum plebibus suis sibi subiectis irreprehensibiliter possint occurrere christo ad iudicium suum venienti. Tunc quoque fratres mei, omnis talis administratio cessabit. Tunc enim sancti non indigebunt corrigi, nec instrui nec regi ab homine, quos pręsentia diuinæ maiestatis illustrabit. Certemus ergo fratres, certemus omni solicitudine, vt simul Christo veniẽti irreprehensibiles possimus occurrere, & hoc in vnitate fidei & agnitione filij dei. Duo quippè ponuntur hîc, in quibus vera beatitudo animarum consummabitur: vnio videlicet mentium & agnitio diuinæ maiestatis. Porrò tunc non erit fides, quæ vmbratilis est, sed potius plenaria omnium scientia. Sed ideo dixit Apostolus, *in vnitatem fidei*, quoniam illi soli qui hic quantum possunt, fidei veræ obseruant vnitatem, ac

illam plenariam peruenient mentiũ vnionem. Vbi ſancti cũ deo, & à deo, in charitate vnientur, vt non niſi vnũ & idem penitus velle queãt. Vnde & ſi qua erũt ſingulorũ propria, per charitatẽ erunt cõmunia. Agnitio verò diuinæ maieſtatis & ſplendoris, in electis vitæ beatitudinem cõſummabit. Iuxta quod dominus ait: hęc eſt autem vita æterna, vt cognoſcãt te deum verum, & quem miſiſti Ieſum chriſtum. Quanta fratres, quanta putatis dulcedo, quanta beatitudo erit, videre illam maieſtatẽ, illum ſplendorem, in quem deſiderant angeli ſancti conſpicere, cuius viſio & pręſentia, omnem ignorantiam, miſeriam, labem, & infirmitatem expellet. Sicut enim ferrum ex propinquitate ignis ita inflammatur & igneſcit, vt non iam ferrum, ſed totum videatur ignis: ita ſpiritus beati, ex pręſentia diuini ſplẽdoris & caloris inflãmabuntur, vt non iã creaturę, ſed totæ diuinę videãtur: & hoc fiet in animabus. In corporibus vero occuremus in virũ perfectũ, in menſuram ætatis plenitudinis chriſti. Tunc enim perfecti erimus in membris, & in decore, & tam in viribus quam virtutibus, & in ætate. Vnde & ſubdit, *In menſuram* non quidẽ ſtaturę corporis, *ſed plenitudinis ætatis chriſti*. In plena enim ætate in qua Chriſtus erat, quando paſſus eſt, reſurrecturi ſumus. Ad illius igitur reſurrectionis ineffabilem beatitudinem fratres, toto deſiderio tendamus: ſpe illius vitã pręſentẽ faſtidiamus, ſpe illius omnia trãſitoria contemnamus: ſpe illius omnia dura & aduerſa complectamur, vicia *Ioan. 17.*

fugiamus, & bona facere contẽdamus: dissolui & esse cum christo cupiamus, vt tandem læti in gloria sua eum videre mereamur: Ipso præstante qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in secula. Amen.

In vigilia Ascensionis.

Ioan. 17. SVbleuatis Iesus oculis in cœlum dixit. Pater clarifica filium tuum. &c. Dominus & redemptor noster, fratres charissimi, instante iã sua passione, fudit ad Patrẽ hanc, quam modo audiuistis, orationem. Cęterum cum filius sit eiusdem auctoritatis & potentiæ cum Patre, & ea quæ petebat æquè daturus esset, sicut & Pater, quare postulauit à Patre: cum postulare videatur esse minoris impotentisque personæ? Triplici ratione: videlicet vt humilitatem & humanitatẽ pro nobis assumptã, in qua minor est Patre, verè in se exprimeret: Vt in hoc sicut & in cęteris, semper Deo Patri deferret: Vt nobis exẽplũ & formam orandi demõstraret. Nos quoque fratres, Dei & Domini nostri semper sequentes exemplum, humilitatem, vilitatemque nostram semper profiteamur. Nihil nobis, sed deo patri omnia attribuamus, fratribus nostris semper deferre studeamus, deuotioni, orationique, quę christianorum inexpugnabile munimẽtum est, nos assuefaciamus. Sunt autem huius lectionis duæ partes. In prima orat dominus pro sui clarificatione: In secũda pro suorum cõseruatione. Oraturus igitur domin⁹, primo oculos suos ad cœlũ subleuat: deinde Patrem inuocat, se etiam filium nominat, & sic demum rogat. Quod ille

fratres mei, verius facere potuit, qui oculos cordis sui semper ad cœlum erexit, & vere deũ patrem habuit, & vere se filium exhibuit. Vnde & ei à patre dictum est, tu es filius meus dilectus in quo mihi benè complacui. Nos tamen pro modulo nostro eum sequentes, oraturi prius subleuemus ad cœlum oculos cordis, & desiderij nostri, spei, & intentionis nostræ. Nam qui oculos suos statuerunt declinare in terram, ideo nõ merentur exaudiri. Inuocemus & Deum patrẽ, credentes eum pium & paternalem affectũ gerere super nos: quod nos primo creauit, postea per sanguinẽ filij recreauit: quod nos gratis in filios adoptionis generauit, quod nobis cœleste regnum præparauit: quod super filiorum petitiones exaudiendas pius tanquã Pater sit. Qui enim hæc non credunt, non merẽtur exaudiri. Exhibeamus quoque nos quantum possumus, dignos dei patris filios. Exhibeamus inquã per dilectionem, obedientiam, & imitationẽ. Qui enim per contemptum & inobedientiam, prauosque mores degenerant, à deo non merentur audiri. Si ergo fratres, oculos intẽtionis nostræ ad cœlum leuauerimus, si in deũ patrem firmiter crediderimus, si nos dignos eius filios pro posse nostro exhibuerimus: tũc securè eum rogare poterimus. Porrò rogans dominus primo exponit petitionem suam: secũdo finem, tertio, modum, quarto, vtilitatẽ, quinto meritũ. Et petitionem quidem suam exponit, cum dicit. *Clarifica filium tuum.* Verùm cum filius dei in deitate, qua Patri semper est æqualis, nec maior, *Matth.17*

nec sanctior, nec gloriosior esse possit, in ea nō petiit glorificari, sed potius vel in humanitate, vel in operum claritate, vel in credentium fide, vel in iudicij potestate. Et quoniam ipse a desiderio labiorum suorū fraudari non potuit, in his quatuor à Patre clarificatus fuit. In humanitate quippè clarificauit pater filium, quando eū resuscitauit: & in carne glorificata eum ad dexteram suam collocauit. In operibus vero eum glorificauit, quádo vel ante, vel post resurrectionem, miraculis & virtutibus eum verum esse filium dei demōstrauit. Vnde ipse per vocem de cœlo factam dixit, Et clarificaui, & iterum clarificabo. In fidem etiam credentium eum clarificauit: quando credentes in eum sanctitate & opere claros fecit. Vnde & ipse filius, in sequentibus dicit: Et clarificatus sum in eis: videlicet in discipulis. In iudicij verò potestate, cū amplius clarificabit, quando ostendet eum iudicem omnium, iudicem saluantem suos, & damnanté reprobos. Finem vero petitionis suæ exponit cū dicit, *Vt filius tuus clarificet te.* Significat auté hęc cōiunctio, *vt*, non solū consecutionem, sed etiā causam finalē. & cōsequutionē quidē significat, qm̄ cū Pater & filius tanquā relatiua sint simul natura & cognitione, cognito & clarificato filio, consequēs est vt & pater cognoscatur & clarificetur. Rursus cū pater & filius sint substantialiter similes, & in vno simili cognoscatur reliquum, consequens est vt cognito & clarificato filio, cognoscatur & clarificetur etiam pater. Causam verò finalem significat, quoniam hoc

Fili⁹ à patre in quatuor clarificatus.

In humanitate.

In operibus.

fine postulat filius clarificari à patre, vt in hoc clarificetur pater. Ac si dicat: Pater clarifica me ad laudem & honorem nominis tui. In quo fratres mei, dat nobis exemplũ, vt quicquid volumus & petimus, nõ ad nostram, sed ad laudem & honorem dei velimus & petamus, dicentes cum Psalmista: Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. *Psal. 112.* Clarificauit autem filius patrem tribus modis, eius nomen hominibus prædicando, in eius nomine signa & miracula faciendo, ei omnia attribuendo, & ad eũ omnia referendo. *Filius patrem clarificauit tribus modis* Quem & nos imitantes fratres charissimi, clarificemus quãtum possumus, nomen dei, eius gloriam semper prędicando: in eius nomine bona pro posse nostro faciendo, omnia bona nostra ei attribuẽdo, & ad eum referendo. Modum quoque clarificationis exponit, cum subdit: *Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam*, subaudi, ita esse verũ omnibus manifesta. Quod quidem in parte iam impletum est. Manifestũ enim iam est fidelibus, Christũ habere à patre potestatẽ omnis carnis: & fidelibus, qui ab hoc seculo migrauerunt, iam dedit vitã æternam. In fine verò vniuersaliter omnibus erit manifestũ, quãdo iudex apparebit omnium, dans suis vitã æternam, & reprobis pœnam, & tunc plenariè pater in filio, & filius clarificatus erit in patre. Potestatem verò dicit Christus sibi à patre esse datam, quoniam quæ erat ei, inquantũ est deus natura, factum est ei inquantum est homo, gratia. Vtilitatem exponit cum subiungit. *Hæc est*

autem vita æterna, vt cognoscant te solum deum verũ & quem misisti Iesum Christum. Vtilitatem dico non suam, sed nostram. Ipse enim non nostri, vt alius indiget, cui dicit Psalmista: deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. Nõ enim à nobis credi vel cognosci voluit propter se, sed propter nos. Ipse quippe cum summè beatus esset, non indigebat à miseris cognosci, vel ad miseros accedere. Sed nos cum miseri essemus, indigebamus summè beatũ agnoscere, & ad eum accedere, alias non poteramus vitam æternam habere. *Quoniam hæc est*, inquit, *vita æterna, vt cognoscant te solum deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Porrò cognitio patris & filij cum sancto spiritu, duplex est: Prima est in fide, altera in specie. Prima est in via, altera in patria. Prima est ęnigmatica, altera aperta. Vtraque tamẽ suo modo potest vocari vita æterna, quoniam ad vitam æternam ducit. Cognitio vero speciei dicitur vita æterna, qm̃ vitam æternam confert. Cognitio quippè & visio diuinæ maiestatis & gloriæ, omnem expellet ab electis miseriam, & omnem eis cõferet beatitudinem, Visio sereni & læti aeris, reddit hominem lætũ. Quid ergo mirum, si diuinæ maiestatis incomparabilis iucunditas videntem iucundũ efficiat? Visio solaris luminis & caloris, homines illuminat & calefacit. Et quid mirum si diuini splẽdoris & charitatis immẽsitas, pręsentes illuminet & inflammet? Præsentia fragrantium aromatum quæque proxima suauiter aromatisat. Quid mirum si diuitiæ suauitatis & fragrantię

Psal. 15.

Cognitio patris & filij cum spiritu sancto, duplex.

ineffabilitas præſentes aromatiſet & delectet? Muſicorum inſtrumẽtorum melodia, homines delectat audientes: Quid mirum ſi diuinæ cõſonantiæ armonia ineffabilis pręſentes alliciat & delectet: Mellis & nectaris dulcedo guſtantes delectat, quid mirum ſi diuinæ bonitatis dulcedo admirabilis, guſtantes paſcat & delectet? Guſtate & videte, inquit Pſalmiſta, quoniam ſuauis eſt dominus. *Pſal. 33.* Et ſi temporalia iſta vilia & tranſitoria fratres chariſſimi, ſic afficiunt, paſcunt, & delectant: quàm incomparabiliter illa diuina iucunditas, ille ſplendor, illa ſuauitas, illa dulcedo ſuos afficiet, paſcet, & delectabit in ęternũ? Et quidem comparatio terrenorum ad æternitatem nulla eſt, ſed nos, vt poſſumus, magnalia dei potius balbutimus quàm eloquamur. Quoniam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in *Eſaie 64.* cor hominis aſcendit quæ præparauit deus diligentibus ſe. *1. Cor. 2.* Meritum exponit, cum ſubdit: *Ego te clarificaui ſuper terram; opus conſummaui quod dediſti mihi vt faciam*. Chriſtus quippe ſolus verè meruit & mereri potuit, Ad hoc quippe quod aliquis propriè mereri dicatur, duo concurrunt, videlicet vt ſit auctor operis ſui, & vt præ ſe habeat maiorem, apud quem mereatur. Niſi enim ſit auctor operis ſui, mereri non poteſt: quia nemo pro alieno debet opere coronari, nec damnari. Et niſi habeat præ ſe maiorẽ, mereri non poteſt: quoniam nemo meretur ſi non eſt à quo præmium præſtoletur. Hac ergo ratione homo vel angelus mereri non poteſt, quoniam & ſi habeat præ ſe maiorem: tamẽ o-

peris sui auctor esse non potest, quoniam omnium bonorum quæ ipse fecit, non est auctor, sed tantum minister, quoniam deus est qui o-
Roma. 9. ratur in nobis & velle & perficere. Sed nec pater vel spiritus sanctus mereri potest, qui & si sit auctor operis sui, tamen maiorem quem mereatur, nō habet. Christus quoque solus est, qui inquantum deus est, auctor operis sui esse potest. Et inquantum homo est, maiorem apud quem mereatur, habet. Christus ergo so-
Quomodo sancti dicuntur mereri. lus meruit & mereri potuit. Dicuntur autem Sancti mereri, quoniam & si nō per se bona operantur, tamen deo cooperantur: Et ideo cum solum suum opus coronet deus in nobis, dicuntur tamen pro meritis coronari: diuinam gratiam
Tite. 3. non nisi propriè merita nostra vocantes. Cum apertè clamet Apostolus, quoniam non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundū suam misericordiam saluos nos fecit. Exponés ergo redemptor noster meritum suum ait, *Ego te clarificaui super terram*. Non ait, in terra, quoniam in illis qui per contemptum mundi nō in terra, sed super terrā sunt, maximè Deus clarificatur, dum clarificat eos. Sed & ipsa opera, per quæ deus clarificatur, non terrena, sed potius super terram sunt. Opus iniunctum cōsummaui, sed non ex me, quoniam tu ipse es, qui illud mihi iniunxisti: vt illud facerem, mihi dedisti. In quo confunditur illorum superbia, qui opus suum ex libero arbitrio, & ex propriis viribus se duxisse ad effectum opinantur. filius dei dicit sibi datum esse à patre, vt faceret quod fecit: &

vermis insolens,dicis te ex te fecisse quod fecisti. *Et nunc*,inquit,*clarifica me tu pater apud temetipsum*. Ac si apertè dicat: feci quod iniunxisti: redde pręmium quod merui. *Clarifica me apud te metipsum*:me scilicet per resurrectionem glorificando,& ad dexteram tuam colloquendo. *Claritate*,inquit,*quam habui antequam mundus fieret, apud te*:id est claritatem,quam semper habui & habeo apud te, me habere hominibus declara. *Manifestaui nomen tuum*,nomen scilicet paternitatis tuæ. Nam nomen diuinitatis aliquibus notum fuerat,sed quod haberet filium sibi cõsubstantialem,notum non erat,Quibus? *hominibus quos dedisti mihi de mũdo*,id est,illis quos de massa præuaricationis segregatis, per fidem mihi coniunxisti. *Tui*,inquit,*erant* electione, *& mihi eos dedisti*, vocatione. Cum filius possideat omnia eadem auctoritate cum patre,tamen in omnibus deferés patri, dicit patrem dedisse sibi tá quam homini,vel etiam tanquam filio. Quoniam quemadmodũ per natiuitaté deus ex deo, ita est habens ex habente.

Sequitur pars secunda,in qua filius interpellat patrem pro suorum conseruatione. Primùm eorum meritum ostendendo,postea pro eis orãdo. Porrò meritũ eorũ ostendit, cum subdit, *Et sermonem meũ seruauerunt*. In quo demonstrat nobis fratres mei, quod si volumus eum interpellare pro nobis apud patrem,eius sermonem obseruemus: quoniam qui filij sermoné aspernantur,frustra eum apud patrem intercessorem pręstolantur:quoniam sermo filij ex patre est.

Vnde & ſubdit, *Et non cognouerũt, quia omnia quæ dediſti mihi, ſunt abs te*. In quo etiã illud innuitur, qm̃ ſicut mandata non obſeruantur, niſi prius cognoſcantur: ita nec perfectè poſſunt cognoſci, niſi prius obſeruentur. Obſeruãdo quippè euangeliũ, meremur vt ad interiorẽ eius intelligentiã penetremus, & vt illud nõ ab homine, ſed à deo eſſe cognoſcamus. Vnde propheta:
Pſal. 118. A mandatis tuis intellexi. Inde eſt quod qui negligunt euangeliũ, illud nõ intelligunt: Et propter ſimplicitatẽ euangelici ſermonis, illud non eſſe à deo, ſed à ſimplicibus hominibus inuentum putant. Cæterũ, ne diſcipuli blãdirentur ſibi, putãtes ſe, vel obſeruationẽ, vel cognitionẽ diuini ſermonis à ſe habuiſſe, addit: *Quia verba quæ dediſti mihi, dedi eis*, non ſolum in aure corporis, ſed etiã in aure mẽtis. Sed etiã in hoc quod dicit nõ ſua, ſed patris verba eis dediſſe: cõfundit illorũ præſumptionẽ, qui non de diuina doctrina, ſed de ſuo ſenſu præſumũt populis annunciare: Cui
Ezech. 3. dicat dñs Prophetę, Et tu annũciabis eis ex me. *Et ipſi*, inquit, *acceperũt*. Ac ſi dicat, & ſi omnino eis gratis datũ eſt, tamen in hoc quod gratanter acceperũt & retinuerunt, meruerunt. *Et cognouerunt*, inquit, *quia à te exiui*: vel per æternã natiuitatẽ, vel per incarnationẽ. Et ne videretur iam percepiſſe illã apertã cognitionẽ, quæ erit in futuro, exponens dicit, *Et crediderunt* verè *quia tu me miſiſti*, id eſt incarnari conſtituiſti. Poſtea orans pro diſcipulis ſuis ait, *Ego pro eis rogo, nõ pro mundo*, videlicet pro conſeruatione eorum. Et non tantum pro eis (vt poſt exponit) ſed etiam

pro eis qui crediturí sunt per verbum eorum in me. In qua oratione fratres mei, etiã pro nobis orauit, si fidem & doctrinã Apostolorũ sectamur. *Non pro mundo*, inquit, *rogo*, id est pro amatoribus mundi. Quid est domine Iesu quod dicis? Nonne tu pro peruersis hominibus & pro inimicis nostris tu nos orare præcepisti? Nõne tu pro peruersis hominibus & amatoribus mũdi, id est, pro illis qui te crucifixerũt, ne amitterẽt locũ & gentẽ, orasti dicens, pater dimitte illis, quia nesciũt quid faciũt? Vtique. Sed pro illis quos in præsentia sua ab amore mundi ad amorem dei nouerat conuertẽdos, rogauit. Sed nos fratres, pro quibuslibet peruersis rogam⁹, quia cum conuerti oẽs possint, tamen qui sunt conuertendi, vel qui nõ, ignoramus. *Sed pro eis*, inquit, *quos dedisti mihi*: id est quos ab amore mundi segregãs, meos per fidem & charitatem fecisti: Et tuũ est pater mi, exaudire me pro eis orantem, *quia tui sunt*, non solum possessione quẽadmodũ dicitur: Quia domini est terra & plenitudo eius: nec solũ ministerio, quẽadmodum dicitur, quia tribus Leui domini est. sed etiã tui proprij æterna prædestinatione, electione, & dilectione. Et ne viderentur illi iam non esse patris, ideo quia dati à patre ipsi filio subdit: *Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt*. Nec mirum, si in dominatione & possessione vnum sint, qui volũtate, maiestate, & substãtia, vnum sunt. In quo nobis demonstratur carnales quoque fratres, patres, & filios, sicut sanguine, ita amore & possessione vnum esse debere, Patrẽq;

Lucæ 23.

habundantem, filio mendicante: vel filiũ a[...] dantẽ, patre mẽdicãte pariter cõdemnari. [...]*rificatus sum.*, inquit, *in eis*, id est in eis q[...] disti mihi, quos fide & operibus atque vi[...]rificaui, clarificatus sum. Clarifica quoq[ue] nos, quæsumus domine Iesu Christe, vt & [...] nobis clarificeris. Sanctifica inquam nos, [...] tu in nobis sanctificeris. Clarifica opus tu[um,] in eo clarus artifex appareas. Sanctifica se[ruos] tuos, vt in eis clarus dominus appareas. Et ia[m,] inquit, *ego non sum in mundo*. Quare? quoniã [per] passionẽ, resurrectionẽ, & ascensionẽ ad te [ve]nio. *Et hi*, inquit, *in mundo sunt*, id est in mu[nda]nis tribulationibus sunt diuti⁹ permásuri, q[...] ad euãgeliũ prædicandũ necessarij sunt: Et id[eo] pro eorũ cõseruatione, ego te rogo. Roga quo[que] patrẽ domine Iesu Christe pro nobis, qu[i] adhuc in hoc misero mundo sumus, qui hic à malignis spiritibus infestamur, à propriis cõcu[pi]piscentiis superamur, à mundanis tribulatio[ni]bus quassamur: iamque periclitántes clam[amus] ad te, qui iam in hoc mundo non es, qui iam [ad] dexteram patris coæqualis resides, qui spiri[tus] carnẽ, tẽpestatésque in manu habes, te adiuto[rem] semper inuocamus, ad te sint semp oculi no[stri] ne pereamus: spiritibus impera: Carnẽ refre[na:] tẽpestates seda, ad te nos guberna, vt sempe[r] videre & benedicere mereamur vnũ deũ cũ p[a]tre & spũ sancto per oĩa secula seculorũ. Am[en.]

In Ascensione domini.

Acto. 1. PRimum quidem sermonẽ feci de omnibus (ô Th[eo]phile) quæ cœpit Iesus facere & docere, vsque [in]

di[em]

diem qua præcipiens Apostolis per spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est, & cæt. Euangelicam & Apostolicam historiam fratres charissimi, scripsit Lucas Euangelista, rogatu Theophili viri religiosi. Vnde trãsiẽs de vna ad alterã, primo trãsitu vtitur, in quo dicta dicẽtis cõtinuat: secũdò, prædicta breuiter epilogat: tertiò, ab Ascẽsione domini Apostolus historiã inchoat. Vtens igitur primitus trãsitu ait: *Primũ quidẽ sermonẽ feci de omnibus ô Theophile.* Vocat autẽ primum sermonẽ Euangelium. Primũ: & quantũ ad ordinẽ scribẽdi, & quantũ ad dignitatẽ. Præcellit quippè euãgelium dignitate suæ materiæ, omnibus scripturis tam veteribus quã nouis. Sermo autẽ dicitur à sero seris. Euangeliũ autẽ dicitur sermo, qm̃ seritur in cordibus fideliũ. Vnde & iuxta Euangelicã parabolã, verbũ dei semẽ bonum dicitur: quod cũ cadit in bonã terrã, facit fructũ, aliud quidẽ tricesimũ, aliud sexagesimũ, aliud cẽtesimũ. Vtinã fratres charissimi, Christus seminet hodie semẽ euãgelij sui in corda vestra p nos nostrũ, & faciat illud fructificare in vobis fructũ centuplum, qui solus potest: Qm̃ neque qui plãtat, neque qui rigat aliquid est: sed qui incrementũ dat deus. De qua vero materia fecit sermonẽ, ostendit cũ subdit: *De omnibus quæ cœpit Iesus facere & docere.* De operibus enim & doctrina Christi totũ Euãgeliũ cõtextũ est. Omnis enim Christi operatio & eruditio, animę christianæ est cibus & informatio. Quãdo enim Christus tacebat, instruebat operãdo. Et quãdo non operabatur, instruebat & docebat. Ordo quoq;

Sermo vnde. *Matt. 13.* *Lucæ. 8.* *1. Cor. 3.* *Facere & docere.*

cõgru⁹ eſt. Primò enim cœpit facere, & poſt docere. Et quòd prius oſtenderat exemplo, p. oſtẽdebat verbo. Dans exẽplũ diſcipulis & p. dicatoribus ſuis, eũdem ordinem obſeruãdi... quo mea, & mei ſimilium cõfunditur præſu. ptio, qui multa vobis prædico, quæ tamen n. facio. Sed vtinã fratres, per veſtras oratiões i. cõfuſio generet in me pudorẽ, pudor correcti. nem, correctio emendationẽ, vt quod prius n. feci, ſaltẽ poſtquã predicauerim, facere incipi. Et quid eſt fratres quod ait Euãgeliſta: Quare fecit ſermonẽ de omnibus quę cœpit Ieſus fac. re & docere. Et quis hoc poſſit, pręſertim cũ di. cat Ioannes euangeliſta, ꝙ ſi opera Chriſti per ſingula ſcribantur, non arbitror mundũ capere qui ſcribendi ſunt libros. Sed puto fratres, quia cũ ait omnibus, nõ ad ſingula generũ, ſed ad ge nera ſingulorũ referendũ eſt. Etſi enim non de omnibus omnia, ſaltẽ de oĩbus aliqua ſcribere potuit. Scripſit quippè de operibus, de prædica tionibus, de itineribus, de paſſionibus Chriſti, & de cęteris quæ neceſſaria erãt humanę ſaluti. In quo terminauerit primũ ſermonẽ, oſtẽdit c. dicit: *Vſque in diẽ qua præcipiẽs Apoſtolis*. Et quid pręcipiẽs? Quod Apoſtoli poſt eius aſcẽſionẽ fa cere deberẽt. Quod verò ait, *per ſpiritũ ſanctũ*: ad vtrũque, ſiue Apoſtolorũ electionẽ, ſiue ad eius aſcenſionẽ referri poteſt. Vtraque enim per ſpi ritum ſanctũ impleta eſt.

Ioan. vlti.

Sequitur pars ſecũda, in qua Lucas prędicta re capitulat dicens: *Quibus & præbuit ſeipſum viui* Qui ſunt illi? Illi ſoli quos elegit. Nam alij non

fuerũt digni, quibus dñs se rediuiuũ exhiberet. Præbuit autẽ seipsum rediuiuũ diuina potestate, quã cũ patre & spiritu sancto habet cõmunẽ. Iuxta q̃ ipse prędixerat, Potestatẽ habeo ponẽdi animã meã, & iterũ sumendi eam: Qua potestate oẽs defunctos exhibebit rediuiuos, post passionẽ suam propriã, & omnibus aliis dissimilem. Ipse enim solus nostra peccata, non sua, tulit super lignũ. *Per dies quadraginta apparens eis.* Quare fratres charissimi, Christus non statim post resurrectionẽ, sed post multos dies ascendere voluit in cœlũ? Vt per frequentẽ apparitionem, fidẽ resurrectionis in Apostolis cõfirmaret. Et quare post quadraginta dies? Vt discipulos, quos per quadraginta horas mortuus mœstificauerat, per totidem dies rediuiuus lætificaret, iuxta quod eis promiserat, quod tristitia eorum verteretur in gaudium. Simul etiam vt per sacramentum quadragenarij, qui ex decem per quatuor multiplicatus perficitur, impletionem decalogi per euangelium in eis se perfecturum significaret. Apparuit autem in multis argumẽtis. Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. In multis verò argumentis apparuit, quoniam multis probationibus fidem suæ resurrectionis in eis cõfirmauit. In hoc videlicet quod se obtulit ad videndum, ad audiendum, ad contrectandum: quod iuit & rediit inter eos, quod loquutus est, quod comedit & bibit. Vnde Ioãnes & audacter & apertè loquitur: Quod fuit, inquit, ab initio: quod vidimus & audiuimus, & manus nostrę contrectauerunt. Et quæ fra-

Ioan. 10.

1. Petr. 2.

Ioan. 16.

Argumẽtum quid

1. Ioan. 1.

tres mei, quæ resurrectionis ambiguitas po- tanta probationum argumenta in cordibus di- scipulorum potuit remanere? Ad hoc etiam fa- cit quod subditur, *Et loquens de regno dei*. Sicut e- nim semper ante passionem suam de regno dei loqui consueuerat, ita & post semper de eodem

Luc.24. loquebatur. Vnde & in similibus verbis, simi- líque benedictione & fractione panis à duobus discipulis in Emaus agnitus est. In quo omni- bus, & præcipuè illis qui in ecclesia locum eius tenent, exemplum relinquit, vt nunquam de vanis, nunquam de ociosis, nociuísque sermoni- bus, sed semper de regno Dei, & de his quæ ad illud spectant, loquantur.

Sequitur pars tertia, in qua historiam domi- nicæ ascensionis largius prosequitur, subdens *Et conuescens præcepit eis, &c.* Pensemus fratres quãtæ dulcedinis fuit hoc hodiernum & extre- mum cõuiuiũ. Fuit quippè conuiuiũ charitatis conuiuiũ gaudij, conuiuiũ eruditionis. Sicut e- nim aliquis paterfamilias peregrè profecturus extremũ conuiuium suis amicis & familiaribus conuocatis, cũ eis carius celebrat, & quomodo res suas ordinare debeãt, eis mãdat. Ita summus dñs dulcius & tenerius extremũ conuiuium c- suis celebrauit, & quid agere deberẽt eis præce- pit. Vnde & subditur, *Præcepit eis ab hierosolymis ne discederent*, nec à loco, nec à significato, disce- derent scilicet à cõmunitate & cõmunione, ne discederent à visione & desiderio pacis: *sed expe- ctarent promißionẽ patris*: Quæ vtique promissio & mea est: quia eã *audistis*, inquit, *per os meũ*. In

quo monemur & nos fratres ne à cõmunione ecclesię recedam⁹ & pacis, si spũſſancti gratiã in nos aduenire desideramus. In diuisis enim & in inquietis cordibus, nõ potest habitare spũſſanctus. Quas autẽ gratias per spm̃ sctm̃ erãt accepturi, subsequẽter ostẽdit, emũdationis scilicet virtutẽ, & testificãdi audaciã. Et de emũdatione ostẽdit, cum subdit, *Quia Ioãnes baptizauit aqua*, subaudis sola. *Vos autẽ non post multos hos dies, baptizabimini spũ sctõ*, pctã scilicet vestra à vobis emundãte, & ignorantiã vestram illuminante. Quia verò quidã Iudæi audierant eum loqui de regno dei, & de impletione promissionis patris: Interrogãt eum, si in tẽpore hoc restiturus esset regnũ Israhel, tẽporale. s. & mundanum, qđ adhuc expectãt Iudæi vẽturum: non memores, quia dñs respõderat Pilato, regnũ suũ non esse de hoc mũdo. Quorũ simplicitatem dñs redarguit dicens, *Non est vestrũ nosse tempora, &c.* scilicet ventura: *vel momenta*, id est, vẽturas rerũ mutationes, *Quæ pater posuit in sua potestate.* In quo illos manifestè dãnat, qui tẽpora, & euẽtus futuros per auguria, & sortilegia, atque diuinatiões inquirunt. Hoc enim facinus est magnũ, & tã in veteri q̃ in nouo testamẽto prohibitũ. Et qui hoc faciũt, duplex dãnum incurrunt, & hîc deceptionẽ, & in futuro dãnationẽ. Deinde secundam gratiã, quã spũſſanctus erat eis collaturus, ostendit cũ subdit: *Sed accipietis virtutẽ spũſſancti*, ad duplicẽ scilicet vsum, ad vestri sanctificationẽ, & ad signorũ, miraculorũque ostensionem. Tertiã quoque gratiã subiungit cũ dicit, *Et eritis*

A nione eccle siæ non re cedendũ.

Ioan. 18.

mihi testes. benè viuendo, audacter nomen meũ prędicãdo, mirabiliter operãdo, fortiter pro me moriẽdo. *In omni Iudæa & Samaria, & vsque ad extremũ terræ*. Quasi diceret: Salutẽ quã operat' sum in medio terrę, prædicabitis primo domesticis, deĩde vicinis, postea remotis & extremis. Vtinã fratres mei, & in nos spũssctũs descẽdẽs, det nobis & pctõrum emũdationẽ, & virtutum sanctificationẽ, & prædicãdi fortitudinẽ & audaciã: vt abiecta terrena cupiditate & fortitudine, verbũ dei corã Regibus & tirãnis & iniquis cõstãter prędicem⁹. *Et cũ hoc dixisset*, subaudi & eduxisset eos in mõtem oliueti. Ob hoc quippè fratres, hodie solẽnis pcessio rectè fit ad mẽoriã illius processiõis, quã hodie redẽptor noster in mõtẽ oliueti fecit. Qui discipulis suis chara pacis oscula relinquẽs, & eis benedicẽs, *vidẽtibus illis eleuatus est*, vt visam eius ascẽsionẽ testificari possent. Sed à quo eleuatus est? Nũquid fratres mei dñs tanquã impotẽs, auxilio indigebat alieno, quo eleuaretur, sicut Enoch, qui legitur trãslatus, Et sicut Helias, qui legitur curru trãsportatus? minimè. Illi enim tãquã puri homines, nec etiã per cœlũ aereũ in paradisum terrenã, per se transire poterãt. Sed redẽptor noster tanquam verus deus, se in cœlũ empireũ, sua eleuauit potẽtia. Eleuatus est igitur ipse homo, à se deo. *Et nubes suscepit eũ ab oculis eorum*. Porrò hæc nubes tulit ei nõ adiutoriũ sed ministerium. Elemẽta quippè suo creatori famulãtur. Marmor mõtis vnde dñs ascẽdit, seruat vsque hodie vestigia pedũ eius tanquam ceræ impressa. Quod vt pau-

Quare fit processio in die Ascensionis.

mentum, ferrum non ſinit ſibi apponi, ſed repellit. Nubes, id eſt, aer cōdenſatus, tanquā baiulus eū ſuſcepit. Cœli cœlorū tanquā dñs eum ſuſceperunt. Rationalia animalia, id eſt Angeli & homines, viſam ſui dñi aſcenſionē teſtificantur, pariter & admirātur. Vnde & ſubditur, *Cūque intuerentur in cœlum euntem illum, &c.* Quæ cauſa fratres mei extitit, quod diſcipuli tā attētè dñm contēplabantur aſcendentem? Multiplex. Amor, triſtitia, gaudiū, admiratio, deſideriū, ſpes. Amor, quia quantū poſſumus amata cōcupiſcimus. Sicut enim amici amicū trāsfretantē, q̄diu poſſunt, de ſpecula proſpiciūt: & quādo amicū videre nō poſſunt, proſpiciūt nauē. Ita diſcipuli amātiſſimū dñm aſcēdentē cōtēplati ſunt, quādiu potuerūt. Et qñ ipſum iā nō poterāt contēplari, cōtēplabātur nubē: Et qñ nec iā nubē poterāt contēplari, cōtēplabātur viā. Triſtitia, q̄m de eius corporali receſſu, quē adeò diligebāt, nō poterāt nō cōtriſtari. Gaudiū q̄m de glorificatione & exaltatiōe eius, quē adeò diligebāt, ineffabiliter gaudebāt. Admiratio, q̄m ſupra modum admirabātur humanā naturam primò ſic humillimā, modo ſuper oēs cœlos ſic ſublimatam. Deſideriū, q̄m deſiderabant eū toto affectu ſubſequi, & ſi corpore in terra retinebantur, tamen eum mente in cœlum ſequebātur, & cum eo in cœlo ſimul habitabant. Spes, quoniā ſperabant quo ſuum & ſummū caput præaſcēderat, ſe inferiora mēbra cōſcenſuros. Et dum hęc fiunt, *Ecce duo viri*, id eſt angeli in ſpecie virorū. Duo, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtaret

omne verbũ. *Astiterunt*, vt se cõministros ostẽ derẽt. *Iuxta illos*, vt videlicet homines per ascẽ sionẽ Christi iam sibi adęquatos & appropriatos, demonstrarent. Vnde & de cætero se ab hominibus nõ permittunt adorare, *qui & dixerunt. Viri galilæi quid statis aspiciẽtes in cœlum?* quasi stupidi & per excessum in cœlũ rapti? viri autẽ vocãtur, quoniam virtutibus viriles erãt. Galilæi dicuntur, quoniam spe & desiderio ad cœlũ trãsmigrabãt. Stãtes verò erãt. Quoniam ad sequẽdũ dñm suũ mẽte iã parati erant. *Quid statis aspicientes in cœlũ?* Hæc interrogatio nõ est inquirentis vel increpãtis, sed potius erudiẽtis, hoc est quod sequitur. *Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlũ*. Quasi dicat, nõ expectetis nũc eum reditururũ vel nunquã. Veniet enim nõ in præsentiarũ, sed in fine ad iudiciũ. *Veniet* autẽ sic, *quẽadmodũ vidistis eum euntem in cœlũ*, id est, ita apertè, ita gloriosè, ita cum nubibus, ita cum ministerio angelorum, ita vobis dulcis & lætus. Quẽ vt nos quoque cũ ipsis læti & securi videre mereamur: simus interim sicut & ipsi, viri spiritualibus virtutibus, simus Galilęi, spe & desiderio ad cœlestia transmigrantes, simus stantes & parati ad eum sequẽdũ. Simus quoque aspiciẽtes in cœlum plus oculis mentis quam corporis, terrena oĩa despicientes, omnẽ sordẽ euitãtes, mẽte tota iã cũ Christo in cœlestibus habitãtes. Appropiemus quãtũ possumus mente ad eũ, vita & desiderio atque operibus: Vt tãdẽ læti ad eũ cõtẽdamus ipso duce, qui hodierna die ascẽdẽs ĩ cœlũ, sedet ad dexterã patris cũ eo & spũ sctõ viuẽs & regnãs ĩ æternũ. Amẽ.

Viri Galilæi.

In Ascensione Domini.

Nouissimè recumbentibus vndecim discipulis, apparuit illis Iesus. Historiam dominicæ Ascensionis, fratres charissimi, quæ die celebrata est hodierna, exponit in prælibata lectione Marcus Euangelista. Distinguitur autem lectio ista capitulis sex. Primo Dominus apparet discipulis suis: secūdò eos increpat: tertiò eos instruit: quartò opem promittit: quintò in cœlum ascendit: sextò, ostenduntur discipuli domino paruisse, ipso cooperante. Describit igitur primum Euangelista dominum apparuisse, cum dicit: *Nouissime recumbentibus, &c.* Porrò nouissimè, id est, quadraginta dierum, nouissimo die, id est hodierno, Dominus apparuit vndecim discipulis suis recumbentibus cum beata virgine, cæterísque simul cum eis conuersantibus. Nec solum eis apparuit, sed etiam teste alio Euangelista, cum eis manducat. Sed quare fratres mei, dominus mox in cœlum ascensurus, cum non indigeret, manducauit? Ob tres causas. Vt per comestionem veritatem carnis suæ, quàm in cœlo sublimaturus erat, demonstraret. Vt mox recessurus dilectis suis desideratam suæ præsentiæ copiam, in extremo largius exhiberet: vt charitatis dulcedinísque suæ memoriā in suorum pectoribus per extremi familiaritatem conuiuij arctius infigeret. Pensemus ergo fratres, quantæ pietatis, quanteque dulcedinis fuerit istud extremum conuiuium hodiernum. Quemadmodum nāque aliquis paterfamilias peregre profecturus, suísque vale facturus, suos

Marc. 16.

Luca. 24.

Quare christus in cœlum ascensurus manducauit.

amicos & familiares conuocat: cum eis extremum conuiuium celebrat, eis maiorem in fine dilectionem demonſtrat, cum de rebus ſuis ordinat. Ita facit hodie dominus & redemptor noſter in cœlnm aſcenſurus cum chara matre charíſque diſcipulis ſuis extremum cõuiuium celebrauit: eis maiorem in fine dilectionem exhibuit. Quid poſt aſcenſionem ſuam agere deberent, præcepit, vt ſequentia demonſtrant.

Sequitur pars ſecunda, cum ſubditur, *Exprobrauit illis incredulitatem illorum & duriciam cordis: Quia his qui viderant eum reſurrexiſſe à mortuis, non crediderant.* Exprobrare eſt vicium alicui improperare. Porrò improperant quidam palam alicui, quem non diligunt, vicium ſuum, cauſa odij & diffamationis, quod non bonum, imò maximum malum eſt. Cæterum qui domini vult exemplum ſequi, exprobret peccatori vicium ſuum familiariter, ſola charitatis correctioniſque cauſa. Exprobratio namque palam facta, quoniam non ex fonte charitatis ſed odij videtur manare, peccatorem non emendare ſolet, ſed potius prouocare. Sed exprobratio ſeorſum facta, quia de bono zelo procedere videtur, peccatorem nobis amicat & emendat. Sanè non omnis qui aliquid non credit, incredulus eſt: ſed ille vero nomine incredulus dici poteſt, qui non credit quod credere debet, præſertim cum ſufficiens teſtimonium habeat, cui iure fidem debeat adhibere. Quales fuere quidam diſcipulorum, qui dominum vere reſurrexiſſe non credebant, licet alij diſcipuli, qui

Exprobrare quid.

dominum iam rediuiuum viderant, tractauerant, & cum eo manducauerant & biberant, eis Dominicæ resurrectionis sufficiens testimonium ferrent. Tales quoque sunt vsque hodie miseri Iudæi, qui nec propter suorum Prophetarum, nec propter Apostolorum & Euãgelistarum, nec propter signorum miraculorumque testimonia, dominicam credere volũt resurrectionem. Nascitur autem talis incredulitas ex cordis duricia, quod nulli credere vult, nisi sibi: putans omnes pręter se aut deceptos aut fallos esse. Sed fratres mei, sicut stulta credulitas est cuilibet credere: ita praua incredulitas est nulli credere. Vnde Ioannes, Nolite, inquit, omni spiritui credere, sed probate spiritus an ex deo sint. quasi diceręt: Postquam probaueritis quod spiritus ex deo sint, eis fidem adhibere. Sed fratres mei, quare dominus electos discipulos suos permisit de sua resurrectione tamdiu dubitare? Non hæc frustra, sed prouida & vtili nobis hęc permisit dispensatione. Plus nobis quippè profuerunt illi qui tarde & vix crediderunt, quàm illi qui statim crediderunt. Creduli nempe facile credunt, etiam rei nõdum probatæ. Increduli vero econtra, rei multimodis probatæ vix credere volunt. Quis ergo non credat, quod etiam increduli non credere non potuerunt? Quis non credat quod Thomas incredulus, visu propriori & attrectatu manus diligenti credere compulsus est? Quis non credat, quod Paulus incredulus & fidei persequutor, à Domino sibi loquente

Incredulitas nascitur ex cordis duritia.

1. Ioan. 4.

Quare dominus electos discipulos permisit de sua resurrectione dubitarę.

Creduli.

Increduli

Acto. 9.

proſtratus, excæcatus, & poſt ab eodem illu-minatus credere coactus eſt? Credamus ergo fratres abſque dubitatione, quod etiam incre-duli crediderunt, & agamus Deo gratias, ideo diſcipulos ſuos dubitare voluit, ne nos du-bitaremus: ideo eos ad tempus incredulos voluit, ne nos increduli eſſemus.

Sequitur pars tertia, in qua dominus diſci-pulos ſuos, quid poſt aſcenſionem ſuam agere debeant, inſtruit dicens: *Ite in orbem vniuer-ſum & prædicate Euangelium omni creaturæ.* Diſcipuli prius à domino electi & edocti, po-ſtea ad prædicandum miſſi ſunt. In quo confundun-tur illi, qui antequam doceantur, docere & prædicare pręſumunt: antequam ſint diſci-puli, fiunt magiſtri. Confunduntur quoque & illi, qui nec vocati, nec miſſi, ſua auctorita-te magiſtrare & prædicare præſumunt, non at-tendentes quod ait Apoſtolus, Quomodo præ-
Roma. 10. dicabunt, niſi mittantur? *Ite*, inquit, *in orbem vniuerſum*. Ecce fratres quàm magnus ager, quàm paucis colonis traditur ad colendum.
Luca. 10. Et re vera dominus alibi dicit, Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. Propterea pro-hibetur eis, ne aliquid ferant in via, & ne ali-quem ſalutent: vt videlicet expeditè & ſine cunctatione proficiſcantur, & iniunctæ prędi-cationis officium feſtinanter proſequantur. Sed & in hoc nobis ſequacibus prędicatoribus proponitur exemplum, ne nos oneribus ſecu-larium negociorum oneremus: ne fabulationi-bus & vaniloquiis tempus conſumamus, ite-

expedite & festinanter officio prædicationis insistamus. *Prædicate*, inquit, *Euangelium*, non aliam doctrinam. In quo confunduntur illi, qui omissa euangelica doctrina, ex se & aliena noua præsumunt populis prædicare: cum dicat dominus per prophetam: annunciabis eis ex me. *Omni creaturæ*, id est homini, propter quem omnis creatura facta est, & in quo omnis creatura per naturarum participationem contenta est. Habet enim esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum pecudibus: discernere cum angelis. Itaque fratres, quoniam propter excellentiam omnis creatura vocamur: Dominium quod ex natura super creaturas habemus moribus vendicemus: dominemur rebus temporalibus per rectum vsum, rectamque dispensationem: non subdamus nos turpiter illis, vt quidam faciunt, per cupiditatem & auariciam: de cuiusmodi scriptum est: homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. Quam autem acquiescentes prædicationi vtilitatem consequantur, ostenditur cum subiungitur. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit*. At dicit aliquis: Ego credo & baptizatus sum, ergo saluus ero. Verum frater dicis, si tenes pactum quod in baptismo pepigisti. In baptismo quippè promisisti te abrenunciaturũ diabolo, pompis, & operibus eius. Si autem ad opera diaboli relapsus es, pactum fregisti, & fides & baptismus tibi innutilis factus est. Scriptum est enim, Qui baptizatur à mortuo, &

Ezech. 3.

Psal. 48.

Eccle. 34.

iterum tangit illum, quid prodest ei lau[...]
Iacobi. 2. eius? Fides quoque teste Iacobo, sine oper[...]
Tit. 1. mortua est. Paulus etiam de credentibus & [...]ra fidei non facientibus, ait, Confitentur [...]bis se nosse deum, factis autem negant. Ita fratres mei, si vere creditis, & pactum ba[...]mi inuiolatum tenetis, proculdubio salui er[...]. Si autem baptismi fideique pactum rupistis, [...]stinate fratres, festinate per lachrimas pœni[...]tentiæ illud quantocius renouare, quoniam di[...]uina misericordia, nec etiam illis salutem de[...]negabit, qui post lapsum per veram pœnitentiam resurgunt. Quid vero non acquiescentes prędicationi consequatur, ostenditur, cum subditur: *Qui vero non crediderit, condemnabitur.* Non autem, ait, qui non crediderit, nec baptisatus fuerit: Quoniam sine fide, nec baptismus, nec opera prosunt. Tria ergo fratres mei, sunt ad habendum nobis adultis necessaria: fides, baptismus, & opera. Quorum vnum sine reliquis, nihil potest valere nobis.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus promittit prędicationem discipulorum se per signa confirmaturum, dicens, *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequantur. In nomine meo demonia eiicient*, ab obsessis scilicet corporibus. *Linguis loquentur nouis*, id est variis & inauditis: de quibus
Acto. 2. in actibus Apostolorum legimus: Nonne omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt? Et quomodo nos audiuimus vnusquisque linguam suam
D. Hilarius. in qua nati sumus? Parti & Medi, &c. *Serpentes tollent*. Sicut legimus de beato Hilario, quod eo

viſo ſerpētes in fugam conuerſi ſunt,non tolerantes eius aſpectum. *Et ſi mortiferū quid biberint non eis nocebit.* Sicut legimus de beato Ioāne euāgeliſta,qui venenū quo alij extincti erāt, bibit: & non ſolum illeſus māſit,ſed etiam extinctos ſuſcitauit. *Super ægros manus imponent,& bene habebunt.* Sicut legimus de beato Petro,qui nō ſolum tactu,ſed etiā vmbra ſua infirmos ſanauit. Sed nūquid fratres mei,nos qui nunc hęc ſigna nō facimus,fideles non ſumus? aut ſi fideles ſumus, quare hæc ſigna non facimus? Quoniam ſigna & prodigia propter incredulos data ſunt, vt per ea ad fidem adducerentur: Teſte doctore gentium: quoniam linguæ datæ ſunt in ſignum non fidelibus,ſed infidelibus. Quoniam igitur in primitiua eccleſia neceſſaria erant miracula, operabatur dominus multa miracula, etiam per quoſdam ſolo nomine chriſtianos Quibus in fine dicentibus: Nonne in nomine tuo demonia eiecimus, multaſque virtutes fecimus, dicturus eſt Dominus, neſcio vos. Nunc verò quoniam fides per vniuerſum mundum excreuit,quoniam ſigna inter fideles non ſunt neceſſaria, multi ſunt, qui coram Deo interioribus corruſcant virtutibus, & tamen exterius miracula non operantur. Plantas quippè nouellas irrigamus: eiſque adultis ceſſamus. Sic nouellā Eccleſiam miracula nutrierunt, ea confirmata ceſſauerunt. Cæterum fratres, licet exteriora ſigna nunc non operemur, tamen opitulante Deo,ſpirituales virtutes,quæ hic non tantum habent gloriam, & ideo maioris ſunt meriti,

D. Ioannes.

In primitiua Eccleſia neceſſaria erant miracula.

possumus operari. In nomine quippè Chri spiritualiter demonia eiicimus, si orationi correctionibus, atque exhortationibus, catorem à dominio diaboli & peccati lib mus, & Deo lucrificamus. Linguis loqui nouis, si vetustate mendacij, detractionis, lationis, vaniloquij, ceterorumque vicio exuta, nouis & puris laudibus, deum laudam & sanctis nouisque sermonibus impios co pimus & docemus. Serpentes tollimus, si qu tum, possimus maliciam serpentiná à cordi maliciosorũ, increpationibus, minis, & pr missis, eliminamus: vel certe ne noceant ali repulsamus. Mortiferum bibimus, & nobis n nocet, cum audientes detractionem & ma liciam, nequaquam acquiescimus, sed poti repellimus & increpamus. Super ægros m nus imponimus, & benè habent, cum nob super infirmos animos & dolentes, manum c silij & auxilij adhibentibus, conualescunt & confortantur. Huiusmodi virtutes, fratres cha rissimi, emulemur, & habere cupiamus, qu sanctitatẽ efficiunt potiusquã exteriora miracu la, quæ sanctitatem non efficiunt, sed tantum ostendunt. Ioannes quippè baptista, quo maior teste Domino, de muliere non surrexit, testan tibus Iudæis, nullum signum fecit, qui tamen nulla virtute caruit.

Matth. 11

Sequitur pars quinta, cum subiungitur, *Et do minus quidem Iesus postquam loquutus est eis*: sub audis, & eos eduxit in montem olıueti, eisque osculũ pacis & benedictionem dedit, *Assump tus est*

ptus est in cælum, non auxilio alieno (Vt Enoch & Elias) sed ipse homo à se Deo assumptus est. Nec in cœlo tantum aereo, vt Enoch & Elias, sed potius in cœlum, imò super cœlos, super Cherubin & Seraphin, superque omnem creaturam. Vnde Propheta, Psallite, inquit, domino qui ascendit super cœlos cœlorum ad orientem. *Psal. 67.* Super enim cœlos cœlorum Dominus ascendit, qui omnẽ altitudinem sibi subiecit. Ad orientem vero ascendit, qui ad illam æternam & inaccessibilem lucem, de qua omne lumen oritur, hodie corporaliter venit. *Et sedet*, inquit, *à dextris Dei*. Sedere fratres mei, quiescentis, regnantis, & iudicantis est. Bene ergo redemptor noster post passionem ascẽsionẽque suam sedere describitur: quoniã post laborẽ requiescit, post preliũ regnat: posquã iudicatus est, iudicat. In quo fratres, nobis exemplum proponitur, quoniam si hîc ad imitationem redẽptoris nostri laboramus & patimur, cum eo requiescemus: si ad imitationem eius contra diabolum pugnamus, cum eo regnabimus: si ad imitationem eius hîc iudicamur, cum eo iudicabimus. Vnde ipse ait: Qui mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego. illic & minister meus erit. *Ioan. 12.* Simus ergo fratres participes laboris, si volumus esse participes honoris: Simus cõsortes pęnæ, si volumus esse consortes gloriæ. Sed quare fratres, Stephanus post ascensionem videt filiũ hominis stantem à dextris dei? *Acto. 7.* Quoniam Stephanus erat in certamine pro nomine eius, & ideo videt eum stantem tanquam paratum sibi

adiutorem. Nos quoque fratres mei, si pro eius nomine certauerimus, quãuis ipse iam regnans sedeat: sentiemus tamẽ eum stantẽ, id est paratũ nobis ferre opem. Rursus quare describitur dominus noster iesus christus sedere à dextris dei, cum deus pater nec dexterã habeat, nec sinistrã? Sed nomine dexteræ, ęternæ beatitudinis glo-
Matth. 25 ria figuratur. Vnde dominus dicit se oues in iudicio ad dexterã constititurũ. Itaque redẽptor noster à dextris dei dicitur sedere, quoniam regnat in patris gloria & maiestate. Per sessionẽ quoque dexteræ, æqualitatẽ solemus intelligere. Illũ enim quẽ ad dexteram nostrã sedere facimus, quasi honore nobis adæquamus. Christus ergo rectè dicitur ad dexterã patris sedere, quoniam cum eo regnat in gloria & maiestatis ęqualitate. Vt ergo nos hortatur Psalmista, Psallamus domino qui ascẽdit super cœlos cœlorũ
Psal. 67. ad orientẽ. Psallamus inquã domino, non mundo, nõ vanitati seculari, quorũ gaudiũ vertetur in mœrorem: sed domino, qui sicut nõ sibi, sed nobis natus & passus est, ita & nobis resurrexit, & nobis super cœlos ascendit. Gaudeamus fratres, quoniã natura nostra, cui dictum erat,
Genes. 3. terra es, & in terrã reuerteris, hodie super omnem cœlorũ altitudinem est exaltata, & ad dexterã dei patris collocata. Gaudeamus inquam, quoniam qui in cœlo iudex sedet, naturæ particeps, nosterq; aduocatus est. Gaudeamus quoniã angeli, iam nõ vt olim, nos homines aspernãtur, sed potius venerãtut, quorũ naturæ super se sublimatæ, famulãtur. Gaudeamus quoniam

aditum regni cœleſtis Chriſtus nobis reſerauit: quē ſi verè dilexerimus, proculdubio quo ipſe nos præceſsit, perueniemus.

Sequitur pars ſexta, in qua diſcipuli deſcribuntur domino paruiſſe, cū ſubiungitur: *Illi autem profecti prædicauerunt vbique.* Quoniā vt prędictū erat de eis: In omnē terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terrę verba eorum. Sed nunquid fratres hoc ex ſe potuerunt? Audi ſequētia: *domino cooperante, & ſermone confirmante,* ſequentibus ſignis: Dominus quippè, qui diſcipulis ire & prædicare iuſsit, ipſe eis & velle & facere dedit. ipſe eis prædicantibus verbum miniſtrauit: ipſe prædicationē eorum, virtutibus & miraculis confirmauit. Ipſe animos auditorū præparauit, & ad credendum inclinauit, Iuxta quod ipſe dixerat eis, Sine me nihil poteſtis facere. Quod planè cōtra illos eſt, qui quod acutè ſapiunt, quod perſuaſibiliter perorāt, quod fortiter agūt, naturali ingenio & eloquentiæ viribuſque propriis potius quā deo aſcribunt, quaſi dicerent: Linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter dominus eſt? Cum è cōtrario clamet Paulus: Non eſt volētis velle, neque currentis currere, ſed miſerētis dei. Ipſe quippè primò bonā voluntatē operatur in nobis ſine nobis: poſtea bonū opus cooperatur nobiſcum, quod per miſericordiam ſuam remunerabit in nobis, ac ſi ex nobis ſolis proceſſiſſet. Vtinā fratres mei, ipſe qui miſit me hodie ad prędicādum vobis, cooperetur mecū, dans ſermonem rectum & bene ſonantē in os

Pſal. 18.

Ioan. 15.

Pſal. 11.

Roma. 9.

meum: Dās & vobis cor docile ad intelligendū Confirmetque sermonem meum, vt quod prędicaui vobis, & in me confirmetur moribus & factis, & in vobis signis cōpunctionis & emendationis, quatinus ad illa gaudia sempiterna conscendere mereamur, quo ascendit, hodierna die dominus noster Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia seculorum secula. Amen.

Dominica prima post Ascensionem.

1. Pet. 4. *Estote prudentes, & vigilate in orationibus, &c.* Hac in lectione fratres charissimi, intendit Apostolus Petrus nos instruere in moribus. Hortatur quippè nos ad quinque: ad prudentiam, ad orationem, ad charitatem, ad opera misericordię, ad referendum semper ad dominum quodcunque facimus bonū. Hortans igitur primo nos ad prudentiam, ait: *Estote prudentes.* Prudentia enim omnium virtutum dux & pręuia est. Sicut namque aliquis sine luce errat & non pergit: ita sine sapientia quilibet errare, nec rectè pergere potest. Vnde & in lege præcipitur, vt nullum sacrificium sine sale sapientiæ offeratur. Est autem prudentia virtus, vnamquamque rem verissima æstimatione pensans. Huius tres sunt partes. Prima non solum inter bonum & malum, sed etiam inter bonum & melius, & inter malum & peius, sapienter discernit. Secunda discretum sapienter eligit: Tertia electū sapienter acquirit. Prima itaque pars prudētię docet nos fratres charissimi, quid sit modicū bonum, & quid maius, & quid optimum: & quid

Prudentia quid.

Tres prudētiæ partes.

modicum malum, & quid peius, & quid pessimum. Porro modicum bonum sunt diuitiæ, honores, potentiæ, & quæcumque à nobis temporaliter possidentur. Et bonum quidem sunt, quoniam à Deo, qui non nisi bona facit, creata & data sunt: Modicum verò sunt, quoniam etiã à malis habentur, & malè eis vtentibus, malæ fiunt. Maius verò bonum sunt, virtutes & spiritussancti dona, quoniam non nisi à bonis habentur, & per ea ad summum bonum itur. Optimum bonum est æterna beatitudo, quæ Deus est. E contrario verò modicum malum sunt, miseriæ, indigentiæ, afflictionesque temporales. Et malum quidem dicũtur, id est, pœnę pro malis inflictæ. Modicum verò malum sunt, quoniam etiam bonis hîc infliguntur: quibus benè vtentibus bonæ fiunt. Peius vero malum sunt vitia & peccata, quæ habentes malos efficiunt, & eos ad pessimum summumque malum pertrahunt. Pessimum summumque malum, est æterna damnatio. Itaque fratres mei, summum bonum & ęternam beatitudinem, quę deus est, super omnibus & præ omnibus appetere debemus: & post, virtutes & dona spiritus sancti, quę ad illud nos ducũt, magis appetendæ sunt. E contrario vero etiam damnationem præ omnibus euitare debemus: & post magis vitia & peccata fugienda sunt, quę ad illam nos trahũt. Modicum vero bonum, modicumque malum, id est, temporales abundantias, vel penurias, prosperitates, vel aduersitâtes, quia bene vtentibus bonæ fiunt, & male vtentibus, malę fiũt,

nec multum appetere, nec multum fugere debemus, ſed magis in voluntate dei ponere: vt tribuat nobis quod magis nouit nobis expedire. Quoniam ſunt qui non niſi per proſpera ſaluarentur: Et ſunt qui non niſi per aduerſa ſaluarẽtur. Ita nos inſtruit prima pars prudentiæ. Cui contraria eſt illa ſtultitia, quæ malum à bono non diſcernit, ſed potius vel malum pro bono ſumit vel bonum pro malo, in illam incidens maledictionem: Væ eis qui dicunt malum bo-

Eſaie. 3. num, & bonum malum: Vel minus bonum pro maiore bono, vel minus malum, habet pro maiore malo. Qua ſtulticia, vnde magis dolendũ eſt, laborant hodie plures, plus paupertates & afflictiones mundanas, quam vitia & peccata, vel æternam damnationem fugientes, pluſque diuitias, honores, & gloriolas mundanas, quàm virtutes, quàmque æternam beatitudinem appetẽtes. Itaque pro bonis tẽporalibus, ſpiritualia & ęterna bona cõtẽnunt: Vocãtes illũ ſapientẽ, qui tẽporalia bona quacũque arte, quacũque fraude, quacũque abhominatione, nouit aggregare. Sed profectò talis ſapientia ſtultiticia eſt

Eſaie.24. apud deum. Vnde dñs: perdã inquit ſapientiam

1.Cor.1. ſapientũ, & prudentiã prudentium reprobabo.

Pſal. 48. Quomodo? Quoniã relinquent alienis diuitias ſuas, & ſepulchra eorũ domus illorum in æternum. Secunda verò pars prudentiæ eſt, poſtquã ſapiẽter diſcreuerit, ſapiẽter eligere. Nihil enim prodeſt ſapienter inter bonũ & malũ, & minus maiuſque bonũ diſcernere, niſi eligas ꝙ magis eligendũ eſt. Quod plane contra nos eſt magi-

ſtros & paſtores plebium : qui cum benè inter bonum & malum, intérque minora & maiora bona vel mala diſcernamus, & alios quid elige re debeāt doceamus, ipſi tamē ſcienter deterius eligimus, feſtinantes plus ditari quā iuſtificari, plus honorari apud ſeculum, quā apud deum. Sed quid talibus cōtinget? deſcendēt in infernū viuentes, id eſt, ſcientes. Quia ſcilicet maiori bono ſpreto, deterius ſibi elegerūt. Tertia pars prudentiæ eſt, electū bonū ſapienter acquirere. Electum autē bonum ſapienter acquirit, qui q̃ expeditius, q̃ facilius poteſt, ad illud habendum tendit. Quod fratres mei contra quoſdam noſtrum eſt, qui cum tendere ad ſummū bonum elegerimus, non tamen expeditè ad illud tendimus, ſed curis ſeculariū negotiorū & cupiditatū nos retardamus: Non attendentes qm̃ qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. Vnde 1. *Cor.* 9.
& cum Moyſe à Ietro, id eſt, à quolibet ſeculari reprehendimur, quod diuinis rebus cōtemptis ſtulto labore ſecularium conſumamur. Vnde fratres mei, acquieſcamus conſilio gentilis, & eligamus aliquos procuratores, qui pro nobis portent onus curarum ſecularium, vt nos liberius intendamus in his quæ ſunt ad deum. Secundo nos hortatur ad orationem cū ſubdit. *Et vigilate in orationibus*. Quod enim per prudentiam ſequi vel vitare elegim⁹, hoc præcipuè per orationem impetramus. Per orationem quippè, & inſultus dæmonum vel viciorum & fugamus, & virtutes donáque ſpirituſſancti, æternáque beatitudinem impetramus. Cæterū quoniā

dæmones,qui nunquam dormiunt,ſed ſemper ſunt vigiles in inſidiãdo, nos quantũ poſſimus, ſemper ſimus vigiles in orãdo:iuxta quod apoſtol⁹ alibi monet,vigilate,inquit,in orationib⁹, quia aduerſarius veſter diabolus tanquã Leo rugiens, circuit quærẽs quem deuoret. Quoniam vero per orationẽ præcipuè diabolus expugnatur: hinc eſt ꝙ orantem quantũ valet impedire conatur.Immittit igitur quantũ valet,oranti pigritiam,ſomnolentiã,alienas,vanáſque cogitationes.At nos cõtra,vt monet Apoſtolus,vigilemus,& immiſſiones eius malas,quantũ poſſimus,repellamus. Iuxta ꝙ legitur de Abraham: deſcenderunt volucres cœli ſuper ſacrificia, & abigebat eas Abraham. Tunc autẽ fratres mei, benè vigilamus in orationibus,ſi non ſolũ corpore, ſed etiam mente & operibus vigilamus. Qui vero ſolo corpore in oratione vigilat, & opere vel mente in peccato dormit, talis profectò non vigilare, ſed potius dormire in oratione dicendus eſt.Plus enim perueniunt ad aures domini,mẽtes quàm voces, opera quàm verba. Itaq; fratres ante oculos noſtros ponam⁹ duos, vnum videlicet iniquum, qui ſolo corpore vigilans orat:& alterum iuſtum,qui ex conſuetudine orandi etiam dormiens orat. Dico fratres, qm̃ ille vigilãs dormit in oratione, & iſte dormiens vigilat in oratione,qui,etſi dormiat corpore,tamen bona vita bonúmque propoſitum orant pro eo. Vidi fratres ſacerdotem quẽdam morientem,qui cum ad id deueniſſet.vt nihil in hoc ſeculo intelligeret: tamen ex longa, quam

1.Petri. 5. *Geneſ.15.* *Mentes potius quam voces requiſitæ in oratione.*

viuens consueuerat consuetudine, etiam moriens diuinas laudes non cessabat frequentare. Assuefaciamus, itaque fratres mei, nos ad orandum, non sola voce, sed etiam mente & opere. Surgamus cum psalmista, media nocte ad confitẽdum domino. Septies quoque ei laudem dicamus, in matutinis, laudibus, in prima, in tertia, in sexta, in nona, in vespere, in cõpletorio: imò quicquid facimus, siue eximus domum, siue redimus, siue sedemus, siue surgim⁹, siue quicquid aliud facimus, semper oratione nos armemus: vt ex longa consuetudine, etiam dormientes vel morientes, non possimus nõ orare. Si enim non est sine peccato quod iniquus ex consuetudine etiam dormiens iurat, non est sine merito quod iustus etiam dormiens orat. Tertiò nos hortatur Apostolus ad charitatem, cum subdit. *Ante omnia fratres mei, mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes*. Bonum quippè, quod per sapientiam eligimus, & per orationẽ postulauimus, per charitatem possidemus. Qui enim dei charitatem habet, profectò iam deum habet: Quia deus charitas est, in se essentialiter, & in nobis causaliter. Charitas quippè est dilectio, qua diligimus deum propter se, & nos & proximum propter deum. Et deum quidem fratres, propter se debemus diligere triplici de causa. Quoniam naturaliter in se est bonus, & diligendus, quoniam prior nos diligendo meruit diligi: quoniam vtilissimũ est eum diligere. Proximum verò debemus diligere, non propter se, sed propter deũ, quia scilicet est opus dei, quia

Psal. 118.

Semper orandum.

Charitas quid.

Triplici de causa deus diligendus.

deus iussit illum à nobis diligi, quia est bonus, vel vt sit bonus. In bono enim & non in malo, vel nos vel proximum diligere debemus. In malo quippè vel se vel proximum diligere, nó est diligere, sed odisse. Magnam ergo discretionem in dilectione mali proximi debemus habere: vt videlicet eius diligamus ita naturã, quod nó diligamus eius iniquitatem: Et ita odio habeamus eius iniquitatem, quod nõ odio habeamus eius naturam. Nam æqualiter peccat, vel qui propter naturam diligit proximi iniquitatẽ, vel qui propter iniquitatem, odit naturam. Hanc autem charitatem debemus habere cõtinuam. Nam sicut corpus sine spiritu nequit viuere, ita nec anima sine dei & proximi dilectione. Verá dilectionem nulla aduersitas, nec etiam mors
Cantic. 8. ipsa interrumpit. Quoniam fortis vt mors, imò plusquam mors dilectio. Et in alia vita non excidet sed perficietur. Hanc etiam charitatem debemus in nobismetipsis, id est in intimis cordi-
1. Ioan. 3. bus habere radicatam, vt scilicet non diligamus verbo, neque lingua, vt quidam faciunt, sed opere & veritate. Debemus quoque eam habere ante omnia, quoniam ea habita, omnia habentur, & ea non habita nulla habẽtur. Nulla enim valent sine ea, & per eam valent omnia. Hæc est oleum, quod premi non potest, sed omnibus superfertur liquorib⁹. Si ergo fratres mei, omnes virtutes, vel omnes scientias habere non possumus, saltem charitatem habeamus, vt per eam in aliis omnes virtutes & scientias habituri simus. Quare autem charitatem habere debea-

mus, ostẽdit cum subdit: *Quia charitas operit multitudinem peccatorum, &c.* Futurorum ne fiant: & factorum, ne videantur ad pœnam. Per hoc quippe fratres maximè peccata nobis dimittuntur, quod nos aliis dimittimus, quod nos miseris compatimur, quod nos aliorum onera portamus per misericordiam. Quartò ad opera misericordiæ nos hortatur, cum subdit: *Hospitales inuicem, sine murmuratione.* Habita quippe charitas non potest ociosa esse, sed se ostendit per opera misericordiæ. Inter opera misericordię fratres, hospitalitas præcipua est. Loth enim & Abraham, & plures, tam in veteri quàm in nouo testamento, patres, quoniam homines hospitio suscipiebant, Angelos, imò ipsum deum, suscipere meruerunt. Hæc est vna de sex operibus misericordiæ, quam dominus in iudicio memoraturus est: hospes eram, & suscepistis me. Hãc pręcipit Apostolus fieri sine murmuratione. Qui enim hoc vel aliud opus misericordiæ, cũ murmuratione oris, vel cum rancore mentis, facit, & rem & meritum perdit. Hoc contra illos qui cum hospes venit, submurmurant, tristantur, vultum obnubilant, causantur sibi deesse domus amplitudinẽ, lectorum & operimentorum sufficiẽtiam: dicunt magnam adhuc diei partem superesse, vt ita eos abire cogant. Quid dicam econtrario de illis, qui hospites ad hospitium inuitant, vt eos expilant? Fures sunt & latrones. Itaque fratres mei, ob solum Deum hospitalitati studeamus. Hospites læti suscipiamus imò etiam more antiquorum eos quęramus &

Hospitalitas.

Matth. 28

cogamus: læti eis hoc quod possumus, exhibeamus: plus enim deuotio quàm magnitudo obsequij placet Deo. Deinde ad cætera charitatis opera nos hortatur, cum subdit, *Vnusquisque gratiam sicut accepit, illā administrando*. Ad hoc Deus singulis singulas cōfert gratias, vt vnusquisque gratiam suam, non sibi soli, sed cæteris non habentibus, administret. Itaque qui habet sapientiam, eam doceat insipiētes: qui habet diuitias, eis sustentet indigentes: qui habet potestatem, ea defendat impotentes: ne lucem sub modio celantes, & talentum occultātes, spolientur eis & reprobentur. *Sicut boni*, inquit, *dispensatores multiformis gratiæ Dei*. Bonus dispensator est, nō qui bona domini sui sibi soli retētat, sed qui ea secundum domini voluntatem erogat. Nos autem fratres, non domini, sed dispensatores sumus rerum à domino deo nobis commendatarum. Si ergo res domini non distribuamus, vt ipse præcepit, filijs suis indigentibus, iure conuincimur esse fures rei dominicę, & pauperum eius homicidæ. Hoc timeant, hæc meditentur diuites, qui pauperibus inopia pereuntibus, diuitias suas nolunt erogare. Tot enim rei sunt animarum, quot à fame, cum possent, contempserunt liberare. Quintò nos hortatur ad opus dei dignè tractandum, cum subdit: *Si quis loquitur quasi sermones dei*, id est si quis loquitur sermones dei, loquatur eos quasi sermones dei. Quod facit prędicator, cum sermonē & deo attribuit, & ad deū refert, & dignè profert. Deo sermonem attribuit, qui si quid boni loquitur,

Lucæ.11.
Matth.25

Sermones Dei loqui debēt prædicatores.

non ſibi, vt quidam faciũt, ſed deo aſcribit. Ad deum ſermonem refert, qui non ad lucrum, vel ad gloriam temporalem (vt quidam faciũt) ſed ad dei gloriam & proximorum dirigit vtilitatem. Dignè ſermonem dei profert, qui non illũ malo exemplo deſtruit, qui non illum negligẽter, non pigrè, vt quidam faciunt, dicit: Sed potius verbum dei cum bono exemplo, cum magna deuotione prædicat & ſtrenuitate. *Si quis*, inquit *miniſtrat*, ſubaudis miniſtret, *tamquã ex virtute quam adminiſtrat deus*. Quod tunc faciemus, cum ſi quid bene miniſtramus, deo totum attribuimus, & ad deum referimus, & quãtum valemus deuotè, ſapienter, ſtrenuéque miniſtramus. *Vt in omnibus*, inquit, *honorificetur deus*. Cũ enim nos bonos prædicatores, bonos miniſtros, bonos dei filios nos exhibemus, Deus in nobis honoratur & ſanctificatur: nõ quod ipſe ſanctior ſit ex nobis, ſed quia nos ſanctiores ſumus ex eo: & hoc per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum, cui eſt honor & gloria, cum patre & ſpiritu ſancto per omnia ſecula ſeculorũ. Amen.

Dominica prima poſt Aſcenſionem.

C*Vm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis qui à Patre procedit, ille teſtimoniũ perhibebit de me.* Receſſurus, fratres charisſimi, Dominus & redemptor noſter per paſſionẽ à Diſcipulis ſuis, & in cœlum aſcenſurus, ne ſe derelictos & deſolatos dolerent, promittit eis ſe miſſurũ conſolatorẽ, videlicet Spiritum ſanctũ. Prædicit igitur eis in hac lectione Ioan. 15.

quatuor: Primò quod mittet eis ſpiritũ ſanctũ: Secũdò quid ſpiritusſanct⁹ in eis ſit operaturus. Tertiò perſequutiones eis venturas demõſtrat. Quartò quare hæc prædicit, oſtendit. Prædicit ergo eis primo ſe miſſurnm ſpiritum ſanctum, cum ait: *Cum venerit paracletus quem ego mittam vobis à patre, ſpiritum veritatis qui à patre procedit.* Sed nullus veſtrum fratres chariſſimi, cum audit vel aduentum, vel miſſionem, vel deſcenſionem ſpiritusſancti, loqualem intelligat ſpiritusſancti motionem. Spiritus enim ſanctus cũ ſit vnum cum patre & filio in ſubſtantia, & ſicut ſubſtãtialiter omnia complet, ita nec accedere, nec recedere loqualiter poteſt. Sed tunc ſpiritusſanctus ad nos venire vel deſcendere dicitur, cum in nos donum & gratia eius mittitur, ſecundum tropũ qui methonomia dicitur, quãdo videlicet quod eſt doni, aſcribitur auctori. Secundum hoc dicit Ioannes, quod ſeptem ſunt ſpiritusſancti miſſi in omnem terram: quoniã ſcilicet ſunt ſeptẽ dona eius, quæ fidelibus per orbem diſtribuuntur. Sed hic conſiderandũ eſt fratres chariſſimi, quoniam non propter quælibet dona ſua dicitur ſpiritus ſanctus mitti. Si enim det alicui ſcientiam vel potentiam, vel huiuſmodi, quæ etiam à malis habentur, non ideo dicitur ſpiritusſanctus in eum mitti. Sed propterea ſola dona, quæ hominem ſanctificant, vt eſt charitas, continentia, miſericordia, & cæteræ virtutes, dicitur mitti. Vnde fratres mei, deſideremus & laboremus obtinere, non ea dona quæ etiam mali habent, ſed illa quæ ſoli habent

boni: & per quæ ſpiritum ſanctum merentur habere poſſeſſorem, quem ego, inquit, mittam vobis à patre: idem de eodem ſpiritu alibi dicit: quem mittet pater in nomine meo. Ex quo profecto patet, quoniam ſpiritusſanctus mittitur à patre, mittitur & à filio. Sed quod filius mittit ſpiritum ſanctum, non à ſe, ſed à patre habet. Vnde & adiungit, *Quem ego, mittam vobis à patre.* De quo & adhuc ſubiungit, *Qui à patre procedit,* æternaliter ſcilicet & ineffabiliter. Vnde fratres duplex proceſsio ſpiritusſancti ĩtelligitur. Vna, qua ſpiritusſanctus procedit æternaliter à patre & filio, vt tertia in trinitate perſona, & vna cũ eis ſubſtantia, qua quotidie ęquè à patre & filio procedit temporaliter ad ſanctificandum creaturam. Vocatur autem idẽ ſpiritusſanctus multis nominibus. Dicitur autem ſpiritusſanctus, quoniam ſanctificat creaturas: Vocatur paracletus, quoniam conſolatur deſolatos, medetur infirmis, conſulit inconſultis, remittit reis. Vocatur quippè ſpiritus veritatis, quoniam non fallit ſicut diabolus, ſed promiſſa veraciter reddit, & homines veraces facit. Veraces in peccatorũ confeſsione, in veritatis prolatione, veraces in operis intentione. Vocatur etiam amor, concordia, benignitas: tum quoniam eſt connexio patris & filij, tum quia in cordibus hominum, amorem, concordiam, & benignitatem ſpirat & nutrit. Vnde fratres propenſioribus deſideriis eum aſsiduè flagitare debemus, quatinus ille deſiderabilis ſpiritusſanctus, nos à ſordib⁹ noſtris ſanctificet, veraces efficiat, amabiles, cõcordes,

Ioan. 14.

Duplex proceſsio ſpiritusſancti.

Multis nominibus vocatur ſpiritusſanctus.

& benignos reddat. Secundò, quid spiritussanctus in discipulos operatus sit, ostēdit cum adiungit: *Ille testimonium perhibebit de me*. Tripliciter fratres perhibet Spiritussanctus testimonium de Christo, quod ipse sit filius dei: per miraculorum & virtutum operationem: per interiorem in cordibus hominum inspirationē: per prædicationis testificationem. Aliis quippe persuasit credere spiritussanctus in Christū per miracula & virtutes: aliis per interiorem inspirationem: aliis per exteriorem prædicationem. Testimonium quippè spiritussanctus Christo perhibet methonimicè, dum homines ei testimonium facit perhibere. Vnde & subdit, *Et vos testimoniū perhibebitis*, ac si diceret, vos etiá qui nūc estis timidi, me derelicto, fugiētes, ad vnius ancillæ vocem me negantes, propter metū Iudæorum latitantes, ne vel vnam ob linguam Iudæorum me confiteri audentes, Spiritu sancto, spiritu videlicet fortitudinis vos interius roborante, omni gēti & omni lingua de me testimoniū perhibebitis. Et quomodo? quatuor modis, me filium dei prędicando: in me recte viuendo, quoniam sanctitas ministrorum sanctitati attestatur magistri: in nomine meo virtutes & miracula faciendo, quoniam virtus nominis attestatur auctori: propter nomen meum patiēdo, quoniam bene attestatur rei, qui propter eam non refugit mori. Vtinam fratres mei descendat & in nos spūssctūs, dans nobis audaciam & virtutem Christo testimoniū perhibēdi. Quod enim sine lachrimis dicere non possum, nos ma-

Spiritus sanctus tripliciter testimonium perhibet de Christo.

giſtri eccleſiæ ſumus hodie timidiores q̃ rudes diſcipuli Chriſti in initio naſcẽtis eccleſię. Dũ enim ꝓpter timoré alicui⁹ perſonæ ſecularis, vel negamus, vel ſilemus veritaté, Chriſtum, qui veritas eſt, negamus. Dum raptore pauperem rapiente, noſtrum ei auxilium ſubtrahimus, quaſi Chriſto relicto fugimus. Dum potente pupillũ vel viduã cruciante, nihil ei obloquimur, quaſi Chriſto in cruce pendente tacemus. Dum perſequutoribus eccleſiæ, per rigorem iuſtitiæ nos non opponimus, quaſi propter metũ Iudæorũ latitamus. *Quia*, inquit, *ab initio mecum eſtis*. Ac ſi dicat, cũ de re viſa & audita, bene poſſit homo teſtimoniũ perhibere, vos bene teſtimoniũ de me poteſtis ferre, quia ab initio mecũ eſtis, quia conuictu familiari, in veritate circa me edocti. Vnde Apoſtoli loco Iudę, non neophitum elegerunt, ſed in doctrina Chriſti diutius informatũ. vnde Petrus, Oportet inquit ex his qui ſunt omni tempore nobiſcũ, ex quo intrauit & exiuit dominus noſter Ieſus Chriſtus, teſtem reſurrectionis nobiſcum fieri vnum ex iſtis. Hoc cõtra illos qui rudem & neophitum eligunt in magiſtrum: & contra illos quoque, qui doctrinam, in cuius ſchola nutriti nõ fuerunt, docere præſumũt & prædicare. Tertiò prædicit eis tres venturas perſequutiones, videlicet eiectionem, interfectionem, & infamiam. Eiectionem cum ait, *ſed hæc*, inquit, *loquutus ſum vobis*, id eſt, prędixi vobis, *vt non ideo ſcandalizemini, quod abſque ſinagogis faciant vos*. Sicut enim hodie propter publica ſcelera, aliquos excõmunicamus, & ab

In prælatos eccleſiæ.

Acto. 1.

Ob publica crimina excommunicandum.

ecclesiæ communione eiicimus: ita Iudæi discipulos Christi, tanquã sceleratos, propter Christum à sinagogis excludebant. Interfectionem & infamiam cum subiungit: *Et venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare deo.* Ac si diceret, adeo malè opinabuntur de vobis, quoniam putabunt vos adeò esse Deo odiosos, quod in hoc quod interficient vos, arbitrabuntur officium se deo præstare, & in hoc se ei placere. *Et hoc*, inquit, *facient, quia nõ nouerunt patrem neque me*: quia non nouerunt deũ esse meũ patrem, nec me nouerunt esse eius filium. Ac si diceret, non grauet vos, si eiiciamini à sinagogis eorum qui deum non nouerunt. Ne grauet vos, si interficiamini propter deum, ab ignorantibus deum. Ne grauet vos, si contrarij deo arbitremini ab his qui deum nescierunt. A consortio enim malorum excludi, deo coniũgi est: propter deum interfici, viuere est: propter deum falsam infamiam pati, laus est. Hinc fratres exemplum cõsolationis sumamus, si quando mali consortium nostrum odiunt vel aspernantur: si nos ad mortem persequuntur: si de nobis benè viuentibus detrahunt & malè opinantur. Hæc enim propter Christum patienter pati, est Christo testimonium ferre, & ita Christi martyrem esse. Quartò causam subdit, quare hæc eis prædixerat: *Hæc loquutus sum*, inquit, *vobis, vt cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis*. Et quæ inde vtilitas? Multiplex. Vt me in omnibus veracem intelligatis: vt consolationem à me prædictam certè expectetis:

Consolationis exẽplum.

vt fortiter cōtra aduersa vos armetis: vt ipsa aduersa fortiter sustineatis: vt in ipsis aduersis in spe consolationis exultetis. Quid hæc prædicta fuisse Apostolis profuerit, patuit, quando ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Nos itaque fratres mei, suspiriis & lachrimis, Redemptorem nostrum Iesum Christum flagitemus, quatinus det nobis spiritum sanctum, qui inspiret nobis de peccatis pœnitētiam: in prosperis temperātiam: in aduersis fortitudinem: in mœstis consolationem, inspiret nobis contemptum terrenorum: amorem cœlestium: Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per infinita seculorum secula. Amen. *Acto. 5.*

In die sancto Pentecostes.

D*Vm complerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco, &c.* Hodie fratres charissimi, aduentum spiritussancti in discipulos celebramus: quem quoniam prælibata lectio sufficienter explanat, conuenienter hodie in ecclesia recitatur. Ostēduntur itaque septem in hac lectione, id est, quādo, in quos, vbi, quibus signis, & quomodo spiritussanctus descenderit, quid in eis contulerit, & quanta admiratio inde subsecuta sit. Primum igitur nobis ostenditur, quando spiritussanctus in discipulos venit, cum dicitur: *Cum complerentur dies Pentecostes.* Porro spiritussanctus bis legitur Apostolis datus. Primo ipso resurrectionis die, quādo dominus insufflauit Apostolis dicens, accipite spiritum sanctum. Secūdò die Pentecostes die sci- *Acto. 2.* *Spiritus sanctus bis Apostolis datus.* *Ioan. 20.*

licet hodierna. In die resurrectionis eis datus est ad peccatorum remissionem, vt scilicet cum resurgente resurgerēt & ipsi à peccatis, in quibus vel fugiēdo, vel negando, vel diffidendo, vel dubitando ceciderant. Quinquagesima verò die datus est eis idem spiritussanctus ad corroborationem, & ad confirmationē: vt videlicet de cætero, in fide firmi, nulli cederent persequutioni, sed potius coram omni potestate, veritaté constanter prædicarēt. Vnde & in prima sancti spiritus donatione, tantum spiritum sanctum accepisse: in hac verò etiam spiritu sancto leguntur fuisse repleti. Similiter fratres, etiam hodie bis donatur spiritussanctus fidelibus: primò in baptismo vel in pœnitentia, ad peccatorum remissionem. Secundò in cōfirmatione, ad confirmationem & roborationem. Quod bene significatur per hoc quod discipuli prius in die dominicæ resurrectionis spiritum sanctum accepisse: & post quinquagesima die spiritu sancto memorantur repleti fuisse: Quoniā nisi prius per spiritum sanctū à peccatis nostris resurrexerimus, & vt in quadragesimam pœnitentię, & in decalogi adimpletionē laborauerim⁹: spiritu sancto repleri non valemus. Nos ergo fratres mei, qui in tumulo pctōrum iacemus, oremus illū benignissimū spiritū, vt nos à peccatis nostris resurgere faciat. Vos verò, qui iam per spm̄ sanctū à peccatis resurrexistis, & in quadragesima satisfactiōis, & decalogo legis desudauistis, orate & vos illum sanctissimum Spiritū, vt vos gratiarum suarum augmento repleat, & in virtute

Fidelibus hodie bis spiritus sanctus.

confirmet. Secũdo in quos Spiritusſanctus deſcenderit, oſtenditur, cum dicitur: *Erant omnes Diſcipuli*, ſubaudis expectantes, & ſpiritum ſanctum ſuſcipere præparati. iuxta quod dominus eis præceperat, vt à Hieroſolimis ne diſcederẽt, ſed expectarent promiſſionem Patris. Expectabant autem & præparabant ſe ad ſuſcipiendum ſpiritum ſanctũ, orando & ieiunãdo. Quod orãdo, oſtendit in actibus apoſtolorum dicẽs: erãt, inquit, perſeuerantes in oratione cum mulie-bus, & Maria matre Ieſu. Quod ieiunãdo: hinc cognoſcimus quod Dominus Iudęis quærentibus quare Diſcipuli ſui non ieiunarent, reſpõderat dicens: Non poſſunt filij ſponſi lugere, quamdiu cum eis eſt ſponſus: Venient autem dies, quando auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Quicquid autem de ieiunio ciborũ, certo certius eſt, quia ab omni vicio & peccato, ab omni mala & vana cogitatione: ab omni malo & vano verbo, quantum potuerunt, ieiunauerũt, vt ſpiritum puritatis, ipſi purificati, pure ſuſcipere mererentur. Nos quoque fratres mei, ſi Spiritum ſanctũ ſuſcipere deſideramus, opere pretium eſt, vt diſcipuli Chriſti ſimus, & in oratione & ieiunio perſeueremus. Diſcipuli Chriſti ſumus, ſi in humilitate, ſi in quiete, ſi in timore & amore, diſciplinam & doctrinam eius amplexamur. Nam ſuper tales proculdubio requieſcit ſpiritus ſanctus. Vnde ipſe per Prophetam: ſuper quem requieſcam, niſi ſuper humilem & quietum, & trementẽ verba mea? Oportet quoque vt perſeueremus in oratione, nõ de

Acto. 1. *Ibidem.* *Matth. 9.* *Marc. 2.* *Luca. 5.*

Sapien. 1 solis labijs, sed de puro corde. Nam vt Sapiens ait, Spiritussanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Oportet etiam vt ieiunemus, non à solis cibis, sed etiam à mala & vana cogitatione, loquutione, & operatione: Scriptum est enim,
Ibidem. In maliuolam animam non introibit Sapientia, & non habitabit in corpore subdito peccatis. Tertio ostenditur vbi erant discipuli, cum spiritus sanctus super eos venit: cum subditur. *Pariter in eodem loco.* Minus dicit & plus significat. Erant quippè in eodem loco, in eodem corde & amore: in eadem rerum communione.
Acto. 4. In eodem siquidem loco erant, quia in eadem vrbe Ierusalem: in eodem mõte syon: in eodem cœnaculo sacræ scripturæ, spiritualisque refectionis. In eodẽ quoque corde & amore erant, quoniam de eis scriptum est, multitudinis credẽtium erat cor vnum & anima vna. In eadem etiam rerum communione erant, quoniam nõ dicebat aliquis aliquid proprium eorum quæ possidebant, sed erant eis omnia communia. Porrò eorum vniuolam cohabitationẽ, & communionẽ admiratur in spiritu Propheta dicẽs,
Psal. 132. Ecce quàm bonum & quàm iocundũ habitare
Psal. 67. fratres in vnum. Et alibi: Deus in loco sancto suo: Deus qui inhabitare, facit vnius moris in domo, id est vnanimes. Nullus enim locus magis sanctus, nec magis deo propicius est, quã sanctorum cõsonantia & vnanimitas animorum: quàm ipse solus per gratiam suam in sanctis cõgregationibus operatur. Vbi quippè pax & cõ-

cordia:ibi charitas ꝓculdubio eſt & deus. Vbi verò diſcordia,lis & odiũ eſt: ibi profectò malignus ſpiritus eſt. Itaque fratres chariſſimi, ſi ſpiritum ſanctũ in nos aduenire deſideramus, tollamus de medio noſtri, lites,diſcordias,inuidias,& odia. Et ſicut pariter conuenimus in eadem Eccleſia, ſicut eiſdem ſacramẽtis participamus, ſicut eſt nobis vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus & dominus: ita ſit in nobis vna volũtas, vna charitas, & vna rerum communitas. Communicent nobiſcum pauperes corporalia bona,ſicut communicant ſpiritualia. Communicent terrena nobiſcum,ſicut communicaturi ſunt æterna. Cæterum quid dicam de quibuſdã clauſtralibus, qui cũ in eodẽ refectorio comedant,in eodem dormitorio quieſcãt, in eodem choro excubẽt, in eadem rerum communione viuant,in eodẽ ordine militent,tamen per inuidiam & odium à ſe inuicem diſcordant. Quid etiam de coniugibus, quibus cum ſit vna mẽſa, vnus lectus, vna etiam ſecundum Apoſtolum, caro,tamen inteſtinum odium gerunt atque diſcordiam. Certè quicunque tales ſunt,non ſpiritum ſanctum, vnde magis dolendum eſt, ſed ſatanã recipiunt habitatorem. Quartò demonſtratur quibus ſignis Spiritus ſanctus aduẽtum ſuum in diſcipulos demõſtrauerit,cum ſubiungitur: *Et factus eſt repente de cœlo ſonus. &c.* Porrò duobus ſignis aduentus ſpirituſſancti demonſtratus eſt: Vnum fuit ſonus de cœlo repentè factus, *tanquam aduenientis ſpiritus vehementis, qui repleuit totam domum vbi erant Diſcipuli ſedentes.*

Vbi pax, ibi charitas.

Vbi diſcordia, ibi ſpiritus malignus.

Coniuges.

Sane sonus iste conuenienter significauit aduētum spiritussancti. Sonus quippè inuisibilis est & inuisibiliter totus simul ad aures fertur singulorum, & vsque ad corda penetrat, & ea ad intelligendum excitat. Sic spiritussanctus inuisibilis est in sui natura, & inuisibiliter totus simul ad singulos fideles fertur, & vsque ad intima cordium penetrat, eaque ad intelligendum excitat. Qui sonus conuenienter venit de cœlo, quoniam spiritussanctus mittitur à summo pa-
Iacob. 1. tre, Iuxta illud, Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Conuenienter quoque dicitur factus repente & tanquam aduenientis spiritus vehemētis: quoniam Spiritussanctus operatus est in discipulos, & subito & velociter, ita vt non paulatim sed subito & cito eos de rudibus efficeret sapientes, de tepidis feruētes, de timidis audaces: vt vnusquisque eorū dicere pos-
Psal. 76. set cum Psalmista, Nunc cæpi, hæc mutatio dexteræ excelsi. Potest autem hoc aduerbium *tanquam*), ibi notare vel veritatis expressioné: quoniam sonus ille fuit significatiuus verè Spiritus sancti aduenientis & vehementis, id est, à méte vehentis, & ab effectibus carnalibus alienantis. Vel potest solam notare similitudinem: quoniam sonus ille fuit tanquam spiritus, id est, venti vehementis. Hoc nomen enim Spiritus, & ad Spiritum, & ad ventum, & ad cantum, equiuocum est : sicut apud Hebræos Ruha: & apud grecos neupma. Alterum vero signū fuit, ignis per linguas dispertitus, qui supra singulos

eorum resedit. Vnde & subditur, *Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquã ignis: seditque supra singulos eorũ.* Porro conuenienter, Spiritus sanctus per ignem, significatur. Spiritus enim sanctus amor est. Vnde & Ioannes, Deus charitas est. *1. Ioan. 4.* Dominus quoque spiritum sanctum ignem vocat dicens, Ignẽ veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? *Luca. 12.* Sicut enim sunt septem dona spiritussancti, sic & septem sunt proprietates ignis. Ignis quippè dura emollit, frigida calefacit, tenebrosa illuminat, mollia corroborat, impura examinat, sursum fertur, distributus multiplicatur. *Septẽ proprietates ignis.* Sic & spiritussanct⁹ dura corda emollit per spiritũ timoris: frigida calefacit, per spiritum pietatis: tenebrosa illuminat, per spiritũ scientiæ: mollia corroborat, per spiritum fortitudinis: impura examinat, per spiritum consilij: sursum rapit, per spiritum intellectus: distributus locupletat per spiritum sapientiæ. Sapientia enim nobilis possessio: distributa suscipit incrementũ, & auarũ didignatur possessorẽ, nisi publicetur, elabitur. In igne igitur spiritussanctus super discipulos venit: qm̃ prefatas ignis proprietates in eis efficit. Qui in christũ in specie colũbæ venerat: quia peccatores per colũbinam simplicitatẽ colligere descẽderat. In linguis verò super eos venit, qm̃ eos in omnibus linguis eloquẽtes fecit. Vt videlicet per ceptã à spiritu sancto sapientiã, oĩbus linguis, omnibus loqui & scirẽt & auderãt. Vtinã fratres, & in nos infimos prędicatores, spiritussanctus descendere dignetur, inspiretq; sapientiã, eloquentiã & for

titudinem nobis, quatinus verbũ dei intelligamus, & intellectum, ea saltem lingua, quam nouimus, eloqui cõstanter audeamus. Quinto demonstratur, quomodo spiritussanctus in discipulos descendisse dicatur, cũ subiungitur: *Et repleti sunt oẽs spũ sancto*, id est, gratia spiritussancti. Non enim aliter spiritussanctus descẽdere, venire, vel dari dicitur, nisi quia eius gratia datur: secundũ tropum loquẽdi, quo quod doni est, attribuitur donanti. Nemo igitur in his quæ vel audita, vel visa ibi sunt, spiritussancti putet apparuisse substantiã: quoniã substantia patris & filij & Spiritussancti inuisibilis, sicut omnia cõplet: ita nec accedere, nec recedere localiter potest. Dicuntur autem nunc demum discipuli spiritu sancto repleti esse: quoniã & si ante spiritum sanctũ habuisse dicãtur, tamẽ quia meticulosi fugiebãt, latebãt, & silebant, spiritussancto quasi semipleni erant. Nunc verò quoniã spiritussancti conceptã virtutẽ iam cohibere intus & silere non poterãt, sed more dolij musto nouo pleni eructuabant & superessundebãt, rectè spiritu sancto repleti dicũtur. Vnde & à Iudæis postea ebrij esse dicti sunt. Sexto quid discipulis spiritussanctus cõtulerit, ostẽditur, cum dicitur: *Et ceperũt loqui varijs linguis, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis*, O quã fratres charissimi velox magister est spiritussanctus. Nõ est adhibita interpretatio ad intelligendũ, non consuetudo ad vsum, non tempus ad studium. Sed mirabiliter & inaudito more, spiritussancto operãte, repente timidi fiunt audaces: rudes, sapiẽtes: elingues,

omnilingues: timidi repente fiunt audaces: q̃m qui modò loqui nō audebāt, nūc cœperunt publice loqui: rudes, repente fiunt sapientes, q̃m qui modo (teste dño) sine intellectu erant, nunc mysteria scripturarū & magnalia dei intelligebāt & eloquebātur. Elingues, repēte fecit oīlingues, q̃m qui modo vna lingua hebræorū perfecte loqui nesciebāt, nūc omni līgua perfecte loquebātur. Et horū oīm nihil ex viribus, nihil ex ingenio, nihil ex doctrina sua faciebāt: sed quid & quantū, & quomodo spūssctūs dabat eloqui illis. Iuxta quod dñs noster promiserat illis, Dū steteritis ante reges & pręsides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur em̄ vobis in illa hora quid loquamini. Pulchrè aūt sicut in constructione Babel, Turre scilicet confusionis, vna lingua in plures propter superbiā diuisa est: ita nūc in construēda Ecclesia, domo scilicet Dei, plures linguæ propter humilitatem vniuntur. Superbis quippè Deus resistit, & humilibus dat gratiā. Nos igitur fratres, nihil de viribus, nihil de ingenio, nihil de arbitrio, vel merito nostro, pręsumamꝰ: sed potiꝰ de gratia Dei, qui mysteria sua abscōdit à sapiētibus & prudētibꝰ, & reuelat ea paruulis, atq; linguas infantiū facit disertas. Septimo demōstratur quāta admiratio subsequuta sit magnalia spūsscti, cū subditur: *Erāt autē in Hierusalē habitātes viri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est*: Et ideo oīm linguarū ignari. *Facta autē voce*, linguarū scilicet variarū auditione, *conuenit multitudo*, tanquam ad rem mirabilem & inauditam, & mente confusa est

Math. 10
Marc. 13.
Iacob. 4.
Matth. 11
Lucæ. 10.
Sap. 10.

in iſta re:cuius cauſam & modum non poterat inueſtigare:*quoniam audiebat vnuſquiſque*, diuerſarum linguarum, *Lingua ſua illos loquentes. Stupebant autem omnes, & mirabantur dicentes:* Nonne *ecce omnes iſti qui loquuntur*, tantum lingua & natione, *galilæi ſunt? Quomodo nos audiuimus*, ab eis, *vnuſquiſque linguam noſtram in qua nati ſumus* Parthi & Medi, & Elamitę, & cæt. *audiuimus eos loquentes* noſtris linguis, *magnalia Dei*. Quare fratres mei dedit dominus diſcipulis ſuis loqui variis linguis? ob tres cauſas: ad expedimentum prædicationis: vt ſcilicet ad cuiuſcunque linguę populum venirent, non indigerent interprete, ſed ſtatim poſſent prędicare: Ob ſignum diuinę virtutis, vt ſcilicet per hoc quod omni lingua loquerētur, eos à deo doctos & miſſos eſſe aduerterent. Vnde Paulus, Linguæ in ſignum ſunt
1.Cor.14. non fidelibus ſed infidelibus: ob figuram generalis conuerſionis, vt videlicet per hoc ſignificaretur, quod non ſolus populus Iudęorum, ſed
Danie.7. etiam iuxta prophetam, Omnis populus tribus
Philip. 2. & linguæ ſeruient ei. Vnde Paulus, Et omnis, inquit, lingua cōfiteatur, quia dominus noſter chriſtus in gloria eſt dei patris. Quē vt nos verè confiteri valeamus, oremus illum ſpiritū ſanctum, quatinus igne ſuo ſancto, renes noſtros & cor noſtrum vrat, purget, & in bono confirmet: illuminet & inflammet: quatinus omnib' terrenis contemptis, ad cœleſtia toto deſiderio tendamus, & proximos noſtros nobiſcum trahere contendamus. Per Ieſum chriſtum. Amen.

In die sancto Pentecostes.

SI *quis diligit me, sermonem meum seruabit, &c.* *Ioan. 14.*
Quoniam hodierna spiritus sancti aduentus solennitas fratres charissimi, nos hodie in vnũ congregauit: necessarium duximus, quãtulumcunque sermonem facere vobis de Euangelica lectione. Distinguitur autem lectio ista capitulis quinque. accessurus quippe dominus ad passionem, primo hortatur eos ad dilectionem. Secundò promittit eis spiritũ sanctum. Tertiò dat eis pacem. Quartò cõsolatur eos, ne timeãt. Quinto eis ostendit se innocentem propter obedientiam iam passurum. Primum igitur ad dilectionem exemplo & præcepto Discipulis commendatam hic hortatur, ostendens quid vera dilectio faciat, & ad quid perducat. Quid faciat ostendit, cum dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit*. Effectus veræ dilectionis, est obseruantia mandatorum dei. Itaque fratres, si verè deum diligimus, mãdata eius obseruamus Si vero mandata eius non obseruamus, patet quia eum non verè diligimus. Nemo ex vobis fratres se decipiat. Se enim decipit, qui dicens se diligere deum, mandata eius non custodit. *Dilectio dei mãdatorum dei obseruatio*
Vnde idem Ioannes: Si quis, inquit, dicit se diligere deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Nemo de impossibilitate sua se excuset Dicit enim aliquis: Infirmus & imbecillis naturæ sum, & mandata eius grauia & ardua. Et quidem deum diligo, sed arduitatem mandatorum eius portare non valeo. Nequeo enim propriæ voluntati, nequeo carni meæ, nequeo mundo *1. Ioan. 2.*

penitus abrenunciare. Sed qui hæc dicit, dupliciter peccat: tum quia accusat deum de crudelitate, dicens eum tale mandatum dedisse, quod homo non valeat adimplere: tum quia mentitur se non posse quod ipse potest. Deus enim qui mandatum dedit, scit quid possit vnusquisque, melius quàm ipse homo. Nemo enim in necessitate non potest, quod pro deo non potest. Pro valetudine corporis bibis aquam, ieiunas, pateris ferrum & ignem, tuam deseris voluntatem & hæc pro deo non potes? Pro ambitione mundi, militas indutus ferro: pateris fames & frigora: labores & miserias: obiicis te periculis & morti. Et hęc pro deo non potes? Et quare hoc? Nisi quia plus mūdum diligimus quàm deum. Si enim plus vel tantū deum diligeremus, quantum mundum, plus possemus pati pro deo, ipso suffragante, & conscientia consonante, quā pro mundo contra deū, consciētia nostra nobis contradicente. Vera siquidem fratres est sententia quod amanti nihil difficile, & nolenti nihil est leue. Cum ergo dominus dicit, ardua & angusta est via quæ ducit ad vitam, nolenti intelligendum est. Cum vero dicit: Iugū meum suaue est & onus meum leue, volenti subintelligendum est. Sed fratres mei, cum deus dixerit: *Si quis diligit me*, per præsens tempus, quare similiter per præsens tempus non dixit, sermones meos seruat, potius quam seruabit? Quoniam cum aliquis incipit deum diligere, nō mox potest eius pręcepta ex integro obseruare: sed paulatim crescente dilectione, magis ac magis incipit sese in

Qui accusent deum de crudelitate.

Matth. 7.

Matth. 11

obſeruatione mandatorum dei aſſueſcere:vt ita quod primo ei inſueto fuerat,graue, poſt ex cõſuetudine fiat ei ſuaue. Vnde Pſalmiſta:viã, inquit,mandatorum tuorum cucurri,cum dilatâſti cor meum. Ad quid verò dilectio dei perducat,oſtẽdit cum ſubdit, *Et pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Quod enim deum diligimus, & eius ſermonem ſeruamus,eſt quaſi meritum noſtrum. Quod vero pater diliget nos,& apud nos manſionem faciet,eſt quaſi præmium. Cæterũ quid eſt quod hic dicitur,quod poſtquã dilexerimus deum,& ſermonem eius ſeruauerimus,pater diliget nos? cum dilectio dei noſtram præueniat dilectionem,teſte Ioãne,quia inquit, ille prior dilexit nos. Non eſt fratres intelligẽdum quod poſtquam dilexerimus deum,ipſe tunc incipiat diligere nos,ſed poti⁹ ipſe qui prior dilexit nos poſtquam incipiemus eum diligere, & eius ſermonem obſeruare, magis ac magis oſtendet ſe diligere nos, per vberiorem ſuarũ infuſionem gratiarum. Vnde & adiunxit, *& ad eum veniemus.* Tũc enim deus ad nos venire dicitur,quando gratiæ ſuæ habũdantiam nobis largitur. Qui veniemus? pater,& ego filius, ipſe quoque ſpiritus ſanctus. Qui enim dilectionem dei habet, ſpiritum ſanctum,qui eſt amor patris & filij,habet. Sed quoniam ad quoſdam per cõpunctionem venit, qui non finaliter diligunt, ſed tempore tentationis frigeſcunt,vel tepeſcunt, ſubiungit: *Et manſionem apud eum faciemus.* Penſemus fratres, penſemus, quanta dignitas,quan

Pſal. 118.

1. Ioan. 4.

Quando deus ad nos venire dicitur.

tus honor, quanta dulcedo ſit, habere manentem in hoſpitio cordis Trinitatem. Certè per veram dilectionem & obſeruantiam mandatorum dei, tantum penes nos hoſpitem ſuſcipimus: per perſeuerantem mundiciam, eum perpetuum habitatorem retinemus. Nonne fratres mei, ſi Regem temporalem, ſi aliqué principem, ſi aliquem amicum noſtrum temporalem ſuſcepturi eſſemus, nonne domũ noſtram mundaremus, ne aliqua turpitudo oculos intrantis offenderet? Ornaremus etiam feſtiuis ornamẽtis, & feſtiua pararemus fercula, vt intrans perſona in noſtro hoſpitio delectaretur. Multo magis fratres ſuſcepturi hodie per largioré gratiam, ſpiritum ſanctum, imò totam Trinitatem, per verè lachrimas pœnitentiæ, hoſpitium cordis noſtri mundemus: per varias virtutes ornemus: per bona ſtudia puramque cõtemplationem, Deo penes nos conuiuium præparemus: quatinus complaceat ei in nobis habitare, & in

Prouer.8. nobis ſemper delectari. Delitiæ enim, inquit, meæ, eſſe cum filiis hominum. Scilicet quoniã quidam ſunt, qui aliqua dei præcepta, vel ex ſeruili timore, vel ex naturali pietate, non ex vera dei dilectione ſeruare videntur, oſtendit neminem mandata Dei poſſe adimplere, niſi per veram dilectionem cum ſubdit: *Qui non diligit me ſermones meos non ſeruat.* Itaque fratres, quaſi paria ſunt, dei dilectio, & mandatorum eius obſeruatio. Sicut enim non vere deum diligimus, niſi mandata eius obſeruemus: Ita nec verè mandata dei obſeruamus, niſi eum diligamus. Quicquid

Dilectio dei & mãdatorum eius obſeruatio.

quid enim est meritorium, ex sola dilectione est meritorium. Cum autem eadem sit auctoritas Patris, & filij in omnibus: quia tamen filius ex Patre est, semper defertur Patri. Vnde & subdit: *Et sermonem quem audistis non est meus, sed eius qui misit me patris.* In quo confunditur quorumdam superbia, qui putant se aliquid posse per se boni, vel sapere, vel loqui per se. Qui dicunt: Labia no- *Psal. 11.*
stra à nobis sunt, quis noster Dominus est? Erubesce insolens vermis: filius Dei dicit se nec loqui, nec sapere, nec posse aliquid ex se, & tu homuntio pręsumis aliquid boni ex te posse sapere vel loqui?

Sequitur pars secunda, in qua promittit discipulis spiritum sanctum, dicens: *Hæc loquutus sum vobis apud vos manẽs. Paracletus autem, &c.* Quasi diceret, dum corporaliter vobiscum maneo, hęc pauca loquutus sum vobis: cum multa haberẽ adhuc vobis dicere, si possetis portare. Sed spiritus sanctus, quę minus dixi vobis, supplebit, dãs etiam vobis maiorem intelligẽdi capacitatem. Vocat autem eum paracletum, id est, consolatorem: quoniam Discipulos de recessu mœstos erat consolaturus: minus fortes confortaturus: minus doctos erudituros: nec solum autem eos, sed etiam quoslibet piè credituros. Eundem etiã vocat Spiritũ sanctũ, quia inspirat sanctitatem. Quicquid enĩ sanctitatis, quicquid bonitatis homo habet, spiritu sancto inspirãte habet. *Quem mittet pater in nomine meo.* Alibi dicit: Quem ego mittã vobis à Patre. Ex quo demõstratur quo- *Ioan. 15.*
niã Spiritũ sanctũ mittit filius: sed quod mittit

filius, hoc habet à Patre. Pater etiam per filium eũ mittit. *Ipse, docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia* Hoc fratres mei, impletum est die hodierna in discipulis, cum subito & mirabiliter operante in eis spiritu sancto, qui ante erant rudes, facti sunt subito sapientes: qui ante minimum nouerant de scripturis, facti sunt spirituales in scripturis: qui ante vnam solam linguam nouerant, subito omnes linguas nouerunt. O fratres mei, quàm potens, quàm admirabilis, quàm velox est in operib⁹ suis spiritus sanctus, qui quæ cum labore & studio, & per longitudinem temporis vix fieri solet, hæc quietè, & sine meditatione, & sine mora, in suis operatur. *Et suggeret vobis omnia.* Multotiens fratres, aliquid scimus, quod cum oportet nescimus. Sed spiritussanct⁹ ministrat suis, non solum sciẽtiam, sed etiam vt ea loco & tempore vti sciant. Sed Dominus alibi dicit, Dum steteritis ante reges & præsides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Ministrauit igitur Spiritus sanctus discipulis, non solum sanctitatem & sapientiam, sed etiam eloquentiam, & eloquendi oportunitatem & audaciá, & miraculorum confirmationem, & resistendi fortitudinem. O vtinam descendere dignetur & in nos qualescunque prædicatores ille sanctus & admirabilis spiritus, & inspirare nobis bonitatem & sapientiam benè viuendi & sapiendi: Et eloquentiam, oportunitatem & audaciam

bene & oportunè, & audacter prædicandi: & confirmationem operibus prędicationem confirmandi, & fortitudinē persequutoribus mūdi resistendi.

Sequitur pars tertia, in qua Dominus dat discipulis suis pacem, dicens: *Pacem relinquo vobis*, in mandato scilicet: *pacem meam do vobis*, in animo: vt scilicet & hîc quantum possibile est, pacem habeatis: & ad æternam pacem desiderio festinetis *Non quomodo*, inquit, *mundo dat, ego do vobis*. Porrò pax alia prosperitatis, alia bonitatis, alia malitiæ. Pax prosperitatis indifferēs est: Benè enim ea vtenti est bona, male vtenti est mala. Bene vsus est Abraham & cæteri Patriarchæ, pace temporalis prosperitatis: de qualibus dicitur in Psalmo: Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis eius: labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es & benè tibi erit. Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. Filij tui sicut nouellę oliuarum in circuitu mensæ tuæ E contra mali malè vtuntur pace prosperitatis temporalis. Nam vnde deberent deum benedicere, eum obliuiscuntur: superbiunt, effœminantur & efferuntur. De quibus dicitur in Euangelio, Et quidam in hac die tua quæ ad pacem sunt tibi: &c. Et Dauid, Zelaui, inquit, super iniquos pacē peccatorum videns. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Et alibi: Quorum filij sicut nouella plantationis in iuuentute sua. Filię eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo tēpli Promptuaria eorum plena, eructan-

Pax triplex.

Psal. 127.

Luca. 19.

Psal. 72.

Psal. 142

tia ex hoc in illud. &c. Ista autem pax temporalis prosperitatis, non multum est nobis optanda vel petenda fratres mei: quia quibusdam vtilior est in hoc mundo aduersitas quàm prosperitas. Nam multi saluantur in aduersitate, qui non saluarentur in prosperitate. Sicut econtra multi infirmi saluantur in prosperitate, qui non saluarentur in aduersitate. Propterea fratres volũtati diuinæ nos submittam⁹, vt ipse det nobis quod nouit vtile magis esse nobis. Pax vero bonitatis est cõsensus pluriũ in bono. Hęc est pax q̃ christ⁹ promittit, & dat nobis. De hac hîc dicitur: *pacem meam do vobis.* De hac etiam dicitur:

Psal,15. Et factus est in pace locus eius. Ham pacem habere debemus cum Deo, cum nobis, & cũ proximo. Cũ Deo, vt in omnibus eius cõcordemus volũtati, vt scilicet simus vnus spiritus cum eo. Nobiscum, vt consentiat & concordet caro spiritui. Cum proximis, vt simus cum omnibus hominibus pacem habẽtes, quod ex nobis est omnium bona volentes & quęrentes: Et si etiam

Psal.119. ipsi nobis sint infesti: iuxta quod Dauid, ait. Cũ his qui oderunt pacem eram pacificus: non tamen propter pacem debemus malis in malo cõsentire, imò eos corrigere, vel nos ab eis sequestare.

Matt.10. Vnde dominus: Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Veni enim separare filiũ à Patre. Pax malitiæ, est consensus plurium in

Pax malitia quid. malo, vt quando spiritus consentit carni in malo, vel plures sunt concordes in malo. De hac dicitur, quod Herodes & Pilatus facti sunt amici in mortem Christi. Hæc pax est pessima, quo-

niam mali quanto ſunt magis concordes, tanto peiores. Hæc eſt pax quam dat mundus non Deus.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus Diſcipulos ſuos de ſuo receſſu prȩuidens turbandos, (quis enim de receſſu tanti & talis magiſtri non doleret) eos præconſolatur, dicens, *Non turbetur cor veſtrum neque formidet*: id eſt propter formidinem non turbetur. Propter formidinem receſſus mei, nõ turbetur cor veſtrum à ſua tranquillitate. Et quare non debeant turbari, oſtendit cũ ſubdit: *Audiſtis quia ego dixi vobis: vado & venio ad vos.* Vado à vobis ad paſſionem, & venio ad vos per reſurrectionem. Vel vado à vobis patiendo, & ad Patrem aſcendendo: Et venio ad vos ſpiritum ſanctum mittendo, à quo ſubſtantialiter ſeiungi non valeo. Hoc eſt quod alibi dicit: Non relinquã vos orphanos. Deinde oſtendit receſſum ſuum, non ſolum non eis nociturũ imò etiam eis profuturum dicens, *Si diligeretis me*, id eſt, ſi me perfectè ſciretis diligere, *gauderetis vtique*, de hoc, *quia vado ad patrem*. Et quare? *Quia pater maior me eſt*, non quantum ad diuinitatis, ſed quantum ad humanitatis ſubſtantiam. Ac ſi diceret, Aſcenſio mea ad Patrem, & mihi eſt ſublimatio, & vobis confortatio: quia ſublimatio magiſtri, gaudium & confortatio & ſpes debet eſſe Diſcipuli. *Hoc*, inquit, *dixi vobis priuſquam fiat, vt cum factum fuerit, credatis*, me tanquã Deum vt præterita, ita futura noſſe. Hoc etiam hodie fratres mei eſt argumentum fidei noſtræ, quoniam Chriſtus eſt verus Deus, qui vt præ-

terita, ita futura nouit, & cætera quæ solius Dei sunt.

Sequitur pars quinta, in qua ostendit se innocentem propter obedientiam in instanti passuram, dicens: *Iam non multa loquar vobiscum*, quoniam in hac nocte tradam meipsum membris diaboli crucifigendum. *Venit enim* per membra sua, *princeps huius mundi*, id est, amatorum mundi, *& in me non habet quicquam*, scilicet iuris. In nobis fratres mei, qui in peccatis concepti sumus, & sine peccatis non viuimus, videtur Diabolus aliquid iuris habere. Sed in eo, cuius conceptus & vita maculam nesciuit, nihil proculdubio iuris habuit. Et si ad illum fratres mei, in quo nihil iuris habuit, venire Diabolus ausus fuit, quid putatis faciet nobis miseris, in quibus per peccata videtur habere plurimum iuris? Quid ergo faciemus, nisi inquãtum possumus, de potestate eius, per pœnitentiam nos eripiamus: & ei, in quo non habet quicquã, vera fide & charitate adhęreamus. *Sed vt cognoscat*, inquit, *mundus, quia diligo patrem, & sicut mãdatum dedit mihi pater sic facio*. Ac si dicat: Non quia diabolus in me aliquid iuris habeat, me ei trado: sed vt cognoscant electi de mundo, quia diligo Patrem, & eius mãdato in redemptione generis humani obedio. Itaque fratres mei, quoniã Deus sic dilexit nos, vt filium suum vnigenitum pro nobis morti traderet, diligamus Deum, & mandata eius obseruemus: vt ipsum habitãtem & manentem in nobis habere mereamur. Habeamus pacem in nobis adinuicem, non mundi sed dei.

Spes nostra, consolatio nostra, desiderium nostrum, totum sit in deo, & propter ipsum innocenter & patienter viuamus: eius voluntatem in omnibus quæramus & faciamus, ipso præstante qui in Trinitate perfecta viuit & regnat, Per omnia secula seculorum. Amen.

FINIS.

Errata sic corrigito.

Fol.199.pag.1.lin.2 lege nihil offerre valentium. porrò unde mercenarius, &c.

In die Trinitatis.

GRatia domini nostri Iesu Christi, & charitas dei, & communicatio sancti spiritus, sit semper cum omnibus vobis. Amen. Hodie fratres charissimi, in honore sanctę & indiuiduę Trinitatis solennitatē celebramus. Conueniēs quippè erat, vt post solennitatem specialiter de filio, in Natali, resurrectione & Ascensione, specialiter de spiritu sancto in Pentecosten, specialiter de patre in dominicis singulisq; diebus, cōmuniter hodierna die de tribus, id est, de sancta Trinitate insimul solēnizemus: nō quod patrem, & filium, & spiritum sanctum, (quorum est idem honor & gloria) diuidamus in honorem. Sed quoniam sicut tribus est communis vna substātia: ista singulis est specialis proprietas sua. Vnde scriptum est, In personis proprietas, in essentia vnitas, & in maiestate adoretur æqualitas. In personis enim proprietas est, quoniam patris proprium est generare, filij propriū est nasci: Spiritussancti propriū est procedere. Distinguitur quippè pater à filio, & à spiritusancto paternitate: distinguitur quoque filius à patre & à spiritusancto natiuitate. Distinguitur & spiritussanctus à patre & filio, sua processione. Sed nemo fratres mei, cum audit filium dei nasci de patre vel spiritum sanctum procedere de ambobus, putet (sicut in humana generatione vel processione fit) substantiam patris diuisam, vel diminutam in filium: vel amborum in spiritum sanctum. Propter hoc enim remouendū

2. Cor. 13.

Festum Trinitatis

adiunctum est: quod in essentia trium persona-rum est vnitas. Sunt enim vna substantia, vnus deus, & vnus domin⁹. Rursus nemo putet sicut fit in humana natiuitate vel processione: ita & in sancta Trinitate, filium patre, vel spiritũ sanctum ambobus minorem: vel tempore, vel gradu, vel potestate. Propter hoc enim remouẽdũ, adiunctum est, & in maiestate adoretur ęqualitas. Sunt enim pater, filius, & spũssanctus eiusdẽ trinitatis, eiusdem maiestatis, eiusdem potestatis. De æterno & summo patre semper nascitur coæternus & coæqualis filius: & coæternus & coæqualis spiritussanctus semper ab his procedit. In sole tria sunt: ignea substantia, spẽdor, & calor. Ex ignea substãtia semper nascitur splendor coæuus. Ex ambobus semper procedit calor eis coæuus. Et cum illa tria sic adinuicẽ per proprietates suas distinguantur, tamẽ sunt vnus sol, nõ tres soles. Cõparatio tamen de temporalibus ad deum nulla est. Sed qualibus exemplis possumus, quod intelligi vel enarrari nõ potest, balbutimus potius quàm eloquamur. Cum igitur audis patrem, crede quia pater est. Cum audis filium: crede, quia filius est. Cum audis spiritum sanctũ, crede quia spiritussanctus est. Quomodo pater generet filium: vel quomodo pater & filius spirent spiritum sanctum, noli inuestigare, si non vis errare. Nam iuxta prophetam:
Esaiæ 53. generationem eius, vel illius processionẽ, quis enarrabit? Quoniam igitur de sancta Trinitate hodie solennizamus, conuenienter prælibata lectiuncula, in qua de tribus personis mẽtio fit,

hodie recitatur. Est autem hæc quędam solutio, in qua ab Apostolo, tria nobis optantur: *Gratia domini nostri Iesu Christi, & charitas dei patris, & communicatio spiritussancti.* Sed cum hæc tria sint ęquè tribus communia, quare gratia hic specialiter attribuitur Christo: charitas patri, & communicatio spiritui sancto? Porrò gratia hic appropriatur Christo: Quoniam Christus non solum gratias nobis cōfert, sed etiam seipsum gratis dedit nobis. Vnde Esaias: puer, inquit, natus est nobis, & filius datus est nobis. Quod enim natus est homo, quod passus, quod mortuus, quod resurrexit, quod ascendit in cœlum, pro nobis fuit, & totum gratia est. Hāc gratiā Christi optat Apostolus semper esse nobiscum: Quę quidem quatuor modis est cum fidelibus: per effectum, per memoriam, per gratitudinē, per vicissitudinem. Per effectum est nobiscum, si quòd à Christo generaliter omnes homines redimuntur, in nobis specialiter efficitur. Et quidem fratres mei, Christus (quantum in eo est) omnes homines redemit. Ipse enim sufficiens hostia fuit pro redemptione omnium. Sed quidam male viuendo, gratiæ suæ redemptionis se subtrahunt. Vnde Paulus hortatur, Ne quis, inquit, desit gratiæ dei. Non enim ait: Ne quibus desit gratia dei, sed ne quis desit. Vt ostendat ꝙ cum ipsa ex benignitate Dei omnibus præsto sit, eam tamen meritum humanæ prauitatis repellit. Per memoriā est nobiscū, si quam vilia, probrosa, quánque aspera, Christus pro nobis sustinuit, semper memoriter cogitamus. Hinc

Esaiæ 9.

Quatuor modis gratia est cū fidelibus.

Hebr. 12.

est quod crucifixus, & cæteræ Christi picturæ nobis in ecclesia proponuntur: vt per eas gratia dominicæ dispensationis, nobis in memoriam reuocetur. Per gratitudinem est nobiscum, si de misericordia, quam nobis operatus est, semper eum benedicamus, & ei gratiarum actionem de toto corde referamus: si nomē sanctum eius semper in nostro ore resonemus, non more no-

Luca 17. uem leprosorum à domino mundatorū, qui ob ingratitudinem à domino reprobantur. Per vicissitudinem est nobiscum, si ea quæ ipse prior fecit pro nobis, nos pro eo faciamus: si quemadmodum ipse mortuus est pro nobis, nos quoque pro eo moriamur. Vnde scriptum est: Ad

Eccle. 31. mensam magnā sedisti: scito quia talia te opor-

Psal. 115. tet ei præparare. Et propheta: Quid retribuam domino, inquit, pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam. Ac si dicat: cum tot & tāta mihi dominus cōtulerit, quid digne potero illi retribuere? Et cum pro me facto me totum illi debeam, pro me redempto & sic redempto, quid ei retribuam? Sed & si millies meipsum valeā illi retribuere, quæ retributio, quæ comparatio erit mei ad illum? tantilli ad tātum? tam peccatoris ad tam sanctum? In cuius conspectu nec etiam ipsa astra sunt munda: quanto minus nos quorum vita non est nisi tentatio, & qui habitamus domos luteas? Attamen etsi non possum ei retribuere, vel hoc quod possum faciam: me non posse semper referam: & sacrificium illud quod possum, ei offeram.

Charitas. Charitas verò hic appropriatur Deo patri, quo

niam patris est diligere, & filium semper charum habere. Deus autem pater non solum filiũ suum vnigenitum diligere vel hæredem facere voluit: sed etiam nos indignos seruos per sanguinem vnigeniti sui filij in filios adoptauit: & contra morem temporalium parentum, seruos suo filio cohæredes fecit. Vt simus, inquit Apostolus, hæredes quidẽ dei: cohæredes autẽ Christi. *Roma.8.* Optat igitur nobis Apostolus, vt nobiscum semper sit charitas dei patris: vel charitas illa, qua deus diligit nos: vel charitas illa, qua nos diligimus deum. Et charitas quidem, qua deus diligit nos, semper est nobiscũ: si dilectionẽ illã, qua nos vocauit, & fideles suos effecit, per conuersationem, per ampliorem gratiarum collationem, & per perseuerãtiã, in nobis quod ipse per misericordiã suam facere dignetur, cõsummet & confirmet. Charitas verò, qua nos deum diligimus fratres mei, tũc semper est nobiscũ, si (quod vtinã ipse nobis concedat) eum tãquam summũ & verum patrẽ totis visceribus semper diligimus: si mandata eius inuiolatè custodim⁹ si eum quantum possumus, vt boni filij in munditia, misericordia, & sanctitate, cæterísque virtutibus imitamur. Communicatio quoque hic appropriatur spiritui sancto: quoniam cum spiritus sanctus sit, amor, cõcordia, & benignitas, eius est dona gratiarũ suarũ fidelibus erogando communicare. *Communicatio.* Optat igitur Apostolus, vt nobiscum sit semper cõmunicatio spũs sancti: vel illa, quæ dona sua nobis cõmunicet, vel illa quæ nos bona nostra aliis cõmunicare faciat. Vtraq;

enim ipſius eſt, & vtinã fratres mei vtrãq; cõmu nicationẽ, ille ſanct⁹ & benignus ſpũs operetur in nobis. Primam, vt videlicet communicet nobis ſuarum largitatem gratiarum: veram conferẽs nobis fidem, ſpem & charitatem, ſapientiã, iuſtitiam, fortitudinem, & temperantiam: cæteráq; dona ſua tam ſpiritualia quàm corporalia: quibus decẽter ornati, ipſum ſpiritum ſanctum inhabitatorem habere mereamur. Secundam, vt ipſas gratias nobis collatas nos aliis communicare faciat: ne ſcilicet talentum commiſſum inutiliter abſcondamus: ſed potius ad profectũ tam noſtrum quàm aliorum diſtribuamus. Itaque fratres mei, oremus toto corde vt ſemper ſit nobiſcum gratia Chriſti, charitas dei patris, cõmunicatio ſpiritusſancti: quatinus dona dei mereamur percipere: & percepta: tã ad noſtrũ quã aliorũ profectũ communicare: ne de perceptis talentis tãquam inutiles ſerui damnemur: ſed potius de acquiſito lucro remunerari mereamur: Largiente Deo & domino noſtro patre & filio & ſpiritu ſancto: quibus eſt vnus honor, vna poteſtas, vna gloria per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

In Die Trinitatis.

Ioan. 3. *Erat homo ex Phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum, hic venit ad Ieſum.* Lectio iſta bipertita eſt, fratres chariſſimi. Prima enim pars continet Nicodemi ad dominũ acceſſionem & confeſſionem. Secunda, ei factam à domino eruditionem. Primo igitur oſtenditur Nicodemũ ad dominum acceſſiſſe: in quo quinque

pariter nobis ostenduntur : id est ex quibus, & quis,& quantus,& quādo ad dominum venit, & quid ei dixit. Ex quibus venit? Ex Pharisæis: *Matt.3.* ex illa videlicet mala progenie, quam Ioannes *Luca 3.* baptista progeniem viperarum vocat. Progenies, inquit viperarum, quis vos docebit fugere à ventura ira? Ex mala igitur stirpe, tanquam rosa de spina natū est aliquod bonum. Iuxta quod ipse Ioannes dicit: Quoniam potens est deus suscitare de lapidibus istis filios Abrahæ. *Ibidem.* Et hoc ideo fratres, vt nemo causetur malitiam parentum sibi obstare: sicut nec sanctitatem parentū sibi malè viuenti prodesse: domino dicente per *Ezech.18.* prophetam, quoniam filius non portabit iniquitatem patris,&c. Quis venit? Nicodemus, id est victor populi. Et iste quidem benè victor populi fuit: quoniam cum populus suus esset incredulus, iste credulus fuit: Cum populus suus esset superbus, iste humilis fuit. Quem nos fratres mei, imitantes, conemur vnusquisque vicium populi sui superare. Si Iudæus es, stude Iudæis innatam incredulitatem superare. Si gallus es, stude Gallis innatam superbiam superare. Si Romanus es, stude Romanis innatā auariciam superare. Si pictauinus es, stude pictauinis innatam ingluuiem & garrulitatem superare, & similiter de cæteris. Quantus venit? Princeps Iudæorum & magister in Israhel. Et cum tantus & talis esset, tamen non erubuit humilis, discipulúsque fieri. In quo confutantur principes & magistri, qui magis volunt ignorare quàm humiliari & erudiri. Quando

venit? nocte. Et quare nocte? Si propter necessitatis festinantiam, imitabile est nobis, vt medicum animarum nostrarum quærere non procrastinemus. Si propter oportunitatem, imitabile quoque est nobis: vt oportunitatem temporis, in qua familiarius instruamur, eligamus. Si propter pudorem vel metum Iudæorum, signum est imperfectionis. Sed & hoc etiam imitabile est nobis: vt si adhuc imperfecti, pudoré vel metum superare non valemus: satius tamen occultè discere quàm ignorare: occultè benè agere quàm nihil agere studeamus. Quid dixit? *Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum illo.* Tria de domino confitetur: quia à Deo venerit: quod magisterium eius ex deo sit: & quod per hæc diuina opera aduerti possit. Quæ tria fratres mei, in vno quoque nostrum, (si boni Pastores & prædicatores sumus) debét esse. Debet enim Pastor à deo mitti, vt Aaron.

Osee 8. In quo confutantur illi qui se ingerunt, de qualibus dominus: regnauerũt, inquit, & nõ ex me. Debet quoque Pastor, non suam, sed dei do-

Ezech.3. ctrinam docere. Vnde dominus: Et annũciabis, inquit, eis ex me. Debet etiam ea opera facere, non quæ seculares faciunt, sed quæ facere possit nemo, nisi fuerit dominus cum eo. *Scimus quia à Deo venisti magister.* Ac si apertè dicat: Quia à deo venisti magister, doce nos quomodo regnum dei valeamus adipisci.

Sequitur pars secũda, in qua dñs docet Nicodemũ, quomodo valeam⁹ adipisci regnũ cœlorũ.

Porro tria ſunt neceſſaria,vt ad reguum dei aſ-
ſcendere valeamus:Baptiſmus,aſcenſio, & Paſ-
ſio domini. Per baptiſmũ quippè digni ſumus,
qui aſcendamus.Per aſcenſionem domini, no-
bis cœlum aperitur.Per paſſionẽ quoque eius,
erigitur nobis ſcala qua aſcendamus. De baptiſ
mo igitur inſtruit Nicodemum,cum dicit: *Niſi
quis natus fuerit denuo,nõ poteſt videre regnum dei.*
Ac ſi apertè dicat, per baptiſmum fit homo ap-
tus,vt regnum dei adipiſci mereatur.In quo in-
nuit duas eſſe natiuitates:primam carnalem, &
ſecundam ſpiritualem. Per primam naſcitur ex
homine homo in peccatis ad mortem.Per ſecũ
dam verò naſcitur ex deo intus in ſpiritu ſan-
cto,ad vitam æternam. De prima dicit Dauid: *Pſal. 50.*
In iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis
concepit me mater mea. De ſecũda dicit Ioan- *Ioan.1.*
nes:Quotquot receperunt eum,dedit eis pote-
ſtatem filios dei fieri his qui credunt in nomi-
ne eius: qui non ex ſanguinibus,neque ex volũ
tate carnis,neque ex voluntate viri, ſed ex deo
nati ſunt.At Nicodemus ſpiritualem ignorans
natiuitatem tanquam rudis ait, *Quomodo poteſt
homo naſci cum ſit ſenex?Nunquid poteſt in ventrem
matris ſuæ iterato introire, & renaſci?* Quod dicit
Nicodemus de prima natiuitate,verum eſt etiã
de ſecunda. Quoniam ſicut nec prima, ita nec
ſecunda iterari poteſt.Explanat igitur quod ob
ſcurè dixerat Nicodemo,tria demonſtrans: ex
quibus ſcilicet ſecũda natiuitas fiat: & quomo-
do à prima differat,& qualem hominẽ efficiat.
Ex quibus fiat oſtẽdit,cum dicit:*Niſi quis regna-*

tus fuerit ex aqua & spiritusancto, non potest introire in regnum dei. Porrò in baptismo Domini, sunt sacramentum exterius, & res, & purificatio interior. Sacramentum exterius, id est, exterior ablutio, ab exterioribus sordib⁹, fit ex aqua quando scilicet homo ter in ea mergitur, in nomine Patris & filij & spiritussancti amen. Purificatio verò interior à peccatis, fit à Spiritu sancto. Nihil itaque confert exterior ablutio sine interiori: videlicet vt quando adultus fictè vel indeuotè ad baptismũ accedit. Sed nec interior sine exteriori fieri potest: nisi quãdo effusio sanguinis supplet vicem baptismi. Deinde inter primam & secundam natiuitatem differentiam assignat cum dicit. *Quod nascitur ex carne, caro est: Et quod nascitur ex spiritu, spiritus est*. Ex homine enim carnali, nascitur per carnalẽ cõcupiscentiã homo carnalis. Ex spũ verò sancto, nascitur per baptismũ hõ spiritualis. Per primã natiuitatẽ nascimur filij hominis veteris Adę: per secũdã, renascimur filij noui hominis christi. Carnalis etiã natiuitas est tẽpore prior, Spiritualis posterior. Quoniã nisi fuerit prius natus homo carnaliter ex Adã, non potest spiritualiter nasci ex christo. Vnde apostol⁹, Non em̃, inquit, est pri⁹
1.Cor. 15. quod est spirituale: imò prius est ꝙ est animale: deĩde quod est spirituale. Hinc est quod infans in vtero matris nõ potest regenerari. Postea demonstrat qualem spiritualis generatio efficiat, cum subdit: *Spiritus enim vbi vult spirat*, id est, cuius cor vult illustrat. *Et vocem eius audis*, vel per scripturas, quę in spiritu dei sunt scriptę, vel etiã

per hominem in Spiritu dei loquentem. *Et nescis vnde veniat, vel quo vadat*, id eſt tu carnalis ignoras vnde gratia illa in hominem veniat, vel ad quantum bonum eum ducat. *Sic eſt*, inquit, *omnis qui natus eſt ex ſpiritu*. Qualis quippe eſt Spiritus, talem efficit illum quem aſpirat. Sicut enim ſpiritus eſt liber, ſpirans vbi vult: ita facit hominem quem aſpirat, liberum, liberans per gratiam eius arbitrium: vt quando velit, poſsit facere bonum. Malus quippè, & ſi habet arbitrium à neceſsitate liberum, tamen non habet illud per gratiam à peccato liberatũ. Sicut quoque ſpiritus per vocem ſeſe declarat: ita hominem quem illuſtrat, per bona verba & opera, cæteraque exteriora ſigna, iuſtum eſſe manifeſtat. Sicut enim neſcit homo carnalis vnde ſpiritus veniat, aut quo vadat: ita neſcit quod homo ſpiritualis ex Deo natus ſit, & quod ad regnum cœlorum tendat. Propterea vos fratres, qui ſpirituales eſtis, & quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in Deo, ne miremini ſi carnales vos irrideant, ſi vos contẽnant, ſi vos pro nihilo habeant. Quoniam animalis homo, non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. Sola enim terrena ſapit & quærit. Cum autem Nicodemus quæreret quomodo poſſent hæc fieri, audiuit: *Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?* In quo oſtẽdit Dominus magiſtrũ Eccleſiæ ſpiritualia miniſteria non debere ignorare. Nunquid enim decet paſtorem eſſe beſtialem, & gradiri incuruum more beſtiæ: & non potius rectum ſtare hominem, & ſapere que ſurſum ſunt, non quæ

Collo. 3.

1. Cor. 2.

Miniſtri Eccleſiæ ſpiritualia myſteria no debent ignorare.

ſuper terram? *Amen amen*, inquit, *dico tibi, quia quod ſcimus, loquimur: Et quod vidimus in occulto, teſtamur aperte, & teſtimonium noſtrum non accipitis*. Idem fratres, hodie contingit: quoniam cũ ſpirituales magiſtri docent ea quæ ſpiritualiter ſciunt, & teſtantur ea quæ ſpiritualibus oculis viderunt, beſtiales homines non credunt teſtimonio eorum. Non enim credunt aliqua eſſe, niſi quę carnalib⁹ oculis poſſunt videre. *Si enim*,

Ioan. 2. inquit, *terrena dixi vobis, & non creditis*. Vt illud, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud, *quomodo ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?* Eſt autem argumentum à minori. Quoniam qui non credit terrenis, quæ à ratione hominũ remota non ſunt, quomodo credet cœleſtibus, quæ humanam rationem excedunt? Porrò de Aſcenſione ſua inſtruit Dominus Nicodemum cum ſubdit. *Et nemo aſcendit in cœlum, niſi & qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo.* De ſe tanquam de alio loquitur, vt exẽplum prebeat nobis arrogantiæ deuitandæ. Ac ſi dicat, ſi vis in regnum cœlorum aſcendere, adhæreas per charitatis vnionem filio hominis, qui ſolus cum membris ſuis aſcendit. Itaque fratres mei, ſi in regnum cœlorum aſcendere volumus, capiti noſtro domino noſtro Ieſu chriſto, fide & charitate adhæreamus: quoniam qui membrum corporis Chriſti non eſt, ad regnum cœlorum

Ioan. 14. aſcendere nequaquàm poteſt. Vnde ipſe dicit, Nemo venit ad patrem niſi per me. Ipſe quippè eſt oſtium: ipſe eſt oſtiarius: ipſe nobis eſt dux & ſubleuator ad regnum cœlorum. Quod au-

tem filius hominis in cœlum aſcendat, probat ex hoc quod ipſe eſt idem in perſona filio Dei, qui de cœlo deſcendit, ſed quod expreſſius eſt, filium hominis dicit in eodem tempore, in quo hæc loquebatur in terra, eſſe in cœlo. Sed cũ ſequentia loquutionis exigeret, vt diceretur filiũ dei deſcendiſſe, & filiũ hominis aſcendiſſe: quia tamen non præiudicat veritati dictorum inconſequens iunctura dictionum: hic cõfuſè dicitur idem filius hominis & deſcendiſſe & aſcẽdiſſe, & in terra loqui, & in cœlo eſſe: vt penitus explodatur hæreſis, quæ chriſtum in duas diuidere perſonas attentauit. Fides enim catholica in Chriſto geminam quidem naturam, ſed vnam ſolam confitetur perſonam. Hinc eſt, ꝙ quàmuis incõſequenter, tamẽ audacter & verè confitemur, & filium hominis mundum creaſſe, & filium dei ex virgine natum, & quod maius eſt mortuum eſſe. De paſſione ſua eum inſtruit, cum ſubdit: *Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in Eremo: ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in eum, non pereãt, ſed habeat vitam æternam*. Et pulchrè magiſtrum legis, per figuram legis de ſua inſtruit paſſione, innuens tam hoc quàm alia in lege in figuram ſui pręceſſiſſe. Igni tis enim ſerpentibus filios Iſraël in deſerto necantibus, iubente domino, Moyſes erexit ſerpẽtem æneum in palo, ad que reſpicientes, ab igni tis ſerpẽtibus liberabantur. Porrò Moyſes pręfigurauit populum Iudaicum. Serpens æneus eleuat⁹ in cœlo in palo, exaltationẽ chriſti in ligno figurauit. Et benè chriſtus per æneum ſerpentẽ

figuratur: quoniam ſicut æneus ſerpens, ſerpentis habet ſimilitudinem & non rem: ita Chriſtus habuit ſimilitudinem carnis peccati, non autem carnem peccati. Et ſicut æneus ſerpens cum ſerpens videretur, erat imputribilis & durabilis: ita dominus, cum homo mortalis appareret, tamen ſecundum diuinitatem æternus erat & immortalis. Sicut autem reſpicientes ad æneum ſerpentem non occidebantur ab ignitis ſerpentibus, ſed viuebant: ita quicũque vera fide & dilectione ad chriſtum crucifixum reſpiciunt, non occiduntur à ſerpentinis tentationibus diaboli, ſed habent vitam æternam. Eſt ergo ac ſi dicatur Nicodemo vel cuilibet fideli. Si vis ab inſidiis diaboli liberari, & in cœlũ cũ filio hominis aſcẽdere, ad ipſum crucifixũ ſemp reſpice. Reſpice inquã fide, reſpice dilectione, reſpice imitatiõe. Iuxta quod ipſe alibi monet, qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Hęc eſt enim fratres mei via, hęc eſt ſcala aſcendendi ad regnum cœlorũ. Non enim per diuitias, non per honores, nõ per voluptates, itur ad regnum cœlorũ, ſed per verã fidẽ, per verã dei & ꝓximi dilectionẽ, per rerum tẽporalium, & etiã proprij corporis abrenunciationem, per humilitatẽ & patientiam. Per quam viam det nobis ſe ſequi & cõſe qui dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat de⁹ per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Luce. 9.

In festo sanctæ Trinitatis.

T*Ime deum & mandata eius obserua. Hoc est om* *nis homo*. In hac breui clausula fratres charissimi, forma & erudito totius humanæ vitæ comprehéditur. Cum enim Salomon de diuersorum sententiis & opinionibus multa concionatus esset, ad extremum conclusit hanc sententiam veriorem & homini magis necessariam. Vos igitur fratres, si non potestis multas scripturas legere: si non potestis multas sententias retinere: saltē hāc breuissimā sentētiolā in mēte semper retinete. Hāc adimplere satagite, quoniam hæc faciendo, vitam consequemini sempiternam. Videre igitur debetis quomodo sit timendus Deus: quomodo mandata eius obseruanda: & quomodo hic sit omnis homo. *Time*, inquit, *Deum*. Ac si appertè dicat, noli timere amissionem rerum temporalium: noli timere pœnam vel mortem temporalem, sed solum deum time. Timor enim damni temporalis, vitiosus est. Ille enim solus timet amittere temporalia, qui ea nimis amat. Scriptum est enim, Nolite diligere mūdum, neque ea quæ in mundo sunt: quia si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Itaque fratres, imitemur antiquos patres, qui res terrenas non concupierunt, & habitas, non dilexerunt, & ideo perdere illas non timuerunt, quinpotius sine rancore eas derelinquerunt, & lætè eas pauperibus erogauerunt. Imitemur beatum Iob, qui tot & tantas diuitias sine amore habuit, sine timore possedit, sine dolore perdidit. Istum ergo munda-

Eccle. 12.

1. *Ioan*. 2.

Iob imitādus.

num vitiosúmq; timorem à nobis expellamus: discamus terrena contemnere, & ea ridendo amittere vel potius erogare. Timor vero pœnæ vel mortis, naturalis est: & ideo nisi excesserit nō est vitiosus. Vnde & dominus, qui nihil nisi bonum habuit, hunc pro nobis volūtariè suscepit: timuit enim mortem, & propter eam tristis fuit: Qui tamen hortatur suos ne timeant mortem: Nolite inquit timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Sed potius illum timete, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Quasi diceret, quamuis humanum sit timere mortem, tamen vos propter timorem dei, vincatis timorem mortis. Hinc est quod quanuis Apostoli vt homines, timerent mortem, clamat tamen Paulus, Cupio dissolui & esse cū Christo. Et Andræas, O crux desiderata! Quod enim natura in eis reformidabat, hoc voluntas amplectebatur. Nos ergo fratres, & si caro nostra reformidat pœnam vel mortem, nos tamē rectè viuentes, pati vel mori pro Christo desideremus. Si enim mors timēda est, propter consequentia timenda est. Mors quippè cum sit momentanea, magna pœna nó est. Sed pœnæ quæ sequuntur mortem, magnæ & æternæ sunt, & ideo magis timendæ. Timeāt ergo mortem qui faciunt vnde timere debeant. Timeant mortem adulteri: timeant mortem fures, homicidæ, auari, periuri, cæteríque iniqui. Nos ergo fratres, si rectè viuimus, si deum toto corde diligimus, si mandata eius obseruamus, mortem non debemus timere: imo eam securi expe-

Timor mortis naturalis.

Matt.10.

Philip.1.

Mors propter consequentia timenda.

expectãtes etiã desiderare, vt per eam de exilio ad patriam, de tristitia ad gaudiũ, de miseria ad beatitudinẽ transeamus. Itaque fratres, solummodo deum timeamus. Ipse enim in omnibus & omnia in ipso sunt timenda. Quoniam nec diabolus, nec homo, nec fera, nec aliquid aliud, nisi ipso volente, nobis potest nocere. Vnde sapiens ait: Qui timet deum, omnia timent eum: & qui nõ timet deum, timet omnia. Est autem timor dei triplex: Seruilis, Initialis, & filialis. Porrò seruiliter timet deũ, qui cõscius peccatorum suorum, non diligit deũ vt patrem, sed timet vt iudicẽ: more serui iniqui qui timet dominum suum nec diligit: Hoc timore diabolus & iniqui homines timent deum. Iste timor inquantũ quidem est initialis, est bonus: inquantum vero est seruilis, est malus. Hunc timorem vera dilectio foras mittit. Quoniã cum aliquis malus cõuersus incipit deũ vere diligere, incipit eũ non seruiliter timere. Vnde Ioannes: Timor enim inquit nõ est in charitate, sed perfecta charitas, foras mittit timorẽ, quoniã timor pœnã habet. Qui autẽ timet, non est perfectus in charitate. Ergo fratres mei, si quis nostrũ sibi malè conscius est: cito conuertatur, confiteatur, & ploret peccata sua, vt desinat seruiliter deum timere, & incipiat eum verè diligere. Initialis vero timor est, quando aliquis se conuertẽs ad Deum incipit eum diligere: & tamen quia in conscientia sua nondum securus est, eius iudicium timet. De quo timore dicitur: initium sapientiæ timor Domini: quia quando

Timor dei triplex, Seruilis, Initialis, & filialis.

1. Ioan. 4.

Initialis timor.

aliquis deum incipit timendo diligere, incipit rectè ſapere. Filialis verò timor eſt quando aliquis non ex conſcientia praua, ſed ex ſola dilectione deum timet more boni filij, vt caſtæ ſponſę: qui non ex iniqua conſcientia, ſed ex ſola dilectione diligunt: hic Patrem: illa ſponſum. De hoc timore loquitur Dauid, Timor domini ſanctus, permanet in ſeculū ſeculi. Itaque fratres, timeamus ex ſola dilectione deum, qui nos creauit, qui nos tāquam pater filios diligit: ſeipſum pro nobis preciū tribuit: bona ſua temporalia hic, & in futuro cœleſtia dabit. Omnibus amicis nos relinquentibus, ipſe nos non relinquit, ſed nos conſolatur per proſpera: corrigit per aduerſa. In obſeruatione vero mandatorum Dei, quatuor conſiderare debemus. Primo: vt non de viribus, ſed de ſolo Deo confidamus. Propter hoc enim Iudęi, qui dicebant: non deeſt qui impleat, ſed deeſt qui iubeat, legem implere non poterant. Sed nos fratres non ex nobis ſed ex dei auxilio, eius poſſe facere mandata cōfidamus. Ipſe enim dat velle & perficere. Vnde apoſtolus, Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid quaſi ex nobis, ſed ſufficiētia noſtra ex deo eſt. Et alibi, Non eſt volentis velle, neque currentis currere, ſed miſerentis dei. Secundo vt mandata dei quomodo, quātum, quo ordine faciēda ſunt, faciamus. Quomodo? vt faciamus mandata dei ex dilectione, non ex timore, nec ex carnali amore. Ex timore enim quidā cauent homicidia, adulteria, & furta perpetrare nec ideo adimplent iſta mandata: non occi-

Filialis timor.

Pſal. 18.

In obſeruatione mandatorum dei quatuor obſeruanda.

2. Cor. 3.

Roma. 9.

des, non mœchaberis: non furtum facies. Quoniam vt ait poeta: Oderunt peccare mali formidine pœnę, oderunt peccare boni virtutis amore. Faciunt etiam quidam ea quæ Deus pręcipit ex carnali amore: quoniam diligunt filios & vxores & parentes carnaliter non spiritualiter: & ideo mandata dei non adimplēt. Quantum? vt faciamus mandata dei secundum nostrā possibilitatem. Quidam enim cum multa possint dare pauperibus, non ideo putent se implere mādata dei de eleemosina faciēda, quia aliquid pręstant. Deus enim pensat non quantum, sed ex quanto. Quo ordine? vt faciamus mandata dei eo ordine quo sunt facienda. Si enim pri⁹ diligo me vel aliquid aliud: & post deum: Vel si plus diligo extraneos quàm parentes, mandatū de dilectione non adimpleo. Tertio vt eo fine faciamus mandata Dei, quo sunt facienda. Qui enim propter vanā gloriam dat Eleemosinam mandatum de Eleemosina dāda non obseruat, quæ propter solum deū facienda est. De qualibus dominus ait: Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Quarto vt de obseruātia mandatorum dei non penes nos gloriemur, sed Deo totum attribuamus. Sicut ipse præcepit dicens: Cum omnia feceritis, dicite quia inutiles serui sumus, quod debuimus facere, fecimus. Et Apostolus: Qui gloriatur, in domino glorietur. Postquam autem Salomon præcepit nos deum timere & mandata eius obseruare, subdit causam dicens: Quia hoc est omnis homo, id est ad hoc est factus omnis homo:

Matth. 6.

Luce. 19.

1. Cor. 1.

Et hęc faciendo est omnis homo. Porrò ad hoc est factus omnis homo, quoniam factus est homo à deo, vt ipsum super omnia timeret & diligeret, & mandata eius obseruaret, & hoc faciendo, beatam & perpetuam vitam obtineret. Et hoc apertè contra illos est, qui plus timent vel diligunt hominem, vel aliquam aliam rem quàm deum: vel qui plus faciunt mãdatum hominis quàm Dei. Qui profectò cum timorem, dilectionẽ & obseruantiam creatori debitam, creaturæ impendunt: quid aliud quàm creaturā pro deo colunt? Illud quippè quod plus colis & diligis, tibi deus est. Si ergo Deo proponis nummum: nummum tibi deum constituis. Si meretricem deo proponis: meretricem deam tibi constituis. Si bacchum deo proponis, hunc tibi deum constituis. Timendo etiam deum & faciendo eius mãdata, est omnis homo. Homo enim qui deum non timet, & mandata eis non obseruat, iam non est. Deus quippè souls, cuius essentia æterna & immutabilis est, dicitur propriè esse. Vnde ipse ait ad Moysen: Sic dices qui es misit me. Et: Ego sum qui sum. Hoc est nomen meum. Ac si diceret, Omnia tempo- *Exodi. 3.* ralia quia nunc sunt, nunc non sunt, non verè sunt. Itaque fratres mei, quanto plus accedimus per imitationem ad Dei bonitatem, vt scilicet simus sancti, sicut ipse sanctus est: mundi, sicut ipse mundus est: misericordes, sicut ipse misericors est: tanto magis sumus. Quanto verò plus recedimus à Deo qui est verum esse per dissimilitudinem maliciæ, immunditiæ, crudelita-

tis, cæterorúmque viciorum, tantominus ſumus. Non quia poſſit homo nihil eſſe: ſed quia eſt melius non eſſe, quàm eſſe malè. Melius nihil eſſe, quàm infeliciter eſſe. Vnde dominus de Iuda: Melius illi eſſet, ſi natus non fuiſſet homo ille. Optabunt enim reprobi in inferno mortẽ, ſed mors fugiet ab eis, nec omnino peribunt, vt ſemper perire poſſint. Cum ergo pœna æterna duplo ſit grauior qualibet pęna temporali: melius eſſet reprobis ſemel penitus perire, quàm ſemper pereũdo durare. Nos ergo fratres chariſſimi, ſpreto mundo cum cõcupiſcentiis ſuis, ſolum Deum cum dilectione timeamus, & cum timore diligamus: eius mandata obſeruare ſtudeamus, vt cum eo vere eſſe, viuere & regnare perpetuò mereamur. Ipſo auxiliante qui in Trinitate perfecta viuit & regnat deus. Amen.

Math. 26
Marc. 14.
Lucæ. 22.

Dominica prima poſt Trinitatem.

CHariſsimi, Deus charitas eſt. &c. Hæc loquitur fratres chariſſimi, Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta, dilectus à Domino, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius. Hic enim quia tenerius cæteris à Domino dilectus eſt, profundius & excellentius cæteris de dilectore ſuo & de dilectione eius eloquutus eſt. Hic itaque facit in hac loquutione ſex. Primo demonſtrat quantam charitatem Deus habuerit erga nos: Secundò ad charitatem monet nos. Tertiò oſtendit vera eſſe quæ de Dei dilectione dixit. Quartò charitatem commendat. Quinto nos hortatur ad dilectionem Dei. Sexto probat,

1. Ioan. 4.

deũ ſine proximo non poſſe vere diligi. Volens igitur oſtendere quantam charitatem Deus habuerit erga nos, ait. *Deus charitas eſt.* Sane ſi de⁹ non omnes, vel tantum meritos diligeret, ipſa charitas. i. dilectio, propriè dici nõ poſſet Nunc autem quia omnes, & etiam immeritos diligit, ipſa charitas & dilectio per emphaſim, id eſt per expreſſionem poteſt dici. Ita quippè exuberat deus viſceribus pietatis & dilectionis, quod ſuę bonitatis & dilectionis neminem expertem relinquit, facit enim ſolẽ ſuum oriri ſuper iuſtos
Matth. 5. & iniuſtos, & pluit ſuper bonos & malos. Dat
Pſal. 146. iumẽtis eſcã ipſorũ, & pullis coruorũ inuocãti
Sapiẽ. 11. bus eũ. Vnde ad eũ verè per ſapiẽtẽ dicitur. Nihil odiſti dñe eorum quę feciſti, cæterũ dilectio & largitas diuina nequaq̃ inordinata eſt. Quod vtiq; eſſet, ſi omnes tam bonos q̃ malos æquè diligeret. Sed hoc non eſt: imo malis quędã mi-
Pſal. 38. nora bona prebet. Vnde ſcriptum eſt, homines & iumenta ſaluabis domine, ſcilicet temporaliter. Bonis verò maxima bona reſeruat: quæ ſcilicet ne ocul⁹ vidit, nec auris audiuit, nec in cor
1. Cor. 2. hominis aſcendit. Omnes tamen quantũ in ipſo eſt, æternaliter ſaluabit. Vnde & hic oſtendit apoſtolus quatuor, id eſt, quantũ nos dilexerit: & ad quid: & quando: & quomodo. Quantum nos dilexerit, oſtẽdit cũ dicit, *In hoc apparuit charitas dei in nobis, quia miſit vnigenitũ ſuum filium in mundum.* Multum fratres mei, nos deus dilexit: cum nec aurum, vel argentũ: non angelũ, nõ aliquam creaturam ſuam, ſed ipſum vnigenitũ ſuũ & amãtiſſimum filium, tradidit pro nobis.

Ad quid? ostendit: *vt viuamus per eũ.* Non enim ideo dilexit nos, vt ipse melior esset de nobis, sed vt nos meliores essemus de eo. Et hæc est fratres vera dilectio, quæ non quærit commoda sua, sed aliena. Quando nos dilexit? ostendit cum subdit, *In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus eum: sed quia ipse prior dilexit nos.* Tunc ergo dilexit nos, cum nos non diligebamus eum, imò contemptores & inimici eius eramus. Et hæc est fratres mei vera dilectio & perfecta diligere etiã inimicos. Quomodo nos dilexit, innuit cum subdit: *Et misit filium suum propitiationem.* siue (vt alia translatio habet) litatorẽ pro peccatis nostris. Benè ergo dilexit nos, qui non dilexit in nobis malũ, quod ipsi feceramus, sed potius bonum, quod ipse in nobis fecerat, vel facturus erat. Ita ergo dilexit nos, vt nos faceret de peccatoribus iustos, de seruis liberos, de pollutis sanctos. Et hæc est fratres mei, vera dilectio, diligere in homine bonum, & odisse malum.

Perfecta dilectio inimicos diligere.

Sequitur pars secunda, in qua hortatur apostolus nos ad dilectionem, dicens: *Charißimi, si Deus dilexit nos, & nos debemus inuicem diligere.* Est autem argumentum à minori: quoniam si deus, qui non tenetur nos diligere, nos dilexit, multo magis nos qui ad inuicem nos diligere tenemur, nos diligere debemus. Tenemur quippè diligere proximum, triplici de causa, quia opus Dei est: & creatorem in creatura diligere tenemur: Et quia deus præcepit, vt diligeretur, cuius præceptis obedire tenemur, Et

Triplici de causa proximus diligendus.

quia deus homines dilexit, cuius exemplum imitari tenemur. Diligamus igitur fratres mei exemplo creatoris nostri proximos nostros non vilia, sed etiam cariora nostra eis & pro eis dantes: Diligamus]eos nonintuitu temporalis retributionis, nec ad vitam temporalem, sed ad æternam. Diligamus quoque eos priores, non expectantes vt ipsi prius nos diligant: sed potius nos eos præuenientes, de non amãtibus amãtes, vel de inimicis amicos faciamus. Diligamus etiam eos & optemus eis bonũ: bonum quod est in eis amantes, malum vero, si quod est, in eis odientes, & ab eis auferẽtes. Ad hoc autem quod aliquis posset quærere, quare nos hortaris, primo ad dilectionem proximi: cum prius deberes nos hortari ad dilectionem Dei? Respondet, *quoniam Deum nemo vidit vnquam* Ac si appertè dicat: quia ergo deus est inuisibilis, & dilectio eius est inuisibilis: propterea vos hortor primò ad dilectionem proximi, in quo solus Deus diligitur: Et in cuius dilectione, dilectio Dei verius comprobatur. Vnde & subdit, *Si diligamus inuicem,* subaudi propter Deum: Deus in nobis manet per dilectionem & charitatem eius, quæ in nobis perfecta est, id est, in vera dilectione proximorum apparet, quia deus nos diligit vere, & nos eum.

Sequitur pars tertia, in qua ostendit Apostolus sua & aliorum apostolorum auctoritate

vera esse quæ de charitate dei dixerat, ostendés primo se tales esse, quibus credi oporteat, cum subdit: *In hoc cognouimus quia in deo manemus & ipse in nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis*, id est, de gratiis spiritussancti, quibus eruditi, sanctificati, & purificati sumus. *Et nos vidimus, fide*, filij eius diuinitatem, & oculis corporis, humanitatem eius. *Et testificamur* moribus, prædicatione, & miraculis, quoniam pater misit filium suum saluatorem mundi. Testificamur etiam quod quisquis confessus corde, ore, & opere *fuerit quoniam Iesus, est filius dei, deus in eo manet* per gratiam, *& ipse in deo*, per charitatem. *Et nos* scilicet Apostoli, *cognouimus* experimento, hoc esse verum: *& credimus charitati quam habet deus in nobis*, & inde cogimur diligere eum. Infideles enim ideo non diligunt deum, quia ignorant se diligi à deo. Itaque fratres, si volumus quod deus in nobis maneat, & nos in eo, confiteamur dominum nostrum Iesum Christum esse verũ deum veri dei filium, & saluatorem mũdi. Confiteamur hoc inquam corde, ore, & opere: (quoniam vnum sine aliis non sufficit) maximè vbi est necessarium. Petrus quippè confitebatur dominum corde, sed tamen ore negando corruit. Corde enim, vt ait Paulus, creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. *Roma. 10.* Sed & sunt quidam falsi christiani, qui corde & ore Christum confitentur, sed operibus diffitentur. de qualibus Paulus, Confitentur verbis se nosse deum, factis autem negant. *Tite. 1.*

Nos ergo fratres, Christũ firma fide credamus ardenti charitate diligamus: prædicatione & opere: & etiam si necessarium fuerit, morte eum confiteamur: vt ipse in nobis, & nos in eo, in æternum manere mereamur.

Sequitur pars quarta, in qua commendat charitatem quinque modis. Primò quod adeo digna sit, quod deus eius nomine se voluerit appellari. Quod ostendit, cum dicit: *Deus charitas est*. Dicitur autem deus charitas, & substantialiter & causaliter, & actiuè & passiue. Et substantialiter quidem, deus charitas, id est, dilectio dicitur: quoniam eius substantia dilectio est, sicut sapientia, potentia & huiusmodi. Causaliter verò dilectio dicitur: quoniam dilectionem, pacé, & concordiam, in suis efficit creaturis. Ipse enim efficit quod quatuor elementa, licet contrariarum sint naturarum, in vnam dilectionis concordiã connectantur. Ipse efficit quod quatuor humores in corpore, licet contrarij sint, in vnam sanitatis concordiam vniuntur. Ipse efficit, quod in ecclesia multitudinis credentium est cor vnum & anima vna. Ipse quoque efficit, quod diuersæ personæ sint vnanimes, & vnius moris in domo. Actiuè etiam dicitur deus dilectio, quia benignus & suauis est dominus vniuersis: quosdam per electionẽ, vt electos: quosdam per gratiarum collationem, vt præsentialiter iustos: omnes verò per essentiæ conseruationem diligens. Passiuè vero dilectio dici potest, quoniam amabilis est in se, & dulcis ad amandum. Cuius dulcedinem gustauerat Psalmista,

Deus charitas.

qui dicebat: Gustate & videte quoniam suauis est dominus. Et alibi: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quã abscondisti timentibus te. Secundò autem commendat charitatẽ, per hoc quod ea facit nos dignos qui maneam' in deo, & in quibus deus maneat. Vnde & subdit. *Qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo*. Per charitatẽ quippè in deo manemus: quia si Deum diligimus: corde & desiderio in deo manemus: eius mandata facimus, eius voluntatem nostræ præponimus, totis viribus ad eum festinamus. Per charitatem quoque deus in nobis manet: quoniam si deũ diligimus verè, ipse habitat in nobis: gratiis suis nos implẽdo, nos sustentando, nos protegendo, regendo, & dirigendo. Tertiò verò commẽdat charitatem: per hoc quod charitas nos similes efficit deo. Vnde subdit. *In hoc est charitas nobiscum: quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo*. Id est sicut Christus est misericors, sanctus, & bonus, amator etiam inimicorum. Ita & nos qui sumus in hoc mundo, per dilectionem ei assimilari cupientes, studeam' fieri misericordes, sancti, & boni, & etiã inimicorum amatores. Iuxta quod ipse præcepit nobis, Qui mihi ministrat, me sequatur. subdens etiam pręmium, cum dicit Et vbi sum ego illic & minister meus erit. Vnde & hic quarto commendat charitatem, quia facit nos habere fiduciam in aduentu Christi. Verum quippè est quod vulgo dici solet: Securè vadit ad Curiam qui præpositum habet parentem. Nos quoque fratres, si deum vere dilexerimus: si eum tanquã

Psal. 33.
Psal. 30.
Ioan. 12.

patrem, ſanctitate, miſericordia, cæteríſque vi-
tutibus imitati fuerimus, cum magna ſecurit-
& fiducia, ad ſecundum eius aduentum ven-
mus. Hac ſecuritate confiſus propheta, non
met mortem neque iudicium, ſed potius vt
Pſal. 141. ueniat deprecatur: Educ, inquit, de carcere a-
mam meam, vt confiteatur nomini tuo. Et Pa-
lus: Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. Qui-
etiam commendat charitatem, per hoc quod
morem excludit dicens: *Timor nō eſt in charita-*
ſed perfecta charitas foras mittit timorem. Quem ti-
Quinque ſpecies timoris. morem? Cum ſint quinque ſpecies timoris, ſ-
licet mundanus, humanus, ſeruilis, initialis, &
filialis. Perfecta charitas mundanum timore-
prorſus excludit: quoniam qui perfectè deum
diligit, damna mundanarum rerum non time-
ſed potius quæ ſine amore poſſidet, abſque d-
lore relinquere paratus eſt. Excludit etiam-
maxima parte timorem humanum: quoniá q-
deum perfectè diligit, ad pœnam & morté tem-
poralem non trepidat, ſed potius ſecurus expe-
ctat, vt per eam ad deſideratam dei viſioné per-
ueniat. Excludit etiam penitus timorem ſerui-
lem: quoniam qui perfectè deũ diligit, per cha-
ritatem purgatus à delictis, non habet in conſc-
entia vnde timeat, ſed potius vnde gaudeat & ſe-
curus fiat. Vnde & hic ſubiungitur: *Quoniam ti-*
mor pœnam habet. Qui enim ſeruiliter timet pro
culpa, cruciatur in conſcientia. Excludit etiam
timorem initialem. Vnde & hic ſubditur. *Qui*
autem timet, ſubaudis in conſcientia, *non eſt per-*
fectus in charitate: quoniam qui deum vere dili-

git & perfectè, non vt incipiens, hinc à timore hinc ab amore diuiditur: sed totus à dilectionis securitate possidetur. Filialem vero timorem, perfecta charitas hinc non excludit: quoniam etiam ille qui hic perfectissimè deum diligit, timet dũ est in lubrica huius seculi via, ne cadat, ne deum offendat. Timet more castæ mulieris sponsum suum: timet nõ eius aduentum, sed eius recessum. Porrò in futura beatitudine, adeò perfecta erit charitas, quod penitus excludet timorem: vel vt omnino non sit, vel vt non efficiat hominem timorosum, sed reuerentẽ. Quod enim legitur, quia timor domini sanctus, permanet in seculum seculi, vel de bono ad quod duxit timor, vel de reuerentia intelligẽdum est.

Sequitur pars quinta, in qua nos hortatur ad dilectionem dei dicens, *Nos ergo diligamus deum, quoniam ipse dilexit nos.* Tres sunt præcipuè causæ fratres mei, propter quas dominum diligere debemus. Prima est, quia in se bonus & amabilis est: quam causam notauit superius cum ait, deus charitas est. Secunda est, qua diligi meruit: quæ causa hic notatur cum dicitur: Quia ipse prior dilexit nos. Tertia est quia diligentibus se, præmium æternæ beatitudinis dabit: quam causam notauit superius, cum dixit: Vt fiduciam habeamus in aduenta eius. Quare tanta amoris incitamenta mentẽ nostram fratres charissimi, ad diligendũ deum nõ excitãt? Et si negligimus eũ diligere, eo quod in se bonus & amabilis est, quare in misericordia eius, dilectionis beneficia nobis quotidie ex

Ob tres causas dominus præcipuè diligẽdus.

hibita: quare desiderabilia æternæ beatitudinis (quæ nobis præparauit) præmia nos ad diligendum eum non inflammant?

Sequitur pars sexta, in qua ostendit Apostolus deum non posse verè diligi sine proximo, dicens, *Si quis dicit quia diligo deum, & fratrem suum odit, mendax est.* Non ait inimicum vel iniquum: quia inimicitiam vel iniquitatem debemus semper odio habere, naturæ vero fraternitatem diligere. Et hoc cōtra illos est, qui vel propter amicitiam hominis diligunt eius iniquitatem: vel propter iniquitatem hominis, odiunt eius naturam. Deinde probat duplici argumento deum non posse diligi sine proximo. Primò argumento sumpto à minori cum dicit, *Qui enim non diligit fratrem suum quem videt: deum quem non videt, quomodo potest diligere?* Ac si diceret, nullomodo. Minus quippè est diligere proximum nostrum quem quotidie videmus, cū quo nutriti sumus cui nos similitudo & familiaritas amicat. Maius vero est deum diligere, quē nullo sensu cognoscimus, sed sola fide credimus. Idem subsequenter probat argumento sumpto ab auctoritate mandati, cum subdit. *Et mādatum habemus à deo, vt quid diligit deum, diligat & fratrem suum.* Non enim vere potest quis diligere deum, nisi faciat eius mandatum. Vnde idem in Euangelio, Si quis inquit, diligit me, sermonem meum seruabit. Itaque fratres mei, si volumus in aduentu
Ioan. 14.
summi iudicis habere fiduciam & securitatem: diligamus interim deum & proximum. Deum propter seipsum & super omnia: proximū pro-

pter deum, & ſicut nos: Nec diligamus verbo neque lingua, ſed opere & veritate, Chriſtum in famelicis paſcentes, in nudis veſtientes, in hoſpitibus ſuſcipiẽtes, in infirmis viſitantes, vt ab ipſo mereamur audire: Venite benedicti patris mei, percipite præparatum vobis regnum à conſtitutione mundi. Amen. *1. Ioan. 3.* *Matt. 25.*

Dominica prima poſt Trinitatem.

DIxit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: *Homo quidam erat diues, &c.* Cum in hac parabola fratres chariſſimi, etiam nomẽ pauperis ponatur, patet quia non ſolum parabola, ſed etiam hiſtoria eſt. Et parabola quidem eſt, quoniam per ſimilitudinem quid faciẽdum, quídve fugiendum ſit demonſtratur. Hiſtoria vero eſt, quoniam res geſta eſſe ex paupere, proprio nomine deſignato, cõprobatur. Sed quare fratres mei, nomen pauperis ponitur, cum nomen diuitis taceatur, niſi quia pauper per electionem à deo cognoſcitur: Diues vero per reprobationẽ à deo ignoratur? Hinc Moyſi electo dicitur, noui te ex nomine. Et reprobis in futuro, à domino dicetur: Amen dico vobis neſcio vos. In quo fratres, confunditur peruerſitas noſtra, qui nomina diuitum & potentum memoriter tenemus: nomina vero pauperum ſcire negligimus. Et vnde hoc? niſi quia acceptores ſumus perſonarum: & diuites quos deus ignorat, ſcimus: pauperes vero quos deus nouit, ignoramus? Attamen legimus de Beato Clemente, quod pauperes regionum nominatim habebat ſcriptos. Porrò propoſitæ parabolæ, ſex ſunt par- *Luca. 16.* *Exod. 33.* *Matt. 25.* *B. Clemẽs.*

tes:primo enim ponitur meritum diuitis:secu
do meritum pauperis : tertio præmium pa
peris:quarto pœna diuitis : quinto, diues or
pro se:sexto pro suis,nec exauditur. Primo ig
tur ponitur meritum diuitis cum dicitur. *Qui*
homo erat diues, ostenditur autem hic esse veru
illud quod dominus alibi dicit, scilicet quod d
Lucæ.18. ues difficile intrabit in regnum cœlorũ. Et qu
facilius est camelum per foramen acus transire
quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Di
uitiæ quippè malè vsæ, solent multa vitia gene
rare, vanam gloriam, voluptatem, superfluitaté,
superbiam & contemptum. Quod vanam glo
riam generent, ostenditur cum subditur: *qui in-*
duebatur purpura & bisso. Quod præciosę enim
vestes ad gloriam quærantur, inde patet quod
nullus appetit se præciosis vestibus indui, nisi
vbi scit se à pluribus videri. Si enim in fluxu ve-
stium, peccatum nõ esset, nequaquam dominus
Ioannem Baptistam de asperitate vestium com
mendaret, & alios de mollitie reprehenderet di
Matt.11. cens: Quid existis in desertum videre? Hominẽ
mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiun-
tur, in domibus regum sunt. Quod voluptatem
& luxuriam diuitiæ generant, ostenditur cum
subditur. *Et epulabatur quotidie splendidè*. In duo-
bus reprehenditur, & quia festiuis conuiuiis de
lectabatur, & quotidie, delectabatur etiam in
pretio, in apparatu, & in crapula ciborum quæ
dominus prohibuit dicens: Cauete, ne grauen-
Luca 21. tur corda vestra crapula & ebrietate, & curis hu
ius seculi. Quotidie etiam hoc factitabat: & si
enim

enim quandóque ſplendidius & emollius cœnandum eſt, vel propter feſtum, vel propter hoſpites, vel propter infirmitatẽ, hoc tamen quotidie facere, grande vicium eſt. Quod vero ſuperfluitatem diuitiæ generent, oſtẽditur in vtroque, quia ſcilicet & ſuperfluè veſtiebatur, & ſuperfluè epulabatur. Quod ſuperbiam & contẽptum generent, innuitur, ex hoc quod diues in diuitiis ſe efferebat, & mendicum ante ianuã ſuam pereuntem deſpiciebat.

Diuitiæ ſuperfluitatem generant.

Sequitur pars ſecunda, in qua deſcribitur meritum pauperis, cum ſubiungitur: *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus: cupiens ſaturari de micis quæ cadebãt de menſa diuitis. & nemo illi dabat.* Quatuor oſtendũtur Lazari miſeriæ: quia erat mendicus: quia infirmus: quia nemo in vtroque ei ſubueniebat: quia ante ianuam diuitis iacẽs, multam tẽtationem ex præſentium viſione delitiarum, ſuſtinebat. Sicut enim præſentia mendici infirmi, fuit occaſio diuiti maioris damnationis: ita præſentia delitiarum diuitis, fuit occaſio mendico coronæ grandioris. Si enim Diues nõ haberet præſentem mendicum, diuitiarũ ſuarum videretur habere excuſationem. Et ſi mendicus infirmus à viſione delitiarum remotus eſſet, tantam tentationis pugnam non ſuſtineret. Quantas namque fratres mei, putatis Lazarum ſuſtinuiſſe tentationes, cum mendicus videret quotidie ante oculos ſuos, diuitem & ſuos in diuitiis ſuperhabundantes? Cum infirmus videret diuitem & ſuos in ſua ſanitate ex-

ultantes? Cum esuriens videret diuitem & suos, ex nimia saturitate eructuantes! cum tot miseriis pressus videret quotidie diuitem & suos, tot prosperitatibus præflorentes? Magnus certe erat iste Lazarus, qui tot calamitatibus præmebatur nec opprimebatur: qui tot patiēs fuit patiens, quem etsi tot flagella torserunt, tamen patientiam non extorserunt. Exemplo huius discant pauperes & infirmi, in suis aduersitatibus non murmurare: non diuites damnare, sed deum benedicere, & flagella peccatis suis ascribere. *Et nemo illi dabat*. Quia sicut diues immisericors erat: ita & immisericordes ministros habebat. Iuxta illud Salomonis, Impius princeps, omnes ministros habet impios. *Sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius*. Vbi homo seruo dei ministrare contemnebat bestia, prout poterat, seruiebat.

Lazarus erat magnus.

Prou. 29.

Sequitur pars tertia, in qua pauperis præmium describitur, cum subditur. *Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinu Abrahæ.* fratres charissimi, quis sicut dominus deus noster qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra? Suscitans à terra inopem, & de stercore erigēs pauperem? Ecce quē homo abhorret, dedignatur, & refugit: pius super omnia dominus per ministerium suorū sanctorum Angelorum, visitat & suscipit, transferens de sterquilinio margaritam preciosam; & in beata requie suorum collocans electorum. Est autem sinus Abrahæ, locus in superiori inferno tranquillus, in quo qui in fide

Psal. 112.

Sinus Abrahæ.

Abrahæ moriebantur, cum requiescebant, expectabant Christum qui eis regnum cœlorum aperiret.

Sequitur pars quarta, in qua describitur pœna diuitis cum subditur: *Mortuus est autem & diues, & sepultus est in infernum*. Ecce quem turba ministrorum & amicorum circunfouebat & palpabat, rapitur per durum ministerium crudelium dæmonum, & transfertur in infernum, de purpura & bisso in asperitates tenebrarum, de splendidis conuiuiis, in famem & sitim perpetuam: & de inter blandas manus lachrimantium amicorum, inter duras manus stridentium dæmoniorum. Et quare? Non quia legatur aliquid rapuisse vel defraudasse: sed quia sua superfluè expendebat, & pauperi nihil dabat. Si sic fratres damnantur qui non dant sua, quid patientur qui rapiunt aliena? Eleuans autem oculos suos *cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe*, tam loco quàm affectu (quia deo coniunctus, aliud quàm deus velle non potest) *& Lazarum in sinu eius*. Porrò cum iusti semper videant reprobos in pœnis ad augmentum gaudij, & ad glorificationem sui laboris: Reprobi tantum ante videre possunt electos, sed post non: quia scriptum est: Tollatur impius ne videat gloriam dei.

Sequitur pars quinta: in qua diues orat pro se, nec exauditur. Vnde & subditur, *Et ipse clamans*, magis affectu quàm voce, ait: *Pater Abraham miserere mei*. Patrem vocat, quem filialiter imitari noluit, & qui viuens in delitiis &

miseriam ignorabat: nunc in tormentis positus incipit scire quid habeat mali miseria, & quid boni misericordia. Vos ergo diuites, ne similiter vobis cõtingat, discite per compassionem, inter diuitias miseriam & misericordiam. Quia non inueniet in alia vita misericordiam, qui in ista non habuerit eam. Vnde Iacobus. Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam. *Et mitte*, inquit, *Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Ecce fratres quàm terribilis est deus in cõsiliis super filios hominũ. Diues, qui micas de mensa sua cadentes esurienti dare nolebat Lazaro, ad hoc iusto iudicio adductus est, vt ardens guttam aquæ de digito Lazari peteret, & non acciperet. Qui si vel micas ei per misericordiam dedisset, aliquod refrigerium in pœnis inueniret. Itaque fratres, si vultis misericordiam inuenire, misericordiam facite: vocate pauperes ad conuiuia vestra, vel saltem date mensæ vestræ reliquias: date vel cadentes micas: ne si has forte dare negligeritis, refrigerium in igne non inueniatis. Sed cur diues potius in lingua arsisse memoratur, nisi quia comessationi & sociæ eius locacitati seruierat? *Et ait illi Abraham. Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua: Et Lazarus similiter mala. Nunc vero consolatur, tu vero cruciaris.* Nullus fratres charissimi adeò malus est, quin aliquid boni aliquãdo faciat. Nec aliquis adeò in hac vita sanctus est, quin aliquando peccatum faciat. Deus autem iustus iudex,

Iaco. 2.

Psal. 65.

nullum bonum relinquit iremuneratum:nec aliquod peccatum impunitum. Itaque diues si quid boni inter multa mala fecerat, remunerata sunt ei in collatione temporalis prosperitatis quam amabat. Et si quid mali Lazarus inter fidem, spem, constantiam, & patientiam cæterásque virtutes fecerat, totum ignis temporalis tribulationis expiauit. Et econtra, mala diuitis punita sunt in æterna pœna: Et bona Lazari remunerata sunt in æterna vita. Hinc discant diuites timere dum eis bene succedit in hac vita: dum florent & habundant: ne forte propter illam prosperitatem, bona sua in hoc seculo remunerentur: & peccata sua igni æterno reseruentur. Et econtra discant pauperes & afflicti benè sperare, dum pauperie, afflictione, & miseria puniuntur: quia per illam aduersitatem peccata eorum, si patienter ferant, purgantur: & bona eorum æternæ remunerationi reseruantur. *Et inter hæc, inter nos & vos magnum chaos firmatum est: vt qui hinc illuc transire volunt, non poßint, neque inde huc transmeare.* Sane si illi qui in tormentis sunt, ad requiem transire velint, non est mirum. Sed quomodo qui in requie sunt, ad eos qui in tormentis sunt, transmeare volunt, & nō possunt? Puto quod sancti per consuetam compassionē & pietatem, quas in hoc seculo habuerunt, vellent miserendo trāsire ad eos qui in pœnis sunt, nisi essent ita diuinæ coniuncti iustitiæ, vt aliud quàm Deus velle nulla possent ratione.

Mala diuitis punita, & Lazari bona remunerata.

Neque enim in æterna beatitudine, vbi dolor non est, compassio esse poterit, quæ sine dolore non est.

Sequitur pars sexta, in qua diues pro aliis orat, nec exauditur, cum subditur: *Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres: vt testetur illis: ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Frustratus de se, orat pro fratribus: & nunc incipit animas aliorum diligere, qui viuens suam non dilexit. Ad cumulum quippè tormentum relinquitur ei, & cognitio, & memoria, & compassio. Plus enim torquetur ex hoc quod cognoscit Lazarum nunc glorificatum super se, quem olim viderat sub se miserum. Plus etiam torquetur ex hoc quod recordatur felicitatis suæ, quam in domo patris sui quondam cum fratribus suis habuerat. Plus quoque torquetur ex hoc quod compatitur fratribus suis, quos videt per eandem vitam, in eandem venturos damnationem. *Et ait illi Abraham, habent Moysem & prophetas, audiant illos.* Ac si dicat, Lex & prophetę docent quomodo æterna damnatio potest euitari. *Non pater, inquit, Abraham: Sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent:* quia ipse scripturas contempserat. Tales sunt hodie multi falsi christiani, qui sacris scripturis non credentes dicunt, Quis est regressus ab inferis, qui nobis testimonium ferat? in quo se esse infideles ostendunt, dum nec præmia iustorum, nec pœnas reproborum credunt. Sed subditur: *Si Moysen & Prophetas non audiunt, nec si quis ex mortuis resur-*

Falsi christiani scripturis nõ credũt.

rexerit, credent. Siue audire hic ponatur pro credere, siue pro obedire, verum esse hodie apparet, quia scripturæ de Christo testimonium ferant. Qui nolunt credere scripturis, nolunt etiam credere Christo, qui à mortuis resurrexit. Qui non obediunt legi vel Prophetis minoris perfectionis: non obediunt perfectiori doctrinæ Christi, qui resurrexit à mortuis. Itaque fratres discamus diuitias contemnere: modum in vestibus ac cibariis obseruare: pauperibus largiores & misericordes esse: de bonis nobis commissis, pauperes nobis amicos & intercessores facere: Vt cum defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula. Ecce multos Lazaros quotidie ante ianuas nostras videmus: se importune ingerunt: rogant qui rogari debuerunt. In quibus fratres mei, si forte quædam corrigenda videmus, non ideo eos contemnamus: quia quod est in eis piandum, expiat ignis tribulationum. Si boni sunt, recipiendi sunt, vt fratres & intercessores nostri. Sin minus, duplicem prebeamus eis Eleemosinam. Demus eis & panem corporalem, & panem verbi spiritualem, vt duplicem inde recipiamus mercedem. Vt cum venerit pauper pauperum deus & dominus noster Iesus Christus, recipiat nos in æterna tabernacula.

Dominica secunda post Trinitatem.

CHarißimi, nolite mirari si odit vos mundus, &c. Quadripertita est hæc lectio fratres 1. Ioan. 3.

charissimi. Primò dicit non esse mirandum mali exosos habeant bonos. Secundò ostendit eos qui habēt charitatem, viuere: & eos qui carent, mori. Tertiò exemplo Christi, nos ad dilectionis perfectionem hortatur. Quartò à falsa dilectione mundi nos dehortatur. Ait itaque primò, *Nolite mirari si odit vos mūdus*, id est, amatores mundi. Duo dicit, & quod mundus odit Iustos: & quod inde non est mirandum. Et quare de causa mundus, id est, mali odiunt iustos? Triplici. Prima est, quia vita iustorum contraria est vitæ malorum. Quanta enim contrarietas est inter ignem & aquam, inter lucem & tenebras: tanta contrarietas est inter iustitiam & iniustitiam: inter castitatem & luxuriam, inter cæteras virtutes, & vitia eis contraria. Propterea inter cultores istarum, & cultores illorum, pax & concordia esse non potest. Secunda causa est, quia boni odiunt vitam malorum, & damnant. Tertia est, quia eos reprehendunt & corrigunt, cupientes eos auferre diabolo, & lucrari deo. Itaque cum boni malos bono odio odiant, mali eos iniquo odio persequuntur, iuxta illud: perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Perfectum quippè odium est, quando ita odimus vicium iniqui, quod eius naturam diligimus: quod non odium, sed potius dilectio est. Vnde Psalmista: Posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odiū pro dilectione mea. Ioānes Baptista arguebat Herodē, dicens: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Sed vnde Herodes debuit

Triplici de causa mali odiunt iustos

Psal. 138.

Perfectū odium.

Psal. 108.

Marc. 6.

Ioanni gratias agere, inde eum incarcerauit, & decollauit. Hæc est retributio malorum. Porrò quibus de causis mali odio habeant bonos, sapiens complectitur his verbis: Dixerunt impij, apud se non recte cogitãtes: Circumueniamus iustum, quoniam contrarius est operibus nostris. Promittit se scientiam dei habere, tãquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris, tãquam ab immundicijs, &c. Quare nõ est mirandũ si mali odiunt bonos, quia amatores mũdi sunt, vnde & hic mundus vocantur. Si quis autẽ (teste Ioanne) diligit mundum, non est charitas patris in eo. Quare nõ est mirandũ, si mali odiunt bonos: quoniam etiã seipsos odiunt. Qui enim diligit iniquitatem, odit animã suam. Quomodo diliget alium, qui seipsum non diligit? Quare nõ est mirandum, si mali odiunt bonos? Quia sic consueuerunt, faciũt non quod boni mereãtur, sed quod ipsi solent. Sic ab initio Cain iniquus iustum Abel fratrem suũ persequus est & occidit. Sic iniqui fratres, iustum Ioseph, sic iniquus Saul, sanctũ Dauid: sic impij Hebræi, sanctos Prophetas. Sic iniqui Iudæi christum, sic infideles fideles. Propterea fratres charissimi, nec miremini, si mundi amatores vos odiũt & persequutur. Dominus enim suis discipulis inquit, Si me persequuti sunt, vos persequẽtur, vt impleatur illud Psamistæ: Quia odio habuerunt me gratis.

Sapien. 2.

1. Ioan. 2.

Mali seipsos non diligunt.

Ioan. 15.

Sequitur pars secunda, in qua ostendit eos qui charitatem habent, viuere: illos qui non habent, mori: cum subdit, *Nos autẽ scimus quia trãs-*

lati sumus de morte ad vitam, quoniã diligimus fratres. Ac si dicat: quandiu fuimus sine dilectione dei & proximi, in morte peccatorum eramus. At postquam cœpimus deum & proximum diligere, cepimus viuere, vita scilicet virtutum. Sicut enim odium & contemptus est fons omniũ viciorum: itaècontrario charitas dei & proximi, est fons omnium virtutum. Per dilectioné quippè connectimur deo & proximo, vt simus membra corporis Christi, quod est ecclesia. At si dilectione caremus, iam nec membra christi, nec de integritate eius corporis sumus, nihil fructus facientes, sed mortui & damnationi deputati. Quod dominus in Euangelio per similitudinem vitis & palmitum ostendit, dicens: Ego sum vitis & vos palmites. Sicut palmes ex se nõ potest facere fructum, nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manserits. Si quis in me nõ mãserit, mittetur foras sicut palmes & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Vnde & hîc subditur, *Qui non diligit, manet in morte*. Videat ergo vnusquisque nostrum penes se, si diligit Deum & proximũ. Et si diligit, sciat quia in Deo viuit, & membrum christi est. Si autem non diligit, sciat quia in peccato mortu⁹ est, & membrum christi non est. Talis ergo per pœnitentiam festinet resurgere, & per charitatem christo adhærere, ne forte tanquam palmes prçcisus, in ignem æternum mittatur. Et si sic reus est, qui non diligit, qualis est ille qui etiam odit? *Omnis*, inquit, *qui odit fratrem suum, homicida est*. Non ait inimicum, vel iniquum: quoniã

Charitas dei & proximi fons omniũ virtutum.

Ioan. 15.

inimiciam vel iniquitatem hominis odisse bonum est: fraternitatem verò naturæ odisse, homicidium est. Proinde fratres, magna discretio hîc habenda est, vt scilicet ita odio habeamus hominis vicium, quod non naturam: Et ita diligamus hominis naturam, quod vicium eius odio habeamus. Quod contra illos est, qui vel propter amicitiam hominis, consentiunt eius viciis: vel propter inimicitiam viciorum odio habent hominis naturam. *Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem*, sicut nec palmes aridus, & à vite præcisus.

Viciũ hominis.

Natura hominis.

Sequitur pars tertia, in qua ad perfectionem charitatis nos hortatur exemplo Christi, dicẽs: *In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ipse pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus nostris animas ponere*. Ac si diceret: Charitas per exhibitionẽ operis cognoscitur. Sicut ergo Deus, charitatem, quam habebat erga nos per operationem nobis demonstrauit, ponẽdo pro nobis animam suam: ita & nos charitatem quã habemus in proximos, opere ostendamus, ponendo pro eis animas nostras. Est autem argumentum à maiori. Quoniam si Deus, qui nõ tenebatur, tantus & talis, & prior pro nobis talibus & tantus, animam suam posuit: quãto magis nos qui tenemur, pro fratribus nostris compatibus animas nostras corporales ponere debemus? Vt scilicet si viderimus fratres nostros à gentilibus captos, in fide titubantes & dubios, tenemur eos, animas nostras pro confirmatione fidei ponendo, in fide confirmare, ne forte

negando in anima perirent. Pro vita verò proximi corporali, vitam nostram ponere non tenemur. Legimus tamen in Dialogo sanctũ sanctolum pro quodã clero ab infidelibus capto, vitam suã obligasse, vt scilicet mane vel captũ, vel seipsum pro eo eis restitueret. Quem cum nocte recedere compulisset, ipse pro eo mane seipsum exhibuit gladiatori. Qui cum sanctum eleuato gladio decollare vellet, dextera eius diriguit. Ad quod miraculum infideles admirãtes, veniam ab eo poscunt, & vt prece sua dexteram suo decollatori redderet, exorãt, & quod vellet munus ab eis postularet. At Sanctus exacto per iusiurãdum ab eo, ne vltra sanguinem Christianum funderet, ei dexteram restituit, & omnes captiuos Christianos quos tenebant, liberos recepit. Ecce fratres mei quanta sit virtus charitatis, dum vnus corpus suũ, pro corpore alterius morti exponit, virtus diuina demõstratur. Et nõ solũ illi duo, sed etiã multi à morte liberantur.

S. Sanctolus.

Sequitur pars quarta, in qua dehortatur nos à falsa dilectione, dicens: *Si quis habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem patientem: Et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei* (quæ etiam animam pro proximis ponit) *manet in eo*? Ac si dicat: Qui nõ dat fratri indigenti mundanam quã habet substantiã, quomodo pro eo daturus est animã suam? In hoc enim vera dilectio à falsa discernitur: quoniã vera dilectio nõ potest claudere viscera pietatis, sed quod potest operatur. Si multũ habet, multũ præbet. Si modicũ, etiã illud libẽter

impertitur. Sitienti si habet vinum, porrigit: si non habet, dat vel aquã calidam. Quod si caret lignis quibus eã calefaciat: det vel frigidã aquã Nec amittet mercedem suam dicente domino, Si quis dederit in nomine meo calicem aquæ frigidæ, nõ perdet mercedẽ suam. Quod si plus non potest, det saltẽ consolationẽ, det vel compassionem & orationem, & bonam voluntatẽ, quę plus nequeunti sufficit. Scriptum est enim: Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Dilectio vero falsa est, quæ cum cum possit auxilium ferre, dissimulat, & non opere, sed solis verbis & ꝓmissis amat. A qua nos dehortatur apostolus subdens: *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.* id est non diligamus verbo solo: vt quidam simulatores faciunt: sed etiam opere. Nec diligamus linguosa & blãda fictione, sed cordis veritate. Nos itaque fratres mei, non fictam, sed veram habeamus dilectionem: Quod vtique erit, si Deum solum in proximo diligere nouerimus: Si nostræ dilectionis & operis solum Deum causam statuerimus: si non ab homine, sed à solo Deo remunerationem expectauerimus: Si non hominibus, sed soli Deo in omnibus placere quęsierimus: Si non in terra, sed in cœlo thesaurizare certauerimus. Præstante Deo & domino nostro, qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Matt. 10. *Marc. 9.* *Luca. 2.*

Dominica secunda post Trinitatem.

D*ixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam fecit cœnam magnã, & vocauit mul-* *Luca. 14.*

tos. In hac parabola fratres chariſſimi, ſeptẽ
maduertenda ſunt. Præparatio magnæ cœ
multorum inuitatio: Ad cœnam vocatio: Qu
rundam excuſatio: aliorum introductio, alio
etiam compulſio: Excuſantium æterna conf
ſio. Porrò præparatio magnæ cœnæ, eſt æter
beatitudinis à conſtitutione mundi pręordin
tio. Hęc autem beatitudo multis vocatur nom
nibus. Vocatur autem hic cœna magna: alib
regnum cœlorũ: alibi patria cœleſtis: alibi gau
Eſai. 64. dium æternum: alibi requies, & huiuſmodi. E
1. Cor. 2. quare hoc? Quoniam cum beatitudo cœleſti
ſit tanta & talis, quam nec oculus vidit, nec au-
ris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, &c. Si-
cut humanus animus non poteſt eã intelligere:
ita nec humana verba eam poſſunt ſignificare.
Sicut enim magnitudini rei ſuccumbit intelle-
ctus: ita rem (vt eſt) verba non explicant. Quia
tamen neceſſe erat nobis eam vtcumque ſignifi
cari, nec nos homines poteramus, niſi per hu-
mana verba & intelligere & fari: nominatur
eadem beatitudo nominibus multis, mutuatis
& impropriis, & temporalem ſignificantibus
voluptatem. Multis autem nominibus ideo ſi-
gnificatur, vt proprietas æternæ beatitudinis,
quę non ſignificatur nomine vno, ſignificetur
alio. Si enim vno nomine poſſet plenariè ſigni
ficari, non neceſſe eſſet eam multis nominibus
deſignari. Mutuatis: quia omnia iſta nomina,
beatitudo, cœna, regnum cœlorum, patria cœ-
leſtis, & huiuſmodi, de temporalibus ad æterna
tranſlata ſunt, cum comparatio temporalium

ad ęterna, nulla sit. Impropriis: quia rei veritatē non exprimunt, sed vtcumque per similitudinem innuunt. Temporalem significātibus voluptatem: vt per temporales voluptates quæ breues sunt & vanę, significetur illa æterna voluptas, quæ indeficiens erit & vera. Quia ergo homo hic maxime delectatur in splendida cœna: ideo regnum cœlorum, in quo non erit necesse manducare, vocatur hic Cœna: quoniam ibi sancti post vesperam huius mūdi, æterna reficientur satietate. Magna vero dicitur: quia erit sufficiens, & numerositati, & capacitati vniuersorum. Inuitatio verò ad hanc cœnam, fit quando homo ad fidem accedit. Quando enim fratres, ad fidem & ad sacramenta accedimus, tunc nobis promittitur, Quod si in fide perseuerauerimus, illius æternæ beatitudinis participes erimus. Ecce fratres, omnes ad illam æternā cœnā inuitati sumus. Ad illam ergo fide & desiderio tendamus, & operibus nos dignos efficiamus. Ad horam vero cœnæ per seruum vocamur, quando per prædicatorum ordinem monemur vt venire ad æternam beatitudinem festinem⁹. Ecce fratres ipse qui loquor, qualiscūque sum, sum seruus qui vos voco ad horam cœnę. Hora enim cœnæ iam erit in fine mundi, vel etiam in fine vniuscuiusque. Cū enim de hoc seculo eximus, ad illam æternā cœnam (si digni sumus) intramus. Clamo etiam fratres, clamo vobis pręparate vobis quācito ad æternā dū potestis: ne forte tūc incipiatis velle cū nō poteritis. Abluite per pœnitentiā conscientiā. Induite vos nup *Lucæ. 12.*

tiali veste: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Nam soli tales ad cœnam admittantur. Sed ecce fratres, alij vocantur & consentiunt. Alij vocantur & etiam compellũtur. Quidam igitur se excusant, quorum sunt tria genera: Alius dicit: *Villam emi, & necesse habeo exire & videre illam.* Ille fratres mei villam emit, qui superbiam dominationis per superbiam sibi aquiririt. Tales sunt hodie, vnde magis dolendũ est, multi, qui contẽpta æterna cœna, honores & dignitates sibi emũt, nõ solũ pro eis, hominibus preciũ dẽtes nummorũ, sed etiam pro eis animas suas diabolo venundantes. Heu quàm pessima commutatio. Quid dicam super his qui etiam facinus in sancta ecclesia facere non erubescunt? Qui ordines, qui ecclesias, qui ecclesiasticorum officia sacramentorum vendunt vel emũt? Porrò cum quo sunt hi cõputandi, nisi cũ Iuda & Iudæis qui christũ vendiderunt & emerunt? quorum pecunia cum eis erit in perditionem: Vt petrus inquit ad Si-

Acto. 8. monẽ magum. Hi autem necesse habent exire ab inquisitione & amore spiritualium bonorũ, & videre per amorem vilem emptarum dignitatum: extra alti: intus deiecti: extra clari, intus

Prou. 20. tenebrosi. De his scriptum est, hęreditas ad quã festinatur in principio, benedictione carebit in

Quinque iuga bonũ notãt quinque sensus corporalis. nouissimo. Alius dixit. *Iuga bonũ emi quinque & eo probare illa.* Per quinque iuga bonum, quæ cõbinata sunt, significãtur quinque sensus corporis, qui similiter in membris combinati sunt. Sicut enim iuga bonum colũt & curant terram

ita

ita quinque ſenſus corporis colunt & curant terrena. Iuga boum emit, qui pretio animæ ſuæ ſola temporalia quinque ſenſibus ſubiecta, acquirit & emit: quorum oculi, ſola pulchritudine corporalium ſpecierum capiuntur: Aures, ſolis canoribus vanarum melodiarum delectãtur. Guſtus, ſapore vinorum, ciborum, & ſalſamentorum inefcatur. Nares, ſuauitate odorum luxurioſorum irretiũtur. Tactus, luxurioſis contactibus delectatur. Vnde conuenienter ſubiũgitur, & eo probare illa. Per quinque enim ſenſus, res exteriores probãtur. Oculus enim probat quę ſunt magis pulchra. Auris magis canora. Naris magis flagrantia: Guſtus, magis ſapida: Tactus magis ſuauia. Cum autem tam iſte quã ſuperior ire ad æternam cœnam contemnat: tamen ſe excuſari rogat, dicens: *Rogo te, habe me excuſatum.* Quoniam qui temporales honores & diuitias terrenas ambiunt & quęrunt, & peſſima commutatione emunt, cum nimis amata derelinquere, vel contemnere nolint, tamen à religioſis ſe apud deum excuſari & pro ſe orari rogant. Quaſi dicant, iſta non poſſum contemnere, ſed rogo te, vt me excuſes, & ores pro me: Vox quidem ſonat humilitatem, ſed mens habet contemptum & ſuperbiam. Alius verò dixit, *Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.* Nomine vxoris, voluptas & luxuria carnalis hic intelligitur. Nõ quia vxorem ducere ſit malum, ſed quoniam multi ob ſolam voluptatem eam ducunt. Qui ergo voluptati corporis ſeruit, ita conſuetudinariis viciis carnis irretitur, vt ſe ad

magnam dei cœnam ire nõ posse fateatur. H[a]
igitur tria genera excusantiũ retinentur ne ea[n]
ad cœnam Dei, illis tribus vicijs. quæ Ioann[es]
1. Ioan. 2. in Epistola sua ponit dicens: Nolite fratres di-
ligere mũdum, nec ea quæ in mundo sunt: quo-
niam quicquid est in mundo, aut est concupi[s]-
centia carnis, id est voluptas: aut concupiscen-
tia oculorum: id est diuitiarum, aut superbia vi-
Ibidem. tæ, id est ambitio honorũ. Et subiungit. Si quis
autem diligit mundum, non est charitas patris
in eo. Itaque fratres mei, animum nostrum ab
amore seculi auertamus: amorem voluptatis
refrenemus: Cupiditatẽ diuitiarum à nobis ex-
cludamus: superbiam & ambitionẽ euitemus.
De introductione aliorum ad cœnam subiun-
gitur, cum dicitur: *Exi cito in plateas & vicos Ci-
uitatis: Et pauperes ac debiles, cæcos ac claudos, intro
duc huc.* Per istos fratres mei, qui nec excusant
nec compellũtur intrare, significãtur humiles,
& de deo multum, nihil vero de se præsumen-
tes: cum sint in plateis & vicis, id est, in latitu-
dine & strepitu secularis vitæ: tamen sunt pau-
peres spiritu: debiles se reputantes: sunt & cæci,
id est, ignorantiã suã cõfitentes: sunt & claudi,
id est, imperfectionem suam recognoscentes.
Isti enim vocantibus ad æternam cœnam, tan-
to citius consentiunt, quanto terrena plus con-
temnunt: quanto debilitatem suam magis re-
cognoscunt, tanto terrenam voluptatem minus
appetunt. Impossibile enim est aliquem simul
diligere deum & mundum. Quanto enim quis
plus diligit deum, tanto plus contemnit seculũ:

Et quanto plus diligit seculum, tanto plus cõtemnit deum. Itaque fratres, ne amemus illud quod citò relicturi sumus. Mundana omnia iã relĩquemus, vel ab eis relinquemur. Illa diligamus quæ non transeunt, quę possessores suos beatos faciunt. De compulsione verò aliorum subiungitur, cum dicitur: *Exi in vias & sepes, & quoscunque inueneris compelle intrare.* Per istos significantur remotiores, qui in viis & negotiis huius seculi, à ciuitate Dei longius euagantur. Qui cum sint indurati in amorem mundi, ad cœnam Dei non veniunt, nisi compellantur per aduersitates, per paupertates, per infirmitates, & per afflictiones. Qui cum vident se in hoc seculo non posse inuenire requiem & felicitatem quam quærebant, aduersitatibus compulsi conuertuntur ad dominum. De qualibus dominus sub specie adulteræ mulieris, loquitur ad Iudæam dicens: Sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & non poteris inuenire semitam tuam Quæres amatores tuos & non inuenies: quęres illos, & non apprehendes, & dices, reuertar ad virum meũ: quia melius erat tunc mihi quàm nunc. & Dauid, Cum occideret, inquit, eos, quærebant eum & reuertebãtur. Propterea fratres mei, cõsiderate quoniam quando Dominus sinit homines prosperare in viis suis malis, & prauas voluntates adimplere; iustitia quidem est occulta, sed magnę iræ Dei signũ est. Vnde dominus per psalmistã Et dimisi, inquit, eos secũdum desideria cordis eorum. Et per prophetam: Iam vltra non iras

Osee. 2. *Psal. 77* *Psal. 80.*

Esaie.54. car tibi, zelus meus recessit à te. Contra quod
Ezeh.16. Dauid orãs ait, Non tradas me à desiderio meo
Psal.139. peccatori, id est, diabolo. Quando vero deus nõ permittit peccatores implere malas voluntates suas, sed eos impedit, & aduersitatibus affligit, misericordiæ Dei signum est: Qui ideo hîc ferit, ne in ęternum feriat, ideo hic non parcit, vt inęternum parcat. De conclusione vero excusantiũ ab æterna cœna, subiungitur, *Amen dico vobis, quod nemo illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* In quo consideranda est fratres charissimi, magna seueritas æterni iudicis. Ipse enim qui modo paterno affectu blanditur, qui nos inuitat promissis, qui nos trahit, nunc per inspirationem interiorem, nunc nos compellit per aduersitatem: qui nunc nos rogat, qui rogari debet: qui nũc nobis mittit legatos & compositores pacis, & quod maius est, fugiẽtes reuocat: contemptores inuitat: Vnde ipse per
Esaie.30. Prophetam, Aures tuę audient vocem post tergum monentis. ipse in iudicio terribilis apparebit: Et illis qui nunc vocantem contemnunt, quámuis tunc clamittent: Domine, Domine, aperi nobis, terribiliter eis dicet: amen dico vobis, nescio vos. Nos ergo fratres, dum tempus habemus, vocationes eius sequamur: non ambitione, non cupiditate, non voluptate, retardemur. Flagella eius & castigationes cum gratiarum actione suscipiamus: Vt ad ęternam eius cœnã vel compulsi perueniamus. Ipso nos trahente, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Dominica tertia post Trinitatem.

HVmiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis. &c. Quatuor facit apostolus hac in lectione fratres charissimi. Primo enim nos monet vt humiliemur. Secundò vt omnem solicitudinem nostram in Deo ponamus. Tertiò vt sobrij & vigilantes simus. Quarto spondet auxilium Dei nobis affuturũ. Primo igitur nos monet ad humilitatem. Est autem humilitas virtus quæ facit hominem ex verissima sui cognitione sibimetipsi vilescere. Sicut autem superbia est radix omnium malorum siue viciorum: ita econtrario humilitas est fundamentum omnium virtutum. Qui enim virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat. Cæteræ enim virtutes sine humilitate, non solum non prosunt, imò nocent, dum faciũt hominem superbire. Adeò quippè Deo est grata humilitas, quod plus placet Deo peccator humilis, quã iustus superbus: Sicut ipse nobis demonstrat per exemplum humilis Publicani, & superbi Pharisæi. Hanc virtutem Dominus noster Iesus Christus præcipuè professus est, & ad eam exemplo sui nos inuitat dicens: Discedite à me, quia mitis sum & humilis corde. Quem sequens beata Dei genitrix, quasi oblita virginitatis, cæterarúmque virtutum quibus præfulgebat, quia respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ. Hæc virtus fecit Moysen Deo familiarẽ esse. Hęc fecit Dauid secundũ cor Domini esse. Ad hanc igitur nos hortãs apostolus petrus cũ ait: *Humiliamini sub potẽ*

1. Petri. 5.

Humilitas quid.

Virtutes sine humilitate non prosunt.

Matt. 11.

Lucæ. 1.

ti manus Dei, vt vos exaltet in tempore visitation. Porrò quidam sunt sub manu dei, nec humiliantur: Quidam vero sub manu Dei sunt, & humiliantur. Quidam verò etiam ante manum Dei humiliantur. Intelligimus autem hic per manum Dei, castigationē & flagellationem. Vnde
Iob. 19. Iob, Misereminі mei, saltē vos amici mei: quia manus Domini tetigit me. Sub manu ergo Dei sunt, nec humiliantur, qui à Deo flagellantur: nec tamen per humilitatem mentis recognoscunt peccata vt emendantur. Talis erat Herodes, talis Antiochus, talésque cæteri peruersi, qui à Domino flagellantur, nec tamen humiliantur aut emendantur. De qualibus Dominus
Ieremi. 5. per Prophetam, percusi eos, & non doluerunt. Et alibi, curauimus Babilonem, & non est sanata. Ac si dicat: Ea quæ ad curationem eius sufficere debuerunt, fecimus: ipsa tamen curata non est. Tales grauius cunctis in inferno puniētur: quia hic nec per flagella emendati, sed deteriorati sunt. Sub manu vero Dei humiliantur: qui sub flagellis suis peccata sua recognoscentes, humiliantur & corriguntur. Talis fuit Paulus, qui percussus à Domino humiliatus & emendatus
Psal. 79. est. Tales fuerunt illi, de quibus legitur: cum occideret eos, quærebant eum & reuertebantur. Ante etiā manū domini humiliātur, qui nulla afflictione nullísq; flagellis attriti, sponte in prosperitate sua humiliantur, & in melius emendantur. Talis fuit Moyses, talis & Dauid, qui etiam in prosperis humiles extiterunt: prima igitur humilitas, quia fit in solo corpore, est in-

utilis. Secunda quia fit etiam in mente: bona. Tertia quia fit in mente & etiam ſponte, optima. Quoniam verò à Deo humiliãtur quidam, & detinẽtur inter flagella, ita vt deſperant, ſubdit apoſtolus, *Vt vos exaltet*. Quaſi diceret, ita humiliamini ſub flagellis Dei, quod ſpẽ habeatis, quod ipſe vos exaltabit. Et quoniam rurſus hic fictè humiliantur, vt in hac vita quidã exaltentur, vt hypochritæ, ſubdit. *In tempore viſitationis*, id eſt, in ſecũdo aduẽtu ſuo. Qui enim quę rũt exaltari hic, in alia vita digni erũt humiliari.

Sequitur pars ſecunda, in qua monet nos Apoſtolus, vt omnem ſolicitudinem noſtram in Deum ponamus, his verbis. *Omnem ſollicitudinem veſtram in eum proiicientes: quoniam ipſi cura eſt de vobis*. Ac ſi dicat, ne putetis ſub flagellis, quibus Deus vos affligit, vos à Deo negligi: ſed potius tunc in eum ſperate: quoniam flagella non negligentis ſed amantis ſigna ſunt. Porrò omnem ſolicitudinem & ſpem noſtram in omnibus in Deum ponere debemus, ſed de diuerſis diuerſo modo. Sollicitudinem enim de ſalute animæ noſtræ ita in deum ponere debemus, quod & nos de ea non minus inde ſolliciti ſimus: ſcientes quoniam non dormientibus neque negligentibus, ſed ſolicitis & laborantibus prouenit regnum Dei. Vnde & ſubditur, *Sobrij eſtote & vigilate. &c.* Sollicitudinem verò de his quæ ad corporalem vitam pertinent, ita in Deum ponere debemus, vt & ipſi & ſi non ſollicitudinem de his, tamen prouidentiam habeamus. Sollicitudinem enim nos habere de

his dominus prohibet dicens, Ne ſolliciti[illegible]
dicentes, quid manducabimus : aut quid bi[illegible]
mus: aut quo operiemur. Scit enim pater veſt[illegible]
cœleſtis quia his omnibus indigetis. Prouide[illegible]
2.Theſ. 3. tiam verò de his habere nõ prohibemur. Vnde
apoſtolus, Qui non laborat, nec manducet. Et
alibi: Magis autem laboret vnuſquiſque vt ha-
beat vnde tribuat neceſſitatem patienti. Et Salo-
Prou. 20. mon, Propter frigus piger arare noluit: mendi-
cabit ergo in æſtate, & non dabitur ei. Cũ enim
prohibemur cogitare de craſtino, craſtinũ pro
futuro remoto intelligendum eſt. Non eſt co-
gitare de craſtino, annonã præſenti anno pro-
Matt. 6. uidere: Sufficit enim inquit, diei malicia ſua, id
eſt, ſatis eſt de preſentibus miſeriis & neceſſita-
tibus & corporis cogitare. Vt quid enim ſolici-
ti eſſemus de futuris miſeriis & penuriis, quas
fortè nunquam viſuri ſumus? Sollicitudinem
quoque noſtrã in periculis & dubiis, & in qui-
bus humanum deficit conſilium, ita in deum
ponere debemus, vt & ſolicitudo noſtra nobis
prouidere non poſſit: tamen ſollicita oratione
deum ſollicitemus, vt ipſi nobis conſulere di-
gnetur & prouidere, qui non derelinquit ſpe-
1. Petr. 5. rãtes in ſe. Quoniam ipſi, inquit, cura eſt de vo-
bis, tanquã, bono patri familias de familia ſua.
Simus ergo boni ſerui deo : & ipſe erit bonus
paterfamilias nobis. Si fideliter ei miniſtramus
& ipſe tam præſentia ſtipendia quàm æterna
præmia nobis fideliter prouidebit.

Sequitur pars tertia, in qua hortatur nos Apo-
ſtolus ad ſobrietatem & vigilantiam dicens: So-

brij estote & vigilate in orationibus: quia aduersarius vester diabolus, tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Sobrios nos esse præcipit Apostolus, non solum à comessatione & ebrietate, sed etiam à calice Babilonis, id est ab ebrietate, secularis cupiditatis. Hoc est quod dominus ait in Euangelio, Videte ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & curis huius seculi: ne forte veniat in vos repentina calamitas. Sed quia nō sufficit sobrios esse, nisi etiam nos oratione muniamur, addit, *Et vigilate in orationibus.* Porrò in oratione nos præcipit vigilare, nō solum vt in ipsa oratione non vagi mente, sed potius intenti & vigiles simus: sed vt etiam nō solum in diurnis horis, sed etiam in nocturnis, in oratione meminerimus vigilare. Iuxta quod præcipit Ieremias, Surge & lauda in principio vigiliarū tuarum. Et Dauid, Septies in die laudē dixi tibi. Et media nocte surgebam ad confitendum tibi. Et quare est vigilandum in orationibus? *Quia aduersarius*, inquit, *vester diabolus, tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret.* Quatuor reddunt diabolum instructorem ad nocendum. Quia nūquam dormit, sed semper vigilat in insidiis: quia est inuisibilis, & ideo magis nocere potest, quia naturali callet ingenio, quia est longeuus, & ideo ex longa experientia versutior. Quia ergo aduersarius noster ita est munitus: ideo maior necessitas nobis incumbit vigilandi *Tanquam*, inquit, *Leo rugiens.* Quando diabolus apertè sæuit, Leo vocatur: quando occultè immittit nobis venenosas tentationes, serpens

Lucæ 21.

Quare in oratione vigilandum.

Treno. 2.

Psal. 118.

dicitur. quando per calliditatem nos circum-
nit, dicitur vulpis. quando non in principio,
in fine fallit, dicitur scorpio, vel draco, & hu-
Psal. 90. modi. Vnde scriptum est, Super aspidem & Ba-
silifcum ambulabis, & conculcabis leonem &
draconem. Sicut autem Leo rugiendo mitt
quendam terrorem, & obstupefactionem ani-
malibus ne fugere possint: ita diabolus adueni-
ens solet mittere hominibus quendam horro-
rem & stuporem, ne sibi cauere queãt. Circuit
quoque ad modum Leonis, ouile fidelium: vt
quem inueniat ab vnione aliorum errantem
occidat. Circuit etiam vnumquemque fidelem,
vt si forte inueniat in eo aliquam partẽ minus
munitá, per eam introeat & perimat. Proinde
fratres mei, maiori violantia vnusquisque se cu-
stodiat, ne ab vnione fidelis gregis segregetur.
Seruet etiam iuxta Salomonem, omni custodia
cor suum: ne forte incuriam nostram aliquis in-
troitus in nobis aduersario reperiatur. Cui quo
modo resistendum sit, ostendit, subdens: *Cui re-
sistite fortes in fide.* Iũge igitur fidem cum sobrie-
tate & oratione, quas præmisit, & habes tria
Prouer. 4. per quæ diabolo potes resistere. Per sobrietaté
quippè vigilamus: per orationem diabolum ex
pugnamus, & per fidem, per charitatem operá-
tem, fraudes & tentationes eius euacuamus.
Ephes. 6. Vnde Paulus, In omnibus sumentes scutum fi-
dei, in quo possitis ignea nequissimi tela extin-
Luca 17. guere. Et dominus in Euangelio, si habueritis
fidem quantum granum sinapis, dicetis monti
huic, transfer te & iacta te in mare, & fiet. Dein

de exemplo aliorum nos monet diaboli tentationibus resistere, subdens: *Scientes eandem tentationem ei quæ in mundo est vestræ fraternitati fieri.* Ac si dicat: Non vos soli pugnas & tentationes diaboli sustinetis: sed etiam omnes fideles qui in hac vita sunt, tam viri quàm mulieres, tam senes quàm iuniores, contra diabolicas luctantur tentationes. Propterea turpe sit vobis viri, superari à tentationibus diaboli, quas etiam mulieres deuicerunt. Turpe quoque sit vobis barbati & canuti, superari à tentationibus diaboli, quas etiam pueri & impuberes deuicerunt. Turpe etiam sit vnicuique, molliorem & effęminatiorem esse, nec resistere tentationibus quibus innumerabiles resistunt.

Sequitur pars quarta, in qua Apostolus spondet fidelibus pugnantibus dei auxilium affuturum, subdẽs: *Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam gloriam suam in Christo Iesu modicũ passos, ipse perficiet, cõfirmabit, solidabítque.* Dicitur autem deus omnis gratiæ, quoniam omnis gratiæ largitor est: quia incipientis, proficientis, & perficientis, confirmantis, & consolidantis: Et ipse qui vocauit vos per gratiam suam incipientem & perficiẽtem, similiter per suam gratiam perficiet vos in eis quæ vobis desunt: & confirmabit vos ne cadatis, & consolidabit in alia vita, ne cadere possitis. Sed interponit, ostendẽs ad quid vocauerit nos, quia ad æternam gloriã suam, & per quæ vocauerit nos, quia per pasiones, quod ostendit cum ait, *Modicum passos.* Modicum autem ideo dicit, quia tẽporales pasio-

nes & breues & nullæ sunt respectu futuræ beatitudinis. Iuxta illud Pauli, Existimo quod non
Roma. 8. sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et quo vocauerit nos? quia in christo Iesu. Sed hoc ad singula referri potest: Quoniam & in christo Iesu passi sunt: & in Christo Iesu perficiet, confirmabit, & consolidabit. *Ipsi gloria & imperiũ per omnia secula seculorum, amen.* Ipsi quidem est gloria: quoniam sicut potés est hic dare gratiam: ita est potens in futuro dare nobis gloriam. Ipsi quoque imperium: quoniam sicut potens est hic diabolũ & suos imperio suo refrenare, ita potens erit in futuro imperio suo eos damnare. Nos ergo fratres eum rogemus, vt det nobis perfectam humilitatem, & spem in se & fiduciam: det & sobrietatem, & fidem, & in oratione vigilantiam cæterasque virtutes, per quas valeamus diabolum superare, & gloriã consequi sempiternã: quod ipse præstare dignetur, qui est benedictus in secula deus. Amé.

Dominica tertia post Trinitatem.

Luca. 15. *ERant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores vt audirent illum.* Quatuor capitulis distinguitur hæc lectio fratres mei. Primò enim continet pœnitentium ad christum accessionem: secundò Phariseorum inde murmurationem: Tertiò quod peccatores debeant suscipi & etiam quæri, probationem. Quartò de vno peccatore conuerso, magis quàm de quibusdam iustis exultationem. Ostendens igitur primum peccatores pœnitentes accessisse ad Ie-

ſum:ait, *Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores*, Et quià ſiniſtra intentione poſſent appropinquare, ſubdit, *vt audirent verbum Dei*. Patet ergo quia non ſolum corpore, ſed etiam mente ad eũ appropinquabant. Appropinquabant enim tanquam infirmi ad medicum: tanquam rei ad patronum: tanquam peccatores ad miſericordem: tanquam immundi ad lauachrum: tanquam oues erroneæ ad Paſtorem: tanquam cæci ad illuminatorem. Quales accedere ad Deum Dauid monet dicens: Accedite ad eum, & illuminamini. Exemplo horum accedite & vos peccatores frequenter ad audiendum verbum dei: quia non poteſt aliquis libenter Dei verbum audire, quin malum incipiat ei diſplicere. *Pſal.33.*

Sequitur par ſecunda, in qua oſtenditur ſcribas & Phariſęos aduerſus Ieſum murmuraſſe, cum ſubditur. *Et murmurabant* aduerſus eũ, *ſcribæ & Phariſæi*. Eſt autem murmuratio nec omnino occulta, nec omnino aperta reprehenſio: media inter obiurgationem & detractionem. Phariſęi enim, qui neſciũt bonum in alio amare, ſed potius inuidere & deprauare, nimietaté conceptę inuidiæ non poterant iam omnino celare: nec audebant omnino propalare, ſed murmurabant. Nos verò fratres inuidiã, detractionem, & murmurationem deteſtãtes, diſcamus bona in alio amare, dubia etiam in meliorẽ partẽ inclinare, peccantẽ coram reprehendere, nec ei clã detrahere vel murmurare. Detractio quippe & murmuratio ex malicia occulta naſcũtur, *Murmuratio quid*

nec volunt prodesse, sed tantum nocere. Non enim vt proficiat detrahit quis, vel murmurat: sed potius vt infamet & noceat. Aperta autem reprehensio si benignè fiat, & facienti, & cui fit prodest: & si cui fit non prodest, facienti non prodesse non potest. Vnde Philosophus ait, Apertè me increpa, nō occulte me mordeas. *Ecce*, inquiunt, *hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Mentiuntur, qui enim recipit peccatores, peccator est. Sicut qui recipit fures, fur est. Recipere quippe furem vel peccatorem, est eius furto vel peccato consentire. Porrò peccatores recipere hac intentione, vt corrigantur: hoc nō
1.Cor.7. est recipere peccatores, sed fratres. Quod nos Apostolus præcipit facere dicens, Si mulier infidelis consentit habitare cum viro fideli, non discedat fidelis: sanctificabitur enim mulier infidelis per virum fidelem. Itaque iuxta Philosophū, illum tecum suscipe, quem tu possis facere meliorē, vel qui te. Propter admeliorationē
Rom.15.1. alterius ex nobis, pręcipit Apostolus, infirmū,
Thes.5.4. inquit, fratrem assumite. Propter admeliorationem nostri ex aliis: ait Poeta, nunc te melioribus offer. Si quis autē incorrigibilis persistit, nō est recipiendus: sed etiam receptus excludēdus, ne per vitium vnius multi corrumpātur. Vnde
1.Cor.5. Apostolus, Aufferte malum ex vobis: Et alibi,
Tit.32. hæreticum hominem post primam & secūdam correctionem deuita. Et Philosophus, Talis, inquit, iunge socios tibi, ex quorum contubernio non infameris. *Et manducat cum illis*: Manducare quoque exemplo nostri redemptoris hac in-

Quomodo manducā dum cum

tentione cum peccatoribus possumus, vt occasione prandii eos corrigamus. Et dum nos pascunt corporaliter, eos spiritualiter eos pascamus. Quia ergo Publicani & peccatores ad verbum dei corrigebantur, ideo eos recipiebat, & cum eis manducabat: Sed Pharisæi etiam bona deprauantes, dicunt eum recipere, id est, fouere peccatores. In quo ostendunt se non veram habere iustitiam Qui enim verè iustus est, neminem damnat, peccatores non contemnit, sed potius eis compatitur: bona aliorum non deprauat, imò etiam dubia in melius interpretatur. At econtra isti arrogantes iusti, deum de misericordia reprehendunt, & peccatores aspernantur, & etiam bona in malum interpretantur. *peccatoribus.*

Sequitur pars tertia, in qua dominus per duplicem probat parabolam peccatores pœnitentes non solum debere recipi, sed etiam quæri. Est autem iuxta litteram probatio hæc à minori. Si enim homo ouem, vel mulier dragmam perditam, res vtique temporales, irrationales & perituras, cum tanta solicitudine quærit: inuentas humeris reportat, gaudet, & vicinos sibi congaudere hortatur: quãtomagis homo hominẽ, fratrem suum, pro peccato perditum, rem vtique rationalem & semper victurã, cum maiori solicitudine debet ad salutem quærere, repertũ proprio labore ad ecclesiam reportare, & de eius correctione gaudere, & alios ad congaudendum monere? In quo fratres mei, nostra (quod sine dolore nequeo dicere) cõfunditur duritia,

qui plus dolemus de damno bouis vel ouis, vel pecuniæ nostræ, quàm de damno vnius vel tantarum animarum. Si enim amittitur res temporalis, cũ multa solicitudine eam quærimus, nos & alios fatigamus: nõ cessamus quousque eam inueniamus. Si verò peccando perit anima fratris, pro qua mortuus est Christus, nõ curamus negligimus, imò multotiens irridemus, vel etiam consentimus. Vt quid hæc? nisi quia charitatem proximi non habemus: cui ouem vel asinum preponimus. Iuxta vero mysticum sensum, probatio est à maiori. Mysticè enim homo vel mulier, Christus dei sapientia intelligitur. Ouis vero vel dragma, in qua imago Regis inscribebatur, homo ad imaginem dei factus accipitur. Si ergo Christus Deus & dominus vniuersorum, adeò fugitiuum seruũ hominem dilexit, quod pro eo recuperando, nonaginta nouem oues in deserto, id est, nouem Angelorum ordines in cœlo corporaliter reliquit, hominem inter diuersos mundi errores quæsiuit, eius peccata in cruce portãs, eum ad patriam reuexit: & in hoc gauisus est, & ad congaudendum non oui, sed etiam sibi, angelos inuitauit. Nonne multo magis homo hominem, frater fratrem debet diligere, pro eo lucrando omnia negotia postponere, eius salutem quærere, eius peccata portare, & ad deum eum reducere, de eius salute plus quam de lucris secularibus gaudere, & alios ad congaudendum monere?

Sequitur pars quarta, in qua domin' adaptãs similitudinẽ ait, *Ita gaudium erit in cœlo super vno peccatore*

peccatore pœnitentiam agente: quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Et quidẽ fratres mei, plus de amissæ rei recuperatione, quam de re nunquam amissa gaudere solemus. Maius quippe est rem restaurare, quàm conseruare: & mirabilius est post lapsum surgere, quã nunquam cadendo stare. In quo etiam illud notari potest, quod quidam, quanto grauius ceciderunt, tanto feruentiores resurgunt. Et quia illicita se commisisse sciũt, etiam licita sibi abscidunt: plusquam etiam iussa faciunt: nũquam se satisfacere credunt: perfectè mundum deserũt: ad cœlestia toto desiderio tendunt: illa suspiriis & lachrimis deposcũt: pro eis pati quęlibet grauia facile ducunt. Econtrario quidam, quia nullum graue crimẽ se cõmisisse putant, tepidi manẽt, nullo desiderio, nullis suspiriis, nullis lachrimis, ad cœlestia inardescunt, sed nec frigidi, nec satis calidi viuunt. Maius ergo gaudium est deo & angelis eius super feruorem vnius pœnitentis, quàm super tepidam iustitiam plurium iustorum. Quoniam rex plus illum militem diligit, qui post fugam reuersus, hostes fortiter premit, quàm illum qui nec fugit, nec vnquam fortiter egit. Nos ergo fratres charissimi, duritiam & falsam iustitiam Pharisæorum euitemus, cõpatientes in peccatores & pauperes & afflictos simus: auersorum conuersionem quæramus, errantes corrigamus, & ad deũ reuocemus. Nihil quippe plus acquirit nobis misericordiam, quã quod si facimus aliis misericordiam. Qui ergo lapsi sunt, ad pristinum statum cum feruore re-

deant, vt de conuersione sua luctum diabolis gaudium deo & angelis suis faciant. Qui vero iusti sunt, nunquam tepescāt, sed semper in charitate & in compassione proximi inardescant, & secum spolia captiuitatis ad deum reportare satagant, largiēte domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, Per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quarta post Trinitatem.

Roma 8. *EXistimo quod non sunt condignæ paßiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, &c.* Tripertita est hæc lectio fratres mei. Primò ostēdit Apostolus passiones sanctorum non esse condignas magnitudini pręmiorū. Secundò dicit ipsos non volentes subdi passionibus, sed tamen in spe patienter portare. Tertiò dicit omnes inter passiones ingemiscere, & etiā ipsos sanctos, & ideo æternam gloriam magis desiderare. Ait ergo primo, *Existimo quod nō sunt cōdignæ paßiones huius tēporis ad superuēturā gloriā quæ reuelabitur in nobis*. Ac si apertè dicat, per nullas passiōes tēporales digne mereri valem⁹ magnitudinē glorię quę nobis in futuro tribuetur. Imperator quippe noster, fratres charissimi, largus, imò ipsa largitas est, nec vult paruitati nostrorū laborū, pręmia sua cōmēsurare: sed poti⁹ de diuitiarum suarum largitate nos superhabūdanter accumulare. Labores quippe nostri sunt modici, præmia erunt immensa. Labores nostri sunt breues & momentanei, præmia erunt sempiterna. Labores nostri sūt terreni, pręmia erūt cœlestia. Labores nostri parum in se habent

amaritudinis, præmia ineffabilem habebunt in *Esaiæ* 64
se dulcedinem. Sicut scriptum est, Nec oculus *1.Cor.*2.
vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascē
dit quæ præparauit dominus diligentibus se.
Quod verò passiones huius temporis non sunt condignæ passiones ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, probat cum subdit. *Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum dei expectat*. Vocat autē hic fideles creaturam, eo quod à cæteris creaturis ferè in nullo hic distare videantur. De terra enim sunt, & in terra morantur, & de terra viuunt, mutantur & corrumpuntur, moriuntur sicut cæteræ creaturæ. vnde videtur esse idem finis hominis & iumenti. Eosdem verò vocat secundum statum æternæ vitæ (siue futuræ) filios dei: eo quod tunc erunt similes deo immortalitate, puritate, glorificatione, & claritate. Iuxta quod Ioannes ait, Charissimi simus, *1.Ioan.*3.
quia filij dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Cum autem apparuerit eum similes ei erimus: quia videbimus eū sicuti est. Ait ergo, Expectatio creaturę reuelationem filiorum dei expectat. Quasi diceret, fideles qui sunt in miseria huius mundi, expectant aliam vitam, vt in ea glorificentur in filios dei, id est, cum sint tantilli, tantam rem expectant: vt qui nunc similes sunt bestiarum, sint similes dei. Quod verò ait inculcando, (expectatio & expectat) expectantium certitudinem desideriúmque significat. In quo damnantur (quod sine gemitu dicere non possum) illi qui tantum in hac vita spem habent, aliam vero vitam nec esse suspi-

cantur, dicentes, Quis eſt regreſſus ab infe: qui teſtificetur nobis aliam vitam eſſe? Sic ſe: per naſcuntur homines & moriuntur: tranſ: homo ſicut vmbra & fumus, non amplius fu- turus. Propterea, inquiunt, dum licet, duca- mus in bonis dies noſtros, gaudeamus, epule- mur, luxuriemus, roſis nos coronemus, ſericis nos induamus, in mollicie iaceamus, quæcunq; deſiderat cor noſtrum faciamus, quia cras mo- riemur. Multi certè ſunt hodie, qui quãuis ho: ore non dicant, tamen operibus ſe ita credere demonſtrant. De quibus verè dicitur, quoniã

Pſal. 48. homo cum in honore eſſet, non intellexit, com paratus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis fa ctus eſt illis, imò miſerior & deterior illis: quo- niã melius eſſet illis penitus mori cum iumen- tis, quàm in morte ſemper viuere cũ dæmoniis.

Sequitur pars ſecunda, in qua oſtenditur fide- les ſubiectos eſſe miſeriis non volentes, ſed ta- men in ſpe patienter portare, cum ſubditur: *Va- nitati enim ſubiecta eſt creatura non volens, ſed pro- pter eum qui ſubiecit eam in ſpe*. Duplici vanitati fratres mei, homo ſubiectus eſt, vanitati culpa- rum, & vanitati pœnarum. Et mali quidem va nitati culparum volentes famulantur: pœnis verò quę vtilitatem conferũt in purgandis pec- catis, inuiti & murmurantes ſubiecti ſunt. fide- les verò culpis inuiti ſubiecti ſunt, & eis quan- tum poſſunt, reſiſtunt. Pœnas verò, & ſi volun- tas carnis non vult, tamen voluntas rationis propter earum vtilitatem eas ſuſtinet patienter. Quis magiſter patiens quàm Chriſtus? tamen

iuxta carnis voluntatem ſe non velle pati oſten dit, cum dicit, pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Sic ergo fratres mei, in hac vita iuſti ſubiecti ſunt vanitati, vanitati perſequutionũ, indigentiarum, perturbationum, defectuum, cęterarúmque pœnarum. Sed hæc omnia patiẽter ferunt propter Deum, qui ſubiicit eos huiuſmodi vanitatibus in ſpe retributionis & liberationis. Et diabolũ quippè propter ſuperbiam ſuã ſubiecit Dominus vanitati culparum, miſeriarum, & perturbationum: ſed nõ in ſpe. Quare? Quoniã diabolus cũ ſpiritualis & fortioris naturæ eſſet, & cũ per ſeipſum peccaſſet, ſpẽ liberationis nõ meruit. Homo verò terrenæ & fragilioris naturæ, & per ſuggeſtorẽ deceptus, ſpem meruit liberãdi. Hinc patet quoniã quãdo peccant aliqui fortioris naturæ, & per ſe magis peccãt, & minus excuſabiles ſunt. Nos ergo fratres ſubiectionẽ culparũ & vitiorũ fugiamus, ſubiectionẽ infirmitatũ, indigentiarũ, atq; perſequutionũ feramus patienter propter Deũ, qui nos in huiuſmodi ſubiecit in ſpe: quę quidẽ ſpes nõ cõfundet. Vnde & ſequitur, *Quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatẽ gloriæ filiorũ Dei* Quãdo (vt ipſe alibi dicit) hoc corruptibile induet incorruptionẽ. Non ait quælibet creatura, ſed ipſa creatura, quæ à vanitate quantum poteſt, ſe excutit, & tota ſpe & deſiderio ad Deum tendit: ea ſola liberabitur à ſeruitute corruptionis, quam ſuperius vocauit vanitatem, & recipietur in libertatem filiorum. Tunc quippè liberabitur à ſeruitute culpæ, à ſeruitute

Matt. 24. *Marc.* 14. *Luca.* 22.

1. *Cor.* 15.

pœna, patiendi ſcilicet & moriendi, à ſeruit. neceſſitatis comedendi, ſcilicet veſtiendi atq. dormiendi, & huiuſmodi. Tunc enim vt ait.
Apo. 21. annes, Abſterget deus omnem lachrimam a oculus ſanctorum, & mors non erit amplius neque luctus, neque clamor, neque vllus dolo: quoniam priora tranſierunt. Non eſurient n. que ſitiēt amplius, & non cadet ſuper illos ſo. neque vllus æſtus.

Sequitur pars tertia, in qua oſtēditur omnes inter miſerias huius vitę gemere, & etiam ipſos cum ſubditur: *Scimus enim quod omnis creatura in gemiſcit & parturit vſque adhuc.* Omnis quidem homo fratres, tam bonus quàm malus, inter tri bulationes & miſerias huius mundi, velit nolit, ingemiſcit: ſed ſolus bonus parturit. Parturire enim eſt pro pariendo fructu laborare. Malus ergo in hac vita gemit, ſed non parturit: quoniā gemitus eius & labor (quia pro temporalibus eſt) fructum æternum non habebit. Bonus verò hic & gemit & parturit: quia gemitus & labor eius infructuoſus non eſt, ſed potius fructum æternitatis obtinebit. Quod dominus in Euan
Ioan. 16. gelio per ſimilitudinem oſtēdit dicens, Mulier cum parit triſtitiam habet: Cum autem peperit puerum, iam non meminit præſſuræ, quia natus eſt homo in mundum. Et vos quidem nunc triſtitiam habetis. Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. *Ingemiſcit*, inquit, *& parturit vſque adhuc*: id eſt à principio mūdi vſque nunc, & vſque in finem: ab Abel vſque

ad vltimum iustum. *Et non solum*, inquit, *illa, sed etiam nos ipsi, primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos ingemiscimus, expectantes adoptionem gloriæ filiorum dei, redemptionem corporis nostri.* Quasi dicat, & non solum cæteri fideles minores inter miserias huius mũdi gemunt, sed etiam nos ipsi Apostoli, qui prius & habundantius virtutes acceptimus spirituales: & ipsi quanuis cõsolemur, tamen intra nos ingemiscimus, considerantes miserias in quibus nũc positi sumus, & adoptionem gloriæ filiorum dei, quã expectamus. Addit etiam redemptionem corporis nostri: ostendens quoniam non solę animæ glorificabuntur in alia vita, vt quidam hęretici suspicati sunt, sed etiã ipsa corpora nostra ab omni corruptione & redimentur, & æterna gloria ditabũtur. Porrò ex duobus, quæ hic ponuntur, id est ex consideratione præsentis miseriæ, & gloriæ futuræ, nascitur compũctio in nobis, quæ est ex desiderio patriæ cœlestis. Ex aliis vero duobus, id est, ex cõsideratione nostrorum peccatorum, & ex consideratione ęternorum suppliciorũ, quæ eis debentur, nascitur in nobis cõpunctio pœnitentię. Nos ergo peccatores, turpitudinẽ nostrorũ, & amaritudinem ignis æterni eis debitam, ante oculos nostros, semper habeam⁹: vt ita semper pœniteamus, semper de peccatis nostris gemamus & ploremus. Pensemus etiam simul miseriam vbi nunc sumus, & æternam cœlestium gaudiorum beatitudinem. Vt ita & desiderio illius ingemiscamus, ploremus & ad illam toto

Vnde compunctio in nobis oriatur.

Psal.125. desiderio festinemus. Nunc in lachrimis seminemus, quod post cũ exultatione metamus, eis mereamur adnumerari, de quibus ait psalmista: Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. largiente Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quarta post Trinitatem.

Lucæ 6. *Dixit Iesus discipulis suis: Estote misericordes, sicut & pater vester cælestis misericors est.* In hac sancti Euãgelij lectione fratres charissimi, intẽdit dñs nos instruere, vt quantũ possumus & scimus, semper misericordiam faciamus. Primò igitur monet nos, vt exemplo cœlestis patris, misericordes simus. Secundò demonstrat quantum misericordia promereatur. Tertiò ostendit ignorantem vel vitiosum non debere magisterium præsumere. Primò igitur exhortans nos ad misericordiam ait, *Estote misericordes, sicut & pater vester cælestis misericors est.*

Leuit.19. Alibi quoque ait, Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Ex quibus verbis profectò demonstratur, quia dominus vult nos imitatores sui esse, vult nos patrissare: alioquin non reputat nos inter filios suos, sed inter reprobos seruos. Sic facit fratres mei (vt fertur) Aquila, quæ pullos suos opponit radiis solis, & pullum quidem, qui more patris radium solis immoto

lumine cernit,tãquam proprium diligit. Illum verò qui hoc non facit, tanquam degenerẽ abiicit. Sic & coruus pullos ſuos antequam videat eos nigreſcere, tanquam ſui diſſimiles ſpernit: Poſtquam eos videt nigros, tanquam ſibi ſimiles diligit. Homo etiam filium, quem videt ſibi obſequi & obedire, diligit, filium verò inobedientem odit. Nos ergo fratres mei, vt filij Dei eſſe mereamur, eum imitemur, ei nos conformemus. Simus pro modulo noſtro ſancti, ſicut ipſe ſanctus eſt. Simus iuſti ſicut ipſe iuſtus eſt. Simus miſericordes, ſicut ipſe miſericors eſt. Ipſe autem tantiſper miſericors eſt, quod nullam creaturam miſericordię ſuæ reliquit expertem. Dat enim iumentis eſcã ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. *Pſal.145* Dat non ſolum cultoribus & amicis ſuis, ſed etiam contemptoribus & inimicis: facit enim ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. *Matth.5.* Nos quoque fratres benignitatem eius, inquantum poſſumus, imitemur. Demus nõ ſolum notis, ſed etiam ignotis: nõ ſolum amicis, ſed etiam inimicis. Alium iuuemus re, aliũ verbo, alium cõſilio, alium correctione, alium admonitione, alium conſolatione. Omnes bonũ exemplum, omnes noſtram benignitatem ſentiant: vt ita ſanctificetur nomen Dei in nobis, & ſimus imitatione filij Patris noſtri, qui in cœlis eſt. Secundò oſtendit Dominus quãtum miſericordia promereatur. Ponit autem quatuor ſpecies miſericordię, vnicuique pręmium ſuum ſubiungens. Primam ponit cum ſubdit,

Nolite iudicare, de dubiis, vel de minoribus noxis. De apertis enim malis, & de apertis bonis permissum est nobis iudicare. De quibus dicitur, à fructibus eorum cognoscetis eos: De dubiis verò & minoribus noxis iudicare prohibemur: quia incertum est nobis, quo animo fiunt quæ & bono & malo fieri possunt: Vt est manducare & bibere: loqui cum muliere, mãducare cum malo homine, & huiusmodi, quæ debemus in meliorem partem interpretari. Vt si videamus sacerdotem loqui cum muliere, dicamus eum illi dare consilium de anima sua & huiusmodi. Minores etiã culpas, vt frangere aliquãdo ieiunium, aliquãdo nimis comedere vel bibere, consortia malorum frequentare, debemus per dispẽsationem, per infirmitatem, & per charitatem excusare. Sicut enim malignæ mẽtis est etiam bona deprauare: ita benigne est etiã mala in meliorem partem inclinare. Huius misericordiæ præmium ponit cum subdit, *& non iudicabimini*, subaudis de temerario iudicio. Qui enim temere hic iudicant, de temerario iudicio iudicabuntur à domino. Secundam speciem misericordiæ ponit, cum subdit. *Nolite condemnare*, etiam apertè, malos, sed potius eorum conuersionem expectate & orate. Quoniam qui hodie est malus, fortassis cras, vel post cras, erit bonus. Stultissimus quippè esset, qui condemnasset Mariam Magdalenam, cum adhuc stulta esset: Et Paulum cũ adhuc persequutor esset: qui postea tantis meritis apud Deum effulserunt. Huius misericordiæ prẽmium ponit, cum subdit:

Matth. 7.

Et non condamnabimini, de ſtulta condemnatione. Qui enim nunc temerariè peccatores damnant, de temeratia damnatione à Domino dam nabuntur. De iſtis duabus ſpeciebus miſericor diæ laudatur ſanctus Martinus, cum de eo legitur : Neminem iudicans, neminem damnans. Hinc Paulus ait. Tu quis es qui iudicas alienũ ſeruum? Suo domino ſtat aut cadit. Et Philoſophus: Vide inquit, ſi adhuc malus es, & ſimilib⁹ parce. Si autem malus eſſe deſiiſti, cur aliis locũ emendationis abſcidas? In quo fratres, noſtra confunditur pręſumptio, qui aliorum peccata iudicamus: Alio iudicio & noſtris parcimus, alios cõdẽnamus, & nos in cordib⁹ noſtris iuſtificam⁹. Alio iudicio nos, alio proximos noſtros iudicantes, cum ſcriptũ ſit: Pondus & pondus, menſura & menſura, vtrumque abhominabile eſt apud deum. Tertiam ſpeciem miſericordiæ ponit, cum ſubdit: *Dimittite*. Eleemoſina quippè magna, eſt dimittere, vel iniurias irroganti, vel conditionem ſeruo, vel debitum pauperi debitori: huius miſericordiæ præmium ponit, cum ſubdit: *& dimittetur vobis*. Per hanc enim Eleemoſinam peccata nobis à domino dimittũtur. Vnde & in oratione Dominica dicimus, Dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. In qua etiam conditione nos conſtringimus, quod ſi non dimittamus, nec nobis dimittetur. Imo etiam per parabolam ſerui dimiſſi, & dimittere nolẽtis, peccata quæ dimittere videbantur, redire comprobantur. Itaque fratres duritiam cordis depona-

Roma. 14.

Prou. 20.

mus, Et si in Deum nobis dimittere volum, aliis dimittamus. Quartam speciem ponit, subdit. *Date Eleemosinam*, vel corporalem, vt esurienti cibum: nudo vestimentum: hospitium: Vel spiritualem, vt correctionem, instructionem, exhortationem, consolationem. Vel realem, vt auxiliū in aduersis, consilium in periculis, fulcimentum in causis. Huius misericordiæ præmium ponit, cū subdit: *& dabitur vobis*. Hic gratia, & in futuro gloria. Quàm vero longè Eleemosina à nobis facta à Deo sit remuneranda, ostendit cum subdit: *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum*. Porrò æternam beatitudinem vocat mensuram, quoniam secundam merita, vnicuique mensurabitur. Hæc erit bona, quæ summum & æternum bonum dabit nobis ad fruendum. Erit conferta, nihil habens vacuitatis vel vanitatis: sicut terrena bona, quæ vacua, vana, & imperfecta sunt. Erit coagitata, id est, omnia bona nobis necessaria in se continens, cum terrena nulla indigentiam replere valeāt. Erit superefflués, & qualitate, & quantitate, & tempore Pro vanis enim bonis, vere bona: pro vacuis, plena: pro insufficientibus, sufficientia: pro paruis, magna: pro caducis, æterna dabunt. Qui? Pauperes, quia erunt causa dandi. Hoc est quod alibi dicitur, facite vobis amicos de mam-
Luca. 16. mona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in ęterna tabernacula. Quare ergo fratres sumus duri ista terrena conferre in pauperes, qui æterni boni promittuntur nobis remune

ratores. *Eadem quia mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis*. In quo non commensurationẽ pręmiorum ad merita figurat: pręsertim cum alibi dicat, Centuplum iustos accepturos. Sed ita intelligendum est, Qui plus dedit, plus accipiet: & qui minus, minus. Iuxta illud Pauli, Qui parce seminat, parce & metet. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. 2. Cor 9.
Tertiò per similitudinem ostendit, ignorantem non debere magisterium assumere, subdens: *Si cœcus cœcũ duxerit, nonne ambo in foueam cadunt?* Cœcus cœcum ducit, cũ ignorans ignorantẽ regere præsumit. Hoc contra illos est, qui nondum discipuli, fiunt magistri. Qui nesciẽtes regere animas suas, pręsumunt regere alienas. Sed sicut cœcus cœcum ducens cadit grauius, dum sub alio cadit, quàm si solus caderet: ita ignorãs ignorantem regens, cadit grauius quàm si nullum regere præsumpsisset: quia propter animas & sub animas, quas secum ad perditionem trahit, cadit. & quod grauius magister ignorans quàm discipulus ignorans puniendus sit, ostẽdit, cum subdit: *Nõ est discipulus super magistrum*. Liptotes est, id est, sicut est minor gradu, ita est minor præmio, si sit bonus: & minor pœna, si sit malus. Et quare hoc? subditur: *Perfectus autem erit, si sit sicut Magister eius*. Quoniam sic ęmulatur simplex discipulus magistrum, qui putat se fore perfectum, si ei valeat adæquari. Hinc est quod nihil plus nocet plebibus in Ecclesia, quã magistri peruersitas. Quæ enim vident facere magistrum suum, volunt facere dicentes, nun-

quid ego ſum melior ſacerdote meo? nõ eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Rurſus per ſimilitudinem oſtendit vitioſum non debere accipere magiſtratum, cum ſubdit: *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non cõſideras?* Quaſi diceret, quo modo præſumis reprehendere alios de minori vitio, cum tu maiori vitio labores? Quomodo audes reprehendere iram fratris, quæ eſt quaſi feſtuca in oculo mentis: cum tu odium, quod eſt quaſi trabes in mente tua, nõ reprehendas. *Hypocrita, eijce primo trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui.* Quaſi diceret, primum teipſum corrige, ſi alios vis corrigere; primo teipſum munda, ſi alios vis mundare. Oportet enim vt manus ſit munda, quæ alias vult mundare: ne ſi fuerit immunda, tacta deterius coinquinet. Inde Dominus de muliere in adulterio deprehenſa, ait: Qui ſine peccato eſt, primus in eam lapidem mittat. Quaſi diceret: oportet quidẽ vt adulteri iudicẽtur, ſed à caſtis: vt malicioſi dãnentur, ſed ab innocentibus: vt rei corrigantur, ſed à iuſtis. Itaque fratres, ſi quem volumus reprehendere, primo videamus ſi ſimiles ei ſimus. Quod ſi ſumus, pariter ingemiſcamus, & non eum nobis obtemperare, ſed cũ pariter nobiſcũ emẽdari moneamus. Quod ſi non ſumus ſimiles: quia tamen olim fuimus, vel eſſe potuimus, ei cõdeſcendamus: & non ex odio, ſed ex miſericordia arguam⁹. Raro enim & nõ ſine magna neceſſitate ſũt obiurgationes adhibendæ, & non niſi reſpectu Dei, & remota

ab oculo trabe. Itaque fratres mei, misericordię operibus insistamus: iudicare & damnare alios euitemus. Dimittamus vt nobis dimittatur: demus vt nobis detur: vt mensuram bonam & confertam, & coagitatam, & supereffluentem, id est, æternam beatitudinem recipere mereamur. Quod nobis cōcedat, qui est super omnia benedictus deus. Amen.

Dominica quinta post Trinitatem.

CHarissimi omnes vnanimes in oratione estote, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, & cæ. 1. Pet. 3. Quadripertita est hæc lectio fratres mei. Primò enim exhortatur nos Apostolus ad sex, quas enumerat virtutes. Secundò ad meliorem retributionem. Tertiò ostendit boni emulatoribus neminem posse nocere. Quartò nos monet deum in nobis sanctificare. Primò igitur hortatur nos ad sex virtutes dicens, *Omnes vnanimes in oratione estote*. Porrò vnanimes aliqui esse non possunt, nisi sint boni & amici. Mali enim vnanimes esse non possunt cum viciis seruiant contrariis. Quomodo auarus & prodigus essent vnanimes? Quomodo crudelis & negligens essent vnanimes? Quomodo impetuosus & formidolus essent vnanimes? At boni quia colunt virtutes, quæ nunquam cōtrariæ, sed semper concordes, & sese coadunantes sunt, vnanimes esse possunt, si affectuosè sese diligunt. Omnes quidem boni in volendo cōmunia bona, vnius voluntatis sunt. Sed circa alterius bona propria, alter friget aliquando. Quando autē aliqui boni ita sese diligūt, quod

Qui vnanimes esse possunt.

alter vult bona alterius sicut sua, illi procul-
Acto. 4. bio vnanimes sunt. Multitudinis credenti:
inquit, erat cor vnum, & anima vna. Et vnu
quidem cor eis, quoniam bona ęquè volebant:
vna verò anima erat eis, quoniam vnus dilige-
bat alium, sicut animam suam. Hortatur igit.
Apostolus nos, vt simus vnanimes, præcipuè
oratione, id est, in optando & petendo bona.
Vna enim oratio plurium fidelium, si sit vnani-
mis, inefficax esse non potest. Simus ergo fra-
tres mei, in oratione vnanimes, non solum cæ-
teris fidelibus, sed etiam vnusquisque sibiipsi.
Sicut enim ille qui male petendo, ab vnanimi-
tate Ecclesiæ discordat, indignus est exaudiri:
ita & ille, qui à bono quod postulauit in orati-
one per reprobam vitam discors est. Et quoniā
vnanimitas per compassionē maximè digno-
scitur, hortatur subsequenter nos Apostolus,
vt simus compatientes patientibus, non fictio-
ne, vt faciunt adulatores, sed vera mentis affe-
ctione, nostrorum fratrum dolores & damna
1. *Cor.* 10 faciendo nostra, vt faciebat Paulus, qui dicebat:
Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scā-
dalizatur, & ego non vror? Ostendamus per cō-
passionem nos vere esse membra Christi & Ec-
clesię. Vt quemadmodum in humano corpore
dolente vno membro, condolent cętera mem-
bra: sic & nos proximorum nostrorū passioni-
bus compatiamur. Nec in eo quod proximos
nostros afflictos videmus, eos tanquā inferio-
res & miseros contemnamus, vt faciunt quidā,
qui licet dent multa pauperibus, tamen hoc fa-
ciunt

ciunt potius ex mandati coactione, quàm ex fraternitatis dilectione. Propter hoc adiungit Apostolus, *Fraternitatis amatores*, vt scilicet super eos non superbè nos extollamus, sed potius in æquum descendẽtes, eos tanquam fratres nobis coæquemus. Sed & erga illos qui nostri auxilij indigere non vidẽtur, fraternitatis amatores simus, eis nostra communicantes: eis officia charitatis exhibentes, eos tanquam fratres Christo diligentes. Non simus de numero illorum qui soli sibi viuunt, nulli familiaritatem, nulli charitatis officium exhibẽtes, & quasi homines nõ essent, cum nullo homine aliqua vinciuntur affectione. Hos tepidos homines, vocat Apostolus sine affectione, sine fœdere, sine misericordia. Hos etiam ipsa bruta animalia damnant, quæ sui generis animalia quadam fraternitate diligere solent. Equus socium suum subsequẽtem expectat, pręcedentem libentius subsequitur, absentem desiderat, & hinnit. Quid ergo debet facere rationalis creatura? Et quoniam quidam licet compassionem & fraternitatem quibusdam exhibeãt, tamen in eos qui se lęserunt, immisericordes sunt: addit, *misericordes*, videlicet ad dimittendas iniurias nobis illatas. Hac enim conditione astringit nos Dominus, vt si volumus nobis dimitti: dimittamus. Aliter nihil à Deo nobis dimittetur. Vnde Dominus in oratione Dominica sub hac cõditione præcipit nos postulare, hoc modo: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Deinde subcontinuat dicens: Si nõ

Roma. 1.

Matth. 6.
Marc. 11.

remiſeritis peccata fratribus veſtris ex cord veſtris, nec pater veſter cœleſtis dimittet vob Si ergo fratres mei, volumus ſummũ iudicẽ m ſericordẽ inuenire, ſimus & ipſi in eos qui nos lęſerũt miſericordes. Nã iudiciũ ſine miſericor dia fiet ei, qui non fecit miſericordiam. Et qm quidã nimis ſunt miſericordes in ſubiectos pec cãtes, addit. *Modeſti.* Modeſtia fratres mei, eſt li bra, condimentum, & temperãtia cæterarũ vir tutũ: & ſine ea, non virtutes, ſed vitia ſunt. Mo deſtia enim tẽperat miſericordiã, ne cadat, vel in laxitatẽ, vel in duritiã: tẽperat etiã ſapientiã ne cadat vel in caliditatem, vel in hebetudinem: temperat fortitudinem, ne cadat vel in audaciã, vel in timiditatem: tẽperat iuſtitiã ne cadat vel in credulitatem, vel in negligentiã: temperat lar gitatẽ, ne cadat vel in prodigalitatem, vel in aua ritiã. Amemus ergo fratres mei, modeſtiam, vt per eã inter contraria vitia, mediã eligamus & teneamus virtutẽ. Et qm̃ cæteris vitiis fugatis, demũ nos impugnat ſuperbia, ad extremũ nos monet hic ad humilitatẽ, cum ſubdit. *Humiles.* Humilitas quippè eſt conſeruatrix virtutũ. Et qui ſine humilitate cæteras virtutes congregat quaſi pulueremin ventum portat. Multis quip pè vitia cõculcaſſe & virtutes acquiſiſſe, occaſio ſuperbię fuit: & quia gloriantur ſe vitia deuiciſ ſe, deuincũtur. Quod bene ſignificatur, per Elea zarũ, qui ſub Elephãte quem occidit, occubuit. quaſi enim ſub proſtrato hoſte proſternitur, qui de victoria vitiorum eleuatur. Proinde fra tres mei propriam recognoſcamus infirmitatẽ,

Modeſtia.

Humilitas virtutum cõſeruatrix.

Propria infirmitas recognoſcenda.

qui nihil ex nobis boni, ſed tãtum peccata poſſumus. Si quid boni habemus, non nobis, ſed Deo attribuamus. Nunquam de viribus, nunquam de meritis noſtris, ſed de ſola Dei miſericordia confidamus. Dumque ſumus in lubrica huius ſeculi via, ſemper timeamus, & quã magni ante nos ceciderunt, recogitemus.

Sequitur pars ſecũda, in qua monet nos Apoſtolus ad meliorem retributionem, dicens: *Non reddentes malum pro malo. nec maledictum pro maledicto, ſed ècontrario benedicentes*. Porro quatuor ſunt retributiones. Reddere malum pro bono: reddere bonum pro malo: reddere malum pro malo: & reddere bonum pro bono. Prima eſt diaboli, & membrorum ſuorum. Secunda eſt Chriſti, & membrorum ſuorum: Tertia mediocriter malorũ: Quarta mediocriter bonorum. Dominus in Euangelio oſtendit non ſufficere ſi bonum pro bono reddiderimus, niſi etiã bonum pro malo reddamus, dicẽs: Si diligitis eos qui vos diligunt, quã mercedẽ habebitis? Nonne & Æthnici hoc faciunt: Sed diligite inimicos veſtros, & benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantib⁹ vos. Hoc idem dicit hic Apoſtolus. Et quod ita faciẽdum ſit, probat ſubdens. *Quia in hoc vocati eſtis, vt benedictionem hæreditate poßideatis*. Ac ſi apertè dicat, non maledicatis, ſed potius benedicatis: quia ad æternam benedictionem vocati eſtis. Nõ enim de malo ſemine bona ſeges, nec de malo merito bona merces colligetur. Quæ enim (vt ait Paulus) ſeminauerit homo, hæc &

Matth. 5.

Galat. 6.

mettet. Si ergo fratres mei, æternam benedictionem cõsequi volumus, nunquam malè: semper benedicamus. Si æterna bona consequi volumus, nunquam mala, sed semper bona faciamus. Scriptum est enim de reprobo, Dilexit

*Psal.*108.

maledictionem, & veniet ei: Et noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hoc idem probat auctoritate Psalmistæ dicẽtis, *Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos*, id est, qui diligit, & vult videre vitã ęternam, *coerceat linguam suam a malo*, scilicet cogitando, & labia eius ne loquantur dolum. *Declinet autem à malo*, subaudis opere: id est, nec cogitet, nec loquatur, nec faciat malum. Et quia hoc non sufficit, addit: *& faciat bonum*. Et ita viuendo inquirat pacem ęternã. Et quia nõ potest hîc illa summa pax haberi, sequatur eã, habẽdo pacẽ secum, pacẽ cum proximo, pacem etiam (quantũ in ipso est) cum inimico: & ita poterit consequi pacem sempiternam *Quia oculi*, id est, respectus misericordiæ, *Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum audiendas. Vultus autem iræ Domini super facientes mala.*

Sequitur pars tertia in qua ostẽdit Apostolus bonis ęmulatoribus neminẽ posse nocere. Sũt autem ęmulatores boni, qui nunquam malum, sed semper bonum ęmulantur: vitas bonorum viuentium curiosius perscrutantur, & mortuorum legũt: & quod melius in eis inueniũt, ęmulantur, & imitari conantur. Quod tendentibus ad perfectionem, perutilissimum est. Vnde legi-

S. Antonius.

m⁹ de sancto Antonio, quod iunctus studiosis

vitas æmulabatur vniuersorũ. Hinc Apostolus Æmulamini,inquit,charismata meliora. Ait ergo de eis Apostolus: Et quis est qui vobis noceat, si boni ęmulatores fueritis? Ac si diceret nullus. Quia Deus non vult, imo tales amat & tuetur. Diabolus vel homo nõ potest, imò etiã dum putat eis nocere,eis prodest:quia eos persequendo,vexando,etiam occidendo, reddunt gloriosiores. sic diabolus Iob: sic Decius Laurẽtium: sic Decianus Vincentium: dum putat extinguere,facit gloriosum. Hinc Dauid de Diabolo ad Dominum loquitur,dicens: Draco iste quem formasti ad illudendum ei. sane enim in hoc diabolus illuditur,quod quando intẽdit electis nocere, sibiipsi nocet, & illis auxiliatur. Hinc subditur: *Sed etsi quid patimini propter iustitiam beati.* Quare? Quia teste Domino, Beati qui persecutionẽ patiuntur propter iustitiã,quoniã ipsorum est regnum cœlorum. Timorem autẽ eorum ne timueritis (inquit) vt non conturbemini. Timor nimius ita quorundam rationem turbare solet, vt stupidi & perturbati quid facere debeãt,non aduertant. Cæterum nos fratres mei,non creaturam aliquam,sed deũ in creaturis timeamus. Timeamus inquã cũ dilectione, & diligamus cũ amore: qui timor nõ infert tribulationẽ,sed potius consiliũ & consolationẽ. *Non creatura, sed deus in creaturis timendus.*

Sequitur pars quarta, in qua Apostol⁹ nos monet Dominũ nostrum Iesum Christum sanctificare in cordibus nostris. Porrò christũ in cordibus nostris sanctificamus, quando corda nostra in eo sanctificare studeamus: Quod vti- *Quomodo Christũ in cordibus nostris sanctificamus*

que fit, si vitā & mores eius imitari satagim: si doctrinā eius sequimur. Sed simus mūdi p: modulo nostro, sicut ipse mūdus est: misericordes, sicut ipse misericors est: iusti, sicut ipse iustus est: Sancti, sicut ipse sanctus est: vt tandem mereamur esse vbi ipse est: quod ipse præstar: dignetur, qui cum patre & spiritu sancto viui: & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quinta post Trinitatem.

Luca. 5. CVm turbæ irruerent ad Iesum, vt audirent verbum Dei: ipse stabat secus stagnum Genesareth. Quinque capitulis distinguitur hæc lectio fratres mei. Primò enim docemur cum quanta auiditate ad audiendum Dei verbū festinare debeamus. Secundò, per frustrationē piscationis, significatur sæpe accidere frustrationem prædicationis: Tertiò, Domini exēplo instruitur prędicator: Quartò, per capturam piscium, significatur Petrum & socios eius futuros piscatores animarum: Quintò, Petrum stupentem consolatur, & ei promittit officium prædicationis. Docemur igitur primò hic fratres cum quanta auiditate ad verbum Dei debeamus festinare, cū dicitur: *Cū turbæ irruerent ad Iesum vt audirent verbum Dei*. Quid enim aliud est irruere, nisi cū desiderio currere? Cum magno ergo desiderio, cum magna auiditate, ad audiendum verbum Dei currebant, qui hac de causa ad Iesum irruebant. Quod ex hoc fratres mei, precipuè ostenditur, quod nec indigentiæ, nec tempo-

ris,nec loci necessitate retardabãtur, quin eum sequerentur. Ingruit fames, cũ iam triduo illum sustinerẽt, & tamẽ eũ sequũtur. Ingruit nox, & tamen eum sequuntur. Ingruit loci angustia, & tamen eũ sequuntur. Ita etiam, vt propter turbam angustiãtã nauem conscẽdere, & mare intrare compulsus sit. In quo fratres mei (quod sine gemitu dicere non possum) cõfunditur tepor & tarditas nostra, qui ad audiẽdũ verbũ dei vix cõuenimus: conueniẽtes vix audimus: audiẽtes vix aliquid inde opere exequimur. Vbi fratres mei est illa fames, de qua Propheta, imò de' per Prophetã, dicit, Mittam famen in terra, non famen panis aut vini, sed famẽ audiẽdi verbũ dei. Vbi est illa dulcedo diuini verbi, qua gustata exclamat Propheta, Quàm dulcia faucib' meis eloquia tua super mel ori meo? *Amos.8.* *Psal. 11.8*

Sequitur pars secũda, in qua per frustrationẽ piscationis, significatur frustratio prędicationis, cum subditur: Et vidit duas naues stantes secus stagnum. Videt autẽ Dominus miserando duas naues: id est, circũcisionis & pręputij Ecclesias, adhuc bonis piscibus vacuas. Et quare vacuas? Piscatores enim per totã noctẽ laborantes, nihil cœperant, & ideo descendebant, & lauabãt retia. Hoc quod tunc accidit eis in piscatione, accidit frequenter in prædicatione: Piscatores, id est, prędicatores, sępe prędicãdo laborant, & tamen neminẽ verbi dulcedine capiunt: neminem Deo acquirunt. Quare? quia per noctem laborant, & non in verbo Iesu. Duo quippè significantur esse impedimenta, ne prædicatio au *Duo impẽdimẽta ne prædicatio capiat auditores.*

ditores capere possit : vel quia auditores indigni sunt quibus proficiatur:vel quia prędicator indignus est qui proficiat. Quando auditores indigni sunt,frustra laborat prędicator per noctem:quia absente sole iustitiæ,nullus potest illuminari ab homine. Nisi enim intus sit qui doceat, in vanum lingua doctoris laborat. Quando verò prędicator indignus est,qui vel sibi vel aliis proficiat, in vanum sæpe laborat, quia non prædicat in verbo Iesu,id est,salutis: sed in verbo ostentationis: quia non prędicat vt prosit, sed vt appareat,quia præsumit de sua eloquentia,non de Christi gratia : quia deinde non in verbo , id est, in præcepto Dei prædicat. Deus enim indignos arcet à prędicatione dicés, Quare tu enarreas iustitias meas,& assumis testaméntum meum per os tuum? Propterea fratres mei quando prędicatio non capit in vobis, flendum est vobis:ne forte occulto iudicio Dei, à gratia repellamini. Flédum est quoque & nobis prædicatoribus,ne forte indigni simus, qui vel nobis vel vobis proficiamus. Et tūc iuxta id quod hic legimus,debemus descēdere,id est, nos humiliare,& lauare retia,id est, prædicationé nostram reuoluendo,si quid per inanem gloriam, si quid per duriorem increpationem,si quid per moliorem,si quid per insipientiā excesserimus, lachrimis abluere.

Psal. 49.

Sequitur pars tertia, in qua Domini exemplo eruditur prędicator,cū subditur. *Ascendens autē in vnā nauem,quæ erat Simonis,rogauit eū vt à terra reduceret pusillū. Et sedēs docebat de nauicula turbas.*

Iuſtruit igitur hîc exemplo ſui dominus prædicatoré in quinque oſtendens ſcilicet quem locum debeat prædicator tenere, quid prædicare, quid rogare, quomodo viuere, vnde docere. Quem locum tenere debeat, oſtenditur cum dicitur: *Aſcendens*. Prędicator quippè debet aſcẽdere, vt altus ſit, ſicut gradu, ita ſcientia & vita. Vnde propheta, ſuper montem excelſum aſcende tu qui Euãgelizas Sion. Quid debeat tenere & prædicare oſtenditur cum dicitur: *In vnam nauem quæ erat Simonis*. Dicitur autem nauis in quã aſcendit, & vna, & Simonis, id eſt, obedientis: vt ſcilicet intelligat ſe præcipue debere & tenere & prædicare vnitatem & obedientiam: eccleſię vnitatem, & mandatorũ obedientiam. Quid debeat rogare oſtenditur, cũ ſubditur. *Rogauit eũ vt nauem à terra reduceret puſillum*. Rogare ſiquidem debet prædicator ſimonem, id eſt, Chriſtũ qui obediens fuit patri vſque ad mortem, vt reducat puſillum eccleſiam à terra in mare: vt videlicet in ſtatu tali ſit, quod nec nimiã habeat quietem & ſecuritatem in terrenis proſperitatibus: nec nimiam inquietudinem & timorem in aduerſitatibus. Ne ſcilicet per nimiam ſecuritatem & quietem torpeſcat & diſſoluatur: vel per nimium timorem & inquietudinem perturbetur & conquaſſetur. Quomodo autẽ debeat viuere oſtenditur, cum ſubditur. *Et ſedens*: ſedere enim magiſtrorũ eſt. Sedens quippè in parte inferiori requieſcit, in ſuperiori erigitur. Sic quoque in prædicatore, inferior pars interioris hominis, id eſt ſenſualitas, debet quieſcere à ſo-

Eſaia 40

Sedere magiſtrorum eſt.

licitudine temporalium: & superior pars, id e
ratio, per contemplationem erigi ad cœlum.
Vnde debeat prędicare ostenditur, cum dicitu:
Docebat de nauicula turbas. Prædicator enim siue
ad exteriores, siue ad interiores loquatur, ipse
tamen semper de nauicula debet docere. Ipse e
nim semper debet esse in nauicula, non solum
numero, sed etiam merito & doctrina.

Sequitur pars quarta, in qua per capturam p
scium, significatur Petrum & socios eius futu
ros piscatores fore animarum, cum ait ad Simo
nem Iesus: *Duc in altum, & laxate retia vestra i*
capturam. Porrò Petro soli (quia futurus erat
dux verbi) dicitur: *Duc in altum*, id est, in profun
dum mundanorum hominum. Tam ipsi quàm
cæteris (quia communiter futuri erant prędica
tores) dicitur: *Laxate retia vestra in capturam*. Sa
nè si retia rigidè tendantur, pisces resiliunt, ne
capiuntur. Laxius verò tensa, pisces illaqueant
& retinent. Præcipitur ergo discipulis vt laxent
retia prædicationis, vt scilicet peccatores per n
mium rigorem & duritiam non repellant, se
potius per relaxationem & veniam eos retine
ant. Hinc est quod nouitiis & rudibus, primum
vita laxior indulgetur. Cæterum Petrus exper
tus se neminem per se posse ad Deum trahere,
iam nihil de se, sed de verbo Dei totum præsu
mit, dicens: *Præceptor, per totam noctem laborantes*
nihil cepimus: in verbo autem tuo, laxabo rete. *Et cum*
hæc fecissent, concluserunt piscium multitudinem co
piosam. Ecce fratres mei quid valeat in verbo
dei omnia facere, & de se nihil præsumere. Ipse

quippè qui nutu ſuo traxit piſces, ad rete Petri, ipſe ſolus per miſericordiam ſuam trahit & capit peccatores in rete prædicationis. Vnde Dominus, Nemo poteſt venire ad me, niſi pater meus traxerit eum. *Rumpebatur autem rete eorum: & annuerunt ſociis qui erant in alia naui, vt venirẽt & adiuuarent eos. Et venerunt & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt pene mergerentur.* Porrò rete prędicationis rumpitur, cum vnitas eccleſię per hæreſes & ſciſmata ſuperfluę multitudinis ſcinditur. Sed nullus piſcis cadit, quia de electis nullus perit. Sed nõ ſufficiente eccleſia Iudæorum, impletur pariter de electis eccleſia gentium. Et ambæ ita ſunt populis repletę, vt pene inter huius tumultuoſi mundi tempeſtates mergerẽtur, nec tamen ſunt merſæ, domino illas gubernante. Numeroſitas quippè malorum, quę in eccleſia excreſcit ſuper numerum, penè ſecũ iuſtos trahit in perditionem: niſi dominus eis extẽderet ſuſtentationis manum. *Ioan.6.*

Sequitur pars quinta, in qua Petrum ſtupentem conſolatur dominus, & ei officium prædicationis pollicetur. Stupens enim Petrus ad miraculum piſcium, procidit ad genua Ieſu dicẽs: *Exi à me domine, quia homo peccator ſum.* Indiſcrete loquitur Petrus, dum ſe peccatorem recognoſcit, & veniæ fontem à ſe excludit. Tale eſt ac ſi diceret æger medico: recede à me medice, quia infirmus ſum: imò ſi infirmus es, medicum à te non ſepares. Si peccator es, medicum peccatorum Deum à te non elõges. Petro adhuc ſic infirmo, quidam hodie ſunt ſimiles, qui dum ſe

peccatores considerant, viam vitæ arripere tr
pidant: & tamen iacere in sui torporis ignau
non reformidant: & quasi in perturbatione cõ
silium non habent, dum moriuntur & vitam t
ment, qui stulti & timidi sunt. Vera quippè hu
militas, & si de se diffidit, tamen se omnia pos
in Deo confidit. At stuporem Petri dominu
consolans, ait: *Noli timere*, consortium scilice
meũ: quia te non grauabit, imò subleuabit: no
tibi nocebit, imò iuuabit. *Ex hoc*, inquit, *iam ho*
mines eris capiens. Ac si dicat, de piscatore fies pr
dicator: pro naue, reges ecclesiam: pro rete, pr
dicationem: pro piscibus, capies homines. At
Petrus & socij eius tracti miraculo, tracti pro-
missione, tracti interna inspiratione, mox do-
minum sequuntur. Nam subditur, *Et subductis*
ad terram nauibus, sequuti sunt eum. Sequentes
dominum ad prædicationem, abrenunciant o-
mnibus: quia non rectè officium prædicationis
assumitur, nisi amor temporalium relinquatur.
Itaque fratres mei, quãuis peccatores, quamuis
infirmi simus, non debemus diuinorum graue-
dinẽ mandatorum refugere: sed cũ spe diuini
auxilij fortiter inchoare: sciẽtes quoniam Deus
dat posse & perficere. Qui sicut fecit de opilio
ne, Regem, de piscatore prædicatorem: de perse
cutore pastorem: ita faciat nos de infirmis for-
tes: de inobedientibus, obedientes: de contem-
ptoribus, sui amatores: vt inde eum benedica-
mus inæternum. Amen.

Dominica sexta post Trinitatem.

Q*Vicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.* In hac lectione fratres mei, ostédit Apostolus nos christianos, qui in Christo Iesu baptizati sumus, debere sicut in baptismo promisimus, vitæ mundiciam & nouitatem tenere. Facit itaque tria. Primò ostendit eos qui baptizati sunt in Christo Iesu, in morte ipsius esse baptizatos. Secundò, ostendit qua vtilitate: Tertiò, exponit quæ dixerat obscurè. Ait igitur primùm: *Quicunque baptizati sumus*. Sed quoniam sunt baptismata Iudæorum, & Gentilium, & hæreticorum, qui non műdant interius, addit *in Christo Iesu*, id est, in virtute Iesu christi qui solus habet auctoritatem baptizandi. Vnde & Ioanni per spiritű sanctum dictum est: Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat. Cæteri enim non auctoritatẽ, sed solű ministeriű habent baptizandi. Hinc est quod baptismus non traditur à bono ministro melius, nec à deteriore deterius: quoniam non ipsi, sed Deus baptizat: ipsi fundant aquam, sed deus műdat. Porrò in hoc quod ait, *baptizati sumus in Christo Iesu*, non intendit Apostolus demonstrare formã baptismi, quæ in nomine patris, & filij, & spiritussancti, à domino in Euangelio prouulgata est. Licet quidam eam dicant fieri posse in nomine Christi: eo quod in Christo, id est, in vncto, & vngens pater, & vnctio, id est, Spiritussanctus intelligatur. *In morte*, inquit, *ipsi⁹ baptizati sum⁹*. Porrò in morte Christi

Roma. 6.

Ioan. 1.

Tripliciter in morte Christi dicimur baptizari.

dicimur baptizari tripliciter aut in morte, id e. in fide mortis: quoniam sine fide mortis Christi, nihil prodest baptismus. Sicut enim Israhelitæ ab ignitis serpentibus non liberabãtur, nisi respicerent ad serpẽtem æneum in palo erectũ: ita nec nos liberamur à peccatis vel à diabolo, nisi fide, & spe, respiciamus ad crucifixum: aut in morte, id est, in efficacia mortis Christi. Totam quippè efficaciam suam baptismus assumpsit à morte Christi: nisi enim Christus moreretur, non ablueretur reatus originalis peccati, sanguine & aqua, quæ de latere eius profluxerunt: nec flammeus gladius ab introitu paradisi tolleretur. Aut certè in morte Christi baptizati sumus, id est, in similitudine mortis Christi. Vnde & subdit, *Consepulti enim sumus cum Christo per baptismum in mortem*. Similitudinem assignat Apostolus inter baptismum nostrum & mortem Christi. Sicut enim Christus per mortem ter sepultus est, vt amplius non viueret vita carnali & mũdana, sed potius spirituali & cœlesti, ita nos per baptismum morimur & sepelimur peccato, vt de cætero non viuamus carnali vita & mundana, sed potius spirituali & cœlesti: Quod bene significatur per hoc, quod ille qui baptizatur, prius extenditur ad modum Christi pendentis in cruce. Deinde quasi crucifiguntur manus & pedes eius, dum operibus & pompis diaboli se abrenũciare confitetur. Postea totus peccato moritur & quasi sepelitur, dum ad similitudinem triduanæ sepulturæ, in fonte ter immergitur. Sicut fratres mei, quãdo baptizamur,

quaſi cum Chriſto ſepelimur,in mortem,id eſt ad ſimilitudinem mortis eius. Si tamen fratres mei pactum baptiſmi tenemus, ſi peccato mortui ſumus, ſi ad opera, & pompas diaboli non redimus. Nam qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit illi lauatio eius? *Eccle. 34.*

Sequitur pars ſecunda,in qua oſtenditur qua vtilitate baptizemur,cum ſubditur: *Vt quemadmodum Chriſtus reſurrexit à mortuis in gloriam patris: ita & in nouitate vitæ ambulemus*. Hac enim vtilitate in morte Chriſti baptizamur, vt quémadmodum Chriſtus reſurrexit à mortuis, & viuit in ęternum noua vita & glorioſa cum patre: ſic & nos per baptiſmum reſurgamus à morte peccatorum, & de cætero viuamus ad gloriam dei,noua & glorioſa vita virtutum. Quod benè ſignificatur per hoc quod puer poſtquam à fonte (quaſi à ſepultura reſurgit) noua alba veſtitur, & cereo ardente illuſtratur. Et quod hoc per baptiſmum nobis conferatur, probat Apoſtolus ſubdens: *Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini morti eius: ſimul & reſurrectionis erimus.* Quaſi diceret: Si ſimiles ei ſum⁹ in morte, ſimiles ei erimus in reſurrectione. Si ſimiles ei ſum⁹ in labore, ſimiles ei erimus in glorificatione. Proinde fratres mei, imitemur quãtũ poſſumus laborem & paſsionem Domini, etſi non ſit qui nos crucifigat vel occidat, ſaltem nos crucifigamus per ieiunium, laborem & abſtinẽtiam corpus noſtrum, cum vitiis & concupiſcentiis. Occidamus in nobis vitia & peccata vt reſurgere mereamur, & hic in anima ad nouam vitam, &

in futuro in anima simul & corpore ad glori
Porrò pulchrè ait: *cōplantati similitudini mor-
tis eius*. Christus quippè in morte & in sepultu
sua, quasi complantatus est ad similitudine
grani, quod in terra sepultum & mortuum, in
melius resurgit: crescit & renouatur. Sic & do-
minus noster Iesus Christus, in morte & sepul-
tura quasi plātatus est, & vnde perire visus est
inde magis auctus & renouatus est. Vnde ipse
Ioan.12. comparans se grano frumenti ait: Nisi granum
frumenti cadens in terrā mortuū fuerit, ipsum
solum manet. Si autem mortuum fuerit, multū
Matt.13. fructū affert. Et alibi, Simile est regnū cœlorū
Marc.4. grano sinapis, quod cum sit minimum inter om-
Lucæ 13. nia grana, abscōsum in terra excrescit in magnā
arborem, ita vt aues cœli requiescant in ramis
Psal.21. eius. Ita fratres mei, Christus qui prius reputa-
tus est minimus, opprobrium hominum & ab-
iectio plebis, mortuus & sepultus, quasi planta-
tus resurrexit, & creuit nomen eius per vniuer-
sum mundum, ita quod in virtutibus eius & do-
ctrinis, spirituales viri requiescunt. Ita & sancti
martyres, qui in hoc mundo viles, & quasi pur-
gamentū & peripsema reputati sunt, in passione
& morte quasi plātati, in melius renouati sunt,
& excreuit nomē eorum longè latéque per vir-
tutes & miracula, ita quod & spirituales viri in
moribus & virtutibus eorum per imitationem
immorētur. Ita & nos fratres mei, amemus esse
viles, pauperes, & abiecti in hoc seculo propter
Deum: vt quasi plantati per baptismum & pœ-
nitentiam, mortificationes & passiones, resur-
gamus,

gamus, renouemur, & fructificemus, & hîc & in futuro: vt homines cœli amatores, etiam in nostrarum exemplis virtutum delectentur.

Sequitur pars tertia, in qua quæ obscurè dixerat Apostolus, explanat dicens: *Sciētes quia vetus homo noster, simul cum Christo crucifixus est: vt destruatur corpus peccati: vt vltra nō seruiamus peccato.* Dicitur autem vetus homo noster, hominis nostri vetustas, id est, concupiscentia & rebellio carnis. Quæ quidem vetustas vocatur, vel quia à vetere patre nostro Adam in nobis inueterata est: vel quia vetustati similis est. Vetustas verò tria facit, corpus incuruat, sensus hebetat, ad mortem trahit. Sic & originalis illa cōcupiscentia, animam à rectitudine sua incuruat, rationē, cæteráque animæ vires hebetat, & ipsam animam ad mortē trahit. Hæc autem concupiscentia, debet in nobis esse exemplo & virtute crucifixi, crucifixa, per baptismum & macerationes carnis. Quomodo? *Vt destruatur corpus peccati.* Non ait simpliciter, vt destruatur corpus: quoniam corpus non est frangendum, sed regendū: vt natura per mediocritatem sustentetur, & vicium destruatur. Pariter ergo peccant, vel qui per nimietatem macerationis corpus destruūt: vel qui per nimium luxum, illud in viciis nutriunt. Tria enim debemus corpori tanquam iumento, vt seruiat spiritui, pabulum, virgam, & onus. Pabulum sustentationis, virgam correctionis, onus diuini seruitij. Sic ergo fratres mei, pascamus corpus nostrum ne luxuriet: sic illud castigemus, ne deficiat. Propterea ergo

Tria debemus corpori.

ait: Non quidem vt destruatur corpus, sed vt destruatur peccati, id est peccato. Quod exponés subdit, *Vt vltra non seruiamus peccato*. Non autem ait, vt non peccemus: quoniam vt ait Ioannes, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quia enim homo cum posset resistere peccato, noluit: inflictum est ei vt cũ velit
Roma.7. non possit. Vnde Apostolus, Video, inquit, aliá legem in membris meis, resistentem legi mentis meæ, & captiuantem me: & cæ. Propter hoc ergo ait, non, vt non peccemus, sed vt non seruiamus peccato: Quoniam primi motus concupiscentiæ, in nostra non sunt potestate: sed si statim eis resistimus, peccato non seruimus. Qui autem, & si primo mouetur motu concupiscentiæ, tamen eam statim refrenat, ne vel ad delectationem, vel ad consensum, descendat, securè
Roma.7. potest dicere cum Apostolo. Si quod nolo hoc ago: non pecco ego, sed quod habitat in me peccatum. Nos ergo fratres mei, quando ad concupiscendum mouemur, statim motum illum cohibeamus, pectus nostrum percutiamus, diuinúmque auxilium inuocemus. Sequitur: *Si enim mortui sumus cum Christo: credimus quia etiam viuemus cum Christo*. Quidam moriuntur in Christo
Qui moriuntur cũ Christo. quidam etiam cum Christo, quidam pro Christo. In Christo moriuntur etiam illi, qui etsi in vita sua fuerunt peccatores, tamen in pœnitétia & in confessione Christi moriuntur. Cũ Christo enim moriuntur, qui in vita sua emulatores Christi, carnem suam crucifixerunt, & mortifi-

cauerunt cũ vitiis & concupiſcentiis. Pro Chriſto vero moriuntur, qui ſanguinẽ ſuũ pro Chriſto fuderunt. Nos ergo fratres mei, & ſi nõ poſſum⁹ mori pro Chriſto, vt Martyres, moriamur ſaltem cum Chriſto vt cõfeſſores, corpora noſtra pctõ mortificãtes. Quoniã vt ait Apoſtolus, Si mortui ſumus cũ Chriſto, credim⁹ quia etiã viuemus cum ipſo, in hac vita ſpirituali, & in futuro æterna. *Sciẽtes*, inquit, *quia Chriſtus reſurgẽs ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Sicut ei dominata eſt voluntate, tamen non neceſſitate. *Quod enim mortuus eſt peccato* (ſubaudi alieno tollendo) *mortuus eſt ſemel. Quod autem viuit, viuit Deo*, id eſt, ad gloriam Dei patris Ita & vos fratres qui in Chriſto baptizati eſtis, exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viuos autem Deo, id eſt ad gloriam Dei quęrendam, & ad voluntatem eius faciendam. Itaque fratres mei, ſi veri Chriſtiani ſumus, mortem & vitam Chriſti emulemur. Crucifigamus mẽbra noſtra cum viciis & concupiſcentiis. Crucifigamus cor noſtrum, ne vnquam male, ſed ſemper bene cogitet: linguam noſtram, ne vnquã male ſed ſemper bona loquatur: Man⁹ noſtras, ne vnquam mala, ſed ſemper bona opera faciant: Pedes noſtros, ne vnquam malã viam, ſed ſemper bonam ambulent: Aures noſtras, ne vnquã malis verbis, ſed ſemper bonis pateant: vt ita cum Chriſto nouo homine renouati, ſimul cum eo beatè viuere valeamus. Quod ipſe præſtare dignetur, qui cũ patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus De⁹, per omnia ſecula ſeculorũ. Amẽ.

Dominica sexta post Trinitatem.

Matth. 5. D*Ixit Iesus discipulis suis. Amen dico vobis, nisi habundauerat iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum.* Tribus capitulis distinguitur haec lectio fratres charissimi. Primò enim ostendit dominus iustitiam Scribarum & Pharisæorum non sufficere ad habendum regnũ cœlorũ. Secundò supplet quod lex minus videbatur continere. Tertiò ostendit quomodo sit Deo offerẽdum: ait ergo, *Amen dico vobis, nisi habũdauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, &c.* Porrò Scribæ & Pharisæi tunc putabant se esse iustos, quando præcepta legis solo opere adimplebant: putantes de solis operibus, non de cogitationibus esse iudicandum. Æstimabãt quippè homicidiũ, adulteriũ, & furtũ operis, tãtum in lege esse prohibitum. Homicidiũ verò, adulterium & furtum voluntatis, vel nullum, vel veniale esse peccatum. Sed hæc falsa iustitia ad salutem non sufficiebat. Sicut enim sola bona volũtas, ei qui plus non potest, sufficit ad salutem

Luca 2. iuxta illud: Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ita sola mala voluntas, ei qui plus non

Mala voluntas est dãnabilis. potest, sufficit ad damnationem. Est ergo sola mala voluntas, tam apud homines quàm apud Deum, dãnabilis. Est enim apud homines reus mortis qui regem prodere voluit: & si proditionem implere non potuit. Apud deum quoque adulter vel homicida habetur, qui ea crimina

Matth. 5. implere voluit, etiã si non potuit. Vnde ipse dominus ait: qui viderit mulierem ad cõcupiscen-

dã eã, iam mœchatus eſt in corde ſuo. Et Poëta, Et ſi ſeruetur bene corpus, adultera mẽs eſt. Requirit ergo dominus à ſuis non ſolum innocentiam corporis, ſed etiam mentis. Vnde idem filius dei & hominis, oſtendit ſe in Apocalipſi Ioannis, præcinctum ad mamillas zona aurea. *Apoca. 1.* Quare? Quia dominus in Euangelio nõ ſolum opera, ſed etiam fluxas cogitationes, quæ à pectore ſurgũt, reſtringi iubet. Itaque fratres mei, non ſolum mala opera, ſed etiam malas voluntates euitate, eas deflete, & in iudicio ſacerdotũ per confeſſionem ſupponite. Iudicate eas, antequam iudicentur ab illo qui ſcrutatur renes & corda, id eſt occultas voluptates & cogitationes: qui veniens illuminabit abſcõdita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordiũ. Nã fratres mei, quanto melius eſt hic ad horã erubeſcere corã ſacerdote, quã erubeſcere in vniuerſali iudicio coram deo & angelis & ſanctis eius? Quã melius eſt hic ad horam flere & triſtari, quàm in æternum plorare & cruciari? *Apoc. 2.* *1. Cor. 4.*

Sequitur pars ſecũda, in qua dominus ſupplet quod lex min⁹ cõtinere videbatur, cũ ſubditur: *Audiſtis, quia dictũ eſt antiquis: Nõ occides. Ego autẽ dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.* Cũ litera legis ſolũ homicidiũ operis videatur prohibere: dñs ſupplet etiã homicidiũ volũtatis dãnabile eſſe. Hæc tamẽ fratres chariſſimi, & cæteræ adiectiones, à dño ſunt in lege, quãtũ ad literã, & ad ſequaces literæ additiones vel ſuppletiones dici poſſunt. Quantum vero ad ſpiritualẽ ſenſum & ad ſpiritualiter intelligẽtes,

non sunt adiectiones, sed potius expositiones. Euangeliũ enim nihil aliud est, quã lex spiritualiter intellecta Itaque si spiritualiter intelligis hoc mandatũ, Non occides, intelligis in hoc mãdato prohibitũ esse nõ solũ homicidiũ operis, sed etiã homicidiũ voluntatis, & cætera genera homicidij. Sunt enim sex genera homicidij. Primum est homicidiũ operis, quod in lege apertè prohibetur. Secundũ est volũtatis. Vnde Ioannes: Omnis, inquit, qui odit fratrẽ suũ, homicida est. Tertiũ, mali exẽpli. Vnde dominus: Qui scandalizauerit, inquit, vnũ de pusillis istis qui in me credũt: expedit ei vt suspẽdatur malo asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Quartũ, prauæ doctrinæ. Vnde dominus si cœcus, cœcũ duxerit, nõne ambo in foueam cadunt? Quintũ, subtractionis alimẽti corporis. vnde scriptũ est, Qui pereũti succurrere potest, & nõ succurrit, occidit. Sextũ subtractionis verbi Dei. Vnde dominus per prophetã. Si nõ annunciaueris impio, vt cõuertatur à via sua mala, ipse quidẽ in iniquitate sua morietur, sanguinem autẽ eius de manu tua requirã. Ostẽditur hic dominus nõ solũ homicidiũ operis, sed etiã homicidiũ voluntatis reũ esse iudicio, cum ait: *Ego autẽ dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Sciendũ est tamen fratres mei, quod non omnis ira culpabilis est: nec omnis ira culpabilis, dãnabilis est. Qui enim irascitur non aduersus naturã, sed contra vitiũ fratris vt illum corrigat: illa ira laudabilis est, nisi modum excedat. Hac ira motus est Moyses, Phi-

Sex genera homicidij.
Ioan. 3.
Matt. 18.
Marc. 9.
Matth. 15
Luca 6.
Ezech. 3.
Non omnis ira culpabilis

nees,Iosue, Petrus,cęterique sancti contra peccatores. Vnde Dominus istos prædicatores qui non irascuntur nec obiurgant vitia peccantium, canes mutos vocat per Prophetã: Canes, *Esaiæ 56.* inquit,muti non valẽtes latrare. Quando vero irascitur aliquis nõ bono zelo contra fratrem, si primus motus mox refrenetur, ira quidẽ culpabilis est,sed venialis & propassio vocatur.De hac dicitur, Irascimini & nolite peccare. Et sol *Psal.4.* non occidat super iracundiam vestram. Tunc *Ephes.4.* fratres mei,super iracundiam nostram sol occidit,cum propter eam sol charitatis in nobis occumbit.Quando vero primus malæ iræ motus non refrenatur,sed vsque ad consensum nocẽdi extenditur: ira damnabilis est & digna iudicio, id est,accusatione. Si vero ira interior efferatur in fratrem per aliquam indignationis vocẽ, digna erit consilio,id est, sententia damnationis. Est autem Racha interiectio indignantis,apud hebræos,sicut apud Latinos heu,solã significãs indignationẽ.Quod si illius irę feruor proferat in fratrẽ vocẽ, certum conuiciũ significantẽ,vt si vocet eũ fatuũ,vel insanũ,digna erit gehennæ ignis.Porrò gradus peccatorũ,exigit gradũ pœnarũ. Sicut enim ira in mẽte minus damnabilis est,quã excita per vocẽ indignationis: & excita per vocem indignationis minus est damnabilis quã per vocẽ conuitij:ita oportet hic minorem pœnã & iudiciũ intelligi quã per consiliũ:& minorem per consiliũ,quã per gehennã. Sicut minus timetur accusatio quàm sentẽtia: & minus sententia quam pœna. Igitur nos fratres mei

omnino euitemus cõuitia fratribus nostris inferre, & etiã indignari, vel irasci contra illos: & discamus discernere naturã à vitio: discamus diligere in omnẽ hominẽ naturam nostrã, & viciũ odio habere: discamus semper pacatę esse naturæ: & cõtra viciũ irasci, tamẽ cum modo & mãsuetudine: Quoniã mãsueta correctio peccatores emẽdat: intemperans vero, etiã emendãdos perturbat. Sed etiã si quando fratres mei, contigerit nos sine ratione irasci vel indignari, vel etiam contumeliã vel iniuriã facere contra fratres nostros, non occidat sol super iracundiam nostrã: sed quancito fratribus nostris nos humiliemus, veniã & pacem postulemus, alias, quotidianæ orationes, oblationes, & Eleemosinæ nostræ, Deo acceptabiles nõ possunt esse. Vnde & subditur, *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ad altare, & vade prius [r]ẽciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuũ.* Est autẽ hæc pars tertia, in qua ostenditur quomodo debeat fieri oblatio. Hãc enim debes facere de tuo, nõ de alieno. Qui enim offert sacrificiũ de rapina pauperũ, quasi qui victimat filiũ ante cõspectũ patris sui. Vnde & hic dicitur, munus tuũ non alienũ. Debes etiã eã offerre ad altare, vt scilicet totã intentionẽ dirigas ad altare, id est, ad Deum. Hoc contra illos est offerentes, qui non dirigunt intentionem suam ad Deum, imò ad oculos hominum. Debes etiam eam facere cum munda cõscientia: vt scilicet mundã tuã conscientiã primo Deo offeras.

Ephe.4.

Quomodo oblatio fieri debeat.

Non enim offerens propter oblata, imò oblata propter offerentem deo placerent. Vnde dominus respexit ad Abel & ad munera eius, quasi primo ad eum, postea ad munera eius. Ad Cain verò & ad munera eius non respexit. quasi diceret: Quia Cain Deo displicebat, ideo & munera eius ei displicuerunt. Si ergo cum offers, recordatus fueris, ꝙ frater tuus habet aliquid aduersum te, id est, si conscientia tua te remordeat, te fratrem in aliquo lęsisse, vel ira, vel indignatione, vel contumelia, vel iniuria, vel huiusmodi: Et ideo ille habet causam querelæ aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius recõciliari fratri tuo. Quod si forte remotior fuerit à te frater, relinque ibi munus tuum, id est seriem offerendi quasi interrũpe, & sponde te fratri inuento, per omnia satisfacturum: & tunc inceptum prosequens, offeres munus tuum. Si vero frater non habet aliquid aduersum te, sed tu aduersus eum: non iuberis munus tuum relinquere, & eum postulare: sed tantum odium & rancorem animi tui contra eum habitum deponere, & ita munus offerre. Legimus fratres mei de sancto Ioanne Alexãdrino Patriarcha, quod cum quadam die Missam celebraret, & cantando Dominicam orationem venisset ad illam petitionem, in qua rogamus dimitti nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: meminit eum de querela quadam, quæ erat inter eum & quendam clericum. Tacens igitur mandauit clericum illum: factaque cum eo reconciliatione, *Matth. 6.*

rediens ad proprium, cantauit dicens: Dimi
nobis debita nostra, sicut nos dimittimus deb
toribus nostris. Itaque fratres mei, si volum
orationes, oblationes, & eleemosinas nostra
deo placere: illis quib⁹ debem⁹, satisfaciamus &
Psal. 50. illis qui nobis debēt dimittamus: Cor nostrū
omni mala voluntate mundemus: mundatum
humiliemus, humiliatum cum lachrimis super
ni desiderij, & ardore pii amoris, Deo offeram
Quoniam sacrificium Deo, spiritus contribu
latus: Cor contritum & humiliatum deus non
despicies. Quod sacrificiū nobis facere tribuat,
qui est benedictus in secula. Amen.

Dominica septima post Trinitatem.

Roma. 6. H*umanum dico propter infirmitatē carnis vestra.*
In hac lectione frattes charissimi, præcipit
nobis Apostolus relinquere peccata, & sequi iu
stitiam: & hoc modo: Primò dicit se præcipere
humana & leuia. Secundò præcipit nobis vicia
relinquere, & iusticiam facere. Tertio ostendit
quid sequatur peccatum: Quartò quid sequatur
iusticia: Quintò ostendit mortem æternam pro
peccato iustè deberi, Vitam verò æternam gra-
tis dari. Ait ergo primo, *Humanum dico, propter
infirmitatē carnis vestra.* Ac si apertè dicat: quo-
niam adhuc infirmi & carnales estis, non exhor
tor vos ad grauiora & perfectiora: sed potiꝰ ad
leuiora & humana. Non enim præcipio vobis
omnia relinquere, propter christū, & dare pau
peribus, & nudos sequi Christum. Neque præ-
cipio vobis, vt occurratis persequutoribus, &
fundatis sanguinem pro Christo, aut quod re-

linquatis cõiugia, & castimoniã profiteamini, & cætera huiusmodi, quæ perfectorum sunt. Sed tantum hoc nunc vobis præcipio, vt relinquatis peccata & vitia vestra, & opera iustitiæ faciatis: quæ etiam imperfectorum sunt. Vnde & subditur, *Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatẽ: ita nunc exhibeatis ea seruire iusticiæ in sanctificationem.* Est autem hęc pars secunda. In qua pręcipit nobis relinquere peccatum, & sequi iusticiam. Porrò hic insinuat nobis Apostolus breuiter quomodo peccator proficiat de malo in peius: & quomodo bonus proficiat de bono in melius. Primò enim assuefacit se peccator immũditię mentis & corporis, vt ingluuiei, luxuriæ, cæterísque turpitudinibus. Deinde vt habeat vnde suæ immunditiæ satisfacere queat, assuefacit se operibus iniquitatis. Est enim immunditia in se, iniquitas in proximum. Vt igitur queat sufficere ingluuiei, luxuriæ, cæterísque turpitudinibus, inuidet, concupiscit, furatur, rapit, fallit, acquirit per fas & per nefas: Et ex his proficit ad iniquitatem, id est in malitia consummatur. Econtrario quoque bonus primò assuefacit se operibus iustitiæ: videlicet vt reddat vnicuiq; quod suum est: Deo religionem, sibi munditiam, parentibus honorem, domesticis prouidentiam, maioribus obedientiam, minoribus gubernationem, æqualibus societatem, bonis dilectionem, malis correctionem, oppressis misericordiam, omnibus æquitatem. Ex quorum assuefactione proficit in sanitatem, id est in bonitatis

Quomodo reddendũ vnicuique quod suũ est.

perfectionem. Itaque fratres mei, iuxta mā
tum Apostoli, sicut exhibuistis membra ve
seruire immūditiæ & iniquitati: ita exhibete
seruire iustitiæ & sanctitati. Non enim d
Deus vel redemit corpus & membra nobis
seruiendū peccato, sed ad seruiendū sibi. V
1.Cor.6. Apostolus, Corpus, inquit, nō fornicationi
Domino. Et iterū: Nescitis, inquit, quia mē
vestra Christi sūt, & nō estis vestri? empti en
estis precio magno, glorificate & portate D
in corpore vestro. Heu fratres mei q̃ graue p
iudiciū creatori nostro facimus, quādo corpo
& mēbris nostris, quæ ipse creauit & redem
ad seruiēdum sibi, in seruitio peccati & diabo
Ibidem. abutimur. Tollens, inquit Apostolus, membra
Christi, faciens mēbra meretricis? Absit. Absit
ergo à nobis fratres, vt mēbra nostra Deo san
ctificata, de cætero in immunditiā diaboli con
taminemus, Nullatenus enim possunt mēbra
nostra simul seruire diabolo, & Deo. Vnde
Seruitus miserima seruire peccato & diabolo. subditur, *Cum enim serui essetis peccati, alieni era
à iustitia.* Et quę fratres mei, quę seruitus mi
rior & miserabilior est q̃ seruire peccato & d
bolo? Et quæ libertas peior, quàm liberum e
à iustitia, quę est iugum domini suaue, & on
eius leue? In quo (vnde dolendum est) confun
duntur quidam habentes velamen malitiæ, li
bertatem. Qui, quia sunt liberi genere, volu
esse liberi à iugo obedientiæ & iustitiæ, malen
tes esse subditi criminibus quàm senioribus, &
Psal.2. dicētes: Disrumpamus vincula eorum, & proi
ciamus à nobis iugū ipsorum? Sed quid sequ

tur? Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos.

Sequitur pars tertia, in qua ostenditur quæ peccatum subsequatur, cum subditur. *Quem ergo fructum habuistis tunc, in quibus nũc erubescitis?* Ac si diceret, malum: nam finis illorum mors est. Porrò immũdi & iniqui desiderij adimpletio, videtur peccatoribus esse quasi quidam fructus suauis: eo quod in eius vsu ad horam delectantur. Sed quod pessimus sit talis fructus, probat Apostolus ex consequentibus, quoniam ex tali fructu sequitur pudor & mors. Nõ enim ex bono & honesto, sed tantum ex turpi & inhonesto, necesse habemus erubescere. Iste ergo pudor, perpetratæ turpitudinis testis est. Adeò quippè damnabilis immũdicia & iniquitas est, quod etiam ab ipso immundo & iniquo condemnatur. In ipsa enim mente iniqui, est mala conscientia, quę eum accusat. Sed etiã memoria & pudor testes qui cõtra eum testificãtur. Et etiam ipsa ratio, quę eũ iudicat & dãnat. Est etiã & timor qui eũ punit & torquet. Vnde scriptũ est, Nemo nocẽs, se iudice absoluitur. Est tamẽ fratres, quędã animi confusio vtilis peccata sua respicientis, respiciẽdo, horrentis: horrẽdo, erubescentis: erubescendo, corrigẽtis. Et si iniquitas ab ipso etiam agente, & etiam in fructu suo ita hîc damnatur, quantum putatis fratres mei, passura est in futuro à summo iudice damnationem? *Nam finis illorum mors est*. Mors scilicet duplex. Vnde Propheta: Duplici contritione contere eos. Prima est mors animæ in *Ierem. 17*

peccatis sepultæ. Secunda est mors animę pa-
ter & corporis in gehenna, perpetuo crucia.
Finis ergo, id est consummatio illorum pec-
torum est mors animę, quoniam per illa à ve
bono, à vera luce, & à vera vita priuatur, bru-
cata, excæcata, mortificata, vinculis peccato-
obuoluta, ligata, tumulo viciorum sepulta, at
nosæ cõsuetudinis cumulo superaggrauata. F-
nis quoque illorum, mors gehẽnalis est. Quo-
niam quorum vita mortua & finita est in cu-
pa, eorum mors viuet in pœna. Nam iuxta Ps.
Psal. 48. mistam, mors depascet eos, non cõsumet. Nam
sicut bos non radicitus comedit herbam, sed
ita eam comedit, vt eam quotidie comede-
re possit: ita reprobi à morte semper crucia-
tur, nec tamen adnihilabuntur, vt semper in-
Apoca. 9 semper moriãtur. Vnde Ioannes in Apocalip.
Optabunt mori, sed mors fugiet ab eis. Crucia-
buntur autem quatuor generibus pœnarum,
verecundia, timore, pœnitentia, & dolore. Sed
verecundia illa erit sine tegmine, timor ille si-
ne spe: pœnitentia illa, sine vtilitate: dolor ille
sine compassione & sine morte: mors sine fi-
ne: finis sine defectu.

Sequitur pars quarta, in qua ostenditur quæ
ex iustitia sequantur, cum subditur: *Nunc autem*
liberati à peccato, per baptismum scilicet & pœ-
nitentiam, *Serui autem facti Deo*, per Iustitiam,
id est, ipsius iustitiæ, *Habetis fructum in sancti-*
cationem: finem verò illorum, vitam æternam. Ex
operibus quippè & vsu Iustitiæ proficimus in
fructificationem, quia nihil melius, nihil pul-

chrius, in hac vita poteſt haberi. Quid enim fratres mei, quid melius, quid pulchrius, quàm omni turpitudine, omnique vicio carere, mundum mente & corpore eſſe, Diabolum ſub pedibus habere, omnia mũdana vilipendere, modico contentum eſſe, indigẽtibus pium & omnibus amabilem eſſe, ad cœleſtem patriam toto deſiderio feſtinare: nec etiam ipſam mortem timere, ſed potius eã ſecurè expectare: & quando cæteri timent, in Deo ſecurè & lætum eſſe? Et ſi tantiſper dulcis eſt fructus iuſtitiæ in hac vita, quàm dulcius putatis fratres mei, erit eius præmium in alia vita? *Finem verò*, inquit, *vitam æternam*. Et verè illa vita erit vita, in qua nihil mortale, nihil erit corruptibile. Non corrũpetur amplius anima peccatis: ſed potius omnibus virtutibus choruſcabit. Nõ variabitur perturbationibus, ſed potius ſemper læta, ſemper ſecura, ſemper pacifica, ſemper cõcors erit. Nõ minorabitur defectibus, ſed omni ſapiẽtia, omni gratia, omni perfectione habundabit. Non corrumpetur corpus viciis, ſed omni integritate, omni pulchritudine, omni honeſtate, decorabitur. Non afficietur indigentia, ſed omni ſaturitate & affluentia cumulabitur. Non grauabitur defectibus, ſed ſanitate, iuuentute, viribus & agilitate ditabitur.

Sequitur pars quinta, in qua oſtenditur mortem ęternam pro peccato iuſtè deberi, cum ſubditur, *Stipendia enim peccati mors eſt*, id eſt, diabolicæ militiæ debitum eſt mors. Quia enim peccator ex ſe noluit bonum, & fecit peccatum, ex

se meruit mortem: vnde & mors, tanquã m
ces ei debetur. Non ergo habet damnatus vn
murmuret contra iudicem: sed potius vnde ira
uiat in seipsum, qui sponte deseruit vitam, & e
legit mortem. Iuxta illud, Deus non fecit mor
tẽ, id est causam mortis: sed homines pedib
& manibus accersierunt sibi mortem. Deinde
ostenditur vitam æternam tantum gratis dari
cum subditur, *Gratia autem Dei vita æterna.* Ho
mo enim nec ex se voluit, nec potuit, nec fecit
bonum, sed ex sola Dei gratia, quæ præuenit
hominem & subsequitur, dans velle & perfice
re. Gratia ergo dei sunt, tã nostræ iustitiæ quã
merces. Solam enim gratiam suam coronat in
nobis Deus. Non habent ergo iusti vnde se
iactitent, vnde aliquid sibi adscribant, sed soli
gratiæ Dei, quæ nos gratis prędestinauit, gratis
vocauit, gratis iustificauit, gratis etiam corona
bit per Iesum Christum redemptorem nostrũ,
qui cũ eo & Spiritu sancto viuit & regnat per
omnia secula seculorum. Amen.

Dãnatus non habet vnde murmuret.

Dominica septima post Trinitatem.

Matth. 8.

CVm turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent, conuocatis Discipulis suis ait illis, misereor super turbam, &c. Quadripertita est lectio ista fratres charissimi. Primo, demõstratur inedia eorum qui erant cum Iesu: secũdò, Domini compassio: tertiò, Discipulorum imperfectio: quartò, quatuor milium hominũ de septem panibus repletio, & superhabundãtium sublatio. Demonstratur ergo primum inedia eorum qui cum Iesu erant, cum dicitur: Cũ *multa*

multa turba esset cum Iesu. Sed quare fratres mei, Dominus qui panis est saturitatis, suos sequaces inediam pati voluit? Duplici de causa, vt fidem suam in cordibus suorum roboraret, dum scilicet esurientes miro & inaudito modo saciaret: & vt sequacibus suis exemplum preberet: vt scilicet si quandoque inediam paterentur, nõ desperarent, sed recordarentur etiam illos, qui Iesum Christum corporaliter sequebãtur, inediam fuisse passos, & subitò gloriosè satiatos, & sperarent se quoque ab eo potenter visitandos. Ipsa nimirum inedia frequenter sanctis perutilis est, dum cogit eos contemnere temporalia, & suspirare ad ęterna: dum maculas eorum purgat: dum virtutes nutrit: dum eos modico contentos facit. Sicut econtrariò quotidiana multos corrumpit abundantia. Vnde Dominus per Prophetam, Hæc, inquit, fuit iniquitas sororis tuæ Sodomę, saturitas panis & abundantia. *Ezech. 16*

Sequitur pars secunda, in qua compassio Domini demonstratur, cum ipse dixit Discipulis suis: *Misereor*, inquit, *super turbam, quia iam triduo sustinent me: nec habent quod manducent. Et si dimisero illos ieiunos, deficient in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt*. Cum miserationem & compassionem Dominus ostendit in se, in duobus nos instruit, in fide videlicet & moribus. In fide quidem nos instruit, quoniam cum ostendit se habere humanam compassionem, ostendit se vere suscepisse nostrę humanitatis infirmitatem. In moribus verò nos instruit, quoniã nos exemplo sui, super afflictos debere esse pios &

misericordes ostēdit. Vnde & hanc compassio-
nem, non interius hic celauit, sed potius conuo-
catis Discipulis suis, eam ostēdit, dicēs: *Misereor
super turbam.* Quasi diceret, misericordiam, quā
me videtis super afflictos habere, habere mementote. Super quibus verò præcipuè misereri debeamus, ostendit cum subdit: *quia iam triduo su-
stinent me*. Et cū omnibus fratres mei, misereri
& subuenire debeamus, tamē præcipuè eis qui
Dominum sequuntur, qui eius mādata portan-
Galat. 6. do laborant: vnde Apostolus, Faciamus bonum
ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.
Sed & in hoc quod Dominus non dimittit eos
ieiunos in domum suam, ne deficerent in via,
ostēdit se esse pium & fidelē super fideles suos.
Iuxta quod Apostolus ait, fidelis Dominus, qui
non patietur vos tētari supra id quod potestis:
sed faciet cum tentatione prouentum, vt possi-
tis sustinere. Nos ergo fratres, exemplo Domi-
ni, viscera misericordiæ super afflictos semper
habeamus, scientes quoniā quali mensura mensi
fuerimus alijs, remetietur nobis. Si misericor-
des fuerimus: misericordē iudicē inueniemus.
Si immisericordes erimus alijs: & deus immise-
Iacob. 2. ricors erit nobis: vnde Iacobus. Iudicium sine
misericordia fiet ei, qui non fecerit misericor-
diam. Vnde fratres plango quosdam solo nomi-
ne Christianos, qui quasi ferrei aut saxei essent,
super afflictos nulla mouentur pietate. Sed &
si quando trāsire eis sit necesse iuxta mendicū,
iuxta leprosum, iuxta nudum & miserum, faciē
auertunt: eos nec aspicere queunt, quasi huma-

næ fragilitatis cōditionem obliti sunt. Qui tamen si viderint asinum vel porcum suum infirmum, condolent, medelam adhibent, plāgunt pereūtem. Vt quid hoc fratres, nisi quia charitate dei & proximi carent, cui pręponunt asinū vel porcum suum?

Sequitur pars tertia, in qua ostēditur imperfectio Discipulorum, cum Domino respondētes dicunt: *Vnde quis poterit hos saciare panibus in solitudine?* Imperfectionem enim suam Discipuli ostendunt, dum in præsentia Domini turbam pane satiari, vel impossibile vel difficile dicunt. Humanam etiam tentationem se passos demōstrant, dum septem panes turbis suffecturos in Domini præsentia desperant. Hanc imò maiorem, peioréque tentationem frequenter patimur fratres mei: cum famelico clamante ad ianuam, causamur nos modicum annonæ habere in horreo, modicū panis in arca: & per auaritiā mentis, bonis à Deo nobis data diminuim⁹ vel negamus, cum per amplitudinem ea multiplicare debemus. Deponamus igitur fratres hanc pusillanimitatem, & de dei largitate semper præsumamus, qui cum etiam abundāter administret perfidis & sceleratis: quantomagis suis fidelibus dispensatoribus, materiam benè agendi superabundanter administrabit. Ad memoriam reuocemus Sanctorum largitatem, qui super facultatem suam indigētibus erogabant. Et tamen Deo prouidente, semper abundabant, ita vt cōtendere viderentur Deus eis ministrando, & illi distribuendo. Hinc Salomon ait, Proue. 11

Quidam semper rapiunt, & semper indigent. Quidã semper tribuunt, & semper abundant. Et Psalmista, Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus pascit de septem panibus & paucis pisciculis, quatuor millia hominum, sublatis fragmentorum septem sportis. In quo instruit nos tripliciter: in fide, in misterio, in moribus. In fide: quoniam, dum mirabiliter de septem panibus tot homines saciat, quibus si particulariter panes diuiderentur, vix vnusquisque micam vnam consequeretur. Et dũ reliquias sic multiplicat, vt septuplo plus fuerit sublatum, quàm fuerit appositum, verum se probat habere diuinitatem: sicut per humanam compassionem, veram se demonstrauit habere humanitatem. Et ita hac in lectione se verum Deum & verum hominem demonstrat. In misterio nos instruit: quoniam per hoc opus ad mysticum sensum nos mittit. Per septem ergo panes sanctarum vniuersitas scripturarum designatur, in quibus septiformis gratiæ sanctitas continetur. Per pisciculos verò paucos, sanctorum Patrum, qui in respectu malorum pauci & humiles sunt, exempla significantur. Sicut enim pisces panem melius manducari faciunt: ita sanctorum Patrum exempla, sacram scripturam melius intelligi & sequi faciunt. Panes ergo & pisces recumbentibus super terram distribuuntur: quoniam mysteria sanctarum scripturarum, & exempla sanctorũ Patrum à solis humilibus capiũtur. Vnde Dominus, Gratias ago

Matth. 11.
Luca. 10.

tibi Pater, quia abſcondiſti hęc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Dominus ſuper panes gratias primò agit, poſt frãgit, poſt tradit diſcipulis vt apponãt. Spiritualis quoque magiſter exẽplo Domini ſuper cõſequutas ſanctarũ ſcripturarũ eſcas, Domino gratias agere debet, poſtea frãgere, id eſt exponere: deĩde docendo eas Diſcipulis ſuis tradere, vt eas auditoribus exponãt. Et ſatiantur ex eis quatuor millia hominũ, id eſt quatuor partiũ orbis multitudines hominum. Et de reliquis ſeptẽ ſportæ ſuperſunt: quia ſuper capacitatẽ auditorũ ſpirituales intellectus abundant: Et plus ex eis ſemper relinquitur, q̃ capiatur. In moribus etiã in hoc ipſo nos inſtruit: quia dũ famelicis cõpatitur, & inter eorũ multitudinẽ quot panes habebat, partitur, exẽplo ſui nos monet vt idẽ faciamus. Pręcipit ergo Domin⁹ turbæ recũbere ſuper terrã, ſicut & ipſe ſępe cũ Diſcipulis faciebat. In quo dãnat illorũ ſuperfluitatẽ, qui niſi in pictis thoris, & elaboratis mãtilibus neſciũt manducare. Super panes gratias agit: nos inſtruẽs, vt vel mãducaturi, vel eſcam daturi, gratias agamus deo: qui nobis vel refectionẽ, vel eleemoſinæ largitur materiã, pariter & voluntatẽ. Iuxta id quod Petrus ait, Si quis miniſtrat, tãquam ex virtute quã adminiſtrat Deus. *1. Petr. 4.* Panes frãgit dñs, nos docens, vt ſi integros panes dare nõ poſſumus, frãgamus, & fractos diſtribuamus. Vnde ipſe per Prophetã: Frãge eſuriẽti panẽ tuum. *Eſaie. 58.* Diſcipulis ſuis dat panes vt diſtribuant: nos inſtruens vt filios & familiares noſtros doceamus eleemoſi-

nas facere,& per eas dãdo,ipsos ad dandũ assu faciamus. Pascit autẽ turbas de panibus & pisciculis:nec mentio fit vini vel salsamẽti,vt moneret nos, simplices cibos & simpliciter paratos quærere,& pręsentibus cõtentos esse.Esuriẽtes satiantur: & plus est sublatũ quàm fuerit appositum:vt ostendatur gratiã eleemosinarum semper superabundare : dum & hic Dominus viris eleemosinariis semper ministrat habũde quod tribuant:& in futuro eis retribuet,pro terrenis cœlestia,& pro tẽporalibus æterna. Vnde Salomon:Fœneratur Domino qui miseretur pauperis.Beatus Nicolaus cõpatiens plebi fame pereunti,cũ propria dedisset,mutuat à nautis cẽtum modios frumẽti,& populũ recreat famelicum, & nautæ remetiẽtes non min⁹ inuenerunt. Vir quoq; eleemosinarius,nomine Sãctolus, Ecclesiã S.Laurẽtij restaurãs,artificibus quęrentibus cibũ,cum eos verbis cõsolaretur,& nõ haberet quid eis apponeret,vadens anxius huc & illuc, venit ad furnum in quo vicinę mulieres pridie panes coxerãt:inuentũ ibi maximum & candidissimũ panem , circũtulit ad vicinas mulieres: quę cũ panẽ illũ suũ negarẽt,panẽ apposuit operariis.Quib⁹ satiatis,plus de fragmẽtis sustulitq̃ apposuerat: quę iterũ secunda die apposuit, & multiplicata sustulit.Et ita per dies decẽ illo pane satiati sunt , ac si panis cresceret comedẽdo. Deponam⁹ ergo fratres mei pusillanimitatẽ,& de diuina securi largitate, Elemosinæ faciendæ nos assuefaciamus : Et qui multũ habet,multũ tribuat:qui verò modicũ , etiã illud libẽter im-

Prou. 19.

Psal. 111.

pertiatur. Quoniam vt ait Psalmista, Iucundus homo qui miseretur & cõmodat: Disponit sermones suos in iudicio, quia inęternũ nõ cõmouebitur. Et alibi, Tota die miseretur & cõmodat, & semẽ illius in bñdictione erit. Deus autẽ misericordiarũ det vobis misericordiæ meritũ pariter & prẹmium. Cui est honor & gloria & imperium: per omnia secula seculorum. Amen.

Psal. 111. *Prou. 36.*

Dominica octaua post Trinitatem.

D*Ebitores sumus nõ carni, vt secundũ carnẽ viuamus: &c.* Bipertita est hęc lectio fratres charissimi. Primò enim nos monet apostol⁹, vt nõ secũdũ carnẽ, sed secundũ spiritũ viuamus. Secundò ostendit viuẽtes secundũ spiritũ esse dei filios & hęredes. Monẽs ergo nos apostolus, vt nõ secundũ carnẽ, sed secundũ spiritũ viuamus, ait: *Debitores sumus*, subaudi spiritui: nõ carni. Vt nostis fratres charissimi: tũc patrisfamilias domus benè ordinata est, cum vir est subiectus & obediẽs Deo, & dominatur & regit totã familiã & vxorẽ: & vxor cũ tota familia, ei famulatur & obedit. Vnde apostolus, vir, inquit, est caput mulieris: Christus autẽ viri. Cũ verò mulier & familia non sunt subditi viro, sed potius vir eis, dom⁹ malè ordinata est. Porrò hęc inordinatio fuit in hospitio primi parẽtis, qui obedientiã q̃ debebat deo, ei nõ reddidit, sed poti⁹ mulieri seductę (cui nõ obedientiam, sed regimẽ & correctionẽ debebat) obediens fuit. propter q̄ in inordinationẽ sui ipsius cecidit. Quia sensualitas ꝓprię carnis cum sensibus suis suo capiti, id est, spiritui, plerumque non obedit, sed potius con-

Ephes. 5. *Caput mulieris vir.*

tradicit, & eum ad cõſentiendũ, non capiti ſuo Deo, ſed ſuis ſerpẽtinis ſuggeſtitionibus trahit. Vt relicto deo & cœlo, ad quod creatus eſt, ſola ĩferiora terrena ſcilicet, cogitet, appetat, & quærat, & ita viuat, non ſpũaliter, ſed carnaliter. Cum itaq; fratres mei, tãta & talis inordinatio à primo parẽte in oẽs nos deriuata eſſet, venit filius dei fact⁹ homo, vt exẽplo & gratia amiſſam ordinationem in nobis reſtitueret: pręcipiẽs vt de cętero mens noſtra deo ſeruiret, ſenſualitaté cũ ſenſibus ſuis ſibi cõſentire cõpelleret, vt ita viueremus ſecundũ ſpiritũ, & non ſecundũ carnẽ. Et hoc eſt ꝙ ait Apoſtolus, debitores ſumus ſpiritui non carni. Et quia quędã debemus carni, vt correctionẽ, regimẽ, & prouidentiá: exponit in quo non ſimus debitores carni, cũ ſubdit: *Vt ſecundũ carnẽ viuamus*. Quãuis enim fratres mei, in carne viuamus: tamen ſecundũ carnẽ, id eſt, ſecundũ voluntatę carnis viuerę non debemus.

Secũdum carnẽ viuere quis dicatur.

Ille enim viuit ſecundũ carnẽ, qui quãtũcumq; poteſt volũtati pariter & voluptati carnis ſatiſfacit: qui ſcilicet fertur effrenis more pecoris in ingluuiẽ, in luxuriã, in irã, in incredulitatẽ, in ſuperbiã, cęteráq; vicia, quę ex carne partim oriũtur, & homines carnales efficiunt & animales. Tales enim nihil ſpirituale, nihil cœleſte, nihil diuinũ ſapiũt, ſed ſolá carnẽ & terrã. Vnde apoſtolus, Animalis homo non percipit ea quę ſpiritus dei ſunt. Quid autẽ tales ſequãtur, oſtẽdit

1. Cor. 2.

apoſtolus, cũ ſubdit: *Si enim ſecundũ carnẽ vixeritis, moriemini*: Et hîc morte animę in peccatis, & in futuro, morte animæ pariter & corporis in

gehēna. Nōne fratres, etiā hic malè moritur ille qui amisso honore in quo ad imaginē dei creat⁹ fuerat, fact⁹ est brutus & curuus more pecudis super terram: Vt de eo meritò dicatur, Homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Nonne etiam hic malè moritur qui vita & vera luce (quę Deus est) hic priuatur, & tenebris interioribus inuoluitur? Nonne in futuro pessimè morietur qui tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dētium semper patietur: quem semper cruciabit ignis, qui nunquam extinguitur, & vermis qui nūquam moritur? Si autem, inquit, spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Posset quidem Apostolus, sicut dixerat, si secundum carnem vixeritis moriemini: ita ecōtrario dicere: Si autem secundum spiritum vixeritis, viuetis. Sed quoniam quidam sine abstinētia & maceratione carnis, se spiritualiter viuere posse in hac vita putant, vigilāter ait. *Si facta carnis spiritu mortificaueritis, viuetis*. Quasi diceret. Si spiritussancti virtute, vel etiam virtute spiritus vestri, à spiritusancto illuminati, per abstinentiam vitia & peccata in carne vestra mortificaueritis, viuetis: & hic vita spirituali, & in futuro vita cœlesti. Cum enim fratres mei, spiritus & caro adinuicem semper luctentur: quāto est debilior caro, tanto fortior est spiritus: Et quanto fortior est caro, tanto debilior est spiritus. Vnde Apostolus: Quando, inquit, infirmor tunc fortior sum & potēs. Et alibi. Viuo inquit, ego, iam non ego: viuit vero in me Christus. Ac

Psal. 48.

2. Cor. 12.

Galat. 2.

ſi apertè dicat. Viuo quidem, ſed non vita car nalium vitiorum, qua prius viuebam, ſed vita ſpirituali.

Sequitur pars ſecunda, in qua oſtendit Apoſtolus viuētes ſecundū ſpiritū eſſe filios Dei & hęredes: dicēs, *Qui enim ſpiritu dei agūtur, hi filij ſunt Dei.* Spū dei agūtur, qui nō à carne, vel à ſpiritu maligno, ſed à ſpiritu ſancto ipſi carni pręſidēte, ad benè cogitandū, loquēdū, agēdúmq; aguntur. Non autem ait reguntur, ſed quod maius eſt, aguntur. Nō enim ſolum, vt eques equū nos regit ſpiritus: ſed etiam latente energia, id eſt operatione interius in nobis operatur. Agit enim in nobis vt agamus. Ipſe enim, vt ait Apo-
Philip. 2. ſtolus, operatur in nobis & velle & perficere. Quod apertè contra illos eſt, qui ſe per ſe aliquid agere poſſe putant: Cum dominus dicat in
Ioan. 15. Euangelio, Sine me nihil poteſtis facere. *Qui enim*, inquit, *Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei.* Quales vos eſſe debetis. *Nō enim accepiſtis* in Baptiſmo ſcilicet & confirmatione, *ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis.* Vnus & idem fratres mei, eſt ſpiritus: qui ex diuerſis, quę confert donis, diuerſis nominibus vocatur. Vocatur enim ſpiritus irę ęgyptiis quia eis intulit vindictam peccati. Vocatur ſpiritus ſeruitutis & timoris Iudæis: quoniam in lege eis timorem incuſſit. vnde ex timore potiꝰ quàm ex amore ei ſeruiebant. Vocatur nunc ſpiritus adoptionis fidelibus: quoniam eis filialem cōfert dilectionem, per quam eos in filios adoptat. Vos ergo fratres, ſi non ex conſcientia pec

cati, nec timore gehennæ, ſed ex amore ei ſeruiatis, ſpiritum adoptionis vtique accepiſtis, *in quo clamatis Abba Pater.* Abba Hebræum, pater verò eſt Græcum & Latinum. Omnes fideles, Hebræi Græci & Latini, ſi Deum filialiter diligimus & imitamur, eum ſecurè patrem vocamus. Ecce fratres mei, quanta eſt pietas & benignitas Dei, qui cum eſſemus indigni ſerui, vt viſcera pietatis ſuæ erga nos demonſtraret, & vt nos non ad ſe timendum, ſed potius ad ſe diligēdum inuitaret, pręcepit nobis, vt eum potius patrem, quàm dominum, vocaremus: & vt nullum patrem in comparatione eius reputarem⁹ dicens: Patrem nolite vocare vobis ſuper terrã: vnus eſt enim pater veſter qui in cœlis eſt. Pater enim terremus vel nos derelinquit, vel nos nõ diligit, vel malè diligit: cum pater cœleſtis ſuos obliuiſci nõ poſſit. Vnde Pſalmiſta, pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autẽ aſſumpſit me, *Ipſe ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro*, id eſt cõfirmationem ſpiritui noſtro, quod ſumus filij Dei. Hoc autẽ facit tribus modis, per ſcripturas vocans nos filios: vt quando dicit, Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos. Per admirabilem operum mirificẽtiam, nos filios Dei manifeſtans. Ex his fratres mei argumẽtis, ſpirituſſanctus ſpiritum noſtrũ, in fide, & ſpe, & charitate, firmatum ſecurè reddit: quod filij dei ſumus. Si enim hæc habemus, iam nõ deum timemus, ſed potius eum tanquã patrem diligimus: benè de eo ſperamus, ad eum ſecurè cõfugimus. *Quod ſi filij ſumus, & hæredes.*

Pietas dei in nos.

Matt. 23.

Pſal. 26.

Pſal. 33.

Tria cõſtituunt hominem hæredem.

Tria cõstituunt hominem hæredem.

Tria constituunt hominem hæredem: Natiuitas, meritum, & voluntas. Nos quoque fratres mei, hæc tria nos constituunt hæredes æternæ hęreditatis. Primò siquidẽ libera volũtas dei ab æterno hęredes prædestinauit: Secũdò spiritualis baptismi natiuitas, nos ad cœlestẽ hæreditatẽ vocauit: Tertiò meritũ nostrũ, gratia adiutũ, nos illius dignos efficit. vnde Apostolus, Quos *Roma. 8.* inquit prædestinauit, hos & vocauit: Quos vocauit, hos & iustificauit. Cæterum in hoc differt cœlestis hęreditas à tẽporali: quoniã hæres non nisi post mortẽ testatoris hic cõsequitur hęreditatẽ. Deus verò nos ita hæredes cõstituit, vt etiã cum eo æternam sortiamur hæreditatẽ. Rursus tẽporalis hæreditas per multos hæredes distributa minoratur. Cœlestis verô hæreditas, nunquã nouit pati diminutionem. Rursus ex temporali hæreditate inter cohæredes nascitur inuidia. Nã iuxta Poëtã, omnis potestas impatiens cõsortis erit. Ab illa vero æterna hæreditate omnis inuidia relegabitur. Nã vnusquisque sic gaudebit de proximi gloria, sicut de sua. Vnde & ipse vnicus patris, nõ solus hæres esse, sed secũ voluit cohæredes habere. Nos itaque fratres mei, spreta temporali & vana hæreditate, ad illam cœlestẽ toto desiderio tendamus hæreditatẽ, ęternã sine successione: distributã, sine diminutione: cõmunẽ, sine inuidia: sufficientẽ, sine indigentia: iucundã sine tristitia: beatam, sine omni miseria. Ad quã perducat nos vnus Deus, pater & filius & spiritus sanctus. Cui est honor & gloria per infinita seculorum secula Amen.

Dominica octaua post Trinitatem.

ATtendite à falsis Prophetis qui veniũt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Dominus & Redemptor noster fratres charissimi, præuidens persecutiones Discipulis suis euenturas, eas eis prædicere, & contra eas, eos præarmare curauit. Prædixit ergo duo genera persequutionum eis euentura: Vnum apertũ: de quo alibi dicit, Trademini autem à parentibus & cognatis, & amicis, in mortem: & morte afficient ex vobis. Alterũ occultũ, contra quod hic nos munit: & hoc modo. Primò monet nos cauere à falsis Prophetis: Secũdò quibus signis cognoscantur generaliter & per similitudinem ostendit: Tertiò spiritualiter, quibus discernantur vel non discernantur aperit. ait ergo: *Attendite*, id est, attẽdentes cauete à falsis Prophetis. Porrò istam persequutionem occultam præcipuè monet nos attente cauere, quoniam peior est quàm aperta: tum quia plus nocet occidens etiam animas: tum quia difficilius præuidetur: facilius quippè nos supplantat qui sub specie amicitiæ & obsequij, fraudem occultat. Propriũ enim doli, est se dissimulare. Veneficus sub melle tegit venenum: Proditor, sub obsequio fraudem. Hypocrita, sub religione maliciam. Hæreticus sub veritate falsitatem. Cum autem hîc per falsos Prophetas, quoslibet hypocritas, qui aliud occultant, & aliud simulant, possemus intelligere: tamẽ de hæreticis specialiter dictum est: qui cum exterius simulent religionem, interius celant hæreticam rapacitatem,

Matth. 7.

Lucæ. 21.

Falsi prophetæ hæretici.

per quam animas ſimplicium iugulare feſtinã.
Per veſtimenta igitur ouium, ouinam intelligimus ſimplicitatem: qua hæretici & omnes doloſi ſuam palliant iniquitatem: Vt verbo, veſtimento, obſequio, cibo, & huiuſmodi exterioribus. De verbo taliũ, ait Dauid, Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. De veſtimento dicitur hic: *Attendite à falſis prophetis qui veniunt ad vos in veſtimẽtis ouium*. Et Apoſtolus, Satanas, inquit, transfigurat ſe in angelũ lucis. De obſequio dicit poëta, Obſequio vincit meretrix & proditor omnis. De ſimulata abſtinentia & continentia, dicit Apoſtolus ad Timotheum. Spiritus manifeſtè dicit, quod in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypochriſi loquẽtium mendaciũ, prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, quia omnis creatura Dei bona eſt. Tales ſũt hodie fratres mei, hæretici Manichæi qui ſua hæreſi patriam Agennenſem, maculauerunt, qui mentiũtur ſe vitam tenere Apoſtolorum. Dicentes ſe non mentiri, nec omnino iurare, ſub prætextu abſtinentiæ & continentiæ, eſcas carnium & nuptias damnantes. Dicunt enim tantum flagitium eſſe accedere ad vxorem, quantum ad matrem vel ad filiam. Damnant etiam vetus teſtamentum. De nouo verò quædã recipiunt, quædam non. Et quod grauius eſt, duos prædicant rerum auctores: Deum inuiſibiliũ diabolum viſibilium auctorem credẽtes. Vnde

Pſal. 54.

2. *Cor.* 11.

1. *Tim.* 4.

Manichæi agẽnenſes.

& occultè adorant diabolũ, quem ſui corporis credunt creatorem. Sacramentum verò altaris purũ panẽ eſſe dicunt. Baptiſmũ negant: neminẽ poſſe ſaluari, niſi per ſuas manus prædicant: Reſurrectionem etiam corporum negant. Hos diabolicos homines fratres mei, vitate: quia ſicut dominus prædixit: Veniunt in veſtimentis ouium, cum intrinſecus ſint lupi rapaces. Vos ergo ad cauendas eorum verſutias, eſtote prudentes ſicut ſerpentes. *Matt.7.*

Sequitur pars ſecũda, in qua Dominus oſtendit generaliter & per ſimilitudinẽ, quomodo dignoſcantur dicẽs: *A fructibus eorũ cognoſcetis eos*, id eſt, ab operibus. loquitur autẽ hic metaphorice Dominus: quoniam ſicut à ſapore fructus dignoſcitur, cuius humoris ſit truncus & radix arboris: ita ex operibus exterioribus perpẽditur cuius volũtatis ſit cor hominis. Qui autẽ ſit fructus malorum, Apoſtolus ad Galatas oſtendit, Manifeſta, inquit, ſunt opera carnis: quæ ſunt fornicatio, immũditia, luxuria, auaritia, hydolorũ ſeruitus, veneficia, inimicitię, contẽtiones, emulationes, rixę, diſſentiones, hæreſes, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia quæ prædico vobis, ſicut iã prædixi: quoniã qui talia agunt, regnũ Dei nõ conſequẽtur. Qui verò ſint fructus bonorum oſtendit, ſubdens: Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, mãſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. *Nunquid*, inquit, *colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus?* id eſt, nũquid de peccatoribus, malitia, & de viciis ſpi-

Galat.5. *Oper carnis.* *fructus ſpiritus.*

nosis, possunt exire fructus dulcedinis & benignitatis, & vuæ feruidæ charitatis. quasi dicat non. Malus quidem opera virtutis simulare potest, facere omnino non potest. Sed si simulauerit, quomodo poterit discerni? Quia simulator, & si quædã, tamen non potest omnia simulare. Et quia quod est simulatum, nõ est firmũ, sicut nec color mutuatus: & quia simulatio lacessita detegitur. Qui ergo verè dissimulatorem deprehendere vult, inquirat non quid palam, sed quid clam faciat, vel dicat. Prætereà si attente & assiduè inspicias opera simulatoris, paulatim tibi vilescet. Virum verò bonum quanto plus obseruaberis, tanto plus eum miraberis. Sic non potest mala arbor bonos fructus facere: nec arbor bona fructus malos facere: ita et homo existens malus, non potest facere opera Deo placentia, & æternæ retributionis digna. Nec homo existens bonus, potest facere opera mala & æternę damnationis digna. facit tamen homo malus quandóque quædam minima bona: quia quandóque naturali ductus pietate pascit esurientem, vestit nudum, hospitatur peregrinum: quod ei in alleuiationem pœnæ potest valere, non ad vitam æternam. Ipse enim non benè facit, sed de eo benè fit. Et econtrario bonus facit quandóque quædam minima peccata naturali victus fragilitate: pro quæ non æternam pœnam meretur, sed temporalem. Quid autem mala arbor mereatur, ostendit cum subiungit: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.*

Dißimulator quomodo cognoscẽdus

Nota

Notate fratres, notate: non enim ait: Omnis arbor quæ facit fructum malū excidetur, quod vtique constans est. Sed ait, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur. Non enim, sufficit homini non facere malum, nisi etiam faciat bonum. Scriptum est enim, Declina à malo, & fac bonum. In hoc enim quod vitas malum, vitas tantum pœnam, nec acquiris præmium. Si dicis mihi, non furtum feci: Loris non vteris aio. Non hominem occidi, nō pascis in cruce coruos. Diues quippe purpuratus legitur in inferno cruciari, non quia rapuerit aliena, sed quia non dedit sua: quid ergo patietur, qui rapuit aliena? Itaque fratres mei, cum vitaueritis mala, facite bona: quia iam securis ad radicem arboris posita est, non solum malæ, sed etiam sterilis. *Psal. 36.*

Sequitur pars tertia, in qua ostendit dominus spiritualiter quibus operibus boni à malis non discernantur, & quibus discernantur. Quibus operibus non discernantur, ostendit cum subdit: *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum*. Sunt autem tria genera operum: Vnum quod est proprium bonorum: vt dilectio Dei & proximi: benefacere etiam inimicis: obseruare pacem, concordiam, sapientiam, iustitiam, & cæteras virtutes. Aliud est quod est proprium malorum, vt vitia, & eorum opera. Tertium verò est commune tam bonorum quàm malorum: vt quędam media opera, vt orare, ieiunare, indui cilicio, dare Eleemosinam, refrenare luxuriā, & huiusmodi. *Tria genera operū.*

Hæc enim ſecundum intentionem agentis nomen aſſumunt. In benè vtentibus ſunt bona, in male vtentibus mala. Oſtendit ergo dominus quod propter iſta communia, non habetur regnum cœlorum cum dicat: *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum*. Similiter nec omnis qui ieiunat, nec omnis qui dat eleemoſinam, & huiuſmodi. Deinde oſtendit quo opere diſcernantur boni à malis ſubdens: *Sed omnis qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt: ipſe intrabit in regnum cœlorum*. Voluntatem Dei facit, qui verè credit, rectè ſperat, firmè diligit: voluntatem Dei facit, qui quod vult Deus, & vt vult, facit. Voluntatem Dei facit, qui eam, etiam ſuæ

Matt.26. *Marc.14.* & omnibus aliis pręponit, dicens: Non mea domine, ſed tua voluntas fiat. Nos ergo fratres mei, in omnibus quæramus & faciamus voluntatem Dei: diligentes eum toto corde, tota anima, & totis viribus pluſquam nos. Diligamus amicos noſtros in Deo, & inimicos propter deum: non reddentes malum pro malo ſed bonum pro malo: benedictum pro maledicto: ſicut dominus Ieſus fecit & præcepit, quod ipſe nos adimplere concedat, cui eſt honor & gloria per omnia ſecula ſeculorũ Amen.

Dominica nona poſt Trinitatem.

1.Cor.10. N*On ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt, & ca.* Quadripertita eſt lectio iſta fratres mei. Primo enim nos diſſuadet à vitiis exemplo antiquorum: ſecundo demonſtrat caſus antiquorum in figuram & cautelam no-

ſtram ſcriptos eſſe. Tertiò nos monet, ne apprẽ
damur à tentatione. Quartò dicit deum nõ per
miſſurum nos tentari vltra noſtrum poſſe.
Primò igitur nos diſſuadet à quinque viciis, ſci
licet à concupiſcentia mala, ab idololatria, à for
nicatione, à tentatione dei, & à murmuratione.
Porrò à concupiſcentia mala nos dehortatur,
cum dicit. *Non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt.* Ideo autem adiunxit *malorũ:*
quoniam eſt concupiſcentia bona: eſt & concu
piſcentia mala. Niſi enim concupiſcentia bona *Pſal. 118.*
eſſet, non dixiſſet propheta, Concupiuit anima
mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tẽ-
pore. Et niſi concupiſcentia mala eſſet, nõ eam
dominus in lege prohibuiſſet dicens: Non con *Exod. 20.*
cupiſces rem proximi tui. Habet quippè anima
à creatione, vt naturaliter ſit concupiſcibilis, ira
ſcibilis, & rationalis. Proinde neceſſe eſt vt ani-
ma noſtra aliquid concupiſcat, vel deũ vel mun
dum. Non poteſt autem concupiſcere deũ quin
contemnat ſeculum: Nec poteſt concupiſcere
ſeculum, quin contemnat deum. Nos ergo fra-
tres mei, totam noſtram concupiſcentiã verta-
mus à mundo in deũ, à malo in bonum. Vt ſcili
cet deum & omne bonum concupiſcamus, &
mundũ cũ omni malo fugiamus. A cõcupiſcen
tia verò malorũ nos dehortatur exẽplo Iſrahe-
litarũ, cũ ſubdit: *Sicut illi concupierunt.* Illi enim
poſt tranſitũ maris, in deſerto manna faſtidien
tes, carnes & delicias ægiptiacas concupierunt,
& deſiderio in Ægiptũ redierũt. Ideóque plaga
magna à dño percuſſi ſunt. In quo figuratũ eſt

nos quoque, si post baptismum, cœlestique panis alimentum, ad abrenunciatas mundi & diaboli concupiscentias, desiderio redierimus, æterna animaduersione percutiēdos. Ab idololatria nos dehortatur cum subdit: *Neque efficiamini idololatræ*. Idololatra est qui cultū debitū creatori exhibet creaturæ. Sunt autem duæ species idololatrarū: Alij enim sunt idololatrę opinione, vt illi qui opinione attribuūt Soli vel Lunæ, vel alicui creaturę, diuinitatē. Alij sunt idololatrę moribus vt illi qui pręponunt creaturā creatori: quod enim quisque plus diligit, hoc sibi deū cōstituit. Qui ergo ventris ingluuiem deo præponit, ventrem sibi deū constituit. Qui vinum deo præponit, Bacchū sibi deū constituit. Qui venerē deo pręponit, venerē sibi deum cōstituit. Quales hodie (quod sine gemitu dicere nō possum) sunt multi, viciis & peccatis suis potius quam deo seruientes. Qui quanuis ore dicant se credere in deum, tamen operibus & moribus eum abnegant. Vnde Paulus, confitentur inquit, se verbis nosse deum, factis autem negant. Hic etiam ne hoc vel illo modo efficiamur idololatræ, dehortatur nos exemplo Istahelitarum subdens, *Sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est. Sedit populus mãducare & bibere*: subaudis idololatita vitulo sacrificata, *& surrexerunt ludere* id est, psallere vitulo, & ipsum adorare. vnde & præcipiente Moyse gladio puniti sunt. In quo præfiguratum est nos quoque, si vel opinione vel moribus, idololatræ fuerimus, æternaliter puniendos. A fornicatione nos dehortatur,

ſubdit: *Nec fornicemur.* Eſt autẽ fornicatio, omnis cõcubitus, præter nuptialẽ maris & fœminæ cõ mixtionẽ. Huius ſunt multæ ſpecies, vt ſimplex fornicatio innupti cum innupta. Męchia: nupti cum nupta. Adulterium: innupti cum nupta. vel nuptæ cum innupta. Inceſtus: qui fit cũ matre, vel ſorore, vel cognata. Sodomitica libido: maſculorũ adinuicẽ, vel mulierũ adinuicẽ. Innominabile ſiue abhominatio, quæ fit, quãdo vir vel mulier coit cũ bruto animali. Omnes autẽ iſtæ fornicationis ſpecies criminales & damnabiles ſunt: à quibus omnibus nos dehortatur Apoſtolus exemplo Iſrahelitarũ cum ſubdit: *Sic quidam ipſorum fornicati ſunt*, cũ Madianitis: quas cõſilio Balaam miſerat Balach cum cibariis obuiã eis, ad animas ipſorũ decipiendas: & ceciderunt ex ipſis gladio Balach viginti tria milia. In quo figuratum eſt fratres nos quoque, ſi hoc vel illo modo fornicati fuerimus, æternaliter perituros. A tentatione dei nos dehortatur cum ſubdit: *Neque tentemus Chriſtum*. Ille deum tentat, qui dei vel potentiam, vel erga ſe dilectionem experimẽto probat. Naſcitur autẽ talis tentatio vel ex defectu fidei, vel ex gloria vana. Porrò duobus modis tẽtat deũ, cũ ad probandã dei vel potẽtiã, vel erga ſe dilectionẽ, aut ſpõte ſe in pericula pręcipitat, aut miracula ſibi fieri poſtulat. In aperta pericula per vanãgloriã ſe pręcipitauit quidam Eremita, vt legimus in vitis patrum. Cui cum apparuiſſet diabolus in ſpecie boni angeli, & ei perſuaſiſſet eum ita eſſe ſanctũ & deo charum, quod ſi etiam ſe dimitteret in puteum

Species fornicationis

Duobus modis deus tentat.

profundissimũ,nõ lederetur, sed ab angelis cu
stodiretur,precipitauit se in puteũ,& vix sem
uiuus à fratribus extractus est: Et ꝙ peius e
nullaten⁹ potuit ei persuadi, ꝙ diabolicã pass
esset illusionẽ:& ita miserrime mortu⁹ est.Ho
*Matt.*4. etiã modo tẽtauit diabolus dñm,cũ statuens e
supra pinaculũ tẽpli,dixit ei:Si filius dei es,mit
te te deorsum.Cui dñs,qui pulchrè eũ nouerat
dixit scriptũ est, Non tentabis dñm deum tuũ.
Miracula verò sibi fieri ad probandã dei pote
tiã,postulauerũt increduli Iudæi in deserto.vn
de psalmista:Et tentauerũt deũ in cordibus suis,
vt peterẽt escas animabus suis. Et malè loqu
*Psal.*77. sunt de deo,& dixerũt:Nũquid poterit deus
rare nobis mẽsam in deserto? Quia percussi
tram,& fluxerũt aquę,& torrẽtes inũdauer
Nũquid & panẽ poterit dare?Et nõ solũ seme
sed etiã pluries tentauerũt deũ in deserto.Pro
ptereà à serpẽtibus ignitis qui scilicet ardore &
siti perimebãt,perierũt. In quo præfiguratũ e
nos quoque si tentauerimus deũ,inæternũ pe
turos.Non est autẽ fratres mei tẽtare deũ,si fi
delis,ingruẽte periculo,& humano deficiẽte co
silio,se deo totũ in periculo committit:vel si ad
laudẽ dei& vtilitatẽ proximi,quãdo videt opo
tere,à deo fieri miracula poscit. A murmurat
ne nos dehortatur,cũ subdit, *Neque murmura*
ritis.Est autẽ murmuratio nec omnino apert
Murmuratio. nec omnino occulta reprælẽsio,media inter
tractionem & obiurgationẽ:Et est propriè in
rioris suũ superiorem per impatientiã ferre n
volẽtis,nec tamen eũ apertè obiurgare audẽ

Eſt autem hoc vitium maximum, ſeditiones, diſcordias, & lites generans. Porrò probi viri eſt nõ murmurare, ſed potius, ſi reprehẽſibilis eſt, vel ſeorſum arguere, vel aperte obiurgare. Ab hoc autem vitio nos dehortatur exẽplo Iſrahelitarũ: quorũ quidam contra Moyſen & Aaron murmurauerunt de ſacerdotio, & etiam contra deũ de labore itineris per deſertũ: & ideo perierunt ab exterminatore, id eſt, quidã ab incẽdio & alij ab hiatu terræ: & alij ab Angelo percutiente exterminati ſunt à terra viuentiũ. In quo figuratũ eſt nos quoque ſi contra deũ vel contra ſuperiores noſtros murmurauerimus, (vt quidã faciunt) à vita æterna exterminandos.

Sequitur pars ſecunda, in qua oſtendit Apoſtolus caſus antiquorũ in figuram pręceſſiſſe, & ad cautelam noſtram ſcriptos eſſe, cum ſubdit. *Hæc autem in figura cõtingebant illis.* Temporales quippe pœnæ, quibus primi præuaricatores puniebãtur, ſignificabãt æternas pœnas quib⁹ oẽs præuaricatores in inferno puniẽdi ſunt. Primã enim ingluuiẽ & inobedientiã dãnat Deus in primis parẽtibus pœna mortalitatis, vt demonſtret oẽs guloſos & inobediẽtes æterna morte puniẽdos. Primã quoque filiorũ dei cũ filiabus hominũ libidinem dãnat Deus diluuio: ſignificans fornicatores omnes aquis niuium ęternaliter perituros. Primos quoq; Sodomitas igne & ſulphure deus percutit, ſignificans oẽs ſodomitas, æterno ardore & fœtore percutiendos. Primam quoque ad abrenunciata reſpiciẽtem vxorem Lot, lapideo rigore & inſenſibilitate

dānat, significās omnes ad abrenunciatas mūdi concupiscentias respicientes, æterno rigore & excæcatione feriendos: & similiter in aliis. *Scripta autem*, inquit, *sunt hæc ad correctionem nostram* Ruinæ enim priorum scriptæ sunt ad cautelam posteriorū. Stultus quippe est fratres mei, qui præcedentem cadere videt, & nō cauet. *In quos*, inquit, *fines seculorum deuenerunt*. Id est, qui in fine seculorū nati sumus, & ideo si trāsgredimur, magis puniendi sumus. Priorum enim, tam virtutes quàm ruinæ, quā doctrinæ, in nostrū scriptæ sunt erudimētum. Si ergo priores sine lege peccantes: & magnitudinem peccatorum ignorantes, tam grauiter sunt puniti, quanto grauius nos in tēpore gratię & scripturis eruditi, si trāsgredimur, sumus puniendi? *Itaque*, inquit, *qui stare existimat, videat ne cadat*. Ac si apertè dicat, Via huius mundi lubrica est, & multi tam priores, quàm sequentes corruūt. Propterea omnis etiam qui sibi videtur stare, timeat, dum potest cadere.

Sequitur pars tertia, in qua nos monet Apostolus, ne apprehendamur à tentatione, cum dicit, *Tentatio vos non apprehendat nisi humana*. Non autem ait, ne tentemini: quia hominem in hac vita tētari est necesse & vtile. sed ait, *Tētatio vos nō apprehēdat* id est, nō vos superet. Et quia rursus hoc impossibile est, dum in hac vita sumus, adiungit: *nisi humana*. Et humana quidem tentatio est, quæ prouenit ex ignorantia aut ex fragilitate, aut ex necessitate. Et

Ex ignorantia prouenit tentatio, quando aliquis ignoranter peccat: vt quando aliquis putat se dicere verum, & dicit falsum: Et quando putat se benè alij consulere, & tamen non consulit bene, & huiusmodi. Ex fragilitate verò prouenit tentatio, vt quando post nimiam sitim, nimis bibimus, & huiusmodi. Ex necessitate vero tentatio prouenit, quando primis motibus, quos euitare non possumus, tentamur. Dirigitur autē hoc modo tētatio humana: quia ita tentari, est humanum, & pro peccato primi parentis inflictum. Si verò fratres mei, non ex ignorantia, sed ex industria peccamus, aut ex contumacia, aut ex libera voluntate imus post cōcupiscentias nostras, proculdubio non est tentatio humana, sed potius diabolica, & ideo damnabilis.

Sequitur pars quarta, in qua ostendit apostolus deum non permissurum nos tētari vltra posse nostrum, cum subdit, *Fidelis est deus, qui nō patietur vos tentari supra id quod potestis*. Dicitur autem Deus fidelis, id est verax in promissis: quoniam semper præsto est fidelibus suis, sicut ipse promisit dicēs: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationē seculi. Et ideo non patietur inquit, vos tentari supra id quod potestis. Hic apertè illos cōfutat, qui peccata sua excusantes, & Deum accusantes, dicūt: Deus nos dereliquit: & importabili pōdere pręceptorum & tentationum nos opprimit, cum nobis naturam dederit imbecillem, & resistere viciis impotentem. Pro nephas, de infidelitate,

de credulitate, de ignorantia accusatur deus. De infidelitate, quasi derelinquat nos antequã derelinquatur à nobis: De crudelitate, quasi præcepta importabilia nobis dederit, quę facere nõ valeamus: & tentationes nobis venire permittat, quibus resistere non possumus. De ignorantia, quasi ignoret quid humana natura facere aut ferre valeat. Sed fratres mei, deus neminẽ prior deserit, quia fidelis est: nec importabilia nobis imponit, quia pius est: Nec vires quas dedit nobis ignorat: quia omnisciẽs est. *Sed faciet*, inquit, *cum tentatione prouentum*, id est, lucrum, *vt possitis sustinere*. Quasi dicat: Cum tentatione faciet nobis duo: & prouentum proficiendi & potentiã sustinendi. Itaque fratres, tentationes diabolicas omnibus viribus à nobis excludamus: humanas verò quantum possumus refrenemus: perpetratas, lachrimis pœnitentiæ & operibus misericordiæ redimamus: Ad æternam Patriam vbi nulla tentatio est, toto desiderio festinemus. Ad quam peruenire concedat nobis omnipotens & misericors deus: Qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica nona post Pentecosten.

Luca. 16. D*Ixit Iesus Discipulis suis: Quidam homo diues habebat villicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi dißipasset bona ipsius*. Non omnia fratres mei, quæ in hac audiuimus parabola iuxta litteram, ad exempli trahere debemus imitationem. Non enim facienda est in aliquo fraus domino temporali, sed potius iura sua ei sunt reddenda, iuxta apostolum dicentem: Cui honorẽ

honorem: cui tributum tributum: cui vectigal vectigal. Vnde & Dominus in Euangelio, reddite inquit quę sunt Cęsaris Cęsari: & quę sunt Dei, Deo. Vnde & ipse cum esset rex regum & Dominus Dominantium, humilitatis exemplíque causa reddidit Cęsari tributum. Sed à contrariis parabola hæc intelligenda est, vt videlicet si ille qui per fraudis calliditatem de rebus sibi à domino suo cõmissis prouidit, in posterum laudatur: maximè ille qui per veram sapientiam de rebus sibi à Deo commissis, prouidet sibi in aliam vitam, à Deo laudandus est. Illud quoque notãdum est, quod hic dicitur quia filij huius seculi, prudentiones filiis lucis in generatione sua sunt. Quod dupliciter intelligi potest, vel quia prudẽtiores sunt in secularibus mali quàm boni. Quod inde contigit, quoniã in eis curiosiores sunt: vel quia prudẽtiores sunt mali in malo, quàm boni in bono. Sed quare? Cur sunt prudentiores mali in operibus Diaboli, quàm nos in operibus Dei? Cur non plus potest apud nos amor dei, dulcedo celestis prẹmij, securitas puræ conscientiæ, quàm apud malos amor seculi, & lucrum temporale, cum tormẽto conscientiæ malæ? Expergiscamur ergo fratres mei, pigritiam nostram, & erubescamus si viderimus malos vigilantiores: si promptiores, si callidiores, ad faciendum opera diaboli quàm nos ad opera Christi. Mysticè vero in hac parabola quinque proponuntur nobis intelligẽda. Primò, quod rerum nostrarũ non Domini, sed dispensatores sumus: Secundo, quomodo res

Roma. 13.
Matt. 22.

Domini malè dispensamus. Tertiò, quomodo dominus exigit à nobis de rebus suis rationem. Quartò, quantum timor est vtilis ad consilium inuestigādum. Quintò, quomodo de rebus domini Dei nostri nobis amicos possumus comparare. Primò igitur fratres charissimi, ostenditur in hac parabola, quod Deus omnipotens homo factus pro nobis, Diues in omnes qui inuocant eum: habet villicum, omnem hominem scilicet cui bona sua commisit. Commisit quippè homini tria bonorum genera, exteriora, corporalia, spiritualia: horum bonorum non dominum, sed villicum, id est, custodem & dispensatorem eum fecit: vt videlicet secundum voluntatem non suam, sed Domini, ea custodiret & dispensaret. Cui etiam dedit legem & mandata quomodo, & quibus, & quantum, & quando ea deberet erogare ad Domini sui lucrum & honorem. Sed vt secūdo loco in hac parabola demonstratur, homo bona Domini sui dissipat, cum eis iuxta voluntatem Domini sui non vtitur, nec erogat. Bona exteriora dissipat, cum de eis nō pauperibus, non infirmis diuidit, nō dominum honorat, non Ecclesias, non domos pauperum fabricat, non patriæ proficit: sed vel per auariciam ea intacta abscondit, vel per superfluitatem luxuriosè, vanè, & arroganter spargit: & vnde Deo seruire deberet, viciis & diabolo seruit. Vnde per Prophetam Dominus, Dedi enim eis inquit, lanam, & linum, frumētum, vinum & ordeum, argentum & aurum meum, quæ ipsi fecerunt Baalim. Bona corporalia dis-

Bona exteriora quomodo dissipantur.

Osee. 2.

Bona corporalia quo-

ſipat, cum corpus ſuum facit ſeruire fornicationi non Domino: cum lingua, quam dedit & Deus ad benedicendum, abutitur ad maledicendum, mentiendum, periurandum, detrahẽdum. Cum oculis ſibi ad bonum vſum datis à Deo abutitur ad concupiſcendum mulierem, & ad videndum vanitatem: Cum auribus ſibi datis ad audiendum dei verbum, abutitur ad audiẽdum mẽdacia, detractiones, vanitates: Cum naribus abutitur ab odorandum luxurioſos odores, & vnguenta meretricia, non ad odorãdum odorẽ virtutum: Cum manibus abutitur, ad percutiendum de pugno impiè, ad effundendum ſanguinem, ad nocendum, non ad benè agendum: Cũ pedibus abutitur ad currẽdum ad malum, non ad ſequendum viam Domini: Cum guſtu abutitur, ad comeſſandũ, inebriandũ, non ad comedẽdum & bibendum ad ſobrietatem ſpiritus. Bona verò ſpiritualia diſſipat, cum libero arbitrio abutitur ad eligendum mala non bona: ad ſeruiendum mundo non Deo: carni non ſpiritui. Cum intelligentia abutitur ad inueſtigandum quomodo poſſit nocere, non prodeſſe. Cum memoria abutitur, ad reminiſcendum mala, nõ bona. Cum prouidentia abutitur, ad parendum proximo laqueum, nõ auxilium. Omniũ iſtorũ fratres mei, diſſipatio, abuſus, & infamis conſuetudo, diffamat hominem villicum apud deũ dominum ſuum. Vnde dominus vt tertio in parabola demonſtratur, vocat villicum, & ait illi: *Quid hoc audio de te? Redde rationẽ villicationis tuæ.* Bis ponit rationem dominus Deus cum homi-

modo diſſipantur.

Quomodo ſpiritualia bona diſſipãtur

ne vilico suo. Primùm in hoc seculo, postea in iudicio. Sed dissimiliter. Nam hîc ponit cū homine rationem, ad incutiendum ei timorem & emendationem. In iudicio verò ponet cum eo rationem ad inferendum pro meritis pœná. Hic ad excercendum misericordiam, ibi ad excercendum iustitiam. Ponit ergo hic Dominus rationem cum homine villico suo, quem vult corrigere, non perire. Vocat ergo eum & citat ad respondendum, cum ei aliquam infert infirmitatem, interrogátque eum vel interius per diuinam inspirationem: vel exterius per sacerdotem: vel per aliquam correctionem ei dicenté, Frater Dominus vocat te: & exigit à te rationé de omnibus quæ contra eum operatus es. Tibi cito consule, quia iam non poteris villicare. Iá enim per mortem auferetur tibi temporalium dispensatio rerum. His itaque interius inspiratis, vel exterius dictis, commouetur interius villicus homo & timet. Qui timor intus eum hic illucque concutiens, trahit eum ad deliberandū quid facere debeat, vt in parabola quartò significatur, cum subditur: *Ait autem villicus intra se. Quid faciam quia Dominus aufert à me villicationem? fodere, non valeo*: Quia in alia vita non erit tempus merendi, sed recipiendi: non serēdi, sed metēdi: non laborandi, sed quiescendi. *Mendicare*, inquit, *erubesco*. In alia enim vita, mendicans semper patietur pudorem: nec inueniet, adiutorem: sicut in alia Euangelij parabola demóstratur, cum fatuę à prudentibus oleum petunt, *Prou.20.* nec accipiūt. Vnde & Salomon, propter frigus

pigér arare noluit: mẽdicabit ergo æſtate & nõ dabitur ei. *Scio quid faciam*. Penſate fratres, penſate quàm ſit vtilis timor. Nunquam enim villicus iſte de ſalute ſua cogitaſſet, niſi eum timor interius concuſſiſſet. Sed timore eum interius perurgente, deliberat, quærit, & inuenit conſilium: iuxta illud Prophetæ, A timore tuo domine, concepimus, parturiuimus & peperimus ſpiritum ſalutis. Concepimus bene cogitando, parturiuimus laborando, peperimus benè faciendo. *Eſaie.26.*

Sequitur quintò quomodo de rebus Domini ſui poſſit ſibi villicus amicos præparare. Vnde & ait, *Scio quid faciam, vt cum amotus fuero à vilicatione, recipiant me in domos ſuas*. Cõuocatis igitur ſingulis debitoribus domini ſui dicebat primo. *Quantum debes Domino meo? Centum inquit choros tritici. Vade accipe cautionem tuam, & ſedens ſcribe octoginta, &c.* Cum omnia quæ habemus fratres mei, non noſtra ſed domini noſtri ſint: cum accommodamus, res domini noſtri accõmodamus: Et qui nobis debẽt, Domino debẽt. Villicus ergo de bonis domini ſui amicos ſibi præparat, cum pauperibus Chriſti compatitur, & alij debita vel ex parte, vel ex toto relaxat: alij ſupererogat, alium orando, alium corrigendo, alium inſtruendo iuuat: alium verbo, alium cõſilio, alium patrocinio, alium rebus ſuſtentat: communicans aliis carnalia, vt eorum ſpiritualia metere poſsit. Quod vero dominus concludẽs parabolam ait, *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, non ita eſt intelligẽdum, quod de

diuitiis iniustè acquisitis Eleemosinam facere

Eccle.34. possit:presertim cũ scriptum sit, Qui offert sacrificium de rapina pauperum, quasi qui immolat filium in conspectu patris sui. Sed intelligẽdum est de diuitiis iniquitatis, id est retentis inique: quia multos iniquos, superbos & vanos efficiunt. Illud vero fratres semper memoriæ cõmendãdum est, quod dominus subiunxit, *Cum defeceritis*, per mortem temporalem: scilicet, cũ defeceritis de meritis vestris, *recipiant vos in æterna tabernacula*. Non ait, propter eos recipiamini, sed ipsi recipiãt vos. Ecce fratres, quanta est dignitas pauperum Christi: qui iudices & ianitores regni cœlorum esse merentur, vt quos voluerint recipiant, vel excludant. Itaque fratres mei, pauperes christi veneremur, foueamus, & diligamus, & omnibus contemptis, & ipsi pauperes Christi esse studeamus, vt ab ipsis, & cum ipsis mereamur in æterna tabernacula recipi. Per dominum nostrum Iesum christũ. Amen.

Dominica decima post Trinitatem.

1.Cor.12. F*Ratres, scitis quod cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes, &c.* Hec loquitur fratres charissimi, Apostolus ad Corinthios, qui nunc ab eo conuersi, gentiles extiterant, & simulachra muta adorauerant. Facit ergo tria: primum ostẽdit idolatriam & blasphemiam à spiritibus malignis induci. Secundo dicit veram fidei confessionem, à spiritu sancto esse: Tertiò enumerat diuersa dona Dei, quæ omnia asserit ab eodem spiritu sancto dari. Ostendens igitur primum homines duci à malignis

spiritibus

ſpiritib⁹ malignis ad idololatriã & blaſphemiã ait, *Fratres, ſcitis cũ gentes eſſetis, eratis euntes ad ſimulachra muta prout ducebamini*: à ſpiritibus malignis. Dicuntur autem fratres mei, gentes à ge, quod eſt terra, ſiue à gignendo: quia ſcilicet nõ purgati per aliquod ſacramentum, nec eruditi per legem tales manent quales geniti ſunt. Immundi geniti ſunt: & immundi manent. Filij iræ nati ſunt, & filij iræ manent. Nihil cœleſte, nihil ſpirituale, ſed ſolam terrã de qua nati ſunt ſapientes. Qui ſine contradictione permittunt ſe duci à ſpiritibus malignis ad diuerſos errores: vt ſcilicet relicto vno vero creatore, adorent nõ ſolum vnius generis, ſed etiam diuerſorum generum ſimulachra: vt imagines hominum, quadrupedum, & ſerpentium, quæ omnia ſunt muta. Quoniam iuxta Pſalmiſtam: Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum. Os habent & non loquentur, oculos habent & non videbunt: Manus habent & non palpabunt, pedes habent & non ambulabunt, non clamabunt in gutture ſuo. Similes illi fiãt qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis. Quod quidem verum eſt: quoniam qui idola facit, aut qui eis deitatem attribuit, ille vtique ſimilis fit ipſis ſimulachris: quoniam os habet tanquam homo, nec tamen rationatur: oculos habet tanquam homo, nec tamen vt homo veritatem contemplatur: aures habet vt homo, nec tamen vt homo veritatem intelligit. Quorum (quod ſine gemitu dicere non poſſum) ſunt hodie ſimiles quidam falſi Chriſtiani, qui quam-

Pſal. 113.

uis ore fateantur vnum ſolum creatorem, tam à ſpiritibus malignis ita decipiuntur & trahuntur, quod moribus & operibus non ſolum ſimulacra, ſed etiam (quod eſt maius) ſuauia colūt & venerantur. Iſte enim à ſpiritu luxuriæ ducitur, vt venerem colat. Ille à ſpiritu ebrietatis, ducitur, vt bacchum colat. Ille à ſpiritu mammonę ducitur, vt pecuniam colat. Qui omnes tanto magis damnandi ſunt, quanto contra cōſcientiam ſuam, creaturam creatori prępomunt. Qui & ſi non ore, tamen opere Chriſtum abnegant. Quod vtique non fit in ſpiritu Dei, ſed potius in ſpiritu maligno. Vnde & ſubditur, *Ideo autem vobis facio, quod nemo in ſpiritu dei loquens dicit anathema Ieſu.* Idololatria enim, apoſtaſia, & blaſphemia, cæteráque vicia, à ſpiritibus malignis introducta ſunt. Dico ergo ego cum Apoſtolo, illis qui blaſphemant, qui peierant, vel deierant, nomen Ieſu, quod nemo in ſpiritu dei loquēs, blaſphemat, vel peierat, vel periurat nomen Ieſu, ſed potius in maligno ſpiritu loquēs.

Idolatria.

Sequitur pars ſecunda, in qua dicit Apoſtolus veram confeſſionem à ſpiritu ſancto eſſe, cum ſubdit, *Et nemo poteſt dicere dominus Ieſus, niſi in ſpiritu ſancto*. Hoc loquens Apoſtolus non eſt contrarius Domino dicenti in Euangelio: Non omnis qui dicit Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum. Quoniam dicere poſuit hic pro confiteri. Ille autē verè cōfitetur, qui quod habet in corde, ore, & opere confitetur. Quæ confeſſio nullatenus haberi poteſt, niſi à ſpiritu ſancto. Nec enim benè cogitare, nec benè l-

Matt. 7.

qui,nec benè operari ex nobis possumus,nisi à spiritu sancto præueniamur,qui operatur in no bis & velle & perficere. In quo illi damnantur, qui vel de ingenio, vel de eloquentia,vel de viribus suis gloriãtur dicentes: labia nostra à nobis sunt. Quis noster dominus est?& manus nostra excelsa,& non Dominus,fecit hæc omnia Cum Dominus in euangelio dicat, Sine me nihil potestis facere. *Philip.2.* *Psal.11.* *Ioan.15.*

Sequitur pars tertia, in qua Apostolus enumerat donorum diuersitatem, ostendens ea à spiritu sancto dari. Primum ergo donorum Dei tria genera ponit, scilicet, gratias, ministrationes,& operationes: ostendens vnumquodque istorum in species plures subdiuidi,cum subdit, *Diuisiones gratiarum sunt.* Cum autem omne donum Dei gratia sit,quia gratis datur: tamen antonomatice hîc gratiæ virtutes appellantur, eo quod habentem gratum faciunt & gratiosum. Quales sunt fides, spes, charitas, sapientia, iustitia, fortitudo, temperantia, cæteræque virtutes,quæ homines amantes & amabiles Deo & hominibus reddunt. Hæ autẽ tantæ in se sanctitatis & honestatis sunt, quod non solum dona spiritussancti, sed etiam spiritussanctus nuncupantur ab Esaia dicente, Et descendet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cõsilij: &c. Et à Ioãne: hi, inquit, sunt septem spiritus Dei missi in omnem terrã: id est septem dona spiritus sancti. Diuersa enim sunt dona, sed vnus est dator. Vnde & hic cum dixisset, diuisiones gratiarum sunt, subdit, *Vnus* *Esaia.11.*

autem spiritus. Hæc enim dona ita comitãtur spiritum sanctum inseparabiliter, quod nemo potest habere hæc dona, quin habeat spiritum sanctum: nec habere spiritũ sanctum, quin habeat hæc dona, Hęc ergo dona frarres mei, omni studio & vigilantia acquirere satagamus, per quæ spiritum sanctum mereamur in nobis perpetuũ habitatoré retinere. Deindè secundũ genus donorũ ponit cũ subdit, *Et diuisiones ministrationum sunt: vnus autẽ dominus*. Plures enim species administrationũ sunt in Ecclesia vni domino seruiẽtes: vt officiũ prædicandi, officium sacerdotij, & huiusmodi. Quę si cum supradictis virtutibus habeantur, magni meriti & vtilitatis sunt in Ecclesia Dei. Alias non solum non prosunt, imò & nocent. Quod est contra quosdam nostri ordinis, qui magis affectant prædicationis vel sacerdotij officium, quam meritum. Magis appetũt ab hominibus honorari q̃ honorabiles esse, De quibus dominus in Euãgelio, dicunt & non faciunt. Amant enim primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in sinagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi. *Matt. 23.* Deinde tertium genus donorum supponit, dicens. *Et diuisiones operationum sunt: vnus autẽ deus qui operatur omnia in omnibus*. Plures quippè operationũ species dantur àdeo hominibus, vt operationes miraculorum, operationes laborũ necessariorũ, operationes eleemosinarum, & huiusmodi. Sed cum, quæcumque dantur à spiritu sancto, dantur à Patre: dantur & a filio. Quare apostolus ita hic distinxit, vt loquens de gra-

tiis,diceret vnus ſpiritus : loquens de miniſtrationibus,diceret vnus Dominus:& loquens de operationibus,diceret vnus Deus? Vt ſignificaret nobis quia gratiæ non niſi per amorem Dei (qui ſpiritus ſanctus eſt)obtinentur:& quia miniſtrationes à domino ſunt & ei exhibentur:& quia Deus auctor per nos operationes operatur. Vnde & hic dicens , vnus Deus , adiunxit, *Qui operatur omnia in omnibus* , diſtribuens videlicet ſingula in ſingulis. Ad quid autē deus dona ſua nobis tribuat,oſtēdit cum ſubdit.*Vnicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatē*. Vocat autē donū ſpiritusſancti,manifeſtationē ſpiritus:eo ꝙ per donū ſpiritus ſancti, ipſe ſpiritus ſanct⁹ in nobis eſſe manifeſtatur. Huiuſmodi vero dona dātur ad vtilitatem nobis,tam noſtri, quàm aliorum. Qui verò dona Dei inutiliter recipiunt,& inde nec ſibi,nec alijs proſunt, damnantur:& talento inutiliter abſconſo iuſtè priuantur. Deinde de tribus donorum generibus exempla ſubdit,dicens,*alij enim per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ* . quæ eſt de cœleſtibus: *alij ſermo ſcientiæ*: quæ eſt de terrenis rectè diſpenſandis:alij fides,in eodem ſpiritu. Sapiētia quippè,ſcientia,& fides,ſi cum charitate habeātur, virtutum gratiæ ſunt. Sermones verò ſapientiæ ſciētiæ,& fidei,& docere, miniſtrationes ſunt. alij gratia ſanitatum,infirmis conferendarum: quæ vtique miniſtratio eſt . Deinde ponit exēplum de operibus ſubdens *alij operatio virtutum* id eſt miraculorum : vel bona opera virtutum, *alij Prophetia*, id eſt , occultorum reuelatio , *alij*

discretio spiritum: vt scilicet sciat discernere quis spiritus sit ex Deo, & quis ex diabolo, *alij genera linguarum*: vt scilicet loquatur variis linguis. *alij interpretatio sermonum*, obscurorum. *Hæc autem* & similia, *omnia operatur vnus atque idem spiritus*. Ac si apertè dicat: non est verum quod opinabamini: quando ad adorandũ simulacra muta ducebamini: videlicet quod secundum diuinitatem donorum, sit diuersitas deorum, vt scilicet minerua det sapiẽtiam: Pean medicinam: Mercurius eloquentiam: Mars virtutem: & huiusmodi. Sed potius vnus atque idem spiritus sanctus hæc omnia operatur diuidens singulis, nó omnia tribuẽs vni, ne superbiret, nec alicui nulla, ne desperaret: sed potius singula singulis: vt scilicet nullus alium contemneret: sed vnusquisque alio indigẽs ei quoque subuenire disceret. *Diuidens*, inquit, *singula prout vult*: & quibus vult: & quantum vult: non meritis nostris astrictus, nec aliqua necessitate coactus, sed sola sua libera & gratuita voluntate ductus. Nos ergo fratres mei, quia dona spiritus sancti gratis accepimus: gratis ea non habentibus communicemus. Qui habet sapientiam: insipiẽtes erudiat: Qui habet substentiam temporalem, indigentes sustineat. Qui habeat potentiam, imbecilles defendat. Qui habet eloquẽtiam, pupillis & viduis se aduocatum exhibeat. Qui habet gratiam orandi: pro peccatoribus exoret: quatinus vnusquisque de commissa sibi gratia, tam sibi quàm aliis, profectum acquirens, æternã mereatur accipere retributionem. Amen.

Dominica decima post Trinitatem.

CVm appropinquaret Iesus Hierusalem, videns civitatem fleuit super illam dicẽs: Quia si cognouisses & tu. Prȩlibaras fratres charissimi, expositurι lectioné, primũ ea quæ ad litterã: deinde ea quæ ac mysticum sensum pertinent, videamus Porrò iuxta literam, dominus in hac lectione demonstrat quatuor res se habere, veram scilicet humanitatem, veram diuinitatem, veram iustitiam, & veram charitatem. Veram humanitatem se habere ostendit, cum tanquam verus homo plorat. Flere enim humanitatis est. Sed quid est fratres mei, ꝙ nunquam dominus legitur risisse: sed legitur plorasse: nisi quia omnis risus ex vanitate est: & fletus nobis vtilis est? de risu quippè Salomon ait, In ore stulti semper risus. Et alibi. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Et dominus in Euangelio. Ve vobis qui ridetis, quia plorabitis. Fletus qui prouenit non ex damno temporaliũ, sed ex desiderio cœlestis patriæ: vel ex compunctione peccatorum: vel ex pietate alienȩ miseriȩ, nobis fratres perutilis est. Vnde Salomon, Melius est inquit, ire ad domũ luctus, quàm ad domum conuiuij. Et Dominus: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. *Cum ergo appropinquaret Iesus*, per compassionem, *Hierusalem videns*, id est prȩuidens mala euentura ciuitati, fleuit super illam. Fleuit autem ob tres causas: vt se veram habere carnem demonstraret, vt se veram habere pietatis compassionem aperiret: vt nobis exemplum similiter flẽ-

Lucæ. 19.
Proue. 14.
Lucæ. 6,
Fletus qualis bonus.
Ecclesi. 7.
Matth. 5.

di proponeret. Et si ipse, qui nihil in se flen-dum habet, propter aliena peccata fleuit, quid debemus facere nos peccatores, qui in nobis multa flenda habemus? Et si ipse qui Deus erat sic humanæ miseriæ compatitur, quomodo nos homines alijs hominibus, fratres contra-tribus, compati & misereri debemus? Itaque fratres, ploremus peccata nostra, ploremus e-tiam exemplo Domini, aliena. Non faciamus, vt quidam faciunt, qui peccantes irrident, & de alieno casu subsannant, similes Pharisæis qui in peccatores mouentur, non per compas-sionem, sed per derisum vel indignationem, sed nunquam peccatorum veniam merentur, qui alienis nunquam compatiuntur. Imitemur po-tius Pręabum philosophum, qui vt legitur in vitis Patrum, cum videret theatralem mulie-rem, fleuit. Et cum quæreretur quare fleret, ait: Duæ res me flere cogunt: vna huius peccatricis perditio, altera quia non tantum cupio place-re Deo quantum hæc Populo. Veram diuinita-tem se habere demonstrat, dum futura tanquā pręsentia videt & narrat. *Quia*, inquit, *si cognouis-ses, & tu*: id est si mala tibi imminentia cogno-uisses, tu quoque fleuisses. *Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi.* ac si dicat: Nunc qui-dem habes tempus tuum, & pacem tuam: nunc gaudes & delectaris tēpore prosperitatis & pacis tuæ: nunc autē abscōdita sunt ab oculis tuis, mala scilicet tibi vētura. Quæ subiungit: *Quia circundabunt te inimici tui vallo: & circunda-bunt te vndique: & ad terram prosternent te: & fi-*

lios tuos qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem. Hæc omnia fratres mei, quæ dominus prædixit, impleta sunt per Romanos principes Titum & Vespasianum, quadragesimo anno à passione domini, & in eadem solénitate, in qua dominum crucifixerant, subuersa est ciuitas: & de ipsis occisi, tum ferro, tunc fame, decies centum milia. Cæteri per nationes captiuati & venditi, triginta vno denario, qui Christum triginta argenteis vendiderant. Hanc autem subuersionem testatur ipse situs ciuitatis continentis in se nũc caluariæ locum, qui prius extra portam erat. Quare autem hæc mala euenerunt eis, ostẽdit dominus, cum subdit: *Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Ideo enim hæc mala eis erant euentura, quia Christum visitatorem suum & redemptorem cognoscere noluerunt. Vnde Propheta, Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur, hirũdo, & ciconia tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium dei. Hanc autem excęcationem venisse super populũ illum ex peccato suorum sacerdotum, dominus ostẽdit, cum subdit. *Ierem. 8.* *Et ingressus templum, cœpit eiicere vendentes & emẽtes in illo.* In quo fratres mei, veram se habere de monstrat iustitiam dominus. Veram enim iustitiam non haberet, si peccantes nunquam puniret. Itaque dominus nunc miseretur, nunc punit: vt nos instruat habere pariter pietatem cũ iustitia, & iustitiam cum pietate. Vt scilicet ita simus pij in naturam hominum, vt tamen non parcamus peccatis eorum. Eiecit ergo dominus

Iustitia dei peccatores punit.

vendentes & ementes de templo dicens: *Scriptũ est, quia domus mea, dom⁹ orationis vocabitur.* Quasi
Esaiæ 56. diceret, domus mea statuta est ad orandum, nõ ad vendendum, vel emendum, vel aliud seculare negotium agendum. Hoc apertè contra illos est, qui ecclesiã dei cellariũ faciũt, in ea granaria & dolia ponentes: Vel eam faciunt forum, in ea tabernas rerum venalium, vel causas exercentes: vel eam faciunt refectorium, in ea comedentes & bibẽtes, cum ecclesia sit locus spiritualis refectionis, non corporalis. Hoc itaque, fratres mei, deuitantes, nihil faciamus vel dicamus in oratorio, nisi quod ad orationem pertinet: vnde & nomen accepit. *Vos autem,* inquit, *fecistis illam speluncam latronum.* Sacerdotes qui ob cupiditatem, forum in templo fieri permittebant, latrones erant, dum sub prætextu religionis latenter cupiditatem exercebant. Venditores etiam & emptores latrones erant, dum alter alterum in negociatione latenter circumueniebat: negotiatio quippè vel vix vel nunquam exercetur sine fraude. Vnde Apostolus prohibet ne quis
2. Thess. 4 supergrediatur vel circumueniat in negotio fratrem suum, quoniam Deus vindex est talium. Veram se demonstrat Dominus habere charitatem, dum nec indignis gratiam subtrahit prædicationis. Vnde & subditur, *Et erat quotidie docens in templo.* Quos enim obiurgauerat, & extra ecclesiam pepulerat, per iustitiæ rigorem: hos reuocare ad salutem quærit per prædicationem dans exemplum doctoribus sanctæ ecclesiæ, vt quanuis excommunicent & obiurgant pecca-

tores.tamē interi⁹ semper eos diligāt, & omnibus modis eos ad ecclesiam reuocare festinent. Quod autē semel dominus historialiter fecit, spiritualiter quotidie facere non desistit. Per electos quippe suos qui spiritualibus oculis prævident futuram malorum reprobationem, plangit eos qui nesciunt cur plangantur: qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Qui si dānationem suam præuiderent, ipsi quoque flerent, & seipsos cum electis plangerent: qui hîc habent diem suam, quia hic in bonis ducunt dies suos. Hic etiam habent pacem suam, quia prosperantur in via sua mala, sed ventura supplicia absconduntur ab oculis eorum. Quia dum nolūt mala præuidere, quæ lætitiam perturbent temporalem, quasi clausis oculis ad mortem festinant, quia venient dies, quando animas de corporibus exeuntes, dæmones inimici, circundabunt vallo, perpetrata scilicet mala opponētes, & vndique circundabunt, & coangustabunt: quia non solum operis, sed etiam locutionis & cogitationis iniquitates ante oculos eorū replicabunt: & ad terram prosternent, cum caro in puluerem redigetur. Filij etiam eorum prosternentur, cum in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quæ cogitationes etiam per lapides significantur, cum subditur, *& non relinquent in te lapidem super lapidem.* Peruersa enim anima cū peruersæ cogitationi peruersiorem adiicit, quasi lapidem super lapidem ponit. Et cum peruersa anima ad damnationem rapitur, talis cogitationum constructio dissipa-

tur: & hoc ideo, quia non cognouit tempus [illegible]tationis suæ. Peruersam enim animam deus [illegible]sitat, aliquando flagello, aliquando mira[illegible] semper autem præcepto. Sed quia nec per [illegible] resipiscit, in extremo tradetur inimicis, [illegible] quibus æternaliter cruciabitur. Si autem qu[illegible]bet anima secularis sic punietur, quanto ma[illegible] ecclesiastica persona, quæ non solum se, sed [illegible] alias male viuendo perimit? Et hoc est quod [illegible]quitur, quod ingressus Iesus in templo cœpi[illegible]cere vendentes & emẽtes in illo. In templo [illegible]dit vel emit, qui ecclesiasticas administratio[illegible] quæ solo deo debẽt dari, pro precio prebet [illegible] accipit. In templo vendit, qui iustitiam pro [illegible]nere facit. Emit in templo, qui ne faciat [illegible] debet, dato præcio à iudicibus emit. In tem[illegible] vẽdit, qui bona, quæ pro solo deo facere de[illegible] pro humana laude vendit. In templo emit, q[illegible] ab adulatoribus, vt bonus dicatur, muner[illegible] emit. Quibus omnibus dicitur, fecistis domu[illegible] meam speluncam latronum. Quoniam dũ pe[illegible]uersi locum tenent religionis, ibi per malicia[illegible] occidunt, vbi per orationem viuificare debu[illegible]runt. Sed quia contra omnem peruersitatẽ d[illegible]minus per scripturas indesinẽter instruit, rec[illegible] subditur. *Et erat docens quotidie in templo.* Itaque fratres mei, nos qui quotidie peccamus, pecca[illegible]torum ventura supplicia, ante oculos nostro[illegible] semper habeamus. Scriptũ est enim, In die b[illegible]norum non immemor sis malorum. Et ali[illegible] Beatus vir qui semper est pauidus. Cogitem[illegible] ergo demones in exitu animæ nostræ nos [illegible]

Vendunt in templo qui.

Qui emũt in templo.

Eccle. 11.

Prou. 28.

cundaturos, & à nobis omnia peccata nostra requisituros. Si enim ad Christum venit diabolus (ipso dicente) quia venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. si ergo ad eũ venit, in quo nihil habuit, quantomagis ad nos veniet, in quibus multa habet. Itaque fratres, dulcedo huius vitæ nobis amarescat: peccata quæ diabolus in nobis cognoscit, fletus pœnitentiæ diluat: ieiunia, eleemosinæ, orationes, & cætera bona, perpetrata mala redimant: vt quanto nunc magis sumus de anima nostra formidolosi, tanto in exitu animæ nostræ valeamus magis esse securi: largiente domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen. *Ioan. 12.*

Dominica vndecima post Trinitatem.

Notum vobis facio euangelium quod prædicaui vobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod & saluemini. Tripertita est hæc lectio fratres mei. Primò enim prædicationem suam Apostolus commendat. Secundò Christi passionem, sepulturam, & resurrectionem affirmat: tertio se humiliat. Primum igitur prædicationem suam commendans, ait: *Notum vobis facio Euangelium quod prædicaui vobis*. Ac si apertè dicat, non sicut error & inconstantia pseudo prædicatorum solet, nũc quædam, modo alia vobis prædico: sed illud idẽ quod vobis *1. Cor. 15.*

prædicaui,nūc etiā vobis notū facio,id est illud ꝙ vobis prædicaui,præsens voce, moribus,& virtutibus,cū sim absens,notū vobis facio scripto. Adeò quippè erat sollicitus Apostolus in eruditione gentium,quod non solum præsentes voce,moribus & virtutibus cōfirmabat,sed etiā absentes & nascituros scripto instruebat. In quo mea,meíque consimilium prædicatorū confunditur negligentia, qui nec absentes scriptis, nec etiam præsentes verbis informamus, talentum prædicationis nobis commissum occultantes. Qui & si quandoque aliquid boni verbis prædicamus, illud moribus & operibus destruimus.Commendat igitur Apostolus prædicationem suam corinthiis, quibus scribit,persuadens eis multis modis vt in ea perseuerent. Primò comine eam commendat,cum eam vocat Euangelium,quod interpretatur bonū nuncium,de fide scilicet & moribus in vitam æternam. Et quod nuncium fratres mei, potest esse melius,quàm illud quod per fidei veritatem,& morum honestatē ducit nos in vitam ęternam? Deīde auctoritate sui Apostolatus, *qui à deo ad prædicandum missus erat*,commendat prędicationem suam,cum dicit,*quod prædicaui vobis*. Susceptione etiam ipsorum Corinthiorum,(qui relictis erroribus veritatem susceperant)commendat eam cum subdit,*Quam & accepistis*. Quasi diceret,turpe esset vobis cognita veritate apostatare. Virtute eam commēdat,cum subdit, *in qua & statis*,viriliter in virtutibus,qui antea per vitia diffluebatis. Vtilitate eam commendat cum

Euāgeliū.

ſubdit: *Per quod & ſaluemini*, qui antea æternæ damnationi deputati eratis. Et quid fratres mei quid magis audire, quid magis retinere, quid magis diligere debemus, q̃ nuntiũ illud, quod à deo per Apoſtolos eſt nobis miſsũ, & quod ſuſceptum non debet mutari, & quod facit nos in virtute ſtare, & ad æternam nos ducit ſaluationem? Itaque fratres ſemper auribus Euangelium captemus: corde teneamus: operibus exerceamus: verbis prædicemus. Certa quippè eſt damnatio eorum, qui relicto Euangelio, fabulas & vanitates legunt & diligunt. *Qua ratione*, inquit, *prædicauerim, vobis, ſi retinetis, niſi frustra credidiſtis* Alia fratres mei; eſt ratio naturæ, alia ratio fidei. Ratio quippè naturę eſt, quod ſi mulier concepit, cum viro concubuit. Si Deus eſt, mori non poteſt: Si homo eſt, gradiri ſuper aquas nõ poteſt, & huiuſmodi. Ratio vero fidei eſt, quod ille qui eſt auctor naturæ, non ſubiacet naturæ, ſed potius contra rationes & curſus naturæ agere poteſt: videlicet vt virgo pariat; æternus fiat temporalis: immortalis moriatur, & ſuper aquas ab homine ambuletur, & huiuſmodi. De hac igitur ratione intelligit hic Apoſtolus, cũ ait, *qua ratione prædicauerim vobis ſi retinetis: niſi fruſtra credidiſtis*. Fruſtra credidit, qui primo credidit, & poſtea vel dubitat, vel nõ credit. Fruſtra credidit, qui male viuendo fidei contradicit: fruſtra credidit, qui vel negat vel tacet, quando neceſſarium eſt confiteri.

Ratio naturæ.

Ratio fidei.

Fruſtra credere

Sequitur pars ſecũda, in qua Apoſtolus Chriſti paſſionem, ſepulturam, & reſurrectionẽ con

firmat: Primò testimonio scripturarum, deinde testimonio Apostolorum & suo. Testimonio autem scripturarũ eas confirmat cum dicit: *Ego enim in primis tradidi vobis quod & accepi*, non ab homine. vnde ipse alibi, Ego inquit, non ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationẽ Iesu Christi: *quoniã Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit secundum scripturas*. Porrò passio, sepultura, & resurrectio Christi, significatæ sunt in scripturis, non solum verbis, sed etiam factis. Et verbis quidem significatæ sunt: quoniã de passione eius prædixit Esaias dicens: *Esaia. 53.* Sicut ouis ad occisionem ductus est. Item illud, Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. De *Ibidem.* sepultura prędixit idem in persona Patris, Propter scelus, inquit, populi mei, percussi eum: & dabit impios pro sepultura, & diuitẽ pro morte sua. De resurrectione quoque eius prædixit *Osee, 2.* Oseas: Viuificabit nos inquit post duos dies, & *Psal. 56.* die tertia suscitabit nos. Et Psalmista in persona ipsi⁹ Christi: Exurge, inquit, gloria mea, exurge psalterium & cithara, exurge diluculo. Factis quoque præfigurate sunt: proiectio enim Ionæ in mare, Christi passionem: susceptio eiusdem in vẽtre Ceti, Christi sepulturam: redditio eius viui in littus, Christi resurrectionẽ, apertè præfigurauit. Porrò fratres mei, Christi passio pro peccatis nostris, sepultura & resurrectio, non tantum à peccatis nostris nos redemerunt, sed etiam eius amorem nobis ingesserũt, & exem-

plum nobis prebuerunt: & à peccatis quidem nostris nos redemerunt: quoniam nec originalia, nec actualia, nobis imputantur ad pœnam, si crucifixi fidem & sacraméta tenemus. Nobis quoque amorem christi ingerunt, quia in hoc quod christus mori, sepeliri, & resurgere voluit pro nobis: quantũ nos diligeret nobis demonstrauit, & nos ad se reamandum arctius inuitauit. Si enim tantus & talis Dominus tot & tanta fecit pro nobis seruis, quid nos facere pro eo debemus? Exemplum etiam nobis prebuerunt: quoniam christus passus est pro nobis sexta feria: sabbato quieuit in sepulchro: octauo die resurrexit: vt nos quoque per sex dies huius seculi pro eo laborare & pati debere demõstraret: & ita ab hoc seculo transeuntes, in sabbato, id est, in septima ætate, secundũ corpus in sepulchris; & secundũ animã in paradiso requiẽ habituros: & in octaua, id est, in generali resurrectione, in ęterna glorificatione resurrecturos. Deindè testimonio apostolorũ christi confirmat resurrectionẽ, cũ subdit: *Et quia visus est Cephæ*, id est, Petro ipsa die resurrectionis. Vnde lucas: Surrexit dñs verè, & apparuit simoni: *Et post hoc vndecim*, *Luca.24.* ianuis clausis, vt Ioãnes & lucas ostẽdunt. *Deindè plusquã quingentis fratribus simul, ex quibus quidam manent vsque adhuc, quidam autẽ dormierũt. Deinde visus est Iacobo: deinde Apostolis omnibus.* Has duas apparitiones in textu quatuor Euangeliorũ non inuenimus. Vnde aduertimus dominũ pluries apparuisse quàm à quatuor Euangelistis describatur. Tradit autem beatus Hie-

ronimus quod Euangelium Nazarenorum describit Iacobum fratrem domini ſe deuouiſſe non commeſturum, vſque dum videret Dominum reſurrexiſſe. Vnde& ei ipſa die reſurrectionis Dominus apparens ait: Pone menſam & comede, quonia filius hominis à mortuis resurrexit. Deíndè, inquit, viſus eſt apoſtolis omnibus in Galilęa, ſcilicet & inmonte olíueti in die Aſcenſionis. Eandem verò reſurrectionem ſuo confirmans Apoſtolus teſtimonio, ſubdit: *Nouiſsimè autē viſus eſt & mihi*, ſcilicet in via, quando ibam Damaſcum. Eſt autem pars tertia, in qua Apoſtolus ſe humiliat in quatuor, videlicet in coacta conuerſione: in extenuitate, in indignitate, in nulla de ſe pręſumptione. Per coactam conuerſionem ſe humiliat, cum dicit: *Nouiſsime tanquam abortiuo & mihi*. Dicitur autem abortiuum quando ante tempus natiuitatis imperfectum de vtero extrahitur, de cuius vita deſperatur. Talis erat apoſtolus, qui tempore creationis cæterorum apoſtolorum, creatus apoſtolus nō eſt ad prædicationem Chriſti, ſed quaſi violenti manu de vtero ſinagogæ extractus & conuerſus eſt. De cuius ſalute deſperatum erat, niſi gratia dei ſubueniſſet. Et quidē fratres mei, ſpōtanea conuerſio dignior eſt quàm coacta: Et tamen ex coacta conuerſione, multi viri perfectî claruerunt. Per extenuitatem ſe humiliat, cum ſubdit: *Ego enim ſum minimus Apoſtolorum*, hoc eſt vocatione ſum extremus: qui ſcilicet cum cæteris Apoſtolis non interfui familiari conſortio & colloquio Chriſti: ſed poſtea eis fui adie-

ctus. Per indignitatem se humiliat, cum subdit: *Qui non sum dignus vocari Apostolus*. Et quare? *Quia persequutus sum Ecclesiam Dei*. Ecce fratres mei, Paulus vas electionis & doctor gentium, qui plus omnibus laborauit, non considerat ad magna merita sua, quæ in lucro infinitarum animarum, & in scriptione Euangelicæ doctrinæ, & in multis laboribus & passionibus acquisierat, sed ad peccatum quod fecerat, & ad aliorum Apostolorum merita semper oculos tenebat, vt ita semper sibi humilis esset, & alios sibi præponeret. Quem, nos pro viribus nostris imitantes fratres charissimi, nunquam ad bonum, si quod habemus, in nobis aspiciamus: sed semper peccata nostra & aliorum bona ante oculos nostros ponamus, vt ita semper nos humiliemus, & alios nobis præponamus. In nulla de se præsumpsione se humiliat, cum subdit, *Gratia Dei sum id quod sum*. Ac si dicat, ex me fui malus: ex me autem vel ex meritis meis, nec bonus sum, nec esse possum, sed ex sola Dei gratia, ex qua etiam habeo quod sum, scilicet quod gratia eius in me vacua non fuit. In eo est vacua Dei gratia, qui vel Deo ingratus existit, vel talentum abscondit, vel non perseuerat: & talis non fuit Apostolus. Ingratus enim non fuit, qui dixit: Gratia Dei sum id quod sum. Talentum enim non abscondit, qui viuus & mortuus semper prædicauit. Perseuerauit, qui nec morte, nec vita, à charitate dei separari potuit. Nos ergo fratres, exem-

In quo dei gratia vacua.

1.*Cor.* 15.

plo Apostoli instructi: nihil nobis ascribamus, nunquam de meritis nostris confidamus: quicquid boni habemus, Dei gratiæ attribuamus: Deo auctori semper gratias agamus: talentum nobis commissum, ad vtilitatem aliorum erogemus: & semper in bono perseuerare contendamus, vt ad æternam beatitudinem peruenire valeamus. Per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorũ Amē.

Dominica vndecima post Trinitatem.

Lucæ 18. D*ixit dominus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros parabolam istam dicens. Duo homines, & cæ.* In hac sancti euangelij lectione fratres charissimi, demonstratur quid superbia habeat in se mali: & quid humilitas habeat in se boni: & hoc modo. Primò describitur quorundam superbia: secũdò ponitur contra eos parabola. Tertiò demõstratur quid superbia mereatur, & quid humilitas. Describens igitur primò euangelista quorundã superbiam, ait: *Dixit dominus ad quosdã qui in se confidebant, &c.* Sunt autẽ fratres mei quatuor species superbiæ: Prima est cum quis bonum quod habet, nõ à deo, sed à se æstimat se habere: & ita diuinam sibi arrogãdo auctoritatem, se idolum & idololatriam simul constituit. Talis fuit apostata Angelus, qui diuinitatem sibi voluit arrogare. Tales fuerunt gentiles philosophi, & multi etiã falsi christiani, qui de libero arbitrio p

Quatuor species superbiæ.

ſumentes, putant ſe ingenio, viribus, & labore ſuo, ea quæ habent conſequutos fuiſſe dicẽtes. Manus noſtra excelſa, & non deus fecit hæc omnia. Talis erat Horatius, qui dixit. Equum animum ipſe parabo. Tales erant & illi de quibus ait Dauid, Labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter dominus eſt? Et hæc propriè dicitur arrogantia. *Pſal. 11.* Porrò huic ſpecies ſuperbiæ, contraria eſt humilitas illa, quæ ſe nullũ bonũ à ſe habere credit. Secũda eſt cum quis bonũ ꝙ habet credit ſe habere à deo ſed ex meritis ſuis. Tales vnde dolendũ eſt, ſunt hodie plerique, quibus ſi cõferantur à deo diuitiæ, vel honores, vel dignitates, putãt ſe pro meritis ſuis hæc à deo accepiſſe, & hæc propriè preſumptio dicitur. Huic contraria eſt humilitas illa quæ dicit, Gratia dei ſum id quod ſum. *1. Cor. 15.* Tertia eſt, cum quis iactat ſe habere bonũ quod non habet, quę propriè eſt hypocritarum & hæc propriè iactantia dicitur, cui illa ſpecies humilitatis contraria eſt, quæ nunquam vult dici melior quàm ſit. Quarta eſt cum quis deſpectis cæteris, ſingulariter appetit videri quod habet: & hæc propriè ſuperbia dicitur. Superbus erat Pompeius qui habere nolebat æqualem: Cæſar verò arrogans erat, qui nolebat pati ſuperiorem. huic contraria eſt illa humilitas, quæ etiam bonum quod habet, diſſimulat & tegit, vt vilior cæteris habeatur: ſicut legimus de quadam ſanctimoniali, quæ cum religioſiſſima eſſet, ſe quaſi ſtultam ſimulabat. Has quatuor ſpecies tumoris innuit Euãgeliſta illos habuiſſe, contra quos Dominus hic loquebatur.

Nam confidebant in se, nõ in Deo, non ex deo, sed ex industria propria se bonum habere putãtes: nec erant iusti, sed tanquam iusti cæteros aspernabantur.

Sequitur pars secunda, in qua ad confundendam eorum multiplicem superbiam, inducitur parabola domini de superbo iusto, & humili peccatore, cum dicitur. *Duo homines ascenderũt in templum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter Publicanus.* Ascenderunt, inquit, in templum, quod ad litteram in eminentiori loco situm erat. Et moraliter, quicunque rectè vult orare debet ima viciorum deserere, & desiderio ad alta conscendere. *Ascenderuut*, inquit, *vt orarent*. Ecce quomodo recta fuerit eorum intentio. Si ergo opus vtriusque fuerit bonum in genere, & ... ctum intentione: quare non acceptum fuerit vtrunque? quia opus vnius fermento superbiæ fuit viciatum, & opus alterius condimento humilitatis fuit commendatum. Tanta est enim fratres labes superbiæ, quod quantumcunque fuerit opus bonum, per eam corrumpitur. Hoc est enim illud modicum fermentum, quod totam massam corrumpit. Et econtrario tantum est bonum humilitatis, quod quantumcunque fuerit opus malum, per eam emendatur. *Pharisæus*, inquit, *stans hæc apud se orabat*. Phariseus iste iustus erat nomine: quia iustus opere, iustus etiam intentione, nisi eam vitio superbiæ corrupisset. Iustus erat nomine: quia Pharisæi dicebantur quidam religiosi, qui ob religionis obseruantiam, à seculari vita se sepa-

Superbiæ labes.

rabant. vnde & Pharisæi, id est, diuisi vocabantur. Iustus erat opere, quia vitia vitabat, rapinã, iniustitiam, adulterium: & bona faciebat, ieiunans & decimas donans. Iustus etiam erat intentione, quia bona quæ faciebat, propter deum faciebat: & ei cuncta, non sibi attribuebat: vnde & ei gratias agebat. Verum cum cætera vicia cauisset, solam superbiam, quæ vltima solet iustos expugnare, non bene cauit. Sed quid valet, si ex cæteris partibus hostes excludas, cum per vnam eos recipias? Hinc Salomon ait, *Prou. 4.* Omni custodia serua cor tuum. Ezechiel quoque scribit sancta animalia oculis vndique plena: *Ezech. 10* quia sancti semper & omni ex parte debent vigilare. *Gratias*, inquit, *ago tibi Domine, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri*. Ecce fratres quàm peruerse loquutus est Pharisæus iste. Si enim gratias Deo ageret de bonis sibi collatis, benè vtique faceret. Ipse autem agit gratias non tam de suo bono, quam de alieno malo. Gratias agit, non tam quia ipse benè egisset: quantum quia alius peccasset. Gratias agit, non tam quia ipse esset bonus: quantum quia solus. Peccauit igitur multipliciter: tum quia in bonis suis minus sibi placuit: tum quia alios contempsit: tum quia se eis comparans, ex eorum depressione sibi gloriam quæsiuit: tum quia se laudauit: tũ quia aliorum vitia non compatiẽdo, sed potius insultando numerauit: tum quia de generalibus vitiis, in singularem detractionem descendit: & cũ deberet multitudinem peccatorum fratris per charitatem

orando ante deum operire, visus est apud deum eũ incusare dicẽs, *velut etiã hic Publicanus*. Quasi diceret, huic Publicano, qui non est similis mihi, non debes parcere. *Et publicanus à longe stans, non audebat oculos ad cælum leuare*. Econtrario fratres, hic Publicanus peccator erat nomine: peccator erat opere: peccator erat conscienscia. Nomine quia publicani dicuntur, qui implicantur publicis criminibus, vel negotiis: quæ vix vel nũquam sine peccato possunt ministrari. Peccator erat opere: quia erat talis qualem describit Pharisæus: videlicet, raptor, iniustus, adulter. Peccator erat conscientia, seipso de se testimonium perhibenti, cum ait: *Deus propicius esto mihi peccatori*. Cum ergo talis & talis esset, tamen quia se despexit, & se humiliauit, veniam meruit. Pharisæus suas virtutes & aliorum vicia considerando se extulit, & alios contempsit. Econtra Publicanus sua vicia & aliorum virtutes considerans, seipsum despexit, & alios sibi prætulit: dum se & ab omnibus & à sanctuario separans, à longe stetit se omnibus viliorem, & sanctuario indignum iudicans.

Publican⁹

Habuit igitur maximam humilitatem, habuit & comitem eius pudorem & confusionem. vnde nec oculos ad cœlum attollere ausus est: Habuit igitur & maximam ex prędictis natam cordis contritionem. Vnde & percutiebat pectus suum, seipsum accusans, seipsum iudicans, seipsum puniens. Cum enim cor nostrum sit in pectore, qui percutit pectus suum, ostendit quod cor suum eum accusat, iudicat & torquet. Ha-

buit & veram confeſſionem, cum ait: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Sine excuſatione ſe accuſat: ſine exceptione ſe humiliat: ſine aliqua ſui præſumptione de ſola gratia veniam ſperat.

Sequitur pars tertia, in qua demonſtratur quid ſuperbia, quídue humilitas mereatur, cum ſubditur: *Amen dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo*. Hanc enim ſummus iudex, qui falli non poteſt, nec fallere vult, promulgat ſententiam ſuper merita glorioſi iuſti & humilis peccatoris dicens, *Deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo*, id eſt comparatione illius. Simile legitur in Propheta, iuſtificata eſt Sodoma à filiis tuis Hieruſalem, id eſt in comparatione filiorum tuorum ô Hieruſalem, Sodoma eſt iuſta. Ecce fratres iudicium quod iudicauit qui ſcrutatur corda & renes Deus, qui non ſecundum intuitum hominum iudicat. Quis enim hominum, iuſtum, & nomine, & opere, & conſcientia, non præferret peccatori & nomine, & opere & conſcientia? Nemo. Sed terribilis, in conſiliis ſuper filios hominum Deus, peccatorem ſeſe deſpiciẽtem & humiliantem præpoſuit iuſto ſe iactanti, & ſe peccatori præferenti. Timeat ergo fratres chariſſimi, quantumcũque iuſtus, & ne deſperet quantũcunque peccator. Itaq; fratres, cum in eccleſia cõuenimus, & ante nos aliquam perſonã infamẽ videmus, ne eũ deſpiciamus, nec nos ex cõparatione eius bonos æſtimemus: quia deo operante, poteſt

Ezech. 16

illi enormitas peccatorum fieri occasio maioris humilitatis & pœnitentiæ: ita vt exeat magis iustificatus quàm nos, qui de nostrorum quasi securi remissione peccatorum, non satis humiles vel pœnitentes sumus. Nam proculdubio quãto quis magis humiliatur, tanto magis exaltatur apud Deum. Vnde & generalis sententia subditur, *Nam omnis*, inquit, *qui seipsum exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.* Seipsum exaltat qui se super se æstimat: qui se maiorem quàm sit, appetat dici vel videri. Et ecõtra se humiliat, qui infra se, se reprimit: nec maiorem se quàm sit æstimat: nec maior appetit videri vel dici. Itaque fratres, quia superbia est ruina etiam iustorum: & humilitas est exaltatio etiam peccatorum: semper nosmetipsos humiliemus: semper ante oculos nostros peccata nostra habeamus: semper infirmitatem nostram cogitemus. Et econtra semper aliorum bona, præcipuè, quę nondũ consequuti sumus, admiremur. Ne cogitemus quibus simus maiores, sed quibus minores. Illos etiam qui nobis minores videntur, nos per humilitatem præcessuros pẽsemus: Vt ita semper humiles, timidi, & cunctis subiecti viuamus, vt exẽplo domini nostri Iesu Christi, magis studeamus ministrare quã ministrari: magis famulari quàm dominari: magis obedire quàm imperare, vt mereamur cum humilibus habere gratiam & præmium, per dominum nostrum Iesum Christum qui cum patre & spiritu sancto viuit & deus deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Exaltare seipsum.

Seipsum humiliare

Dominica duodecima post Trinitatem.

FIduciam talem habemus per Christum ad deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, &c. Tripertita est hęc lectio fratres mei. Primo enim ostendit qualem fiduciam ipse & cæteri Apostoli, habeant in Deum. Secũdo commendat ministerium sibi à Deo commissum. Tertio probat magis noui quàm veteris testamẽti ministerium glorificandum. Primum igitur ostẽdens qualem fiduciam ipse & cæteri Apostoli habeant in deum ait: *Fiduciam talem habemus per christum ad Deum*. Tria dicit: in quẽ habeat fiduciã: & per quẽ: & qualem fidutiã. In quẽ habeat fiduciam, ostendit cum dicit, *ad Deum*. In deum se habere fiduciam dicit apostolus, & vt nos similiter habeamus, exemplo sui docet: quoniã solus Deus & saluare potest, & verè diligit, & verax est. Reges autem, principes, parentes & amici seculares, nec se, nec nos saluare possunt. Vnde Psalmista, Nolite cõfidere in principibus nec in filiis hominum: in quibus non est salus, Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suã: &c. Sed neque verè diligunt: quoniam omnes amici seculares non diligunt nos propter commoda nostra sed propter sua. Deus verò diligit nos, non propter cõmoda sua, sed propter nostra. Rursus nec veraces sunt, cum scriptum sit, Omnis homo mendax: Deus autem verax. In deum ergo solum non in temporalia, totam fiduciam nostram ponamus fratres mei, quoniã parentes, amici, & omnia tẽporalia fefellerunt.

2. Cor. 3.

Psal. 145.

Psal. 115

Deus autem ſolus non derelinquit ſperant
Eccle.2. in ſe. Vnde ſcriibitur. Quis ſperauit in domin
Pſal. 72. & confuſus eſt? Et Dauid. Mihi inquit adhære
re in Deo bonum eſt, ponere in Domino de
meo ſpem meam. Per quem habeat fiduciã oſt
dit cum dicit, *per chriſtum*. Per chriſtum enim ſo
lum habemus acceſſum ad Patrem, qui eſt rec
ciliator & mediator dei & hominũ: qui ſempe
interpellat pro nobis, in quantum eſt homo, &
ſaluat nos æquè cum Patre, inquãtum eſt deus
Illũ ergo fratres mei totis viſceribus diligamus:
Acto. 4. quoniam vt ait Apoſtolus, non eſt aliud nomé
in cœlo, nec in terra, in quo oporteat nos ſalua
ri. Qualem vero fiduciam habeat in Deũ, oſte
dit cum dicit, *non quod ſufficientes ſimul aliquid co*
gitare à nobis. Ac ſi dicat, nec de toto, nec de pa
te (vt quidã ſolent) in nobis fiduciam habemus,
ſed totam & de omnibus in Deum. Talé enim
in Deum habemus fiduciam, quod nec etiã co
gitandi, necdum loquendi, vel faciendi aliquid,
Homo ſui fiduciã à nobis habemus, ſed à Deo. In quo con
viribus nõ fundit illos qui præſumunt de libero arbitrio:
ſaluatur. vel de ingenio, vel de viribus, vel de diuitiis ſuis
Pſal. 32. cum ſcriptum ſit: Non ſaluatur rex per multam
virtutem: & gigas non ſaluabitur in multitudi
ne virtutis ſuæ. Et alibi: Qui confidit in diui
tiis, corruet. Quia vero ſecundũ loquendi vſum
Prou. 11. dicimus aliquando nos cogitare aliquid à no
bis, id eſt, ex propria ratione, ſine adminiculo
alterius creature, adiungit apoſtolus, *quaſi ex no*
bis, ſubaudis auctoribus, Et ſi enim aliquid à no
bis aliquando cogitamus, tamen ex noſtra au

ctoritate aliquid cogitare non valemus: præsertim cum nec ipsam rationem, nec per eam aliquid cogitare habeamus ex nobis, sed ex Deo: vt ait Paulus, in quo viuimus, mouemur & sumur. *Sed sufficientia nostra ex Deo est*, in omnibus scilicet bonis. In nullis enim bonis, nec in corporalibus, nec in spiritualibus, nec in cœlestibus, nisi per ipsum, valemus habundare. Qui nisi per nos operetur, & labor noster ad temporalia: & studium ad spiritualia: & meritum ad cœlestia obtinenda, inefficax est. Vnde ipse Discipulis suis, Sine me, inquit, nihil potestis facere. Et Apostolus, Neque volentis neque currentis est, sed miserentis Dei, Et alibi: *Ioan.15.*
Neque qui plantat, neque qui rigat, aliquid est, *Roma. 9,*
sed qui incrementum dat Deus. *1.Cor.3,*

Sequitur pars secunda, in qua Apostolus sibi à Deo commissum ministerium commendat, cum subdit: *qui idoneos nos fecit ministros noui testamenti: non litera sed spiritu*. In tribus ergo nobis commendat suum cæterorumque Apostolorum ministerium, cum ostendit à quo, & quales, & cuius ministri facti sunt. A quo? à deo In quo damnat eos, qui non á Deo, sed à se sibi ministerium assumunt. De qualibus Dominus *Osee. 8.*
Ipsi, inquit, regnauerũt, sed non ex me. Quales? idonei. Porrò tria faciũt ministrũ idoneũ bona vita bona fama, bona prędicatio: quorũ vnũ sine reliquis nõ sufficit. Cui⁹? noui testamẽti. i. euãgelij. Sane sacra scriptura vocatur testamẽtũ triplici de causa. Quia est quasi carta testificãs fœd⁹ inter deũ & hominem factum: quia testificatur nobis

Quid & quare scriptura vocetur testamentum.

diuinam voluntatem quam facere debeamus: quia est quasi testamentum hæreditatis, à Deo promissę nobis: Euangelium quoque dicitur testamētum nouum triplici de causa: vel quia est à nouo homine Christo datum: vel quia continet doctrinam nouam, in respectu Mosaicæ legis, vel quia obseruatum, hominem interius facit nouum. *Noui*, inquit, *testamenti*, subaudis constituti: non in littera, sed in spiritu. In sacra scriptura fratres mei, sunt duo: sensus superficialis litteræ exterior, & intellectus spiritualis interior. Sensus verò superficialis litteræ exterior, multos fecit errare: vt Iudæos & hæreticos: non attendētes ex quo sensu, vel ex qua causa fuerint verba prolata, sed quid exterius sonare viderentur. Vnde & subdit: *Littera enim occidit, Spiritus autem viuificat*. Hoc est, quod Dominus in Euangelio ait, Spiritus est qui viuificat: caro autem non prodest quicquam. Vocās carnem, sensum litteræ exteriorem: qui quandoque non solum non prodest, imo etiam nocet. Omnia enim figuralia veteris testamenti ad litteram tantum intellecta, litera occidens sunt. Sed & etiam ipsa moralia, si quis penes ea, causam iustitiæ suæ constituat, littera occidēs sunt. Sed & etiā quędam in nouo testamēto ad literam tantum intellecta, vt illud. Qui non habet gladium, vendat tunicam suam & emat gladium, Littera occidens sunt. Legant ergo & intelligant ministri noui testamenti sacras scripturas, non ex sensu quem faciunt: sed ex sensu ex quo fiunt: attendētes quæ historialiter, quę mystice, quę tropolo-

Ioan. 6.

Luca. 22.

gice, & quæ anagogice dicantur: vt mereantur esse cum Paulo idonei ministri noui testamenti, non littera, sed spiritu. In quo fratres mei plágo quosdam nostri ordinis, qui, non dicam, spiritualem intelligentiam, sed nec etiam ipsam litteræ, crassam legere norunt: ceci & duces cæcorum, qui tot animarum rei sunt, quos per stultitiæ suæ cæcitatem in perditionem trahunt.

Sequitur pars tertia, in qua probat apostolus magis noui quam veteris testamenti ministeriũ esse glorificandum dicẽs, *Quod si ministratio mortis, litteris in lapidibus deformata fuit in gloria, ita vt non possent filij Israel intendere in faciem Moysi propter gloriam vultus eius quæ euacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria?* Ac si dicat: Si ministrationem literæ legis occidentis, sciptæ in lapide ad tempus, glorificatio subsequuta est: ita vt Israëlitæ faciem Moysi non possent aspicere: quomodo ministrationem spiritus litteræ viuificantis, non magis glorificatio subsequetur? ac si dicat: imo subsequetur. Est autem hæc probatio à minori, minus est enim litera: & maius est spiritualis intelligentia. Subsequenter idem dicit, sed aliis verbis. Si enim, inquit, *ministratio damnationis in gloria est: multo magis habũdat ministerium iustitiæ in gloria.* Porrò legem vocat mortem & damnationem: triplici de causa, quia iuxta litteram intellecta, occidit: quia prohibens peccatum magis irritat ad peccandum. Vnde Apostolus, Concupiscentiã nesciebam nisi lex diceret: non concupisces: & quia sine misericordia reddebat animam pro *Roma. 8.*

anima. Euangelium verò vocat ſpiritum & iuſtitiam, quia viuificat & iuſtificat. Fuit autē lex data Iudæis in lapide ſcripta: in quo ſignificatū fuit, quod ſicut lapis vix ſuſcipit litteras: & cum ſuſcipit, ſuſcipit brutas: ſed tales non de facili perdit: Ita Iudæi duri & lapidei, legalium ceremoniarum aſſuefactionem vix ſuſceperunt, ſuſceptas brutè tenuerunt: ſed talem, nec etiam veniente Euangelio, derelinquere voluerunt.
1. Cor. 3. Vnde idem Apoſtolus: ſed vſque, inquit, hodie, cum legitur Moyſes, velamen eſt ante oculos eorum. Hoc tamen velum in paſſione Chriſti ſciſſum eſt Apoſtolis & cæteris ſpiritualibus viris. Non autem ſolum miniſterium Euangelij præcellit miniſterio legis, ſed etiam ipſi doctores, & ipſi executores Euangelij præcellunt doctoribus & executoribus legis. Nec illud fratres mei dico, quin quidam doctores & executores legis, quibuſdam doctoribus & executoribus Euangelij parificari, vel etiam præcellere potuerint: ſicut quidam Diaconi, quibuſdam ſacerdotibus: ſed in genere miniſterij & rei miniſtratæ excellentia demonſtratur. Gratias itaque agamus fratres Domino Deo noſtro, qui excellentiam Euangelicæ doctrinæ, nobis qui in extrema ætate viuimus, dedit: orantes eum vt ipſe nobis qualibuſcunque doctoribus, Euangelium & rectè intelligere & vtiliter docere concedat: vobis quoque auditoribus bene audire & retinere prebeat: tam nobis verò quàm vobis, moribus, operibus, & vita illud adimplere tribuat, quatinus &

& in pręſenti vita iuſtificari, & in futura glorificari mereamur, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium dei qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus. Amen.

Dominica duodecima poſt Trinitatem.

EGreſſus Ieſus de finibus Tiri venit per Sidonem ad mare Galileæ, inter medios fines Decapoleos. Matth. 7.
In hac ſancti Euangelij lectione fratres chariſſimi, iuxta literam quinque nobis proponuntur: Sollicitudo Domini: miſeria ſurdi & muti: rogantium charitas: virtus Domini curantis: & contra mandatum diuulgatio miraculi. Primo igitur ſollicitudo Domini, quam habet pro ſalute humani generis demõſtratur: cum dicitur: *Egreſſus Ieſus de finibus Tiri, &c.* Magnam quippè ſollicitudinem de ſalute hominũ habebat, qui terras, vrbes, & caſtra, in quibus ſe nouerat aliquibus profecturũ peragrabat. Quem nos imitantes chariſſimi, nõ expectemus vt quęramur: ſed etiam ipſi quæramus, quibus proficiamus. Secundo verò miſeria curandi deſcribitur cum ſurdus & mutus vocatur. Multum quippè miſer erat, qui ſurdus ſimul & mutus erat. Qui enim mutus eſt: nec ſuam miſeriam alij indicare: nec conſilium, nec auxilium poteſt poſtulare. Qui verò ſurdus eſt, conſilium ſalutis ſuæ audire non poteſt. Multum ergo fratres miſer & miſerabilis erat, qui ſuę miſerię, opem nec petere, nec etiam ſi daretur, poterat audire: inde eſt quod mutorum & ſurdorum miſerię magis miſerandum eſt. Cæteri enim miſeri, & ſi magnã

habent miseriam, tamen illam possunt mani-
festare, & auxilium postulare: Surdus verò &
mutus, quanto est insensibilior, tanto est mise-
rabilior. Propterea compatitur ei charitas
miserorum hominum, qui adducunt eum ad
Iesum, & quod ille non poterat, pro eo rogant.
Poterant quidem eum non adducere, sed tantùm
pro eo rogare: sed ideo eum adducunt, vt ma-
nifesta præsensque miseria, magis moueat Deum
ad miserendum. Inde quoque maiorem suam
demonstrant charitatem, cum pro misero non
solum rogant, sed etiam ipsum adducunt & de-
monstrant. Quod est contra quosdam duros &
immisericordes, qui fraternæ miseriæ compati
nesciunt, imò quod peius est, derident & male-
dicunt surdo, quia audire non potest: & offen-
diculum ponunt cæco, quia videre non potest,
Leuit.19. cum Moyses dicat: Non maledices surdo, nec
coram cæco pones offendiculum. Nos ergo fra-
tres, omnem duritiam, omnem exuamus inhu-
manitatem, & discamus habere viscera miseri-
cordiæ super egenos & afflictos, & eis pro posse
se nostro subuenire, & in aliena miseria, nostram
quam habuimus, aut habere possumus, lugea-
mus, imitatores Dei & Domini nostri, qui non
solum super iustos, sed etiam super iniustos, mi-
sericors est. Vnde & hîc non solum ad miseriam
muti & surdi, sed etiã ad miserantium preces
pietate commouetur. Vnde & subditur, *Et appli-
cens eum de turba seorsum.* Ostẽditur autem quar-
to loco virtus Domini in tribus: in doctrina,
in humilitate, in potentia. In doctrina cum

dicitur, *& educens eum de turba seorsum*. Hic enim exemplo sui nos docet, vt cum volumus facere misericordiam & eleemosinam, turbam & frequentiam hominum fugiamus: vt eleemosina nostra sit tanto Deo magis grata, quanto magis ab aspectibus hominum occulta. Vnde Dominus, Cum facis, inquit, eleemosinam, noli tuba canere ante te sicut hypochritæ faciunt, in vicis & in plateis. Te autem faciente eleemosinam, nesciat sinistra tua quid faciat Dextera tua: & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Et alibi, Abscondite eleemosinam in sinu pauperis, & ipsa orat pro vobis ad Dominum. In humilitate ostenditur virtus Domini, cum subditur: *Misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius*. Ecce magna humilitas Domini, qui suos sanctos digitos in aures surdi feculentas mittere, & immundam muti linguam cum sua sancta saliua tangere (cum solo verbo salutem conferre posset) non aspernatur. In quo dat nobis exemplum, vt si ipse qui ipsa munditia & sanctitas est, immunditias & infirmitates hominum non abhorruit, imò pie tractauit, præcipuè homo homines: vermis vermes: putredo putredines, non abhorreat attrectare. Rursus in doctrina virtus Domini ostenditur, *cum suspiciens in cœlum ingemuit*. In quo nos instruit fratres mei, vt oraturi, siue misericordiam, vel aliquod aliud bonum facturi, semper in cœlum magis mente quàm oculis suspiciamus, iuxta illud Prophetæ: Leuaui oculos

Matth. 6

Eccle. 29.

Humilitas domini

Psal.120 meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Deo cuncta attribuentes: de eo & in eo totum ſperantes: de nobis verò & in nobis ingemiſcentes, qui ex nobis nihil poſſumus boni. In potentia demonſtratur virtus Domini, cum ad eius imperium ſurdo & muto vſus audiendi donatur & loquendi, cum dixit: *Effeta, quod eſt adaperire. Nam ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculũ linguæ eius, & loquebatur rectè*. In quo demonſtrat Dominus ſe eſſe illum eundem, qui in principio tantum dixit & facta ſunt vniuerſa. Quinto contra mandatum, diuulgatio miraculi demonſtratur, cum ſubditur: *Et præcipit eis, ne cui, quæ vidiſſent, narrarent. &c.* Sed quare fratres mei, Dominus ea quæ fecerat prohibuit enarrari? ad exemplum. Exemplum quippè prebuit nobis vanam gloriam euitandi: vt ſimiliter nos quando facimus alij miſericordiam, ab eo noſtri operis exigamus taciturnitatem: ne ſcilicet illud corrumpat aura popularis, ſed ſit tanto Deo magis gratum, quãto magis occultum. Quod verò illi eo magis mirabantur & loquebantur dicentes, *Benè omnia fecit. &c.* Oſtendit illam virtutem magis eſſe mirabilem quæ latere querit, cum latere non poſſit. Gloria enim ſui appetitores fugit, & ſequitur ſui contemptores. Sed nunquid fratres mei, illi qui iuſſi non tacuerunt, rei inobedientiæ ęſtimandi ſunt? Minime: quia non ex contemptu, ſed ex dilectione hoc fecerunt. Virtus enim, & ſi celari quærat, non tamen celari debet. Et ſi ille, qui eam operatur, ea-

occultet, ille cui fit, eam occultare non debet. Nec dominus miracula sua ideo pręcipit celari, quod vellet ea celare: imò ad salutem plurium latius propalari, sed prohibuit tantum ad exemplum. Mysticè verò egressus Iesus de finibus Tiri (quæ angustia interpretatur) venit per Sidonem, id est, venationem, ad mare Galilęæ inter medios fines decapoleos, quando propter infidelitatem dereliquit angustias Iudeę, & per venationem prædicationis iter tenens per decalogum legis, transiit ad mare gẽtilitatis. Sic enim præuisum erat à domino, vt non nisi per Iudęæ desertionem, gentilis populus reciperetur ad fidem. Vnde propheta, Coãgustatum est stratum vt alter decidat, & breue est pallium, vt vtrumque operire non possit. Erat autem tunc gentilis populus surdus ad intelligendum dei verbũ. Quales hodie sunt multi in ecclesia, qui exvitio peccati & negligentiæ suæ aurem cordis ad intelligendum Dei verbum habent surdam: Iuxta illud, Noluit intelligere vt benè ageret. Et os habent mutum ad laudandum Deum, iuxta illud: Non est speciosa laus in ore peccatoris: Qui cum digne pro se rogare non possint, deuotio fidelium debet eos precibus Deo offerre ad curandum, ad quorum preces Deus sæpe illos curat, ita quod de surdis & mutis eos verbi Dei intelligentes faciat & loquentes. Porrò surdum & mutum curaturus Dominus de turba seorsum educit, ostendens quod qui vult de vitiis suis integre curari, debet dèclinare viciosorum turbam, & peccandi occasionem. Scri-

Tirus angustia interpretatio.

Esaie. 28.

Psal. 35.

Eccle. 15.

Psal.17. ptum est enim: Cum sancto sanctus eris, &
Psal. 54. cum peruerso peruerteris. Et alibi, Ecce elongaui fugiens & mansi in solitudine. Digitos verò suos in aures surdi Dominus mittit, cùm in cor surdum dona Sancti spiritus infundit.
Esaie.50. Vnde Propheta, Dominus apperuit mihi aurem. Saliua verò linguam muti tangit, cùm sapientia, quæ à summo capite, id est, à Deo patre defluit, hominem mutum facit disertum, facundúmque ad prædicandum Dei verbum. Vnde & de eadem dicitur, quod linguas infantium facit disertas. Effeta (quod est adaperire) dicit, quando iussu potentissimo cor ad intelligendum, & linguam ad eloquendum Dei verbum iubet aperiri. Vnde & hæc verba in catechismo baptizandorum dicuntur, cum de saliua aures eorum & nares tanguntur. *Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius: & loquebatur rectè.* Deo enim inuisibiliter operante, qui fuerat surdus & mutus, fit statim verbi Dei intelligens & eloquens Et recognoscens pristinam surditatem & taciturnitatem suam, suum creatorem intelligit & benedicit. Nos ergo fratres, si per gratiam Dei iam habemus aures cordis apertas ad intelligẽdum, & os ad proferendum Dei verbum, diuinam bonitatem magnificemus. & fratres nostros adhuc surdos & mutos, domino curandos offeramus: deprecantes eum vt manum misericordiæ suæ eis imponat: & eos suum sanctum verbum intelligere, proferre, & exequi faciat: quatinus simul cum eis diuinam maie-

ſtatem inæternum contemplari & laudare mereamur, ipſo præſtante, qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Dominica tertiadecima poſt Trinitatem.

A*Brahæ dictæ ſunt promißiones & ſemini eius. & ca.* In hac lectione fratres chariſſimi, diſputat Apoſtolus contra quoſdam Iudæos, qui ex operibus legis ſe habere iuſtitiam & ſalutem opinabantur. Quorum etiam hodie (vnde dolendum eſt) ſunt ſimiles quidam falſi Chriſtiani, qui ex hoc, quod quædam vitia fugiunt, & opera bona faciunt, putant ſe eſſe iuſtos & conſequuturos ſalutem. Vtroſque confundit Pſalmiſta cum orando clamat, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Et Propheta, Omnes, inquit, iuſtitiæ noſtræ ſunt quaſi pannus menſtruatæ ante te Domine. Itaque fratres mei, ſi veri chriſtiani eſſe volumus, hanc fidem firmiter teneamus, quod ex nullis operibus noſtris iuſtificari vel ſaluari valemus, ſed ex ſola Dei gratia, qui gratis iuſtificat impium. Non enim quia bona fecimus, iuſtificamur, ſed potius quia gratis à Deo iuſtificamur, bona agimus, & bona agendo ſaluamur.

Galat.3.

Pſal.142.

Eſai.64.

Oſtendit igitur Apoſtolus tria. Primò, quod non eſt nobis ſalus niſi ex gratia: Secũdò, quod per Ieſum Chriſtum eſt hæc gratia: Tertiò, quod non ex lege. Oſtendens ergo ſalutem eſſe ex gratia ait, Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones & ſemini eius. Ac ſi apertè dicat,

non ex operibus legis, vel aliquibus precedentibus meritis, sed potius gratis promissiones vel Abrahæ factæ, & gratis exhibitæ. Promissiones enim istæ propriè dicuntur, quæ tantum gratis fiunt, præsertim si attendas à quo & que, & cui promissiones istæ factæ sint. A quo? a Deo, qui nec aliqua necessitate, nec propria vtilitate, nec aliquo debito constringi potest. Necessitate quippè astringi non potest, qui liber penitus, imò ipsa libertas est: nec propria vtilitate, qui nullius indigẽs est: nec debito, qui nulli obnoxius est. Qui quamuis promiserit, tamẽ ex hoc vinculo promissi non astringitur: quoniam non promisit nisi dignis, quod nullus potest esse, nisi quem Deus dignum gratis voluerit facere: vt ita generaliter & quod promisit, & quod dignum facit: & quod promissa tribuit, totum gratia fecit. quæ autem promissiones dictę sunt Abrahæ à Deo, in Genesi legitur, scilicet quod in semine eius benedicentur omnes gentes, plus spiritualem & æternam, quam corporalem & temporalem intelligens benedictionem. Et quod ei daret terram scilicet lacte & melle manantem: figurans terram viuentiũ, quæ lacte veræ sapientiæ, & dulcedine cœlestis gratiæ manet inæternũ. Cui factæ sunt istæ promissiones? Abrahæ & semini eius, id est illis qui Patres sunt multarum gẽtium fide & doctrina & exemplo, & illi qui sunt imitatores fidei & doctrinæ & exempli illorum. Si ergo fratres mei sanctarum promissionum, quæ Abrahæ dictæ sunt participes esse volumus, simus

Genes. 12.

ſancti & imitatores Abrahæ cæterorúmque ſanctorum patrum, ſimus in fide fortes, Deo in omnibus obedientes, deum cunctis præponentes, in ſpiritualibus & cœleſtibus eruditi, vita præclari, charitate feruidi, hoſpitalitate præcipui: exẽplo patres aliorũ: vita & moribus lux orbis terrarum. Secundò demonſtrat Apoſtolus quod per ſolum Ieſum Chriſtum gratia facta ſit, cum ſubdit, *Non dicit & ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in vno, in ſemine tuo quod eſt Chriſtus*, id eſt quod dominus dixit Abrahæ, in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Singulariter ait, non pluraliter in ſeminibus, ſed ſingulariter in ſemine, ſignificans non per plures perſonas de ſtirpe natas Abrahę, ſed per ſolum Ieſum Chriſtum, diuinam benedictionem ad omnes gentes deriuandam. Non enim in Patriarchis, in Prophetis, non in ſacerdotibus, non in regibus Iſraheliticis, ſed in ſolo Chriſto omnes gẽtes dixit benedicendas. Iuxta quod prædixit Iacob, Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de fœmore eius, donec veniat qui mittẽdus eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Ipſe enim duos populos Iudæorum ſcilicet & gentium, in ſe caput & angularem lapidem vniens, de plenitudine gratiarum & benedictionũ, quibus ſine menſura vnctus eſt, in omnes deriuauit. Quod ſignificatum eſt per vnguẽtum effuſum ſuper caput Aaron, quod deſcendit in barbam, & vſque in oram veſtimenti eius. Vtinam fratres mei, & in nos vltima membra dignetur Chriſtus de ſuarum plenitudine gratiarum & benedictionum

Gene. 49.

non ex operibus legis, vel aliquibus pręcedentibus meritis, ſed potius gratis promiſſiones vel Abrahæ factæ, & gratis exhibitæ. Promiſſiones enim iſtæ propriè dicuntur, quæ tantum gratis fiunt, præſertim ſi attendas à quo & quę, & cui promiſſiones iſtæ factæ ſint. A quo? à Deo, qui nec aliqua neceſſitate, nec propria vtilitate, nec aliquo debito conſtringi poteſt. Neceſſitate quippè aſtringi non poteſt, qui liber penitus, imò ipſa libertas eſt: nec propria vtilitate, qui nullius indigẽs eſt: nec debito, qui nulli obnoxius eſt. Qui quamuis promiſerit, tamẽ ex hoc vinculo promiſſi non aſtringitur: quoniam non promiſit niſi dignis, quod nullus poteſt eſſe, niſi quem Deus dignum gratis voluerit facere: vt ita generaliter & quod promiſit, & quod dignum facit: & quod promiſſa tribuit, totum gratia fecit. quæ autem promiſſio-
Geneſ. 12. nes dictę ſunt Abrahæ à Deo, in Geneſi legitur, ſcilicet quod in ſemine eius benedicentur omnes gentes, plus ſpiritualem & æternam, quam corporalem & temporalem intelligens benedictionem. Et quod ei daret terram ſcilicet lacte & melle manantem: figurans terram viuentiũ, quæ lacte veræ ſapientiæ, & dulcedine cœleſtis gratiæ manet inæternũ. Cui factæ ſunt iſtæ promiſſiones? Abrahæ & ſeminieius, id eſt illis qui Patres ſunt multarum gẽtium fide & doctrina & exemplo, & illi qui ſunt imitatores fidei & doctrinæ & exempli illorum. Si ergo fratres mei ſanctarum promiſſionum, quæ Abrahæ dictæ ſunt participes eſſe volumus, ſimus

ſancti & imitatores Abrahæ cæterorúmque ſanctorum patrum, ſimus in fide fortes, Deo in omnibus obedientes, deum cunctis præponentes, in ſpiritualibus & cœleſtibus eruditi, vita præclari, charitate feruidi, hoſpitalitate præcipui: exẽplo patres aliorũ: vita & moribus lux orbis terrarum. Secundò demonſtrat Apoſtolus quod per ſolum Ieſum Chriſtum gratia facta ſit, cum ſubdit, *Non dicit & ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in vno, in ſemine tuo quod eſt Chriſtus*, id eſt quod dominus dixit Abrahæ, in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Singulariter ait, non pluraliter in ſeminibus, ſed ſingulariter in ſemine, ſignificans non per plures perſonas de ſtirpe natas Abrahę, ſed per ſolum Ieſum Chriſtum, diuinam benedictionem ad omnes gentes deriuandam. Non enim in Patriarchis, in Prophetis, non in ſacerdotibus, non in regibus Iſraheliticis, ſed in ſolo Chriſto omnes gẽtes dixit benedicendas. Iuxta quod prædixit Iacob, Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de fœmore eius, donec veniat qui mittẽdus eſt, & ipſe erit expectatio gentium. *Gene.49.* Ipſe enim duos populos Iudæorum ſcilicet & gentium, in ſe caput & angularem lapidem vniens, de plenitudine gratiarum & benedictionũ, quibus ſine menſura vnctus eſt, in omnes deriuauit. Quod ſignificatum eſt per vnguẽtum effuſum ſuper caput Aaron, quod deſcendit in barbam, & vſque in oram veſtimenti eius. Vtinam fratres mei, & in nos vltima membra dignetur Chriſtus de ſuarum plenitudine gratiarum & benedictionum

aliquid distillare: vt quemadmodum dedit nobis Christianis, nominis sui denominationem: ita & tribuat suæ vnctionis & benedictionis immensæ aliquam nobis deriuationem. *Hoc autem dico testamentum confirmatum à deo.* Quod testamentum? testamentum gratuitarum promissionum, siue promissarum gratiarum: dico confirmatum esse à deo patre in tempore gratiæ, per mortem testatoris Iesu Christi, quod nouū testamentum vocatur. Quod si verè sequimur & tenemus fratres charissimi, pignoramur hic gratia iustificationis nouæ, & in futuro hæreditabimur æterna beatitudine. Tertiò demonstrat Apostolus quod salus non est ex lege. Primò est hoc, quod cum promissiones futuræ salutis factæ sunt Abrahæ, nondum erat data lex, nec post fuit data, nisi post quadringentos & triginta annos. Et hoc est quod dicit, *Quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex non irritum facit ad euacuandam promissionem.* Ac si diceret, Si lex necessaria esset ad consequendā promissam hæreditatem, cum ipsa simul promissione debuisset dari, vt determinaret promissionem: quod scilicet, nisi per legem promissa hæreditas non posset obtineri. Sed hoc non fuit: quoniam facta promissione, Abraham, Isaac, & Iacob ante legem datam mortui sunt, qui tamē consequuti sunt hæreditatem. Ex hoc ergo quod post tantum tempus post promissionem data est, cōstat quia lex nō irritat, nec euacuat promissionem, id est, opera legis, non destruunt gratiam promissionis. Similiter fratres mei, postquā gratis

ad fidem vocati ſumus, ſi poſtea aliqua bona opera facimus, non propterea gratia dei euacuatur, nec deus propterea tanquam ex debito præmiare tenetur, ſed qui gratis vocat, gratis iuſtificat, & gratis præmiat. Secundò probat per indirectam ratiocinationem, quod ſalus non ex lege eſt, cum ſubdit: *Nam ſi ex lege hæreditas, iam nõ ex promiſſione.* Eſt autem argumentum ab oppoſitis: nam merita & gratia oppoſita ſunt. Eſt ergo ac ſi diceret, Si ex merito legalis obſeruationis datur hæreditas, iam non ex gratia promiſſionis. Et ſtatim aſſumit per deſtructionem cõſequentis, ſubdens: *Abrahæ autem per repromiſſionem donauit deus.* Ex his tacita concluſio ſubintelligitur: ergo non eſt ex lege hæreditas. Similiter poſſumus colligere: ſi ex meritis & operibus noſtris eſt nobis ſalus, iam nõ ex gratia: ſed conſtans eſt quia ſalus datur nobis ex gratia, ergo non datur nobis ex meritis & operibus noſtris. Quæſtionẽ quã videbat Apoſtolus poſſe fieri, facit & ſoluit, ſubdẽs, *Quid igitur lex? propter tranſgreſſiones poſita eſt*, cauendas & vindicandas. Ac ſi dicat, non fuit lex poſita ad euacuandã gratiã, ſed potius ad euacuandum & corrigendũ peccatum. Non enim fratres mei, ideo mandata veteris & noui teſtamenti data ſunt, quod ex obſeruantia eorum tanquam ex cauſa daretur ſalus: ſed vt per ea corrigeremur & inſtrueremur, quomodo conſequi ſalutem valeremus. Multi enim ante legem iuſti fuerunt & ſalutem conſequuti ſunt. Vnde Apoſtolus, Lex inquit non eſt poſita iuſtis ſed iniuſtis, im-

Quare præcepta veteris & noui teſtamẽti data.

1.*Timo*.1.

piis & peccatoribus. Posita inquit non semper, sed donec veniret semẽ, dominus scilicet noster Iesus Christus, in quo promiserat subaudis deus benedicẽdas omnes gentes. Fuit autem lex ordinata, id est, ordinatè statuta medio tempore inter tempus legis naturalis, & tempus gratiæ. Primò enim fratres mei, conuincenda erat superbia humana per naturalem legem & scriptam: vt videlicet postquam intelligeret homo se de viribus liberi arbitrij, nec per legem naturalem, nec per scriptam posse iustificari vel saluari, ad gratiam confugeret: & de se desperans, totum de gratia dei præsumeret. Fuit autem lex ordinata *per angelos*, id est, per ministeriũ angelorũ, per quos loquebatur domin⁹ ad Moysen. Vel certè angelos id est nuncios dei vocat Moysen & Aarõ, cæterósque doctores legis, & tamẽ ij tantum legis ministri erant non auctores: quia lex erat *in manu*, id est, in potestate & auctoritate *mediatoris*, dei & hominũ Iesu Christi. qui tanquam omnium dominus potestatem habuit legem statuendi quando vellet. Per quem solum (quod per legem fieri non poterat) fit gratia, pax, & recõciliatio dei & hominum. Quod inde patet, quia *mediator autem vnius non est: deus autem vnus est*. Ac si apertè dicat, cum propriè mediator dicatur, qui participando & conueniendo inter duos oppositos, eos adinuicem componit: si Christus tãtum diuinæ naturæ, vel tantum humanæ esset, mediator dei & hominum non esset. Sicut enim fratres mei aliquando videtis in secularibus, quod quando duæ tribus

Mediator.

adinuicem sibi inimicantur, datur vir vnius tribus vxori alterius tribus: vt illo matrimonio mediante, fiat duarum tribuum reconciliatio. Ita cum inimicitiæ essent inter deum & hominem, placuit altissimo, vt hominem fugitiuum & inimicum suum sibi recōciliaret, coniungēs filium suum naturę humanę, vt esset simul deus & homo, vt eo mediāte, deus homini, & homo deo reconciliaretur. Cum igitur lex post dei promissionē & ad tempus fuit posita, nunquid inquit Paulus, *lex aduersus promissa Dei? Absit.* Aduersus quidem promissa dei esset lex, si ex lege & non ex gratia promissionis, iustitia & vita proueniret. Sed hoc non esse ostēdit Apostolus dicens. *Quod si data esset lex, quæ posset viuificare, verè ex lege esset iustitia*: subaudi & consequens eius vita. Sed hoc non est. Vniuersaliter enim fratres mei, verum est, quod nec ex libero arbitrio nostro, nec ex obseruantia legis, nec ex aliquibus operibus vel virtutibus nostris, iustificari vel saluari valemus, sed ex sola dei misericordia, quę gratis iustificat impium. Nec solum lex Iudæos non iustificauit, sed etiam peccatum auxit. Vnde & subditur, *sed cōclusit scriptura omnia sub peccato*: quosdam enim per occasionem ad peccatum magis irritauit. Iuxta illud Poëticum
Nitimur in vetitū semper, cupimúsque negata.
Sic interdictis imminet æger aquis. quosdam quoque per occasionem de operibus legis gloriari & superbire fecit. Omnes verò sub peccato conclusit, id est, concludi ostendit, dum non concupiscere prohibuit. Dum enim quantum-

cunque iustus aliquando non concupiscere nõ possit, omnes sub peccato cõcludi & transgressores esse legis lex demonstrauit. Et quare hoc? *Vt promissio ex fide Iesu christi, daretur credentibus.* Ac si dicat, Ideo permisit domino omnes concludi sub peccato, vt appareret quod ex sola gratia (quæ est in fide Iesu Christi) promissio æternæ hereditatis, daretur credentibus. Propterea fratres mei, omnem glorificationem, omnẽ superbiam mentis nostræ deponamus: & malum quod in nobis est, ex nobis habere cognoscamus. Si quid verò boni habemus, nõ ex nobis, sed ex solo deo, & gratis nos accepisse intelligamus. Et iuxta mandatum domini, cum omnia

Lucæ 17. nos fecisse putabimus, dicamus quia serui inutiles sumus: inutiles quidem ex nobis, si verò in aliquo vtiles sumus, ex deo est. qui per solã misericordiam suam cum essemus filij iræ & perditionis, gratis in filios nos vocat: vocatos gratis iustificat, iustificatos gratis beatificat, si tamẽ de gratia eius nõ ingrati fuerimus: si gratiam eius non otiosam, sed operantẽ habuerimus: si talentũ nobis cõmissum multiplicauerimus: & cum multiplici lucro addñm reportauerimus. Quod ipse nobis pstare dignetur, q̃ in trinitate perfecta viuit & regnat de⁹, per omnia secula. Amen.

Dominica Tertiadecima post Trinitatem.

Lucæ 10. D*Ixit Iesus discipulis suis, Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* In hac lectione fratres charissimi, tria demõstrantur. Primùm ostenditur beatos esse qui vidẽt quę apostoli viderunt. Secundò exponitur legisperitus quęrens & expo

nẽs quomodo poſsit haberi æterna beatitudo. Tertiò ad interrogationẽ eius, oſtẽdit dñs quis vel qualis debeat eſſe proxim⁹. Ait ergo dñs diſcipulis ſuis *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* Porrò quidam viderunt Chriſtũ tantũ corporaliter, vt Iudæi perſequutores, alij tantum ſpiritualiter, vt poſteri Chriſtiani, alij & corporaliter & ſpiritualiter vt Apoſtoli & diſcipuli. Sed Iudæi, qui tantum corporaliter Chriſtum viderunt, non ideo beati, imò peiores effecti ſunt. Quia enim virtutes & opera Chriſti viderunt, & eius prædicationem audierunt, & tamen nõ credere, ſed detrahere curauerunt, deteriores facti ſunt. Vnde dominus, Si nõ veniſſem, inquit, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Nos verò ſequaces, qui tantum ſpiritualiter, & oculis fidei Chriſtum videmus, beati proculdubio ſumus, ſi fidei vitã tenemus. Sed beatiores diſcipuli, qui Chriſtum & oculis corporis, & oculis cordis ſimul eum viderunt, audierunt, tractauerunt, cum eo manducauerũt & biberunt. Quid putatis fratres mei, quid dulcedinis, quid amoris, quid firmitatis contulerit præſens & corporea conuerſatio Chriſti Diſcipulis? Per exteriores enim virtutes latentem aduertentes Deitatem, tanto eum firmius crediderunt & prædicauerunt, quanto eum expreſſius viderunt. Vnde Ioannes, Quod fuit, inquit, ab initio, quod vidimus, quod audiuimus, quod manus noſtræ contrectauerunt de verbo vitę, vobis annunciamus. At dices: Nõne

Ioan. 15.

1. *Ioan.* 1.

Ioan. 20.

dominus ait Thomæ, Quia vidisti me Thoma credidisti: beati autem qui non viderunt & crediderunt? Et super hoc Gregorius, fides, inquit, non habet meritum, cui humana ratio prebet experimentum. Videntur ergo beatiores qui ipsum in carne non viderũt, & tamen crediderũt. Et quidem si fides sine visione tanta esset, quãta illa quæ fuit corroborata visione corporali, vtique non minoris meriti esse videretur sed maioris. Sed vix fratres potest fieri, vt aliquis qui nõ viderit dominum, nisi spiritualiter, tam firmam fidem habeat, quantum ille qui eum vidit simul corporaliter & spiritualiter: aliter enim degustata, aliter tantum odorata cr. duntur. *Multi enim Reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt & audire quæ audistis, & non audierunt*. Quantum fratres putatis habebant desiderium antiqui sancti, qui in spiritu nouerant Christum venturum, quanta suspiria, quantam admirationem? Horũ quippè desideria, suspiria & admirationes, designantur per septem antiphonas, quæ ante natale domini per septẽ dies cantantur, incipientes ab ô desideratiuo & admiratiuo aduerbio: vt quando per secundum tonum, quasi plangendo cantatur, O sapientia, ô Adonai, quasi quãdo venies? quando te videbimus? quando te audiemus?

Sequitur pars secunda, cum subditur: *Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans eum, & dicens: magister quid faciendo vitam æternã possidebo?* Huius legisperiti oculi, & si videbant Dominũ exterius, tamen non videbant in eo ea quæ discipuli

puli videbant. Non videbant in humanitate diuinitatem: in humilitate maiestatem: in stultitia sapientiam. Habebat enim in oculo albuginem, id est, in scientia superbiam: talis à ministerio Dei reprobatur. Humilis quippè scientia videt, superba non videt. Et superba scientia legisperiti eum inflabat, non autem ædificabat. Ostenditur igitur ex scientia, quam sine humilitate & charitate habuit, elatus, iactator, & contemptor. Elatus cum dicitur, *surrexit*. Plus enim mente quàm corpore se eleuasse intelligendus est. Iactator & contemptor, cum ea quæ nouerat, quęrebat, non vt addisceret vel doceret, sed vt scientiam suam iactitaret, & alterius simplicitatem derideret. Quales (vnde dolendum est) sunt hodie plerique magistri, qui de scientia sua inflati, legunt & disputant, non vt sibi vel aliis proficiant, sed vt se ostentent, & simplices confundant. Sed hi profectò licet multas literas nouerint, tamen quia albuginem habẽt in oculo, diuinam in humilitate sapientiã non vident. De quibus dicitur, Quia dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, dum sapientia verba non saporem habent. At dominus qui nouerat eum *Roma. 1.* causa tentãdi hoc quæsiuisse, ait. *In lege quid scriptum est? quomodo legis?* Occasionem magistrandi Dominus legispertito donat, quod maximè affectare eũ sciebat. Cum enim superba scientia, etiam non interrogata, multociens docere præsumat, tunc maximè gaudet cum interrogatur: quia locum magistrandi, & se ostẽtandi inuenit, quod maximè desiberabat, *Diliges*, inquit

Dominum Deum tuum. In hoc mandato demon-
ſtratur, quare ſit diligendus Deus, & quantum.
Quare? Ob tres cauſas. Prima eſt quia eſt bo-
nus in ſe. Quod innuit in hoc quod, ait, *De*
Secunda, quia meruit diligi à nobis nos cre-
do, nutriendo, redimendo. quod innuit cũ,
Dominum. Tertia, quia ſeipſum in præmium di-
ligentibus ſe tribuit. Quod innuit in hoc quo:
dicitur, *tuum*. Quantum verò diligendus ſit,
oſtendit, cum ait: *Ex toto corde, & ex tota anima*
& ex tota mente, & ex totis viribus tuis: id eſt, ex
toto quod ſcis, ex toto quod viuis, ex toto quod
potes: ac ſi dicatur, omnes potentias, vires, virtu-
tes, motus, & actus tuos diriges ad Deum dili-
gendum. Sed quid vult ſibi fratres mei, tanta
verborum inculcatio? Nonne ſi dixiſſet tantum
ex toto corde, ſatis dixiſſet? Ad maiorem fratres
expreſſionem dictum eſt: & ſi expreſſius potuiſſet
expreſſius hoc dixiſſet, quoniam nunquam ſa-
tis dicitur, quod nunquàm ſatis agitur: Nunquam
enim ſatis diligi poteſt Deus à nobis. Nemo
enim eum tantum diliget quantum meruit, &
quantum amari dignus eſt. *Et proximum*, inquit
tuum ſicut teipſum. Non enim ait quantum te-
ipſum (hoc enim à nullo exigitur) ſed ſicut te-
ipſum. Noſmet enim diligere non debemus niſi
in bonum, & ad bonum, id eſt, vt efficiamur bo-
ni. Similiter proximum noſtrum non debemus
diligere niſi in bono & ad bonum, id eſt: in bo-
no quod iam habet, vel vt habeat: vt ſcilicet bo-
num quod nobis ipſis volumus, proximis ve-
mus. Diſcretè igitur fratres mei, tam nos quam

Quomodo nos & proximũ diligere debemus.

proximos nostros diligamus. Nam sicut peccat qui nō diligit bonū in proximo, ita peccat qui nō odit malū in eo, *Hoc*, inquit, *fac & viues*. Acsi dicat, non sufficit tantū scire, vnde tu gloriaris.

Sequitur pars tertia, in qua legisperitus sciens quod pluribus modis dicitur proximus, vel cognatione, vel familiaritate, vel fide, vel mente, vel loco: quærit quis in hoc loco proxim⁹ intelligatur. *In hoc volens iustificare seipsum*, id est, se ostentare inquisitorem prudentem & iustum. *Et suspiciens in cœlum Iesus*, in quo significabat se magna & spiritualia dicturum, ait. *Homo quidam descendebat à Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones. &c.* In hac parabola fratres mei, ostēdit Dominus quis sit proximus noster: Quia omnis qui naturæ nostræ particeps est: & qualis debeat esse proximus erga proximum: quia benignus & misericors per charitatem & compassionem. Iuxta mysticum verò sensum, ostendit Dominus se præ cæteris proximum esse humani generis, non tantum secundum carnem, sed etiam secundum charitatem, compassionem & redemptionē, quàm nobis immeritis exhibuit. Iuxta quod ipse ait: Maiorem hac dilectionem nemo habet vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Ostendūtur autem in hac parabola quatuor, ruina generis humani, persequutio *Ioan. 15.*
diaboli, insufficientia legis, misericordia Christi. ruina generis humani ostenditur, cū dicitur: *Homo quidam descendebat ab Ierusalē in Iericho, & incidit in latrones*. Homo enim iste humanum genus est: qui in primo homine dum per superbiā

ascendere voluit, descendit: Scriptum est enim
Prou. 16. ante ruinam exaltabitur cor. Descendit igitur à
Ierusalem cœlesti ad quam creatus fuerat, *in Ie-
richo*, id est, in defectum huius mūdi. Iericho ve-
rò defectus siue luna interpretatur: *Et incidit*,
peccando, in *latrones*, id est, in potestatem Dæ-
moniorum, qui latenter insidias suas sub specie
serpentis rectíque consilij occultabant. Et mox
aperta persequutio Diaboli ostenditur, cū sub-
ditur: *qui etiam expoliauerunt eum*, gratuitis scili-
cet bonis, vt virtutibus & fructibus earum. *Pla-
gis etiã impositis*, subaudis in naturalibus bonis:
vt in intellectu, memoria, & huiusmodi. Gratui-
tis quippe bonis eum penitus priuauerunt. Na-
turalibus vero bonis nō eū penitus priuauerunt:
sed ea in eo deteriorauerunt. *Et abierunt*: non le-
dere cessando, sed latẽdo, *semiuiuo relicto*. A quo
& cui? A Deo, sibi homini. Fuit enim exigente
peccato suo, à diuino auxilio destitutus, & suo
arbitrio derelictus. Non fuit tamen omnino
mortuus, sed semiuiuus. Quoniam non potuit
Diabolus auferre penitus homini scintillam ra-
tionis in homine, quæ ei etiam cum peccat, di-
cit, malefacis. Insufficientia verò legis ostendi-
tur, cum dicitur. *Accidit autem vt Sacerdos quidã
descenderet eadam via, & viso eo præteriit. Similiter
& Leuita cum esset secus locum & videret eum, per-
transiit*. Porro sacerdos & Leuita descendentes
eadem via, sunt sacerdotium & ministerium le-
gis: quorum ministri in eandem quoquè mise-
riam inciderunt. Et cum essent secus eum, & vi-
derent eum, pertransierunt: quia sacerdotes &

ministri legis cognouerunt quidem miseriam humani generis: & secus fuerunt per experientiam & compasſionem, & non valentes auxiliũ ferre, prætererunt. Lex enim peccata monstrauit, non abstulit. Misericordia autẽ christi ostẽditur cum subditur: *Samaritanus verò iter faciens, venit secus eum.* Sane Samaritanus, qui interpretatur custos, est christus, hominum custos. Qui iter faciens de cœlo in mundum, factus est vicinus homini per humanitatem, *Et videns* miserias eius, *misericordia motus est. Et appropians*, per compasſionem, *alligauit vulnera eius*, per correctionem & pœnitentiam, *infundens oleum & vinum*: id est, suauitatem & spem veniæ, & austeritatem minarum. Alligat vulnera eius, dum clamat, *Agite pœnitẽtiam*: infundit oleum dum addit, appropinquabit enim regnũ cœlorum, infundit vinum cum dicit, Omnis arbor quę non facit fructum bonum excidetur, & in ignẽ mittetur. Super iumentum suum posuit: cum peccata hominis in corpore suo super lignũ portauit In stabulum tulit, cum in sinu sanctæ Ecclesiæ, vt refoueretur, posuit. Curam illius agit, cum homini modo prospera, modo aduersa, prout nouit expedire, immittit. Altera die, id est, post Ascensionem, protulit duos denarios, dum noticiam vtriusque Testamenti dat magistro Ecclesię, dicens illi, Curam illius habe, corripiendo, erudiendo, confortãdo, monẽdo. Et quodcumque supererogaueris nouas sententias, monitiones, & exempla addendo: Ego cum rediero reddere vnicuique secundum merita sua, red-

Matth. 3.
Luca. 3.

dam tibi. *Quis horũ trium videtur fuisse proximus illi qui incidit in latrones? Qui fecit*, inquit, *misericordiam in illum*. In quo ostẽditur fratres mei, propinquitatem gentis vel carnis nullam esse in comparatione illius quę est charitatis & compaſsionis. Quę quia in Christo præ cæteris abũdauit, præ cæteris est magis proximus noster & magis diligendus. Sed & post eum, quisquis est magis imitator eius, magis est proximus noster, & magis diligendus. Vnde & subditur. *Vade & tu fac similiter*. Videlicet vt quemadmodum christus fecit pro nobis, ita & nos pro eo faciamus: eum super omnia diligentes, nos & nostra pro eo ponentes, omni etiã homini pro eo charitatem & compaſsionem exhibentes persequentibus nos, iniurias nostras dimittentes: prauos, Deo, verbo & exemplo lucrifacientes, miseros consolantes, hospites suscipientes nudos vestientes, famelicos reficiẽtes, captiuos redimentes, cæteráſque cõsimiles pietates christo in membris suis facientes, vt ab eo extremam & æternam consequamur benedictionem. Amen.

Dominica quartadecima post Trinitatem.

Galat. 5.

SPiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. &c. Quatuor hic facit Apostolus fratres mei. Primò monet nos viuere secundum carnẽ: secundò demonstrat quanta guerra sit inter carnem & spiritum: tertiò ostendit quæ sint desideria carnis, & quod damnum afferant: quartò demonstrat quę sint desideria spiritus, & quam vtilitatem conferant. Primò ergo nos monens,

Apoſtolus viuere ſecundum ſpiritum, non ſecundum carnem, ait: Spiritu ambulate, & deſideria carnis nō perficietis. Acſi apertè dicat, deſideria carnis non perficietis. Et eſt locus ab oppoſitis. Deſideria quippè ſpiritus & deſideria carnis oppoſita ſunt, adeo vt nemo poſſit in hac vita deſideria vtriuſque ſimul facere. Deſideria enim ſpiritus ſunt, mundum cōtemnere, ad cœleſtia toto niſu anhelàre, modico contētum eſſe, amare ieiunia, ſobrietatem, vigilātiam caſtitatem, temperantiam, iuſtitiam, cęteráſque virtutes. Econrrario verò deſideria carnis ſunt, mundum amare, cœleſtia cōtemnere, in terrenis diuitiis abundare, comeſſari, inebriari, dormire, luxuriari, ſuperfluè viuere, atque iniuſtè, & huiuſmodi. Porrò non ait Apoſtolus, ſpiritu ambulate & neceſsitates carnis non perficietis. Benè enim fratres mei, poſsimus ſimul & ſpiritualiter viuere, & neceſsitates carnis facere: vt modeſtè cōedere, bibere, dormire, modeſtè poſſidere, & huiuſmodi. Vnde Paulus ad Rom. ait, me feceritis curam carnis, ſed ait vigilanter, ne feceritis curam in deſideriis carnis, neceſsitatē concedendo, & ſuperfluitatem prohibendo.

Deſideria ſpiritus.

Deſideria carnis.

Roma. 13.

Rurſus non ait Apoſtolus, & deſideriis carnis non mouebimini: præſertim cum motus noſtri carnales in poteſtate noſtra non ſint. Sed ait, & deſideria carnis nō perficietis, id eſt, ad effectum non ducetis. Spiritualiter enim viuere, & tamen aliquando moueri deſideriis carnis poſſumus. Sed ſpiritualiter viuere, & deſideria carnis ad effectum ducere ſimul non valemus.

Proinde fratres mei, ſpiritualiter viuere conemur, vt turpia deſideria in nobis naſcentia, & ſi non omnino amouere, tamen compeſcere & refrenare valeamus. Beatus enim, inquit, Dauid qui tenebit, id eſt, retinebit, & allidet paruulos ſuos, id eſt, naſcentes carnis ſuæ motus, ad petram, id eſt, ad Chriſtum.

Pſal. 36.

Sequitur pars ſecunda, in qua oſtenditur quãta guerra ſit inter ſpiritum & carnem, cum ſubditur: *Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum: & ſpiritus aduerſus carnẽ: vt non quæcũque vultis, illa faciatis.* Caro enim ſępe impedit ne faciamus voluntatẽ ſpiritus Et ſpirit⁹ ſæpe impedit, ne faciamus voluntatem carnis. Videntur autẽ hic fratres chariſſimi, quinq; inquirenda. Primò enim quare caro dicatur concupiſcere aduerſus ſpiritum, cum caro nihil poſsit niſi per ſpiritũ. Caro hoc in loco fratres mei, non vocatur ſola caro, ſed ſenſualitas cum carne. Duæ quippè ſunt vires ſiue potentię, ſpiritus ſuperior, & inferior Superior eſt ratio, quæ cœleſtia contemplatur & quærit. Inferior verò eſt ſenſualitas, quæ per quinque officinas corporis tẽporalia ſola deſiderat & quęrit. Sup rior ergo pars ſpiritus vocatur interior homo, ſiue ſpiritus. Inferior verò pars cum carne, vocatur exterior homo ſiue caro: ideo quia à carne ſola habet quod temporalia deſiderat & quærit. Hinc eſt quod homo, qui viuit ſecundum ſenſualitatem, homo carnalis, imò etiam totus caro dicitur. Sicut econtrario ille qui viuit ſecundum ſpiritum, homo ſpiritualis, imò etiã ſpiritus dicitur. Secundò quæ-

Duæ potẽtiæ ſpiritus.

ritur vnde eſt tanta repugnantia inter ſpiritum & carnem, id eſt inter rationem & ſenſualitatẽ, vt altera concupiſcat contra alteram. Ex culpa prothoplauſti. Ante enim culpam creatus ſic & ordinatus erat homo à Deo, vt nullã in ſe ſentiret rebellionẽ: ſed ſpirit⁹ ſuo creatori ſubdit⁹ & obediẽs eſſet: caro verò ſiue ſenſualitas ſpiritus in omnib⁹ ſine cõtradictione pareret. Quia verò ſpiritus peccãdo inobediẽs deo fuit, inde merito ſuũ inferius, id eſt, carnalitas cũ ſenſibus ſuis ei obedire contẽpſit. Hinc eſt quod Adam poſt peccatũ ſe nudũ vidit, id eſt, ſe gratia & dominio (ꝙ habebat in mẽbris ſuis) ſpoliatũ cognouit. Eſt ergo hęc repugnãtia in homine, nõ ex natura, ſed potius ex peccato pœna inflicta. Tertiò quæritur quare domin⁹ à ſeruis ſuis hanc repugnantiã non tollit. Quia fratres mei, nouit dominus eã ſeruis ſuis eſſe vtilẽ tribus modis. Reddit enim eos humiliores, ne ſcilicet de ſe præſumãt: dũ internã rebellionẽ non ex ſe, ſed ex ſola gratia ſe poſſe ſuperare vident. Reddit eos erga alios miſericordiores: ex propria enim miſeria quomodo aliis miſereri debeãt, addiſcunt. Reddit eos victorioſiores: quãtò enim maiorẽ ſentiunt & vincũt pugnam, tãto maiorẽ conſequẽtur coronã. Quartò queritur quomodo in hac interna & tam familiari guerra poterim⁹ victoriã obtinere. Nõ per nos fratres mei, ſed per ſolã dei gratiã. Vnde apoſtol⁹, Infelix, inquit, ergo homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per Ieſum chriſtũ. Sed quoniã gratia dei nõ prouenit dormitãtibus, ſi volum⁹ *Roma. 7.*

hanc rebellionem vincere in nobis, instandum est vigilanter orationi, & carnis macerationi. Porrò fratres mei, super motus cordis & carnis nostræ, vigilare cōtinuè debemus: malos, si surrexerint, omninò extinguendo: bonos, etiam si excesserint, corrigendo. Non simus sicut quidā carnales homines, qui nullam in se cognoscunt rebellionem: sed omnem motum surgentem recipiunt, & nulli tentationi obsistunt. Oremus etiam, & contra prauos motus nostros auxiliū de super quæramus, dicētes cum Psalmista, Domine vre renes nostros & cor nostrum: videlicet ne illi malè delectentur: vel illud malè cogitet, igne Sancti spiritus expurga. Carnem quoque ieiuniis & orationibus atque laboribus maceremus, & spiritui eam seruire cogamus: quia duorum rebellium, quorum alter debilior, tantò alter fortior est. Vnde Apostolus, quādo inquit infirmor, tunc fortior sum & potens: subaudis secūdum spiritum. Quintò: si (vt ait Apostolus) non facimus ea quæ volumus, vel si facimus ea quæ non volumus, quomodo ad præmium vel ad pœnam sunt nobis imputanda.

Psal. 25. *2. Cor. 12.* *Roma. 7.*

Duæ volūtates in homine contrariæ.

Duæ voluntates fratres mei, contrariæ sunt in homine, vna rationis: altera sensualitatis, siue carnis. Sed secundū illam quę superat nolentes iudicamus. Vult enim quilibet malus saluari, voluntate rationis, sed voluntate carnis hoc nō vult, dum per eam voluntati contraria facit. Quia ergo voluntas carnis in eo superat voluntatem mentis, magis nolens quàm volens saluari, debet iudicari. Similiter aliquis bonus vult

voluntate carnis cognoſcere alterius vxorem, ſed ſecundum voluntatem ſpiritus hoc nolens, voluntatem carnis refrenat: hic magis nolens quàm volens cognoſcere mulierem debet dici. Propter hanc duplicem voluntatem dicit Salomon, Vult & non vult piger. Omnia ergo quæ facimus fratres mei, ſecundum volũtatem quæ ſuperat, non ſecundum eam quę ſuperatur, nobis debent imputari. Propterea fratres, carnis volũtatem in nobis refrenemus, & bonam ſpiritus voluntatem in nobis nutriamus. *Quod ſi*, inquit, *ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege.* Carnales & peccatores ſub lege arctantur: Spirituales verò viri lege non indigent, cum propria ratione regantur. Vnde Apoſtolus, lex, inquit, non eſt poſita iuſtis, ſed iniuſtis & peccatoribus. *Prou.13.*

Sequitur pars tertia, in qua Apoſtolus enumerat deſideria carnis dicẽs, *Manifeſta autẽ ſunt deſideria carnis, quæ ſunt fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus: &c.* Dicitur autẽ fornicatio omnis coitus præter legitimũ. Immunditia verò eſt omnis coitus contra naturam. Impudicitià eſt omnis impudentia quæ fit vel in verbis, vel in motibus, vel in geſtibus diſſolutis. Luxuria eſt, omnis luxus vel ciborũ vel veſtium, vel quarumlibet ſuperfluitatũ. Idolorũ ſeruitus, duplex eſt. Alter eorũ qui cultũ deo debitũ exhibent creaturę. Alter eorũ qui creaturam præponunt creatori: vt auarus, qui præponit nũmum deo, & luxurioſus meretricẽ, & guloſus ventrẽ. Veneficia ſunt quę per venena, vel magicas artes excercẽtur. Inimicitiæ ſunt, quã- *Idolorum ſeruitus duplex.*

Emulatio do non vitia, sed ipsi homines odio habentur.
Psal. 36. Contentiones sunt pugnæ verborum factæ de re inutili vel de vtili inutiliter. Emulatiões sunt malorũ in prosperitate sua. A quibus nos dehortatur Dauid dicẽs, Noli ęmulari in malignãtib' neque zelaueris facientes iniquitaté: quoniam tanquam fœnũ velociter arescent: &c. Irę sunt cõmotiones mentis contra hominem, nó contra vicium: vel contra viciũ immoderatè. Rixæ sunt alternæ & contumeliosæ lacerationes ad modũ canum, vnde & à ringo ringis, rixę denominatæ sunt. Dissentiones sunt quãdo aliqui i veritate, vel ab vsu cõmuni pertinaciter dissentiũt, Sectæ sunt, quando aliqui vnitaté fidei, vel charitatis, vel cõmunitatis scindũt. Inuidię sunt quando aliqui de bonis aliorũ vruntur. De qua poeta dicit: Iustius inuidia nihil est, quæ protinus ipsum auctoré dãnat, excruciat que suum. Homicidia dicuntur pluraliter: quoniã sex sunt species homicidiorũ. Ebrietates sunt frequẽtes & ĩmoderatæ potationes. Comessationes sunt, frequẽtes immoderatæque epulationes. *Et his similia*, inquit, subaudis vitia, *quæ prædico vobis, sicut prædixi*: vt scilicet caueatis ab his dum habetis tempus pœnitentiæ & emẽdationis. Nam hæc & similia vicia, adeo sunt damnosa: *quoniam qui talia agunt*: subaudis finaliter, *regnum Dei non consequentur*: id est, damnabuntur: nullum est enim medium. Propterea fratres mei, omni solicitudine, ab huiusmodi cauete. Sed & si fortè aliquando talia fecistis, dum licet, pœnitentiæ lachrimas vos abluere mementote.

Ira.
Rixa.
Dissentio
Secta.
Inuidia.
Homicidia.
Ebrietates
Comessationes.

Sequitur pars quarta, in qua enumerat Apostolus deside ia spiritus dicens, *Fructus autem lucis sunt, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas.* Sed quare Apostolus loquens de viciis ait, *opera carnis:* loquens verò de virtutibus ait, *fructus lucis?* Quoniam vitia tanquam opera caduca cito cadunt & transeunt: virtutes verò tanquam fructus multiplicantur, & mentem illuminant, & ad lucem æternam trahunt. Charitatem autem, id est, dilectionem dei & proximi, ideo cæteris præponit, quoniam ipsa est fons & origo omnium virtutum. hac enim habita, cætera habentur: & qui hanc non habet, factus est omnium reus. Gaudium, non seculare, cuius extrema luctus occupat: sed spirituale, quod est in spe, vel in re spiritualis & æterni boni. Pax, non illa, de qua dominus, Non veni, inquit, pacem mittere in terram sed gladium: sed illam qua pacificatur homo deo, sibi & proximo. Patientia quæ est æquanimitas aduersa sustinendi. Longanimitas, quę est virtus, per quã sine fatigatione lõgius aduersa sustinem⁹, & præmia speramus. Fides, quę est perceptio inuisibilium, ad salutem pertinentium cum assensione. Bonitas, quæ est virtus omnem detestans maliciam. Benignitas, quæ est virtus prompta & exposita ad benefaciendum Mansuetudo, quę est virtus faciens nos tractabiles & humiles ad obediendum. Modestia quę est virtus refrenãs in nobis prauos motus, & omnem intemperantiam. Continentia, quæ est virtus etiã à concessis continens. Casti-

Prou. 14.

Matt. 10.

tas, quæ est virtus castrans in nobis omnem libidinem. Et quam vtilitatem conferant istæ Libertatem à iugo legis & vitiorum. Vnde & subdit, *aduersus huiusmodi non est lex*, id est tales non damnat, neque premit lex, sicut Iudæos. *Qui autem*, inquit, *sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum viciis & concupisceutiis*, id est, qui has prædictas virtutes Christi habent, vitia & carnales cōcupiscentias in se mortificauerunt, & deo viuunt. Propterea vitia & carnis petulantiam per ieiunia, vigilias, labores, & orationes, in nobis mortificemus. Charitati, paci, patiétiæ, temperantiæ, castitati, cæterísque virtutibus insistamus, vt mortui mundo viuamus deo: & hic vita spirituali, & in futuro vita cœlesti. Per dominū nostrum Iesum Christum qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus. Per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quartadecima post Trinitatem.

Lucæ 17, C*Vm iret Iesus in Hierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi.* In hac sancti Euágelij lectione, fratres charissimi, primo iuxta literam sex sunt consideráda. Domini circa salutem hominum sollicitudo eiusdem prona miseratio, legis obseruatio, Leprosorum fides & obedientia: diuina in Christo potentia: quantum sit bonum gratitudinis & quantum malum ingratitudinis. Porrò sollicitudo domini circa salutem hominum in hoc apparet, quoniam cum pro salute hominum de cœlis descendisset ad terras, dum fuit in terris

ſemper circa eandem rem fuit ſollicitus eundo in labore & ſiti, & per inſidias de loco ad locũ circumeundo vrbes & caſtella, & loca, in quibus præſciebat aliquem ad vitam prædeſtinatũ ſe inuenturum: vt ita filios dei (ſicut ipſe ait) qui erant diſperſi, congregaret in vnum. In quo paſtoribus ſanctæ eccleſiæ exemplum dedit, idem faciendi. Hoc ſequentes fecerunt Apoſtoli: hoc & reliqui patres præponentes quietem ſuam per labores, penurias, & inſidias, pergebãt, deo lucrum facere animarum. Heu quid dicam ſuper pigritiam modernorum Paſtorum, qui ſpernentes ſalutem animarum, de quiete ſua nunquam exeunt, niſi forte trahat eos lucrum pecuniarum. Quos ſi forte pauper decubans in grabato ad ſe vocauerit, ſuper anima ſua ab eis cõſilium quæſiturus, indignantur & contemnunt ire, vbi ſciunt lucrum pecuniarum deeſſe: vel ſi forte timẽtes authoritatẽ maiorum inuiti eant, cauſantur tempora & vias, & maledicunt infirmis, pro quibus orare debuerant. Sed iſti in nũmero paſtorum habendi non ſunt, ſed mercenariorum. Miſeratio autem Chriſti in hoc apparuit, quoniam vt vidit decem leproſos, eorum miſertus eſt. Dans nobis exemplum, vt ſemper erga miſerorum afflictionem, viſcera miſericordiæ in nobis habeamus. Vnde ipſe alibi dicit, eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter cœleſtis miſericors eſt. Quod apertè cõtra illos eſt, qui ac ſi ferrei eſſent, aliorum miſeriei nulla mouentur compaſſione. Sed, vt ait Iacobus, Iudicium ſine miſericordia fiet ei, qui non fecerit miſeri-

Ioan.11.

Lucæ 6.

Iacob.2.

cordiam. Legem etiam se obseruare Christus demonstrat, quando iuxta quod in lege scriptū erat, leprosos mittit ad Sacerdotes. Porrò fratres, si subtiliter inspiciamus, triplici de causa misit dominus leprosos ad Sacerdotes. Prima est, vt in hoc se non destruere legem, sed adimplere demonstraret. Secunda, vt sacerdotes honoraret, & eos honorandos esse, & offerendas eis faciendas demonstraret. Vnde confutantur illi, qui sacerdotes domini ob viliorē eorū vitā honorare & eis deferre detrectant, non cōsiderantes quod non ministrum in se, sed deum in ministro honoramus: & quod sacerdoti, non propter se, sed deo, in eo, supplicamus & offerimus. Tertia causa est, vt spiritualem lepram, id est, culpam criminalem, sacerdoti per cōfessionem significaret esse demonstrandam. Fidem quoque & spem se habere leprosi testati sunt, quando *Iesu miserere nostri*, clamauerunt. Nisi enim eum misericordiam talem sibi posse conferre crederent, eum nunquam super hoc rogarent: & nisi sperarent, sanitatem ab eo non postularent. Obedientiam etiam domino exhibuerunt, cum ad eius præceptum mox ad sacerdotes cucurrerunt. Sed consideremus fratres mei hic quanta sit virtus obedientiæ fidelis. Non enim legitur hic quod vsque ad sacerdotes peruenerint, sed in cepto & proposito eundi mūdati sunt: & voluntas pro facto reputata est. Hic fratres contendamus habere virtutem fidei & obedientiæ. Si enim habes fidem & obedientiam, & si non potes quod iuberis, fac quod potes: S

Quare Christus leprosos misit ad sacerdotes

Confeßio.

pro-

pro facto reputabitur. Vt enim ait Samuel, Melior est obedientia quàm victimæ. Legimus autem in vitis patrum, quod cùm quidam Abbas vellet obedientiam cuiusdam nouitij tentare, præcepit ei vt in clibanum ardentem prosiliret. In quem cùm ille dicto citius prosiliisset, incombustus exiuit. Maurus quoque ad iussum sancti Benedicti, Placidum puerum de aquis extrahēs more Petri super aquas ambulauit. Quid plura? Quid boni obedientia habeat, malum inobedientiæ prothoplausti demōstrat. Diuinam verò se habere potentiam dominus demonstrauit: quando leprosos absentes sine alicuius facti vel dicti adminiculo, sola voluntate sanauit. Vt apertè demonstraret se illū esse, de quo propheta canit: dominus autem in cœlo, omnia quæcunque voluit fecit. Quantum autē sit bonum gratitudinis, & quātum sit malum ingratitudinis, ostēditur, cum subditur. *Vnus autē vt vidit quia mundatus est: reuersus est cum magna voce magnificans deum. Et cecidit in faciem suam ante pedes Iesu gratias agens.* Consideremus autem fratres mei, quod dicitur: Vt vidit quia mūdatus est: & quod cum magna voce magnificans deum: & quia cecidit in faciem suā ante pedes Iesu gratias agēs. Vidit, quia mūdatus, id est vidēs de se tali prius per culpam, talem factum esse per gratiam, reuersus est non solum corde, sed etiam opere, ad suum mundatorem, magnificans diuinam potentiam: *magna voce*, nō tam clamosa quàm deuota: *cecidit in faciem* suam: de meritis suis se cadere cognoscens: & emendationem suam soli

1. Reg. 15.

Psal. 113.

auctori adſcribens: & de gratuito bono illi gratias agens. Benè autem hic Samaritanus, id eſt cuſtos erat, quia collatum ſibi beneficiū in memoria cuſtodiebat. Et hoc contra illos qui beneficij immemores fuerunt. Quantum verò ſit malum ingratitudinis, oſtēditur cum dominus ait, *Nonne decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt?* Ac ſi apertè dicat: quia ad agendas gratias non reuerſi ſunt, idcirco, vt debuerunt, per malum ingratitudinis deuoluti ſunt ad priſtinam lepram, imò peiorem quam anteriorem, *Non eſt* inquit, *inuentus qui rediret & daret gloriam deo niſi hic alienigena*. Ac ſi dicat, noti & cognati mei, more ſuo ſemper mihi ingrati exiſtunt. Cúmq; multi diuina ſint experti beneficia, non inuenitur qui deo gratus exiſtat, niſi vnus, amator charitatis & vnitatis. Nam etiam ipſi Iudęi indignè mihi de collatis ſibi beneficiis ingrati exiſtunt, ſed gentilis alienigena, qui per legem ad agendas gratias inſtructus non eſt, mihi ſolus gratus eſt. *Fides*, inquit, *tua te ſaluum fecit*. Quare dominus in huiuſmodi dicere ſolitus erat, *fides tua te ſaluum fecit*, quàm ſpes vel charitas tua? Sicut enim illa: ita & hæc ad ſalutem ſunt neceſſaria. Sed tunc cum eſſent fere omnes infideles, primò fides quærebatur, quæ eſt fundamentum omnium virtutum. Nec tamen intelligenda eſt hic fides ſola, ſed fides cum ſpe & dilectione. *Vade*, inquit, *in pace*: id eſt in pacem mentis proficε, vſque in pacem æternitatis. Iuxta myſticū verò ſenſum, quatuor nobis conſideranda ſunt. Primò quo & per quā viā debeamus ire. Quo:

in Ierusalem. Per quam viã? Per mediam Samariam & Galilæam: id est per custodiam mandatorum dei, ita pergere debemus, vt nec ad minus nec ad nimis declinemus. Ita mediocritatẽ virtutum teneamus, vt nec ad vlteriora, nec ad citeriora vitia appropiemus. Ita teneamus largitatem, quod nec ad prodigalitatem nec ad auaritiam declinemus: ita iustitiam quod nec ad crudelitatem, nec ad laxitatem appropiemus: & similiter in cæteris. Debemus etiam desiderio transmigrare ad cœlestia, & sursum habitare mẽte: vt dicamus cum Propheta, Portiò mea hęc in terra viuentiũ. Et illud, Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Qui enim hic mente habitant, ad cœlestem Ierusalem non pergunt. Secundò insinuatur nobis ab istis decem leprosis, quomodo debeamus postulare à domino intus mundari. Illi enim domino occurrerunt, à longe steterunt, vocem suam leuauerunt, & dixerunt, *Iesu præceptor miserere nostri*. Per decẽ leprosos significantur illi, qui quamuis decalogũ legis professi, per aperta crimina notabiles sunt. Quales (quod sine gemitu dicere non possum) plerique nostrũ sunt. Si ergo fratres, peccatis leprosi sumus, exemplo horum domino per gratiam venienti, occurrere debemus per desiderium. Nec esse graues opprtet ad surgendum, sicut quidam sunt, qui vix flagellis & tribulationibus emẽdari volunt. Stemus etiam à longe, vt scilicet propriæ lepræ conscij nos humiliemus, iudicantes nos indignos, qui vel accedamus consortio homi-

Psal. 141.
Psal. 72.

num, vel sanctuario Dei, sicut Publicanus fecisse legitur. Leuemus etiam vocem nostrã magis deuotione quàm clamore, nõ alienam vocem, sed de affectione intimi cordis procedẽtem. Et dicamus fide & deuotione, Iesu præceptor, cuius scilicet præcipere est facere, miserere nostri: nos à lepra peccatorum abluendo. Tertiò insinuat nobis dominus, quomodo ipse criminosos à peccatis emundet, cum ait: *Ite, ostendite vos sacerdotibus*. Cum enim quotidiana & leuia peccata, qualibet leui satisfactione, etiam sine expressa confessione nobis dimittãtur, lepram, id est, maiora crimina præcipit nobis dominus sacerdotibus ostendere, & iuxta eorum mandatũ satisfacere. Sed quare cum per se dominus emundare posset, sacerdotibus confiteri præcepit? Ex triplici ratione. Vt scilicet nemo propter peccata desperaret, dum medicum peccatorum iuxta se inuenire posset. Vt etiam in hoc quisq; mereretur, quod homini æquali scilicet suo se humiliaret: vt etiam alter alterius onera portaret. Sed quid est quod leprosi antequam perueniant ad sacerdotes, mundãtur in via: nisi quod peccatores dum pœnitendo eunt, vel ire volũt confiteri sacerdotibus, in hoc proposito à peccatis mundãtur? Hinc Dauid, Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino: & tu remisisti impietatem peccati mei, Quasi diceret, deliberaui apud me peccatum meum confiteri, & tu domine remisisti. Tamen non idcirco spernant peccatores peccata sua sacerdotibus confiteri: quoniã ex cõtemptu tenerẽt

Quare dominus præcepit confiteri.

Psal. 31.

tur rei. Et ſi enim in cordis contritione peccata dimittantur, non tamen Eccleſiæ eſſe dimiſſa oſtenduntur. Deus quippè, vt auctor ſoluit, vel ligat. Sacerdos verò vt miniſter, ligatum vel abſolutum eſſe demonſtrat. Hinc eſt quod Lazarum, quem per ſe in tumulo ſuſcitauerat, diſcipulis dominus iubet vt abſoluāt, & abire ſināt.

Quartò demonſtratur nobis quomodo ingratitudinem fugientes, de emundatione aut gratiarū collatione, gratias deo agere debeamus. Eſt autem triplex ingratitudo. Prima, illorum, qui de collato beneficio gratias deo non referunt: Secunda illorum, qui ad vomitum redeunt. Tertia eorum, qui talentum commendatum inutiliter abſcondunt. Quibus omnibus non ſolum per ingratitudinem gratiæ ſubtrahūtur, & vitia redeunt, ſed etiam peiores efficiuntur, domino alibi atteſtante, Et fiunt inquit nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Nos ergo fratres, exemplo decimi leproſi conſideremus, quales fuerimus ex culpa noſtra: & quales ſumus ex gratia. Reuertamur corde ad deum emundatorem noſtrum: eius miſericordiam magna cordis deuotione laudemus: & cadamus ante pedes eius, non retro vt Heli in mortem, ſed in faciem, id eſt, in propriæ fragilitatis cognitionem, nobis peccata & Deo bonum quod habemus attribuentes, & inde ei gratias ſemper referentes. Nec ſolum fratres de bonis nobis collatis ei gratias referamus, ſed etiam de damnis & flagellis dicētes cū beato Iob. Si bona ſuſcepimus de manu domini, mala etiam quare non ſuſcipiamus? Do

Triplex ingratitudo.

Matt. 12.
Lucæ 11.

Iob 1.

minus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit ita factum est, sit nomen domini benedictum. Agere enim in prosperis gratias, etiam quorundam malorum est. Vnde Dauid, Confitebitur, inquit, tibi cum benefeceris ei. Agere etiam in aduersis gratias: tantum bonorum est: qui ipsa aduersa, magna dona esse intelligũt: per quæ pius pater filios, quos magis diligit, corripit. Inter quos fratres, hic corripi à deo diligamus, vt cum eis consolari mereamur. Amen.

Psal. 148.

Dominica quintadecima post Trinitatem.

Gala. 5.

SI spiritu viuimus, spiritu & ambulemus, &c. Tripertita est hæc lectio, fratres charissimi. Primò enim nos hortatur Apostolus ad spiritualem vitam. Secundò ostendit quæ vita sit spiritualis. Tertiò præcipit, vt subditi magistris suis spiritualibus omnia bona sua communicent. Hortans ergo nos Apostolus primò ad spiritualem vitam, ait: *Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus.* Quatuor modis fratres mei, accipitur hoc nomen Spiritus in sacra scriptura. Quandóque enim ponitur ad significandũ spiritum humanum: vt quando dicitur, quod homo constat ex corpore & spiritu. Quandóque verò ponitur ad significandum partem ipsius spiritus: superiorem scilicet rationẽ, vt ibi, Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quandóque verò ponitur ad significandum interiorem literæ intellectum: vt ibi, litera occidit, spiritus autem viuificat. Quandóque etiam ponitur ad significandum spiritum sanctum. Spiritus ergo secundum primam acce

Quatuor modis in scriptura accipitur spiritus.

Matt. 26.

Luca 24.

2. Cor. 5.

ptionem, confert nobis, vt etiam viuamus corporaliter. Secundum verò secundam & tertiam & quartam acceptionem, confert nobis, vt viuamus spiritualiter. Ait ergo Apostolus, *Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus*. Ac si apertè dicat, si nec spiritualiter, nec etiam corporaliter possumus viuere, nisi ex spiritu, secundum spiritus non secundum carnis voluntatem operemur. Non simus ergo fratres mei, similes Adæ, qui abiit in consilio impiorum, suggestionibus scilicet vxoris & serpentis consentiendo, sed potius tētationes diaboli repellantes, carnē nostram ieiuniis & macerationibus cogamus cōsilio spiritus obedire.

Sequitur pars secunda, in qua ostendit Apostolus, quæ vita sit spiritualis: ea scilicet quæ vitia fugit, & virtutes sequitur. Vnde & subdit, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi*, subaudis nec cæterorum vitiorum. Sed ideo hic potius ponit vanam gloriam: quoniam ea præcipuè viros spirituales solet impugnare, qui habent multa bona vnde glorientur. Est enim vana gloria, quando aliquid de bono quod habet vel habere videtur, non deo, sed sibimet gloriam tribuit, vel quærit, vel recipit. Ideo autem dixi de bono quod habere videtur, quoniam hypocrita etiam de bono quod simulat, humanam gloriam captat. Cæteri, si gloriantur de bono quod habent, (de bono dico spirituali vel corporali) sed de corporali bono gloriantur & superbiunt tantum seculares & bruti homines. De spirituali verò bono, plerunque ipsis

magnis & ſpiritualibus viris accreſſit gloria & elatio. Sed iſtorum omnium, alij de bono quod habent, ſibimet attribuunt gloriam, à ſe, vel ex meritis ſuis illud ſe habere putantes. Alij verò exterius humanam captant gloriam, & ſi non ſit qui eos laudet, ipſi ſeipſos laudare non erubeſcunt: Alij autem ſunt, qui etſi de bono ſuo laudem humanam non quærunt, tamen ab aliis oblatam recipiunt. Qui quanuis ad laudem ſibi oblatam erubeſcant, & ſe fateantur indignos, tamē intus ad auditam laudem animus gaudet & gloriatur. Hæc autem gloria inanis ſiue vana dicitur: quia à gloria vera æternæ retributionis caſſatur. Vnde Dominus de huiuſmodi ait: receperunt mercedem ſuam, gloriam ſcilicet temporalem quam quæſierunt, non æternam. *Inuicem*, inquit, *prouocantes, inuicem inuidentes*. Proprium eſt glorioſorum hominum, vt alios prouocent ad contentionem & certamen: vt in ipſo certamine appareant ſuperiores. Quod ſi eos ſuperare non valent, inuident, & de bono eorum cruciantur. Nos ergo fratres chariſsimi, de bono ſi quod facimus: nec intus innobis gloriemur: nec exterius ventulum humanæ gloriolæ captemus, nec oblatum recipiemus: ſed laudantis verba interrumpamus dicentes. Non laudaueris hominem in vita ſua: Lauda poſt mortem. Tunc enim nec laudans adulatur, nec laudatus tentatur. Sed quoniam non ſufficit vitia cauere, niſi etiam bona faciamus, addit Apoſtolus.

Matt. 5.

Fratres, si praeocupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Hortatur autem hic nos ad compassionem, & ad instructionem delinquentium: quod maximi meriti esse testatur Iacobus dicens, Si quis conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Porrò aliter corripiendi sunt fortiores & sapientiores, quãdo peccant: aliter fragiliores & rudiores: aliter qui peccant ex præconsideratione: aliter qui ex præocupatione: aliter qui in pluribus: aliter qui in vno: aliter qui faciunt quod non deberent: aliter qui non faciunt quod deberent, quod est delictum. Qui enim fortior & sapiẽtior est: vel qui peccat ex prȩconsideratione: vel qui peccat in pluribus: vel qui facit contra præceptum manifestè, grauius arguendus est. *At si homo*, id est, fragilis, *fuerit praeocupatus* subito, non in pluribus, sed in aliquo delicto: *vos qui spirituales* estis, ad quos scilicet pertinet peccantes corrigere: *instruite huiusmodi*, & hoc *in spiritu lenitatis*: non eos scilicet deridendo vel execrando, vel ad desperationem prouocando (vt quidam solẽt) sed potius ad pœnitentiam exemplo peccatorum conuersorum trahendo, & veniam promittendo. *Considerans*, inquit, *teipsum, ne & tu tenteris.* Ac si dicat, cum consideras homines, considera quoque teipsum, qui homo & fragilis es, & similiter potes tentari, vel iam tentatus es. Et in te addisce, qualis inter cæteros esse debes. Nihil enim fratres charissimi, plus mouet hominem

Iaco. 5.

ad pietatem & cōpassionem, quàm proprii periculi consideratio. Hinc est quod dominus Petrum principem Apostolorum, primum per... sit cadere, vt videlicet in seipso disceret quo... do cæteris misereri deberet. *Alter*, inquit, *alterius onera portate, & sic adimplebitis legē christi.* Est onus peccatorum: & est onus necessitatum... & onus molestiarum. Onus ergo fratres mei peccatorum proximi portemus, pro eis orando, eos corripiēdo, & ad emendationē vocādo. Sic enim fecit christus: qui nō solū peccata nostra tulit, orādo, corripiēdo, & ad emendationē vocando, sed etiam pœnam pro eis in suo corpore portando. Ipse est agnus qui tulit peccata mundi. Onus quoque necessitatū proximi portemus, eius indigentiis & afflictionibus compatiendo, consulendo & subueniēdo. Sic enim fecit & docuit christus, qui indigentiis & afflictionibus humanis compassus est, consuluit & subuenit. Onus etiā molestiarum proximi nostri portemus: indignationes, contumelias, & iniurias ab illis nobis illatas æquanimiter patiendo, & pro eis affectuosè orando. Sic enim fecit & docuit Christus, qui persequutorum odia, cōtumelias & iniurias passus & compassus est, reddens pro odio dilectionem: pro cōtumeliis orationem: pro iniuriis, beneficentiam. *Si quis autem*, inquit, *existimat se aliquid esse (cum nihil sit) ipse se seducit*. Generaliter fratres mei, hoc verum est: Quia si quis se existimat aliquid esse, cum nihil est, ipse vtiquè se seducit. Si quis existimat se non egere aliorum auxilio, ipse se seducit.

Ioan. 1.

quis æſtimat ſe ex meritis ſuis aliquid eſſe vel reſpectu aliorum, ipſe ſe ſeducit: Et huiuſmodi. *Opus ſuũ probet vnuſquiſque: & ſic gloriã in ſeipſo tantũ habebit, & non in altero*. Porrò opus probũ & probatũ eſt, quando & in genere eſt bonũ, & in intentione, & à vana gloria vel ſuperbia eſt incorruptum. Multi quippè faciunt opus bonũ in genere, ſed diſtortum intentione: vt ille qui facit eleemoſinã propter vanã intentionẽ. Multi quoque faciũt opus bonum in genere, & rectum intentione: ſed corruptũ à vana gloria vel ſuperbia, vt quando ſcilicet ex latere ſe adiungit vana gloria in faciendo, vel poſt factum. Quando autem in ipſa intentione eſt vana gloria, facti ſunt hoſtes in capite: quando verò ſe *Pſal. 139.* adiungit rectæ intentioni noſtræ: iuxta iter, ſcãdalum poſuerunt nobis: quando verò ſequitur poſt factum, calcaneo noſtro inſidiati ſunt. Qui ergo opus ſuum probat in genere, & in intentione, & in conſeruatione, ille, inquit, gloriam in ſeipſo tantum habebit: Non ait à ſeipſo, quia à DEO tantum gloria vera eſt, Sed in ipſo, id eſt, in conſcientia ſua: non extra. Quod exponens ſubdit, *& non in altero*: id eſt, non ex malorum vel minus bonorum comparatione, vel ex adulatorum laudatione, vt pleriq; faciunt, ſibi gloriam attribuentes: Qui enim ita gloriatur, decipitur. At qui de bono ſibi à deo dato, gloriatur in Deo, apud ſeipſum benè agit. Vnde Apoſtolus, Gloria, inquit, noſtra, teſtimonium eſt *2 Cor. 1.* conſcientię noſtrę. Nunquid maius malum vel minus bonum aliorum eſt laus noſtra? minimè

Vnusquisque enim onus suum portabit. Non est autem fratres hoc contrarium ei quod superius dictũ est: alter alterius onera portate. Hoc enim dictũ est contra illos, qui ex alieno peccato, se vel laudari vel maculari putant. Vnusquisque enim onus, id est, pœnam sustinebit pro peccato suo, non alieno: nisi forte alienum peccatũ per consensum vel per incuriam faciat suum. Illud vero dictum est, cõtra illos qui adeò duri sunt, quod nesciunt compati proximorum indigentiæ vel fragilitati: Nos quoque fratres ita compatiamur peccatoribus, quod eorũ peccatis per consensum nõ inuoluamur: & ita refugiamus proximorum peccatis inuolui, quod eis per compassionem approximemus.

Sequitur pars tertia, in qua pręcipit Apostolus, vt subditi omnia bona sua communicẽt spiritualibus magistris suis, dicens: *Communicet autem is qui cathachizatur*, id est, instruitur *verbo: ei qui se cathechizat in omnibus*. quod etiam Dominus in Euangelio præcipit. Quare? triplici ratione. Primò quia debitum est. Vnde Dominus,

Lucæ. 10. Edẽtes, inquit, & bibentes quæ apud illos sunt.

1. Cor. 9. Dignus est enim operarius cibo suo. Et Apostolus. Si vobis inquit, spiritualia seminauimus:

Deu. 25. magnum est si vestra carnalia metamus. Et dominus in lege, Non alligabis, inquit, os boui trituranti. Secũdo quia expediens est. Si enim necesse esset spiritualem magistrum esse sollicitũ pro necessariis corporis, impediretur à lectione, & oratione, & prædicatione, & à cæteris spiritualibus studiis, in quibus propter subditos

debet vigilare. Propterea vt esset expeditus ad spiritualia, præcepit Dominus, vt à subditis acciperet necessaria. Vnde & in eo superfluitas capillorum & barbæ resecatur: ne visum vel auditum, vel cęteros eius sensus impediăt: vt per hoc intelligat à se debere resecari exteriorum curarum superfluitatem. Tertiò, quia vtile est. Vtilę est enim secularibus personis, vt per subministrationem temporalium, se participes faciant meritorum spiritualium virorum. Vnde dominus, Qui recipit, inquit, prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Non ait mercedẽ pro propheta recepto, sed mercedẽ prophetæ. Qui enim prophetam vel prædicatorem sustẽtat, ne à spirituali opere deficiat: quodammodo mercedem prophetæ facit suam. Hinc dominus per significationem inter vtiles vel fructiferas arbores, etiam vlmum ponit dicens, per Esaiam: Dabo in solitudinem Cedrũ, & spinam, & myrtum, & lignum oliuę: ponam in deserto abietem, vlmum, & buxum simul. Quamuis enim vlmus sit sterilis, tamen vitam cum fructibus solet sustinere. Per quod significatur, quod inter spirituales viros in ecclesiam gentium Dominus seculares personas ponit. qui quamuis non habeant fructum spiritualiũ virorum, tamen spirituales viros cum fructibus suis, beneficiis temporalibus sustẽtant. Sed quia quidam subditi auari solẽt se excusare per inopiam, subdit, *Nolite errare, Deus non irridetur.* quasi dicat excusando, vos hominem fallere potestis, non Deum. Et propterea bona quę po-

Matt.10.

Esaie.41.

testis, facere debetis: Quia qui in hac vita non seminat bona, in alia vita non potest metere bona. Vnde & subdit *Quæ enim seminauerit homo hæc & metet*. Nam *qui seminat in carne*, id est qui carnalia & mala opera facit, *de carne metet corruptionem*, id est, pœnam. *Et qui seminat in spiritu*, id est, qui secundum voluntaté spiritus operatur, *de spiritu metet vitam æternam*. Bonum ergo facientes non deficiamus. *Tempore enim suo metemus non deficientes*. quasi dicat: qui non deficit in satione, nõ deficiet in messione. *Faciamus ergo*, inquit, *bonum ad omnes*: supple quod possumus: & cuius vnumquemque egere videmus. Quod autem legitur: benefac iusto, & non de-
Eccle. 12. deris impio: non naturę, sed impietati auxilium denegat faciendum. Sed cum omnibus benefacere debeamus: *maximè tamen ad domesticos fidei*, Cum enim & Iudæis & paganis bonum facere debeamus, tamen pręcipuè Christianis, & inter ipsos Christianos, eis qui magis fraternitate, sanguine, familiaritate, nobis coniuncti sunt: ordinatam enim debemus habere charitatem. Itaque fratres, viscera benignitatis & pietatis erga omnes habeamus, iuuantes hunc re, hũc verbo, hunc protectione, hunc consilio, hunc correctione, hunc admonitione, omnes vero volũtate & oratione quatinus hic largè seminantes, in æterna largius metere mereamur: per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre & spiritui sancto viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica quintadecima post Trinitatem.

N*Emo potest duobus Dominis seruire*. Sicut ex hac sancti Euangelij lectione fratres charissimi, nobis innuitur, tres sunt hominum species. Alij enim seruiunt Deo: alij mũdo: alij vtrique seruire volunt, sed non possunt. Porrò Deo seruiũt, qui ei toto corde & principaliter adhęrent, & ei obsequũtur, quę seruitus beata & desiderabilis est & benedicta: nam scriptum est, deo seruire, regnare est. Mundo verò seruiunt, qui ei principaliter adhærent, & cupiditatibus obsequuntur: quæ seruitus infelix est & misera. Nam scriptum est, qui facit peccatum, seruus est peccati. Et quot vitiis peccator famulatur, tot dominiis demonis subiugatur. Deo autem & mundo seruire volunt simul, qui volunt sequi partim iussa Dei, partim cupiditates seculi. De qualibus salomon, Ve, inquit, homini ingrediẽti duabus viis. Duabus viis graditur, qui vult gaudere cum seculo, & cum deo: qui vult facere quæ sunt mundi, & quæ sunt Dei. Cum dico mundum, mundi concupiscentiam intellige. Contra quos primò hic ostendit Dominus neminem posse duobus dominis seruire. Secundo sollicitudinem mundanam prohibet. Tertiò quid quærere debeamus, ostendit. Ait ergo, *Nemo potest duobus dominis seruire*, cõtrariis. *Aut enim alterũ odio habebit*, id est, diabolus siue mũdum: *& alterum*, id est Deum, *diliget, aut alterũ*, id est diabolũ, *sustinebit: & alterum*, id est, Deũ, contemnet. Eleganter loquutus est sustinebit. Nemo enim diabolum diligit, quamuis eius fa-

Matth. 6.

Tres hominum species.

Ioan. 8.

ciat voluntatē. Sed ſicut aliquis amás ancillā a-
cuius tirāni, nō tirannū diligit, ſed propter amo-
rem ancillæ, duram eius patitur ſeruitutem, Ita
homines mundani non diligunt diabolum: ſed
propter amorem mundanæ voluptatis, eius ſu-
ſtinent tirannidem. Non autem ait, *Deum ve-*
habebit, quia vix conſcientia alicuius Deum po-
teſt odiſſe, à quo habet eſſe, viuere, & ſapere.
Sed propter amorem mundi eum contemnit.
Qui autem ſint illi duo Domini, exponit, cum
ſubdit: *Non poteſtis Deo ſeruire & māmona*, id eſt,
diuitiis. Mammon enim dicitur dæmon, qui
ſuggerit hominibus amorem diuitiarum. Non
autem ait, non poteſtis Deo ſeruire: & domi-
nari diuitiis, nam hoc fideles poſſunt. Vos ergo
fratres, qui habetis mundanas poſſeſſiones, di-
uitias, vxores, & liberos, notate quæ hic dicun-
tur: penſate in animo veſtro, quæ hic dicuntur.
Si enim principaliter Deo adhæretis, & eū diui-
tiis, vxoribus, liberis, & honoribus præfertis:
malentes omnia perdere quàm Deum offen-
dere, deo ſeruitis, & rectè viuetis. Sin autē (quod
abſit) amorem diuitiarum, honorum, coniugii,
& liberorum, Deo prefertis: eligentes potius of-
fendere quam illa dimittere, nō Deo ſed mun-
do ſeruitis: facti ſerui miſeri & miſerabiles, non
ſolum mundi, ſed etiam diaboli.

Sequitur pars ſecunda, in qua prohibet domi-
nus ſollicitudinem temporalium, dicens. *Non er-*
go ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, aut cor-
pori veſtro, quid induamini. Non autem ait, ne
ſitis prouidi, nō enim prouidentia temporalis
ſe-

ſed ſollicitudo prohibetur. Porrò ſollicitudo eſt quæ amorẽ & intentionẽ ęternorum in nobis ſuffocat & extinguit. Vnde alibi in parabola dicit, quod exortæ ſpinæ ſuffocauerunt verbum Dei. Prouidere verò ſecundum Deum vnde tribuamus nobis & noſtris & etiam pauperibus neceſſaria, bonum eſt. Quod verò alibi dicitur, Nolite cogitare de craſtino: cogitare ponitur pro futuro remoto, vel pro ſollicitũ eſſe: cõtra illos qui neceſſaria in multos annos coacervant. Quod verò de cibo vel veſtimento ſolliciti eſſe non debeamus, probat à maiori ſubdens. *Nonne anima*, id eſt, vita, *plus eſt quàm eſca: & corpus pluſquàm veſtimentum?* Ac ſi diceret: Deus qui dedit nobis maiora, id eſt, vitam & corpus: dabit quod minus eſt, id eſt, victum & veſtitum. Rurſus probat à minori nos de victu non debere ſollicitos eſſe, cum ſubdit: *Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metũt: neque congregant in horrea: & Pater veſter cœleſtis paſcit illa. nonne vos pluris magis eſtis illis?* id eſt maioris precij apud Deum. Ac ſi diceret, Si Deus dat volatilibus cibum ſine ſollicitudine eorum, quanto magis dabit cibũ vobis, qui vtique eſtis rationabiles, ad imaginem dei facti. Myſticè verò per volatilia, vani & mali homines huius mundi accipiuntur, qui volitãt per curioſitatẽ: eleuãtur per ſuperbiam: deponuntur in terram per cupiditatem: non de labore ſuo viuunt, ſed de alieno per rapacitatem. Quibus ſi Dominus ſui contemptoribus dat cibum, quanto magis fidelibus ſuis? Rurſus quod de veſtitu non de-

Lucæ. 8.

Matth. 6.

beamus esse solliciti, probat à minori dicens: *Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis, quod nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.* Ad literam nulla purpura vel sericum, quo Salomon, vel aliquis gloriosus in mundo vestitus est, potest floribus comparari. Quid enim ita cādet vt lilium? Quid ita ruber, vt rosa? *Si autem,* inquit, *fœnum agri quod hodiè est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei*: subaudis vestiet: & hic veste temporali, & in futuro stola immortalitatis? Mysticè verò per lilia accipiuntur potentes & gloriosi huius mundi homines: qui in crassitudine mundi nati crescunt in mundo per altitudinem honorum: florent per prosperitatem temporalem:

Psal 72. non laborant, neque nent: quoniam in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate sua, &c. Et si Deus superbos &

Esaie. 40 gloriosos homines huius seculi sic vestit, qui vtique fœnum sunt: quia omnis caro fœnum, omnis gloria eius, tanquam flos agri: Et cras in clibanum ęternæ damnationis mittentur, quanto magis vos cultores suos? Sed valdè pensandum est fratres mei, ꝙ eos qui solliciti sunt de victu vel de vestitu, dicit esse minimę fidei. Qui enim magnę fidei sunt, sciunt proculdubio Deū omnia necessaria prouisurum. Ergo fratres, si timetis necessaria defore vobis, minimæ fidei estis.

Sequitur pars tertia, in qua ostēdit Dominus

quid petere debeamus, cū ſubdit, *Primum quærite regnum Dei & iuſtitiam eius*. Primum enim, id eſt principaliter regnum Dei, quod quotidie in oratione Dominica rogamus vēturum, tamquam præmium & metam petere debemus. *Et iuſticiã eius*: id eſt, virtutes & bona opera quę ſunt viæ eundi ad regnum Dei. *Et hæc*, inquit, *omnia*, videlicet temporalia, vitæ præſenti neceſſaria, *adiicientur vobis*, ſcilicet tanquam incidentia: non enim propter ſe, ſed propter æterna ſunt petenda. Sicut enim ſatellites Regis ſtipēdia militiæ non reputant in laboris remunerationem, ita nec nos fratres, neceſſaria vitæ temporalis debemus reputare in remunerationem pręmij: quis enim (teſte Paulo) militat ſuis ſtipendiis vnqnam? Si ergo fratres Chriſto militamus, non de ſtipendiis, ſed de promerendo pręmio ſolliciti ſimus. Ipſe enim Rex Regum prouidet & hic ſtipendia militibus ſuįs, & in futuro reſeruat æterna præmia Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cū Patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen. *1. Cor. 9.*

Dominica ſextadecima poſt Trinitatem.

O*Bſecro vos ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria veſtra. &c.* In hac lectione fratres chariſſimi, hortatur Apoſtolus Epheſios, & per eos quoſlibet noſtrum, ad cōſtantiam & fortitudinem fidei, ſpei, & charitatis, & hoc modo. Primo obſecrat eos ne deficiant in tribulationibus. Secundo oſtendit ſe orare pro fortitudine & perfectione eorum: *Epheſ. 3.*

Tertio gratias agit Deo, qui potés est dare sui melius quam ipsi sciunt postulare. Apostolus igitur propter Euangelium positus in vinculis, timens ne tribulationes illatę Magistro, fieret timor & debilitas discipulorum: quos non poterat verbo, confortat scripto. In quo certe fratres ostenditur mira charitas Apostoli, qui de constantia discipulorum, magis quàm de vinculis suis sollicitus erat. Ait ergo, *obsecro vos*, & de vobis, *ne* scilicet *deficia is in tribulationibus meis*, id est, propter tribulationes meas: quæ vtiquè sunt pro vobis, id est, propter fidem vobis prędicatā: mihi illatæ, *quæ est gloria vestra*, id est, non deficere in tribulationibus vel meis vel vestris, est gloria vestra. Fortes enim in certamine milites, sunt apud Deum gloriosi: Et ecótrario formidolosi & deficientes erunt inglorij. Sicut enim fornax aurum, ita tribulatio probat iustum. Vnde non debetis mirari fratres mei, si domin' sinit tribulari & flagellari suos in mundo. Aurum enim purum esse nequit, quod caminus non excoquit. Obsecro ergo & ego vos cum Apostolo fratres mei, ne deficiatis in tribulationibus: si quæ mihi, vel vobis, vel etiam sanctioribus viris contingant: quoniam cœlestis faber vasa electionis cum multa tribulatione consueuit elimare.

Sequitur pars secunda, in qua ostendit Apostolus se orare pro constantia Discipulorum, dicens: *Huius rei gratia*, scilicet ne deficiatis, *flecto* non genu vnum: sicut faciebant Iudæi ante Iesum: vel sicut hypochrytæ, qui corpore nō me

te,humiliātur sed *genua mea*,id est,supplico mente & corpore,*ad patrem dei & domini nostri Iesu Christi:ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur*. Sicut cum Deus sit solus bonus: solus sit dominus:solus sit rex:tamen voluit participatione bonitatis suæ homines dici & bonos, & dominos,atq; reges. Sic cum ipse solus sit pater,voluit tamen homines ex se vocari patres. Porrò Deus,pater dicitur quatuor de causis. Pater generatione, creatione, doctrina vel exemplo, adoptione. Et quidē generatione est pater solius filij. Creatione verò est Pater omnium creaturarum:doctrina vel exemplo, tantum rationalium:adoptione tantum bonarum. Quicūque autē dicitur pater in cœlo vel in terra: siue hoc,siue illo,siue tertio,siue quarto,modo,à Deo patre habet hoc. In cœlo enim, & filius & spiritus sanctus dicitur Pater, & omniū rerum creatione & rationalium doctrina & exemplo,& bonarū adoptione,sed à Patre hoc habēt, Sicut enim non ex se,sed ex patre:ita nec sunt Deus,nec pater,nisi ex patre: In terra verò dicuntur homines patres filiorum suorum per generationem: Et minorum per doctrinæ & exempli auctoritatem: & etiam alienorum filiorum per adoptionem. Sed siue hoc,siue illud siue tertium,non ex se,sed ex summo patre habent. Itaque ex Deo patre omnis paternitas, id est omnis modus dicendi patrem,& est,& nominatur Qua de causa flectis genua tua ad patrem? *Vt det vobis*, inquit,*secundum diuitias gloriæ*

Deus dicitur pater ob quatuor causas.

suæ. Cum Deus habeat omnes diuitias, quæ
sunt in cœlo, & quæ sunt in terra, tamen diui-
tiæ gloriæ, dicuntur hic virtutes & earum ope-
ra: ideo quia hominem faciũt verè gloriosum
& ad æternam gloriam perducunt. Et quid de
Virtutem corroborari in vobis, id est, vos corrobo-
rari in virtute. Et scilicet habeatis virtutem for-
titudinis & constantiæ in interiorem hominẽ.
Magna enim fortitudo corporis non est neces-
saria Christianis: quia magna fortitudo & pin-
guedo corporis opprimit animam. Cum enim
caro & spiritus sibi adinuicẽ aduersentur, quãto
alterum est fortius, tanto reliquũ est debilius.
2.Cor.12. Vnde Apostolus, Quando ego infirmor, *tunc*
fortior sum & potens. Exponit quod dixerat,
det inquam virtutẽ, Et quam? *Christum*, qui sci-
licet est dei virtus & sapientia, *habitare per fidẽ*
in cordibus vestris, quem qui habet, omnem vir-
tutem & gratiam, habet. Det etiam *vt sitis in*
charitate radicati & fundati: vt scilicet nec euelli,
nec moueri à charitate possitis. Electi & si quã-
doque aliquantulũ moueantur, non tamen euel-
luntur. Dauid qui peccauit, motus fuit, sed non
euulsus, & ideo non aruit. *Vt possitis* inquit, *com-
prehendere cum omnibus Sanctis*. Quia soli sancti
comprehendere possunt, quorum est nosse mi-
sterium regni Dei. Et quid? *Quæ sit longitudo, la-
titudo, sublimitas, & profundũ*. Quia charitas pa-
1.Cor.13. tiens est & benigna: quia omnia credit, omnia
sperat, omnia sustinet. Ipsa charitas est longani-
mis in patientia: ipsa est lata in dilectione ami-

ci scilicet & inimici: ipsa est lata in spe ęternorum scilicet pręmiorum: ipsa est profunda in fide, & euitatione æternorum suppliciorũ. Qui enim charitatem non habet radicatam, in patientia lacescit, & in dilectione deficit: & in spe æterni pręmij languescit, in fide ęterni supplicij ambigit. Et quia non possumus esse firmi in fide & charitate Christi, non nouimus quantam charitatem ipse erga nos habuit, addit: *Det etiam vobis scire supereminentem scientiæ charitatem christi*. Christus quippè habuit supereminentẽ charitatem: quia posuit animam suam pro seruis & inimicis, vt eos faceret filios & amicos. Habuit etiam charitatem scientię & scientiam charitatis: id est habuit sapientem dilectionem, & sapientiam diligentem. Quidã enim habent charitatem, sed non secundum scientiam. De qualibus Apostolus. Zelũ dei habent sed non secũdũ scientiam Alij habent scientiã, sed non secundũ charitatẽ. De qualibus Apostolus, Scientia inflat, charitas verò ædificat. Nos ergo fratres studeamus scire eminentem scientie charitatẽ Christi, vt quemadmodum ipse sapienter nos dilexit: ita & nos eum discamus diligere sapienter. *Vt impleamini*, inquit, *in omnem plenitudinem Christi*. Vt videlicet & hic habeamus secundum modum viæ, plenitudinem sapientiæ & virtutis: & in futuro plenitudinem æternæ retributionis: vbi non iam per speculum & in ęnigmate, sed plenariè & sciemus & diligemus.

Rom. 10.

1.*Cor.* 8.

Sequitur pars tertia, in qua Apoſtolus agit gratias deo, oſtendens ipſum eſſe potentem facere omnia ſuper habundanter quàm petimus aut intelligimus: ſupereminet enim potẽtia dei & petitionem & intellectum noſtrum. Ecce fratres Apoſtolus ſupplicans & rogans deum, primò vocauit eum patrem, ideo, quia patris eſt velle bonum filiorum. Secundò oſtendit eum eſſe diuitem in donis cum ait. Secundũ diuitias gloriæ ſuæ. Modo tertiò oſtendit eum eſſe potẽtem in omnibus, in quibus perpetratio petitionis conſiſtit. Qui enim vult dare & habũdat donis, & poteſt dare, proculdubio dabit Itaque fratres deum piè & conſtanter rogemus: *qui cũ* velit, & habundet, & poſſit, profectò iuſta petita noſtra nobis eſt daturus. *Secũdum*, inquit, *virtutẽ quæ operatur in nobis*, potens eſt omnia facere, id eſt, illa virtute qua facit nos de iniuſtis iuſtos, de inſipientibus ſapientes: de impotentibus potentes. *Ipſi in eccleſia & in Chriſto Ieſu*, id eſt, in ipſis appareat glorioſus in omnes generationes, id eſt, inæternum. Itaque fratres ſicut Apoſtolus quoſdam corinthios: ita nunc & vos obſecramus, ne deficiatis in tribulationibus, vel noſtris, vel veſtris. Oportet enim lapides qui collocandi ſunt in cœleſti ędificio, hic quadrari & poliri. Qui enim hic non quadratur, vel politur correctionibus & diſciplinis, inter lapides ſummi ędificij non eſt ordinandus. Quod bene ſignificatur per hoc quod ligna & lapides templi exterius poliebantur tantum nõ interius. Non enim auditus fuit in templo ſonus mallei

vel dolabri. Quia videlicet in mundo vapulantur sancti nó in cœlo. flectimus ergo fratres sicut Apostolus faciebat genua nostra ante deum pro constantia fidei nostræ. Quod vos quoque pro vestra salute debetis facere. Vt & nos & vos pariter ad ęternam beatitudinem peruenire mereamur. Per dominum nostrum Iesum Christum qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica sextadecima post Trinitatem.

IBat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim: Et ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis: ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ. In hac sancti Euangelij lectione fratres charissimi, ostéditur primò iuxta literam, domini & redemptoris nostri Iesu Christi circa salutem hominum solicitudo, misericordia, humilitas, & omnipotentia. Et solicitudo quidem ostenditur, cum dicitur: *ibat Iesus in ciuitatem, &c,* Sollicitus quippè erat circa salutem hominum: qui huc & illuc pergebat, vbi occasionem benè agẽdi hominibus se inuẽturum præuidebat. Pergebat siquidem vbi sciebat esse conuentus hominum: vt eis verbum vitæ annunciaret. Pergebat vbi sciebat infirmos: vt eos misericorditer curaret. Pergebat vbi sciebat esse pauperes & miseros: vt eis consolationem exhiberet. In quo exemplum itidem operandi suis proposuit, confundens duritiam eorum qui declinant loca vbi sciunt esse pauperes & miseros: ne forte eorum præsentia & importunitate, eis cõpati & subuenire cogantur. Ne- *Lucæ 7.*

mo autem putet quod fortuitu acciderit, quod domino appropinquâte ad portam, defunctus efferretur. Non enim hoc casualiter, sed diuina ordinatione procuratum est. Misericordia domini ostẽditur, cum compatitur viduę, quæ triplici infortunio misera & miserabilis erat. Quia erat vidua: quia filium defunctũ efferebat: quia alium nõ habebat. Et quia tam miserabilis erat: turba ciuitatis eius miserans, eam comitabatur, cõsolabatur & funus curabat. In quo discamus & nos fratres mei, mœrẽtes comitati & consolari, & funera curare, quoniam opus humilitatis & misericordiæ est, consolari mœstos, & sepelire mortuos. Tobias enim, quia sepeliebat mortuos, meruit à domino misericordiam & illuminationẽ. Dominus etiã, vt daret nobis exemplum miserandi & consolandi afflictos, misericordia motus viduam consolatur verbo & facto. Verbo, cum ei dicit, *noli flere*: facto, cum reddit ei filium rediuiuum. Humilitas verò domini ostẽditur cum loculum mortui, quem solo nutu resuscitare poterat, tangere non veretur. Porrò si subtilius inspiciamus, illum tetigit ob tres causas: ob humilitatis exemplum: ob legis intelligentiam: ob figuræ mysterium. Ob humilitatis exemplum tetigit dominus loculum: vt si ipse qui vita æterna est, mortuũ tangere voluit: nos qui sumus cadauera & sanies, tangere, lauare, & sepelire non reformidaremus. In quo confundit quosdam inhumanos & duros, qui quasi non essent morituri, mortuos reformidant & abhorrent. Ob legis intelligentiam tetigit locu-

lum: vt demonstraret mortui contactum in lege prohibitum, non carnaliter, sed spiritualiter esse intelligendum: pręsertim cum ipse, qui ipsa munditia est, & qui inquinari non potest, mortuum tetigit. In contactu enim mortui, spiritualiter prohibebatur consensus peccati. Ob mysterium etiam tetigit loculum, vt designaret in resurrectione à peccato operis criminalis, necessariam esse satisfactionem operis, vt post dicetur. Omnipotentia domini demonstratur, cum ad solum eius imperiũ mortuus suscitatur. In quo ostendit se illum eundem esse, qui in principio tantum dixit, & omnia facta sunt. Mira virtus fratres in verbo domini, ad cuius vocem mox aperitur infernus: & anima quam detinebat, egreditur: recalescit frigidus, & recedit qui erat mortuus. *Accepit autem omnes timor*, vt scilicet timerent simul & diligerent, quem tam potẽtem in opere & sermone videbant: *& magnificabant deum*. Quos nos quoque imitãtes, Deum in sanctis & mitis operibus suis, discamus timere simul & laudare. Mysticè vero per mortuũ, mortuus in peccato designatur. Cum autẽ dominus multos mortuos suscitauerit, tres tãtum ponũt Euãgelistæ, certi causa mysterij. Significãt quippè tres mortui, tria genera peccatorũ in peccatis mortuorũ: id est mortuũ, pctõ voluntatis, mortuũ peccato operis, & mortuũ pctõ consuetudinis. Suscitauit igitur domin' primo filiã Archisynagogi in domo priuatim cũ paucis verbis. Per ꝙ significatur ꝙ quando peccat aliquis in sola mente, quasi in secreto, facilius & cum minori

Genes. 1.

ſatisfactione, à domino ſuſcitatur. Suſcitauit & ſecundo dominus (vt hic legimus) filium viduæ in porta, tangens loculum, & plura dicens. In quo ſignificatur quod quãdo peccatum exit foras per impletionem operis, eget maiori ſatiſfactione, & operis, & orationis. Tertiò verò ſuſcitauit Lazarum quatriduanum à monuméto, flendo, clamando, lapidem tollendo. In quo innuitur quod quando aliquis premitur peccato cõſuetudinis, & iam per putridam vitam & infamiam fœtet: adeò eſt ligatus & preſſus conſuetudinario peccato, quod vix reſuſcitatur. Magna tamen miſericordia dei eum reſpiciente, quandóque reſurgit: ſed opus eſt lachrimis magnis, confeſſionibus, orationibus, & labore magnæ ſatisfactionis. Quartus verò mortuus domino nunciatur: ſed ab eo reſuſcitatus eſſe non legitur: ſed ait nuncianti: Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mortuus ſepelit mortuũ: quãdo peccator peccatorem adulando, fouet & demulcet. Hunc dominus non reſuſcitat: quia quando

Pſal. 9. laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur: Ita hinc ligatur vinculo cõſuetudinis, & inde fouetur oleo adulationis, quod non ſurgit ad veniam emendationis. Itaque fratres mei, adulatores deuitate. Illos qui vos corrigunt, diligite. Cauete ne dormiatis in peccato conſuetudinis. De peccato operis vel voluntatis celeriter ſatisfacite, ne præueniamini

Luca, 12. ni repentina morte: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet ad vocandum & ad iudicandum vos. Propter eà fratres, mortem noſtrã

ſemper ante oculos noſtros habeamus: quàm terribilis venturus ſit iudex ſupernus, ſemper recogitemus: ſuſpirijs & lachrimis & bonis operibus ſordes peccatorum noſtrorum tergamus: quatinus veniẽtem Chriſtum iudicem ſecuri videre mereamur: ipſo præſtante, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum Amen.

Dominica decimaſeptima poſt Trinitatem.

OBſecro vos ego vinctus in domino, vt digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis. &c. In hac lectione fratres chariſsimi, intendit confirmare Epheſios, & per eos omnes credentes in vnitate charitatis, & huiuſmodi. Primò obſecrat eos perſeuerare in fide, ad quam vocati erant. Secundo monet eos habere virtutes, quæ efficiũt & conſeruant pacem & charitatem. Tertio monet eos, vt per charitatem ſint vnum corpus, & vnus ſpiritus. Ait ergo, *Obſecro vos ego vinctus in domino.* Triplici cathena fratres mei, vinctus erat Apoſtolus: cathena ſcilicet ferri, cathena corporis, cathena charitatis. Porrò cathena ferri erat vinctus propter Chriſtũ, quando hæc ſcribebat. Vnde ipſe alibi ait, ego quidem vinctus ſum, ſed tamen verbum dei non eſt alligatum. Cathena quoque corporis ſe eſſe alligatum recognoſcit, non ſolum Apoſtolus, ſed etiã omnis verus Chriſtian⁹, qui intelligit ſe in corpore grauari, exulare, & peregrinari à deo. Vnde idem Apoſtolus, cupio inquit diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Et pſalmiſta: Educ inquit,

Epheſ. 4.
Philip. 1.
Pſal. 141.

de carcere animam meam: vt confiteatur nomini tuo. Cathena etiam charitatis dei & proximi, non solum Apostolus, sed etiam quilibet fidelis debet semper vinciri: alias fidelis nō est. Porrò Apostolus sic per dilectionem vinctus erat cum deo & proximo, vt positus & in cathena ferri, & in cathena miseriæ corporalis, plus erat sollicitus de salute animarum & proximorū, quàm de duplici miseria, qua circundatus erat. Vnde & obsecrat eos de eorum vtilitate, sciens vtique profectum discipulorum, gaudium & coronam esse Magistri. Vnde idem alibi dicit: Iraque amantissimi & desideratissimi mei, gaudium meum, & corona mea, sic state in domino charissimi. De quo nos obsecrat? *Vt digne* inquit, *ambuletis vocatione qua vocati estis.* Est autem duplex vocatio fidelium. Prima est qua vocantur ad fidem: secunda qua vocantur per fidē ad vitam æternam: dignè ergo ambulat vocatione qua vocatus est, qui & fidem rectè tenet, & per eam digne ambulat bene operando, in vitam æternā. Sed multi sunt hodie (vnde magis dolendum est) qui ad fidem vocati sunt: & per eam non dignè ambulant: dum benè operando non proficiunt, sed magis retrogradi sunt, & cū deum ore confiteantur, factis negant.

Philip. 4.

Duplex vocatio fidelium.

Sequitur pars secunda, in qua Apostolus monet nos habere virtutes per quas retinetur & obseruatur charitas & pax, cum subdit: *Cum omni humilitate & māsuetudine & patiētia, supportātes inuicem in charitate.* Iraque humilitas, mansuetudo, patientia, & mutua supportatio, sunt vir-

tutes quæ efficiunt & conſeruant charitatem & pacem. Quod patet per vicia illis contraria, quę charitatem & pacem deſtruunt. Hæc autem ſunt, ſuperbia, iræ, impatientia, & contemptus proximorum. Quod ſuperbia pacem diſſipet, oſtendit Salomon dicens, Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Vbi enim vnuſquiſque per ſuperbiam vult dominari, charitas & pax eſſe nõ poteſt. Econtrario verò humilitas pacem nutrit: quia humilis contendere nequit, ſed ſemper cedere & ſubdi quærit. Quod verò pacem deſtruat, ex hoc apparet: quia ſicut motus maris vel aeris diſturbat tranquillitatem & ſerenitatem, & generat tẽpeſtatem: Ita ira turbat quietem mentis, & parit perturbationem & furorem. Vnde poëta: Ira breuis eſt furor. Econtrario vero manſuetudo eſt pax aeris. Qui autem manſuetus in ſe & tranquillus eſt, alios etiam pacificare poteſt. Quod impatientia turbet pacem, ex hoc apparet: quia qui ſeipſum pati non poteſt, alios pati non poterit. Et qui ſibi diſcors eſt, nemini concors erit. Econtrario verò patiens, cum omnium iniurias patiatur patienter, cum omnibus pacem habere poteſt, quantum in ipſo eſt: Iuxta illud Apoſtoli, Cum omnibus hominibus, quod vobis eſt, pacem habentes. Quod verò contemptus pacem & charitatem deſtruat, inde patet, quia qui contemnit offendere, non timet. Et vt Sapiens ait, vbi contẽptus ibi frequens iniuria. Et vbi frequens iniuria, frequens inquietatio, & frequens perturbatio. Econtrario verò ſup-

Superbia pacem diſſipat.
Prou. 13.
Ira pacem deſtruit.
Mãſuetudo.
Patiens.
Roma. 12.

portatio alienorum onerũ & infirmitatũ, charitatem & pacem nutrit: Obsequium enim parit amicos. Itaque fratres, superbia de maioritate contendit: Ira contra negantem irascitur: Impatientia iniuriat: Contemptus se iniuriasse cõtemnit. Et econtrario humilitas non cõtendit, imò contendenti libens subiicitur. Modestia etiam non irascitur, imò iratum mitigat: patientia non repercutit, imò inferentem æquanimiter sustinet. Supportatio mutua nõ contemnit: imò contemptos iuuat. Has ergo fratres virtutes, habere contendite, si veram charitatem & pacem inter homines vultis habere.

Modestia patientia Supportatio.

Sequitur pars tertia, in qua monet Apostolus vt simus per charitatem vnum corpus, & vnus spiritus subdens. *Soliciti seruare vnitatem spiritus*, id est, charitatem qua operatur Spiritus sanctus *in vinculo pacis*: vt scilicet coniungamur & vinciamur in vnum per confœderationem. *Vnum*, inquit, *corpus & vnus spiritus*: subaudi sitis, *sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ, vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus deus & pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus nobis*. Ordo literę est: Sicut estis vocati in vna spe vocationis vestræ, sicut vobis est vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, & vnus deus & pater omnium: ita sitis vnum corpus, & vnus spiritus Sumus quippè fratres mei, vocati per fidem in vna spe eiusdem ęternę retributionis. Est & nobis vnus dominus, qui nobis dominatur, & iure creationis, & iure restaurationis. Vnde quamuis dicantur in terra multi do-

mini, tamen vnus eſt principalis in cœlo & in terra. Cæteri non domini, ſed diminutiue domini dicuntur. Eſt etiam nobis vna & eadem fides; id eſt, idem credimus de deo: & iidem ſunt articuli fidei apud omnes fideles. Eſt etiam apud omnes fideles idem baptiſma: quia in eadem fide & in eodem elemento, & in eadem forma celebratur apud omnes. Similiter & cętera ſacramẽta, apud omnes fideles eadem ſunt Vnus eſt etiã deus & pater omnium: ſcilicet pater & filius & ſpiritusſanctus. Qui cũ ſit deus, timendus eſt & adorandus. Cum ſit pater, diligendus eſt & imitandus. Hic autem eſt ſuper omnia pręſidendo, per omnia operando, in omnibus implendo, in omnibus quidẽ rebus eſt ſubſtantialiter implẽdo: Sed in omnibus fidelibus eſt ſpecialiter, per gratiam inhabitando. Sicut ergo fratres in his omnibus ſumus vnũ: ita ſimus vnum corpus & vnus ſpiritus. Dicuntur autẽ omnes fideles metaphorice vnũ corpus quod eſt eccleſia. Cuius corporis, Chriſtus dicitur caput, triplici ratione Sicut enim caput cũ ſit vnius naturæ cũ corpore, tamen ei præeminet: ita Chriſtus cũ ſit eiuſdem naturæ cũ eccleſia, ei præcellit. Et ſicut caput (in quo ſunt omnes ſenſus) excubat pro ſalute omniũ membrorũ: ita Chriſtus, in quo ſunt omnes ſapientiæ & ſciẽtiæ theſauri, prouidet toti eccleſiæ. Tertiò, ſicut ex cerebro capitis deſcẽdit medulla & vigor in omnia mẽbra: ita quod membrũ in quo ceſſat defluere, areſcit, & fit inutile: Ita de Chriſto deſcẽdit omnis gratia in oẽs fideles: Ita quod ſi in aliquẽ nõ defluit, areſcit à

Baptiſmus.

Collo. 2.

Fideles triplici ratione dicuntur vnum corpus.

bonitate,& fit inutilis. Fideles quoque dicũtur vnum corpus,triplici ratione. Primò quia Christo capiti & ad inuicẽ colliguntur neruis charitatis. Secũdò quia more mẽbrorũ, sibi inuicem subseruiunt,& se coadiuuant. Tertiò quia vt vno lætante, cæteri lætantur: vel vno dolente (more membrorum) cæteri compatiũtur. Vnus quoque spiritus dicuntur omnes fideles: id est vnũ spirituali dilectione: & etiã quia idem sapiunt,& idem volunt. Itaque fratres mei, sicut sumus vnũ in fide & spe: vnũ in seruitio dei, & in communione eorundẽ sacramentorum, & vnũ æternæ beatitudinis sumus percepturi præmia: ita simus vnum corpus: vt scilicet tanquã fidelia membra, Christo capiti, & cæteris membris per charitatem cohæreamus. Et alter alteri subseruiamus, nos adinuicẽ coadiuuãdo: Et alter alterius onera & infirmitates portando: In bonis adinuicem congaudendo, & in aduersis compatiendo. Vt ita pariter nos monẽtes, nos supportantes, nos coadiuuantes, nos consolantes, nos adinuicem exhortantes, ad desiderabilem æternitatis beatitudinem pariter peruenire mereamur: per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in æternum. Amen.

Dominica decimaseptima post Trinitatem.

Lucæ 14.

CVm intraret Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Tria facit in hac lectione fratres charissimi, dominus & redemptor noster: primò apud insidiatores suos manducatu-

rus intrat. Secundò eos confutans hydropicum curat. Tertiò, vbi inuitatus recumbere debeat, demonstrat: in omnibus magna nobis tradens documenta. In hoc enim quod apud principes & suos insidiatores, non solũ declinare & man ducare non refugit, imò etiã eos corrigit & instruit, magnitudinẽ suæ benignitatis & misericordiæ ostẽdit, & nobis exẽplo sui quid facere debeamus, innotescit: vt videlicet inimicis nostris nõ odiũ pro odio, sed potius pro odio dilectionẽ exhibeamus, & eis prodesse studeamus: Et ob hoc apud principes & prauos homines mãducemus, vt ipsis spiritualẽ correctionis & doctrinæ panẽ offeramus. Proponit etiã dominus hic in comessatione sua, exẽplũ frugalitatis & abstinẽtiæ, cũ in domo principis, & in Sabbato panẽ mãducat. Tria quippè ponit euãgelista, mãducare panẽ, & in Sabbato, & in domũ principis. Nõ autem ait mãducare carnes vel pisces, vel delitias, sed solũ panẽ. Cũ omnia hæc & maiora tanquã dominus omniũ, si vellet, ad manũ haberet: Sed hoc in se ostẽdere voluit quod alibi pręcepit, dicẽs, Ne feceritis curã in desideriis carnis. Erubescãt ergo gulosi, qui nesciũt mãducare nisi delitias & lenocinia habeãt. Hoc enim desiderãt, & ob hoc laborãt, aera, siluas & aquas venando fatigantes. Adiunxit etiã *in sabbato*, festo scilicet Iudæorũ die. Ad cõfutandũ eos, qui & si in profestis diebus parcè viuãt, in festis tamen delitiosè procurãt, nõ reputãtes festũ nisi carnibus & lenociniis repleantur. Sed stultũ est solẽnitates dei vel sanctorũ cõuiuiis honorare,

Quare apud prauos mãducandum.

Rom. 13.

quos ſcimus deo ieiuniis placuiſſe. Addidit etiam *in domum principis*, ad reprehēdendum eos, qui & ſi domi parcè viuunt, venientes apud principes delitioſis principum cibariis capiuntur & ineſcantur. Itaque fratres dominus pan: ſuſtentatur, & in ſabbato, & apud principem, vt nos modico contentos debere eſſe, & in feſtis, & apud principes demonſtraret. Attamen quia inuidia neſcit ob beneficia mitigari, quanuis dominus Phariſæis amorem & doctrinam offerret, ipſi tamen ei inſidiabantur. Vnde & ſubditur, *Et ipſi obſeruabant eum*, id eſt, contra ſeruabant, id eſt malignè ſeruabant, vt ſi curaret ægros, vel aliquid aliud faceret in Sabbato, eum accuſarent. Quod Euangeliſta innuens ſubdit: *Et ecce quidam homo hydropicus erat ante eum*. Sic fratres mei, ſic ſemper obſeruant impij pios: iniuſti iuſtos: vt poſsint inuenire occaſionem eos accuſandi: & eorum opera deprauandi. Vnde ſcriptum eſt, Obſeruabit peccator iuſtum, & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis. Pſal. 36.

Sequitur pars ſecūda, in qua dominus eorum malitiā cōfutat, & hydropicum curat, cum ſubditur: *Si licet Sabbato curare? At illi tacuerūt.* Oſtēdit autē hic dominus ſe verum deum eſſe, dum malis eorum cogitationibus repōdet: & eos in cordibus ſuis vrget, & concludit: ita vt præ confuſione taceāt. Videbant quippè, quia ſi vtrumlibet dicerent, rethorica complexione capiebantur. Nam ſi dicerent quod liceret Sabbato cu-

re, diceretur eis à domino: Ergo nō debitis me reprehendere, si in Sabbato curo. Si verò dicerent quod nō liceret, dicere eis: quare ergo vos curatis animalia vestra in Sabbato. Tacent ergo more conuictorum, qui cōscientias suas vident deprehensas. Sed dominus hydropicum curat, non solo verbo (cum hoc posset) sed etiam tangendo, vt ostenderet in Sabbato non ab omni opere feriandum (malè enim Sabbatum celebrat: qui à bono opere vacat) sed ab opere seruili, quod maxime peccatum intelligitur. *Cuius vestrum*, inquit, *bos aut asinus in puteum cadat: & non continuo extrahet eum die Sabbati?* Ostendit autem dominus eos grauiori hydropisi auaritiæ laborare: dum curando animalia sua (secundum opinionem suam) Sabbatum non violant: & per auaritiam suam, curam animalium, curationi hominum præponunt: & in vtroque legem transgrediuntur, & deum offendunt Porrò mysticè ipsi erant & hydropicus aquis tumidus, & bos aquis submersus. Per fluxum quippè aquarum, fluxus diuitiarum significatur. Sicut autem hydropicus plus bibit. & plus sitit: ita ipsi cum plus habebant, plus sitiebant Et sicut bos in superabundantia aquarum submersus perit: ita ipsi in habundantia diuitiarum submersi peribant. Fugiamus ergo fratres vitium Pharisæorum, ne scilicet à bonis operibus in festis vacemus: ne curam iumentorum nostrorum, curæ hominum, quod multi (vnde dolendum est) faciunt, præponamus: ne hy-

pochrisi auaritiæ tumeamus vel submergamur.

Sequitur pars tertia, in qua dominus in repræhensione Pharisæorũ, qui primos recubitus in cœnis diligebãt, vbi inuitatus recũbere debeat, ostẽdit cũ dicit: *Cũ inuitatus fueris ad nuptias, noli recũbere in primo loco, &c.* Quæ parabola, cum sit ad litterã obseruãda, spiritualiter magis obseruãda est. Omnes enim quotquot Christiani sumus, ad nuptias cœlestis cõuiuij inuitati sumus. Null⁹ autẽ in ecclesia se debet vel cogitatione, vel prælatione alij pręferre: ne forte ille ali⁹ maior sit apud deũ: & ei præponatur vel sanctitate, vel dignitate. Ecce fratres mei, quam multi reges, multi principes, multi episcopi, & multæ apud seculũ altæ personæ, se nũc præferunt aliis dignitate, opinione, & potestate. Sed certè cum venerit, qui merita singulorũ solus disernit, pręferet eis aliquã viduã, aliquẽ pauperẽ, aliquã in hoc seculo vilẽ personã. Et tũc nõ sine quodam rubore, incipiẽt nouissimũ locũ tenere, postpositi eis, quibus in hoc seculo præpositi fuerunt. Itaq; fratres vnusquisque in ecclesia se vilem reputet, cũctis se humiliter reputet, cunctis se humiliter præponat, sola humilitate contendat: vt cũ venerit, qui omnes fideles ad nuptias suas æternas inuitauit, dicat: Amice ascende superius, quia quãtò fuisti propter me humilior cæteris, tãtò eris mecũ sublimior cæteris. Hãc humilitatem frratres habere possumus, si peccata nostra semper ante oculos nostros ponamus, si aliorũ virtutes, maximè quibus caremus, inspiciamus: si fragilitatẽ nostrã pẽsemus: si aliorũ sanctitatẽ

admiremur. Sic quippè in cóspectu nostro inci piem⁹ vilescere, & alios nobis præponere. Quã humilitatē nobis inserere dignetur, qui pro nobis humiliauit semetipsũ dñs noster Iesus Christ⁹, qui cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica decima octaua post Trinitatem.

GRatias ago deo meo semp̄ pro vobis omnib⁹, &c. In hac lectione fratres charissimi, ostendit Apostolus quãtũ gratuletur de profectu Corinthiorũ suorũ scilicet discipulorũ. Veri enim magistri gaudiũ, est profectus discipulorũ: & non immerito. Nouit enim meritorũ discipuli se vt suggestorē, ita quoq; esse participē. Vnde idem Apostolus alibi ait, itaque amãtissimi & desideratissimi mei, gaudiũ meũ & corona mea, sic state in dño charissimi. Ecõtrario quoque ruina discipuli fletus est magistri. Vnde idē Apostol⁹ dicit se lugere eos qui corruerũt. Vnde & alibi dicit, Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scãdalizatur, & ego nõ vror? Itaq; fratres, si ego verus magister sum, nõ debeo erga vos dur⁹ & frigidus esse: sicut quidã mercenarij & falsi magistri, qui nõ ad spiritualia lucra, sed etiã ad tẽporalia docēt: sed per verã dilectionē animarũ vestrarũ, lucrũ quærere, & nõ solũ mea, sed etiam meipsũ pro vobis si opus fuerit, impēdere. Vos quoque, si veri discipuli, si verę oues estis, erga pastorē vestrũ nõ debetis, vt quidã peruersi discipuli duri & frigidi esse, sed eũ tanquã spiritualē patrē amare, & ei nõ solũ svestra, ed etiã vosmetipsos per charitatē cõmunicare: vt inter vos

1. Cor. 1.

Philip. 4.

2. Cor. 11.

& pastorē vestrū, nō solū spiritualiū, sed etiā temporaliū bonorū habeatur communio: vt scilicet magister discipulorū, vel discipuli magistri, profectū vel detrimentū suū putēt. Ostēdens igitur doctor gentiū, se de profectu discipulorū gaudere, primô gratias agit deo de profectu eorū. Secūdò ostēdit quæ gratiæ sint eis collatæ. Tertiò demōstrat ꝙ præmium inde expectet. Ait ergo

Gratias agere quid.

Gratias ago deo meo. Gratias agere est auctorē gratiarum de collata gratia benedicere. Quia enim nihil de nostro habemus, vnde deo retribuere valeamus, saltē semper debemus nos debitores eius cōfiteri. Est autē fratres charissimi, hoc valde necessariū. Si enim qui de collata gratia semper deo gratus existit, nō solū datā obtinere, sed etiā maiorem adipisci meretur: ita qui de collato beneficio ingratus existit, nō tātū cōferēdis, sed etiā collato meretur priuari. Hinc est ꝙ antiqui patres pro diuinis beneficiis cantica quasi gratiarū actionē cecinisse legūtur: vt cāticū Mariæ, cāticū Moysi, cāticū Annæ. Hinc tradūt hebręi Ezechiā regē, quia ꝓ victoria à deo sibi data cāticū dn̄o nō cecinit, incurrisse infirmitatē. Hic etiam est quod nouē leprosi à dn̄o mūdati, quia cū decimo ad reddēdū deo gratias redire cōtem-

Luca 17.

pserūt, per reprobationē nesciūtur, dicēte dn̄o, Nōne decē mūdati sunt, & nouē vbi sunt? Tales sunt hodie (vnde magis dolēdū est) multi qui de diuinis beneficiis ingrati sunt, & ea quæ habēt vel suę rationi, vel suis virib⁹, vel suo labori, non deo attribuūt. Sunt & alij, qui & si in prosperis deo gratias agāt, in aduersis tacēt: de quib⁹ ...

ptũ eſt, Cõfitebitur tibi cũ bñfeceris ei, ſed certè cõtéptibilis eſt vox laudis, quę ꝓcedit ex letitia proſperitatis. Nos ergo fratres, de omnibus bonis gratias agam⁹: nec ſolũ de proſperis, ſed etiã de aduerſis: Quę (ſi rectè ſapimus) ad correctionẽ vel probationẽ à Deo nobis inferũtur, iuxta illud: In die mãdauit dñs miſericordiã ſuam, & nocte canticũ eius. Pręcepit enim dñs vt in die proſperitatis, ſuæ miſericordię memores & beneficij ſim⁹: & vt in nocte aduerſitatis, ei gratiarũ actionẽ decãtemus. Hinc Iob, domin⁹ dedit, dñs abſtulit: ſicut dño placuit, ita factũ eſt, ſit nomen domini benedictũ. Philoſophicũ quippè eſt in proſperis timere, & in aduerſis cantare. *Pſal. 48.* *Pſal. 41.* *Iob 1.*

Sequitur pars ſecũda, in qua oſtẽdit Apoſtolus de quibus gratias agat, cũ ſubdit: *In grtiaa* id eſt pro gratia, *quæ data eſt nobis in chriſto ieſu*, Dicitur aũt gratia, quaſi gratis data. Itaq; fratres, quia quicquid habemus: quia à Deo nobis gratis datũ eſt, totũ gratia eſt. Sed tamen antonomatice virtutes & dona ſpiritusſancti, quę ſunt propria bonorum, gratiæ dicuntur. Temporalia verò bona, quia communia ſunt & bonis & malis, & ſi gratis à Deo dentur, tamen gratiæ non ſolẽt dici. Gratiarum autem, alia eſt gratia ad gratiam: alia gratia pro gratiã: alia eſt pro gratia ad gratiam. Gratia ad gratia tantum eſt prima gratia, quæ omnino gratis datur: non pro aliqua præcedenti gratia tanquam merito, vt fides. Gratia pro gratia eſt (teſte Ioannẽ) æterna beatitudo, quę pro præcedentibus gratiis tãquam meritis iuſtis confertur, nec pro ea, alia expecta *Gratiæ mediæ.*

tur. Gratiæ verò mediæ inter primam & extremam gratiam, sunt gratiæ pro gratia ad gratiã: quoniam pro præcedenti gratia tanquam pro merito conferuntur ad alias gratias promerendas. *Merita iustorũ quare gratia.* Ne miremini fratres, si merita iustorum gratias voco: teste enim Apostolo, nihil habemus quod non à deo & gratis acceperimus. Sed quoniã per vnam gratiam peruenimus ad aliã, merita dicuntur & impropriè. Teste enim Augustino, solam gratiam suam coronat in nobis Deus. Hæ autem gratiæ dicuntur datæ in Christo Iesu, id est, in fide iesu christi. *Fides prima gratia* Fides enim est prima gratia & fundamentum omnium gratiarum. Deinde gratiam exponens subdit: *Quia in omnibus*, inquit, *diuites facti estis*, in omnibus scilicet gratiis ad vitam æternam promerendam necessariis: quas qui habet, veras diuitias habet, & verè diues est. Has ergo diuitias fratres, desiderate & quærite, quæ hominem ad verã ducunt sufficientiam, & semper habentes comitãtur. Temporales verò diuitias si nõ habetis, contemnite: si verò habeatis, pauperibus erogate. Has enim diuitias dominus in euangelio fallaces appellat: quia hominem decipiunt, cum nec felicem nec sufficientem faciant, & cum homine manere non possunt: de quibus Dauid, *Psal. 78.* Dormierunt, inquit, somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. *Psal. 48.* Et alibi, Et relinquẽt alienis diuitias suas. Hinc est quod Dauid cum temporalibus diuitiis abundaret, quia spirituales diuitias non ita abundanter habebat, vt vellet, se pauperem vocat ...

num dicens. Ego egenus & pauper ſum Deus adiuua me. Itaque fratres ſi verè diuites eſſe Pſal. 61. vultis, illas ſpirituales & æternas diuitias amare, ad illas toto deſiderio feſtinate. Si verò temporales diuitiæ affluant, nolite cor apponere, ſed pauperibus erogate. In quibus verò diuites ſint, oſtẽdit cum dicit, *in omni verbo*, ſcilicet prędicationis veteris & noui teſtamenti: *Et in omni ſcientia* diuina, tam diuinarum rerum quàm humanarum: Quæ vtiquè ſi cum charitate habeatur, virtus eſt, *ſicut teſtamentum Chriſti confirmatum eſt in vobis*. Teſtamẽtum vocat ſcripturam, quia eſt teſtis æternæ hæreditatis. Euangelium ergo eſt Teſtamentum, quo chriſtus moriens, æternam hæreditatem, ſi eum dilexerimus, nobis teſtatus eſt. Teſtamentum autem hoc erat confirmatum in Corinthiis: quia ipſi in hoc teſtamento per fidẽ, ſpem, & charitatem ita confirmati erant, vt neque mors, neque vita, neque gladius poſſet eos ſeparare ab amore Chriſti teſtatoris, & ab amore hæreditatis. *Vt nihil*, inquit, *deſit vobis in vlla gratia*, ſubaudi quæ neceſſaria ſit in via. Vnde patet quod quidam corinthiorum iam perfecti erant modo viæ. Excutiamus fratres imperfectionem & teporem noſtrum, quotidie cum ſuſpiriis flagitantes teſtatorem Chriſtum, vt ipſe in ſuo teſtamento & gratia nos confirmet, quatinus ab eo nullatenus diuelli valeamus.

Sequitur pars tertia, in qua oſtẽdit Apoſtol' quid corĩthiis per prędictas gratias expectẽt, dicẽs *expectãtib' reuelationẽ domini noſtri Ieſu chriſti*.

Expectare, est cũ desiderio sperare. Corinthij:
tẽ cũ desiderio sperabant & pręstolabantur re-
uelationem Iesu Christi. Iniqui verò non exs-
ctant, imò timent aduentum Christi, more m-
lieris adulterę, quę aduentum sui viri formid-
In vobis fratres hoc quod dico animaduerte-
potestis: quia qui sibi nullius est conscius,
Deum sincere diligit, eius aduentum tanqua-
Philip. 1. Patris & amici sui cum desiderio expectat, do-
lens inter miserias huius seculi, ab eius visione
differri: Iuxta illud Pauli: Cupio dissolui & es-
cum Christo. Nos ergo fratres, nos tales præpa-
remus, quibus sit hic mundus exilium, & reue-
Triplici de causa aduent⁹ christi dicitur reuelatio. latio christi desiderabilis. Dicitur autem aduen-
tus Christi reuelatio, triplici de causa: siue quia
seipsum manifestabit in potentia, qui primo ve-
nit occultus: Iuxta illud sicut fulgur exit ab o-
riente & paret vsque in occidentem, sic erit &
Matt. 24 aduẽtus filij hominis. Siue quia occulta cordiũ
1. Cor. 4. reuelabit, iuxta illud, Nolite iudicare ante tem-
pus quoadusque veniat Dominus, qui & reue-
labit abscondita tenebrarum, & manifestabit
consilia cordiũ Siue quia tunc reuelabitur qui
1. Ioan. 3. sunt electi, & qui reprobi. Iuxta illud, filioli,
nondum apparuit quid erimus: sed cum appa-
ruerit, tunc similes ei erimus. Quia vero de no-
stra virtute non possimus securè expectare ad-
uentum Christi, subiungit: *Qui & confirmabit
vos vsque in finem, sine crimine*: non ait sine pec-
cato. Sine enim peccato saltem veniali, in hoc
mundo viuere non possumus. Vnde Ioannes,
1. Ioan. 1. Si dixerimus, inquit, quia peccatũ nõ habemus.

nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis nō est. Sed ista venialia, quæ quotidie fiunt, vt in vano verbo, in risu, in tarditate eundi ad Ecclesiam, vel dandi eleemosinam, quotidianis satisfactionibus delentur, vt in contunsione pectoris, in eleemosina, ĩ oratione, & huiusmodi. Sed ait *sine crimine*, id est, in criminali peccato: qualia peccata separant hominem à Deo. Et ita confirmati à Deo, erimus securi in die iudicij. Qui vocatur dies, vel à charitate magna & continua: vel à reuelatione gloriæ Christi: vel à reuelatione cordium, & glorificatione iustorum. Qui tamen dies, cum sit dies electis, qui illuminabuntur: erit nox reprobis, qui in tenebris æternis recludentur: vt sint sine vero sole, sine calore boni, sine oportunitate benè agendi: Iuxta illud, Venit nox in qua nemo potest operari. A qua nocte nos conseruet omnipotens dominus, & det nobis videre æternam & beatam suam claritatem, per omnia secula seculorum. Amen. *Ioan. 9.*

Dominica decima octaua post Trinitatem.

C*Onuenerunt pharisæi in vnum, & interrogauit Iesum vnus ex eis legis doctor tentans eum.* *Matt. 22.*
Textus huius Euangelicæ lectionis fratres charissimi, tanto auidius est audiendus, quanto doctrinam continet necessariam nostris animabus. Sunt autem eius partes quatuor. Primum enim conuenientes Pharisæi, per vnum illorum Iesum interrogant. Secundò Iesus respondet eis. Tertiò eos confutat. Quartò simplices informat. Cõuenerunt igitur pha-

risæi in vnum. Mali quippe, quamuis non soli ab aliis, sed etiam inter se diuisi sint, quod inde contingit: quia contrariis viciis famulantur, tamen in persequtionem bonorum conueniunt. Sic Herodes & Pilatus cum inimici essent, in mortem Christi conueniunt. Sic quoque pharisæi & seducæi, cum diuisi essent & discordes, in accusandum Paulum conueniunt, Sic quoque potẽtes & malitiosi huius seculi, quamuis contrariis vitiis seruiant, tamen sese coadiuuant & confœderant contra iustos. Quorum coadunatam malitiam fratres mei, studeamus superare per sapientiam, per patientiam, & per orationem, dicentes cum Propheta: Præcipita Domine, diuide linguas eorum: videlicet vt quemadmodum in turre Babel præcipitata est malitia per diuisionem linguarum: ita & nunc præcipi-
Psal. 54. tetur per diuisionem animorum. Conuenerũt ergo Pharisæi in vnum contra Dominum, vt quem non poterant ratione, superarent multitudine: Et per vnum, illum interrogãt: vt si vinceret, omnes victores viderentur: Et si vinceretur, solus victus videretur. *Interrogauit,* inquit, *cũ vnus ex eis legis doctor.* Doctor legis contra legis auctorem se erigit. Vnde patet, quoniã scientia sine charitate nocet: iuxta illud Pauli, Scientia inflat, charitas vero ædificat. Huic doctori legis sunt similes hodie multi hæretici, qui per verba charitatis impugnant veritatem.
1.Cor. 8. Similes etiam sunt eis qui per diuitias, potentias, & honores à Deo sibi datas, ipsum Deum & Ecclesiam persequuntur. Quia verò interro-

gatio fit vel causa discendi, vt quando discipulus interrogat magistrum: Vel causa fallendi, vt quando malignus interrogat simplicem, determinat Euangelista qua intentione doctor legis Christum interrogaret: cum subdit. *Tentās eum.* Tentabat ergo eum, non vt probaret, vt Deus tentauit, Abrahā: nec vt doceret, vt magister tētat discipulum: sed vt falleret: vt diabolus tētat christianū, dicēs. *Magister, quod est mandatū magnum in lege?* Sub simplicitate verborum, ponit laqueos insidiarum. Iuxta illud, Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Interrogat autem non vt instruat, aut instruatur: sed vt suam ostentet peritiam, & alterius derideat simplicitatem. Tales (vnde dolendum est) sunt hodie plures, qui quęrunt & disputant de scripturis, non vt faciant, sed vt appareant: & vt Philosophus ait, volunt scire, ut sciantur. Magister verò veritatis, veritatem tētanti non tacet, ostendens vt quacumque intentione veritas interrogetur, si oportunum est, eam aperiamus. *Psal. 54.*

Sequitur pars secunda, in qua dominus respōdens Pharisæis, instruit nos de dilectione dei & proximi: & de ordine diligēdi: Et quia per hoc tota lex & Prophetæ adimplentur, de dilectione Dei nos instruit, cum dicit: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* In quo mandato demōstrat quare & quantum sit Deus diligendus. Quare? Ob tres causas: quia bonus est in se, quod innuit in hoc quod ait *Deum*: quia meruit diligi à nobis nos creando, nutriendo, redimēdo, quod

innuit in hoc quod ait, *Dominum*, quia seipsum in prẹmium diligentibus se tribuit, quod innuit in hoc quod ait, *tuum*. Quantum verò sit diligẽdus ostendit, cum ait, *& ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente*, id est, ex toto quodscis, ex toto quod viuis, ex toto quod meminis. Omnes enim motus nostri, sicut sunt à Deo, ita ad Deũ sunt dirigẽdi. Sed fratres mei, quid sibi vult hęc inculcatio verborum, ex toto corde, ex tota anima, ex tota mẽte tua? Nonne si dixisset ex toto corde satis dixisset? vtiq; Sed tot inculcata sunt verba ad maiorem expressionem: quia nunquã satis dicitur, quod nunquam satis agitur. Sed quis hoc mandatum potest implere? *Nullus in* via. Quare ergo datum est? Vt agnoscat homo se semper in via imperfectum esse, & tendat ad patriam, vbi hoc possit implere. Sed nec in patria tantum poterit amari Deus, quantum est dignus. De dilectione verò proximi nos instruit, cum dicit: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*. Innuitur autem hic in quo sit diligendus proximus, & qualiter, & quare. In quo? in hoc quod est proximus, nobis natura, vel fide, vel cognatione, vel beneficio, vel loco, vel familiaritate coniunctus. Omnem ergo hominem diligere præcipimur, tam notum quàm ignotum, tam amicum quàm inimicum, tam bonum quã malum. Non quidem inquantum est malus vel inimicus, sed inquantum est proximus nobis natura, vel fide, vel virtute: vel si non est, vt [illegible] Qualiter proximum diligere debes, sicut teipsum? Non ait quantum teipsum, sed sicut teipsum:

Dilectio proximi.

Omnis homo diligẽdus.

id est bene te, & bene proximũ. Nã qui se male diligit, se odit. Sic ergo proximũ diligamus sicut nos, tanta bona ei optemus, quanta nobis. Quare verò proximus diligendus sit, ex hoc nobis innuitur, quod in primo mandato omnes motus animi & corporis nostri, ad Deum diligendum dirigere præcipimur. Vnde nobis constat quod etiam ipsos motus amoris, quib⁹ vel nos vel proximos diligimus, ad deum tanquam ad causam & ad finem dirigere debemus: vt scilicet & nos & proximos, non nisi in deo, & propter deum diligamus. De ordine vero diligendi, nos instruit, in hoc quod illud mandatum, maximũ & primum vocat: & istud, secundum. Mandatũ enim de dilectione Dei, est maximum, quãtum ad dignitatem: & primum quantum ad ordinẽ. Deum igitur super omnia diligere debemus: deinde animam nostram, tertiò loco animam proximi, quarto corpus nostrum. Patrem verò & matrem inter proximos primum debere diligi ostendit Dominus, cum de dilectione eorũ primum secundæ tabulæ mandatum dedit. Post illos, diligenda est vxor: quoniam & si propter vxorem relinquendi sunt pater & mater corpore, non tamen mente. Post vxorem filij, post filios fratres, post hos nepotes. Post, magis diligendus est, qui magis est coniunctus nobis carne, familiaritate, beneficio: & ad vltimum, inimici. Hinc est quod mandatum de dilectione dicitur à Propheta, latum mandatum tuum nimis: quoniam extenditur à dilectione dei vsq; ad dilectionem inimici. Quod verò per hęc duo

Ordo in dilectione seruãdus.

Psal. 118.

mandata tota lex impleatur, ostendit Dominus cum ait. *In his duobus mandatis, tota lex pendet & prophetæ.* Qui enim Deum diligit, mandata eius custodit: Qui verò proximum diligit, in nullo vult lædere, sed potius prodesse. Vnde nec eum occidit, nec eius vxorem mœchatur, nec res eius furatur, nec cætera quæ prohibita sunt, operatur. Si ergo non potes omnes scripturas scire, saltem de dilectione Dei & proximi mandatũ tene. Quoniã ille tenet, & quod patet, & quod latet in diuinis sermonib', qui charitaté tenet in moribus. Qui hanc habet, omnia habet: & qui in hac offendit, factus est omnium reus. Hinc Propheta, omnis inquit consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis. Et apo-
Roma. 13. stolus, plenitudo legis est dilectio. Dilectioné ergo fratres super omnia teneamus: quoniam dilectio legem cõseruat, Deum sibi appropiat, proximos sibi amicat, inimicos reconciliat, diabolum superat, mortem ignorat, aduersa æquanimiter portat, prospera sapienter temperat, omnia cõmunicat, nunquam excidit, aliorum bona sua facit, sola Deum videt & cognoscit.

Sequitur pars tertia, in qua dominus Pharisæos congregatos confutat, interrogando eos hoc modo. *Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est?* Interrogat autem eos, non vt ipse ab eis erudiretur, qui omnia nouerat: sed vt eos erudiret, qui erudiri nolebant: sed vt ostendens eorum ignorantiam, eorum confutaret superbiam, qui sciẽtia legis inflati erant, & vt de æterna christi natiuitate nos erudiret, & vt garruli-

tati Pharisæorum silentium imponeret. Horũ igitur superbiam confutat, cum eos ostendit ignorare, quomodo christus dicatur à propheta Dominus Dauid. Putabant enim, & adhuc putant Iudæi, Christum purum hominem fore ex semine Dauid, & ideo rectè secundum eos quærit Dominus quomodo Dauid vocet Christum Dominum suum: cum sit secundum eos eo antiquior tempore, & pater generatione. Nam si christus est filius Dauid, quomodo eius est Dominus? Vel si eius Dominus, quomodo eius est filius? Nos autem instruit Dominus de æterna sua generationem per verba Prophetæ introducentis patrem ad filium loquentem, ita: *Sede à dextris meis*. Nam in sequentibus versibus statim ostenditur Christus esse coæternus patri qui ei dicit: Tecum principium in die virtutis tuæ, subaudis est mihi. Et esse ex eo natus, cũ subiungitur: Ante luciferum genui te. Itaque fratres mei, quod Iudæi ignorant, nos intelligimus duas Christi natiuitates, vnam de Patre ante secula, secundum quam est vnus Deus & dominus cum patre. Vnde & Dauid vocat eum Dominum. Et alteram in tempore de virgine, De semine scilicet Dauid: vnde & filius Dauid dictus est. Silentium etiam imponit Pharisæis, vt tam euidenter de ignorantia natiuitatis christi confusi, non amplius audeant eum de scientia legis aggredi, quem videbant nosse omnia secreta legis. *Duas christi natiui*

Sequitur pars quarta, in qua Dominus discipulos & simplicẽ turbã moraliter instruit dicẽs

Super cathedram Moysi, sederunt Scribæ & Pharisæi &c. Sicut ex hoc & ex aliis sancti Euangelij locis, colligim⁹ fratres mei, tres sunt, Pastor, mercenarius, & fur, sicut nomine, ita & intentione diuersi. Pastor enim est, qui ex charitate oues Christi exemplo & verbo pascit. De quo Dominus, Pastor, inquit, bonus, animam suam po-

Ioan. 10. nit pro ouibus suis. Mercenarius verò est, qui pro temporalibus oues Christi pascit verbo, &

Ibidem. non exemplo. Vnde dominus. Mercenarius, inquit, fugit, quia mercenarius est: & non pertinet ad eum de ouibus. Fur est hæreticus, qui nec exemplo, nec verbo oues christi pascit: imò eas occidit, cum se illas pascere mentiatur. De quo Dominus: fur, inquit, non venit, nisi vt mactet & perdat. Mactat enim malo verbo, perdit malo exemplo. Ait igitur Dominus in hac Euangelij lectione de mercenariis sub nomine Scribarum & Pharisæorum. Et hoc modo: primò describit quales sunt, & quomodo se habeant. Secundo ostendit quid eis à populo debeatur. Tertio describit vitia eorum: Quarto prohibet Discipulis ne eos imitentur. Quales igitur sint ostendit, cum eos vocat Scribas & Pharisæos. Scribæ sunt, quia sciunt legem. Pharisæi verò sunt, quia se diuidũt ab aliis per superbiã & inanem gloriã, habentes scilicet scientiã sine chari-

1. Cor. 8. tate, quæ iuxta Apostolum inflat, non ædificat. Quomodo se habent? Super cathedram Moysi sedẽt: Est autem cathedra Doctorum, sicut tri-

Cathedra bunal iudicum, tronus Regum. Per cathedram ergo doctrina legis vel euangelij intelligitur.

Bonus ergo Pastor sedet in cathedra: quia intra doctrinam legis sese cohercet: nec eam transgreditur. Mercenarius verò sedet super cathedram, quia doctrinã legis malè operando trãsgreditur & cõculcat. Hæretic⁹ verò sedet extra cathedrã: quia nec facto, nec verbo doctrinã legis tenet. Secundò quid oues debeant mercenariis, ostendit cũ subdit: *Quæcumque ergo dixerint vobis, seruate & facite: secundũ verò opera eorum nolite facere.* Ac si apertè dicat: quia doctrinã legis prędicãt, audiẽdi sunt: sed quia eã male viuendo transgrediũtur, sequẽdi nõ sunt. Bon⁹ ergo pastor, quia & doctrina & vita legẽ tenet, audiẽdus & sequẽdus est. Vnde dñs. Vocem, inquit, eius oues audiunt, & sequũtur. Mercenarius verò, quia non vita, sed sola doctrina legẽ tenet, est audiendus, & nõ sequẽdus. Vnde & hic dicitur: *Quæcũque dixerint vobis seruate & facite.* Secũdũ verò opera eorũ nolite facere. Fur verò, quia nec doctrina nec vita tenet legẽ, nec audiendus, nec sequẽdus est. Vnde dñs: Non audierunt inquit eos oues, quia nõ nouerũt vocẽ alienorũ. Nouerat quippè dñs quosdã subditos fore, qui vidẽtes prauã vitã doctorũ eos audire contẽnerẽt. Et propter hoc ait hic, *Quæcũque dixerint vobis, seruate & facite.* Et nouerat quosdã fore, qui etiã prauã doctorũ vitã sequerẽtur dicẽtes? Nõne hoc & hoc facit sacerdos, facit & Episcop⁹ me⁹? Quomodo ego sanctior essẽ illis? Ideo subiũgit dñs, *secũdũ vero opera eorũ nolite facere*: quia in doctrina sunt sequẽdi, nõ in vita. Tertio subiũgit sex vicia mercenariorũ, scilicet transgressionem, crudelitatẽ:

Hæreticus sedet extra doctrinam.

Ioan. 10.

remissionem, vanam gloriam, crapulam, honoris & gloriæ ambitionem. Porrò de trásgressione legis eos redarguit, cum dicit: *Dicunt enim &*
Acto. 1. *non faciūt*. De summo Pastore scriptum est: Cępit Iesus facere & docere. Neque enim sufficit doctrina sine vita. Si enim dicis & non facis, dicetur tibi: quare tu ipse hoc quod præcipis non
Roma. 2. facis? Quare prędicas non furandum & furaris? Hinc ait Psalmista, Peccatori autem dicit Deus:
Psal. 49. quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum. Hinc est quod baculus pontificalis in seipsum reflectitur: vt scilicet quod aliis prædicat, in se ostendat. Rursus nec sufficit vita sine do-
Esaia. 6. ctrina. Vnde Propheta clamat, Ve mihi quia tacui. Et alius, Si non annūciaueris, inquit, impio
Ezechi. 3. vt ab iniquitate sua conuertatur, ipse quidem in iniquitate sua morietur: quia non annunciasti ei: sanguinem autem eius de manu tua requirá. Heu fratres mei, q̃ sunt hodie rari veri pastores. Ná nos, qui pastores plebis vocamur, tá in vita, quàm in doctrina claudicamus. Nam quáta differentia est inter pastorem & ouem, tanta differentia debet esse inter vitam pastoris, & vitam subditi: vt videlicet respectu excellentiæ pastoris, subditi grex dicantur. Debet enim sacerdos esse in populo velut lux in obscuro, velut stella in throno, vt ad claritaté viæ eius, cæteri viá sequantur. Vnde & Dominus ait, Vos estis lux
Matth. 5. mundi: vos estis sal terræ: vt scilicet per claritaté vitæ vestræ, populus illustretur: Et per sapien

tiā veſtrā inſulſi & idiotę erudiātur Sed quod ſine gemitu dicere nequeo, nos qui debuimus, eſſe lux mundi, facti ſumus tenebræ: & eſt ſicut populus ſic ſacerdos. In doctrina etiā claudicamus: tum quia ſumus pigri ad prædicandum, niſi non attenderimus temporale emolumentum: Tum quia perſonas accipimus, durius pauperes increpantes, & potentum vitia vel palpātes vel tacentes. Et hoc vnde fratres, niſi quia pauperes contemnimus, & potentes formidamus: cadentes hinc à charitate, illinc à iuſtitiæ rigore? De crudelitate verò Phariſæos arguit, cū ſubdit: *Alligant enim onera grauia portabilia, & imponunt in humeros hominum.* Quod grauia imponunt, auſteritatis: quod importabilia, crudelitatis & impietatis erat. Hoc faciunt etiam hodie quidam falſi paſtores, qui neſcientes compati infirmitatibus ſubditorum, alij imponunt onus vt per totam vitā ſuam ieiunet in pane & aqua. Alij, vt ſemper in cilicio & cinere ſuper terrā recūbet. Alij vt ſemper nudo pede exulet. Alij vt omnia relinquat, & heremū intret. Quæ infirmi importabilia reputantes, quaſi de veniā deſperādo omnē deſerūt ſatiſfactionem, & in peccatis permanēt. Scriptū eſt enim, Aſellus ſequens matrē nimis oneratus diuertit. Non autē attendūt qui hoc faciūt: quod ſamaritanus ſauciato adhibuit oleum & vinum. Oleum miſericordiæ, & vinum correctionis. Vnde & Paulus, Si præoccupatus, inquit, fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpiritales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis: cōſiderans teipſum

Oſee. 4.

Galat. 6.

ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Bonus ergo Pastor accedat ad peccatorem more samaritani & misericordia moueatur super eum. Cum infirmetur per compassionem, postea infundat oleũ consolando & veniam promittendo. Tertiò infundat vinum, modestè corrigendo. Quartò eum subleuet in iumentum suum, eius onera portando per orationes, sacrificia, & oblationes: Vt imitetur illum verum Pastorem qui languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit. De nimia remissione Pharisæos redarguit, cum subdit: *Digito autem suo nolunt ea mouere*. Quasi dicat: grauiora mãdata, quæ aliis imponunt, ipsi nec in minimo aggredi volunt: Et ita cum in aliis sęuiant, sibi minus indulgent. Cum econtrario officium boni pastoris sit, viciis suis nunquam indulgere, sed se asperius iudicare & tractare: & aliis indulgentiorem esse. Multum in hoc fratres mei, quotidie peccamus: qui aliis grauiora onera satisfactionis imponentes, nos remisse tractamus: aliorum vicia iudicamus, & nostra excusamus. Aliis dura & longa ieiunia imponimus, & nos comessationibus & ebrietatibus vacamus. Aliis castitatem præcipimus, & nos renibus indulgemus. Alios vestiri cilicio, & iacere in sacco & cinere præcipimus, & nos mollibus vestimur, & in mollitie recubamus. Alios omnia relinquere & pauperibus erogare monemus, Et nos auari in terra thesaurisamus, faciẽtes duplex iudicium aliud proximo, aliud nobis. Et

Officiũ boni pastoris.

ꝙ in aliis damnamus, in nobis excusamus: cum scriptũ sit, Statera & statera, pondus & pondus vtrumque abhominatio est apud deum. De vana gloria eos redarguit cum subdit: *Omnia sua opera faciunt vt videantur ab hominibus*. Sed sicut alibi dicit dominus, receperunt mercedem suã, laudem scilicet humanam quam quæsierunt. Faciunt certè & boni pastores aliquando bona in publico coram hominibus, sed inde non quærunt gloriam suam, sed dei, & vtilitatem proximi. Iuxta quod dominus alibi præcipit, Sic luceant, inquit, opera vestra coram hominibus, vt glorificẽt patrem vestrum qui cœlis est. Deinde in quibus Pharisæi quęrebant vanam gloriam, exponit cum subdit: *Dilatant enim philateria sua, & magnificant fimbrias*. Pręceperat siquidem dominus in lege, Habebis præcepta mea tanquam aliquid semper appẽsum ante oculos tuos. Huic literæ Pharisæi adhærentes, scribebant decem mandata in pictatiolis, & in fronte sua suspendebant, vt præ cæteris, legis obseruatores viderentur. Vnde & hæc pictatiola vocat hic philateria: à philasse, quod est obseruare. Præceperat etiam dominus fieri fimbrias in angulis vestimentorum: vnde & eas dominus habuit in vestimentis, de quibus emorroissa vnam legitur tetigisse. At Iudæi amatores vanæ glorię faciebant sibi grãdiores fimbrias, in quibus spinas ligabãt: ad quarum punctionem, legis diuinæ recordarentur. His similes plerique nostrum sunt hodie fratres mei, qui vt videantur ab hominibus, religiosius se vestiũt, parcius

Prou. 20.

Matt. 5.

Matth. 6.

viuunt, psalmos frequentius murmurant: proli xius orant, genua crebrius flectunt, in choro pri mi incipiunt, & extremi finiunt. Sed quotquot tales sunt, proculdubio miseri sunt: qui pro ven to fauoris, pręmium vendunt virtutis: miseri in hoc seculo, miseriores in futuro. De crapula eos reprehendit cum subdit, *Amant enim primos re- cubitus in cœnis*. Ac si apertè dicat: ideo volunt vi deri gloriosi, vt honorentur ab hominibus, & inuitatione, & priori & ampliori epulatione. Tales sumus & nos fratres mei hodie, vnde do- lendum est, qui gaudemus quando principes & potentes nos inuitant, nos in primo loco collo cant, nobis varia fercula & vina apponunt. *Me dullam* terrę comedimus, comessamur & ine- briamur vino, in quo est luxuria, paupere foris fame & siti pereũte. Porrò bonus pastor nunq̃ extra domũ suã eat mãducandũ, tantũ gratia co medẽdi: præter quã gratia aliis proficiẽdi, vt in- uitatores suos, à quib⁹ pascitur corporaliter, pa scat spiritualiter. Declinet autẽ in sede superbiã in cibo saturitatẽ, in potu hilaritatem, in verbo leuitatem, vt suos ædificet conuiuas, non solum verbo, sed etiam grauitatis exemplo. De ambi- tione eos redarguit, cum subdit: *Et primas amant cathedras in sinagogis*. Heu quantum excreuit ho- die hęc ambitio prælationum inter nos: Ambi- unt fieri magistri, antequam didicerint esse di- scipuli: ante præcipere, quàm obedire. Alij simu lant sanctitatem: Alij principibus seruiunt: Alij congregant pecunias: Alij frequentant curiam: vt quam meritis non assequuntur, hypochrisi,

precio, violentia, prece assequantur, cathedræ di gnitatem, Sed intelligat se non esse episcopum, qui mauult præesse quàm prodesse. Nemo præsumat defendere ambitionem suã illo Apostoli dicto: Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Opus enim dicit: non honorem, opus non opes: laborem non requiem: ministerium, non dominatum: sollicitudinem, non gloriam: aliorum onera portare, non portari: quærere, non quæ sua sunt, sed quę Iesu Christi. Qui ergo ita episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Sed quàm rarus est hodie talis fratres charissimi, quin potius fere omnes ostendunt cum ad dignitatem perueniunt, qua intentione eam ambierunt: malè ascendunt, peius viuunt. Assumunt sibi numerum equorum, vt iam non videantur Episcopi, sed tiranni. Præmittunt in quadrigis & summariis multam & preciosam suppellectilem, quasi castra transportarent. Incedunt trabeatis frenis, & epificiis deauratis. Non est modus vestibus, non cibariis, non palaciis, non argenteis scutellis, & ciphis aureis: Elati in cathedra, obliuiscuntur se esse mortales diuitum personæ assumuntur: pauperes abiicitur: ordines ecclesiæ & iustitiæ venundantur: & quæ carè mercati sunt, carius vendere concupiscunt. Lectio & contemplatio contemnitur, & lucrosæ causæ agitantur. De vana gloria iterum eos reprehendit, cum subdit, *Amant salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Cum diabolus opera quorundam, nec in principio operis, nec in executione per intentionem vanę glorię

1. Timo. 3.

Episcopatus quomodo desiderandus.

viriare potuerit, postea per oblationem fauoris & laudis eos aggreditur, iuxta illud quod dominus serpenti dixit, Et tu insidiaberis calcaneo eius. Inducit ergo eis adulatores, à quibus salutantur, beatificantur, & decipiuntur, iuxta illud Esaię, Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Quanuis enim exterius rubeant, & indignos laude se dicant, tamen interius anima ad laudem lætatur & delectatur, & ita maculatur. Pugnam quippè vanæ gloriæ nemo aduertit, nisi qui ei bellum indicit, & qui eam subtiliter inquirit. Quarto prohibet dominus discipulis, ne Phariseos imitantur, cum subdit. *Vos autem nolite vocari Rabbi.* Aliud est fratres mei vocari, aliud velle vocari Rabbi. Velle vocari rabbi, semper est ambitiosi & gloriosi: Vocari verò, est tam boni quã mali. Sed bono magistro nõ nocet vocari magistrum, imò prodest. Cum enim vir bonus audit se magistrum vocari, hinc intelligit necessitatẽ sibi indictam: vt quod dicitur nomine, sit & re. Hinc studet & laborat verbo & exemplo se verum magistrum aliis exhibere. Peruerso verò magistro nocet, si vocetur magister. Nam cum audit se vocari magistrum, magis alij credit quàm sibi: & inde instigatur, nõ ad seipsum corrigendũ, sed magis ad superbiendum. *Omnes enim*, inquit, *fratres estis*. Ac si dicat, licet officio & excellentia sitis aliis magistri tamen per charitatem & humilitatem subditos vobis coequantes, magis fratres quàm magistri velitis vos appellari. Nec putetis fraternitatem spiritualem, quæ est inter vos, esse minorẽ

Marginal notes: *Genes. 3.* (beside "nus serpenti dixit"); *Esaiæ 3.* (beside "tantur, beatificantur").

carnali fraternitate. Nulla quippè est carnalis fraternitas in respectu spiritualis. Vnde & subdit, *Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est enim pater vester qui in cœlis est.* Homo enim dicitur pater filij: non quia eum creet, sed quia generationis eius tantum est minister. Deus verò ipse est creator corporis & animæ: ipse est auctor generationis tã primæ quàm secundæ, ipse nutritor, doctor, & saluator *Nec vocemini Magistri: quia Magister vester vnus est Christus*: qui solus omnes docet, & sine quo nullus docetur. Ipse enim est magister & auctoritate & officio. Ipse docet exterius & interius: Exterius verbo & exemplo: Interius inspirando. Nisi autem sit intus qui doceat in vanum lingua doctoris laborat. Homo enim tantũ ministerio exteriori magister dicitur. *Qui maior est*, inquit, *vestrum, erit minister vester.* Ac si apertè dicat: non erit cõtẽtio inter vos de magisterio, sed de ministerio, nõ de prælatione, sed de humilitate. Sicut enim filius dei venit in hunc mundũ, non vt ei ministraretur, sed vt ipse omnibus ministraret, & animam suam pro omnibus poneret: Sic debet aliquis ad officium pastorale accedere, non vt ditetur: non vt honoretur: non vt ei ministretur: sed potius vt ipse ministret, & animã suam ponat pro subditis animabus. *Nã qui*, inquit, *se exaltat*, tẽporaliter: *humiliabitur* æternaliter. Nos ergo fratres charissimi, sequẽtes verũ & summũ magistrũ, quæramꝰ in hoc seculo, nõ ditari, nõ honorari, non delectari, non ministrari, sed potius ministrare, docere & prodesse, cum paupertate,

cum humilitate, cum patientia & labore, quatinus in cœlesti regno mereamur ditari, honorari & delectari. Per dominũ nostrum Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica decima nona post Trinitatem.

Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem qui secundum deum creatus est, in sanctitate, & iustitia veritatis &cæ. In hac lectione fratres charissimi, nos hortatur Apostolus ad nouitatẽ innocentis vitæ. Et hoc modo. Primò monet nos mutari de malo in bonum: secundo ponit partes vetustatis, quas fugere debemus, & opera nouitatis, quę facere debemus. Primò igitur monet nos mutari de malo in bonum, cum dicit. *Renouamini &c.* Porrò renouatio fit quando vetustas exuitur, & nouitas amissa recuperatur. Nos autem fratres, fuimus noui formati in Adam: sed ipso peccante, cum ipso incidimus in vetustatem. Sanè quod nouũ est, purum, firmum, & forte est. Quod verò vetus est, corruptum, infirmum, & debile est. Est autem Adam creatus nouus: quia purus: quia firmus: quia fortis. Purus sine peccato, firmus ad resistendum vicio: fortis ad perseuerandum in bono. Sed quia sponte peccauit, vetustatem incurrit, factus impurus, infirmus, & debilis. Impurus quia corrumpitur vicio: Infirmus ad resistendum vicio. Quia enim cum euitare posset peccatum, noluit, inflictum est, vt cum velit,

Ephes. 4.

Quomodo fit renouatio.

non possit. Debilis etiam fuit ad bene agẽdum, per se enim bene agere nõ potest, nisi gratia dei adiutus. Dicitur igitur Adam vetus homo. Vetustas eius est illa corruptio & infirmitas, quam peccando incurrit: quæ languor naturæ, siue stimulus carnis, siue pronitas ad peccandum vocatur. Hæc est originale peccatum. Hoc etiam peccãs peccatum dicitur: quia per eam velimus nolimus, peccamus. Propter hanc exclamat Apostolus, Infelix, inquit, ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per Iesum Christum. Christus verò econtrario dicitur nouus homo: quia non ex concupiscentia conceptus est, sed ex spiritusancto. Et purus, firmus, & fortis creatus est, & permansit. Et eius innocentia & sanctitas, nouitas appellatur. Omnes igitur sicut nascimur ex corrupta massa adę ita nascimur ex corrupto corrupti: ex vetere veteres: sed per gratiam noui hominis Christi renouamur, dum in fide & baptismo eius, originale peccatum nobis dimittitur, & innocentia nobis confertur: & iuxta Apostolum, de die in diẽ magis ac magis renouamur, cum magis ac magis Christum imitando, in sanctitate proficimus. Hac nouitate Apostolus renouatus ait, viuo ego, iam non ego, viuit autem in me Christus. In quo autem hęc renouatio, & quomodo & per quem fiat, & ex quibus consistat, subsequenter ostendit Apostolus. In quo fiat ostendit cũ ait, *In spiritu mentis vestræ*, id est, in spiritu & mente vestra: Per spiritum, inferiorem vim animæ, id est, sensualitatem: & per mentem, su-

Roma. 7.

Galat. 2.

periorem intellectum intelligēs. Est autem sensualitas illa vis animæ, quæ per officinas corporis, corporalia comprehēdit. Monet igitur nos Apostolus, vt in sensualitate nostra, innouemur vt sensus nostri non exaceantur vt prius, ad vetera, sed potius ad opera noui hominis facienda. Vt scilicet oculus non videat temporalia ad cōcupiscendum, sed potius ad contemnendum: & pauperes non ad spernendum, sed potius ad cōpatiendum. Aures non audiant illicita, sed sacra domini verba. Nares non odorant meretricales odores, sed potius spiritualium virtutum suauitatem. Gustus non irretiatur lenociniosis saporibus, sed ieiunio, & omni verbo quod procedit de ore dei. Tactus non delectetur illicito cōtactu, sed castimonia. Intellectum quoque præcipit innouari, vt iam non studeat in maliciis, in dolis, in fraudibus, in malis cōsiliis, & malis artibus, sed potius in spiritualibus studiis, & sanctis lectionibus. *In sapientia dei*, in contemplatione cœlestium: vt ita imago dei in nobis deformata, reformetur. Quomodo verò hæc reformatio fiat, ostendit cum ait: *Et induite nouum hominem*, id est, nouitatem noui hominis Christi: vt scilicet quātum possumus, simus innocentes: sicut ipse innocēs est: simus sancti, sicut ipse sanctus est: simus misericordes, sicut ipse misericors est: & quātum ipse dederit, simus eius imitatores. Per quem autem fiat hæc renouatio, ostēdit cum subdit, *qui secundum deum creatus est*, id est, nouitas eius secundum deum creata est. Ac si diceret: Hæc nouitas non potest esse in nobis

Sensualitas.

 Apoc. 21

bis ex nobis, sed ex eo qui ait, Ecce noua facio omnia. Quam nouitatem mentis propheta petens à deo ait, Cor mundum crea in me deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Sed & nos fratres mei, qui nihil ex nobis, nisi peccatum habemus, oremus cũ gemitu: oremus quotidie cum lachrimis & suspiriis, oremus inquã cum propheta, vetustaté peccati, aufert à me domine, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ex quibus vero hæc renouatio consistat, ostendit cum ait, *in sanctitate & iustitia veritatis*. In sanctitate in nos, & in iustitia in proximos: & vt tam sanctitas quàm iustitia sit veritatis: & veritate scilicet operis, & veritate finis. Sunt enim (vnde dolendum est) quidam simulatores, qui nec sancti, nec iusti sunt opere, sed simulãt. Alij verò, & si opera sanctitatis vel iustitię habeant, tamen in fine degenerant, cum de eis gloriam secularem expectant. *Psal. 50.*

Sequitur pars secunda, in qua ponit Apostolus partes vetustatis, quas nos fugere docet: & partes nouitatis, quas nos sequi iubet, dicẽs. *propter quod abiicientes omne mendacium, loquimini veritatem, &c.* Tres partes vetustatis sunt: vetustas oris, vetustas cordis, vetustas operis. Tres quoque ecõtrario partes nouitatis sunt: nouitas oris, nouitas cordis, & nouitas operis. Vetustaté igitur oris nos pręcipit abiicere, cum ait, *propter quod abiicientes omne mendacium*. Est autem mendatiũ falsa significatio vocis cũ intentione fallẽdi. Mẽtiri verò dicitur, quasi cõtra mentẽ. Iuxta illud, Labia dolosa ex corde, & corde loquuti *Mendaciũ quid.*

Psal.11. sunt,id est,ex duplicitate cordis. Sunt autē sex species mendaciorum. Primum est, quod prodest & nemini nocet, vt quando aliquis mentitur,pro vita alterius conseruāda. Secundū est, quod nec prodest nec obest: vt quādo iocando quis mētitur. Tertiū est,quod alicui prodest, & alicui nocet: vt quando mentitur venditor emptori. Quartū est quod alicui nocet,&nulli prodest,vt quando aliquis vult decipere inimicum suū. Quintū est,quod fit sola libidine mentiēdi quod mirum peccatū est. Sextum est mentiri in veritate fidei,quod est hæreticorū. Comprehēduntur autē sub mēdacio detractio,adulatio,susurratio,incusatio: Quæ & si quādóque habeāt vitæ veritatē,quia tamē malo fine dicuntur,mēdacia sunt. Est autē omne mēdacium fugiendū. Vnde & hic ait, *proiicientes omne mendacium*. Et

multiplex mendatiū

Psal.5. Propheta,perdes,inquit omnes,qui loquuntur mēdaciū. Nemini igitur licet mētiri. Licet tamē ei verū tacere,vel modali propositione,malitiā eludere. Episcopus quidā,vt refert Beatus Augustinus,nomine & fide firmus, quendā reum apud se abscondit. Qui cum quæreretur,ait, Nō licet mihi nec prodere,nec mētiri. Tractus ante regem Gentilem,cum in hoc ipso vsq; ad mortem perseueraret, factus est mirabilis in veritate& iustitia: & liberatur gratia eius etiam reus. Ecce fratres quomodo veritas & iustitia etiā apud infideles habētur admirabiles. Propositione verò modali inquirentē eludere licet: vt cū quęrit gladiator,vbi estille? Respōdem⁹,Nescio subintelligētes,tibi. Tales enim loquutiones in

sacra scriptura inuenimus, vt ibi, Morieris tu & nó viues, subintelligitur enim nisi fleueris. Hęc est duplicitas quæ neminem decipit, sed potius iuuat. Ad nouitatem verò oris nos inuitat Apostolus, cum subdit: *Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo*; id est, cum omni homine. Veritas enim est vera significatio vocis cũ fine debito: & vera quidé est significatio, quando ꝙ corde concipitur, voce significatur, quomodocũque se habeat res. Inde est ꝙ Paulus quando promisit se iturũ ad Corinthios, quia vt mente habebat, ita loquutus est, verũ dixit, quanuis nõ iuerit. Et ecõtra, si quis dicat cõtra mentẽ se aliquid facturũ, & post illud faciat: tamé quia contra id quod sentiebat, dixit, mẽtitus est. Si auté & ꝙ sentit, dicat: sed non fine debito, id est, non propter deũ, mendax eũ. Hinc est quod testis, si verum testificetur propter pecuniã, mẽdax est. Ecce fratres, vnde dolendũ est, quã rari sunt hodie veraces: quoniã, & si sunt aliqui qui dicant, quod sentiunt: tamẽ fere omnes nõ ad deũ, sed ad temporalẽ finẽ intentionem dirigũt. Quod verò adiunxit Apostolus, *quoniã sumus inuicem mẽbra*, ita intelligendũ est: Omnes fideles sumus mẽbra Christi: & debemus nos tanquã mẽbra coadiuuare. Cũ ergo frater fratri mẽtitur, quid aliud quã sinistra mentitur dexterę? Et cũ sinistra dexteræ mẽtitur, quid aliud est quã contra se operatur? Ita est proculdubio fratres mei, quicunque mẽtitur alii, primũ nocet sibiipsi. Vetustatẽ verò mentis abiicere, & nouitatẽ induere nos monet, cũ subdit. *Irascimini, & nolite peccare.* *Esaiæ 38.*

Quod hic Apostolus de ira dicit, de cæteris passionibus, siue perturbationibus mẽtis intelligit quæ sunt timor & tristitia, cupiditas & gaudiũ ira & odiũ. Hę verò passiones naturales sunt, & à bonis benè vtũtur, & à malis malè. Qui enim timet offẽdere deũ, benè timet: Et qui offẽso tristatur, benè tristatur. Et ecõtra, qui timet ne nõ possit suã mala implere volũtatẽ, malè timet: Et qui tristatur, quia nõ impleuit, malè tristatur. Similiter qui irascitur cõtra pctm̃ suũ vel alienũ, benè irascitur. Hortatur igitur nos Apostolus (sed præpostere) induere nouitatẽ mẽtis cũ ait: *irascimini*, subaudis cõtra vicia. Hortatur & nos abiicere vetustatẽ mẽtis cũ ait, *Nolite peccare*, subaudis per irã, vel aliũ mẽtis motũ. Vel certè (vt quidã volũt) primus motus irę, qui in nostra potestate nõ est, permittitur nobis cũ dicitur: *irascimini*. Ira verò post illũ motũ, tanquã graue peccatũ prohibetur, cũ dicitur, *nolite peccare. Sol*, inquit, *nõ occidat super iracundiã vestrã*. Hoc vel ad literã legitur, vt scilicet tã breuis sit ira ꝙ vsque ad occasũ solis nõ perduret. Vnde in vitis patrũ legimus de duobus, quorũ alterũ sol nunquã viderat irascentẽ: alterũ nunquã viderat comedentẽ. Vel sol, id est, charitas dei & proximi, nõ occidat in cordibus vestris, propter nimiã iracundiã: vt scilicet ita irascamur cõtra viciũ fratris, ꝙ charitatẽ eius naturæ debitam non amittamus. Cum enim superat ira, charitatẽ mentis perturbat, vt iam nom possit discernere quid deceat. Vnde Poeta, Ira, inquit, breuis furor est. Et Salomon. Ira, inquit, viri iustitiã dei nõ operatur. Li-

ptotes est, id est operatur iniustitiam. Nõ enim nouit iustè iudicare, quem ira conturbat. Propterea cum Theodosius imperator ex impetu ire, plusquam decem milia hominũ occidi iussisset, reprehensus à beato Ambrosio, dedit legẽ vt de cætero cum Imperator vel iudex contra aliquẽ reum esset commotus, nõ statim eũ iudicaret, sed per triginta dies esset reus in custodia, vt mitigatus animus iudicis, tũc meli⁹ posset iudicare, *Nolite*, inquit, *locũ dare diabolo*. Qui dat locũ peccato dat locũ diabolo. Sicut qui dat locũ virtuti, dat locũ spiritui sancto. Vetustatẽ operis nos pręcipit Apostolus abiicere cum subdit. *Qui furabatur, iam non furetur*. Per furtum intelligens & rapinam, & dolum, & fœnus, & omnem exactionem. De quibus idem alibi, Ne quis circunueniat vel supergrediatur in negotio fratrem suum: quoniam vindex est dominus, eorum qui talia agunt. Si enim fratres mei damnatur qui non dat propria: quid fiet de eis qui rapiunt aliena? Nouitatem verò operis nos præcipit assumere, cum subdit: *Magis autem laboret vnusquisque manibus suis quod bonum est*: id honestam & vtilem operationem, per quod accipit quodlibet genus laboris, vel artis honestę, vt agriculturam, sutoriam, fabrilem, & cæteras huiusmodi artes, de quibus potest aliquis sibi & aliis honestè prouidere. Quod fratres mei, cõtra quosdá est, qui otiosè & curiosè viuẽres, ad manus semper respiciũt alienas: Nõ attẽdẽtes se plura inde vicia incurrere, videlicet

1. Thess. 4

2.Thess.3 otisã desidiã, & inexcusabilẽ mendicitatẽ turpẽ impudentiã, atq; debitã alienorũ peccatorũ supportationẽ. Cõtra quos Apostolus ait, Qui nõ laborat, nõ mãducet: & lex imperatorũ pręcipit vt fortes mendicãtes seruituti mãcipẽtur. Econtrario fratres mei, quã honestus est modus viuẽdi labore manuali, si iustè fiat & recta intẽtione & cum multa bona habeat in se. Primò, quia de suo iusto labore viuit. Secũdo, quia debitas oblationes de suo, deo reddit. Tertiò quia habet, vnde possit pc̃tã redimere. Quartò, quia iuxta quod dicitur, hic habet vnde tribuat necessitatẽ patiẽti. Hanc igitur fratres charissimi, triplicem oris, cordis, & operis nouitatẽ habere studeamus: vt noui hominis Christi noua mẽbra esse mereamur, ipso largiẽte, qui cũ patre & spũsctõ viuit & regnat de⁹ per oĩa secula seculorũ Amẽ.

Matt.9. *Dominica decima nona post Trinitatem.*

AScẽdẽs Iesus in nauiculã, trãsfretauit, & venit in ciuitatẽ suã. Iuxta literã fratres charissimi ostendit dñs in hac sancti Euãgelij lectione, se & verã humanitatẽ, & verã diuinitatẽ habere. Et veram quidem humanitatẽ se habere demõstrat, dum more hominũ nauẽ ascendit & transfretat, & patriam terrenam visitat. Posset quidẽ omnipotens & summus dominus, vt pote cui vniuersa famulantur elemẽta, mare diuisisse: vel super aquas, sicut aliquando fecit, siccis pedibus ambulasse: sed assumptæ humanitatis vera in se demõstrare voluit argumenta. Cum enim legimus Christũ esuriisse, sitiisse, fatigatum fuisse, nauis vehiculo transfretasse, patriã & parentes

habuisse, credimus eũ verè nostrã humanitatẽ & infirmitatẽ suscepisse. Cęterũ quoniã tam de diuinitate quã humanitate eius eramus instruendi, nunc super aquas vadit vt deus: nunc naue trãsfretat vt homo: nũc de paucis panibus multa milia pascit vt de⁹: nũc esurit & sitit vt homo: nunc alios sanat vt deus: nunc patitur vt homo. Verã vero se habere diuinitatẽ hic demõstrat in quatuor: Primò in alteri⁹ fidei cognitione. Vnde & hic dicitur, *videns Iesus fidẽ illorum.* Possent quidẽ nõ ex fide, sed potius ęx tẽtatione & derisione ei paralyticũ curã sũ offerre: sed dñm, qui scrutatur renes & corda, fallere nõ potuerũt. Secundò in peccatorũ dimissione. vnde & dicit, *Cõfide fili, dimittũtur tibi peccata tua.* Vbi notãdũ est fratres mei, quoniã nõ ait Euãgelista, Vidẽs fidẽ paralytici, sed fidẽ illorũ qui eũ offerebant. Si ergo tantũ valuit paralytico fides aliena, vt mẽte & corpore sanaretur: quantũ putatis valet vnicuiq; fides propria? Sed dices: Nũquid homini infideli Christus peccata dimisit? Nequaquã. Sed dominus propter fidẽ offerentiũ, fidẽ Paralytico inspirauit: & ita credenti peccata dimisit. Tertiò se verã diuinitatẽ ostẽdit habere, in alienarum cogitationũ cognitione. Vnde scribis intra se dicẽtibus, hic blasphemat, dixit: vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quartò, in Paralytici per solum imperium curatione. Sunt enim fratres mei hic quatuor: scilicet cognitio alterius fidei, peccatorum dimissio, alienarum cogitationum inspectio, solo nutu facta sanatio propria solius dei. Quæ tamen per ministros,

quando vult, vt auctor operatur. Sed quoniam prima tria īuisibiliter operaturus erat, ideo per quartum visibile signum ea cōfirmat. Vnde & dixit, *Vt autem sciatis quod filius dei habet potestatē in terra dimittēdi peccata*, subaudis & cognoscēdi fides & cogitationes cordiū: Ecce vobis hoc per visibile signū demonstro. Vnde & subdit Euangelista, *Tunc ait paralytico Surge, tolle lectū tuū, & vade in domum tuam. Et surrexit & abiit in domū suā*. Iuxta tropologiā verò erudimur in hac lectione in quatuor. Primò enim in hoc quod dominus nauē ascendēs transfretauit, & venit in ciuitatē suā: erudimur exēplo eius, vt nos quoq; nauiculā ascendamus, & ab huius mundi exilio, ad æternam transfretemus. Nauicula quippè significat sanctam ecclesiā, quæ quanuis in hoc seculo malignis spiritibus infestetur: quāuis tribulationū vndis cōcuciatur, quāuis nūc per prosperitatē eleuetur, nūc per aduersitatē penè submergatur, tamē deo regēte, & spiritu sctō impellēte, eos qui in ea sunt per fidei & charitatis vnitatē, ad portū salutis æternæ transportat. Sed quod sine gemitu dicere nō possum, plures sunt hodie, qui cū in ecclesia videātur esse numero: extra sunt merito plures, qui nolunt ad illā patriā trāsfretare: sed potius in huius mūdi naufragio amāt manere, & nollēt præsentē finiri miseriā, sed semper hic durare. Plures etiā qui (quod grauius est) ipsā ecclesię nauiculā qua possent trāsfretare, hæresibus, cōtētionibus, insidiis, & persequutionibus persequūtur & scindūt, & quātum in ipsis est submergūt: sed ipsi vt [illegible] semper

gũtur. Nauicula verò cũ fidelibus suis ad portũ salutis applicatur. Trãsfretem⁹ ergo fratres, spe & desiderio, & tẽdamus in ciuitatem nostram: nostram vtique, quoniam vt ait Apostolus, Iá non sumus hospites & aduenæ, sed sumus ciues sanctorum & domestici Dei: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Secundo verò, quia non solum salutem nostram, sed etiã proximorum quærere debemus: instruimur ab eis qui Paralyticum in lecto iacentem Domino sanandũ offerebãt: vt nos quoque infirmis siue mente siue corpore, cõpatiamur: & eos Dño sanãdos per orationem & desiderium offeram⁹. Non simus de numero illorum, qui quasi saxei vel ferrei essent, super afflictiones & dolores proximorum, nulla compassione mouẽtur, sed potius imitemur illum, de quo loquimur Iesum christum, qui visceribus misericordiæ semper affluit super infirmos & peccatores: sicut de eo per Prophetam dicitur, Vere languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit. Imitemur etiam imitatorem eius Paulum, qui de se dixit, factus sum infirmis infirmus, vt eos lucrifacerem. Et alibi, Quis infirmatur, & ego non infirmor? Tertio quoque in hoc dominus respexit ad fidem offerentium Paralyticum, instruimur quod si pro nobis & aliis supplicãtes à Domino exaudiri volumus, fidem perfectam, id est, per charitatem operantem habere studeamus. Impossibile est enim orationem vel aliud aliquid, sine fide placere Deo, Vnde Iacobus, Si quis indiget sapientia, postulet à Deo qui dat

Ephes. 2. *Roma. 8.* *Esaiæ. 53.* *1. Cor. 9.* *2. Cor. 11.* *Galat. 4.* *Iacob. 1.*

omnibus affluenter, & non improperat. Postu let autem in fide nihil hæsitans. Nam qui hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento circunfertur. Non æstimet autem ille homo se aliquid accepturum à Deo. Si ergo, nec ille qui supplicat, nec ille pro quo supplicatur, est Deo cognitus, quomodo audiũtur? Scimus enim quia peccatores deus non audit: Sed si quis est verus Dei cultor, hunc exaudit Deus. Quin potius si ille qui per infidelitatem vel impietatem suam est Deo odiosus, pro reo supplicare præsumit, non solum deus non placatur, sed etiam exacerbatur. Itaque fratres mei, studeamus per veram fidem nos notos & familiares deo facere: vt ita locum intercessionis apud eum habere mereamur. Quarto etiam in hoc quod Dominus paralytico, non ob fidem suam, sed ob fidem offerentium peccata dimittit: ostendit quantum locum intercedendi habeant fideles apud ipsum, non solum pro se, sed etiam pro aliis: & quantũ ipse sit pronus ad audiẽdum preces eorum. Vos ergo fratres, qui verè fideles estis, qui locum familiaritatis & intercessionis apud Deum obtinetis, nolite dissimulare vel negare auxiliũ intercessionis vestrę, reis & peccatoribus: qui etsi vos non petant, tamen vos pro eis petere non cõtemnatis, talentum vobis commissum non abscondatis: sed orate pro omnibus, orate pro singulis, quoniam Deus preces fidelium suorũ spernere non potest: sed ob preces nostras, nos qui in lecto torquentis conscientiæ infirmi iacemus, qui Paralytici, id est membris dissoluti,

& impotentes sumus: qui nec bene velle, nec bene loqui, nec benè operari valemus, per misericordiam suam ad bene agendum erigat: vt grabbatum, id est carnem infirmitatis nostræ, possimus à vicio subleuare, & ad cœlestem donum supportare: quod ipse præstare dignetur, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica vigesima post Trinitatem.

Ephes. 5.

V*idete quomodo cautè ambuletis: &c.* In hac lectione fratres charissimi, hortatur nos apostolus vt cautè ambulemus viam mūdanę peregrinationis: vt ita per eam ad æternam patriā peruenire mereamur. Sunt autem huius lectionis quatuor partes. Primo enim nos monet, vt caute ambulemus. Secundo, vt ab impedimentis temporalibus nos redimamus. Tertiò, vt nō mundana, sed spirituali ebrietate inebriemur. Quarto vt propter Christum subiecti nos inuicem supertemus. Monens igitur nos Apostolus, vt viam huius mundi sapiēter ambulemus, ait: *Videte quomodo cautè ambuletis*. Cautè fratres charissimi ambulat, qui ambulat quò debet: & qua via debet: & quomodo debet. Quò debemus, ambulamus, si ad æternam Patriam toto desiderio festinamus: vt ibi videamus Deū deorum in Sion: quoniam iuxta Apostolum, Non habemus hic manētem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Semper ergo fratres, ad Christum qui nos præcessit, oculos erigamus, & qua via *Hebr. 13.*

ipse præcessit, eum sequamur. Oculi enim sapiétis in capite eius. Via qua debemus ambulam⁹, si in fidei via de bono in melius proficimus. Nó enim prodest fides sine operibus habenti tempus:: nec opera sine fide. Habent enim Iudæi & gentiles bona opera pietatis: sed quia fidem nó habent, per ea ad æternam patriam peruenire non valent. Habent fratres mei, & aliqui falsi Christiani viam fidei, sed quia malè operantur, per viam fidei non ambulent, imo reuertuntur Nos ergo fratres, si per fidẽ ad Deũ peruenire volumus, de bonis operib⁹ ad meliora nos extẽdamus. Quomodo verò debemus, ambulamus, si rectè, si plane, si modestè ambulamus. Rectè, si non declinamus ad dexteram per prosperitatem, ne ad sinistram per aduersitatem. Planè, si euitamus montes superbiæ & præsumptionis, & valles tristitiæ & desperationis. Modestè, si nec nimis cito, nec nimis lẽtè eamus. Qui enim nimis in principio festinat, ante tempus lassescit & deficit. Quod faciunt quidam, qui in principio conuersionis suæ tantum onus suscipiunt, quod ante tempus sit necesse eos deficere. Qui verò nimis lente graditur, pigrescit, & ad metam in tempore non peruenit. Quod faciunt qui vel parum, vel nihil in operando proficiunt. Nos ergo fratres, cum moderatione, de minoribus ad maiora nos extẽdamus, vt nunquam deficiamus: sed vsque ad perfectum proficiamus. Sed quoniam sunt quidam, qui sub pretextu Eleemosinæ se ingerunt solicitudinibus, & negotiis secularibus, subdit Apostolus,

Non prodest fides sine operibus.

Non quasi insipientes: sed quasi sapientes.

Est autem hæc pars secunda, in qua Apostolus monet nos expediri & redimi à temporalibus solicitudinibus, quas quidam insipienter amplectuntur, dicentes se hoc facere vt habeát vnde erogent pauperibus. Sed Apostolus vult seruos Dei esse expeditos. Vnde ipse alibi ait, Nemo militans deo, implicat se secularibus negotiis. Vnde & hic subiungit, *Redimentes tempus quoniam dies mali sunt.* Tempus redimit, qui vt tranquillè & pacificè transire possit, etiam de suo derelinquit. Vnde idem Apostolus Corinthios reprehendens, quia in iudicio contendebant, ait: Quare non magis iniuriam patimini? Et Dominus in Euangelio, Si quis, inquit, vult tecũ contendere & tunicam tollere, da ei & pallium. Et alibi, Si quis quod tuum est tulerit, ne repetas. Hoc tamen est consilium non præceptum. Nã omni homini licet sua repetere, sed nulli cum contentione. Sub iudicio vero sua repetere, licet minus perfectis: magis verò perfectis, non licet. Diuinum ergo consilium est, vt ne aliquando in contentionem decidamus, contendenti cedamus: & etiam quod nostrum est fratres mei, dimittamus. *Quoniã*, inquit, *dies mali sunt*: nõ in sui essentia, sed in prauè vtẽtiũ malitia: qui eos quos in via hui⁹ mũdi cernũt diuitiis honeratos persequũtur. Nos ergo fratres, solis necessariis sum⁹ cõtenti, vt pacificè & expeditè viã latronibus & prędonibus obsitã trãseamus. Hinc subditur, *Propterea estote prudentes, intelligentes quæ sit voluntas Dei.* Vult enim Deus seruos

2. Timo. 2

1. Cor. 6.
Matth. 5.
Lucæ. 6.

ſuos contemptores eſſe mundi, & ſic expeditè ad eum feſtinare. Inde eſt quod cupientibus ditari, gloriari, & delectari hoc ſeculo, opponit Deus aduerſarios & impedimenta: vt cum viderint ſe non poſſe proſperari in hoc ſeculo, ad Deum conuertantur. Vnde dominus ſub ſpecie vxoris fornicantis loquitur ad Iudæam dicens: Sepiam viam tuam ſpinis, quæres amatores

Oſee. 2. tuos, & non inuenies, Et dices, Reuertar ad virũ meum priorem, quia melius erat tunc mihi quàm nunc.

Sequitur pars tertia, in qua, vt alacrius viam Dei pergamus, monet nos Apoſtolus inebriari, non ebrietate mundana, ſed ſpirituali dicens: *Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria, ſed implemini ſpiritu ſancto. &c.* Sunt enim tres ebrietates. Prima eſt vinoſa, ſecunda mundana, tertia ſpiritualis. Prima eſt vini immoderati: ſecunda

Tres ebrietates. immoderatæ cupiditatis: tertia habũdantis charitatis. Prima igitur ebrietas mala eſt, quia ſenſus hominis diſturbat, mentem alienat, ad inhoneſta & turpia excitat Vinum quippè genitalia Noë nudauit, Loth filiabus ſuis miſcuit. Ve vobis, dicit Propheta, qui fortes eſtis ad potandũ vinum, & ad miſcendam ebrietatem. Ebrietas verò ſecunda eſt peſſima: quia per amorem ſeculi ſenſus diſturbat à ſeruitio Dei, mentem alienat à ſapientia & amore Dei, ad flagitia & facinora trahit. Hic eſt calix Babylonis, de quo inebriantur omnes peccatores terræ. Tertia ebrietas, eſt ſanctiſſima: quia per amorem dei, ſenſus retrahit ab operibus malis: ſenſus alienat ab a-

more mundi: desiderio ad cœlestem patriam trahit. Hac sancti inebriantur. Vnde Propheta, Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et alibi Dominus per Prophetam, Calix meus, inquit, inebriãs, quàm preclarus est! Nobis igitur fratres, in via huius mundi, inter aduersitates lassescentibus, necessarium est vt inebriemur, non ebrietate mundana, quæ facit Deum & proximum obliuisci, sed spirituali, quæ faciat nobis obliuisci mundana, & toto desiderio festinare ad æterna. Impleamini ergo fratres, spiritu sancto, qui nobis in via Dei multas consolationes & auxilia prestabit: quoniam ipso inspirante, eritis loquentes vobismetipsis in Psalmis. Sic faciũt viatores, quia vario sermone laborem vię alleuiãt. In via enim huius exilij, psalmi debent esse colloqutiones, & aleuiationes terrę. Vnde & in eis cantamus, Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Simus etiam cantantes voce, & psallentes in cordibus nostris domino, in hymnis & canticis spiritualibes, more peregrinorum, qui superata parte laboris cantant. Est autem Hymnus, laus Dei cum cantico. Canticũ verò est exultatio mentis habita de æternis, prorumpens in vocem. Spiritualis ergo ebrietas confert fidelibus in aduersis, non solum cõsolationes in psalmis, sed etiã congratulationes in hymnis vocalibus, & canticis spiritualibus in corde. Facit etiã agere eos gratias Deo, sicut faciunt nautæ post naufragiũ pallidonias.

Psal. 35.

Psal. 22.

Psal. 118.

Quid hymnus.

Sequitur pars quarta, in qua monet nos Apostolus, vt dum sumus in via huius seculi, simus subiecti inuicem in timore Christi, vt scilicet de sola humilitate & obsequio contendamus: supportentes inuicem, more viatorum: fortis debilem, leuis grauem: velox tardum. Vt impleamus illud Apostoli, Alter alterius onera

Galat. 6. portate, & sic adimplebitis legem Christi: qui languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Cuius timore pariter & amore, nos quoq; aliorum infirmitates debemus portare. Et si sic fratres mei, cautè ambulauerimus, si nos ab impedimentis secularibus redimerimus, si per spiritualem ebrietatem obliuiscentes temporalia, ad æterna cum toto desiderio festinauerimus: si per charitatem alter alterius onera portauerimus, proculdubio ad æternam cum triumpho perueniemus, per Dominum nostrũ Iesum Christum, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica vigesima post Trinitatem.

Marc. 22. S*Imile factum est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo.* Rex iste fratres charissimi, Deus pater est, qui est Rex regum, & Dominus dominantium: qui habet filium Regem secum conregnantem: Iuxta quod Psalmi-

Psal. 71. sta, ait, Deus Iudicium tuum Regi da, & iustitiã tuam filio Regis. Deus ergo Pater, filio suo nuptias fecit, quia eum nostram sibi assumere naturam cõstituit: Et hoc nõ quia ipse indigeret, sed quia nos indigebamus. Hoc enim fecit ob

suam

ſuam miſericordiam, vt noſtram releuaret miſeriam. Videte ergo tria, cauſam nuptiarum, dotalitium, & prandium. Et cauſa quidem, eſt reconciliatio hominis cũ deo. Sicut enim fratres mei, frequenter videtis, quod quando inimicitiæ ſunt inter duas familias, coniugium fit cauſa reconciliationis, inter virum vnius familiæ, & mulierem alterius: ita & hic factum eſt. Diſcordia quippè grandis erat inter deum & hominẽ. Homo verò, per primam præuaricationem in hoc detruſus exilium, Deum non cognoſcebat, imò per praua opera eum impugnabat. Deus verò excelſus hominem propter inobediẽtiam odibat. Quia tamen non obliuiſcitur miſereri Deus, placuit ei vt ſuum fugitiuum reconciliaret ſibi: Et vnigenitum ſuum huius reconciliationis mediatorem fecit, qui ſibi noſtram coniũgens humanitatem, hominem Deo, & Deum homini, reconciliauit. Dotalitia quoque eſt largitus filius Dei ſponſæ ſuæ: conferens ei hîc anulum fidei, & cæterarum arram virtutum & gratiarum: & pollicens quod ſi in eius amore perſeueraret, daret ei dotem cœleſtium præmiorum. Prandium etiam fecit Deus in nuptiis filij ſui in Ecceſia, per ſacramentorum communionem, apponens panem de cœlo quod confirmat, & vinum quod lętificat cor hominis. Apponens etiam per exmplorũm informationẽ, tauros, id eſt ſanctos Patres veteris teſtamenti, qui cornu talionis referiebant: Et altilia, id eſt, ſanctos patres noui teſtamenti, qui pinguedine gratiarum alti, & penna cõtemplationis ad

cœlum ſubleuantur, quorum videlicet exéplis & verbis paſcerentur. Apponitur autem in his nuptiis ad imitandum innocentia Abelis, Iuſtitia Noë, fides Abrahæ, caſtitas Ioſeph, mititudo Moyſi, manſuetudo Dauid, patientia Iob, perfectio Apoſtolorum, conſcientia martyrũ, ſobrietas confeſſorum, munditia virginum. Ad has igitur nuptias (teſte Domino) multi ſunt vocati, pauci vero electi. Nam multi ſunt inuitati & ſæpe vocati, & tamẽ non veniũt. Multi quoque ſunt vocati & veniunt, ſed tamen eiiciũtur. Pauci verò ſunt reſpectu aliorum, qui cum ſpõſo & ſponſa inæternum epulentur. Ecce tres diſtinctiones. Porrò inuitati & pluries vocati ſunt Iudæi: nam primò inuitati ſunt per Patriarchas: vocati ſunt poſtea per prophetas & Apoſtolos: & tamen venire contempſerũt: quin potius abiit aliꝰ in villam, id eſt, in amorem terrenæ poſſeſſionis timens amittere locum & gentem. Alius in negotiationem ſuam, id eſt in obſeruationum ſuarum taxationem; præponens eas mandatis dei. Contra quos loquitur Pſalmiſta, Quoniam non cognoui, inquit, negotiationem: vel ſecundum aliam tranſlationem, literaturam, introibo in potentias Domini. Reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, id eſt, Apoſtolos & ſequaces eorum: & contumeliis affectos occiderunt: alium lapidantes vt Stephanum: alium decollãtes vt Ioannem baptiſtam, & Iacobum Zebedæi, alium præcipitantes, vt Iacobum Alphæi, & huiuſmodi. Deus autem pater iratus, miſſis exercitibus ſuis, per miniſteriũ Roma-

Pſal. 70.

norum, perdidit homicidas illos, & Ciuitatem illorum succendit: Et etiam per ministeriũ Angelorum damnauit animas eorũ & ciuitatem, id est, corpora eorum, igne perpetuo succendit. Multi quoque vocati sunt & veniunt, sed tamẽ quidam eorum eiiciuntur. Hi sunt fratres mei, gentiles, nos videlicet qui de exitibus viarum, id est, de diuersis erroribus idololatriæ, cæterorúmque vitiorum vocati sumus: & per prædicatores tam boni q̃ mali, conuocati ad nuptias Christi cõuenimus. Vnde Psalmista, Annũciaui inquit, & loquutus sum, multiplicati sunt super numerũ. Sicut enim in area, super numerũ granorũ superexcrescit numer⁹ palearũ: ita in Ecclesia, sup numerũ electorũ superexcreſsit numer⁹ reproborũ: in Ecclesia numero nõ merito, nomine non numine contentorum. Nusquã quippè boni soli sunt, nisi in cœlo: Et nusquam mali soli sunt: nisi in inferno. In mundo verò voluit Dominus permixtim esse bonos & malos triplici ratione: Quoniam mali sunt cum bonis ad purgationem, ad probationem, ad manifestationem. Ex persecutione enim malorum boni purgantur à peccatis. Vnde scriptũ est: Quod caminus auro, hoc confert tribulatio iusto. Ex tentatione quoque malorum, iusti in patientia, cæterisque virtutibus probantur. Vnde scriptũ est, Beatus vir qui suffert tentationẽ, quoniã cũ probatus fuerit accipiet coronam vitæ. Ex comparatione malorũ, sanctitas iustorũ manifestatur clarius: Vnde sponsus in Cãticis canticorũ, Sicut liliũ inter spinas, sic amica mea inter filias

Prou. 17.

Iaco. 1.

Cantic. 2.

Propterea fratres mei, patienter ſuſtinete malos: quoniã oportet iuſtos ſemper habere Cain & vnum Iudam. Abel quippè eſſe non poteſt, quem malicia Cain non exercet. *Intrauit autem*, inquit, *Rex vt videret diſcumbentes*. Hoc fratres mei, quotidie facit Deus. Quia dum in Eccleſia ſedemus, dum corpus & ſanguinem ſuum cæteráque ſacramenta participamus, qui, quo animo, qua deuotione nos habeamus, diſcernit & ſpeculatur: Iuxta illud, Speculator aſtat deſuper qui nos dieb⁹ omnibus, actuſque noſtros proſpicit. *Vidit*, inquit, *hominem non veſtitum veſte nuptiali*. Veſtis nuptialis, qua diſcernũtur digni ab indignis, eſt charitas. Quę dicitur veſtis, quia omne frigus mali excludit, & retinet omnem calorem boni. Dicitur nuptialis, quia Chriſtus ſponſus veniens ſibi coniungere Eccleſiam, hac indutus venit. Hæc eſt tunica Chriſti inconſutilis, nõ diuiſa per odium vel inuidiam, nec ſciſſa per hæreſim vel ſciſma. Hæc eſt tunica Ioſeph talaris, id eſt, perſeuerans: quia charitas nunquã excidit. Eſt & polimita propter virtutum varietatem, quæ in ea continẽtur. Hæc & eadem eſt tunica ſponſæ, quæ adſtitit à dextris ſponſi, in veſtitu deaurato: Quia vera charitas fulgore ſapientiæ eſt ornata, & circundata varietate virtutum. Qui hanc veſtem habet: ſecurus in nuptiis diſcũbit. Nõ habẽti verò dicit Deus, vel per ſcripturas vel per prędicatores, vel interiorẽ rationẽ, Quomodo huc intraſti cũ fidelib⁹, qui ab eis eſt diſcolor per malitiam, & diſcors per odiũ & inuidiam? Quomodo talis & talis ad menſam

Veſtis nuptialis.

1. Cor. 13.

Pſal. 44.

altaris, & ad cętera sacramenta accedere præsumis? *At ille obmutuit.* Obmutescit quem propria conscientia redarguit. Obmutescit qui silet à peccatorũ suorũ confessione & emendatione. *Et dixit Rex ministris suis*, scilicet angelis, *ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores.* Et hoc merito, quia noluit vitare interiores. *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Sicut singula membra, singulis viciis delectata sunt, ita singulis pœnis cruciantur. Pedes quippè qui ad malum currebant, & manus quæ scelera patrabant, igneis cathenis vinciuntur. Oculi, qui luce diuina ad male agendum abutebantur, exterius tenebris excęcantur. Et qui in visione desiderabiliũ gaudebant & delectabantur, æternaliter flebunt. Dentes quoque, qui edacitate gaudebant, præ nimietate frigoris stridebunt. Lingua etiam, quę detrahere & maledicere gaudebat, sicut de diuite purpurato legis, inæternũ sine vllo refrigerio ardebit. Gustus quoque, qui in comessationibus & ebrietatibus delectabatur, famẽ & sitim, sicut in Euangelio, & in apocalypsi legis, ęternaliter patietur. Nares quoq;, qui in luxuriosis odoribus delectabantur, fętore intollerabili inæternum afficientur. in Apocalipsi enim legis de stagno ignis & sulphuris, in quo reprobi iacientur. Aures quoque, quæ ad sonũ cithararũ & luxuriosarũ cantilenarũ delectabãtur, stridore penarũ, rugitu demoniorũ, & vlulatu miserorũ vexabũtur, sicut in Prophetis, & in Apocalipsi legis. Mẽbra etiã quę luxuriosis & suauibus contactibus delectabũtur, vermi *Apoc. 20.*

Esaiæ.66 bus & incẽdio inęternũ punięntur. Vnde in Pro
Marc. 9. pheta & in Euangelio legis: Quia vermis eorũ
non moritur, & ignis nõ extinguitur: & sic cor
pora impiorum secundũ omnes sensus & actus
suos torquebũtur. Nihilominus & anima inte-
rius secundũ passiones suas, cęcitate & ignorã-
tiæ, cõscientia mala & pœnitẽtia inutili, dolore
& pudore, ira & inuidia vexabitur inęternũ. In-
Apoc. 9. ter hęc & tanta mala (vt tradit Ioannes in Apo-
calypsi) optabũt miseri mortem, & mors fugiet
ab eis. Pauci verò sunt electi, qui in nuptiis chri
sti in æternũ ępulabũtur: De quibus Psalmista,
Psal. 138. Nimis, inquit, honorati sunt amici tui Deus, ni
mis cõfortatus est principatus eorũ. Sed cũ sub
iungatur, Dinumerabo eos, & super arenã mul-
tiplicabuntur, quomodo sunt pauci? quia electi,
quia præciosi, quia chari. Electi de multitudine
malorũ sicut grana de multitudine paleарũ, aurũ
de multitudine arenarũ: margarita de multitudi
ne lapidũ: Pręciosi, precio virtutum, precio san-
ctorũ operũ, precio ęternorũ premiorũ: Chari,
quia amici, quia filij, quia hæredes dei, cohære-
des autẽ christi. Cohęredes videlicet christi glo
riæ, christi honoris, christi beatitudinis, & chri-
sti gaudij. Nos ergo fratres, laboremus esse de
numero paucorũ electorũ. Induamus charitatẽ
dei & ꝓximi: vniamur cœlesti sponso & spõsę:
sicut sacramentorũ participatione: ita dilectio-
nis & puritatis vnione: quatinus ad ęternas nu-
ptias securi semper recũbere valeamus, largien-
te deo & domino nostro Iesu christo, cui est ho
nor & gloria, per omnia secula seculorũ. Amẽ.

Dominica vigesima post Trinitatem. *Ephes. 6.*

COnfortamini in Domino, & in potētia virtutis eius. In hac lectione fratres charissimi, monet & docet nos Apostolus, quomodo inimicis nostris resistere valeamus: & hoc modo. Primo monet nos cōfortari in Deo, & armari armatura eius. Secundo ostēdit cōtra quos hostes pugnare debeamus. Tertiò ostendit quibus armis possumus eis resistere, & eos impugnare. Primò ergo hortatur confortari nos in Deo, cum ait: Cōfortamini in Domino. Ac si diceret. Fratres nolite confidere in vobis nec in aliqua re temporali: sed in solo Deo. In quo fratres, confundit mundanos homines, qui in suis vel amicorum suorum viribus, vel in diuitiis, vel in sapientia sua confidunt, & ideo decipiuntur & pereunt. Vos autem fratres, si veri christiani estis, in Deo, non alio, spem habeatis, non confida- in viribus vestris: Scripturnest enim: Gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. Non cōfidatis in sapiētia vestra: quia scriptum est, Perdam sapientiam sapientium & prudentiam prudentium reprobabo. Non confidatis in diuitiis vestris, quia scriptum est: Qui confidit in diuitiis suis corruet. Non confidatis in homine: nā scriptum est, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Nō cōndatis in viribus liberi arbitrij vosposse mādata Dei adimplere. Scriptum est enim, Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Sed se in hoc præsumpsisse ostendit, cum subdit, Humiliatus sum vsquequaque. Idem quoque ait.

Prou. 32. *1. Cor. 1.* *prouer. 11.* *Ierem. 17.* *Psal. 118.*

Psal. 29. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Sed auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Petrus quoque nimis de
Matt. 26.
Marc. 14. se præsumpsit, dicens: Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo: sed tamen negauit. Iudas quoque Machabeus dum in solo Deo confisus est, semper victor extitit: vt autem confidit in Romanis, corruit. Itaque fratres, in solo Deo spem & cõfortationem nostram habeamus: &
Psal. 17. cum Propheta dicamus, Diligã te Domine virtus mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Et illud, Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere
Eccle. 2. in Domino Deo spem meam. Quoniam vt scri
Roma. 5. bitur, Quis sperauit in Domino, & cõfusus est: Spes enim iuxta Apostolum, non confundit. Quare autem in Domino sperare & confortari debeamus, ostendit Apostolus cum subdit, *& in potentia virtutis eius*. Potentia est in exterioribus: virtus verò in interioribus. In deo verò idẽ est potentia & virtus. Quare ergo ait, *in potentia virtutis eius*? Quoniam multi habent potẽtiam sine virtute. Habẽt potentiã exterius, sed nõ interius. Exterius dominãtur hominib', sed interius sibi nõ possunt dominari. Sũt exterius Dñi hominũ, sed interius sunt serui viciorũ. Vincũt exterius homines, sed vicũtur interi' ab ira, à cupiditate, à superbia, & à ceteris viciis. Inde est quod dominãtur exteri', sed sine ratione, iudicãt, sed sine iustitia, imperãt, sed sine discretione: potestatiue agũt, sed sine modestia. Ne verò aliquid tale suspicaretur de omnipotẽtia dei, adiũxit, vir

tutis: quoniã omnipotẽtia eius virtus est. Quicquid enim agit, sapiẽter, iustè, fortiter, & modestè agit. Quomodo autẽ in Deo fortes esse possimus, ostẽdit cũ subdit. *Et induite armaturã Dei.*

Sequitur pars secunda, in qua ostendit Apostolus contra quos hostes pugnare debeamus, cum subdit, *aduersus insidias diaboli. Non est enim nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem*, subaudis tantum. Sunt enim nobis tres inimici, contra quos nobis est pugnãdum: Caro nostra, mundus, & diabolus. De carne dicit Apostolus, Caro concupiscit aduersus spiritum. Est igitur colluctatio nobis, nõ aduersus naturam, sed aduersus vicia carnis & sanguinis. Naturam enim nostram non destruere, sed nutrire debemus: siue in persona nostra, siue in proximo. Vnde Apostolus, Nemo carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam. In quo cõfundũtur illi qui naturam, vel in se, per nimiam macerationem, vel in proximo per odium persequũtur: vel qui econtrario propter naturam, vel suis vel alienis viciis nimis indulgent. Sic enim fratres mei diligenda & nutrienda est natura, vt vitia destruantur: & sic sunt vicia destruenda, vt natura nutriatur. Vicia verò carnis & sanguinis: ieiunando, laborando, & operando superamus. Secundus hostis est mundus, id est, malicia mundanorum hominum: de quo dominus, Si mũdus vos odit, scitote quia me priorẽ vobis odio habuit. Et si de hoc mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret: sed quia de hoc mundo non estis, propterea odit vos mundus. Et Ioannes: Noli-

Galat. 5.

Ephes. 5.

Ioan. 15.

1. Ioan. 2.

te inquit diligere mundũ, neque ea quæ in mũdo ſunt. Quia quicquid eſt in mundo, aut eſt cócupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. Hunc hoſtem notat hic Apoſtolus, cum dicit, *aduerſus huius mundi rectores*. Per hunc mundum malitiam mundanorum hominum, quæ à dæmoniis regitur intelligens.

1. *Petr.* 4. Contra mundi malitiam pugnãdum eſt per patieniam, per cõtemptum mundi, & deſiderium cœleſtis regni. Tertius verò hoſtis eſt malignorum ſpirituũ exercitus: contra quem nos monet Apoſtolus Petrus dicens: Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus: quia aduerſarius veſter diabolus, tanquam leo rugiens circuit quęrens quem deuoret, cui reſiſtite fortes in fide. de quo hic Apoſtolus largius proſequitur dicens, *Aduerſus principatus & poteſtates, aduerſus huius mundi rectores tenebrarum harum: contra ſpiritalia in cæleſtibus*. His verbis fratres mei, malitiã malignorum ſpirituum exaggerat Apoſtolus: vt quãto hoſtes noſtri ſunt peiores ad nocẽdum, tanto efficiamur promptiores ad reſiſtendum. Vocat ergo eos principatus: quia nec ſinguli, nec diuiſi nos perſequuntur, ſed ad exemplum ſanctorum angelorum & archangelorum, alij ſunt maiores, alij ſunt minores, Principes: qui cũ omnibus ſuis ſubiectis, nos vnanimiter perſequuntur. Vocat etiam eos poteſtates, quoniã ex natura ſuę originis, magni vigoris & poteſtatis ſunt, nec homo eis reſiſtere poſſet, niſi deus malitiam eorum refrenaret. vnde & legimus quod angelus vna nocte primogenita Ægipti

occidit. Sed vt ait idem Apóstolus, deus fidelis est, nec patietur aliquem tentari ab eis, vltra quàm potest. Vocat etiam eos rectores mundi tenebrarũ harum, non quidẽ mũdanę machinę, quam solus deus & condidit & regit: sed tenebrarum istius mundi, id est, mundanæ malitiæ, cęcitatis & ignorantiæ, quam in hominibus & per homines prauos exercet. In quo demõstrat nimiam eorum calliditatem: quoniam tum ex spirituali sua origine, tum ex vsu longæ experientię, viuaci callent acumine, per quod magicas artes, incantationes, fraudes, & insidias, inueniunt ad decipiẽdum. Vocat etiam eos spiritualia nequitiæ, id est spiritus nequitiarũ. Quia enim spiritus sunt inuisibiles nobis, ideo facilius nos decipere possunt: quia melius visibiles quàm inuisibiles hostes cauemus. In eo autem, quod ait nequitię, innatam dæmonum notat malignitatem. Nequam enim est, qui naturaliter malitiosus est. Nõ quia malitia naturalis sit, sed quia vitium pro natura inoleuit. Diabolus autẽ exigentibus meritis suis, ita in malitia sua est obstinatus, vt non nisi malum velit & possit. Semper enim vult nocere: non quod inde sibi aliquid commodi speret, sed quia semper nocere consueuit. Conuersantur autem Dęmones in cœlestibus, id est, in aere: vnde & potestates aeriæ vocantur. Sed quidam eorum in aquis, alij in nemoribus, alij inter nos conuersantur: qui quanto sunt nobis loco magis proximi, tanto magis timendi.

Sequitur pars tertia, in qua ostendit Aposto

lus, quibus armis prædictis hostibus resistere valeamus, & eos expugnare. *Propterea*, inqui, *assumite armaturam Dei*: quę ideo dicitur Dei, quia non ab homine, sed à solo Deo nobis cõfertur. *Vt poßitis*, inquit, *resistere in die malo*, id est, malitiæ prauorum: qui nunc habent diem suum. *Et in omnibus perfecti stare*, id est vndique muniti ad resistendum. Sicut autem spirituales sunt hostes: ita spiritualis esse debet armatura. Maligni quippè spiritus sagittis viciorum machinantur nostram viciare & vulnerare naturam: & nos econtrario munimine virtutum eam munire debemus. Ipsi enim inuisibiliter impugnãt nos vel per illicitam voluptatem, vel per illicitam cogitationem. Primò enim nos per illicitam voluptatem impugnant: cum voluptate: ingluuie & libidine nos cupiunt vulnerare: contra quæ Apostolus monet habere abstinentiam & continentiam cum ait: *Estote lumbos vestros præcincti*, in lumbis enim libido dominatur. Vnde
Iob.38. dominus loquens ad Iob de diabolo ait, Virtus
Luca.19. eius in lumbis eius. & in Euangelio, Sint lumbi vestri præcincti. Cum ergo pręcipit nos lumbos accingere, iubet nos per abstinentiã & continentiam luxuriam refrenare. Sagittant etiam nos maligni spiritus tentationibus, vt ita malignis cogitationibus nos vulnerent, contra quas monet nos Apostolus, vt induamur lorica iustitiæ: quæ custodiat nos, ne malis cogitationibus vulneremur Porrò contra hæc duo vicia præcepit dominus per Moysen, vt sacerdos lumbos candidis fœmoralibus, & pectus ratio-

nali muniretur. Solent enim nos sagittare in pedibus, id est, in affectibus: vt scilicet solis terrenis non cœlestibus faciant nos inhærere. Contra quos docet nos Apostolus sandaliis calciari: vt scilicet exemplo mortuorum iustorum muniti, non terrenis inhæreamus, sed ad cœlestia tendamus: cum dicit, *calciati pedes in præparatione Euangelij pacis*. Illi quippè soli euangelizare sunt præparati, qui prædicto modo sunt calciati. Solent etiam nos maligni spiritus per incredulitatem vulnerare, vt scilicet nos faciant, vel de pœnis reproborum, vel de glorificatione iustorum dubitare: vt ita nos faciant in labore iustitiæ lassescere. Contra quod nos docet Apostolus habere scutum fidei, in quo possimus inimici ignea tela extinguere: fortitudo quippè fidei, qua firmiter credimus deum remuneratorem bonorum, & vindicem malorũ, extinguit in nobis iacula libidinum & concupiscentiarum. Sed solent adhuc firmiter credẽtes iaculo nimij timoris & vesperationis vulnerare. Contra quod nos monet Apostolus galeã spei salutis assumere, quo caput nostrum, id est, fides Christi in nobis, & iustitia inuiolata seruetur. Postquam autem Apostolus muniuit nos armis protectionis, munit etiam nos gladio: quo nõ solum nos defendere, sed etiam hostem impetere valeamus: cum docet nos assumere gladium spiritus, id est, spiritualẽ: quod est verbũ dei. Gladius enim quo deus pater aerias potestates expugnauit, Christus est, qui constat ex

Ephes. 6.

manubrio & ferro: id est ex humanitate, per quam fide tenetur & diuinitate, quæ quidẽ ex vtraque parte incidit: quia corpus & animã potest occidere. Hęc est securis quę ad radicẽ arboris posita est: quæ non solũ infructuosos homines, sed etiã dæmones damnat. Nihilominus & verbum Euangelij gladius dicitur. quem si teneamus manu i. operatione: possumus in verbo & in nomine Christi Dęmones exorcizãdo deiicere, & malitiam eorum mortificare. Sed etiã malos homines excommunicãdo occidere, vel certè eorum malitiam occidere:: dum per Euangeliũ facimus eos, peccato mori, & Deo viuere. Sic itaque fratres mei, si talibus armis muniti fuerimus, poterimus non solum securi viuere, sed etiã malitias Dęmonum euacuare, & à faucibus eius captiuos eripere. Quod cõcedat nobis Deus & Dominus noster qui in trinitate perfecta viuit & regnat Deus: per omnia seculorum Amen.

Dominica vigesimaprima post Trinitatem.

E*Rat quidam regulus, cuius filius infirmabatur. Capharnaum.* Ex hac sancti euangelij lectione fratres charissimi, aduertere potestis, quàm sit homini necessaria aduersitas tẽporalis. Nisi enim filius istius reguli infirmaretur, ad Christum accedere non cogeretur. Voluit ergo benignus & misericors dominus hac de causa filium reguli infirmari, vt sic eum ad se venire cogeret. Scriptum est enim, Cum occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur. Sunt autem huius lectionis tres partes. Primò enim regulus

postulat à Domino, sed indiscretè: secundo corripitur à Domino iustè: Tertio exauditur benignè. Accedens itaque regulus ad dominũ, propter infirmitatem filij postulat ab eo, sed indiscretè. Et indiscretè quidem postulat: primum in hoc quod prætermissà salute animæ, solam corporis filio suo petit sanitatem. Si enim discretè peteret, primo animæ suæ, & animæ filij sui salutem postularet. Scriptum est enim, Primum quærite regnum dei. Secũdo verò in hoc indiscrete postulat, quod dominum descendere ad sanandum filium suũ rogat: quasi dominus impotens esset alicui conferre sanitatem, nisi corporaliter præsens esset. In quo apertè demõstrat, quod eum verum Deum esse non credebat. Si enim eum verum deum esse crederet, eũ vbique per diuinitatem præsentem esse sciret. Tertio etiam in hoc indiscretè postulat, quod postquã à domino de incredulitate correptus est, tamen adhuc in eodẽ perstat, dicens: *Domine descende priusquam moriatur filius meus*. ac si Dominus mortuum resuscitare non valeret. Propter eà a dño iuste corripitur. Est autẽ hæc pars secũda, in qua Dominus incredulitatẽ eius corripit dicens: *Nisi signa & prodigia videritis, non credetis*. Hinc est quod alibi ab eo signum postulãt fieri Iudæi dicentes, Quod signum facis vt videamus & credamus tibi? Porrò cũ eadem possint esse prodigia & signa: tamen signa à significatione: & prodigia ab admiratione dicũtur. Ea quippè opera fieri à Domino postulabant, quę essent prodigia, id est præter consuetum naturæ Lucæ. 12.

cursum admirabilia: Et signa, id est, eum Deum esse significantia. Erant enim Iudæi duri, & de numero eorum qui difficile cõuertuntur. Quatuor quippè modi sunt, quibus diuina misericordia ad se trahit peccatores. Alium enim vocat solummodo per interiorem inspirationẽ vt Magdalenam & Latronem: alium per prædicationem, vt samaritanam: alium per miraculorum ostensionem, vt Centurionem: alium per aduersitatis necessitatem, vt Paulum. Omnes tamen per interiorem illuminationem ad se trahit, secundum illud: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Istum autem regulum ad se vocauit per necessitatẽ pariter & miraculum. Per necessitatem, quia nisi filius eius infirmaretur, ad Christum non veniret. Per miraculũ, quia vt ipse ait, nisi regulus signa & prodigia vidisset, non credidisset. Contingit tamen, quod illi qui fuerunt ad conuertendum difficiliores, sint in fide firmiores, & quãto difficilius potuerunt remoueri ab infidelitate, tãto difficilius possunt remoueri à fide, vt in Paulo apparet.

Ioan. 6.

Sequitur pars tertia, in qua regulus benignè à Domino exauditur, cum ei dicitur: *Vade, quia filius tuus viuit*. Sane duo postulauerat regulus à Domino, & vt descenderet, & vt filium suum sanaret. In hoc ergo, in quo non benè postulauerat, non exaudit eum Dominus. In quo verò benè, & si non plenè, postulauit, eum plenius audit. Descendere quippè in domum eius noluit, ob tres causas, vt videlicet vbique se esse per diuinitatis potentiam demonstraret: vt absentẽ infirmus

infirmum mirabilius ſanaret. vt ſe non eſſe acceptorem perſonarum demõſtraret. Propter hoc quippè ad filium reguli etiam rogatus ire noluit, qui tamen ad ſeruum Centurionis ſponte ſe iturum promiſit. in quo fratres mei confundit peruerſitatem noſtram, qui diuites propter diuitias ſuas honoramus: & pauperes propter paupertatem ſuam aſpernamur: Qui plus penſamus in omnibus honorem ſecularem, quam naturam. Super hoc eodem nos arguit Iacobus, dicens, Nolite fratres habere in acceptionem perſonarum fidem gloriæ Ieſu Chriſti. Et enim ſi quis vir in veſtitu candido aureum habens anulum introierit in conuentum veſtrum, dicetis, ſede hic bene. Si autem introierit pauper in ſordido habitu, dicetis: ſta illic aut ſede ſub ſcabellum pedum meorum. Sed ſi hoc peccatum eſt, quid eſt quod dicit Paulus, Cui honorem, honorem: cui vectigal vectigal? Et alibi, Preſbiteri boni, duplici honore ſunt digni. Sed aliud eſt iuſtificatio, aliud perſonarũ acceptio. Iuſtificatio enim eſt, reddere vnicuiq; ꝙ ſuum eſt propter deũ. Vt ſicut Apoſtol⁹ iubet, cui honorẽ, honorẽ: cui tributũ, tributũ: cui vectigal, vectigal. Acceptio ergo perſonarum eſt abuſus reuerẽtię ex priuata cauſa, vt quãdo quis honorat aliquã perſonã non propter deũ, ſed propter aliquã tẽporalẽ cauſam. Itaque omnes homines, inquantum ſunt homines, æqualiter ſunt venerandi & amandi. Boni verò magis honorãdi ſunt quàm mali. Sicut vero homines, non ſunt propter diuitias & potentias honorandi, ſed propter deũ

Iacob. 2.

Roma. 13.

1. Timo. 5.

Acceptio perſonarũ quid.

ita nec ſunt ſpernendi propter paupertatem ſuam, ſed honorandi propter deum. Si autem declinauerint apud me vnus diues, & vnus pauper eiuſdem bonitatis: debeóne eos æqualiter venerari? vtique ſi fieri poteſt ſine ſcandalo diuitis. Sed quia diuites facilius ſcandalizantur quàm pauperes, & vt ait ſanctus Benedictus, ipſe timor potentum ſibi exigit honorem: ad euitandum, peccatum ſcandali præferimus diuitem pauperi: cum tamen in mente non minus pauperem diligamus, & ſeorſum non minus ei deferamus. Itaque fratres mei, quantum poſſumus redemptorem noſtrum imitemur, perſonarúmque acceptionem euitemus, paupeperes honoremus, & infirmos deuote viſitemus. In quo regulus bene, & ſi non plene poſtulauit, eum dominus plenius quàm poſtulauerat audit. Ille enim ſolam ſanitatem filij corporalem poſtulabat, & dominus dat etiam ei ſalutem animæ, id eſt, fidem: Et non ſolum illi, ſed etiam ipſi patri, & familiæ toti. Viſo enim triplici miraculo, videlicet quia dominus abſentem ſanauerat, & quia ſolo verbo, & quia in eodem puncto in quo ibi dixit, & filium ſanauit, credidit ipſe & domus eius tota. Credamus & nos in eum firmiter fratres mei, fide per charitatem operante: eum tota deuotione diligentes, voluntatem eius noſtræ præponentes, eius mandata facientes, nos immaculatos cuſtodientes, proximos noſtros in Deo, & inimicos propter deum diligentes, pauperes per compaſſionem & eleemoſinam viſitantes, terrena

omnia vilipendétes, ad cœlestia toto desiderio festinantes, ipso largiente qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Dominica vigesima secunda post Trinitatem.

Confido de vobis in domino, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Christi, &c. In hac lectione fratres charissimi, tria facit Apostolus: primò ostendit se confidere in Deo de salute nostra: Secundo ostendit quem affectum habeat erga nos. Tertiò orat nos proficere magis, vt ad præmij æterni fructum perueniamus. Ostendens ergo se confidere de salute nostra ait, *Confido de vobis in domino*. Non autem ait confido in vobis, quia maledictus qui confidit in homine, vt in præcedenti dominica exposuimus. Demonstrat autem in quo confidat, & de quo. In quo? in deo. De quo? de vobis perficiendis. In quo dat fratres mei exemplum nobis, vt nunquam confidamus in amicis nostris: sed in deo. De amicis nostris nunquam confidamus in nobis: sed in deo de nobis, dicentes cum Psalmista: Mihi autem adhærere in deo bonum est, & ponere in domino deo spem meam. De quo Paule, in Deo confidis? *Quia qui cœpit bonum opus in vobis, perficiet vsque in diem Iesu Christi.* Tria ponit Apostolus, cœpit bonum opus in vobis, & perficiet, & in diem Iesu Christi. Per quæ tria notantur tres gratiæ. Prima est incipiens, se-

Philip. 1.

Psal. 72.

cunda perficiens, tertia, saluans & coronans.
Per primam gratiam iustificat Deus gratis impium, quando dat ei cordis contritionem: per secundam eum perficit in bonum: per tertiam reddit ei præmium. Prima dicitur gratia
philip. 2. operans. Vnde Apostolus, Deus operatur in nobis & velle & perficere. Secunda dicitur co-
1. Cor. 15. operans: vnde idem, Non ego inquit solus, sed gratia Dei mecum. Tertia dicitur saluans:
Tit. 3. Vnde idem, non ex operibus, inquit, iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Itaque fratres, tam prima, quàm secunda, & quàm tertia: dicitur gratia, quia gratis data. Sed primam agit Deus in nobis sine nobis: per secundam agit nobiscum, per tertiam remunerat Deus in nobis quod erat in nobis ex Deo, non ex nobis. Vnde Gregorius. Primo inquit, agit deus in nobis sine nobis, vt postea agat nobiscum: & per immensam misericordiam remunerat in nobis illud, ac si solum processisset ex nobis. Multum ergo fratres errant, qui putant se peccatum suum posse per se deserere, qui putant se aliquid boni posse incipere per se. Contra hos loquitur Iacobus dicens, Ecce dicitis cras ibimus in villam, & ibi faciemus annum. Et quæ est vita nostra? Vapor ad modicum parens, pro eo vt dicatis, Si voluerit dominus faciemus. Nihilominus & illi stulti sunt, qui in bono sibi collato se per se putant stare posse,
Psal. 29. vel proficere. Vnde & Dauid, Ego, inquit, dixi

in abundantia mea non mouebor inæternum, quod inde se reprehendens ait, Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Ad te domine clamabo, & cæt. Similes enim sumus fratres mei, puero paruulo, qui surgere per se non potest, nisi a pedagogo erigatur. Erectus etiam nec stare potest per se, nec proficisci, nisi manu pedagogi sustentetur. Sic quoque fratres, homo iacens in peccato, surgere à peccato non potest, nisi à gratia Dei præueniente erigatur. Erectus etiam à peccato, nec stare, nec proficere in bono potest, nisi gratia cooperante sustentetur. Itaque fratres mei, nostram infirmitatem cognoscamus, & nil posse nos ex nobis, nisi peccatum, intelligamus, & oremus dicentes: Tua nos domine gratia semper & præueniat & sequatur: Et misericordia tua subsequatur me omnibus diebus vitæ meæ. Et ad quid? Vt inhabitem in domo domini in longitudinem dierum. Et hoc est quod hic dicitur, *In diem Iesu Christi*. Dicitur autem dies iudicij, dies Christi: quia tunc gloriam suam manifestabit: quia tunc occulta cordium reuelabit: quia tunc fideles suos æterna luce glorificabit.

Sequitur pars secunda, in qua ostendens Apostolus affectum suum erga illos, probat quia æquum est eum confidere de salute illorum, per duo: Per hæc, quia eos diligit: & quia habet eos socios in defensione & confirmatione Euangelij. de eis enim quos diligimus, & quos in bono statu videmus, de eorum perseuerantia

& salute in deo confidimus Et hoc est quod di cit, *Sicut*, inquit, *æquum est me sentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde meo, in vinculis meis, & in defensione & confirmatione Euangelij socios gaudij mei omnibus vos esse*. Ac si dicat, Sic de vobis in Deo confido, sicut est æquum me sentire pro omnibus vobis: id est, me sentiendo de omnibus vobis, confidere omnes vos esse socios gaudij mei, vel æterni, vel etiam nunc spiritualis. Et quare sic de nobis confidis? Eo quod habeam vos in corde meo per amorem, & hoc etiam in ipsis vinculis. In quo ostendit se adeò diligere illos, quod nec etiam in aduersis potest eorum obliuisci: aduersitas enim verum amorem extinguere non potest. Eò etiam quod habeam vos in vinculis, per compassionem, & in defensione & confirmatione Euangelij: quia scilicet mecum defenditis Euangelium contra infideles, contra hæreticos, contra sophisticas cauillationes, & mecum etiam confirmatis: Prophetarum auctoritate, rationum veritate, miraculorum attestatione, & boni exempli exhibitione. Equum vtique est fratres charissimi, vt qui in via socij sunt charitatis, persequutionis, prædicationis, socij etiam sint in patria æterni gaudij. Hinc sumamus exemplum & nos prædicatores, etiam & vos subditi. Habeamus nos erga vos sicut Paulus erga discipulos suos. Paulus etiam in vinculis in corde suo habebat discipulos per amorem: nos quoque fratres debemus vos habere

in corde nostro semper : siue quando oramus: siue quando eleemosinam damus, siue quando ad sacrificium altaris accedimus. Hinc est quod dominus præcepit, quod pontifex legalis haberet in pectore rationale inscriptum, nominibus duodecim filiorum Israel, quando sacrificabat. Nos quoque, quando patri filium sacrificamus, nomina nostra in corde nostro scripta habere debemus, orantes fidem imperfectorum confirmari, fortitudinem sanctorum magis augeri, delicta peccatorũ dimitti. Econtra discipuli Paulum tanquam patrem diligebant, & ei in vinculis assistebant per compassionem, & subministrationem, & eum quantum poterant, in defensione & confirmatione Euangelij iuuabant. Ita & vos fratres, in orationibus & eleemosinis vestris, debetis vos habere, nostris infirmitatibus compati & nostris prosperitatibus congaudere, & nostram prædicationem verbo & exemplo defendere & confirmare. Ne autem aliquis putaret Apostolum, non per veritatem hæc dixisse, sed per assentationem, producit Deum in testem dicens, *Testis est mihi Deus, quomodo cupiam vos in visceribus Iesu Christi*: id est, in Christo. In visceribus siquidem est vita, & ipsa viscera intima sunt, & in viscera nostra cibum traiicimus Ille ergo in visceribus Christi est, qui in eo viuit: qui ei per charitatem intimus est, & qui per vnionem ei incorporatur, quod maximè significatur per communionem Eucharistiæ.

Quando enim corpore Christi communicamus, non Christus nobis, sed nos Christo incorporamur.

Sequitur pars tertia, in qua orat Apostolus eos proficere vsque ad præmij perceptionem dicens. *Et hoc oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet*. Charitas enim otiosa & frigida esse non potest: sed more ignis in altum & in augmentum se semper tendit. Sed quoniam quidam habent charitatem, sed non secundum scientiam, cum videlicet hominem diligunt, in quo eum diligere non deberent, adiungit *in scientia*, scilicet spiritualium beneficiorum & corporalium: quiã in vtrisque, qui diligit verè proximum, debet eum iuuare. *Vt sitis*, inquit, *sinceres & sine offensa*. Sinceres sunt quorum vitam nulla admixtio vanæ gloriæ vel sinistrę intentionis corrumpit. Sine offensa sunt, qui proximi infirmitatem, nec per peccatum, nec per indiscretum bonum offendunt. Idem ergo est quod ait sinceres & sine *Roma.12.* offensa illic, quod alibi ait, Prouidentes bona, non tantum coram deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Et ita fratres viuentes, venietis securè in diem iudicij: & tunc eritis repleti fructu iusticiæ per Iesum Christum in laudem & gloriam dei. Sicut stipendia peccati mors, ita fructus iusticiæ est vita æterna: qua iusti futuro erunt repleti: quia vnumquemque sufficienter replebit illum modicum quod habebit: præsertim cum gloria singulo-

rum per amorem sit communis vniuersorum: Et hoc per Iesum Christum auctorem & remuneratorem, in laudem & gloriam dei, vel qua deus glorificabit in anima & corpore, & laudabit suos: vocans eos benedictos, & etiam filios: vel qua electi glorificabunt & laudabunt Deum in æternum. Iuxta illud, Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Cuius beatitudinis & laudationis faciat nos participes, qui in trinitate perfecta viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen. *Psal. 83.*

Dominica vigesima secunda post Trinitatem.

S*imile est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis*. Quis est iste rex, fratres charissimi, nisi Rex regum & dominus dominantium, qui vniuersa creat, possidet, & gubernat? Qui rectè rex dicitur: quoniam ita cuncta regit, quod nihil inordinatum reliquit. Et si enim mala vel in mundo, vel in inferno fieri permittit, tamen ad finem, vel misericordiæ, vel iustitiæ suæ, ea dirigit. Quod enim legitur, quod in inferno nullus est ordo, de ordine renouationis intelligendum est. Non enim sicut in mundo, ita & in inferno laborum succedit requies: miseriæ felicitas: nocti dies: dolori refrigerium: sed continuus labor, cõtinua miseria, cõtinua nox, continuus ibi habetur cruciatus. Huius autem summi regis serui, sunt homines: quoniam ad *Matt. 18.*

hoc eos creauit, vt ei seruirent, & suam facerẽt voluntatem. Hi autem omnes, illius sunt debitores, quoniam in multis offendimus omnes. Quæquidam debita nobis dimitti rogamus, cũ quotidie in oratione dominica dicimus: Dimitte nobis debita nostra. Ostenduntur igitur in hac lectione nobis quatuor: quomodo deus ponit rationem cum seruis suis, & eis comminatur: quomodo promittentibus emendationem facile miseretur: & quanta sit immisericordiæ nostræ crudelitas, & quanta sit contra nos diuinæ iustitiæ seueritas. Ponit igitur Deus rationẽ cum nobis seruis suis: quando nos diiudicat & discernit. Sunt autem duo iudicia Dei: vnum discretionis meritorum: alterum discretionis præmiorum. Primum quotidie fit in Ecclesia, dum Deus hunc per misericordiam illuminat: illum per iustitiam excæcat: hunc facit de virtute in virtutem ascendere, illum permittit de vicio in vicium ruere. Secundum iudicium fiet in extremis: quando mali ibunt in ignem æternũ: Iusti vero in vitam æternam. De primo dicitur: Iudica me Deus, & discerne causam meam. De secundo autem dicitur, Deus in iudicio reddet vnicuique secundum opera sua, E: *oblatus est*, inquit, *vnus qui debebat ei decem milia talenta*. Decẽ milia talenta Deo debet, qui de decalogo non impleto satisfactionem Deo debet: quales sumus nos ferè omnes, fratres mei. Nam quis audet dicere, ego legem impleui? Hic talis offertur Deo: vel per angelos, qui singulorũ merita Deo

Duo iudicia Dei.

Math. 25.

Psal. 42.

dicuntur offerre: vel per clamorem pauperum, quibus non cessauerat iniuriare. *Et cum non haberet, vnde redderet: &c.* Nihil habet peccator vnde reddat: qui nihil compunctionis, vel correctionis in se habet, vnde satisfaciat. Hunc talem iubet Dominus venumdari, & vxorem, & filios, & vniuersa quæ habet, & reddi. Quoniam qui de perpetratis peccatis non vult satisfacere, iubet Deus & spiritum eius, & vxorem, id est, carnem (cuius molitie vtebatur) & filios, id est, sensus: qui ex spiritu & carne procreātur: & omnia membra pro peccatis, ęternę pœnæ tradi, & ita dignam vltionem de eo reddi. Ecce fratres quā terribiliter deus minatur illis, qui non conuertuntur.

Sequitur pars secunda, in qua ostēditur quàm facile Deus pœnitentibus misereatur, cum subditur. *Procidens autem seruus ille: rogabat cū dicēs: patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum & debitum dimisit illi.* Porrò peccator intelligens pro peccatis commissis sibi gehennam parari, procidit & rogat dominum, vt patientiam in eum habeat: & omnia reddit ei quādo peccatū suum recognoscens se humiliat: & spacium pœnitentiæ sibi dari postulat: & plenam promittit satisfactionem. Quod si fuerit vera humilitas, & vera compūctio, Deus dimittit eum: vt in melius viuat, & peccata indulget ei: Iuxta quod ipse per Prophetam ait, Nolo ego mortem peccatoris, sed vt magis cōuertatur & viuat. Quis sufficiat pēsare fratres mei, viscera diuinæ misericordiæ, *Ezech. 18.*

qui ad hoc minatur asperius, vt citius parcat. Qui mox vt emendationē ei promittimus, ipse veniam nobis præstat.

Sequitur pars tertia, in qua nostrę misericordiæ crudelitas demonstratur, cū subditur: *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centū denarios, & tenens suffocabat eū dicens: Redde quod debes: &c.* Porrò egressus peccator ab humilitate compunctionis, & quasi securus factus, inuenit vnum de cōseruis suis, qui debebat ei cētum denarios. Quanta differentia est inter centum denarios, & decem milia talēta, & in quantitate, & in numero, tanta est differentia inter peccata quæ fecimus in Deum, & inter peccata quæ fecit proximus in nos. Fere enim nulla sunt quæ fecit proximus in nos, ad comparationem eorum quæ fecimus in deum. *Inuenit*, inquit, *vnum de conseruis suis*. Pondus est in verbis: quasi cuius deberet magis misereri: quia plus esse misericors debet in miseros, qui ipsam miseriam expertus est. Et contra, dignus est miser redigi in miseriam, qui in miseros nō habet misericordiam. *Et tenens suffocabat eum*, id est, crudeliter & violenter exigebat. Qui enim alium suffocat, vocem ei aufert, ne possit rogare vel misericordiam implorare. Hoc faciunt quidam duri & immisericordes, qui iniuriosis suis non solum veniam denegant, sed etiam à Deo denegari vellent, timentes ne implorent vel impetrent Dei misericordiam. *Et procidēs* conseruus ille, rogabat eum dicens: *Patientiam habe in me, & omnia reddem tibi.* Si omnibus ma-

lefactoribus nostris dimittere tenemur, fratres mei, maximè humiliatis, & veniam postulantibus, & emendationem promittentibus, tenemur dimittere. Vnde qui talibus nō miseretur, misericordiam proculdubio non consequetur. *Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerem*, Ille mittit debitorem suum in carcerem: qui iniuriosum suum desiderio mittit in gehennam. Quales sunt hodie plures (vnde magis dolendū est) qui etsi non possunt opere, saltem quod possunt desiderio & imprecatione, læsores suos damnant. *Videntes autem conserui eius*, id est, angeli, vel homines religiosi, quæ fiebant, nunciauerunt quærimoniis Domino suo quæ facta fuerant. Nihil est enim fratres mei, quod plus exacerbet Angelos, & Sanctos Dei in nos, quàm si odium obstinatum habuimus in proximos nostros.

Sequitur pars quarta, in qua ostenditur quanta sit contra immisericordes diuinæ iustitiæ seueritas: cum subditur, *Tunc vocauit eum dominus suus*. Tunc vocat Dominus peccatorem, cum ab hac vita facit eum transire ad aliam. *Serue nequā* inquit, *omne debitum dimisi tibi*, per baptismum & pœnitentiam, *quoniam rogasti me*, humiliatus per compunctionem. *Nonne oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?* Non enim improperabit Dominus in iudicio reprobis, eos sic peccasse: sed eos misericordiam, per quam peccata sua redimere poterant, non habuisse: & quia non fuerūt tales erga proximos, qualis Deus extiterat erga ipsos: hæc enim & si

milia dicturus est Domin⁹ reprobis in iudicio: Ego ſatiaui vos, quare & vos non ſatiaſtis me in meis? ego veſtiui vos: quare & vos nõ veſtiſtis me in meis? Ego miſertus ſum vobis: quare & vos non miſerti eſtis mihi in meis? *Et iratus, iußit eum tradi tortoribus, quouſque redderet vniuerſum debitum.* Iratus dicitus Deus, fratres chariſſimi, non à cõmotione iræ, quæ in Deum nunquam cadit: ſed à pœnæ irrogatione. Ira enim Dei, dicitur irrogatio pœnæ, tranſſumpto nomine antecedentis ad conſequens. Iuſſit, inquit, eum tradi tortoribus, quoaduſque redderet vniuerſum debitũ. Hoc fiet fratres chariſſimi, quando Dominus tradet impios æterno ſupplicio cum diabolo & angelis eius ſimul cruciandos: quouſque reddant dignam vltionem pro omnibus iniquitatibus quas fecerunt, id eſt in æternum. Quorum enim vita mortua eſt in culpa, eorum mors viuet in pœna. *Sic*, inquit, *Pater cœleſtis faciet vobis: ſi non remiſeritis fratribus veſtris de cordibus veſtris.* Sed dices, nunquid Dominus iuſtus iudex, peccata in baptiſmo vel confeſſione dimiſſa, iterum in inferno exiget, cũ ſcriptum ſit, nõ iudicabit Dominus bis in idipſum? Sed ſciendum eſt fratres chariſſimi, quod peccata non plenè dimittuntur niſi in pœnitentia & in emendatione perſeuerantibus. Vnde ſcriptum eſt, Vade & amplius noli peccare. Pœnitentia quippè, eſt commiſſa mala plangere, & plangenda non committere. Ergo eis qui in pœnitentia non perſeuerauerint, omnia peccata redeunt: vel tantum pro ingratitudine &

incuria puniuntur, ac si perpetrata redirent vniuersa. Hoc itaque fratres mei, cogitemus, hoc timeamus. Proposita est nobis veniæ conditio: Si non dimittimus, non dimittetur nobis: quia vt ait Iacobus, iudicium sine misericordia fiet, ei qui non fecit misericordiam. Hoc etiam pacto in oratione dominica quotidie nos constringimus, cum oramus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Legimus de sancto Ioanne patriarcha Alexandriæ, quod cum quidam clericus eum offendisset, cantabat quadam die Missam: cumque cantans orationem Dominicam ad supradictam petitionem venisset, memor quereiæ quam habebat aduersus clericum, eum mandat, & per veniam eum sibi conciliat: & tūc rediens ad propositum suum ait, Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Faciamus & nos similiter, fratres mei. Dimittamus vt dimittatur nobis. Misericordiam faciamus, vt misericordiam inueniamus. Simus pij & clementes erga offensas proximorum, vt summum iudicem, pium, & clementem nobis inuenire mereamur, Dominum nostrum Iesum Christum: qui cum Patre & spiritu sancto viuit & regnat in æternum. Amen.

Dominica vigesima tertia post Trinitatem.

IMitatores mei estote, & obseruate eos qui ita ambulat, sicut videtis formam nostram, &c. Hac in lectione fratres charissimi, quinque facit Apostolus: primò monet eos quibus scribit, & nos Philip.13.

pariter cum eis, ad ſui, & ſui ſimilium imitationem: Secundo ad contrariorum euitationem: Tertio oſtendit quò debeamus tēdere, & quid ſperare: Quarto monet ad perſeuerantiā: Quinto ad ferendum auxilium his qui pro Euangelio laborant. Ait ergo, *Imitatores mei eſtote, & obſeruate eos qui ita ambulant, ſicut videtis formam noſtram. &c.* In quo fratres tria notāda ſunt, Apoſtoli confidentia, quid imitatio conferat, & in quo fieri debeat. Confidentia quippè Apoſtoli in hoc apparet, quod pręcipit vt imitemur eū. In quo demonſtrat ſe imitatione dignū. Et verè fratres, imitatione dignus erat, qui Chriſti verus imitator erat, ſicut idem alibi ait: Imitato-
1. Cor. 4. res mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Talis enim
1. Cor. 11. debet eſſe prædicator, qui Chriſtum expreſſe
Epheſ. 5. imitetur, & quem minores inoffenſè ſequātur. In quo fratres (quod ſine gemitu dicere nequeo) præſumptio noſtra confunditur, qui paſtores dici volumus, & tamen veri paſtoris imitatores non ſumus. Honorem diligimus, vitam non tenemus. Vnde quid contingit, niſi quod nos, & noſtri imitatores pariter trahimus ad
Math. 15. ruinam? Scriptum eſt enim: Si cæcus cæcum du-
Luca. 6. xerit, nonne ambo in foueam cadunt? Vos ergo fratres, per imitatiorem noſtri, nolite deuiare: ſed quod videtis in nobis reprehenſibile, deuitate: & quod imitabile, imitari ſatagite. Habetis enim caput & ducem Ieſum Chriſtum, & imitatorē eius Paulum: quos ſequentes nequaquam deuiabitis. Eſt autem imitatio multum efficax, ſiue in bonum, ſiue in malum. Eſt enim

imitatio

imitatio ex admiratione & desiderio exēplaris nascēs assimilatio. Primum fratres, admiramur aliquam virtutem in aliquo: ex inde, inardescimus desiderio ad eam adipiscendam: & incipimus, quoadpossumus, eum imitari. Est autem imitatio tam in bono quàm in malo. Nam multi admirantur diuitias, honores, & glorias secularium, & inde inardescentes ad illa adipiscenda, imitantur malitias secularium, per quas diuitiæ, honores, & gloriæ seculares adipiscuntur. Cōtra quos nos hortatur David, Noli, inquit, æmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem: quoniam tāquam fœnum velociter arescent: &c. Item illud. Noli ęmulari in eo qui prosperatur in via sua, & in homine faciente iniustitias, &c. Vos ergo fratres, nolite mirari temporales diuitias, honores, vel glorias Si enim non admiramini, non cōcupietis. Hinc Poeta, Nihil admirari (subaudi temporale) prope res est vna, quæ possit sola facere & seruare beatum. Solas virtutes fratres charissimi, & bonos mores, & bona opera sanctorū imitamini. Et iuxta preceptū Philosophicū, aliquādo virū honestū vobis in exemplū assumite, ad cu9 exēplum mores vestros regatis. Et si nūc aliquē vsquequaq; iustū & honestū inuenire nō potestis, tamen quod in vno quoque laudabile videritis, imitamini: quod reprehensibile, deuitate: more pictoris, qui multas exemplares formas ante oculos suos habet: & quod in vnaquaque conuenientius cernit, assumit. Debemus autem fratres mei, imitari in Sanctis, non excellentias

Psal. 36

honorum & dignitatum: ſicut fecit lucifer, & primus homo: qui per rapinam voluerunt rapere diuinam altitudinem: & ſicut Simon magus, qui pecunia voluit emere Apoſtolorum poteſtatem: Sed potius virtutes, vt humilitatem, patientiam, charitatem, cæteráſque virtutes, quas Chriſtus nobis in exemplum reliquit: & quas Paulus, cæterique Apoſtoli in Chriſto imitati ſunt. Non enim ait Dominus: Diſcite à me omnia ſcire, vel mundum creare, ſed ait: Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. *Et obſeruate*, inquit, *eos qui ita ambulant, ſicut videtis formam noſtram*. Forma Apoſtolica eſt recta fides, & recti mores. Quos ergo videmus tenere formam apoſtolicam, id eſt, rectam fidem, & rectos mores, eos ſequamur. Quos autem videmus deuiare: vel à recta fide, vt hæreticos: vel à rectis moribus, vt falſos Chriſtianos: euitemus.

Sequitur pars ſecunda, in qua nos docet Apoſtolus quos euitare debeamus, dicẽs. *Multi enim ambulant*, ſubaudis, non ſecundum formam noſtram, ſed male, *quos ſæpe dicebam vobis*, quando eram vobiſcum. Benè autem ait multos: quoniam multi ſunt, quorum mores euitare debemus. Pauci verò ſunt imitatione digni. *Sed & nunc*, inquit, *flens dico*. In quo fratres eſt notandus mirabilis affectus, & charitas apoſtoli, quá habebat erga omnes: qui non ſolum fratres delinquentes, imò etiam inimicos plorabat, imitator magiſtri ſui dicentis, Pater dimitte illis quia neſciunt quid faciunt. Hoc nobis fratres in exemplum reliquerunt, quod nos male ſer-

tiantes, inimicis nostris maledicimus, imprecamur: & de ruina eorum letamur: cum Iob dicat, *Iob. 31.*
si lætatus sum super inimico meo, eo quod inuenisset eũ malũ, quasi hoc & hoc mihi cõtingat. Quod si hoc fecerũt homines qui fuerunt ante legẽ, vel sub lege, quid nos debem⁹ facere, qui in tẽpore gratię sumus? Vincam⁹ ergo fratres, duritiã cordis nostri, & discamus inimicos nostros diligere, eorum dico naturã non vitium: Iuxta quod Dauid ait, perfecto odio oderã illos. Per- *Psal. 118.*
fectum odium est non naturam odisse, sed vicium. *Inimicos*, inquit, *crucis christi*. Porrò inimici crucis Christi sunt, qui crucem Christi scandalum, vt Iudæi: vel stultitiam, vt gentiles: opinãtur. Inimici etiam crucis Christi dici possunt qui & si credunt Christi crucem, tamen eam ferre recusant. Quales, vnde dolendum est, sumus hodie nos, solo nomine Christiani, qui crucem prædicamus, & per crucem saluari volumus: & tamen crucem ferre nolumus, carnem nostram cum viciis & concupiscentiis non crucifigimus non hic amara pati, sed dulcia quærimus: non tristari, sed prosperari: Iniurias illatas patienter non ferimus, sed potius malum pro malo, maledictum pro maledicto reddimus: Cum magister noster dicat, Qui vult venire post me, abne- *Matt. 16.*
get semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me: Et qui me erubuerit, & sermones meos *Luca. 9.*
hunc filiis hominis erubescet. *Quorum*, inquit, *finis interitus, quorum Deus venter est & gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt.* Ordo. Inimicos crucis, qui terrena sapiũt, quorum finis in-

teritus, &c. Qui enim crucẽ Christi, vel nõ credũt, vel nõ portãt, terrena sapiũt nõ cœlestia: & ideo illorũ finis est interitus. Non enim credũt resurrectionẽ, vel futurum iudicium: sed finem hominum credunt esse interitum animarum. Inquiunt enim, Quis est regressus ad inferis, qui nobis nuntiet aliam esse vitam? Moriuntur enim homines, nec resurgunt: sic fuit, sic erit semper: alij moriuntur, & alij nascuntur. Fallit nos litera, promittens nescio quæ bona futura. Sed certè stultũ est perdere pręsentia bona quę videmus & tenemus, propter quædam bona fortè nunquam futura. Dum ergo viuimus, comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Quod, & si quidam hoc verbis non dicant, tamen se ita credere operibus demonstrant: dum sola terrena quærunt & amant, gulæ & ventri satisfacientes. *Quorum*, inquit, Apostolus, *Deus venter est*. Quod enim quis plus diligit, hoc se colere ostendit. Auarus colit nummũ pro deo: luxuriosus venerem: gulosus ventrem, & ebriosus vinum. Nonne enim ventrem pro Deo colit, qui plus ventri quàm Deo obedit? qui plus pro ventre quàm pro Deo facit? qui frequẽtius visitat coquinam quàm Ecclesiã? Qui plus delectatur in odore carnium quàm incensorum & orationum? Nos ergo fratres hoc grande vitiũ fugiamus: non gulæ, sed naturæ satisfaciamus: Iuxta illud Philosophi, Sint epulæ vicisse famẽ. *Et gloria*, inquit, *in confusione eorum*: supple gloria quam nunc habent, erit in confusione. Gloria

Verba atheorum.

quippè quam nunc habent in pinguedine & nitore carnis,& abũdantia pulchrorum & suauium,tunc erit in confusione eorum. Quoniã iuxta librum sapientiæ dicturi sunt in inferno, Nos insensati vitam illorum ęstimabamus insaniam, & ecce quomodo reputati sunt inter filios Dei: Errauimus, & sol iustitiæ non illuxit nobis. Magna fratres,erit confusio reprobis, quando amissa gloria temporali,erunt inglorij: videntes super se eos honorari,quos habuerunt aliquando in derisum: quando eorum omnia peccata, & omnes turpes cogitationes patebunt. Ordo etiam notandus est. Qui enim sunt inimici crucis Christi,sapiunt terrena: & ideo putant finem interitum: & ideo indulgent ventri,& gloriæ carnis,& ex his proueniet damnatio confusionis. *Sapi. 5.*

Sequitur pars tertia,in qua ostendit Apostolus quò tendere, & quid sperare debeamus dicens, *Nostra autem conuersatio in cœlis est:* quasi diceret, Diligant alij terrena, sed nostra conuersatio spe in cœlis est. Si enim veri Christiani sumus,mente,ore,& opere,ad cœlum tendimus: & ibi desiderio habitamus: Et quamuis ex necessitate aliquando tractemus terrena, tamen semper ad cœlestia mente reuertimur, & in eis conuersamur. Per quem verò & quomodo ad ea peruenturi simus,ostendit subdens. *Saluatorem enim expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Vtinam

fratres, & nos cum Apostolo hoc verè dicere possimus, quod saluatorrm nostrum expectemus. Quid enim aliud est expectare quam cum desiderio sperare? Expectant ergo cum suspirijs dominum, qui sibi conscij sunt hic toto corde eum diligere, eiúsque mandata implere. Alij enim eum non expectant venturum, sed timent. *Qui reformabit*, inquit, deformatum propter peccata, *corpus*, ad primam, imò maiorem immortalitatem. Quia quod creatũ fuit immortale, id est potens non mori, fiet à Domino immortale, id est, nõ potens mori. Corpus dico, *humilitatũ nostræ*, id est, quod modo est vile, & expositũ pœnæ & miseriæ: Vel causalis potest esse genitiuus: quia enim nunc nos sponte humiliamus, tunc glorificabimur. *Secundum potestatem, qua sibi subiecere potest omnia*. Qui enim in primo aduentu apparuit subiectus & humilis, in secũdo aduentu apparebit habere potestatem tantã, quod possit subiicere sibi omnia, id est, cœlestia, terrestria, & inferna. Cœlestia restaurãdo, terrestria glorificando, inferna damnando. Subectam quippè tunc ostendet sibi vitam & mortem, vitam conferendo & mortem destruendo.

Sequitur pars quarta, in qua hortatur Apostolus ad perseuerantiam. Et quia exhortationem amici magis suscipimus, quàm alterius: ideo primò ostendit affectum Apostolus quem habet erga filios prædicationis suæ. *Itaque fratres mei, charißimi, & desideratißimi, gaudium meum & corona mea, sic state in domino charißimi*. Fratres

charissimos eos vocat, quoniam eos feruentissimè diligebat, non solum propter naturam, sed propter fraternæ charitatis abundantiam, quæ in ipsis erat. Desideratissimos eos vocat, quoniã eorum profectum valde desiderabat. Gaudium suum eos vocat, quoniam bonum quod in eis erat, erat ei causa vnde ipse gaudebat. Coronam suam eos vocat, quoniam futuri erant ei causa coronæ. Sunt autẽ duo posteriora, causæ duorum præcedentium. Ideo enim eos charos habebat: quia erant ei causa gaudij. Ideo eorum profectũ desiderabat: quia erant ei futuri causa coronæ. Proficiẽte quippè discipulo, crescit merces magistro. In Paulo discãt pastores Ecclesiæ, quales debent erga subditos esse. Bonum eorũ charissimè diligãt, eorum profectum valde desiderẽt: de bono eorum valde gaudeant, profectum eorum coronam suam putenr. Propterea in eorum correctionem, instructionẽ, & exhortationẽ, tãquam in propriæ coronæ acquisitione semper inuigilent. *Sic state*, inquit, *in domino*, sic state, sicut & ego prædicaui vobis, sicut vos suscepistis, sicut & vos incepistis. State firmi, sicut stetit Moyses coram Pharaone: Et sicut stetit Phinees rigidus inter fornicatores. State firmi, vt quadrus qui in quancumque partem cadat, stabilis stat. Superbia nõ eleuet vos sursum: desperatio non absorbeat vos deorsum: ventus adulationis non moueat vos à dextris, nec ventus detractionis à sinistris. Retro non moueãt vos occultæ tentationes, nec ante apertę persecutiones. Et hoc totum non in vobis, sed in do-

mino: qui solus lapsos erigit, & erectos confirmat. *Euchodiam rogo*, inquit, *& Sinticem deprecor, idipsum sapere in Domino* Hæ Duæ personę, quia vel à cæteris, vel ab inuicem nde, vel charitate dissentiebant, ideo monentur nominatim ab Apostolo, vt vnũ idẽ in fide & charitate, & cum cæteris & inter se sentiant. Nullũ quippé bonũ esse potest, vbi dissentio fidei & charitatis est.

Nullum bonũ vbi dissentio fidei & charitatis est.

Sequitur pars quinta, in qua monet vná personam nominatim, & in ea cęteras, vt auxilium ferant his qui in euangeliò laborát, dicens. *Rogo etiam & te germane compar, adiuua illos qui mecum laborauerunt in Euangelio, cum Clemente, & cæteris coadiutoribus meis.* Sane cum omnes in necessitatibus suis adiuuandi sint, maximè ministri christi, & in ministerio Christi laborantes, & in communi omnium salute. Sunt enim prædicatores Euangelij ministri Christi. Et etiam Euágelium Christi ministerium est: & prædicatio, communis salus est. Illos ergo fratres mei, qui laborant cum Paulo, & ad similitudinem Pauli in Euangelio: vel prędicando, vel pro eo patiédo, maximè iuuare debetis, eos suscipiendo, & eis necessaria ministrando, deffendẽdo & commendando. Si enim redemptor noster in quolibet paupere, propter causam suscipi dicitur: maximè in ministris Christi & propter causam, & propter ministerium, & propter sanctitatem suscipitur. *Quorum nomina sunt in libro vitæ*, per prædestinationẽ ascripta. Vos ergo fratres, qui nescitis prędicare vel docere, nec orationi, vel contemplationi, vel cæteris spiritualibus inten

dere, saltem eos qui hoc possunt iuuate, suscipite, & temporalibus beneficiis sustinete. Si non potestis esse in ecclesia dei, vitis, vel oliua, vel ficus, per spiritualem fructificationem, saltem estote in ecclesia dei vlmus, per spiritualiũ virorum sustentationem. Vt sicut hic eorum coadiutores estis, ita & in futuro ęternę retributionis, comparticipes esse mereamini. Quod concedat nobis vnus & verus deus pater filius & spiritus sanctus, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

Dominica vigesima tertia post Trinitatem

ABeuntes Pharisæi consilium inierunt, vt caperēt Iesum in sermone. Duæ sunt partes huius Euangelicæ lectionis, fratres charissimi, primò enim malicia versutiaque Pharisæorum demonstratur: secundo, quomodo à domino dissoluta sit, aperitur. primùm igitur malicia Pharisæorũ describitur, cum dicitur: *Abeuntes Pharisæi, consilium inierunt: &c.* Si omnes veterum historias, & totum mundanę vitę cursum consideremus, fratres mei, semper inueniemus quod falsitas persequitur veritatem, malitia bonitatem, impietas pietatem. Et deus cum sit omnipotens & iustus, quare hoc patitur? Vt mali exigentibus suis meritis fiant deteriores: & sancti sanctiores iuxta illud Apocalypseos, Iustum est vt qui in sordibus est, sordescat adhuc: & iustum est vt qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Multę enim tribulationes iustorum, & de omnibus liberabit eos dominus. Et econtrario, in insidiis suis capiētur iniqui. Et iterum, foderunt, inquit pro-

Matt. 22.

Apo. 22.

Apoc.22 pheta, ante faciem meam foueam, & inciderũt in eam. Ecce fratres, quomodo ab initio Cain
Psal.33. persequutus est fratrem suum Abel, in eius glo-
Prouer.11 riam & sui confusionem Esau persequutus est
Psal.56. fratrem suum Iacob in eius gloriam, & sui confusionem. Saul persequutus est Dauid in eius gloriam, & sui confusionem. Idololatræ persequuti sunt prophetas in eorum gloriam, & sui confusionem. Iudæi Christum, in eius gloriam & sui confusionem. Vnde & hic legitur, *quod pharisæi abeuntes, consilium inierunt vt caperent Iesum in sermone.* Vnde abeuntes? vel quo euntes? A bonitate ad malitiam, à vero ad falsum: à consilio iustorum, ad consilium impiorũ. Et cum
Psal.1. beatus sit vir, qui non abiit in consilio impiorũ isti econtra miseri sunt, quoniam abierunt in consilium impiorum. Ad quid? *Vt caperent Iesum in sermone.* Quia nec in vita, nec in moribus, nec in operibus eũ reprehendere poterant, tentant, si vel in sermone eum capere possent. Sic fratres, adhuc quotidie mali bonis insidiantur. Cũ enim pupillus, vel vidua, vel simplex aliquis aduocatum non habens in causa sua, suam simpliciter loquitur veritatem, impij eis insidiantur: vt capiẽt eos in sermone, vt possint eos suis rebus spoliare. *Et mittunt*, inquit, *discipulos suos cũ herodianis*. Quare ipsi nõ venerunt? Vt per alios maliciam exercentes, ipsi innoxij viderentur. Quare vel solos discipulos suos, vel solos herodianos non mittunt? Vtrosque mittunt, vt si timore mundanæ potestatis diceret cõtra legem ab istis accusaretur. Et si timore istorum diceret

contra ſecularem poteſtatem, ab illis teneretur. *Magiſter*, inquiunt, *ſcimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo. Non enim reſpicis perſonam hominum*. Non ex corde: ſed ex dolo, ſic magiſterium Chriſti laudant: vt ita eum ad loquendum libere pro lege cõtra ſecularem poteſtatem excitant, vt ita teneretur ab ea. Quanuis autem ſiniſtra intentione, tamẽ ſufficienter deſcribũt magiſterij perfectionem. In his quippè quatuor perfectio magiſtri continetur. Primò quod ſit verax in vitæ puritate: ſecundò quod ſit verax in legis eruditione: tertiò quod non ſit ei cura de aliquo: id eſt non ſit ſollicitus in curioſitate rerum temporaliũ: quartò ne ſit acceptor perſonarũ. Sed fratres mei, pauci (vnde dolendum eſt) tenent hodie hanc magiſterij perfectionem. Nam quidam, & ſi in ſe vitæ puritatem teneant ad exemplum, tamen nõ habent veritatem doctrinæ ad erudiendum. De quibus propheta, Ipſi, inquit, ſacerdotes ignorauerunt intelligentiam: qui tamen quanuis in ſe purè viuant, tamẽ quia cæci in ſcripturis, cæcos ducere præſumunt, ſimul cum eis in foueam cadunt. *Matt. 15.* Alij vero ſunt, qui & ſi rectè docent, non tamen rectè viuunt. De quibus dominus, dicũt enim & nõ faciunt. *Matt. 23.* Tales, quod ſine gemitu dicere nequeo, ſumus nos hodie indigni prædicatores, qui vicia quæ voce damnamus, facere nõ erubeſcimus: ſimiles candelæ ardenti, quæ aliis quidem miniſtrat lucis beneficium, ſibi autem detrimentum. Alij autem ſunt, qui & ſi in veritate, & viuere & docere videntur: tamen in hoc

peccant, quod in rebus secularibus solliciti sunt magis quam deberent. Quales (vnde dolédum est) nos hodie sumus, qui orationi, lectioni, contemplationi, prædicationi, cæterisque spiritualibus studiis, vel paruam, vel nullam operam damus: & causis, negotiis, sollicitudinibusque secularibus vacamus: non attendentes quod dominus hanc sollicitudinem nobis prohibeat di-
Matt.6. cens, Nolite solliciti esse dicentes, quid mandu-
1.Tim.6. cemus: &c. Et Apostolus, Victum inquit & vestitum habentes, his contenti simus. Alij verò sunt, qui & si nec hoc, nec illo vicio tenētur, tamen acceptores sunt personarum, dum palpant vel molliter, vel nunquam arguunt diuites. Et hoc propter timorem, vel propter fauoré. Vn-
Esaiæ 56. de canes muti non valentes latrare à propheta vocantur, & interim nimis durè corrigunt pauperes propter cõtemptum. Vnde dominus per
Ezech.34 prophetam, Cum austeritate inquit imperabatis, & cum potentia. *Licet*, inquiunt, *censum dari Cæsari: an non?* Cornuto sophismate intendunt capere dominum. Tūc enim inter Iudæos super hoc erat contentio, aliis dicentibus tributa deberi Romanis, eo quod pro pace & salute omnium militabant: Aliis tributa dari Cæsari prohibentibus: eo quod in lege soli deo seruire, & ei primitias & decimas dare iubebātur. Si ergo affirmaret tributa deberi Cæsari, doctores de lege eum accusarent: Si verò negaret, herodiani eum tenerēt. Sed Christus cordium inspector, cognita eorum nequitia ait, *Quid me tentatis hypocritæ.* Est autem hæc pars secunda, in qua do-

minus eorum insidias dissoluit Primò duplicitatem eorũ arguendo, cum dicit: *Quid me tentatis hypochritæ?* hypochritas enim eos vocat, quia in verbis ostendebant simplicitatẽ, & in corde tegebãt duplicitatem Sophisma eorum dissoluit, cum subdit. *Ostendite*, inquit, *mihi nummisma census? Et cum obtulissent ei denarium: cuius est*, inquit, *imago hæc & superscriptio?* Interrogat autẽ quod sciebat, vt ex ipsa eorum respõsione, eis concludat. *Dicunt ei Cæsaris, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari: & quæ sunt dei, deo*. Ita responsum temperat: vt nec contra legem: nec contra secularem potestatem dicat. In quo præcipit quod tributa potestatibus reddi debent: sicut decimæ & oblationes deo. Ipse quippè ordinauit potestates & iura regnorũ. Vnde & præcepit Samueli vt diceret Israelitis ius regni. Quin ipse etiã cũ Petro reddidit tributũ Cæsari: cum propter vitandũ scandalũ: tũ propter exemplũ: ostendens benè reddere eos qui debent, cum ipse reddidit, qui non debebat. Et Apostolus. Qui potestati resistit, dei ordinationi resistit. Et alibi. Reddite cui honorem, honorem: cui tributum, tributũ: cui vectigal, vectigal Est enim officium iusticiæ, vnicuique quod suum est reddere: Deo religionem: sibi munditiam, parentibus honorem, familiaribus prouidẽtiam, filiis correctionem, fratribus amorẽ: dominis subiectionem, subiectis benignitatem, omnibus æquitatẽ. Cũ autem Cæsari sua reddimus propter deũ, in hoc etiam deo reddimus sua, dum hoc facimus propter eius mandatũ. Sicut verò Cæsari reddimus

Roma. 9. & 13.

Officium iustitiæ.

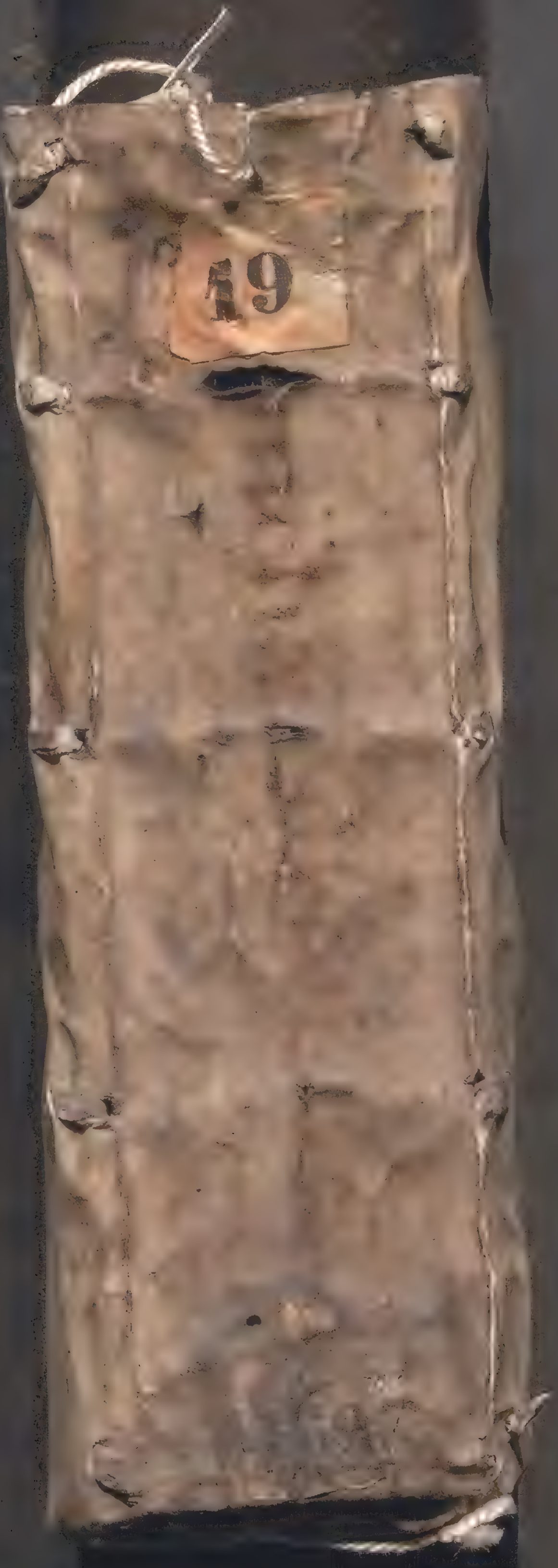
denarium eius imaginem habenté: ita deo debemus afferre & reddere animã nostram, ad eius imaginem & similitudinem factam. Sunt autem in denario tria, imago & similitudo Regis, inscripsio nominis, forma rotunditatis. Anima quoque est ad imaginem & similitudinem dei creata, nomine suo inscripta, vt à bono

Apoc. 22 bona, à Christo Christiana: Iuxta illud, habẽtes nomen eius & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Rotunda, id est perfecta creata videlicet sine fractura vicij: & sine flexura pec-

Psal. 4. cati. Vnde propheta, Signatum est super nos lumẽ vultus tui domine. Vultus Dei ratio est, per quam voluntas dei cognoscitur: lumen, diuina gratia est, quam ratio illustrat. Hæc est signata super nos, quia quanto sumus puriores & sanctiores, tanto magis ratio illustratur, & deo similiores efficimur. Vnde fratres, toto studio, totísque viribus ad hoc laboremus, vt imago & similitudo dei in nobis per viciũ deformata, per studium virtutum reformetur. Ac ipso in nobis operante simus sancti: sicut ipse sanctus est: Veraces: sicut ipse verax est: misericordes, sicut ip-

Psal. 26. se misericors est: Vt cũ psalmista dicamus, *Tibi dixi cor meum exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram*, vt tandem eam nobis facie ad faciem contemplari tu ipse concedas: Qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas deus, per omnia secula seculorum. Amen.

FINIS.

19

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm